

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Historia Scholastica Magistri Petri comestoris sacre
scripture seriem breuem nimis [et] obscuram elucidans**

Petrus <Comestor>

Argentine, 1503

VD16 P 1829

urn:nbn:de:hbz:466:1-30892

Industrieproduktionen in der Region

Beatus Hilarius libro viij de trinitate Hoc proprium habet ecclesia
quod dum persecutionem patitur floret, dum opprimuntur resus,
dum continentur proficiunt, dum leduntur vivunt, dum arguntur
intelligit, tunc stat cum superari videtur

Venerandissimus Dns n'r Dns Adolphus, Sancte Coloniensis ecclesie Archieps, princeps Elector, &
mandavit quod Decani collegiales civitatis Coloniensis debeant inungere suis Canonis,
& ecclesie membris infra scripta puncta, sub pena suspensionis, a perceptione fructuum
firmiter observare & contravenientibus huiusmodi pena irreversibiliter promodo delicti imponere

Primo quod cum visitant maiorem, tamq[ue] matrem ecclesiam, non debeant choros pertransire,
sed choros eiusdem ecclesie intrare, ac preces, laudes, & gratiarum actiones cum gravitate, et
decorum modulari atq[ue] persolvere,

Secundo quod etiam non debeant permanere ante choros maioris ecclesie, &
ibidem infra summum altare, & choros seu cantabulos, cum religione, aut etiam sine
religione stare & confabulari

Tertio quod in publicis stationibus, & processionibus non debeant se deflectere
extra processiones ad alios externos & fabulando cum illis obambulare

Quarto quod non debeant in maiori ecclesia, aut etiam in illorum ecclesiis tempore
divinorum in religione, aut sine religione fabulando vagari, & deambulare,

Quinto quod etiam non debeant absq[ue] religione choros ecclesiarum collegiarum sub
divinis precedere, aut etiam sub statione se absq[ue] religione ostentare,
& in publicum prodire

Anno dñi 1529 die mercurij 17 mensis Julij Dns n'r Decanus Conradus
Orto legu Doctor prelegit nobis pre scripta quinq[ue] puncta

J 18.

J 365

W VIII

14 21

21/14
1

Handwritten text on a narrow strip of paper along the right edge of the page, likely a library label or inventory record. The text is written in a cursive script and includes various numbers and letters, such as "21/14" and "1", which correspond to the handwritten text on the main page.

Anno domini millesimo quingentesimo tertio quarto / die Ierema quarta
mensis Martij Dominus Godfridus Wyrmensis Canonikus Monasterii
Suffraganeus hoc me donavit libro

Albertanus

Quis quid in lucis, cur quomodo quando requiras

Historia Scholastica

Magistri Petri comestoris sacre scripture seriem breuem nimis & obscuram elucidans.

Societ. Jesu Paderborna

Ex donatione d. P. Sebastiani Sebutter. a. 1598.

Handwritten text at the top of the page, likely a title or header, written in a cursive script. The text is partially obscured by a large, dark, irregular stain on the right side of the page.

Handwritten text in the middle of the page, possibly a section heading or a specific entry, written in a cursive script.

Handwritten text below the middle section, continuing the narrative or list, written in a cursive script.

Proemiū in Scholasticā historiam

Incipit prologus epistolaris.

Euerendo

pri ac dño suo Gual-
helmo dei grā senor
nensi archiepo. Per-
trus seru⁹ chri pby-
ter trecentis. Vitam
bonā et exitū beatum

Causa suscepti laboris fuit instans petitio
sociorū. Qui cum historiā sacre scripture in-
serie et glosis diffusam lectarent breuem ni-
mis et inexpressā, opus aggredi me compu-
lerunt: ad qd p veritate historie psequenda
recurreret. In q sic animus stilo impauit: vt
a dictis patrū nō recederet. Licet nouitas fa-
uorabilis sit: et mulcens aures. Porro a cos-
mographia moysi inchoans: riuulū histori-
cū deduxit vsq ad ascensionē saluatoris, per
lagus mysterioz peritioribz relinques: in q
bus vtilia et vetera psequi: et noua cudere licet.
De historiis quoq ethnicorū quedā incidēs-
tia pro ratione tempoz inseruit: instar riuulū
qui secus alueum diuertacula que inuenerit
replens: pterfluere tū nō cessat. Verūtamē
qz stilo rudi opus est lima, vob pater in dñs
te limā referuauit: vt huius operi deo volēte et
correctio vestra splendorē et auctoritas prez-
beat pennitātē. Per omnia benedictus deus.

Incipit historia scholastica theologie di-
sciplina.

Imperatorie ma-

testas est: in palatio tres hie mā-
fiones, auditoriū vlt pistoriū:
in quo iura decernit, cenaculū: in q cibaria
distribuit, thalamū: in quo quiescit. Ad hūc
modū impator noster qui imperat ventis et
marī: mundū hūc habet pro auditorio, vbi
ad nutū eius omnia disponunt. Unde illud
Esaię, Celum et terrā ego impleo. Scdm h
dicat dñs. Unde, Domini est terra et plenis-
tudo eius. Animam iusti habet p thalamo,
quia delicta sunt ei ibi quiescere et esse cuz fi-
liis hominū. Scdm h dicat sponsus: et an-
ma cuiusq sponsa. Sacra scripturā habet
pro cenaculo: in qua sic suos inebriat: vt soz-
brios reddat. Unde, Ambulaui in do-
mo dei cum cōsensu. id est in sacra scriptura
idipsum sapientes Scdm hanc dicat pater:

familias. Cenaculi
huius tres sunt par-
tes, fundamētū, pa-
ries, tectum. Histo-
ria fundamētū est
cuius tres sunt spec-
ies. Annalis, Kalē-
daria, Ephimera,
Allegoria pariet su-
perinnitens: q p fa-
ctum aliud factum
figurat. Tropolo-
gia domus culmini
superposita: que p
id quod factum est
quid a nobis sit fa-
ciendū insinuat. Pri-
ma planior, Scda acutior, Tertia suauior.

Al fundamēto sume-
mus pncipium lo-
quendi. Imo ab ipso
fundamenti princ-
pio, eo iuuante qui
omnium princeps
est et principium.

stantia. Quandoq a numero: vt Apphēdet
septem mulieres virū vnū et, id est septem
dona gratiarū. Quāq a loco: vt p monte in q
docebat christus eminentia virtutū. Quāq
a tempore: vt non sit fuga vestra hyeme vel
sabbato, id est in refrigeratōe charitatē. Quāq
a facto: vt interfectio Holie a David, id est in-
terfectio diaboli a christo. Tropologia est ser-
mo cōuersiuus: pertinens ad mores animi.
Et magis mouet q allegoria: que ptinet ad
ecclesiam militantē: anagoge ad triumphan-
tem: et ad domini trinitatem.

Sequitur tabula in historiā Genesis
De creatione empyrei celli et quattuor ele-
mentorum.
De pmaria mudi pfusione,
De opere prime diei.
De opere secunde diei.
De opere tertie diei.
De opere quarte diei.
De opere quinte diei.
De opere sexte diei.
De creatione hominis,

Ephimera ē febris q
durat tñ p die a ver-
me dicta. qui eodem
die morit quo nasci-
tur. Historia annalis
est factū: qd p annum
factū ē. Kalendaria bi-
storia q in vno mense
facta ē. i. factū aliqd i
signe qd in vno mēse
factū est. Ephimera ē
qd repēte factū ē. i. in
vno die vel i pte men-
sis. Hac similitudinē e-
phimera ē piscē q mo-
rit eodē die q nascit.

Sumit allegoria qñ
q a persona: vt Ista
ac significat christū.
Quandoq a re q nō
ē psona: vt veruer oc-
cissus humanitatē pas-
sam significat. Perso-
na enim ē individua
rōnabilis nature sub-

Allegoria

Tropologia

Tabula

De institutione coniugij	ca. x.	De incestu Lorth	ca. lliij.
De quiete sabbati z sanctificatione	ca. xij.	De peregrinatione abrae apud abimelech re	gem gerare ca. lvi.
De creatioe anime proplasti.	ca. xij.	De ortu Isaac z electioe agar cu filio	ca. lvij.
De paradiso z lignis paradisi	ca. xliij.	De puteo iuramenti	ca. lvij.
De quattuor fluminibus paradisi	ca. xliij.	De imolatione arietis p Isaac	ca. lvij.
De phibitione edulij z de pcepto	ca. xv.	De morte Sare	ca. lvi.
De impositione nominu animantiu z forma	ca. xvij.	De legatione eliezer in mesopotamia	ca. lvi.
De somno Ade z formatione mulieris de co	ca. xvij.	De aduentu Rebece ad Isaac	ca. lvi.
sta eius	ca. xvij.	De morte abrae post susceptam sobolem d	cethura ca. lvi.
De nominibus mulieris	ca. xvij.	De ortu regnorum	ca. lvi.
De prophetia Ade	ca. xix.	Aliud incidens	ca. lvi.
De statu innocentie eoz ante peccm	ca. xix.	De morte hismaelis	ca. lvi.
De suggestioe serpentis siue demois	ca. xix.	De labore rebece i ptu geminoz	ca. lvi.
De esu pomi z statu post peccm	ca. xix.	Tertium incidens	ca. lvi.
De maledictionibus serpentis mulieris et	ca. xix.	De venditione pmo genitoz Esau	ca. lvi.
vir	ca. xix.	De descensu Isaac in geraris	ca. lvi.
De electioe eorundem de paradiso z rophea	ca. xix.	Quartum incidens	ca. lvi.
ignea	ca. xix.	De vxoribus Esau	ca. lvi.
De generationibus Ade	ca. xix.	De benedictione Jacob	ca. lvi.
De oblationibus fratrum	ca. xix.	De somno Jacob cu fugeret in mesopotam	iam ca. lvi.
De morte Abel	ca. xix.	De duabus vxoribus Jacob	ca. lvi.
De generationibus Cain	ca. xix.	De quattuor filiis Lier d filijs acellaz	ca. lvi.
De Seth z eius generatione	ca. xix.	Quintum incidens	ca. lvi.
Epilogum interserit	ca. xix.	De reliqs filiis Lier z d ortu ioseph	ca. lvi.
De causa diluuij	ca. xix.	De diuers coloribus gis z fetibus	ca. lvi.
De arca Noe	ca. xix.	De fuga iacob z federe cu labā lito	ca. lvi.
De ingressu in arcam	ca. xix.	De muneribus pmissis Esau	ca. lvi.
De inundatione z cataclismo	ca. xix.	De lucta Jacob cum angelo z mutatioe no	minis ca. lvi.
De egressione Noe z Jride	ca. xix.	De occurfu Esau z emptioe agri in sichem	ca. lvi.
De ebrietate noe z maledictioe chā	ca. xix.	De morte sichimitarum p ra	ptu Dine ca. lvi.
De dispoitione filioz noe z d neroth	ca. xix.	De morte rachel i ptu beniamin	ca. lvi.
De turre babel	ca. xix.	De morte Isaac z regibz Edom	ca. lvi.
Primum incidens	ca. xix.	Sextum incidens	ca. lvi.
De ortu idolorum	ca. xix.	De venditione ioseph	ca. lvi.
De generationibus Sem	ca. xix.	De ingressu ioseph i egyptu	ca. lvi.
De egressu thare z suo z de chaldeā	ca. xix.	Quidā genit phares z zarā de thamar	ca. lvi.
De annis Abre post mortē pīs	ca. xix.	De incarceratione ioseph	ca. lvi.
De aduentu abre in terrā chanaā	ca. xix.	De expositione somniorum pincerne z pīa	storis ca. lvi.
De descensu abre in egyptu z de reditu eius	ca. lvi.	De sublimatione ioseph p expositione so	mnij pharaonis ca. xix.
dem	ca. lvi.	De ingressu fratru ioseph i egyptu	ca. xix.
De victoria Abre z occurfu Belchisedech	ca. lvi.	De reditu fratru ad patrem	ca. xix.
De ortu iubilei	ca. lvi.	De ingressu fratrum in egyptum cum ben	iamin ca. xix.
De sacrificio abre post promissionem here	ca. lvi.	De subuersione sodomoz	ca. lvi.
dis	ca. lvi.		
De fuga agar z ortu hismaelis	ca. lvi.		
De pacto circuncisionis z mutatioe nominu	ca. lvi.		
abre z sarai	ca. lvi.		
De tribu angelis susceptis ab abraā	ca. lvi.		
De duobz descendētibz in sodomā	ca. lvi.		
De subuersione sodomoz	ca. lvi.		

Historia libri Genesis

De descensu israel in egyptū cap. xcvij.
 De ioseph occurrere patri: et introducere eum
 ad regem ca. xcvij.
 De datione grante p[er] frugū institute. ca. xcix.
 De iuramento q[uo]d fecit ioseph patri ca. c.
 De b[e]n[e]dictio[n]e effraim et manasse ca. c.
 De b[e]n[e]dictio[n]ib[us] duodecim tribuū ca. cii.
 De ruben ca. cii.
 De symeone et leui. ca. cii.
 De iuda. ca. cv.
 De zabulon. ca. cvj.
 De iachar. ca. cvij.
 De dan. ca. cvij.
 De gad. ca. cx.
 De aser. ca. cx.
 De neptalim. ca. cxj.
 De b[e]n[e]dictio[n]ib[us] ioseph. ca. cxij.
 De b[e]n[e]dictio[n]e ioseph. ca. cxij.
 De morte iacob et translatione eius in he-
 bron. ca. cxliij.
 De reditu ioseph et eius morte. ca. cxv.

De creatione empyrei celi et quattuor ele-
 mentorum. Caplin. I.

Principio

erat verbū: et verbum
 erat p[ri]ncipiū in q[uo] et p[er]
 q[uo]d p[er] creauit mūdus.
 Quid[am] q[ui]ntuor mo-
 dis d[icitu]r. Quid[am]q[ue] empyre-
 um celum mūdus d[icitu]r

propter sui mundiciā. Quandoq[ue] sensibilis
 mūdus: qui a grecis pan, a latinis om[n]e di-
 ctus: q[uia] philosophus empyreū non cogno-
 uit. Quandoq[ue] sola regio sublunaris mun-
 dus dicit[ur]: q[uia] hec sola animantia nobis nota
 habet, de q[ua]. Princeps huius mundi eijciat
 foras. Quandoq[ue] h[ic] mundus dicit[ur]: q[uia] in se
 tot[us] mundi imaginē representat. Unde a do-
 mino homo o[mn]is creatura dicit[ur] est. et grecus
 hominem microcosmū. i. minorem mundum
 vocat. Empyreū autē et sensibile mundum: et
 sublunare regionē creauit de[us]. i. de nihilo fe-
 cit: hominem vero creauit. i. plasinauit. De
 creatione ergo illo[rum] trium inquit legislator.
 In p[ri]ncipio creauit deus celū et terrā. i. conti-
 nens et p[er]tensū. id est celū empyreum et ange-
 licā naturā. Terrā p[ro] materia om[n]ium cor-
 porū. id est q[ui]ntuor elementa. id est mundum
 sensibile ex his p[er]stantē. Quidā celum super-
 iores p[ar]tes mūdi sensibilis intelligūt. terrā
 inferiores et palpabiles. Ubi nos habemus
 de[us]. hebreus habet eloim: q[uo]d tam singulare
 q[uam] plurale est. i. deus vel dii. q[uia] tres persone
 vn[us] de[us] creator est. Cū p[ro] dicit moyses. cre-
 auit. triū errores elidit. platonis. aristotelis.
 et epicuri. Plato dicit tria fuisse ab eterno. i.
 deū. ideas. ille. et in p[ri]ncipio t[em]p[or]is de ille mun-
 dum factū fuisse. Aristoteles duo. mundus
 et opificē: q[uo]d de duob[us] p[ri]ncipijs: sc[ilicet] materia
 et forma opat[ur] est sine p[ri]ncipio: et opat[ur] sine fi-
 ne. Epicuri duo. inane et atomos: et in p[ri]nci-
 pio natura q[uo]dā atomos solidauit in terrā.
 alios i aquā. alios i aera. alios i ignē. Mo-
 ses p[ro] solū deū eternū p[ro]phauit: et sine p[re]cē-
 ssu materia mundū creatū. Creat[ur] autē in p[ri]-
 ncipio. i. in filio. et iterādū ē in p[ri]ncipio sic. In
 p[ri]ncipio creauit de[us] celū et terrā. in p[ri]ncipio. i.
 t[em]p[or]is. Quia ei sūt mūd[us] et t[em]p[us]. Sic aut sol[us]
 deus etern[us]: sic mūd[us] sempitern[us]. i. sp[iritus] etern[us].
 id ē t[em]p[or]aliter etern[us]: angeli q[ue]q[ue] sempiterni. Al[ia] t[em]p[or]aliter
 in p[ri]ncipio o[mn]iū creaturaz: creauit celū et terrā

ram. h. has creaturas p. mordiales fecit: et fil.
Sed qd simul factu est: fil. dici non potuit.
Licet em h. pus nomine cellu q. terra: tamen
scriptum est. In initio tu dñe terrā fundasti: et
opa manū tuarū sunt celli. Hanc creationē
mundi p. libatā sub opib. vj. dierū explicat
scriptura. insinuans tria. creationē. dispositio-
nem. et ornatū. In pmo die creationē quan-
dam dispositionē. In secdo et tertio dispositi-
onem. In reliquis tribus ornatū.

De primaria mundi pfusione. Ca. II.

Erra autem erat

ianis et vacua. i. machina mūdia-
lis adhuc erat inutilis et infructuosus
sa et vacua ornatu suo. Et tenebre erāt sup fa-
ciem abyssi. Eandē machinā quā terrā dixe-
rat abyssum vocat p. sui pfusione et obscuri-
tate. Un. et grecus eā chaos dicit. Quia p. o-
dictū est. tenebre erant. quidā dogmatizane-
rūt tenebras fuisse eternas: q. iam scz cū mū-
dus fieret erat. Alij irridētes deū veterū testa-
menti: dicunt eū pus creasse tenebras q. lucē.
S. tenebre nihil aliud sunt q. lucis absentia.
Obscuritas autē quedā aeris a deo creata ē:
et dicta tenebre. Un. et in catalogo creaturas
rū dictū est. Bndicite lux et tenebre dñi. Et
spūs dñi. i. spūs sanctus dñs. vel dñi volūtas
ferebat sup aquas: sicut volūtas artificis ha-
bentis p. oculis oēm materiā domus facien-
de sup illam fert: dum qd de q. facurus est
disponit. Predictā machinā aquas vocat: q.
si ductile materiā ad operandū ex ea. Idco
vero sic variant eius noia: ne si vñ elemēt
noie tm censeret: illi magis putaret accōmo-
da. Hebreus habet p. supferebat: incubabat:
yl. syra lingua fovebat. sicut avis ova. In q.
cū regimie nascenti mūdi notat initū. Hūc
locū male intellexit plato: dictū h. putās de
aia mūdi. S. dictū est de spūs sancto create:
de q. legit. Emitte spūritū tuū et creabunt.

De ope pme diei. Caplm. III.

Et itaq. deus Fi

at lux. Et facta est lux. i. verbis
genuit in
q. erat: vt fieret lux. i. Sicut verbis est fi-
tā facile: vt si q. dice-
ret verbo. Lucē vos-
car quandā nubē lus-
cidam: illuminantē superiores mundi ptes.

claritate tamē tenui: vt fieri solet diluculos:
et h. ad modū solis circūagitata. Presentia

Sicut q. cito oculos
aperio: statim acies
mea solē facit in ori-
entē: qd non faceret
nisi multa aeris spa-
cia q. sunt inter me et
solem transuolaret:
quaz momentaneā
transuolutionē si ve-
lis explicare. sepe ad
dā pus et post. Sic
p. trāsit acies mea
aerē vicinū: p. aerē
qui est sup alpes. p.
aerē: q. est sup altas
terras vsq. ad oceanū.
post aerē qui est
sup oceanū: et tandē
tangit solem.

ex obiectōe corporū luci: et creatas diuisit lo-
corū distātia et q. litate: vt scz nunq. simul sed
sp. eregiōne diuersa hemisphēria vicissim sibi
bi vēdicarēt. Intelligit etiā h. angelorū facta
diuisio. Stātes lux. cadētes tenebre dicit scz.
Et appellauit lucē diē. a dyan greco qd ē cla-
ritas sicut lux dicit: q. luit. i. purgat tenebras.
Tenebras dicit noctem a nocēdo: q. nocet
oculis ne videāt. sic tenebre q. tenēt oculos ne
videāt. sic tm dies exortū ē a dyan greco. ita
nox a nyctin. Et factū ē vespere. et post factū est
mane. Et sic cōpletur ē dies vñ naturalis. Pri-
mo em cū celo et terra lux est creata: q. paula-
tim occidēte factum est p. mū vespere p. me diei
vsualis. et eadē migrāte sub terras et ad ori-
veniente factū est mane. i. terminata est nox
et inchoauit dies secūda. Itaq. pcedente lux
cedie terminata. et sequēte nocte terminata:
extitit dies vnus. Lux ipsa diuisas ptes ostē-
debat: sed non diuidebat.

De ope secōdie diei. Ca. III.

Ecunda die dis

posuit de supiora mūdi sensibiles.
Empyreū em celū q. cito fa-
ctū est: statim dispositū est et ornatū. i. sanctis
angelis repletū. Fecit q. ea die de firmamē-
tū in medio aquarū. i. quandam exteriorē

Tenebre

Libri Genesis

mūdi sup̄ficiē ex aq̄s p̄gelatis : ad instar cry-
 stalli p̄solidatā z plucidā : intra se cetera sen-
 sibilīa p̄tinētē ad imaginē teste q̄ i ouo ē : z i
 eo fixa sē sidera . Et d̄r firmamētū : nō tñ p̄p̄
 sui soliditatē : s; q̄a termin⁹ ē aq̄z q̄ sup̄ ip̄m
 sunt firm⁹ z intrāgressibīlis Dicit etia celū :
 qz celat . i . tegit oīa sensibilia . Et cū legit fir-
 mamētū celi : endiadis ē . i . firmamētū qd ē ce-
 lū : vt cū d̄r creatura salis Un̄ z p̄ sui p̄came-
 rationē grece d̄r vranon . i . palatiū . Al̄ d̄r celū
 q̄si casa elyos : qz sol sub ip̄o posit⁹ ip̄m illuz
 strāt Hāc tñ circūuolutā p̄camerationē p̄bi
 losoph⁹ summītatē ignis intellexit . Cuz em̄
 ignis nō habet q̄ ascedat circūuolut⁹ : vt i cl̄
 bano patet : ita z circa mūdi exteriora ignis
 voluit : z b̄ est sidereū vel ethereū celū . Est z
 tertiu celū infra qd aereū d̄r : de q̄ Aues cell
 comederūt illud . Quidā q̄rtū suspicant esse
 celū sup̄empyreū : qz lucifer cū cēt i empyreo
 legit d̄r : ascēdā in celū zc . Et in eo mo-
 do d̄cūt esse chīm hoīez sup̄ angelos q̄ sūt
 i empyreo . Sane firmamētū diuidit aq̄s q̄
 sub ip̄o sunt : ab aquis q̄ sup̄ ip̄m sūt : de q̄b
 d̄r in ps̄ . Qui tegis aquis sup̄iora e⁹ : z sūt si-
 cutz ip̄m p̄gelate : vt crystallus : ne igni solui
 possint : v; i modū nebule vaporabiles Cur
 p̄o ibi sint de⁹ nouit : nisi q̄ quidā autumant
 inde rorem descēdere in estate . Qa aut̄ dictū
 est . fiat firmamētū : z post . de⁹ fecit firmamē-
 tum : z tertio . factū est firmamētū non sup̄
 fuit : qz sicut in domo faciēda p̄mo dom⁹ fit
 in sciētia artificis : fit etia materialit̄ cū leuigā-
 tur ligna z lapides : fit etia essentialit̄ cū leui-
 gata i structurā dom⁹ disponūt : ita cū d̄r . fi-
 at . ad p̄sentā vel p̄scientiam dei refert̄ . Fecit
 ad op⁹ in materia : factū est ad opus in essen-
 tia . Illud p̄mo die : istud scdo factū est . z cū
 hui⁹ diei opus bonū fuit vt ceteroz : tñ non
 legit de eo . Vldit de⁹ q̄ esset bonuz Tradūt
 em̄ hebrei : qz hac die angelus factus ē d̄ia
 bol⁹ sathanael . id est
 lucifer : q̄b hebreis
 p̄sentire vident̄ qui
 in secunda feriā mis-
 sam de angelis can-
 tare p̄sueuerunt : q̄si
 in laudem stantium
 angeloz S; tradūt
 sancti : q̄a in signū fa-
 ctū est b̄ : q̄a binari⁹
 infamis numerus ē

Dicitur sathanael q̄
 z lucifer . Qd in v̄tra
 beati Clemētis inue-
 nitur : z forte cum sit
 alijs angeloz nomi-
 nibus . i . raphael sile
 Sic d̄c̄r est antela
 p̄sum . vel forte p̄ la-
 psum quasi aduersa-
 rius . el . i . deo .

in theologia : qz p̄im⁹ ab v̄nitatē recedit . De
 us aut̄ v̄nitas est : z sectionē z d̄scordīa dete-
 stat . Prover . vij . Possum⁹ tñ dicere : q̄a op⁹
 tertie diei q̄si adhuc est d̄ opere scdo diei : qd
 post patebit . Un̄ nō cōmendat nisi in tertia
 die : quasi post sui p̄summationē

De opere tertie diei . Ca . V .

Tertia die aquas

t sub firmamēto p̄gregauit de⁹ in
 v̄nū locū : Que licz plura obtine-
 ant loca : tñ qz oēs p̄tinent i v̄isceribz terre in
 v̄nū locum congregatē dicte sunt Et potuit
 esse vt aque q̄ totū aeris spaciū occupabant
 vaporabiles : solidate modicū obtineant lo-
 cum : vel terra paululū subsedit : vt eas tāq̄
 in matrice cōcluderet . z sic apparuit arida : q̄
 quasi latēs sub aquis : p̄p̄le humus dicta ē .
 sed cū apparuit arida eadē d̄r terra : quia teri-
 tur pedibz animantū . Al̄ circūpositis tribz
 elementis d̄c̄t solū : q̄a solida . Dicit tellus :
 quia tolerat labores hoīm Lōgregationes
 aquaz vocauit maria hebreo idiomate : qui
 qualibet aquaz cōgregationes vocāt mar-
 ria . Completo q̄ aquaz opere : subditur . Et
 vidit de⁹ q̄ esset bonū : z addidit aliud opus
 illi : cum d̄c̄t . Germinet terra Nec de opere
 germinādī tñ intelligendū est : sed de poten-
 tia quasi potēs sit germinare . Produxit em̄
 de terra herbā v̄rentē z facientē semen : z lis-
 gnū pomiferū faciēs fructū fm̄ genera sua .
 Patet : q̄a non per moras tempoz vt modo
 p̄duxit plantas suas terra : sed statim in ma-
 turitate viridi in qua z herbe seminibz z ar-
 bores pomis onuste sunt . Notanduz q̄ d̄c̄-
 tum est v̄rentē Quidam dicunt mundū in
 vere factū : q̄a viroz illius tempis est z fructi-
 ficatio . Alij qz legūt lignū faciēs fructum : z
 addituz . herbā habentē semen . factū dicunt
 in augusto sub Leone . S; in martio factū
 dogmatizat ecclesia . Nota cum p̄mo ait fa-
 cientem semen : z addit . habens v̄nū quodqz
 sementem : quia sementis . p̄p̄le dicitur dum
 adhuc est in semen-
 tino . semen p̄o cum
 seminat : seminium
 p̄o vel sementū : cuz
 seminatū est . Distin-
 guit tñ aliter semen
 tis frugū z arborū :
 semē animalū : seminū
 cutusqz relexordū .

Sementis
 Semen
 Seminiū
 Sementū

id ēi herba ip̄m semē
 p̄ferente : quia semen
 tinū d̄r . q̄ . semē tenēs
 sementis : quasi semē
 tentū vel detentū .

Historia

Nec nos moueat: qz in dispositiōe elemētorum videt̃ aer nō dispositus: quia non est notatus: s; dispositus est: cū liber ab aquis notam nobis formam accepit.

De opere quarte diei.

Ca. VI.

Quarto die que

q disposituerat cepit ornare: rebus illis q̃ infra vniuersum munduz cōgruis motib; agerent. Plante em̃ q̃a ter re berēt ad dispositionem terre quasi magis spectant. z sicut dispositionē sic z ornatum a superioribus inchoauit. Fecit em̃ eadē die luminaria: solem z lunam z stellas. Et dicit sol: quia solus lucet. i. nullū cū eo. Luna lu minū vna. id ē p̃ma: vt vna dierum: vlt̃ vna sabbatorū dicit̃. Sol z luna dicunt̃ magna luminaria in duob; z ex duob;. id est nō so lum p̃ quātitate luminis: sed z corpib;: z non tū cōparatiōe stellaz: sed z fm se. qz sol dicitur octies maior ter

ra. z luna etiam maior terra dicit̃. Luna nam z stellas voluit illuminare noctē: ne nox sine lumine nō mis esset indecora. z vt operantes in nocte: vt naute z viatores solaciū luminis haberēt. Sūt etiam q̃dam auicule que lucem solis ferre non possunt. z fere nocte pascunt̃. Nec superfluit sol: s; nubes lucida vicem ēgeret: qz illa tenuem z insufficientē lucem habebat: z forte nō nisi superiora illuminabat: sicut nec stelle mō. De illa aut̃ nube lucida supradicta tradit̃ modo qz vel redierit in materiā vnde facta fuerat: vt stella q̃ apparuit magis: z colūba in q̃ visus est spūssant̃. Vel qz semp̃ solem comitatur. vel qz de ea factū est corp⁹ solare. Nec tū ad decorē z ad vsum luminis ea voluit esse: sed etiā vt essent in signa z tpa: z dies et annos. vti. s. signa sint serenitatis z tempestatis. Vel vt ex ipis fierent signa. xij. maiora: z quedā signa minora plura his: q̃ dicuntur signa vel sidera. Tum qz magna diligentia signauit vel p̃siderauit ea antiquitas. Tum

Qd̃ inde perpeditur quia eque magna videtur ab omnib; vbi qz terrarū: quod fieri vix posset: nisi maior esset terra.

Maxime beaues i desertis ethiopie arenosis vbi modic⁹ impulsus venti inuēta itinerantiū vestigia complanat.

qz adhuc signant z p̃siderant ea homines ad designationē temporū. Nec dicendum est vt generalitaci sine geneatlici somniat̃ qz posita sint in signa euentū z operū nostrorū: aut qz status vite nostre signent z moderentur: qd̃ docent quibudam expimentis q̃ apoceler smata vocant. Non em̃ credendū est de celis q̃ alieni sunt a p̃te qui est in celis. Q̃a utem sequit̃ in tēpora: nō est putandū qz tūc p̃ ea inciperet esse tēpora q̃ ceperit esse cū mūdō. sed qz p̃ ea quattuor sunt temporū distinctiōes. Sol quoqz descendēs ad capricor num: solstitiū hyemale facit. ascendēs ad cancerum estiuale. Inter vtrūqz parī ab vtroqz distātia eq̃ noctia facit. Vel est ibi endiadis sint in signa z tēpora. id ē in signa temporū. In dies dicit̃ pluraliter: qz dies multipliciter dicit̃: de die scz naturali. scz spacio. xliij. horarū: z de die vsuali. Ponit etiā dies p̃ tēpore nō determinato z ignoto nobis vt ibi. In illa die stillabūt mōtes dulcedinem. In annos etiā pluraliter dicit̃ ē. qz etiā ann⁹ multipliciter dicit̃. Nec hoc dico: qz ap̃ diuersas natiōes sūt vtiqz diuerse annorū distinctiōes maiorū z minorū z planete ānos suos habēt. S; fm ecclie vsum dicim⁹ s. Est em̃ ann⁹ lunaris habēs. cclxij. dies. Est solaris constans ex dieb; cccxv. z quadrante. i. sex horis. Est z bisextilis constans ex. cccxvj. Est embolusimilis q̃ p̃stat ex. cccxv. dieb;: z excedit. hñs. xij. lunationes. Dicit̃ etiā annus ab am qd̃ ē circū: qz i se reuoluit. Vñ z antiquiores ante vsum l̃raz annū figurabant sub specie serpentis: cui⁹ cauda in os ei⁹ reuoluebat. Facta ergo luminaria posuit de⁹ vt luceant in firmamēto celī: z illuminēt terras: sed nō semp;: z diuidant lucem ac tenebras. Q̃a ut luna in plenilunio facta sit: ex alia p̃pendit̃ translatiōe: que habet luminare mīnus in inchoatione noctis. In p̃ncipio em̃ noctis nō orit̃ luna nisi p̃silenos. i. rotūda. Et dicit̃ a pan grece. i. totum latine. z sylenos. id est luna. vlt̃ mēne. id ē luna: qd̃ nos plenis lunā appellam⁹. Inde p̃pendit̃ qz sol factus est mane in oriēte: z facto vesp̃e luna facta ē in initio noctis silit̃ in oriente. Volunt tū quidā qz mane siml̃ facti sint: sol in oriēte: luna in occidēte. z sole occidēte luna sub terra rediit ad orientē in inchoatiōe noctis.

De opere quinte diei.

Caplm. VII.

Libri Genesis

Quinta die deus

Quoniam autem aerem et aquam: volatilia dans aeri, natatilia aquis, et utraque ex aquis orta sunt. Facilis ei transit est aqua in aera tenuando: et aeris in aqua spissando. Pisces vocavit moyses reptilia: quia impetu quodam totos se rapiunt ut serpentes: non ferunt pedibus ut fere. Nota quia ex his quod dictum est. Creavit volatilia celi super terram, erravit plato: quod descendens in egypti libros moysi legit: et putavit moysen sensisse volatilia esse ornatu aeris tamen circa terram: ornatu quo aeris superioris calorem demones et cacodemonas. Sed non ita est. Boni enim demones ut dictum est sunt in egypto, mali vero in hunc aerem caliginosum de trahi sunt ad penam non ad eius ornatum. Deus enim peccantibus angelis non pepercit. Creavit deus et plasmavit cetera gradia. Ceteri generis neutri est indeclinabile, declinat tamen ceteri: et omnem animam viventem atque motabilem quam produxerant aqua. Notabiles autem dicuntur aie piscium et autem respectu aie hominis. Illi enim moventur de esse ad non esse: ista non: quia perpetua est, vel quia forsitan animas non habent: sed tamen spiritus vegetatiuos: quia cum ipsis animabus extinguitur: ipsum autem animal vocatur aie animam, et vivens. Unde et greci dixerunt animalia per zoa et siccha zoa id est vivencia brutum: siccha animata a sicche quod est anima rationalis. Sed etiam dicitur creatum motabile quod creatum est sicut moueret de vita ad mortem quod non homo qui creatus est ut non moret si vellet. Illa vero creatura sunt vel ut in esum cedant alijs vel sensu deficiant. His bene dixit deus. Crescite et multiplicamini.

De ope sexte diei. Ca. VIII.

Sexta die orna-

vit deus terram. Produxit enim

terra tria genera animalium, lumenta, reptilia, bestias. Sciens enim deus hominem per peccatum casurum in penam laboris ad remedium laboris dedit ei lumenta quia lumenta: ad opus vel ad esum. Reptilia vero et bestie sunt et in exercitiis. Reptilia vero sunt tria genera trabentia ut vermes qui se ore trahunt: serpentina ut colubri qui vi costarum se rapiunt, reptilia pedibus scilicet ut lacerte et botrace. Dicuntur autem bestie quasi vastie a vastando, id est ledendo et sentiendo.

Querit igitur quibusdam minutis animantibus que vel ex cadaueribus vel humoribus nasci solent si tunc orta fuerint. Quorum sex sunt genera. Quedam enim ex exhalationibus habent esse: ut bitiones: vermes qui ante clepsidram nascuntur: bibitiones ex vino: papilionibus ex aqua. Quedam ex corruptioe humorum ut pomes in cisternis. Quedam ex cadaueribus ut apes ex iuvenibus, scarabeus et scabrones musce magne qui sonant ex volatu nascuntur ex equis. Quedam ex corruptioe lignorum ut teredines. Quedam ex herbis corruptione ut eruce et oleribus. Quedam ex corruptione fructuum ut gurguliones ex fabis. De his dicitur quod sine corruptione nascuntur: ut illa quae exhalationibus tunc facta sunt: quod vero ex corruptionibus post peccatum: ex rebus corruptis orta sunt. Querit igitur de nocivis animantibus si creata sunt nociva vel primo initia: post facta sunt homini nociva. Dicitur quod ante peccatum hominis fuerunt initia, sed post peccatum facta sunt nociva hominibus de causis propter hominis punitionem correptionem, instructionem. Punit enim homo cum leditur his vel cum timet ledi: quia timor maxima pena est. Corripit his cum scit ista sibi accidisse pro peccato suo. Instruit admirando opera dei magis admittas opera formicarum, quod onera camelorum. Vel cum videt hec minima sibi posse nocere: recordatur fragilitatis sue et humiliatur. Sed diceret quis quod quidam animalia ledunt alia: quod nec inde puniuntur: vel corriguntur: vel instruuntur. Sed ex his et in his instruitur homo per exemplum. Etiam ad hoc creata sunt ut alijs sint in esum. Sed si iterum dicitur quod etiam in mortuos homines sentiunt. Sed et in his instruitur homo ne aliquod genus mortis horrescat, quia per quoscumque transeat meatus: nec capillus de capite eius peribit. Ad hunc modum solet queri de herbis et arboribus infructuosis si etiam in illis diebus orta sunt cum scriptura non memoret nisi herbas seminales et arbores fructiferas que modo sunt. Potest dici: quia quod modo infructuosa sunt: ante peccatum

fecerūt fructū aliqūē: post peccm̄ potius na-
scunt hominē ad laborē q̄ ad vtilitatē. Vel
post peccm̄ orta sunt: qz post dictū ē hominē:
spinas et tribulos germinabit tibi. Al' q̄cūq̄
q̄ terris herent faciūt fructū, i. vtilitatē ma-
nifestā vel occultā. Quia p̄o piscibz et auibz
dictū ē, Crescite et multiplicamini. etiā d̄ his
intelligendū est: l3 nō sūt dictum. Nec est em̄
cōmunis causa creationis eoz.

De creatione hoīs.

Ca. IX.

Et inde subditur

d de creatione hoīs sic. Faciam⁹
hoiē m̄. Et loquit⁹ p̄ ad filiū
et sp̄m̄ sanctū. Vel ē q̄si cōmunis vox trīū p̄-
sonaz. Faciam⁹ et nostrā. Fact⁹ est at̄ homo
ad imaginē dei q̄ntum ad aīam. S3 ima-
go dei est aīa in essen-
tia et ratione eius: q̄a
sp̄ritus factus est et
rationalis vt deus.
Similitudo in virtuti-
bus. q̄a bona: iusta:
sapientia. Cum imagi-
ne p̄transit homo: q̄a illā habet etiā homo
peccans: similitudine p̄o sepe p̄riuat. Vascu-
lū p̄o et feminā creauit eos. Hoc q̄ntū ad cor-
pus: tamē d̄z creasse
p̄pter animā. Eos
autē dicit pluraliter:
ne androgeos. id est
hermaphroditos fa-
ctos putarem⁹. Tū
scdm̄ corpus factus
est homo quodāmo-
do ad imaginē dei. cū os hominē sublimē
dedit: vt deus et celestia videat et imitet. Un-
de cum quesitum esset a quodā philosopho
ad quid factus fuisset. Respondit vt cōtem-
pler celum et celī numina. Dedit autem ho-
minē deus potestatz: vt p̄ceset alijs animā-
tibus. In tribus ergo notatur hominē dī-
gnitas. Primo quia nō solū factus est in ge-
nere suo vt p̄dicta: sed etiā quia imago dei ē.
Secūdo quia cum deliberatione factus est.
In alijs siquidē operibus dicitur: et facta sūt
in hoc tanq̄ iter se deliberātes persone alee-
runt: faciam⁹. Tercio quia scilicet homo do-
minus staturus est animalū vt essent ei quē
futurū mortalem deus sciebat in alimentum
in indumentum: et laboris adiumentū. Ante

peccatum em̄ herbas t̄m̄ et fructus arborum
dedit deus in escam hominibz et animalibz.
Qd̄ inde colligit: qz ante peccatū nil noxiū
aut sterile terra p̄duxit. Et nota quia in mari
mis: vt in leonibz: p̄didit homo dominū: vt
sciat se amisisse: et in minimis vt in musc̄ etiā
p̄didit vt sciat vilitatē suā. in medijs habz
dominū ad solatiū: et vt sciat se etiā in alijs
habuisse. Et bñ dicit eis deus sic.

De institutione p̄ngij.

Ca. X.

Rescite et mul-

c tiplicamini. Qd̄ quia sine p̄lu-
tione eoz fieri nō potuit. patz
quia deus coniūgiū viri et mulieris instituit
in quo p̄fatur q̄dam heretici dicētes Cō-
cubitū sine peccato fieri nō posse. Si queris
tur quare ante peccatū date sint hominē esce-
cum esset immortalis. Dicemus qz illa immor-
alitas in qua creatus est cū erat sustentāda
nec erat talis qualis illa que futura ē que cū
bis nō indigebit. Illa em̄ erat posse nō mori.
hec erit non posse mori. Et vidit deus cū
cta que fecerat: et erat valdē bona: quia singu-
la p̄ se bona. Sed in vniuersitate erāt om̄ia
valde bona: sicut oculus in animali est pul-
cior q̄ separatus. Vel om̄ia erāt valde bo-
na. id est vniuersitas bonoz erat optima: qz
licz quedā in ea sunt p̄ se modo versa in cō-
tumeliam: tamen alijs sunt in vtilitatem: ipe
p̄o summū bonum. De hoīe vero vt de cete-
ris dixerat: nō dicit. Et vidit deus qz cēt bo-
num. quia in proximo sciebat lapsū: vel qz
nondū homo p̄fectus erat: donec ex eo fieret
mulier. Unde et post legitur. Non est bonū
hoīem esse solum.

De quiete sabbati et sanctificatione.

Capl. XI.

Etur perfecti

i sunt celis et terra. Cōclusio est h̄
operū. Quia creati. dispositi.
ornati. igit p̄fecti. Et qz in senario facti q̄ p̄-
mus perfectus numerantibz occurrat. qz ex
partibus suis aggregatis reddat eandē sum-
mā: qd̄ in monadibus numeris nō inuenies
nisi i isto. Monadī
numerus appellatur
ab vno vsqz ad decē
S3 nec in decadibz
nisi i, x, viij. cōpleuit
Partes illas numeri
dicimus quarum q̄lī
bet assignari pōt quo-
ta sit in eo. Licz enim

Libri Genesis

de die vij. op^o suus
qđ fecerat. Alia trā
latio habet. vij. z tūc
nulla ē obsecro Sz
hebraica veritas ha
bet. vij. z ideo queri
tur. Si cōplere: est finale quispā opīs face
re: qđo vep^o est qđ sequit^r. Requirit deus die
vij. zc. Verū est qđ diem septimū fecit: z ipm
etiā bñdixit: z post requieuit. Vel cōpleuit
id est completū ostendit. cū nīhil nouū in eo
fecerit. z tūc requieuit ab operū generibz no
uis. Nīhil em̄ post fecit. cū tūc nō fecisset
materiā: vt corporz. vel similitudinē: vt antz
marū. Non em̄ qđi fessius dz quēuissē. sz qz
cessauit. Sic in Esaia dz: qđ seraphim requie
nō habebat dicētia. sanct^o. sanct^o. sanctus. i.
non cessabant. Vel requieuit ab ope vel in
operibz. i. nō eget operibz suis. z est dictū qđ
si negatiue. vel requieuit ab ope in semetipso.
id ē a mutabilitate opey: ē^o imutabilitas ap
paruit. Nam stabillis manēs dat cūcta mo
ueri. Quātē dz: ab omī ope qđ patrarat: in
nuīt esse opus qđ nondū fecerat: a quo nō
duz quiescit. Tria em̄ opera fecerat. creauit.
disposuit z ornauit. Quartū opus ppaga
tionis non desinit operari. Quintum faciet:
cum pceinger se z transiēs ministrabit: vbi
pcepue erit reches. Et benedixit diei septimo.
id est sanctificauit eū. i. sanctū z celebrem eū
esse voluit. Semp em̄ ab aliis natiōibz
ante legem etiā dz sabbatū fuisse obserua
tum. Hui^o obseruantia in lege etiā dixit san
ctificatiōē. ibi. Memēto vt diē sabbati scī
fices. Epilogus. Iste sunt generatiōes ce
li z terre. Quidā hīc determināt opa sex die
rum. quidā ibi. Cognouit adam vxorē suā.
Alij ibi. Hīc est liber generationis adei. Pre
termisso autē qđ dubiū est: lre instam^o. Quia
de creatione maris z femine simul dixerat: qđ
tamē simul facta noui fuit: vt explicet qđ sub
breuitate cōcluserat. repetit de reliquis gene
rationes. Hoc nomen pōt accipi actiue. id ē
opationes dei. vl^o passiue. id ē generata. Nec
est ptereundū qđ ait. fecit omne virgultū an
teqđ oriret in terra. z herbā prius qđ germina
ret: cum superius dixit. virgultū qđ cito factū
statim adultū z habens fructū et herbam oz
tam z ferentē semen. Ad qđ dicit^r duos fuisse
modos operationis diuine vt dictū est. ma
teriale sz z essentialē. Fecit ergo ea materia

senarius ex vno. z. v.
constet z ex. ij. et. liij.
Quota tamē sit eius
pars quarta aut qn
ta dici nō potest

liter prius qđ oriret^r z germinaret essentialiter
Vel aliter: qđ innuit sequēs lra cum dz. Ad
em̄ pluerat dñs sup terrā. Fecit equidez tūc
illa pfecta z essentialiter: prius qđ orirentur. z
germinarent: vt modo faciūt cum paulatim
beneficio rosis infusi z labore hominū ad hī
bito ad ortum z maturitatez perueniūt. Tūc
em̄ fons irrigabat terram: vt nilus egyptum
vicissim p partes diuersas. sicut dicit iordaa
nis ante subuersionē irrigasse totam pēapo
lim vicissim. sz sicut de quibz dā fontibz dī
cit Aug^o. qz mira vicissitudine totam qndā
irrigat regionē: ne si simul totā terrā tūc fons
te irrigatā dixerim^o: diluuiū fuisse dicā^o. Al
qz legit^r ibi fons z nō vnus: multitudinē in
nuīt: vt ibi. venit locusta.

De creatiōe aīe proplasti. Ca. xii.

Ornauit igitur

f dñs deus hoīem de limo terre.

Hic pmo vocat dñm dñm. qz tūc
pmo habuit. pple seruū sz laborantē. Post
recapitulationē: de vtriusqz hoīs formatione
diffusus agit. z pus de viro. Et qz due sunt
hoīs partes: d vtraqz agit. Ad carnē em̄ spe
ciat qđ dicit^r. formauit hominē d limo terre.
Ad aīam cum dz: inspirauit zc. q. d. Corp^o fe
cit de terra: animā d nīhilo. Alia trālatio ha
bet. insufflauit vel sufflauit: qđ nō incōgruū
est de deo: vt qdā putauerūt. cū fauces z spi
ritū non habeat. Deus em̄ inspirauit. i. spī
ritū fecit. Similiter insufflauit. i. flauit. sz anī
mā fecit. Vñ in Esaia. Dñm flatus ego feci.
Qđ autē dz in facie. p synecdochen. a pte totū
intelligit. Totū enī hoīem animauit. Sz fa
ciem tanqđ pte digniore. qz sensuū capace so
lam noīauit. Eandē autē aīam etiā spiraculū
vite vocat. qz p eam homo spirat z viuūt. Et
post dz. aīam viuētē in se. i. ppetuitate vite
viuētē. nō mortabile vt aīaz pecudis. Hūc
locū nō sane intellexit plato. dices deū aīas
creasse. sz angelos corp^o formasse. ibi. dñj dō
rū. qz opifex paterqz ego zc. Quātē qdā asse
runt aīam de essentia diuina factā. stare non
pōt: qz tūc nullo modo peccare posset. Alij dī
stinguūt iter spiraculū vite z aīam dicentes.
spiraculū vite spīritū. i. quē etiā hominī tūc
datū asserūt ad pphetādū: qñ dicit^r. Hoc nūc
os ex ossibz meis. Alij etiā aliter distinguūt
spiraculū vocātes quēdam spīritū corporeū
in corpore animalis. q et qnqz sensus operat

tur in eo qui etiam paulatim extinguatur in eo: et dum moritur animal in aliqua parte corporis, adhuc sentit spiritus ille: cum in alia extinctus sit. Factus est autem homo in virili etate: mortalis et immortalis. id est potens mori et potens non mori. et anima corpori prius formato infusa. Sed queritur utrum in ipso corpore dum infundetur creata vel extra creata sit. et sit ei datum naturaliter velle incorporari. Quicquid circa istam actum sit: de post creatis dicitur quod in istis corporibus dum infunduntur creantur.

De paradiso et lignis eius. Ca. xiii.

Lantauerat au

ptem dominus deus paradysum voluptatis a principio. Quasi queres ret aliqua. Remansit homo in loco ubi factus est: in agro scilicet damasceno. Non: ubi translatum est. In paradysum quem de die tertia plantauerat. id est plantis aptauerat. herbis scilicet et arboribus insitum. a principio creatiois scilicet cum apparuit arida: et germinare terram fecit. Vel a principio. id est prima orbis parte. Unde alia translatio habet. Paradysum in eden ad orientem. Eden hebraice: latine deliciae interpretatur. Ergo idem est paradysum voluptatis quod paradysum in eden. id est in deliciis. Sed a principio: idem est quod ad orientem. Est autem locus amenissimus longo terre et maris tractu a nostra habitabili zona secretus. adeo elevatus ut visus ad lunarem globum attingat. Unde et aque diluvij illuc non penerunt. Est etiam paradysus celum empyreum. et dicitur spiritualis: quia regio est spirituum. Dicitur etiam spiritualiter paradysus vita beata vel ecclesia. Produxitque deus in paradiso de humo diversa ligna quibus delectaretur homo videndo: et sustentaretur edendo. Produxit quidem. id est procul in altum duxit. vel produxit. id est pro homine duxit. In medio quorum tanquam digniora posuit lignum vite: et lignum scientie boni et mali. Dicitur est autem lignum vite ab effectu quem habuit naturaliter: ut comestum sepius perpetua soliditate hominem firmaret. ita ut nulla infirmitate vel senio vel angustia in deterius vel in occasum laberetur. Lignum vero scientie boni et mali dictum est ex eo quod secutus est eius comestione. Prius enim nesciebat homo quid esset malum. quia nondum expertus. Bonum enim dicimus sanitatem et firmitatem. malum vero egritudinem et imbecillitatem: que nondum senserat homo. Cogno-

uerat quidem ea per scientiam. quia ex uno contrariis rum cognoscitur reliquum. sed non per experientiam: ut medicus dum sanus est non sentit morbos. sed cum egrotat magis cognoscit. quia novit et sentit. sicut de puero delicate nutritio dicitur. quia nescit quid sit malum. imo nondum novit quantum sit bonum vel malum. Vel malum dicitur inobedientia boni obedientia. quia post comestione non ut quantum bonum erat obedientie. et quantum malum inobedientie. Plato non putans se posse puenire arboribus: quod sit lignum vite et lignum scientie boni et mali. ideo utriusque hoc dicitur homine dictum existimavit. quia vidit. et est sciens bonum et malum. et dicitur ipsum vocatum lignum. id est corporeum: ad differentiam spirituum. id est angelorum: qui et vidit et sciunt bonum et malum. In medio propositum tradidit. quia homo est quasi medius inter creatorem super se positum et sensibilia sub se posita. Discretam pro illius bonis fuisse creationem a creationibus hominum reliquorum dixit per illa duo addita: vite et scientie boni et mali. Sicut et in samia figura. id est pythagorica qui de samo insula fuit: prius est truncus integer. et post in summo biuium: sic homo modo in primis etatibus quasi tantum vidit. non rationis viribus ad intelligentiam datus. Sed cum venerit ad annos discretiois. tunc discernit inter bonum et malum. et tunc sunt primum opera eius bona vel mala. Sed non ita factum est in adam. imo cum vita data est ei scientia boni et mali. quasi diceret. Factus est homo corporeus. subditus deo propositus animantibus et simul vivit: et sciunt bonum et malum.

De fonte paradisi et quattuor fluminibus eius. Ca. xiiii.

Fons vel flu

efluvius egrediebatur ad irrigandum paradysum. id est ligna paradisi. Fons potest intelligi vel abyssus. id est matrix omnium aquarum. vel fontes per syllepsin. singlas re pro plurali. Irrigare autem positum est per metonymiam nistare humorem. Dicitur enim terra circumiacens humectari a fluminibus per tracones. id est per vias subterraneas vel per meatus. cuiusmodi sunt diis. aut. xvj. Qui fons dividitur in quattuor flumina. Unus dicitur est phison. qui a gagarro rege indit dicitur est ganges. et interpretatur phison secundum Isidorum. caterua. quia decem flumina recipit. vel imutatio oris. quia mutatur a facie quam habet in paradiso. Dicitur etiam secundum diversa loca

Libri Genesis

ea tribus modis In colore: qz alibi clarus: alibi obscurus: alibi turbidus In quantitate: qz alibi parum: alibi diffusus In sensu: qz alibi frigidus: alibi calidus. Hic circūit terrā eūlatib. i. indiam: et trahit aureas arenas. Alii dicunt est geon vel gion vel igion: qz et nilus. et sonat hias terre. vel terreus: qz turbidus est. Hic circūit ethiopiā. Alii duo p̄mis noibz vocant tigris et eufrates. Tigris aial est vel locissimū: et ideo fluuius ille a sui velocitate tigris equocat est. Hic vadit p̄tra assyrios. Dicit Ioseph: qz tigris dicitur diglat: qd sonat acutū vel angustū. eufrates frugifer vel fructuosus. de quo per quas trāsiret regiones: qsi notū tacuit moyses: qz est in chaldaea: vñ venerat ab iraā. Hec. iij. vt dicim⁹ flumina ab eodē fonte manāt et sepanē. et iterum quedaz eoz inter se cōmīscēt: et iterum separantur. sepe etiam absorbent a terra: et locis iterū in pluribus emergūt. Inde est qz de ortu eozū varia legunt. Dicit etia ganges nasci in locis caucasi montis. nilus nō p̄cul ab athlāte: tigris et eufrates ex armenia.

De p̄cepto et phibitōe edulij. Ca. xv.

Uit ergo deus

homīnē de loco formatōis sue i paradīsum: vt oparet ibi: nō tamē laborādo ex necessitate: sed delectādo et recreando: et sic deus custodiret illum scz homīnē. Vel vtrūqz referat ad homīnē: vt. i. hō custodiret paradīsum: et oparet vt dictū est. Quidā codices nō hnt illū: sed illud. et tunc est sensus: et custodiret. id est p̄sideraret op⁹ suum homo: vt qd faceret in terra p̄ agriculturā obseruaret in se p̄ disciplinā. vt sicut terra sibi. sic ipse obtemperaret suo cultori. Precepitqz ei dīcēs rē. Ut homo sciret se eē sub domino: p̄ceptum accepit a domino. Dis autē iussio est in duobz. in p̄ceptōe et phibitione et ideo vtroqz vsus est dñs. Precepit: ex omni ligno paradīsi comede. Prohibuit: de ligno scie boni et mali ne comedas. Et datū est vñ ro mādatum. vt p̄ vñ etia trāsiret ad mulierem. Vel forte ē p̄occupatio. qz facta muliere vtrūqz simul datū est. Subdit autē penā si cōtemneret Quacūqz die comederis: morte morieris. scz anime et ne-

cessitate mortis habebis. Vñ alia trāslatio habet planius. De diuersis trāslationibus semel dicim⁹. Ante incarnatōez do-

mortalis eris. lxx pluraliter ponunt. Quacūqz die comederis: morte morieris. Ido creditur a q̄busdā vtrūqz dīctum. et h̄ p̄occupatum. Facta est autē hec iussio p̄ aliquaz creaturam subiectā sicut et nobis per p̄phetas et angelos

symmach⁹. Deinde p̄ annos. viij. q̄nta editio hierosolymis ē inuenta: qz qz autor eius ignorat: vulgata dicit. Vulgata dicit quasi apocripha. Origenis qz editio dicit vulgaris. qz ea qsi vulgo vñmur. Deinde post annos. xvij. sub alexandro origenes correxit. lxx. cuz asterisco et obelo postea sine his transtulit. Hi oēs de hebreo in grecū transtulerūt. Quidam de greco in latinū. Plures i p̄mītia ecclia scilicet vtriusqz lingue de greco in latinū trāsferre bant sermonē. Hieronym⁹ vltimo d̄ hebreo in latinū cui⁹ editio nunc vbiqz seruat a nob⁹. Periarcho p̄ncipat⁹. Periarcho ē liber in q̄ origenes dicit eīm adhuc in aere p̄ demonibus pati sicut i terra p̄ hoibz passus ē: hac autoritate. Nihil odisti eoz q̄ fecisti.

De impositiōe nominū animātū p̄ncipaliter et mulieris formatōe. Caplm. xvi.

Uit quoqz de i

us. Non est bonū homīnē solus esse: faciāmus ei adiutorū ad p̄creandos liberos. qd sit simile illi. Similia eīm de similibz naturaliter nascunt. Sed ne videretur Ade superflua mulieris formatio putant sibi in animantibz esse simile. ido adduxit deus ad Adam omnia terre animātia et aeris. In quibus intelligenda sunt et aque animātia. A parte totū accipe. Vel vñ uersa sunt terre. qz etia q̄ de aq̄s cōdita sūt aliquid habent terre in se. Vel potius pisces post ab hominibus sunt cogniti: et inde notati. Qd patet: quia equiuocantur animalibus terre. quia similes his dephensi sunt. Fecit autem vt omnia simul eo nutu venīrēt quo omnia creauit. Vel forte factū est per angelos. Adduxit autem p̄ duobz. vt imponeret hō eis nomina in quo scirent eū sibi p̄cesse. et sciret

mini anno. cccxli. tēpōribz ptolomei phila delphi. lxx. interpretes floruerūt. Post ascēsiōnē domini āno. cxxliij. aquila inde fac⁹ chri stianus primus interpres ex hebreo i grecū floruit adriano regnāte. Deinde post annos. liij. Comodo regnāte theodotio. Deinde p̄ annos. xxx. sub seuerō

Historia

adam nullum ex eis sille sibi. Et imposuit ei
noia adā lingua hebreā: q̄ sola fuit ab initio
Qd̄ inde ppendit: q̄ noia q̄ legūt vsq; ad di
uisione linguaz hebreā sūt. Et nō inuēto sili
sibi. imissit de sopore in adā. non somnū: sed
extasim. in q̄ credit supne iterfuisse curie. Vñ
z euāgilas pphauit de plūctōe chīi z ecclie:
z de diluuiō futuro z de iudicio p ignē ibi
dē cognouit: z liberis suis postea indicauit.

De somno Ade z formatione mulieris de
costa eius **Ca. XVII.**

Inq; obdor /

c misit tulit dñs vñā de costis
ei: carnē scz z os. z edificauit
ministerio angeloz illā in mulierē. de carne
carnē: de osse ossa faciēs. z statuit eā añ adā.
Qui ait: Hoc nūc os ex ossib; meis: z caro d
carne mea. Hoc aduerbiū nūc: in deos trahit
in errore: vt dicāt alā pus factā: de q̄ dictū
ē masculū z feminā creauit eos. z nūc scdaz.
q. d. adā. P̄ior mlier fctā ē de limo terre me
cū: s; hec nūc de carne mea. Et Ioseph^o dr.
mulierē extra formatā z in padūm cū viro
translatā: sic dicens In hūc hortū introduxit
de^o adā z vxorē eius: p̄cipiēs eos plātātōis
habere sollicitudinē. Et ex duob; vxorib; ade
innumerabiles siue iterminabiles fingūt ge
nealogias. s; ex ipso textu p̄uinci vident in q̄
sp̄ singulariter fmo est de ei^o vxore. Nota q̄
de formatōne mulieris agēdo: de corpe tm̄
dictū est Vñ qdā ideo tacitū eē voluerūt de
aia. vt daret itelligi: sic traductā aiaz mulie
ris de aia viri: sicut carnē d carne. Augusti
nus etiā hesitare videt: qd̄ sentiedū sit d aia
an ex traduce sit. an ex nihilo. S; idipm qd̄
tacitū ē de aia pot^o ē eos est Si em̄ aia mu
lieris fuit ex traduce aliter facta est q̄ aia viri
q̄ de nihilo. Et si aliter fiebat. taceri non des
buit. ne sic facta putaret vt iam audieramus
de aia viri. Itaq; tacēdo inuit nō aliter putā
dum factā esse q̄ didiceramus pus.

Denoib; mulieris. **Ca. XVIII.**

Ipofuit adaz

c vxori sue nomē tanq; dñs ei^o. z
ait. Hec vocabit virago. i. a viro
acta z ē sup̄tū nomē a viri noie. vt materia d
materia supra fuerat. Et si denominatio i he
breo hec est. Is em̄ vir dī. vñ denoiat ista vt
a viri virago. Hoc nomē p̄pū illi mulieris fu

it nūc oim est cōe. Et ei^o synopatū est virgo.
Virgines dicūt qd̄m sūt i itegritate natū
tatis sue. Postea p̄o fracte dicunt mulieres.
Sili sicut h̄ nomē adā fuit p̄pū illi homini
nūc p̄o est cōe. Et adā sonat iube^o vel rubra
terra. qz fm̄ iosephum de rubea terra p̄sper
sa fact^o est. Talis est
em̄ p̄go tell^o z vera
vel rubea. i. animas
ta. quia sedes aie est
in sanguie. vl rubea
fm̄ qd̄ futura erat
id ē sāguinea. id est peccatrix. Sanguis em̄
noie sepe designat p̄cām. vt ibi. Vestimentū
p̄cretū sāguie. z sāguis sanguinē tetigit. Im
posuit ei z altō nomē eua. i. post p̄cām. qd̄
sonat vita. eo q̄ futura esset mater oim viuē
tū. Tñ qz hic non legit imposuisse. sed infra
post maledictōem forte quasi plāgens hois
miseriā dixit eā euam. q̄si alludens eiulatui
paruuloz. Vāscul^o em̄ recent natus etulan
do dictū. a mulier vero e. q̄si diceret. Omnes
dicente. vel. a. quorū nascunt ab eua.

De p̄phetia Ade. **Ca. XIX.**

Ipposito nomi

i ne statim pphauit dicens. Quāob
rē. qz d̄ latere viri est. reliquer
sepe homo patrē z matrē p̄pter vxorē suam. z
adheret vxori sue tanq; portūcule sue. Vñ
ob hanc rem demonstrādo vxorē dicit. i. p̄p̄
hanc mulierē relinquet homo zē. Hoc fit q̄
tidie a viris. qz relinquit cohabitare corpa
liter vel spūaliter. qz maior ē zel^o i vxore: q̄
amor filioz i parētēs. nō dico parētū i filios
Humor em̄ ascēdit de trūco ad ramos. s; nō
redit. Et t̄do nō dicit. qz p̄p̄ h̄ relinquet parē
tes filios. matie itelligēdū est h̄ sp̄ relinquet
id ē nō iūget eis in matrimonio. Hic. q̄. p̄so
ne in lege. xj. in euangelio plures p̄sone amo
uent a p̄iugio. h̄ est. p̄pter hoc scz coniugium
relinquet homo patrē z matrē Et erunt duo
in carne vñā. id ē vnent ambo i vno carnali
ope. Vñ erūt duo i carne vñā pueri gl̄gnēda
Non enim ex sanguine vno sed ex sanguinib;
bus cōcreatur paruuli caro. Vñ s; sint duo
p̄sonaliter. erunt tamen in coniugio vñā cas
ro. in alijs duo. quia neuter habet potestātē
sue carnis.

De statu innocentie eorum ante peccatuz
Caplin. XX.

Libri Genesis

Rat aut vterq3

e nud⁹: nec erubescabant. Nihil pu-
tabat velandū: q3 nihil senserat re-
frenandū: sicut nō erubescim⁹ si quis viderit
manus et caput et pedes nros Inordinatus
em⁹ mor⁹ membroz spā facit pudenda. Sic
et pueri si videant pudenda eoz non erube-
scūt: q3 bñficio etatis motū erubescibile nō
dum senserūt q3 pudendus est et inordinat⁹:
qā nō sine peccato sit nisi raro spe prols ex-
cusatu s: cū tñ excusari pōt a peccato: rubo-
re carere non pōt. Vñ scūs Zacharias cum
sanctā elisabeth cognosceret ad gignendū
sanctū pcursozē dñi: tñ videri noluit. Et q3
busdam hīc vīsum est deū pcepisse vtriq3 de
abstinentia pomī: licet poccupatū sit.

De suggestione serpentis siue demonis,
Caplm. XXI.

Erpēs erat calli

s dīoz cunctis animantibz terre: et
naturalibz: et incidēter. Incidēter:
q3 plen⁹ erat demone. Lucifer em⁹ defectus
a paradiso spiritū: inuidit hominibz q3 eet in
paradiso corpoz. sciens si faceret euz trans-
gredi. q3 et ille eijceret. Timens vero depre-
bendū vīro: mulierē min⁹ puldam et cereā
in vītrū flecti aggressus est. Et p serpentē:
quā tūc serpens erectus est vt homo: q3 in
maledictōe pstratus est: et adhuc vt tradūt
phareas erect⁹ incedit. Elegit etiā quoddā
gen⁹ serpentis (vt ait Beda) vīrgineū vultū
habēs: qā similia silibus applaudūt: et mo-
uit ad loquendū linguā ei⁹: tamē nesciētis:
sicut et p phanaticos et energumīnos loquūt
nescientes: et ait. Cur pcepit vob de⁹ vt non
comederetis de omni ligno paradisi. id ē vt
comederetis de ligno: sed nō de omni Que-
rit vt ex responsione occasionem inueniat di-
cendū ad qd venerat. Et sic factū est. Cū enī
quasi dubitādo dīxit mulier. ne forte moria-
mur: qā dubitās ad quālibet partē de facili
flecti: vñ secur⁹ de impatione ait. Nequaquā
morlemini: imo de⁹ nolens vos similari ei in
sciētia. et sciens q3 cū comederet ex ligno b:
eritis sicut dñi scientes bonū et malū: qñ in-
uidus phibuit. Et elata mulier volēs simi-
lari deo: acquieuit.

De esu pomī et statu post peccatū,
Caplm. XXII.

Idit quoq3 mu-

v lier pus q3 lignū esset pulcrū vlt⁹
in mundū: et ex odore vel tactu
hotās q3 ad vascendū suauē. comedit: dedit
q3 vīro suo: forte pmonēs pbs pñasibilibz
q3 transit legislatoz breuitatē causa. Qui et ei
facile adheuit: q3 cū crederet pus mulierem
statim moriturā iuxta pñū dñi: et vidisset nō
fuisse mortuā: dictum h a dño estimauit qñ
tñ ad terrore: et comedit. Et aperti sunt ocu-
li eoz. i. vīsu tale quid pceperūt: qd nō ante.
discōueniētia. i. nuditatē. Vel non de ocu-
lis corpi intelligendū est cum dictū sit. Vi-
dit mulier lignū rē. Nō em⁹ accesserat ad li-
gnū qñ palpones. S3 oculos eoz dicim⁹ co-
cupiscētia et cognitionē ei⁹. Erāt em⁹ in eis
naturales mor⁹ pcupiscētie: sed repñi et clau-
si vt in pueris vsq3 ad pubertatē: et tunc tāq3
riui aperti sūt et ceperūt moueri et diffundi
q3 cū pus in se esse nō sensissent: tūc expti sūt
et cognouerūt eos. Et sicut inobediētes fue-
rūt suo supiori: sic et mēbra ceperunt moueri
p suū supius. i. rationē. Et pñū motū cōcu-
piscētie cōtrariū rōni senserūt in genitalibz
et sua contra se moueri videntes erubuerunt.
Vnde et illa pudenda dicta sunt. Cetera qd
membra ad nutū homis stant aut mouentur:
pudēda nō. Quia p hocceit pora ppaginis
et inobediētia mēbroz: qñ signū inobediētie
parentū scriptū est in pora Et cognouerunt
se nudos. i. discōuenire pudēda. i. erubuerūt
videri pudēda. Tñ ioseph⁹ tradit sciētiaz
cognoscēdi se nudos: et itelligendū pfusiones
suā: habuisse ex esu ligni: qñ hūc effectū natu-
raliter habētis dicens. Ista nanq3 plantatio
causa acuminis erat et intellectus.

De maledictionibz serpentis vīri et mulieris
Caplm. XXIII.

Inc fecerūt si

e bi perizomata. id ē succinctoria
qñ brachias breues vt capestria
Nec sine cā d folijs fi-
cium: q3 de succo eo-
rū si terat caro hoīs
inuncta statū ibi sen-
tit voluptatis pruri-
ginē: vt qñ p b osten-
sum sit: q3 pruriginē voluptatis taz in carne
senserant: q3 prurigo designat pruriginē vo-

Historia

Inptatis quā ipsi habuerūt. Hinc qdam di-
cunt sic fuisse arborē phibitā. Et audierūt
vocē dñi deambulāt: vt ex ipso suo motu tā
videre eos arguere: qz nō steterāt i pcepto.
Loquebat autē p subiectā creaturā: eis. Et
abscondit se a facie dei i medio lignoz. Vo-
cavitqz dñs vtrūqz: scz cui dederat pceptū: z i
crepando nō ignorādo ait. Adā vbi es. q. d.
Vide i q miseria es. Quid ait Abscondi me: qz
nud' eram. Stulta rñsio: qī displiceret nud'
qui tal' fuerat fact'. Et ait dñs. Quis h' ind'
cauit tibi nisi qd de ligno comedisti. Ille pō
nō hūilit' pñtes: s; pccm i vxore retorquēs
imo i ipm mlier' datorē ait. Mulier quā de-
disti mihi sociam: dedit mihi de ligno: z co-
medi. Et ad mlierē ait. Quare h' fecisti. Nec
ipa se accusauit: s; obliquit pccm i serpentē:
tacite pō i aurore serpēt'. Serpēs pō nō in-
terrogat: qz p se h' nō fecerat: s; diabol' p eū:
Et maledicēs eis: icepit a serpēte: ordinē ser-
nās z cōgruū maledictionū numerū. Serpēs
em' z pus z pl' peccauit: qz i trlbo. mlier
post: z min' eo. s; pl' viro: qz i duobz. hō pō
stremo z min': qz i vno. Serpēs inuidit: men-
tit' ē: decepit. His trlbo reddite s; tres male-
dictiōes. Qz inuidit hōis excellētē: dictū ē
ei. Sup' pect' tuū gradiēris. Qz mentit' est:
punit' ē in ore: vnde terrā comedes oībz die-
bus vitetue. Imo abstulit ei vocē: z posuit ei
venenū in ore. Qz decepit: accepit h'. Inimī-
cicias ponā int' te z mulierē. Hinc innuit q
eua penituit. Ipa pteret caput tuū qd natu-
raliter fuit serpēs qsi sedē vite. Et tu insidia
beris calcaneo illi' maxime. Et sicut natura
le odiū ē int' eqs z grīphes. lupos z canes.
sic int' hōiem z serpentē. Sic em' venenū ser-
pentis hōiem: sic spūtū hōis ieiunū perimēte
serpentē. Et qz adhuc nudī erāt: serpēs mō
hōiez tūmet nudū: z fugit. z in vestitū insilit.
In duobz peccauit mulier. Supbiuit z vci-
tū comedit. Quia supbiuit: humiliat eam
dicēs. Sub prāte viti eris violenta: vt etiā
vulneribz te affligat i defloratōe. Nūc qdez
subdita ē viro pñtōe z timore: cui pr' sub-
iecta fuerat: s; amore. Et qz i fructu peccauit
i fructu suo punita ē. Vñ dictū ē ei. In dolo-
re paries. Qd dictū ē ei i dolore: maledictio
est. s; paries bñdictio ē. Maledicta ei ē steri-
lis. Et ita i puniēdo nō ē oblit': misereri de'.
qd etiā i alijs maledictōibz hōim notādū ē.
Adā: qz i solo esu peccauit: i labore querēdi

sibi edulij punit' est. sic. Maledicta terra in
ope tuo. s; p opere tuo. i. p peccato: p q factū
est: vt terra q bonos prius z vberes fructus
spōte faciebat. Desineps rarus nec sine hōis
labore. quādoqz etiā p fructibz spinas z tri-
bulos germinabit. Et addidit. Et comedes
herbas terre: quasi etiā in hoc par eris iumē-
to. Terre autē maledixit: quia de fructu terre
trāgressio facta ē: z nō aquis. Inde est q co-
medit dñs piscē: s; nō legi' comedisse carnē
vīuētū de terra maledicta: nisi forte d agno-
pascali: p pccō legis. Addit g de labore. In
sudore vultus tui vesceris pane tuo: donec
in terrā reuertar'. i. donec moriaris: qz terra
es z in terrā ibis. Pulcre dictū est: ibis. qā q
in eodē statu stetit: donec trāsires i meli-
si velles: modo d miseria in miseriā ibis mo-
re fluentis aque. Et tūc adam plangens mi-
seriam posteritatis sue vocauit vxorem suā
eua vt dictum est.

De electione eorūdem de paradiso z rom-
phea ignea. Ca. xxiii.

Ecitqz deus ade

f ryporū ē tunicas pelliceas. i. d pel-
libz mortuoz animalū: vt signū
sue mortalitatis secū ferret. et ait. Ecce adam
fact' est qsi vn' ex nob: fronta est. qsi. voluit
esse vt de'. s; in enidēti est mō q nō ē. Nec ē
vox dei insultantis: sed nos a superbia cori-
gētis: z est vox trinitatis. Vel ē vox dei ad an-
gelos: z ē vox plāgētis: qd pz: qz factus est a
me: vt eēt qsi vnus ex nob si stetit. Nūc er-
go ne forte. mittat ma-
num suā: et sumat de
ligno vite z comedat
et viuat in eternū.
Apostopesis ē. quas
si. videt' v' cauet' v'
eijcite eum. Dura vi-
detur dei sententia q
pdictis penis penas
electionis addidit.
Sed ptra. Hāc em'
penam quā dederat
misericorditer repērauit vt verum de eo ap-
pareat. Cum frat' fu-
eris misericōie recorda-
beris: quia em' vīctu-
ri erant i miseriā qn-
to eēt vīta diuīnū

Qd dictū est viuat in
eternū: ad opīniones
hōis trahēdū ē. q. d.
z comedat hac opīn-
one vt viuat in eternū
vel eternū accipitur
pro multo tempore.
Quidāz tradunt eos
fuisse in paradiso. vij
horas.

Electionem pmoz pa-
rētū representat ecclia
in capite ieiunij cum
eijcit ex se penitentes.

Libri Genesis

or tãto miserabilior
Si ergo gustassent
de ligno vite diuiti
vinctes diuitius mis
seri essent. Nec e mi
rum si etiã post pec
catũ p esu ligni illi
diutius vixissent cũ
adhuc sint quedam
insule viuientium in
quibus nullus mor
ritur sic etiã lanugo
fit in folijs arboruz
apud sercs: cũ? esu
vita prelatur. Etiaz
alexãder scripsit aris
totelis o sacerdotibz
arborũ solis et lune
q esu pomoz lãgissi
mã agant vitam. Et
sic dixerat emisit euz
domin? de paradiso
voluptat? vt opera
retur terrã de q assũ
ptus e in agrũ scz damascenũ de q sumptus
fuerat: in q Cain Abel suũ fratrem interfecit
iuxta quẽ Adã et Eua sepulti sunt i spelũca
duplici Et collocauit añ paradisu volupta
tis cherubin et flãmẽũ gladiũ atqz versatiles
vt angel? arceret diabolu: ignis hoĩem Vel
ministrũ angeloz posuit ignẽ ibi qui inter
cluderet paradisi ingressuz q noĩe gladij nõ
cuiuslibet sed versatilis dõr. id est virobiz se
cãtis. qz pena fuit homini i vtraz parte sui
puniti in aia scz i in corpore Vel dicit? e ver
satilis. id est aptus ad versandũ. i. tollenduz
cum de? veller Ablatus em fuit ad tẽpus i
transibz Heliã et Enoch. penitus p nõ. do
nec in morte xpĩ fuit extinctus. Si querit
quid cõsumebat ignis ille. Potest dici: quia
qdaz species est ignis: sicut in vita beati Al
colai legitur cui si manũ adhibes ardorẽ sũ
tis. sed nõ pãteris adustionẽ: nec eget mate
ria quã cõsumat: z taliter vrit spiritũ. Ire
rum si queritur. quare pmissit deus hoĩem tẽ
rari cũ eũ sciret lapsurũ Et de multis in hũc
modũ dicimus qz rum ad p̃sens attinet op?
qz sic voluit. Si qrit cur voluit: isipida e
questio querere causam diuine voluntatis
cũ ipa sit sũma causa oĩm causaz.

De generationibz Ade. Ca. XXV.

ciliciũ dat in signum
tunicaz pellicearum
cinerẽ sub his verbis
cineris es zc. z i memo
riam maledictiõis ele
cti ardẽtes candelas
ferũt: qz p ope q poz
reuerit man? ad poz
mũ veritũ apposita e
igneã rãphea paradi
so Trãseũt qz ad ali
am eccliaz: z claudũ
tur corã eis fores in
signũ adit? paradisi
quondã occlusi Nõ
ad mensam: sed sup
terrã comedunt quia
maledicta terra i ope
re tuo Nemo dicit eis
aue. quia nõduz mu
tatũ erat nomen eue
qõ i salutatiõe beate
p̃ginis marie factũ e

Dam cognouit

a vxore suã sed nõ in paradiso. scz iaz
reus et electus Breuiter legislator
generatiões a de transit festinãs ad tempora
Abrae p̃is hebreoz et plures subscit Ade
filios z filias Sz Method? martyr orauit
duz esset in carcere: z reuelatum e eiã spũ de
p̃ncipio et fine mudi: qõ et orauit et scriptuz
licet simpliciter relĩt dices q virgines egressi
sũt de paradiso. Et año vite Adã. xv. nat? e
ei Cain: et soror ei? chalmãna. Esti em fa
ci? est Adã quasi in etate. xxx. annoz. tñ fuit
vnt? diei et anni. et post duoz añoz et triũ: z
sic de ceteris. Et potuit añ Cain multos ges
nuisse q tacent h. Post alios. xv. annos nat?
est ei Abel et soror ei? Delboza. Anno vite
Adã. cxxx. Cain occidit Abel: et iuxerũt eũ
Adã et Eua centũ anis Tũc nat? e ei Seth
xxx. anno p̃me ciliadis. i. p̃me etatis. Unum
seculũ scz spaciũ mil
le annoz ciliadẽ dici
mus Inchoat enim
method? seclã post
cc. annos Ade. z vo
cat seculũ vnaz cilia
dem. Et psonat in h
lxx. q dicit Adam
cxxx. añoz eẽ cũ ge
nuit Seth. scz tamẽ i
hebreo. cxxx. Sed
tñ redeam? ad breui
tatem genesis. Cõce
pit Eua et peperit Cain q interpretat posses
sio. rurũqz peperit Abel qõ sonat lucus vl
meroz vel vapor: qsi cito trãsitur? tanqz noĩe
p̃phetatũ fuerit: qõ de ipso futurũ erat. tñ fm
Iosephũ interpretat nihil bĩc: qz nõ reliq̃t ses
men sup terrã. Abel fuit pastor z Cain agri
cola. Cũ ei esset malignissim? vt etiã auarĩs
cie cõsuleret sue: p̃im? terrã incoluit.

De oblatiõibz fratru. Ca. XXVI

Est multos di

p es obtulerũt dño mũera Cain
o frugibz Abel fm Iosephũ lac
z p̃mogenita agnoz. Moyses ait de adĩpĩ
bus eoz. id est de pinguioribz gregis etiã
obtulit Creditur Adã in spũ docuisse filios
vt offerret decimas deo et p̃mitas. Et res
p̃xit de? ad Abel et ad mũera ei?. ad Cain

b

vero et ad mūera ei⁹ nō respexit: qz placuit deo abel. et p ipso placuit oblatio ei⁹ qd qūo cognitū fuerit: alia trāslatio aperit Inſlam⁹ manu de⁹ sup abel: et sup munera ei⁹ Ignis em de celo oblationē ei⁹ incēdit: vt legit De lie factū in carmelo ⁊ in Leuitico sub moyſe Munera vero Cain ex auaricia hoīs nata deo nō placuerūt. Fratruq; ē Cain et cecidit vult⁹ ei⁹ p verecundia minore libi platur vi dens. Incepas g dñs Cain ait. Quare iratus es. Nōne si bñ egeris recipies pmiū. scz a me: vl p recipies theodotio posuit acce ptabile erit mun⁹ tuū. Sinaut male: statim peccatū i foris aderit. i. psto ē. ⁊ in voluntate p quā ingressus es ad op⁹ Sz tñ qz liberi es arbitrij: sub te id est in pīate tua erit appetit⁹ eius peccati: et dominaberis illi⁹ si volueris Alia trāslatio habet. Quare cōcidit vultus tu⁹ Nōne si recto offeras et recte nō diuisas peccasti. Quiesce. Ad te puerſio ei⁹: ⁊ tñ do minaberis illi⁹. i. in te est vt pctō puerſaris. Recte obtulerat: qz deo: qz creaturā creatori sed nō recte diuiserat. qz seipm q melior erat oblatione obtulerat diabolo. Vt nō recte di uisit: qz meliora sibi retinuit: spicas vero at tritas et corrolas secus vīa dño obtulit.

De morte Abel. Caplm. XXXVII.

Quidens itaq;

i Cain fratri suo dixit ad eū. Egrediamur foras in agrū: vel trāseamus. Dicit Hieronym⁹: qz h supflue in sama ritanor libris et no stror reperitur. Nō enī legit qd dixerit ad eū. sz intelligē dum est q dixerat et verba domini incre pātis scz Et tunc cō surrexit aduersus abel et interfecit eū: ⁊ dixit dñs ad eū. Vbi est abel frater tu⁹. Nō igno rādo sed increpādo improprias fratricidij Quī cū veller occultare factū. dixit de⁹ Vxor sanguinis fratris tui abel clamat ad me d ter ra. i. notoriū ē qd fecisti: qz effusio sanguinis h indicat: nec eget accusatore qd in euidēti ē Inde est q in ecclia quorundā mos est: etiā si nemo accuset p sāguinis effusioe suspecti in loco sacro trahūtur in causam: qz sanguis clamat: qd si negauerit: iudicio dei examine tur: ⁊ iuramento Nūc ergo maledictus eris

sup terrā vagus ⁊ pfugus. Verito iste ma ledictus et non adam: qz sciens iste penā p me puaricationis: inde fratricidij addidit. Timens ergo Cain ne vel bestie deuoraret eum si egredere ab hominib: vl si maneret cū eis occideret eum p peccato suo dānans se et desperans ait. Maior ē iniquitas mea qz vt veniam merear

Quoniam q inuenerit me occidet me. Et tñ more h dixit vl optā do dixit. qz vīnā oc cidat me. Dixitq; ei deus. Nequa q ita fiet. Nō cito scz morieris sed oīs q occiderit Cain. supplendū ē. libera bit eum a timore: a labore: et miseria Et tūc addit imp: onaliter septuplū punit. id ē pu nitiō fiet de eo dum viuet in pena vsq; ad se primū lamech qd psonat trāslatiōe. i. Omnis q occiderit Cain: septē vindictas sol uet Tradit qdam penam eius durasse vsq; ad septimā eius generationē: qz septem pec cata pmissit. Non recte diuisit: fratri inuidit: dolose egit: vocās in agrum occidit: pecciter negauit: desperauit: penitentiā damnat⁹ nō egit. Vt oīs qui occiderit Cain septuplū punitur. i. pl⁹ qz ipse Cain p phibitiōe ho micidij que nōdū fuerat facta Cain. Et po sult deus signū in Cain: tremore ⁊ capitis: vt sic sciret a dño punit⁹ et excomunicatus: ⁊ i dignus miscōia ne inefficere. Tūc egressus a facie dñi habitauit ad plagā oriētalē eden id est delicias non in delicijs. sed versus ter ram delicias Iosephus ait: ⁊ multā pagras terrā cum vxore sua

chalmāna collocat⁹ est i loco qui nayda nuncupat q et etiaz filij nati sūt. Hiero nymus tñ dicit. Nō ē terra nayda vt vul gus nostrū putat. sz habitauit in terra nod. i. instabilis et vagus qd sonat nod. et d: Cain nod.

De generationib: Cain. Ca. XXXVIII

Ugnouit cain

c vxorem suam que peperit enoch ⁊ fecit ciuitatē. ⁊ dixit eā Enoch ex nomine filij sui enoch. Hic patet q tā multi hoīs erant: sz nō dicatur eorum generatio

Libri Genesis

quos inuocauit Cain ad urbem faciendam: quorum auxilio eas fecit. Et ait ioseph: quia rapinis et violentia opes congregans: suos ad latrocinia inuitabat: et simplicitate vite hominum ad inuentionem et inaequalitatem promouit mensurandi et pondendi et ad calliditatem et corruptionem perduxit. Terminos terre primus posuit: ciuitates munituit siue murauit: et timens quod ledebat ob securitatem suos in urbibus collegit. Porro enoch genuit irad: qui manabel qui matufael: qui lammech: qui septimus ab adam et pessimus: qui primus bigamiam introduxit: et sic adulterium contra legem nature et dei decretum permisit. In prima enim creatioe unica unico facta est mulier: et deinde per os adam decreuerat. Erunt duo in carne una. Accepitque duas uxores adam et sellam. Genuitque ada label: qui aduenit portatilia pastorum tentoria ad ministranda pascua: et greges ordinauit: et characteribus distinguit: separauitque secundum genera greges ouium a gregibus hedorum: et secundum qualitatem ut unicolos a grege sparsi uelleris: et secundum etatem ut anniculos a maturioribus et commissuras certis temporibus faciendas intellexit. Nomen fratris eius tubal: pater canentium in cithara et organo. Non instrumentorum quidem quod longe post inuenta fuerunt: sed inuentor fuit musicus. i. consonantiarum ut labor pastoralis quasi in delicias uertere. Et quia audierat adam prophetauisse de duobus iudiciis: ne periret ars inuenta scripsit eam in duabus columnis in quibuslibet totam ut dicit ioseph: una marmorea: altera latericia: quarum altera non diluere diluuium: altera non soluere incendio. Barmoream dicit iosephus adhuc esse in terra syrica. Sella genuit tubalcaim: qui ferraream arte primus inuenit res bellicas prudenter exercuit: sculpturas operum in metallis in libidine oculorum fabricauit. Quo fabricante tubal de quo dictum est: non metallorum delectatur: ex ponderibus eorum per portiones et consonantias eorum quae ex eis nascuntur excogitauit: quam inuentionem greci pythagore attribuit fabulose: sicut et ex opere fructuum excogitauit operari. i. sculperet in metallis. Cum enim fructus incendisset in pascuis: uene metallo rum fluxerunt in ritulos: et sublate laminae figurarum locorum in quibus iacuerant referebant. Soror quoque tubalcaim: noema: qui inuenit artem varie texture. Lamech autem secundum iosephum res diuinas sapienter sciens: uidens Cain communi pene subiacere: sibi pro debent maiorem penam: perdidit hoc mulieribus suis sic: quoniam occidit

rum in vulnus meum: et adolescentem in limore meum: septuplum dabitur ultio: d. Cain. de lamech pro septuagies septies. Lamech pro uir sagittarius diu uiuendo caligine oculorum incurrat: et habens adolescentem ducem dum exerceat uenationem per delectationem suam et uisum pellis: quia non erat uisus carnis ante diluuium casu interfecit Cain: inter fructus: estimans feram: quem quia ad iudicium inueniens duxisset sagittam interfecit. Et cum existeret quod homines Cain interfecisset iratus illi cum arcu ad mortem verberauit eum. Occiderat ergo Cain in in vulnere adolescentem in limore vulnere. Vel utriusque occiderat in vulnere et limore suum. i. in damnatione sua. Et ideo cum peccatum Cain punitum esset septuplum ut diximus suum punitum est septuagies septies. i. lxx. aie et septem egressus de lamech in diluuium perierunt. Vel hoc numero maiorem penam pene tamen notat: Hebraei autem. Mulieres sue sepe male tractabant eum. Unde ipse iratus dicebat eis se pati sibi per duplici homicidio quod egerat: tamen terrebat eas subdendo penam. q. d. Cur me uultis interficere. Grauius punietur qui me interficiet quam qui Cain.

De Seth et eius generatione. Ca. XXX

Ignouit quoque

adam adhuc uxorem suam que peperit filium et uocauit eum seth. Dicit strabus post mortem abel uouisse adam non ultra uxorem suam se cogniturum: sed deo iubente per angelum fregit votum ut dei filius de eo nasceretur. Tamen iosephus dicit: quia abel existeret. Legit adam. xxx. habuisse filios et totidem filii adam de percreatione filii as propter Cain et abel. orum cogitabat. et uerhemeter cum generationis amor angebat. hac cogitatione propagationis ponit vocare strabus preceptum domini quia iusserat. Crescite et multiplicamini. Sed et seth natus est filius quem uocauit enos: quod sonat homo uel uir quasi rationalis et fortis: quia primus cepit inuocare nomen domini. Forte inuenit perba deprecatoria ad inuocandum deum. Sed plerique hebraeorum arbitrantur quod imagines ad honorem dei excogitauerat et errat. Vel forte ad excitandam pietatis memorie dei effigiant dominum ut modo fit.

Epilogum interfecit. Ca. XXX

b 2

Ecce liber gene

b ratiois ade Repetit de generatione
ade: vt integrū ordinē genealogiarū
psequat. Vñ qdā incipiūt ab adam primā
eratē Alīj a seth: qdō assentit methodi: et ideo
hō dicit: qd de abel null⁹ nat⁹ est: et generatio
Cain tota perijt in diluuiō. Vñ ita adā. cccc.
annis: et genuit seth ad imaginē et similitudinē
suā: ipse ad imaginē dei: reliquit ad imaginē
eius qd fere idē est. Vel post mortalis mor
tales Vñ qdā terren⁹ tales et terrent. Forte
moyses. cannos luct⁹ ade p̄misiit: qd vt dī
xim⁹. lxx. et methodi: et ioseph⁹. cccc. annoz
eū fuisse scribit cum genuit seth. Iste genuit
enoch: qd cainā: qd malaleel: qd iareth: qd enoch
qd marufalez: qd lamech: qd noe. Sicut ergo i
generatōe Cain septim⁹ scz lamech fuit pel
sim⁹: ita i generatōe seth septim⁹. Enoch fu
it optim⁹. Et trāstulit illū de i paradisu vo
luptat⁹ ad tps: vt i fine tēporū cū belia puer
tat corda patrū i fili
os. Iudei tñ causas Enoch qdā lras iue
hūt trāstatiōis attri nit et quosdā libros
buunt post septena scripsit sub quo sādā
rio qd sanctitati eius intelligit mortuus.
qd plures legunt sā
ctiores eo: quozū null⁹ traslat⁹ est. In tantū
em aiunt deū oīa sub septenario disposuisse
qd etiā dicunt cum septē celos creasse: et cui
qz nomē suū datū: et septē terras quas dauid
fundamēta montū vocat. De annis marufa
lē diuerse sunt opiniones. Scdm cōputatio
nem. lxx. vixit annos. xliij. post diluuiū: s;
non legitur fuisse i arca nec traslat⁹ vt enoch
Quidam dicunt qd mortu⁹ fuerit ante diluui
um sex annis. Hieronymus asserit qd eodez
anno in quo fuit diluuiū. quod etiam dili
gens computatio annozū eius fm genēsim
manifestat. Tamen omnes in numero āno
rum vite eius conueniunt: quia vixit annis
deccclxx. tñ. Porro noe fuit decim⁹ ab adā
in quo prima etas terminata est: ita qd et ipse
fuerit in ea. Vnius etatis annos. lxx. ponit
duo milia. ccc. lxx. alij. lxx. Hieronym⁹ nō
plene duo milia. Methodi⁹ duo milia. Ipe
tamē p ciliades secula disponit: nec apponit
annos si sup̄sint et ideo nihil certū de nume
ro annoz tradidit.

De causa diluuij. Ca. XXXI

De vero cū qui

n gētorū est ānoz. genuit sem. cham
et laphet. Moyses dicitur de dilu
uio p̄misiit causā et dices. Cū cepissent hos
mines mltiplicari sup̄ terrā: viderūt filij dei
i. seth religiosi filias hoīm. i. de stirpe Cain:
et vici p̄cupiscētia acceperūt eas vxores: et
nati sunt inde gigātes. Tēpus qdē qñ factū
fuerit h vtrū sub noe vel an: vel multū vl pa
rū ante non determinat. Ioseph⁹ aut dicit qd
vsqz ad septimā generatōem boni p̄māserūt
filij seth. Post ad mala p̄gressi sūt recedētes
a solēnitatibz paternis: et ob h p̄ra se deū ir
ritauerūt. Nā multū angeli dei. filij seth. id
est qui sup̄ra filij dei cū mulieribz coeuntes
iniuriosos filios genuerūt: qd ppter pfidētia
fortitudinis gigātes a grecis dicit sūt. Des
thodius causas diluuij hoīm scz peccata dif
fusius exequitur dices: qd quingentesimo āno
p̄me ciliadis. id est post p̄mam ciliades filij
Cain abutebant vxoribus fratrū suozū nī
mīs fornicatōibz. Sexcentesimo anno mu
lieres in velantiā verse sup̄greffe vīris abute
bantur. Mortuo adā: seth separauit cogna
tionem suā a cognatione Cain: qui redierat
ad natale solū. Nam et pater vīnes p̄hibue
rat ne p̄miserent: et habitauit seth in cordan
in quodā monte primo paradiso. Cain has
bitauit i cāpo vbi fratrē occiderat. Quingē
tesimo anno scdē ciliadis exarserūt hoīes in
alterutrum coeuntes. Septingentesimo anno
scdē ciliadis filij seth cōcupierunt filias Cas
in et inde orti sunt gigātes. Et incepta ter
tia ciliade inūdauit
diluiū. Sic ordiat. Hāc opinioez alibi
methodius. Potuit damnat augustinus.
etiā esse vt incubi de
mones genuissēt gigātes a magnitudine cor
porūz denominatos. sic dictos a geos qd ē
terra: quia incubi vel demones solēt i nocte
opprimere mulieres. s; etiā inanitati corporū
rum respōdebat inanitas animoz. Post di
luuiū tñ nati sunt alij gigātes in hebron: et
post fuerūt in thām ciuitate egypti: a qua et
titanes dicti sunt: de quoz stirpe fuit enachi
culus filij habitauerūt in hebron. de quibz
ortus est golias et quidam alij. Fratresqz de
us peccatis hominū dicit. Penitet me sex
cisse hominē. qd. Facias qd solet facere ho
mo penitēs opis sūt: delet em qd fecerat. Et

Libri Genesis

est sensus. Delebo hoīem quem fecerā. Nō enim pmanebit spūs meus, id ē indignatio mea in hoīe in eternū qz caro est, q. d. Non pntā eum eternaliter vī diabolū quia fragilis ē: s; h reddā qd meretur. Et tamen pūq; disperdam eū: dabo ei temp⁹ penitendū s; ex. annoz. Non em̄ intelligendū est de spū hominis, sed de dei indignatione. Nec ē termin⁹ iste humane vīte post diluuiū: cum post iueniat homo amplius vixisse. Et dixit domin⁹ hoc ante annos, x. q; inciperet fieri arca vt dicit Hieronym⁹: q; facta legi. c. annis. Vt fm̄ strabum eo anno dixit quo cepit arca fieri. S; qz in malicia pseuerauerūt aī p̄fictum tēpus s; centesimo anno deleti sunt. Tū iosephus dicit hūc terminū vīte hoīm statutū. Q; aut dicit deus tactus dolore cordis intrinsec⁹: forte nihil aliud ē q; homines latebat quātitas diuine offense. Vt an tropospatos ē s; humana ppassio qū attri- buit deo qd hoīs est.

De arca Noe. Ca. XXXII.

De vero erat

n in generatōib; suis: q; nō illi⁹ pfectionis q; ē in patria: s; fm̄ modū generationis sue s; terrene. Et dixit dñs ad noe. Finis vnīuerse carnis venit corā me p̄ter eos q; i arca erūt saluādī: disperdam eos cū terra, cū fertilitate terre. Tradit q; vigo- rem terre et fecunditatez lōge inferiorē cēp⁹ dīl uulū q; ante: vnde eius carnū hoī con- cessus ē cū antea fructib; terre vīcitaret. Fe- cit noe iuxta pceptū dñi arcam d lignis leui- gatis, i. politis: vel qdratis. Alia lfa: vel bitu- minatis longitudine, ccc. cubitoz; latitudi- ne, l. altitudine, x. ad modum s; humani corporis: in quo lōgītudo sexties est maior la- titudine: et decies maior altitudine. Est aut longitudo a planta vsq; ad verticem. Est la- titudo a crate lateris ad cratem. Altitudo a dorso vsq; ad ventrē. Qd tamen multi d cor- pore christi tū dictū

esse volunt: quia sic legitur in Isidoro q; humani corporis in- star ostendit in quo christ⁹ apparuit. Fu- it ergo hec arca in fū- damento quadrata

Quasi agricolae locu- tus est domin⁹ vt fa- ceret scilicet nauē in- star arconij, id est ad- conum tendentis vlt- forte ab arcēdo quia vndiq; clausa:

sed i forma altera parte longiori ab angulis in artum conscendens donec in cubito sumi- tas eius pficeretur. Bitumine intus et extra- linata est: qd est gluten feruentissimū quo li- gna linata nō dissoluunt aliq vi vel arte: nec materia vl macerata bituminata solui potest sine menstruo mulieris. In lacub; iudee sup- natans colligitur. In syria limus est a terra estuans. Facta sunt in ea cenacula et tristega- id est distinctiōes dicte a trica. Dicit alia trās- latio bicamerata et tricamerata. Habuit em̄

quinq; cameras: q; Augustinus etiaz p-

ter sentinas dicit ibi fuisse, dices super ta- bulatū sentine fuis- se bicameratā. Una enim camerarū erat stercoraria alia apo- thecaria: et sup hāc mātionem erat alia tricamerata. Latera- les camere erāt vna imittum: altera mīti-

um animalū: media hominū et auū. Et ha- buit hostiū vbi bicamerata et tricamerata tū- gebantur. Alij vero has qnq; cameras i al- titudine sola disponunt inferiores que et sen- tina stercorariam dicentes. Scdm̄ supra il- lam apothecariā. Tertiā imittum aialūz et serpentum et vbi he funguntur ostium po- nunt. Quartā mītiū animalū. Supremā hominū et auū. Iosephus tamen dicit arcā quattuor cameras habentē forte stercorariā vel sentinā non includens. Fecit in ea noe fe- nestram quam hebrei crystallinam fuisse tra- dunt: que in hebreo vocat merīdianū, a sym- macho diluculū. Dicit rabanus cubitos ar- ce fuisse geometricos alioquin tanta capere non valeret. Cōtinet em̄ cubitus geometrie⁹ sex nostros vel nouē. Proprie em̄ cubit⁹ pe- dem et dimidium habet.

De ingressu in arcā. Ca. XXXIII.

Effecta igitur

p arca dixit dominus ad noe. In- gredieris arcam tu et filij tui vxor- tua et vxores filiorum tuoz. In his octo re- seruatum est seminartum generis humani. Et seorsum viros: seorsuz mulieres noīauit dominus cum de ingressu loqueretur. Acti-

b 3

diceret Tempore afflictionis vacandus ē ab amplexibus mulierum: et ex cunctis animalibus vniuersae carnis bina induces in arcam, id est cōbinata, id est masculū et femina. De imundis enim animalibus fuerūt ibi tñ duo fm genus suū de mūdīs vero septē. Imunda vero vocata moyses fm tempus suū que scz lex moisaica vocat imunda. Vel tunc dicta sunt imunda: que etiā tunc naturaliter esui hoīm non erant apta Ideo dici naturaliter: qz nulla adhuc ad edendū concessa. Tolle scz tecū ex omnibz que mandī possunt: vt sint tam tibi qz illis in escam. Si queritur vtrū de mīs natis vel imundis animalibus aliqua introducta sunt ad hunc numerū. Dicit Aug⁹ qz q nō generāt de coitu: non fuit necesse esse in arca que scz de puluere vt pulices: vl d huius moribz vel corruptionibz nascunt. Quare ex coitu generatiua tñ introducta sunt innuit cū addit. fm genus suū vel in genere suo. Queritur etiam si sine transgressiōe mandati ibi aliqua fuerūt inclusa: que necessitas eorum alendorū que vescunt carnibz coegisset includi. Dicit Aug⁹ posse esse pter carnes alimēta cōmunia: maxime cum ea q carnibz vescitur fico et castanea vesci possint: precipue cum omnibz vesci cogat fames. Forte nō dū etiā animalia carnibz vescerāt: sicut necho mines. Fecitqz noe cūcta q sibi domin⁹ pceperat. Septuagesimo anno vite sue ingressus est noe in arca cū omnibz que dixerat ei dñs: q et nutu diuino et angeloz ministerio adducta sūt mēse scdo die. xviij. q ab hebreis nisan dicit: a latinis maius: a macedonibus dion. Moyses aut in legitimis nisan. i. aprilē primū mēsem constituit fm iosephum In cōtractibus pō. i. in mercibz faciēdis et i alia gubernatione seculi temporū decreta et vsualem ordinem mensū seruauit. Dicit ioseph⁹ q ab adam vsqz ad xp̄m fuerunt anni duo milia. sexcenti lvi. qd in sacris lris conscriptū integritate signatum est.

De inundatiōe et cataclismo.

Capitulum. xxxiii.

Ingresso noe in

arcam rupti sunt fontes abyssi. id ē aque que sunt in visceribz terre: et

cataracte celi. id est fenestre aperte sunt, id ē nubes Cataracte pp̄le sūt meatus nili fluij cum nilus p septē ostia sepatur: vel loca eiusdem q catadupla dicunt. Abusue quilibet aquarū meatus dicitur initialis. id est cataracte. Et pluit sup terrā. cl. diebz et noctibz, et eleuata arca i sublimē ferebat: et sup omnes mōtes excreuit aqua altior cubitis. xv. vt ablueret sordes aeris. vsqz quo ascenderāt opera hominū. Usqz ad eūdem locū ascēdet ignis iudicij ob aeris purgationē. Sed nō videtur opa hominū tātū ascēdere potuisse: cum olymp⁹ vsqz ad liquidū aera vadat: sup quē lre inscrip̄e i puluere p annū reperte sūt stetit immobiles: qz ventū delere non poterāt. ppter altitudinē montū vbi pro nimia aeris raritate nec etiā aues viuere queūt: nec phisosophi ascēdentes absqz spōgij plenīs aq aliquantulū ibi manere potuerūt: qz natis apponētes crassiorē inde aera attraherāt. Sed sunt qui putant altitudinē montū tunc non fuisse tantā quanta nunc est. vl fortasse in sublimibus sacrificātes ignem accēdebant: cui⁹ vapor et fauilla multum ascēdere potuerūt: et aera maculare. Et cū intrasset noe clausit ostium deus: et bitumēauit exterius: et mortua est om̄is anima viues sup terraz: et obtinuerūt aque terras ita exaltate. cl. diebz ab illa scz die qua ingressus est noe. Post dies. cl. ceperūt aque minui mēse. viij. ita q: xviij. die mēsis requieuit arca sup mōtes armente. Illic arce reliquas vsqz nūc. p uinciales ostendit. Dñs diluuij et arce vt ait iosephus: memoriā faciunt etiā qui baroz baroz hystorias p̄scripserunt De qua berossus chaldeus sic ait. Dicit nautis eius q i armentā venit circa montem cordicum adhuc aliqua pars esse et quoddā bitumē exind tolli: quo maxime boies ad expiationē vtiuntur. Meminit eiusdem Hieronymus egypti⁹ q antiquitatem conscrip̄it. Manasses damascenus de eisdem sic ait. Est super numidā excelsus mons in armenia qui baris appellatur: in quo multos confugētes: sermo est diluuij tempore liberatos: et quenqz in arca simul deuictum. Decimo tandem mēse pma die mensis apparuerunt cacumina montū. Cūqz trāssissent. cl. dies aperuit noe fenestraz et emisit coruū qui non reuertebat. forte interceptus aquis: vl inueniēs supnatans cadauer in aquis est illectus eo Tame iosephus

Libri Genesis

ait q̄ cūcta reperiens inundatīa regressus ē ad noe. Emisitq; post eum colūbā que cū nō inuenisset ubi requiesceret pes ei⁹ reuersa est ad noe. Sed nōne cacumina montū iā erāt nudata. Forte nondū siccata: et sic in palude requiescere non potuit sicut nec in aqua. Vt p̄ recapitulationem prius potest intelligi factum: et postea dictū. Post dies septem iter emisit eā que vespere redijt ferens ramū oliue virentem. Post alios septem emisit eā q̄ non est vltra reuersa ad euz. Igitur seccētes mōp̄mo annovite noe p̄mo mēse: prima die mensis aperuit noe tectū arce: et vidit q̄ ericcata esset terre superficies sed egrediendi expecebat dñi p̄ceptum.

De egressione noe et Irlē. Ca. XXXV.

Ense secūdo. xx.

m vij. die mensis dixit dominus ad noe. Egredere d̄ arca tuā et vxor tua filij tui et vxores filiorū tuorū. Coniunctim iubente exire qui disiunctim intrauerant. Ac si diceret eis. Nūc redijt tempus āplectēdi vt multiplicemini sup̄ terrā. Vox enim subiūgit. Crescite et multiplicamini. Et egressus est noe cum vnīuersis que erant cum eo eadem die qua ingressus fuerat reuoluto anno. Ingressus est autē xvij. luna mensis secūdi licet habeat alia trāslatio. xxvij. et egressus ē. xxvij. luna: quia quota ē luna hodie sup̄. addas tora erit eodem die reuoluto anno. si hodie prima: eadem die sequenti anno xij. Nec te moueat q̄ dixi egressus. xxvij. luna cuz liber dicat. xxvij. Potuit enim esse q̄ vespere septime die. xxvij. lune egressus sit iam imminente. xxvij. Media vero tempora quolibet nomie extremorū sepe nominantur vt cū dominus crucifixus fuit inter tertiaz et sextā: q̄dem euāgelista dicit hora tertia: alius septa. Vel potius fm̄ nomia septem dierū: si in tertia feria est luna. xxvij. reuoluto āno in eadem tertia feria erit luna. xxvij. q̄ cōporus diez p̄ vnam diem descendit in martilogio. Verbi gratia. Kalēde ianuarij sunt i dominica die. et luna. vij. reuoluto anno in kalēdis ianuarij reuerata luna erit. xvij. sed kalēde erūt secūda feria. Ergo dominica die añ kalēdas erit luna. xvij. et sic a dominica i dominica reuoluto anno non addunt lune nisi decē. sed a kalēdis in kalēdis vndecim. Et edificauit noe altare domino: et d̄ mūdīs

animalibus septimū obtulit domino. Ideo em̄ iusserat dominus septem fm̄ genus suū induci: vt septimo oblato: sex sufficerent. pagationi. Locū autē quo egressi sunt. armenij egressorū vocant. Filij vero noe dixerūt thā non. id est. vij. p̄ numero egressorū. Ob hoc quoq; vt quidam tradunt: noe fecit altare de vij. lapidibz. Et odoratus est domin⁹ odorem suauitatis: et ait ad noe. Non vltra male dicam omni terre ppter homines quia prout sunt ad malū. Tempus autē sementis et metis et frigus et estus: mox et dies nō redescant. Forte nōdū ita plene distincta erāt. iij. tēpora q̄ nec vsq; ad diluuiū aque fuerāt collecta in nubes. Et benedixit eis dominus dicens. Crescite et multiplicamini: et sit timor vester super cuncta animalia terre. Hoc dicitur. Et statim p̄cessus est cū est eis in solaciū.

ne pauci homines a pluribus bestiis opprimiti timerint. Quasi de holera viretia pus de deram in cibū: nūc trado vobis animatā. excepto q̄ carnem cum sanguine non comedetis. id est animal suffocātū. Et prohibuit eis deus homicidiū fieri: quia maxie timebant ne domin⁹ iterū aquas diluuij inundaret super terram. et noe quotidie orabat ne hoc fieret: vt iosephus refert: pepigit eis deus q̄ vltra nō fieret diluuiū. et in signū fedi⁹ hu. Ne timeant imbres sus posuit arcū suū dat⁹ ē i nubibz obfusus in nubibz. Et ē signū duorū. iudicij p̄ aquam p̄teritū ne timeatur: et futuri p̄ ignem vt expectetur. Inde est q̄ duos habet colores. ceruleū q̄ est aqueus: et est exterior q̄ p̄terijt: et rubeum qui est igneus qui est interior quia futurus est ignis. Et tradunt sancti q̄. xl. annis ante iudiciū nō vis debet arcus. qd̄ etiā naturaliter ostēdet desiccationē aeris iam inceptam.

De ebrietate noe et maledictione cham.

Ca. XXXVI.

Epit noe exerce

c re terrā et plantauit vineā: labrus istas naturales p̄ cultū ad vsū vinee trahens: bibēs q̄ vinū: sed ignorans vitm ei⁹ inebriatus est. Et dormiens nudat⁹ est in tabernaculo suo. Fundatio enim femorū sequitur ebrietatem sicut libido saceratē. Sz

cum cham verenda p̄is vidisset nudata: ir-
ridens nūciavit hoc fratribus. Sz illi palliū
imponētes humeris: et cūtes retrorsū ne vi-
derent. operuerūt patris verēda. Patet quia
nondū hoīes vtebā
tur femoralibz. Eui
gilans noe cūz didi
cisset quid fecerat si
lius suus minor ait

Benedictus chanaan puer seru⁹ erit fratri-
bus suis. Si querit quō cham dicit minor
filius cū esset medius natu. Potest dici mi-
nor. Indignior vel forte minor statura. Vel
de iaphet dicit q̄ cū minor esset tñ prudētor
fuit cham maior. Bledicit aut non filio
sed filio filij: qz sciebat in spū filiu non seruū
turū fratribz: sed semen eius: nec oēs de semī
ne: sed eos qui de chanaan. Peccata quidez
patrū sepe vindicant in filios temporaliter.
Et est sensus sic. Non leteris de filio tuo sic
nec ego de te. Et addidit. Benedict⁹ domin⁹
deus sem: sit chanaan seru⁹ eius. Prophetia
est: qz puidit i filijs sem cultum z nomē vni-
us dei pmanfurum. Et iterū. Dilatet deus
iaphet z habitet i tabernacul⁹ sem: sitqz cha-
naan seruus ei⁹. Et h pphetia est. Bentes ei
q̄ de iaphet dilatarē sūt numero: deo aucto-
re et in cultu deoz: deo pmittente post inser-
te sunt trūco olīue. Et impleti sunt dies noe
dccc. anni et mortuus est. Dicit aut ioseph⁹
qz nemo putet falsa que de antiquozū longe-
uitate scripta sunt: quia ppter virtutes z glo-
riosas vtilitates quas lugiter pscrutabatur
id est astronomiā z geometriā deus eis am-
pliora viuēdi spacia condonauit q̄ aliter di-
scere non potuissent:

nisi sexcētos viuerēt
annos. Per tot enim
annoz curricula ma-
gnus annus implet

De dispersione filioz noe z d nemroth.

Ca. xxxvii.

Edict moyses ad

ncipium genealogie noe dicēs.
De sunt generatōes filioz noe: z
incipit a iaphet minoz i vt vltimo loco ponā-
tur sem: cui⁹ successionē texere intēdit. Tēpū
tur autē ex eis. lxx. due generatōes q̄ndecim
de iaphet. lxx. d cham. lxxvii. de sem. Hi tres
disseminati sūt in tribus partibus orbis fm

alquinum Sem asiam. cham africanaz. iaphet
europam sortitus est. Vel expressius dicitur
fm iosephum. Filij iaphet tenuerūt septētrio-
nalem regionem: a tauro z amano montibz
sicilicet z syrie vsqz ad fluiū thānaym: in eu-
ropa vero vsqz ad gadira. Filij vero cham a
puincia syria z amano et libano montibus
cunctas terras obtinuerūt quecunqz ad ma-
re sunt posite: apprehendentes etiaz eas que
vsqz ad oceanū sunt. et proprias facientes
appellationes. Filij vero Sem vsqz ad ocea-
num seorsum habitant asiam: ab eufrate faci-
entes initium. Generationi sem insistemus:
alias trāscentes: hoc tñ addētes qz chus di-
citur filius cham z filius chus nemroth qui
cepit primus potēs

esse in terra: et robu-
stus venator homi-
num coram domio.
Id est extingtor et op-
pressor ad amoz domi-
nandi: z cogebat ho-
mines ignem adora-
re. Ad hoc extit pzo-
uerbiū ad dicendū
de aliqz qz fortis sit z
mal⁹ q̄i nemroth ro-
bustus venator corā
domio. Hoc ideo di-
ximus qz method⁹
dixit hunc fuisse de fi-
lijz hiron filij sem.
Quare p̄o p̄mus ce-
perit dominari: oñ-
dit agens de quodā
filio noe. de quo nō
egit moyses sic dicēs

Lētesimo āno tertie ciliadis natus est noe fi-
lius in similitudinē eius. z dicit eū ionitibus.

Trecentesimo anno
dedit noe donatōes
filio suo ionitio z di-
misit eum in terram
ethan. z intravit eā io-
nitio vsqz ad mare
orientis: qd dicit elio:
schora. i. solis regio
hic accepit a dño do-
num sapientie: z inue-
nit astronomiā. Ad
quē ventiens nēroth

Chaldei ignez adora-
bant et cogebāt alios
idem facere cōburen-
tes alia idola. Sacer-
dotes p̄o canopi hoc
audientes qz magnus
idolum in honore be-
li formauerant. remo-
uentes coronam aure-
am apposuerunt vas
ficile ad modum co-
rone perforatum for-
raminibus cera obtu-
ratis. Venientes chal-
dei apposuerunt ignez
et liquefacta cera aq̄
defluens que erat in
corona extinxit ignez
et pualuerunt canopi
idola.

Obijcitur fm metho-
dium d ionitio: quia
non genuerat eū noe
ante diluuiū: quia
non fuit in arca cum
nō fuerit mortuus an-
te: quia post instruct
nemroth: nec post di-
luuiū. Forte nō est ve-
ra ratio methodij.

Libri Genesis

gigas. r. cubitoz erudit? e ab eo z accepit ab eo cōsiliū in q̄b locis regnare cepisset. Joni-
thbus iste futuros q̄dā euent? puidit z maxi-
me de ortu. iij. regnoz z occasu eoz p succes-
sione. Quā etiā plane pphauit daniel. Et p̄dī-
xit discipulo suo nemroth: q̄ p̄mi regnaret de
cham d̄ q̄ belus descēdit: post de sem medi z
p̄se et greci: post de iaphet romani. A q̄ redi-
ens nēroth accēsus amore dominādī sollicit-
tavit gen? suū de sem: vt imperaret alijs qua-
si p̄mogenit? s; noluerūt. et ideo trāsiuit ad
cham qui aduenit z regnauit iter eos i ba-
bylone: et exinde dicit? est de filijs cham Sz
si vere fuit de filijs cham tūc nulla est q̄stio
quare iter eos regnauerit. Hui? exemplo
cepit regnare sectam vel sectam vl vram sup
filios sem: suseueyl sustene sup filios iaphet
Narrat aut philo iudeus: vel vt aliū volunt
gentilis philosophus in libro questionū su-
per genesim: q̄ ex tribz filijs noe adhuc ipso
viuente sunt nati. xiiij. millia virozuz: z. c. ex
tra mulieres et paruulos habentes tres sup
seduces quos p̄dicimus.

De turre babylon Ca. XXXVIII.

Est obitū vero

p. noe mouētes pedes suos ab orientē
te puenērūt duces in vnu in capuz
sennaar et timētes diluuiū p̄silio nēroth vo-
lēz regnare: ceperūt edificare turrim q̄ p̄tin-
geret. vsq; ad celos habētes lateres p. saxis:
z bitumē p. cemetō. Descēdit aut dñs vt vide-
ret turrim. animaduertit vt puniret: z ait ad
angelos Venite z pfundam? linguā eoz vt
nō itelligat q̄sq; vocē p̄mi sui. In hac diui-
sione nihil noui fecit de?: qz voces eedē sunt
ap̄d oēs gētes: s; dicēdi modos z formas di-
uersis generibz diuisit. De hac turri dicit iose-
phus: qz latitudo erat ita fortissima v̄ppe eā
aspiciētibz lōgitudo videret in min?. Dñi p̄o
v̄etos imitētes euertēunt turrim: et vocem
p̄p̄riā vnicuiq; partiti sūt. Propterea babylō-
niā p̄tigivocari ciuitates. Babel em̄ hebrei
p̄fusione appellāt. De hac turri meminit si-
bylla dicēs. Lū oēs hoīes existerēt vni? vocē
q̄dā turrim edificauerūt excellam tanq̄ p. eā
ascēsurī in celū. De campo p̄o sennaar i regi-
one babylonis meminit elicius dicens. Qui
d̄ sacerdotibz sūt erepti: iouis sacra sumētes
in sennaar babylonis venerūt: diuisiq; sunt
post hec diuersitate linguaz migratōes agēz

tes: apprehēdentes mediterranea simul z ma-
ritima. Nec p̄tereundum puto q̄ moyses di-
cit regna filiū chus duos habuisse filios saba
z dodan. Josephus dicit saba et iudam:
quoz iudas egyptiacam gentem hesperioz
inhabitās iudeis cognomen suum reliquit.
Qd̄ aut dī de terra sennaar egressus est assur
intelligendū est: qz nemroth expulit euz vi a
terra illa: z turre que eius erat iure heredita-
rio. Vel intelligendū nō ē de assur filio sem.
q̄ inuenit purpuram z vnguenta ciuium vl
corporū a q̄ chaldaea
z assyria dicta ē. s; as Chaldaea babylō: sen-
sur. i. regnū assyrio: naar: idem sunt.
inde egressum est qd̄
tpe sarug proauī abrae factū est. Regnū q̄dē
babyloniū habuerūt q̄ de semie nemroth vsq;
qz ad q̄rā ciliadē z vltimū cūsmidem.

Prīmū incidens. Ca. XXXIX.

Iterum vero

i. erunt egyptios z assyrios tra. In
diebz sarug bel? nemrotides rex
babylonis: quia fuit alter belus rex grece in
trauit assyriam: sed parū obtinuit in ea Duo
mortuo filius ei? ninus totā obtinuit assyriā
z ciuitatē in qua caput regni erat itinere triū
dierum ampliauit: z a suo noīe ninūen dicit
Inde est q̄ q̄dam historie dicunt regnū assy-
rio: cepisse ab antiquo belo. qd̄ vez ē q̄rum
ad initū. Alij dicūt cepisse a nino: qd̄ vez est
etiā q̄tum ad regni ampliationē. Finis vi-
cit cham: q̄ adhuc viuebat z regnabat i bra-
ctia: aliū i bracia: z dicebatur 3020 annos inue-
tor magice artis qui z septēz liberales artes
in. xliij. colūnis scri-
psit septē encis: et se Strophanes p̄mus
p̄re latericijz d̄ vtrū idolatra egypti dio/
qz diluuiuz. Finis p̄batus lacedemonio
p̄o libros eius com rum in poetria magi-
bussit. Ab eis deoz stri Anselmi.
ta sunt idola sic.

De ortu idolor. Caplm. XL.

Ortu belo ni

m. nus i solaciū dolorū imaginē pa-
tris sibi fecit: cui tāta exhibebat
reuerentiā vt q̄bussibz reis q̄ ad eā pfugisset
parceret. Proinde hoīes d̄ regno ei? diuinos
honores imaginē ei? ceperūt impēdere. Hui-
us exēplo plurim charis suis mortuis ima-

gines dedecarunt: et sicut ab idolo belli cetes
ra traxerunt originē: sic et ab eo nōne generale
nomē idolorū. Sicut em̄ dicitur est belus ab assy
rijs sic et alie nationes sūm idiomata lingue sue
dixerūt alie bel, alie beel, alie baal: alie baa
lin. Imo et nomia specificauerūt alie beel
phegor, alie beelzebub dicētes. S; tādē feri
em genealogie sem prosequamur.

De generatiōe Sem. Caplm. XLII.

Em cētum anno

Srū erat qū genuit arfaxat biennio
post diluuiū. Repugnare huic vi
det qd dicitur ē sup angētelimo āno noe natū
Sem, et sexcētelimo iundasse diluuiū. Ergo
post diluuiū cētēnari⁹ erat sem: et biennio p⁹
cētū et duoz ānoz. S; mos ē sacre scripture
sepe limites numeroz ponere paucis annis
si supfuerint tacit⁹. Potest g dicit q sem centū
annoz erat et duoz: sed duos tacuit scriptura
vl noe cū genuit eū angētoz et duoz vl duo
decrant ad sexcētos cū inundauit diluuiū.
Vel ita legat lra. Sem centū ānoz erat p⁹
diluiū: et erat biēto post diluuiū qū ge
nuit arfaxat. Joseph⁹ aut dicit Sem fili⁹ ar
faxat nat⁹ est post annos. xij. facti diluiū: qd
forte vitiū scriptoris est. Arfaxat genuit sale
cū i luca subdit chalnān fm. lxx. q condidit
sale: q heber a q be
brei dicit sūt fm iose
phum. Tū augusti
nus dicit Verito q
ritur vitiū ab heber
dicit sūt hebrei vl ab
abraam qst abraei.
Heber genuit phas
lech et iecraz. Phalech hebraice diuissio eo q
in dieb⁹ ei⁹ p diuisione linguaz diuise sūt gē
tes et diuissio terraz facta: sed sub isto pcpue
facta dicitur: q i isto et i filijs ei⁹ remanere lingua
antiq: alij quasi ab eo diuissi sūt. Phalech ge
nuit reu vel regau: qui sarug, q nachor, q tha
re. Thare cum esset septuaginta annoz ge
nuit abram: nachor et aram: et est ordo pposte
rus. Aram em̄ pmo genitus et abram vltim⁹
fuit: et forte nō genuit eos cū esse huius tem
poris, sed tūc cepit generare, et suis tpi⁹ eos
genuit s; p diuersa tpa: ita q iā cētū viginti
annoz erat cū genuit abram q fuit vltimus.
In thare terminat scda etas: habēs scdm se
ptuaginta. Bille, lxxij. ānos fm mehodii.

Qui inuenit i glosa
sup lucā. In quada
entieratione generati
onis chū d cainā res
perles p quā. m. locū
istum correxit.

clliadē: fm hebraicaz veritatem annos. D.
cccij. Et tot annos
dicit Josephus vsq. Ita nō breuē faciunt
ad natiuitatez thare hanc etatem hebrei:
sed vsq ad natiuita
tem abre extēdit hec etas. Porro arā genuit
loth, et ieschā q et sarat: et melcham: et mortu⁹
ē an patrē suū i bur chaldeoz. Et ē nomen ci
uitatis bur fm iosephū: vbi et hacten⁹ sepul
tura ei⁹ ostēdit. Hebrei bur ignē dicūt inde fa
bulant q chaldei in ignē p quē traiciebant
paruulos piecerāt abā et arā: q nolebant sa
gnē adorare: et arā ibi expirāte, abā dei auxi
lio ē liberat⁹. Un dī. Ego sū q eduxi te d bur
chaldeoz. Thare g odio habēs terram ppter
luctū aram: nec valēs sustinere iniurias q fie
bant ei vt ignē coleret statuit peregrinari: et
dedit nachor melchā vxorē: abre pō sarat: q
et loth fratrē vxoris in filiū adopravit: quia
sarat sterilis erat.

De egressu thare et suoz de chaldaea.

Ca. XLIII.

Gressus ē ergo

Ethare cū illis vt irēt i terrā chas
naā venētiq: vsq ad arā meior
potamie ciuitatē, lxx. ponūt charrā: q cū. b.
aspirationē virobqz habeat in grecū vertere
nō potuerūt. ch. p vtraqz aspiratiōe posuerūt.
Un et filiū noe habā dixerūt cham. Inde est
q varie legi⁹ orcb vl choreb, raab vl rachab.
Desopotamia pō a circūfluentib⁹ aqz nos
mē accepit. Deso em̄ medius, potamos aqz
sicut aqlegia dī qst aqz ligata. Et facti sūt di
es thare. ccc. annoz: et mortuus est in aram.
De annis Abre post mortem patris.

Capl. XLIII.

Exit aut domi

Dnus ad abram. Egredere d tra
tua et lxx. ānoz erat abā cū
egredere⁹ d arā. Joseph⁹ aut. Dimisitqz chal
deā cū. lxx. ānoz eēt dño iube⁹. vt migras
ret i chananeā. Si g post mortē pīs abram
erat annoz. lxx. p; qd dixim⁹ q thare plus
q. lxx. annos habebat cum genuit abā. St
em̄ in illa etate genuit abram: tūc post mortē
patris erat abram. ccl. ānoz. Augustinus
tū dicit p recapitulationē hoc esse dictū. Ad
huc em̄ viuente patre cum esset. ccl. annoz
et abram. lxx. egressus ē de aram relinque⁹

Libri Genesis

ibi patrem et fratrem: et in itinere dum iret in
mesopotamiam dominum locutum ei et dixisse.
Egredere de terra tua, non quoniam iam esset egressus
sed animum reuertendi ad eam habebat, quod dicitur.
Qui egressus est corpore: egredere mente. Hie
ronymus dicitur vera
esse hebreorum tra-
ditiones quod et annos
thare ponit, lxx. cum
genuit abram: et mor-
tuo patre egressum
abram de aram et plurimum esse annorum tunc quod
moyses dicitur: sed annos eius purgatos ab illo
tempore quod dei auxilio euasit ignem chaldeorum: ut id
ei reputetur tempus erat, et quod professus est dominum
spem non idola chaldeorum. Et dicit iosephus, iam
recidebat vita hominum paulatim declinans usque
ad moysen in quo terminum vite que constituerat
dominus confirmauit: Centum enim et sex annorum
moyses mortuus est.

De aduentu Abre in terram chanaan.

Capitulum XLIII.

Ulit ergo abra

et sarai et loth: et animas quas fecerat
in aram. et animas quas ibi adquisierat
et intrauit terram chanaan, et venit ad siche que
corrupte sic har sepe legitur: et ad vallē illustres
quod pentapolis dicebat tunc a. v. vrbibus sodo-
morum quod nunc mare salis vel mortuum dicitur: quod nulli
eo viuunt: et nihil in eo mergi potest habens animam:
vel lacus asphalti. et bituminis quod dicitur iudaeorum
vel vallis salinarum apparuitque ei dominus et dixit
ei. Semini tuo da-

bo etiam hac. Qui edi-
ficauit ibi altare do-
mino vbi apparuit
ei. Inde de eo sic io-
sephus ait. Primum per
superstiti dei vni creatorē esse cunctorum pronuntiare
hominum opiniones quas ceteri de deo habebant in-
nouare et imutare perualuit. Hec autem conijcie-
bat per terre passiones et maris: et ea quod contingunt cir-
ca solē et lunā: et ex omnibus quod circa celum semper eueni-
unt. De eodem herosus meminit dicens. Post
diluuium decima generatio fuit apud chaldeos
os vni in celestibus rebus expertus. Inde transgre-
diens abram tetendit tabernaculum iter bethel et
hai. et edificauit ibi iter altare domino. Et precit
abram vadēs et ultra pergreddens ad meridiem: sed quod
iuerit subter moysen breuitas causa vel quasi

notum: et habitauit in damasco. Vnde et nomen eius
usque nunc in ciuitate damascena habetur in glossa. et
vnde ostenditur quod ab eo dicitur habitatio abram. Vnde
nicolaus damascenus. Abrahā regnauit in damasco
veniens aduena cum exercitu de terra quod super ba-
bylonē dicitur huius chaldeorum.

De descensu abre in egyptum et de reditu
eiusdem.

Capitulum XLV.

Acta est autē fa-

mes magna in terra chanaan: et de-
scendit abrahā egyptum: timensque libi-
dinem egyptiorum ne eius propter speciem mulieris occi-
deret sororem suam eam dixit esse. Et sibi blata est mulier
valde pulchra in domum pharaonis. Abrahā pro bono
vixit egyptum propter eam. Deinde pro desiderio regis
impeditur ne tangeret eam: egritudine et tumultu
causatur. Cumque per salute regis sacrificarent sacer-
dotes: per iram dei hoc accidisse significauerunt quod
uxori peregrinamini iniuriā inferre voluisset. Uoca-
uitque pharao abrahā et dixit ei. Cur non indicasti
quod uxor tua esset. Ecce uxor tua: accipe eam et va-
de. Et precepit regi: vtriusque suis ut deduceret eum.
Erat enim diues valde in auro et argento: in fuis
et ancillis et in iumentis. Arithmetica sanes quod
astrologia sunt egyptijs tradidit ante eis igno-
ta a quibus perueniunt ad grecos. Reuersusque est
abrahā usque ad locum vbi fixerat tabernaculum in
bethel et hai. Partitusque est eum cum loth dum pa-
stores eorum in se se ritarent per pascuis: optiones
etiā processit loth. Et eleuas loth oculos: vidit
regionem iordanis pergruam sibi: et moraturus est in op-
pulis sodomorum. Abrahā pro descendit ad puallem
ma bre iuxta hebron

et habitauit ibi. fecit
que ibi altare domino. He-
bron ciuitas est quod et ca-
riatharbe dicitur. id est ci-
uitas quattuor. Arbe
ei quattuor: carthab ci-
uitas: ibi enim sepulchrum
est adam maximus: et
abram isaac et iacob
cum uxoris suis. Ma-
bre vero anier et escol
fres erant et confederati
sunt abre. A primogenito eorum vallis cognomi-
nata erat. Habitabat
autem ibi abram circa
quercum vel terebin-
thum: cuius radices ap-
Ebron interpretatur con-
iugium vel coniugium quod
quattuor patriarche cum
uxoribus suis ibi incone-
rati fuerunt. Hec inter-
pretatio reperitur in qua-
dam glossa in actibus
apostolorum. Vnde leges
consultus ut in histo-
rijs poneretur: quod
et se fecisse dicit.

Arbor illa fin hiero-
nymus usque ad tempus
theodosij imperatoris

parent adhuc. Quā
prio nomine Joses
phus vocavit dices
Habitabat abraz cir
ca illic: que vocatur
aggyga. vel ogig. vel
duravit. et ex illa fuit
sephibet qmō qd lz
arida mī medicinal
ē: de q qd secum hz in
mētū ei nō infundit

De victoria Abre et occursu melchisedech
Ca. XLVI.

Sicrum est autē

f i illo tēpore vt amraphel rex sen
naar. l. babylonis zc. Jam tātū
pcesserat libido dominādī: qd queqz ciuitas
regulū habebat: quoz plurimi alicui mato
ri regi seruebant: tandem oēs subdit erant
monarcho assyrior. Sane quinqz ciuitates
sodomoz. sodoma et gomorra: adama: sebo
ts. bala q et segor: qnqz reges habebāt. Has
subiugauerat sibi codorlaomor rex elamita
rum: et tributarias sibi fecerat: et duodecim
annis seruierāt ei in tributo. cūqz noluerūt sibi
dare. Proinde. cūqz anno codorlaomor as
sumens secuz tres reges babylonis et ponti
et gentiū collecto exercitū cōuenerūt in val
lem siluestrem: in qua erāt putei bituminis
que per irā dei post versa ē i mare mortuū z
circūadiacētia loca depopulati sunt. Et egres
si sūt qnqz reges vt pugnaret aduersus. iij.
q et terga verterūt: z ceciderunt plurimi: z q
remāserāt fugerūt ad mōtes. Tulerūt autē vi
ctores oēm substantiā eoz. z captiuos: necnō
z Loth z substantiā ei. Et ecce vnus q ena
serat nunciāuit h abram hebreo: vl trās flu
uiali: qz de trans eufraten venerat. Qui nūqz
merauit expeditos vernaculos suos. cccviii.
z tres pdictos fratres mābre z aner z eicol. z
psecut⁹ est eos vsqz dan: q est vnus d fontibz
iordanis: z ab eo oppidū dan dictū est: quod
nūc pancas dī. Alter em fons Jor dī qbz in
vnu federatis iordanis dī: z iuruit super eos
nocte: diuisis socijs i tres turmas dormitēf
trucidauit: vigilātes p ebrietate pugnare nō
valētes effugerūt. Et psecut⁹ est eos vsqz ho
ba: q ē ad leuā damasci: z reduxit Loth. mūz
lires qz z plin: z oēm substantiā eoz. Deo
currit aut ei rex sodomoz ad locū q dī regia
vallīs i via solyme ciuitatis vl salē que post
hierusalē dicta ē. At pō melchisedech rex sa

lem obtulit ei panē et vinū. Qd qsi exponēs
Iosephus ait. Ministruit exercitui cenās:
z multā abundantia rerū opportunaz simul
exhibuit: z sup epulas benedixit deū: q abre
subdiderat inimicos. Erat em sacerdos dei
altissimi. Cui abraz decimas ddit et oibus
spolijs. z tūc pmiū decime legūt date. pmitte
vero ab abel. Et ait ad eum rex sodomorum
Da mihi aīas: cetera tibi tolle: z noluit abraz
etiā minimū qd tollere: excepit q comederūt
iuuenes: z partibz trū fratrūz qvenerāt cum
eo. Hūc melchisedech autē hebrei fuisse sem
filiū noe. z vixisse vl
q ad Isaac. Et oēs
primogenitos a noe
vsqz ad aaron sacer
dotes fuisse q in cō
uiuijs z oblationibz
plo bndicebāt z ha
bebāt pmogetia d
qbz post explicabit.

aut solyma vocaret: chananeis postea expul
sis pmius iudeorum in ea leobius vl theobi
tus regnauit.

De ortu inbilei.

Ca. XLVII.

E hac victoria

d tradūt iubilēz initū habuisse
p hac remissioe captiuoz. Iu
bel em remissio vel initū: inde iubile⁹ remis
siū vl initūas. ob h aut institut⁹ ē qnquages
simus. qz tūc erat loth vt dicit qdā. l. annoz
Vel tūc erat. l. annus ex q locutus erat dñs
abre i via vl ex q egressus erat de charā. Al
abram perit⁹ astroz in qbz etiā fm quosdam
Zoroastem magice artis inuentorē instituit.
nouerat q intēperies aeris que fit ex eleuat⁹
vel depssis planetis: semp vsqz ad. l. ānos ad
tēperiem redeūt: z qd vidit fieri in astris vo
luit imitari in terris.

De sacrificio Abre post pmissionem here
dis.

Capl. XLVIII.

Is trāfactis lo

b cur⁹ est dñs ad abraz. Prorector
tu⁹ sū: z merces tua magna nls
mis. Et dixit abraz: Quid dabis mihi ego va
dā absqz liber: ac damasc⁹ fili⁹ eliezer. pcura
toris mei erit heres me⁹. qsi. d. Quid mihi d
pmissioe terre cū desit heres. Ab h damasco

Libri Genesis

aiunt damascū conditā z denominatā: z ibi
eum regnasse. Et dixit dñs ad eū. Non eris
hic heres tuus: sed q̄ egrediet̄ de vtero tuo.
Credidit abraam deo: z reputatū ē ei ad ius
sticiam. z quia insperatū p̄mittēbatur: quē
fuit abram signū: vnde sciret sibi hoc fieri.
nō ex diffidentia: sed sperandoz modū que-
rendo. Et hinc maxime mos inoleuit iudeis
signa querere. Et ait dñs. Sume mibi i cra-
stino vaccam z capram z arctem queqz tris
maz turturem z colūbam. q. d. Immolabis
mibi hec z ostendā tibi signū. Qui tollens
hec animalia diuisit p̄ mediu: z ptes contra
se alit̄ insecus posuit: aues autē non diuisit: z
dum expectaret pceptum dñi de mō immo-
landi: descenderūt volucres sup cadauera:
z abigebat eas abram. Cūqz sol occubisset
sopor irruit sup abram: z horror magn⁹ q̄ fu-
it ps signū: z dictū ē ad eū. Scito p̄nosce-
re q̄ pegrinū futur⁹ sit semē tuū in terra nō sua
z subiiciet̄ eos extranei fuitit z affliget̄. cccc.
annis. Tu autē ibis p̄us ad p̄es tuos: genera-
tiōe at̄ q̄tra reuertent̄ buc. q. d. Ne expectes
te modo regnatur⁹ in terra hac: z semen tuū
post te. Te em̄ p̄us mortuo post. cccc. annos
implebit̄ pmissio mea. Nec est intelligēduz
q̄ tot annis seruiert̄ in egypto: s̄ h̄ nume-
rus annor̄ in illa afflictioe cōpletus est qui
fm̄ iisidor̄ ab illo tpe cōputant̄: q̄ ista abre
p̄mittunt̄ Augustin⁹ ab Isaac nato p̄putat
q̄ dictū est semen tuū. Et ab anno natiuita-
tis Isaac vsqz ad annū egressiōis de egypto
numerat. cccc. annos. S̄ scriptura subtrahit
v. z legit̄ israh̄ sic. Semē tuū pegrinū erit
cccc. annis. siue em̄ in terra chanaan siue in
egyptio pegrinū fuit: donec habuit heredita-
tem ex pmissione dei. Illud autē interpositū:
subiiciet̄ eos z affliget̄: nō referē ad. cccc. an-
nos. Quia dictū ē in q̄tra generatiōe eos re-
dituros: fm̄ tribū sacerdotalē intelligēdū ē.
Zeu em̄ genuit cha-
at: q̄ genuit aram vl̄
amrā: q̄ genuit aarō
q̄ eleazar: q̄ cū aarō
egressus est. Nec di-
cas q̄tuor generati-
ones p̄sonas. iiii. sed successiones: vt tot sint
generationes quotiens ibi legit̄ genuit. Quia
alia israh̄ bz. v. generatiōes: fm̄ reglam tribū
est Judas em̄ genuit phares: q̄ genuit esrō:
qui genuit aram: q̄ aminadab: q̄ naalon: q̄

cū p̄re egressus est. Et facta ē caligo: z appa-
ruit ignis q̄si clibanū transiens inter diuisio-
nes illas: z p̄sumens illas. Ecce signū z ter-
minos terre p̄missiōis diffinuit ei dñs a r̄is
uocorula flumine egypti vsqz ad eufraten: z
populos eius nominauit.

De fuga agar z ortu h̄smael. Ca. XLIX

Gitur sarai non

habebat liberos: z dixit Abre.
Ingredere ad acillā meā agar:
si forte ex illa suscipiā filios: z ingressus ē ad
eā. Que cū cōcepisset desperit̄ dñam suā: z
abrā dissimulabat. Et ait sarai. Inique agis
m̄ me. Iudicet de⁹ inter me z te. Qui abrahā Ec-
ce acilla tua i manu tua: vt̄ere ea vt̄ libet. Af-
fligente autē eā sarai: illa inijt fugā: volēs re-
dire ad patriā: qz egyptia erat. Et inuenit̄ eā
angel⁹ dñi dū fugeret z s̄t̄ret z vlam ignora-
ret solitū agā iuxta puteū q̄ est i via in deser-
to sur. Qui dixit ad eā. Vñ vents: z q̄ vadis.
Et illa. A facie dñe mee sarai fugio. Qui an-
gel⁹. Reuertere ad dñam tuā: z h̄uiliare sub
ea. Et rursus. Cōcepisti z paries filiū: z vo-
cabis nomē e⁹ h̄smael. Hic p̄mo legit̄ nomē
p̄dictū a dño: qd̄ perrari est. Vñ e⁹
oēs: z man⁹ oim̄ s̄ eū: z eregiōne fratru suoz
rū figet̄ tentoria: qd̄ tñ nō de ip̄o legit̄: s̄ de
filio ei⁹ cedar. Tñ de genere ipsi⁹ h̄ p̄dictū ē:
qz saraceni vagi sedib⁹ incerti: gētes q̄bz des-
sertū ex latere iugit̄ impugnat̄: z ab oib⁹ im-
pugnat̄. Hoc autē p̄cipue futur⁹ erat fm̄ me-
thodiu: qñ q̄tuor p̄ncipes d̄ genere h̄sma-
el q̄s etiā filios vinee vocat: forte p̄ vesania
tanqz ebrios oreb. s. z zeb z zebec z salmana:
egressi sunt de solitudine s̄ filios israel: q̄ vt̄
eti p̄ gedeon retrusi sunt in solitudinez de q̄
prodierant. Qd̄ p̄o legit̄ in genesi: hic erit se-
rus h̄o: hebreus habet phara: qd̄ sonat ona-
ger. Propter h̄ vt̄ d̄t method⁹ dictū ē. Ona-
grī z capree a deserto oēm bestiar̄ supergre-
dient̄ rabiem: z mansuetoz numerus conte-
retur ab eis. Dicit em̄ de filiis h̄smael. Fu-
turum est autē vt̄ exeat adhuc semel: z ob-
nebūt orbem terre p̄ octo hebdomadas an-
norū: z vocabitur iter eozūz via angustie:
quia patrem illozū h̄smael vocauit domi-
nus onagrū. In sacris locis interficient̄ sa-
cerdotes: ibidem cum mulieribus dormiet̄:
ad sepulcra sanctor̄ religabūt sumenta: z h̄
p̄ nequicia christianoꝝ qui tūc erūt: de q̄bz

dicunt. In nouissimis diebus erunt homines sese amantes etc. Et tunc implebitur quod dictum est per ezechielem. Fili hominis voca bestias agri: et exhortare illas dicēs. Congregamini et venite: eo quod sacrificium magnū inuolovobis. Vādūca te carnes fortium: et bibe sanguinē deorum. Legit in vita Clemētis quod abraham aliū habuit filiū de agar qui dicitur est elisedros a quo perse duxit originē. Vidit posteriora dei et ait. Vidi posteriora videntis me. Et appellauit locū puteū videntis et vidētis: quia viderat eā dñs: et quasi reddiderat vitā sitienti ostēdēdo puteū. Ad huc puteū ager ostēdit inter cades et barath. Que cū redisset peperit filiū: et vocauit eūz bismael. Abram autē erat. lxxxvij. annorum cum natus est bismael.

De pacto circūcisionis et mutatiōe nominum abre et sarai. Ca. li.

Est quā veronō

P naginta et nouē annos esse ceperat abram: apparuit ei dominus dicēs. Multiplicabo semē tuū: et tu custodies pactū meū. Et circūcidet ex vobis etc. Si autē pactū exponat nomē ei mutat. Dicebat enim abram ex abba et rā: quia abbarā. et excelsus pater. et addita est lra a: et dicitur est abraā: quia abbaam: quod sonat pater multarum: subaudi filium. Hebrei tūc dicūt quod de nomine suo tetragramaton e. lram addidit de abrae: quia tū sonat a. idioma enim eorum est scribere a: et sonare e. et eōuerso. R. autē supaddita ē cā euphonie. Et quia tpe circūcisionis mutatum est nomen ei: cū circūcidit imponit hebrei nomina.

Volēs itaque dñs quod si quāda characterē populi sui ab alijs discernere: induxit eis circūcisionē sic. Et circūcidet ex vobis omne masculinū: et circūcidetis carnē p̄p̄stritij v̄ei. Infans octo diebus circūcidet. tū vernacul⁹ quod emptici⁹ cui⁹ caro circūcisa nō fuerit: p̄bit aia illa de populo suo. Quo cultello fieret nō ē p̄ceptū. Quare autē fiebat lapideo post dicem⁹. Notādū quod seru⁹ p̄mo dicitur est a seruādo. Victores enim victos hostes quos ad vitā seruabāt seruos dixerunt. Vernā p̄o. v̄l vernacul⁹ vel venula quod nutritus est domi.

tus est domi. Emptici⁹ quod in propria persona emptus est. Originari⁹ quod ex fine glebe scilicet coloris. Dicitur quoque dñs ad abraā. Nō vltra vocabis vxorē tuā sarai: sed sarā. Quidā dicūt mutationē nominis sari sic factā: quia cū p̄p̄ duo r. scriberet. mō p̄ vñū. v̄l eōtra. et erat. Sed cum diceret sarai. i. p̄nceps mea: et quia vñus gentis: dicta est sara. id est princeps. absoluta: quasi omnium gentium p̄nceps futura. Et attende quod quantum ad nos videtur. lra subtracta: et nulla addita. sed apud hebreos addita: et scribitur p̄ e. Quidā: quia sarath hebraice lepra sonat. et rauerūt: putantes eā p̄mo lepram vocari. Et ait dñs. Et illa dabo tibi filiū: et vocabis nomen eius isaac. Cecidit abraā in faciem: et risit p̄ gaudio dicēs applaudēdo. Putas ne cētenario nasceret filiū: et sara nonagenaria pariet. Et ait dñs. Sara pariet tibi filium: et vocabis nomen eius isaac: quod interpretatur risus a risu scilicet patris. Ecce scdo a dño p̄ dicitur nomē nascituri. Et adhuc de duobus legitur hoc in veteri testamento: d samphone scilicet et iofia: et in nouo de duobus tñm: iesu et ioseph anne. Et iā multiplicationē bismaelis. p̄misit ei dñs. Et cum finitus esset sermo domini: circūcidit se abraā et bismael et oēm suā familiā sex⁹ masculinā. Abraā tūc erat. xcix. annos. et bismael. xij.

De tribus angelis susceptis ab abraam. Capitulum li.

Paruit domi

A nus abrae in pualle mabre. Cūque eleuasset oculos vidit tres viros: et occurrens vnū ex eis adorauit. Dicit Ioseph⁹ tres angelos i specie humana missos ut vn⁹ nūciaret abrae verbū dei de filio suo. et duo subuerterent sodomā. Eusebius vero ait. P̄mo omnium prophetarū abrae verbum dei: cum in figura apparuisset humana vocationē gentium pollicetur. Et sic apparuit ei filius quem et adorauit. Sed quia nusque legit pater apparuisse in subiecta creatura dicit quod duo angeli apparuerunt in designatione duorum p̄conū moysi et helie. quorum alter p̄mum puenit aduentum: alter pueniet scdm.

Libri Genesis

Quos et rogauit abraam ut diuenteret ad eum: et paululum comedendo confortarentur. Qui assensuerunt. Et estimans abraam precepit sarae ut de tribu satis simile faceret subcinericeos panes. Ipse quoque tulit vitulum de armento optimi: tulitque butyrum et lac: et vitulum assatum: et posuit coram eis. Venerunt

milieque pus homines credidit: quibus hec xenia parauit: pro angelos dei esse coprobauit. De cibo que sumpsit per dicit quod in masticando extinguitur sit sicut aqua calore ignis: abraam stabat iuxta eos. Sara vero erat post ostium tabernaculi. Et dixit angelus: Revertens venia ad te tempore isto. Id est eodem die reuoluto anno: et habebit sara filium. Quo audito risit sara. Erant enim ambo senes: et desierat sara fieri muliebria. Id est menstrua: quibus deficiat corporis parietis deficit. Si alter iuuenis esset: non esset impossibile ex senes et iuvene prole fieri. Sed ambo erant puerce etatis. Ad hec etiam ipsa sterilis erat. Risit ergo quia dubitauit dicens: Postquam pueri et dominus meus vetulus est: voluptati operam dabo. Dixitque dominus ad abraam.

Quare risit sara: nunc quid quicquam deo est difficile. Negauit sara se fecisse perterrita. Ecce qua intentione quisque riserit diiudicare potuit qui corda nouit.

De duobus angelis descendentibus in sodomam. Caplm. lxx.

Et ecce surrexerunt

sent illi tres viri direxerunt oculos contra sodomam: et abraam gradiebat simul: et dixit dominus. Non potero celare abraam que gesturus sum. Et ait ad illum. Clamor sodomorum et gomorum venit ad me. Peccatum cum clamore est culpa cum libertate: cum scilicet quis palam et ad libitum suum peccat. Pecca-

tum illorum fuit superbia vite: et abundantia panis: propter quam usque ad ignominiosam libidinem prouenerunt. Et addidit. Descenda et videbo virtutem clamorem qui venit ad me opere complerent. Qui omnia nouit: hoc in exemplum nobis reliquit. quod dicit. Mala hominum non ante credite quam probentur. Inde est quod iudex sibi soli crimen notum punire non potest: vnde et dicitur est. Nemo te condemnavit: nec ego te condemnavo. Abraam vero memor loth filii fratris sui: appropinquans ad dominum ait. Numquid perdes iustum cum impio. Non est hoc tuum qui iudicas omnem terram. Si fuerint illi iusti ibi: nonne parces populo propter eos. Et ait dominus. Dimittam omnem populum propter eos. Tunc abraam quasi paulatim descendens ait. Si fuerint illi. Item si. et. quod si. et. et. Quid si. et. Quid si decem. Et ait dominus. Non delebo eos propter decem. Abiit dominus. Id est non apparuit postquam cessauit loqui eis: et ille reuersus est in locum suum. Veneruntque illi duo angeli qui fuerant cum domino vel alij cum quosdam: sodomam vespere sedente loth in foribus ciuitatis: expectante alicuius hospitibus aduentum. Qui occurrens eis adorauit: petens ut diuenterent in domum suam. Quos renitentes compulsi optido. Ingressique illis fecit conuiuium: coram azyrna et comederunt. Tunc viri ciuitatis a puero usque ad senem vallauerunt domum: et dixerunt loth. Educ viros illos huc ut cognoscam eos. Qui ait. Habeo duas filias que nondum cognouerunt viros: abutimini eis ut libet: tamen his nihil mali faciatis que ingressi sunt sub umbra culminis mei. Vos enim fidelium erat ab omni iniuria hospites suos defendere. Quod autem dixit: perturbatio animi fuit: non consilium. Consilium sane est ut faciat quis lenius ne ipse committat grauius. Nullo autem modo debet quis lenius facere mortale: ne alius committat grauius. At illi noluerunt: et vim faciebant vehementissime loth. Et ecce angeli introduxerunt loth: et clauferunt ostium. Illos vero percusserunt cecitate: non priuatione visus: sed acrisia quam latine auide-ntiam dicere possumus.

que facit non videri non omnia sed que est opus qua percussus sunt qui querebant bellice nam cum esset cum eis: et discipuli cum domo

Acrisia est quando quis habet aptos oculos et non videt: quod magis faciunt incantationibus. Fit etiam quando quis habet aliquam

Historia

no euntes in emaus rem aliquā in manu
Forte h̄ modo quāz z nō videt, z est etia
doq̄ querimus qd̄ i acrisia,
manu tenem⁹: z an⁹
geli dixerunt ad loth, Educ omnes tuos de
vrbe hac. Delebim⁹ em locum istum. Et in⁹
gressus loth ad generos suos ait Surgite z
egredimini: q̄a delebit dñs civitatem istaz.
Non est credendū vt ait Hieronym⁹ his q̄
dicūt alias filias a p̄dictis v̄ginib⁹ loth ha
buisse: habentes viros q̄ cum v̄ris sum mer
se sint. S; generos vocat futuros generos.
Unde hebraica veritas habet Egressus est
loth ad sponfos. Qui noluerūt egredi: p̄sue
tudinem hanc verbor⁹ loth esse dicentes q̄
semper mala p̄diceret.

De subuersione sodomor⁹. Ca. LIII.

Sine dissimulan

m te Loth exire: apphensum eū cū
v̄rore sua z filiabo statuerunt an
geli extra civitatem dīcētes. Ne respicias re
tro: sed in monte saluū te fac Qui ex p̄turba
tiōe nondū plene credens domino ait Non
possum in monte saluari ne forte apphēdat
me malum: z moriar Forte senex montium
frigorā z laborem vie perhorrebat. Sed est
h̄ ciuitas parua ad quā fugere sufficīo vt sal
uer in ea: z ait dominus. Non subuertā vr
bem p̄ qua locutus es. z ideo q̄a dixit par
ua: vocatū est nomen vr̄bis segor. id est par
ua. Tradunt em̄ hebrei hanc vr̄bem primo
dictam balam: z post salisam: z in esaiā vr̄tu
lam conternantē: quia tertio terremoto ab
sop̄ra sit post subuersionē quattuor altarū
ciuitatum: modo dicit ciuitas palme Quā
dū ergo fuit loth in ea peperit ei domin⁹.
Sed vt d̄ Hieronymus: loth timēs p̄sues
tum eius terremoto: egressus māsīt in mon
te. Egresso itaq; loth de sodomis: pluit do
minus sup ciuitates illas sulphur et ignem
Pluit dñs a seipo ens in terra a se ente in ce
lo iudicans. id est punitens ab imperante.
Pluit aut̄ bec vt terra in eternū arefceret si
ne spe iterū germinādī: z ita grauis puniti
uit istos q̄ p̄mos peccatores diluuit Licet
em̄ illi mensurā excederent delicti: tamē q̄si
naturaliter peccabant: z vniuersos subuer
sit etiam paruulos pro peccatis parentū: in
quo p̄missum est illis ne diu viuētes sequerēs
tur exempla patrū: z est aliqd̄ bonum reum

non esse: qui gloriōsus non est. Prodest em̄
paup̄erē non esse qui rex non esse potest. Et
respiciens v̄rore loth retro: versa est in statuā
salis: quā Josephus d̄ se vidisse: z hacten⁹
manere Versa est ergo regio in lacum salis:
z sterilē qui d̄ mare mortuū: q̄a nec pisces
nec aues in eo v̄sūt: vt in alijs. Flauem q̄z
nō patitur: nec vllam sustinet materiā quin
tota forsitan sup̄natet: nisi bituminatā p̄pter
homines inuis viuentes. Nā omne carens
vita in pfundū mergit. Siquid v̄num ali
qua arte immeriseris: sup̄erexilū Lucerna ar
dēs sup̄enatat: extin

cta mergitur. Vul
tis i loc⁹ nigras gle
bas bitumis vomit
z ideo lac⁹ asphalti
vel asphaltidis d̄r.
Dicit etia q̄ poma
nata in arborib⁹ cir
cumpositis v̄s; ad
maturitatez coloris
sunt v̄ridis: matura
si icidas: fauillas in
tus inuenies Unde
vt ait ioseph⁹ Fauil
la ēre sodomitice si
dem habet. Dicit et
vallis salinar⁹. For
te sit ibi sal: vel lapis
des salis circa inueniunt.

Lacus hic indeaz di
uidit z arabiam non
maiorē: sed illam q̄
oliz fuit illa solitudo
inuis z iniquosa: i q̄
el. annis fuerunt filij
israel Dicit Joseph⁹
q̄nītia eius leuitate
etiā grauissima in eū
lacta referuntur in al
tum Unde vespasia
nus quosdāz iunctis
post tergum manib⁹
iussit in altum p̄ijci: z
omnes tanq̄ vi spūs
fursum repulsi de sup̄
fluitabant.

De incestu Loth Ca. LIII.

Ob autē egres

l sus de segor māsīt in mote i spe
lunca: z due filie ei⁹ cū eo. Didice
rant aut̄ filie loth p̄sumptionem mūdī fu
turā p̄ ignē: z suspicite sunt tale aliqd̄ factū
quale fuit in dieb⁹ noe: scz ad reparandū ge
nus humanū sernatas se esse sup̄stites cum
p̄re Ideoq; p̄siliū interunt z patris mēsticiā
z rigore v̄no molliētes: singule l̄cz p̄gines
singulis noctibus susceperūt ab ignorāte cō
ceptū: nec repetierūt Hoc em̄ desup̄ app̄gūt
hebrei q̄si incredibile: q̄a natura rez nō par
tur coire quenpiā nesciēte. Vel d̄r nescisse
filiam fuisse: putans fuisse v̄rore suaz. Dicit
quoq; impossibile in defloratiōe fieri conce
ptū. Ob hoc antichristus dicit se filiū v̄rgi
nis. Peperitq; maior filia filiū: z vocauit eū
moab patrem moabitaz: minor peperit filiū

Libri Genesis

um: et vocavit eum amon patrem amonitarum. Boab interpretatur ex patre. Hoc nomen mater apte publicavit incestum patris. Amon filius populi mei. Hec aliquantulum terit quasi filius cuiusdam de populo meo. Dicit blasphemum filias posse excusari: quia crediderunt genus humanum defecisse: et pietas posteritatis impietate incestus excusavit in tanto: sed non in toto. Sed hoc patrem non excusat: sed infidelitas eius causa fuit incestus. De eodem dicit Strabo. Loth inexcusabilis est. Prius mo: quod angelo non credidit se posse salvum in segor. Deinde quia inebriatus est: et fuit peccatum causa peccati.

De peregrinatione abrae apud abimelech regem geraris. Caplm. LV.

Rospectus est abra

am de conualle mambre in terram australi: peregrinatus est in geraris inter cades: unde fluxerunt aque contradictionis: et sur loco sororis huius saram: similia prioribus simulans per timore. Visit autem abimelech rex gerare: et tulit eam. In quo vis forme illius miranda notatur: que nonagenaria adhuc amari poterat. Sed in egritudine cecidit rex dei voluntate ne ea tangeret ut ait Iosephus. In fine tamen huius capituli alia pena notatur: hec scilicet quod deus conclusit omnem vulvam domus abimelech propter saram: nequa scilicet femininum in domo eius interim conciperet. De dicta autem desperantibus soporatus audivit a domino: hec sibi propter uxorem peregrinam inferri. Et precepit ei ut redderet viro uxorem: quia propheta erat. Et ille oraret pro eo ut viveret. Statimque surgens vocavit servos suos: vocavit et abraam et dixit ei. Quid fecisti nobis. Quid vidisti ut hoc faceres. Et ait abraam. Cogitavi quod timor dei non esset in hoc loco: et interficerent me pro uxore. Aliis autem et vere soror mea est filia patris. Hic distinguit filium: scilicet patris Sequitur mei. Qui est meus: subaudi frater vel filia patris mei: et non matris mee: quod est. ne patris mea est: et cognata ex parte patris et fratris mei: et non ex parte sororis. An alia translatio. Soror mea est a patre suo et non a matre. Sicut enim dicebant cognatos fratres: sic et cognatos sorores. Fratrem pro ara patrem suum vocavit: quia senior eo fuerat secundum usum loquendi qui maiores natu patres vocant: minus natos filios: et quia dignior et maior affectio so-

let esse. Propter quod et secundum viros quam secundum mulieres: propinquam suam per virum digniori nomine vocavit sororem: sed potius quam neptem. Ut fingit eam filiam patris esse: nec tamen mentitus est: sicut nec dominus cum fingit se longius ire: proferat tamen cum domino iubente credit hoc dixisse: et ita relator fuit propter dominum: ut belise celavit se non cognoscentibus. Quidam tamen dicunt thare mortua in se abrae et mortuo ara durisse uxorem filii: et genuisse saram. Unde et hic dicitur filia thare secundum carnem: et supra filia aram secundum suscitationem seminis: quia solum masculum reliquit aram. Orauit autem abraam pro eo: et sanatus est: et vxor et ancille eius pepererunt: et dedit abimelech abrae mulierem et terram ad habitandum ad optionem suam. Sare autem dixit. Ecce dedi fratri tuo pro te mille argenteos. Hoc erit tibi in velamen oculorum coram omnibus qui tecum sunt. id est in memoriam verecundie: quia in mendacio deprehensa es. Unde subdit exponendo. Et quicunque perrexis me memento te deprehensam. Vel elegans est irrisio. Hoc erit tibi in velamen oculorum. id est in preparationem funeris. quod dicitur. Anus est vicina funeri: et mentis es tamen: et decepisti. Habetur ergo hec in expensas funeris. Quod magnis expensis fieri solebat: maxime a iudeis: vel ad pepla emenda ut tegas faciem ne amaris.

De ortu Isaac et electione agar cum filio.

Caplm. LVI.

Visitavit domi-

nus saram: concepitque et peperit filium: et circumcidit eum abraam octavo die. Et exinde post totidem dies iudei circumcidunt: arabes pro post. xiiij. annos: quia eo tempore hismael gentis illius auctor circumcissus fuit. Et vocavit eum Isaac. id est risum: quia risum fecerat dominus parentibus eius. id est gaudium inopinatum. Crevit puer: et trimus ablatus est. Et fecit pater grande convivium in die illa: quia ea die filius primo accessit ad mensam patris. Dumque simul luderet hismael et Isaac: maior ledebat minorem. Et intellexit mater in ludo persecutionem: quia scilicet patre mortuo vellet dominari maior minori. Ut hebrei tradunt: coquebat eum adorare luteas imagines quas fecerat. Quod cum displicuisset matri: dixit ad abraam. Ecce ancilla et filium eius. Dure huius accessit abraam et dissimulabat: sed dixit ei dominus. Audi vocem sarem. Qui tollens panem et vinum aque

imposuit scapule agar: et tradidit ei puerum
 Lūq; sumpta eēt aq̄ in deserto et puer des-
 ceret siti: abiecit ma-
 ter puerū sub arbore
 et sedit pcul quātum
 arē iacere potest ne
 videret filiū morien-
 tem: et flevit. et exaudi-
 vit deus vocē pueri
 id est fletū matris p
 puero. Et dixit angelus matri. Surge tol-
 le puerū. et aperuit oculos eius deus: et vidit
 puteū. deditq; puero bibere: et implevit rem
 abijt. Crevit puer: et morat⁹ est in solitudine
 pharan: et fact⁹ est vir sagittarius. Et accepit
 ei mater vxorem de terra egypti: de qua na-
 ti sūt ei. xij. filij pncipes tribuū suarū: q̄z ap-
 pellatiōe: opida: pagl: et tribu celebrant. Na-
 batoth p̄mogenit⁹ famosiōres nominat: a q̄
 pars arabie: q̄ est ab eufrate vsq; ad mare ru-
 brum nabathea dicitur. Cedar secundus a quo ce-
 dar q̄ est in deserto. Duma sextus a q̄ duma
 regio. Thema non⁹: a q̄ theman q̄ est ad au-
 strum. Cethuma vltimus: a quo cethema q̄
 est ad orientem.

De puteo iuramenti. Ca. LVII.

De tēpore vidēs

abimelech abraā multiplicat⁹:
 timuit eū et venit ad eum cū pbi-
 col pncipe exercitus sui: et ait. Jura mihi per
 deū ne noceas mihi et posteris meis: sed sp
 facias mihi iuxta misericordiam quam feci tibi.
 Et eduxit eos abraā ad puteū quē ostende-
 rat deus agar quē foderat abraā ante agar
 electam. Sed serui abimelech abstulerāt il-
 lum abrae: et fecerāt illū in solitudine p gres-
 sibz ad aquādīs: q̄ longe a māione ei⁹ in so-
 litudine pascebant. Et restituit ei abimelech
 puteū: sed in testimoniū q̄ p̄e foderat puteū
 et ablatum restituit ei abimelech: dedit regi
 vij. agnas: et vocavit puteū bersabee. i. pute-
 um septē. Sabee em̄ hebraice septē sonat: et
 ibidē pculserūt ambo fedus. Unde et bersa-
 bee dictū putant. i. puteū iuramenti. Sabee
 q̄z hebraice iuramentū dicitur. Joseph⁹ in interp-
 tat bersabee fed⁹ putei. A puteo vero circū-
 stans regio etiā dicta est bersabee. Platanit
 q̄ abraaz circa puteū nemus: et fuit ibi colo-
 nus multis diebz nō habitator. Dicit em̄ ste-
 phanus in actibz aploz: quia nō accepit ibi

hereditatem nec spacium pedis.

De immolatiōe arietis p isaac.

Caplm. LVIII.

Est hec dum ha-

bitaret in bersabee: et isaac vt dicit
 Joseph⁹. xxy. annor eēt: dixit dñs
 illi. Tolle filiū tuū vntigentū quem diligis
 isaac: et vade in terrā visitiōis. et offer mihi eū
 in holocaustū sup vnū montū quē mōstra-
 uero tibi. Terrā visitiōis dixit illam ptem iuo-
 dee q̄ est in montanis: q̄a et ipa alonge et de
 illa lōge videri potest: q̄ et ab efata vallis vi-
 sitiōis dicitur. In summitate p̄o mōtū iudee mō-
 tculus erat eminētiōr dictus mons moria:
 quē mōstrauit de abrae ad imolandū filiū.
 In h tradūt hebrei templū p̄ factū: et altare
 factū in loco vbi abraaz altare fecit: et dauid
 angelū reponentē gladiū vidit in area orna-
 tebus. Vñ dixit efatas. Erit mons domus
 dñi i vertice mōtū: et ad eū fluent oēs gātes:
 de q̄ et dñs p̄cepit iudeis: ne imolaret sibi in
 omī loco: nisi in loco quē ostēderet eis dñs.
 Abraam ergo de nocte p̄surgēs: nemini qd
 factur⁹ erat indicans: strauit asinum suū:
 ducens secū duos iuuenes et filiū: tūq; iter
 duoz dierum. Tercio die eleuatis oculis vi-
 dit locum procul. Vñc pbantur illi errasse:
 qui dixerunt euz tunc habitasse inter berhel
 et bay. Locus em̄ ille nō distat a monte mor-
 ria p̄ iter vnus diei. Et cū accepisset ligna et
 ignem relictis infra iuuenibz cum asino: cū
 filio ascendit solus. Cui filius. Ecce inquit
 ignis et ligna: vbi ē victima holocausti. Cui
 pater Deus prouidebit sibi victimā. Et statuit
 aram: et lignis impositis ignē adhibuit. Re-
 fert aut Joseph⁹ p̄ba patris ad puerū dicen-
 tis. Quia sicut ex voluntate dei ingressus fue-
 rat mundū mirabiliter: ita etiā ex voluntate
 dei necesse erat ei egredi mirabiliter: quē do-
 minus quidem iudicasset dignū. nō egrit⁹
 dine. nō bello. nō aliqua passiōe: humanā
 vitā finire. sed cū orationibz et sacrificijs an-
 tē ipius ad se vocare: et q̄ suscitaret euz ob
 implendas promissiōes. Et sic isaac libens
 accessit ad arā et mor-
 tem De h alquinus Alquinus fuit magi-
 dic. Indubitati ani- ster karoli regi abbas
 mo mactare vole- scī martini turonē.
 bat filiū laudād⁹ in
 constantia offerendū: et in fide suscitandū filiū

Libri Genesis

Arrepto autē gladio vt filiū immolaret: clausit manu ad eū angelus Non extendas manu in puerū: nunc cognouit q̄ timeas dominū. Non em̄ sanguinē pueri suscebat dominus: sed vt sciret quantū abraam timuerit dominū. Et vidit abraam post tergū arietem in terrepres herentē cornibz quem obtulit pro filio. Hebreus habet in virgultis sabei herentem cornibz. et est sabei genus virgultū. Hic errauit Eusebius dicens: sabei hircū erectū ad carpendas frondes Dixit ḡ arietē sabei. id est quasi hircum erectum Et dicit eum Rabanus non nouiter creatū: sed alio unde ab angelo allatū: et vocauit nomen loci: Dominus videt. Et vsq; hodie q̄si in puerbum dicit a iudeis in arto positus: in morte dominus videbit: quasi diceret. Sicut respexit isaac in monte: sic videat nos i hac angustia. Diem autē liberationis isaac: dicunt hebrei primā diem septembris. Unde in eo solennizant: et clangūt cornibz pecorinis in memoriam arietis Et iurauit dominus per seipsum de semine multiplicado ex isaac: et de terra danda semini e. Altera die rediit abraam: et reuersus est i bethsabee. Punctatūq; ē ei q̄ melcha genuisset nachor fratri suo filios. ylij. p̄mogenitū bus: de cui⁹ stirpe descendit Job: sicut scriptū est. Vir erat i terra bus nomine Job. Et bus frater ei⁹ ex cuius genere balaam: quī s̄m hebreos dicit i iob belibuzites. Errat ergo qui dicit iob de genere esau fuisse. Quod em̄ in fine libri eius est: q̄ de syro sermone translatus sit: et q̄ ipse quartus ab esau in hebreo nō habet. De cubinaverō Roma alias rema suscepit nachor filios quattuor.

De morte sare. Cap. LX.

Ediit autē abraā

ad conuallē mambre: et mortua ē sara cū ēēt. cxxvij. annorū et sepulta ē i bebro i spelūca duplici quam emittit abraā. ecce siclis argeti ab ephron: superplicitibz p eo etibz id ē p̄lo terre. Erat autē spelūca duplex rupes naturaliteryl artificio alitē duas spelūcas habēs: quā emittit abraam in sepulturā generi suo. In sup̄iori sepeliebāt viri: i inferiori mulieres. Tū adāz eua

Eadē caritatarbe. i. ciuitas quattuor patrum: charum isaac: abrae iacob: et ade.

tam ibidē sepulti erāt Nec peccauit abraam emendo: nec ille vendēdo: sicut nec hodie qui emeret agrū vt faceret cimiteriū: nisi forte qz sepulti erāt ibi p̄toplasti. Hieronymus tū dicit ephron resp̄hendendū. et ideo nomen eius mutatu p ephron effran.

De legatione eliezer in mesopotamiā.

Cap. LX.

Rat autē abraaz

sener: et dixit ad eliezer pcuratorē dom⁹ sue. Pone manu tuam sub femore meo et iura mihi p deū celī et terre qz nō accipies filio meo isaac vxorē d fillabz gētū inter q̄s habito: s; ibis ad cognationē meā et inde accipies ei vxorē. Si tū ex illis aliq noluert seq te: nō teneberis iuramento Iurauitq; seruus ponēs manu sub femore ei⁹. Tradit hebrei q̄ in sacrificatōe ei⁹. i. i cūcisiōe iurauerit. Sed qz dicit sub femore: dicitur cū iurasse i semie abrae. i. i chio: quē ex se nasciturū sciebat. Tū dicit. Jura mihi per deum celī et terre. Quā sub femore manu pont voluit: inuit carnē chii sup omēs futurā. Tulit ergo eliezer decem camelos: et abiit ex omnibz bonis dñi sui portans secū: maxime q̄ rara nouit eē i terra ad quā ibat. Perrexitq; mesopotamiā ad charrā: vbi nachor

Multo q̄dem tēporē et labore vt dicit isosephus. qz i hyeme in mesopotamiā est luti profunditas in estate aque defectio: i salitibz latrones. Fecit autē camelos accūbere iuxta puteū añ vrbē iporatos nolēs iroducere. Cū at vesp̄e egredere mulieres ad hauriendam aquā orauit dñm vt iter illas inueneret vxor dñi sui: si aliq gētis illi⁹ dñō suo deberet: et cognoscere ita vt alijs negantibz aquā sibi poscēt ipsa pberet Et ecce rebecca bathuelis filia descendit et impleuerat hydrīā: et alijs qdē auertētibz se: pegrino aquā p̄buit et adiecit quinque camelis suis aquā hauriā: et haustā aquā infundēs i canalibz: potū dedit camelis. Ille autē tacit⁹ intus eā: vtz eēt idonea dñō suo: q̄siuit ab ea cui⁹ filia eēt: et si eēt loc⁹ in domo p̄ris ad manēdū. Ac cepto p̄o q̄ erat filia bathuelis filij nachor:

Vel ad bahram Hebrei enī ante et retro aspirabāt vocales h

Ne forte luscayl gēb bosa: vel tozo: v. grā di naso,

melche soror laban pulit in aures aureas et
armillas: et dedit ei. Lucurritque puella in do-
mū matris nūcians
q̄ audierat Egressus
q̄ laban: introduxit
vīnū in hospitū: et de
stravit camelos: de-
ditque paleas et fenū: et lavit pedes hospitū: et
apposuit eis panē. Noluit autē elizer comede-
re donec loqueret fīnēs p̄ q̄b̄ venerat. Cum
ē se dixisset servū abrahe fratris eorū: et cōmen-
dasset abraā in multis: exposuit eis p̄titionē
abrahe iuramentū q̄d ipse fecerat: et orationē
suā a dñō ad putē exaudiri. Respōderūtque
laban et bathuel. A
dñō egressus ē fmo
scilicet abrahe oratio
tua. Nō possum ex-
tra placitū ē quicq̄
loq̄ tibi. Ecce rebec-
ca corā te ē: tolle eā et vxor sit dñi tui. S; no-
randū q̄ Joseph⁹ dicit bathuel tā defunctus
fuisse: et p̄gñē in custodia matris et fratris eē:
et de morte p̄is p̄dixisse puellā querentī ad
putē cui filia esset. Et tā moyses huc usque vi-
desse eas nec tūc habuisse patrē: cū sup̄
dixit. Cucurrit puella in domū matris. Forte
noīe p̄is vocat h̄ mater: q̄a mādātū patris
d̄ filia tradēda q̄d ei reliquerat decedēs nūc
exposuit. Potuit cū fieri ut eā tradēda gene-
ri suo delegasset. Audiens h̄ puer abrahe ad-
oravit dñm: q̄ direxerat iter suū: et pulit vasa
aurea et argētea: et vestes dāns rebecca. Da-
tri q̄z ei⁹ et fratri eius munera dedit. Surgēs
autē mane puer petijt dimitti p̄tendēs morā
quā fecerat in via et dñi senectutem. Cūq̄ ro-
gassēt ut decē dies maneret ap̄d eos: noluit.
Et dixerūt. Vocemus q̄ puellā: et queram⁹
ei⁹ voluntatē. Que sciscitātib̄ si velle sit ait
Vadā. Et h̄ pmo legi cōsensus mulieris re-
q̄situs: et exinde p̄ iure habitum est ut req̄rāt
Et dimiserunt eam.

De aduētū rebecca ad isaac. Ca. LXXI.

De tempore isa-

e achabitabat in gerara: et forte d̄
ambulabat p̄ viā q̄ ducit ad pu-
tē vīnētis et vidētis. Egressus enim erat ad
meditandū in agro: forte d̄ mora serui. Alia
līa habet ad exercitādū: forte laboris in agro
ut quippiā opis ad deducendū agēs. Rebec-

ca p̄o isaac vīso: et cognito q̄ vīr ei⁹ est: descē-
dens de camelo: et tollēs teristrum vel palliū
albū: operuit et compsit se. Est autē teristrus
genus arabici vestimenti mulierū. Isaac p̄o
introduxit eā in tabernaculū matris sue et in-
tantū dilexit eā ut dolorē q̄ ex morte matris
acciderat tēperaret.

De morte abrahe post susceptam sobolē de
cethura.

Ca. LXXII.

Isaac alia du-

a xit vxorē noīe cethurā. Alit̄ he-
brei cethurā nomē appellatū
q̄d itē p̄rat copulatā. Dicit cū hanc fuisse
agar: q̄ pus p̄cubina: mortua sara transit in
vxorē d̄ nō copulata in copulatā: ne senex no-
vis nuptijs lasciuisset arguat Joseph⁹ autē d̄t
q̄ anq̄z misisset p̄ vxorē filij duxerat eam. Et
hec genuit ei liberos sex. Iuuenis ei de sene
parere p̄t. Et separauit eos abraā dū vīueret
ab isaac ad plagā orientālē: et cūcta q̄ possede-
rat dedit isaac. Alijs p̄o largit⁹ ē munera. Fi-
lij tū cethura a nomie libere se dixerūt sarace-
nos. Obtinuerūt autē p̄mo traconitidē et phe-
nicē et arabīā usque ad terminos maris rubri.
Refert iosephus q̄ ex vno eorū nat⁹ est aser
q̄ castra sua fixerat in libyam: quā posterī ei⁹
inhabitantes ab illo africam denominauerūt.
Dicit q̄z eldeum p̄phetam q̄ et maleus si-
ue malchus dictus est historiam iudeorū scri-
psisse: sicut et moyses scripsit. Quē refert dicit
se: ab vno filiorū cethure nomine surim vel sy-
rim syriam vocatam. Ab alio p̄o qui dictus
est aser africam dictam. Cui descēdenti in li-
byam hercules auxilium tulit: et filiaz ipsius
nomine etheā duxit hercules vxorē: et ex ea
genuit dodorū cui⁹ filius fuit phozon. Fue-
runt autē dies abrahe. clxxv. anni: et mortuus
est et congregatus est ad populū suū in sis-
nu inferni. Et sepell-

erunt euz hismael et
isaac in spelunca du-
plicat cum vxore sua.
Deficiens habetur i
textu: et in glosa babe-
tur ieroni. super hūc
locū dicentis q̄ defici-

ciens male additū sit: in. lxx. q̄si qz nō sit i he-
braica veritate: et etiā qz incongrue dicit vī-
detur de tanto patriarcha q̄ deficeret vel mī-
nueret. Cum ergo in līa nostra habeat defici-
ciens de q̄ Hieronym⁹ arguit. lxx. p̄z ex eo et
ex plurib⁹ alijs locis: q̄ nō est ista nostra pu-
ra translatio hieronymi: s; forte est qdā p̄ma

Libri Genesis

quā cōpegit de greco in latinū ex translatio
ne. lxx. et translationibz alioz. Que quia for
te nō inde magis visa est: appositū manū vt
puram faceret de hebreo in latinū: quā non
habem nisi in. xij. pphetis. Vel forte pōt di
ci q ista nostra sit illa vulgata q miraculose
inuenta est hierosolymis.

De ortu regnoz.

Ca. LXXIII.

Anno. xi. abrae

mortu⁹ est. An⁹: cu⁹ vxor sem
ramis: vt post eū regnare pos
set. p^{ro} filio quē suscepit ex nino nupsit: et
ex eo filiū genuit: q⁹ et babylonā amplauit.
Anno abrae. lxxv. etā ē ei repromissio. An
no eius. lxxxvj. natus est ei hīmael. Anno
eius. c. natus est et isaac. Anno eius. cxxvj.
mortua est sara.

Aliud incidens.

Ca. LXXIII.

ortum est regnū

assyrior. āno. xvj. saruch proau
abrae sub belo: et cucurrit vsqz ad
annū septimū ozireg⁹ inde p annos mille.
et ccc. alij. cccc. et duos. p reges. xxx. et vij. vsqz
ad sardanapallū: q⁹ p^{ri}mus puluinarā ad
inuenit. Post quem translatū est regnū ad
medos. Regnū aut sicionioz ab āno. xliij.
nachor aut abrae exortū est sub euglalo: als
egialeo: et cucurrit vsqz ad annū. xvj. heli sa
cerdotis et iudic⁹ israel per annos. dccc. lxxj.
et p reges. xxxj. vsqz ad zeulippum. post quez
iudicauerunt sicioniam sacerdotes charmī.
Sicionia aut est regio que p^{ri}us ap^{la}: post
peloponensis dicta est. Usqz ad abraam p^o
iam fuerant in egypto. xv. dinastie. Dinastia
summaz potestatem
egyptij dicunt. A na
tinitate abrae dina
stiam. xvj. obtinuer
unt thebel. xvij. pa
stozes reges sicroca
ti. xvij. thebel v^l thi
opolitani qui et pha
raones p reges. xvj.
Variare quoqz sunt
dinastie de generibz
quorundam regum
ad alia sepe trāseun
tes vsqz ad cābisem
filiūz cūl sub q⁹ p^{ri}mo

Dinastia proprie dī
citur p^{ri}ncipatus que
durat apud aliquam
prouinciā de eligē
do impatore siue alio
p^{ri}ncipatu qui maior
est in illa prouincia.
Vbi gratia. Quon
dam eligeantur isa
conia imperatores et
durant ibi deinde i
franconia diu. deinde
in bauaria: et nunc in
sueuia. De tñ sūt p^{ri}

pse ipauerūt egypto cipaliores prouincie
theotonice terre: licz
multe sint adiacentes. Et sicut in istis dictūz
est: ita intelligit in alijs.

De morte hīmaelis.

Ca. LXXV.

xit quoqz is

v

mael. cxxvj. annos et mortu⁹
est: tradit illū hebrei disintes

ria mortuū fuisse coram cunctis fratribz suis
id est coram filijs suis adhuc viuētibz obijt
Habitaui posteritas eius ab euila vsqz sur.
est vero euila india: ab euila nepote noe sic di
cta. Sur autem est solitudo inter cadez et ba
rath: extendens desertum vsqz ad mare rubz
et egypti confinia.

De labore rebecca in partu geminoz.

Capitū. LXXVI.

E isaac prosequi

d

tur historia Isaac. xl. annoz erat
cū duxit rebecca vxorē: que inuen
ta est sterilis longo tpe. Sciens autem isaac
patri suo factam p^{ri}missionem seminis multi
plicandū per ipm orauit dominū vt quod
p^{ri}miserat impleat. Et concepit mulier ha
bens duos in vtero. Sed cū vicina eēt par
tū: collidebantur in vtero eius paruuli. lxx.
interpretes posuerunt. ludebant vel calcitra
bant Aquila: cōfringebant. Symmach⁹: in
supficie ferebant: in similitudinē nauis legiti
mo pondere carentis. Douebantur ei mī
xim pueri: vt vicissim alter p^{ri}or altero vide
retur posse prodire ad ortum. Non p exilita
te vteri materni quasi vix geminos capien
tis intelligendū est hoc accidisse vt qbusdā
visum est. sed tñ ex voluntate dei iā demon
strantis in nondū natis: qd futurum erat in
adultis: p^{ri}mogenituram scz quā alter habuit
p naturam: cessisse alteri p gratiam In poste
ris etiam eoz futurā dissensionem iam tūc fi
gurabat. Credit em in vtero iam tūc sanctifi
catus fuisse iacob: et in h⁹ motu pfiguratum:
quia nō esset p^{ri}sensus christi ad belial. Vbi
ter vero grauitatē afflicta nollet concepisse et
fere desperans de partu perrexit vt cōsuleret
dominū. Tame quia nō locus consulēdi do
minū nec modus nec p quos cōsuleret do
minū adhuc legitur institutū forte ad mōrē
moria vbi abraam altare fecerat domio fuit.
et imolatis hostijs substratis pellibz eaz in

cumbens p somnū accepit oraculū. Forte more gentiū quem viderat in parentibz speciem lauri quā tripodem dicit capiti suppositū: et ramis arboris q agnoscantur dicit in cubuit: ubi videntes capiti phantasticas dormiens non sentiret. Al' adhuc vivente melchisedech cōsuluit. Quocūq; autē modo fecerit: responsum accepit a dño. Due gentes sunt in vtero tuo, id est patres duarū gentiū que inter se post divident et pugnabūt: sed et maior serviet minori. Qd de parvulis neq; q dictum est: cum semp maior p fuerit minori sed d populis. Idumci em qui de esau futuri erāt: tributarij erāt david qui de iacob. Nisi forte intelligat esau servisse iacob dñi psecutus est eum: vt lima cōfert ferro, fornax auro, flagellū grano. Cum g duos peperisset: q p egressus erufus erat: et tor' in modū pellis hispida: et dictus est ob hoc seir. Hebrei em seiron capillaturā dicit. Dicitus est p pso noie esau, id est fortis. Protinus alter egredies: plantā fratris in manu tenebat quasi retrahere volēs fratrē a pmo genitura et ob h dictus est iacob, id est supplantator. Sexagenari' ergo erat isaac qñ nati sunt ei parvuli. Vixit g abraam: et adhuc quinq; decim ānos supvixit abraam em pter, canos quos vixerat nato isaac: restabat adhuc abrae, xv. anni ad vitam. Hoc ideo diximus qā ioseph' sic ait. Porro et p mortē abrae pcepit vxor isaac et. Mortē el' forte appellas: qñ tam penit' effeto corpe generare desijt. Ipe em text' lre non esse dicit p recapitulationem indicat.

Tertium incidens, Ca. LXVII.

Viro eodem an

p no q nati sūt gemini isaac regnū argiuorū exortū est sub inacho patre ssidis pmo rege. Lucurrit at vsq; ad anū. xij. delboze et barach iudiciū israel. Duravit aut vsq; ad vltimū acrisium per reges xij. et annos, dclxij. alij, lxxij. Pericus vero cū non interfecisset sponte acrisiū: tñ timens relīq; argos: et trāstulit regnū apd mīcenās. Silegeris in historijs regnū h pcessisse ab inacho vsq; ad telenū: intelligit posteros de genere inachi vsq; tē regnasse: et datū regnū dānao q non erat de genere regio.

De venditione primogenitorū esau,

Caplm. LXVIII.

Viro cuz adole

p uissent filij isaac: fact' ē esau venator: et iacob agricola et pastor i tabernaculis habitavit. Pat' diligebat esautum quia pmo genitus erat: tum quia de venatione eius libet' vescabatur. Mater pō diligebat iacob: tum p simplicitate: tum pro dei inspiratione. Factū est aut cū coxisset iacob pulmentū lenticule Esau lassus redijt ab agro: et ait. Da mihi de coctione hac rufa: qz opido lassus sū. q. d. Esurio: nec p lassitudine sufficio mihi pulmentū parare. Cui dixit iacob. Vende mihi pmo genita tua. Esau parū pendēs pmo genita se moriturū nisi comedet in instanti putans: dedit ei pmo genita p edulio lētis. Et iuravit talē veditiōem ratā se habiturū: et qz lenticula fulva est: bebrat ce aut edom a quo postea dicta ē regio idus mea. Erāt aut pmo genita qdam dignitates qz habuerūt pmo geniti i cognatōibz suis vsq; ad aaron. Habebat em primogenitus vestem speciale qua induebat tñ i sacrificiō offeredo: et receptur' finalē benedictionē a patre. Ipe in solennitatibz in cōiūtijs benedicebat minoribz: et in his duplā ciborū portio nem recipiebat. Tradunt etiā q in diuisione hereditatis similiter in duplum reciperet.

De descensu isaac in gerarīs,

Caplm. LXIX.

Rta autē fame

o dum vellet ire isaac i egyptū pcepto dei remāsit in gerarīs: et ob amicitia abrae recept' ē abimelech: et ad exēplū pīs dixit de vxore sua: soror mea est. Forte post plurimos dies vidit abimelech p fenestrā isaac locatē cū vxore sua: et accersito ait. Quare iposui isti nob. Et ē h ipone re pbi absolutū. Iis posturā. i. dolū facere. Et ē sensus. Quare nos decepisti? Cur mēt' es: sororē tuā esse. Potuisti super nos inducere grāde malum: siqz cognouisset vxorē tuā: liberam a viro reputans. Et ait ad pplm suū. Qui tergit boīs hui' vxorē: morte mortat. Seminauit isaac in terra illa: et inuenit centuplum

Libri Genesis

estimatum. i. estimauit: fm q recordabat de facto olim semine centuplū recepisse. Nec d vna specie h esse potuit: sed forte in omni genere opum est centuplicat. Vñ alia translatio hz. Inuenit in illo anno centuplū. Ob h inuidētes ei palestini puteos quos foderat pater eius obstruxerūt replētes humo. Abi melech etiā tūmens eum dixit ei. Recede a nob: qz potentior nostri factus es. Et recedēs Isaac venit in agrū q dicitur phara. id ē cōuallis. z habitauit iuxta aluē p quē torrens quāqz i fluebat. z eruderat ibi puteos quos olim ibidē foderat pater e. sed eo mortuo obstruxerunt eos philisti. Et cū inuenisset aquā viā: iurgati sunt pastores gerere aduersus eum dicētes. Nostra est aqua z ob h vocauit puteū escon. i. calūniā vel iurgū. Et recedens inde fodit aliū puteū: z p illo qz iurgati sunt. Et ob hoc vocauit eū sathana. i. contrariū vel inimiciciās. Aliusqz puteū dicit Iosephus opus inspectū relinquēs: nolens pterdere cū indigētis: expectans z exoptās bone volūtatē eoz rationē z licentiā. Porro fectusqz inde fodit puteū tertū. p q nō pterderūt. Ob hoc vocauit eū robooth. i. latitudo dīnes. qā dilatat crenerat sup terrā: z ex illo loco ascendit in bersabee. Et apparuit ei dñs in ipa nocte: pmittens ei q pmisserat pū ei. Et edificauit altare: z inuocauit ibi nomen dñi. z pcepit suis vt ibi foderēt puteū. Verū ille est q eruderauerūt puteū abīae. Eo tēpore venit ad eū abīmelech z pbiol dur militie: z iurātes inter se sed firmauerunt. Eo dem die redierunt ad Isaac pueri nūciantes de puteo quem foderant q inuenissent aquā z appellauit eum bersabee. id est puteū satietatis vl' abundantiē. Et impositū est hoc nomen vbi vsqz in hodiernū diē. Et nota q in modico vocis stridulo z in scriptura differt hoc nomē a nomē q abīam ei olim imposituerat. Sabee enim p sin hebreum scriptur septimū vel iuramentū sonat: z asperius stridet: scriptū pō p sima grecum satietatē significat z mollius sonat.

Quartum Incidens. Capl. LXXX.

Q tēpore pho-

e roneus fili' inachi et niohes p mus grece leges dedit z sub iudice causas agi instituit: locūqz iudici destitit a nomē suo. forz appellauit. Soror sua

isis in egyptū nauigauit. z qsdā apices hz. tradidit egyptijs. d agricultura etiā mltā docuit eos. Vñ cū Jo diceret: isis ab eis dicta ē qd in lingua eoz terra sonat. Et ob h p morz tē in numero deoz in egypto recepta est. Filius etiā phoronei q apis dictus est eodētēpore in egyptū nauigauit: quē qdem virū isis fuisse tradūt: z similiter ab egyptijs deificatus est z serapis nominatus.

De vxoribz Esau. Ca. LXXI.

Bau vero qua-

e dragenari' duxit vxores iudith z bethsameth filias potentū viroz iter chananeos semetipm dñm facēs in potestate vxoz. Que cū ambe offendissent anīmū Isaac et rebecca: z licet nollet Isaac putneciales sue misceri cognationi tñ melius siles redecruit.

De bñdictionibz iacob. Ca. LXXII.

Enuit Isaac et

f videre non poterat. Et dixit ad Esau. Fac mihi cibos de venatīōe tua vt comedā: z bñdicat tibi anīa mea aūqz moriar. Egresso Esau ad venandū dixit rebecca ad iacob. Sic z sic audiuit patrē tuū loqntē cū Esau fratre tuo. Offer g mihi cito duos hedos optimos: vt faciā pū tuo escas qbz libetervescit vt bñdicat tibi p Esau. Abijt ille z attulit deditqz matri. Que cū parasset cibos: induit iacob vestibz Esau valde bonis qbus utebantur p̄mogeniti v̄diximus. Tamebat p̄o iacob ne dephensus a patre: susciperet maledictionem p benedictione. Porro mater pelliculas hedoz manibz z collo eius circumdedit: vt similitudinē pilosi fratris exprimerent. In alijs em q̄sumillimi erāt tāqz gemelli. Acceptorqz cibos iacob itulit patrī dicens. Ego sum Esau. Comede de venatīōe mea: vt bñdicat mihi aīa tua. Cui Isaac Accede ad me vt tagam te et pbem: vtz tu sis fili' meus Esau an nō Quo palpat ait. Vxor quidē vxor iacob est: s manus: man' sunt Esau. Cū autē comedisset z hau-

sisser vīnū: osculatus est filiū: z benedixit ei. Quasi. ego suz cuius sunt p̄mogenita z benedictio sic pus erat Esau. Nec mentit: sic nec cū dices Ioanem esse heliā non psonaliter sed in similitudine.

dicēs Det tibi deus de roze celi et de pingue dine terre abundantiā frumētū vini et olei. His tribo solet oīs terre fertilitas intelligi, p frumētū cibū, p vinū potus, p oleū pulmenta. Et addidit Seruant tibi ppli et tribus: esto dñs fratrū tuorū. qui maledixerit tibi sit ille maledictus, et q̄ benedixerit tibi benedictionibus repleat. Nota q̄ tria que in benedictōe pmissa sunt, scz abundantia, potētia: p̄mogenitura: p̄sentis sunt tēporis, Quartū p̄o scz benedictio futuri est: et ideo in benedictionibus sacerdotū nostrorū solet dici, Benedictus aut est iacob fm̄ yba nō fm̄ intentionē p̄is sicut ep̄scopus ordinat alienū quem putat esse suū: et est ordinatus. Ut sermone impleuerat pater: et egresso iacob venit esau cibos inferens patri: petens ab eo b̄ndictōez. Ex pauid Isaac rehemēter: et in hac extasi vidit in spiritu a dño factū esse h̄: et significationē pie fraudis intellexit. Et ideo nō irascēs: sed p̄firmans qd̄ fecerat ait, frater tuus venit fraudulenter: et accepit benedictionē tuā: et erit benedictus. Qui esau, Iuste vocatus ē iacob. En altera vice me supplantauit, id ē h̄is de cepit, prius p̄mogenita, scdō b̄ndictionē surripēs. Lūqz et ipse a patre benedictionē postulasset: et patri h̄sistanti in q̄ ei benediceret et rehemēter instaret motus isaac: ait, In pinguedine terre et roze celi desup̄ erit benedictio tua: et ita fuit. Idumea em̄ pascualis est. Et addidit de posteris eius prophetās, Viues gladio, id est bellicosus eris: et fratru tuo serues: cum scz idumea facta ē tribu taria domui israel: sed veniet tempus cū excutias iugum eius de cernicibus tuis. Hoc impletū est cū rebellauerūt idumei ne essent sub iuda.

De sōno iacob cū fugeret i mesopotamiā et separatōe iacob et esau, Ca. LXXIII.

Derat ergo esau

o iacob et dixit in corde suo, Veniet dies luctus, id est moris patris mei ut occidam iacob. Plūciata sunt hec rebecca. Eodē spū sciebat rebecca cogitationes esau: quo intinuerat iacob fraudare fratrem. Excusatur ergo iacob de mēdacio in patrē et do lo in fratrē p̄ iussione matris. Waterp̄o per familiare consiliū spiritus sancti: que ait ad iacob, Fuge ad laban fratrem meum: et esto ibi donec quiescat indignatio fratris tui, ex

ne absqz licētia patris fieret: ait rebecca viro suo. Si acceperit iacob vxorē de filiabus beth nolo viue re. Et aduocās isaac iacob b̄ndixit ei: et p̄cepit ei vt iret in mesopotamiā sibi accipere vxorē de filiabus laban. Videns aut esau q̄ offēdit set suū patrē p̄ nuptiis alienigenarū: fuit ad ismaelē patrū suū: accipēs sibi vxorē fillā ei⁹ melech sororē nabathoth yterinā: absqz h̄is q̄s p̄ habebat. Iḡit egressus ē iacob d̄ berfabee et pergebat arā, Per chananeas p̄o iter facēs: timuit incolās terre: qz vt ait ioseph⁹ chananei erant in deuoti isaac: p̄toribz bellis ei⁹ valde grauati, maxime cū carlatharim cepisset: circa quā p̄cipue laborauerat. Timuit ergo iacob apud aliquē p̄uincialiu introire et sub diuo iacebat. Cū aut venisset iuxta lūzam vespere: supposuit capiti suo lapidem: et obdormiuit. Et vidit in somnis scalā erectā a terris celos attingentē: et angelos descēdētes et ascēdētes p̄ eam. Iosephus dicit, Vidit descēdētes p̄ eā figuras honestiorē naturā habentes q̄ hoies: et dñm innixū scale dēcentē sibi. Ego sum de⁹ abraam et isaac, Terram hanc dabo tibi et semini tuo. Benedicēs tur in te oēs tribo terre et in semine tuo. Ero custos tuus in hoc itinere: et reducam te in terram hanc. Ordine p̄postero vsus est dominus. Prius enim in propria persona iacob custodiuit: post sub Josue dedit semini eius terram illam in fine temporum in chris to quia d̄ iacob benedicti sunt tribus terre. Eugilans iacob ait, Vere domin⁹ est in loco isto et ego nesciebam. Terribilis est locus iste et est domus dei hic et porta celi. Et prophetauit de legez de templo et passione christi: que in terra illa futura erant. Terribilis enim lex, domus dei, templū, passio christi, apertio porte celi. Et lapidem quem supposuerat capiti suo erexit ibi in titulum. Id ē in cōmendabilem memoriā hui⁹ visionis: et libauit sup̄ illuz oleum domino vouēs: dominum qui apparuerat ei semp̄ sibi esse in deū: et lapidē, id est locum lapidis semper sibi honorabilē: et in reditu decimas et hostias seſis

Libri Genesis

bi oblatum. Et urbem primā etiā honoran-
dam decreuit. vocās eā bethel. id est. domus
dei. vñ fm iosephū hostiā dei. Prius em̄ iebō
a iebuseis. qui eā cōdiderāt vocabat. Post
lusa. id est. nup̄. vel amygdal. qz cū primo ibi
fundamēta iacerēt. radix amygdalina inuen-
ta est. Vel forte copia hui⁹ generis arboris
ibi est.

De duabus vxoribus Jacob
Caplm. LXXXIII.

Rocedensq; in

p mesopotamiā longo tpe puenit i
aram. et venit ad puteum in agro
opertū lapide grandi. iuxta quē tres greges
accubabant. Cūq; dixisset pastoribus vt adaq̄
rent greges. et ad pastū rducerēt accepit mo-
ris ibi esse. nō amoueri lapidē donec omnes
greges puenirent. nec licere greges p̄culari
adaquare. Cūq; cuncta percontaret d labā.
valet iquisit pastores. Et ecce rachel filla ei⁹
cū grege suo venit. Quē cū aduenisset amo-
uit iacob lapidē ab ore putei. Patet qz nō so-
lus fuit iacob. et adaquauit gregē eius. et in-
dicans se consobrini⁹ ei⁹. oscular⁹ est eā. Quē
nūciāuit hoc patri. Qui occurrēs dixit Ja-
cob in domū suam. et audita causa fuge. dix-
it ei. Qs meū et caro mea es. et ideo secure
latebis apud me. Tādē curā gregis eū habe-
re decreuit. Post mensem vero Jacob dedit
optionē mercedis p fuitio pastorali. Habe-
bat autē laban filias duas. illam lippis ocul⁹
et rachel venusto aspectu. Quā diligens Ja-
cob ait. Seruiam tibi septē annis. p rachel.
Seruiuit q; p rachel septē annis et videbāt
ei pauci dies p amoris magnitudie. Nec dī
ctū est parui. quia desiderāti animo ipa velo-
citas tarda est. sed dictū est pauci. quia vide-
bat ei rem tam amabilem paucis emisit. Lon-
go em̄ pluribus annis seruiuisset. p ea priusq;
ea careret. Vel dies vocat laborē diez. q; vñ
debat ei parui qz laborē leuigabat amor.
Cōpleto septimo anno fecit laban nuptias.
genero suo Vespere autē facto subintroduxit
illam. dās filie ancillā noie zelphā Jacob
vero vt dicit Iosephus p ebrietatē et noctez
lie p̄mixtus die facto apud laban de iniusti-
cia querebat. Qui dandā necessitate veniā;
postulauit moris ibi eē asserēs. maiores an-
te tradi ad nuptias. Post alios autē septem
annos sedatur ei rachel laudauit. causā p

telatitp̄s. dicēs se nō libēter fillā ad chana-
neos missur. cū etiā d̄ sorore penitentiā age-
ret q; eā illuc direxisset. Hieronym⁹ vero dī-
cit errasse illos qui dixerūt post septē annos
alios rachel Jacob traditā. sed post septē di-
es p̄uulor. quos q̄si prurbarē. sup̄inducta
aliā sponsa fas nō erat. Quib; finitis Jacob
optat⁹ potit⁹ nuptijs. amorē sequētis priorī
p̄tulit. seruicēs p rachel alijs septē annis.

De quattuor filijs lē. et de filijs ancillaz
Caplm. LXXXV.

Dominus antez

d aperuit vuluā lē sorore sterili da-
ta vt amorē viri fecūditate p̄seq̄
ret. Que peperit filiū. et ait Vidit dñs humi-
litatē meā. i. vilitatē erga virū meū. et ideo vo-
cauit filiū ruben. i. viliōis filiū. Rursum pe-
perit filiū aliū et ait Audiuit me dñs haberi
p̄emptui. et ideo dicit⁹ est symeon. i. auditiō
Peperit autē tertiu et ait Copulabitur mihi vir
meus. quia addidit ei filios. et ob hoc dicit⁹ ē
leui. i. additiō vel firmator societat⁹ fm iose-
phum. Peperit q; quartū et ait. Vodo cō-
fitebor dño. et ob hoc dicit⁹ est iudas. i. p̄fes-
sio. Essauitq; parere. Proinde rachel inuis-
dit sorori. et ait ad Jacob. Da mihi liberos
alioquin moriar. Qui ait. Nūquid ego suz
de. Et illa Si nō de me saltē de ancilla mea
Et dedit ei balā in cōiugiu. non in vxorē. sed
vt ei iūgeret. Peperit bala filiū. et dixit rachel.
Iudicauit me dñs. i. equauit me sorori. et ob
hoc dictus est puer dan. i. iudiciū. Peperit et
aliū. et ait rachel Cōparata sum sorori et in-
ualui. et ob hoc dicit⁹ est puer neptalim. i. cō-
paratio vel dilatio. Lia quoq; tradidit viro
zelphā que peperit filium. Et ait lia. felicitē.
Et dicit⁹ est puer gad. id est. felicitas. Pepe-
ritq; etiā et aliū. Et ait lia. Beatā me dicēt
omnes mulieres. et dictus est puer aser. id ē
beatus.

Quintū incidens Caplm. LXXXVI.

Is teporibus

b factū ē dñs p̄cularē i acha-
ia sb ogige rege. q; vñ q; voca-
bat acta inonās culcūsim noiauit. Tūc etiā
apud lacū triconidē vīrgo apparuit. quā gre-
ci mīneruā dixerūt. Nec plures artes adie-
nit. maxie lanificiū. Eadez dicta est pallas. a
pallane insula thracie i qua nutrita est. vel a

pallante gligāte quē interfecit Tradit autē cū
p dūmū illud insule cicladēs longo tpe ob
umbrate fuissent, aquis rarefcentibz pma in
ter eos delos sole illuminata est, ideo delos
dicta, qd sonat manifestū

De reliquis filiis lie et ortu ioseph.

Caplm. LXXVII.

Liben tempore

messis triticee, s. xl. iā collectis hor
deis. **U**l forte tres collectōes a me
fēdo, i. colligēdo messes dicūt, messis pmo
rū q pma, messis triticea q scda, messis vide
mīaz q tertia. Hoc inq tpe ab agro regress^o
rubē, tulit mādragoras et dedit mīi sue, Lu
tus esū desiderās rachel dixit lie, Da mibi d
mādragoris filiū tuū. Opinā ēi qdā h gen^o
pomi i escā sumptū sterilibz fecūditatē para
re, qd augustin^o falsū ēē dicit Cū enī mādra
gorā vidisset, occasiō ēb^o lectiōis naturā et
oēm et vim diligēter asserit se pseruatū, et nī
hil tale reppisse i ea, Et ait līa. Pax, ne tibi vi
det q abstuleris mibi vīrū meū, nisi z mān
dragoras simul tuleris, Rachel fororis frā
mīrigās ait, Dormiat hac nocte tecū p man
dragoris filiū, et occurrat līa iacob redēnti d
agro q eū mercede pduxisset significās, Et
cepit nocte illa z pepit qntū filiū, z ait De^o
dedit mibi mercedē, qz dedit ācillā viro meo,
z iō vocauit puez isachar, qd sonat merces,
Isachar ei merces, Pro eo etiā sic vocauit eū
q mādragoris emerat vīrū introitū Rursūz
līa cepit sextūz filiū, z pepit et ait, Decum
habitabit marit^o me^o qz genuit ei sex liberos
z ob h vocauit puez zabulō, i. habitaculūz
In libro tū noīm hebreoz, violēter flux^o no
ctis interpretat Post quē pepit filiā noie dīnā
Recordat^o est aut dñs rachelis, z apuit vul
uā ei^o que pepit filiū dīcēs Addat mibi dñs
filiū alterū Et ob hoc dicit^o est puer ioseph
id est augmentum.

De diuersicoloribz vīrgis et fetibz.

Ca. LXXVIII

Initis ergo an

f nis, tūq, seruitū pyxozibz, iacob di
xit socero suo, Da mibi vxores z li
beros meos, vt reuertar ad terrā meā Et ait
labā Inuentā grāz in p̄spectu tuo, vt adhuc
fuias mibi, vī, ānis, z p̄stīue mercedē quā
dēi tibi, Scio enī qz ppter te bñdixit mibi

de^o, Et ait iacob Iustū est vt allqñ pulcēā
domui mee, Si feceris qd postulo, adhuc pa
scā pecora tua, Sepa greges vātos z spar
so vellere, et trade i mān filioz tuoz, vnico
lores p̄o trade mibi, et qd ex vnicoloribz va
riū natū fuerit sit merces mea z qd vnusco
loris tū respōdebit qmibi cras iusticia mea
id ē i futuro, qd, Tecū facit natura, vt alba
ex alb, nīg ex nīgrz nascāt, meū iusticia mea
dū de^o p labore meo qd iustū sibi vidbit red
det mibi s naturā Gratū h habuerat labā, z
separat oēs diuersicolorz, z ddit filiis suis in
custodiā, Vnicolores tradidit iacob, z sepa
uit iter trū dīez inter iacob z filios suos, ne
qz ex vicinitate pecoz nasceret dol^o, Et ita
planū h dictū ē, nisi q in textu legit, qz laban
vnicolorē gregē tradidit in manu filioz suoz
ozū, i. iacob, qd videt^o sūū ei qd dicit^o, Pōt
dicit enī tradidisse i manu filioz suoz, i. nepoz
tū suoz filioz, i. iacob, q sub p̄e opitones
erāt Vcl p anticipatiōē dictū est, i. vnicolo
rē gregē p natū sub custodia iacob dedit fi
liis suis cū diuersicolore p̄i^o dato Hierony
mus qz dicit, vsqz ad tps suū locū hūc p̄fusi
fuisse iacob aut nouā nature strophā, i. con
uersionē cōmetat^o, s naturā arte naturali pu
gnauit Tulit ei p̄gas vīrdes populeas, qz
līx, straceas vocat z amygdalias z platani
nas qz p loca discorticās variū p̄gaz fecē co
lore Forte tres erāt canales z tres p̄gas tan
tū eiūsdē lōgitudis cū canalibz tulit, cuius ca
nali suā vīrgā iponēs, Forte plures erāt i ca
nali p̄ge, Obseruabat g iacob tps in q pe
cora ascēdebant, z in feruore dīei cū ad potā
dū auida pgeret i ipa auiditate potādi facie
bat oues z capras ascēdi, vt tales fet^o p̄cipet
qles ūbeas arteriū z hircoz sup se ascēdētūz
in aqz specūo videbāt, Et p̄g, enī ibi posis
vari^o erat vmbraz color, Ne aut oēs fet^o dī
uersicolores fieret et dephēderet dol^o, sic fēz
perauit iacob P̄iō tpe cū ascēdebant oues,
qz verni fet^o meliores sūt ponebat p̄gas vt i
cōspectu eaz p̄cipent, In serotina enī admīss
sura, i. ea q fiebat in extremitate veris, dete
riores sūt fet^o, qz i tard appetētibz costū mīn^o
vīgz natura, z iō tūc nī apponebat p̄gas, z ita
q serotina erāt facta sunt laban, z q p̄mī tps
iacob, Vcl forte serotina admīssura dicta ē
in autumno, qz natura ouū mesopotamīe z
italie eadē esse tradit, vt bis in anno pariant
Vn poeta, Bis grauidē fetū, Qd aut dicit^o

Libri Genesis

q in vrgis dperent. Dicit hieronymus vni
hebrei verbi nisi circūitu exprimi non posse
Significat em tot corpis extremā pūssio
nem. in feruore colit? extremo Nec mīz. siles
psecte imaginē sobolē fieri in extremo vo
luptatis. cū h ipm in equaz gregibz apd hi
spanos fieri dicat Hieronymus. Et quintilla
nus matronā accusatā q ethiopē peperisset
et imagine psecta h accidisse argumentās
defedit Et i libris scriptū hypocras reperit
quādā puniendā qz pulcherrimū puerū pe
perisset. vtriqz parenti generi quoqz eoz totū
dissilez. nisi monuissz hypocras qzere. ne for
te talis pictura esset in cubiculo. Dicit est g
iacob vltra modū. Postqz aut audiu it verba
filioz laban dicentū Tūlit iacob nra. z d fa
cultate panis fact? est inclit? z etiā faciē labā
anima duertit q nō eet erga se sicut heri z nu
diuissent. marie dicēte sibi dño. reuētere in
terrā tuā. et ero tecū. misit et vocauit liam et
rachel in agrū vbi pascēbat gregē z alt. Fas
cies pīs vestrī nō est meū Scitis qz circū
uenti me. et mutauit mercedē meā decē vicibz
bus. Et dicit decē annis Sz intelligendū
est decē annis. qsi decē circūuolutiōibz. q des
naria mutatio in sex annis facta ē. Dicit em
iōseph. q omē tps qd fuit cū labā. xx. anno
rū fuit Holuit aut iacob tertā septimanam
ānoz pplere sub illo. p el? neqcia. vidēs em
labā plures nasci diuersicolores aiebat. De
inceps vnicolores sint merces tua Itē cū vi
debat vnicolores multiplicari mutabat mer
cedē. Et addidit iacob. De? tulit sbitātā pa
trī vii. z dedit mibi q i somnū oīdebat mibi
qles eēt fer? nascituri. q z dicit mibi. Sur
ge z egredere de tra hac. Rūderunt ita z ra
chel Quasi aliēas pputauit nos pī nī nūqd
qēqz residui habebim? de facultatibz z bere
ditate ei. Fac qēqz pcepit tibi dñs.

De fuga iacob et federe inīto cū laban

Caplm. LXXXIX.

Vrgens ergo ia

Iacob cū vxoribz z libez abiit. tulitqz
oēm substantiā z greges. z qēquid
i mesopotamia adqsierat. Et deduxit etiā ia
cob vt ait iōseph? medietatē gregz nesciēte la
ban. qui eo tpe ad tondēdas oues ierat. Ra
chel etiā nesciēte viro idola patris sui pīosa
furata ē. et secū tulit nō ad colendū. qz docē
te viro sciebat nō esse colēda. sz si cōprehēde

rētur pīe psequēte vt ad hec fugendo vent
am ipetraret Iust g iacob amne trāsmisso cō
tra montē galaad. z nūciatū ē labā dfe tertio
q fugisset iacob. Qui assumptis filiis et co
gnatis suis insecut? est cū septē diebz. Tū iō
seph? dicit Labā post pīmū diē cōgscēs dis
cessuz iacob et fillaz psecut? est eos. z i colle
pcul collocatos inuenit eos. Pōt dici. qz si i
tertio diē cognouit. tūc post pīmū diē dē co
gnouisse. qz tūc egressus nūci? tertā diē velt
ad cū. vbi filij pascēbat greges. q sepati erāt
a iacob itinere triū diēz. vt pdictū est. Vldit
aut labā in somnis deū dicentē sibi Caue ne
quicqz aspere loqris i iacob. Qui p surgēs
ait ad iacob Quare me ignorante fugisti Et
cur furat? es deos meos Cōsobzū? z gener
me? z coepulatoz hec facere nō debueras Re
spōdit iacob. Timui ne filias tuas violēter
auferres mibi. q tū nō tā me qz filios sequi
tur. Qd aut furū me arguis apud quēcunqz
iueneris deos tuos. necet corā fratribz nris
Ingressusqz laban tabernacula lie z ancilla
rū nō inuenit. Cūqz intraret tabernaculū ra
chel. illa sub stramēta cameli abscondit idoz
la. et sedit desup. z querētī pī ait Ne irasca
tur dñs me? q nequeo et assurgere. qz iuxta
psuetudinē feminaz nūc accidit mibi. et sic
delusa ē sollicitudo querētis Iratusqz iacob
improperauit ei q p diligenti seruitio. xx. an
noz nō meruerat vt ipe oēm supellectilē suā
scrutaret. Et ait laban Omīa q habes mea
sunt. sed quid possum facere filiis z nepotibz
meis. Veni z ineamus fed?. Tulitqz ia
cob lapides et erexit cū in titulū fedez. z ait
frībz suis. Afferte lapides. Qui pgregantes
fecerūt tumulū z comederūt sup eū Et dixit
laban. Tumul? iste sit fedez nostri testis. ne
ego transeaz illū pergens cōtra te malū tibi
cogitās. Necti transeas ad me nocēs. nec
aff lictis filias meas nec vxores alias sup
eas induxeris Et ob h dicit iacob ligua suā
collē galaad. id est. aceruū testimoniū Sal ei
aceruus. aad testimoniū sonat. Laban vero
syra lingua vocauit eū igar seducha Laban
autem de nocte cōsurgens benedixit eis re
uertens in locum suum. Porro iōsephus di
cit eos columnam in mōre statuisse sub sche
mate are. Forte acervum columnam nomi
nauit.

De muneribus pmissis esau

Caplm. LXXX.

Iacob autē abiit

Istinere q̄ cepat, fuitq; ei obula mlti-
tudo angeloz, 7 ob h̄ vocauit lo-
cū illū manatim, i. castra, qz ibi vidit angelos
q̄st paratos defendere eū a fre quē timebat.
Visit autē ab illo loco nūcios ad fr̄em, q̄ ex-
ploraret fr̄is animū, Qui reuersi nūciauerūt
esau sibi occurrētē pacificū cū, cccc, viris. **L**
muit ḡ iacob, nō d̄ pmissōe āgeloz diffidēs
sed more hoīm perturbat⁹. Et diuinit p̄lm
q̄ secum erat in duas turmas, ancillas 7 libe-
ros eaz i portū turma. In scda liberas 7 fili-
os eaz, ita tū q̄ in extremitate ei⁹ posuit ra-
chel 7 ioseph tāq; chariores. Un̄ qdā erraue-
rūt putātes tertiā turmā rachel et ioseph ha-
buisse. Sicaū diuinit, vt si videret esau ad no-
cendū, et porē pcuteret turmā, reliq; fugiens
saluaret. Sepauit autē ibidē de his q̄ hēbat
munera fr̄i suo qzq; pulchra 7 rara 7 di-
uersoz generū aialia. Visit etiā ea p diuer-
sos nūcios spaciū ponēs int̄ gregē 7 gregez,
vt ex frequentia mūez sese subsequētūz multa
esse putarent, vt mueribz siqd indignatōis
eēt adhuc i esau placaret. Precesserūt ḡ mu-
nera, ip̄e p̄o adhuc erat i manatim. Cōsurgēs
qz an̄ diluculū, traduxit vxores 7 filios cū oī-
b⁹ ad se pr̄inētibz per vadū iaboch. Ioseph⁹
dic q̄ torrētē noīe iaboch trāsierūt, 7 qz in ge-
nēsi legit, cū orasset iacob timēs fr̄em: dixisse
In baculo meo trāsui iordanē istū, 7 nūc cū
duabz turmis regredior, forte iordanis dicit
quē p̄trāsui, 7 qz ibi
Secūdo militario a
iordanē i finibz idu-
mee ē torrēs iaboch
quēz trāsuaui iaco-
cob.

De lucta iacob cū angelo 7 mutatione no-
minis, Caplm. LXXXI.

Un̄ autez pre

Cederet turme, solus in ripa flumi-
nis remansit vt oraret. Et ecce vir
luctabat cū eozsq; manē, q̄ tetigit latū, altas
leuū neruū femorē ei⁹, et emarcuit. Un̄ 7 Ja-
cob pposuit se deiceps nō comestuz neruū 7
idipm posteritas ei⁹ obfuit. Cūq; ascēderet
auroza dixit vir ad eū, Dimitte me. Qui dixit
ei, Nō dimittā te nisi benedixeris mibi. Viro

autē ārenti nomē ei⁹ ait se vocari iacob. **H**ec
q̄ inq̄t ille appellabit nomē tuū iacob. 7 isrl
qz si 5 deū fort⁹ fuisti, q̄nto mag⁹ 5 hoīes p̄-
ualeb. Et ita bñdixit iacob, mutādo ei nomē
7 pfortādo ne timeret fr̄ez. **Q**uā 5 deū stetit
iunct⁹: factū ē ei i signū qz iunct⁹ staret 5 fr̄as
trē Ioseph⁹ dic h̄ nomē isrl hebraice sonare
relietātē angelū sacru. In libro autē noīm be-
breoz interpretat vir vidēs deū, is ei vir, et nō
mē dei ē, ra p̄o vidēs dī, vel mēs vidēs deū.
Hāc autē interpretationē dicit Hieronym⁹ nō
tā vere q̄ violentē faciā eē. Illa ioseph⁹ dicit
se i hebreo nō iunctū 7 dicit illd nomē sona-
re pnceps cū deo. Sic ei angelū interpretat⁹
fuisse asserit, Si 5 deū pnceps vl fort⁹ fuisti
7 Vocauitq; iacob locū illū phannēl, i. faci-
es dei, et ait Vidi dñm facie ad faciē 7 salua-
facia est aīa mea, i. d̄ valde territa plurimūz
pfortata. Cūq; trāsgressus esset phannēl, or-
tus ē ei sol et claudicabat.

De occurſu esau et empiōe agri in sichē
Caplm. LXXXII.

Leuans autem

E oculos vidit esau 7 cū eo, cccc, viros
Et pcedēs vtrāq; turmā quā fece-
rat adorauit p̄n⁹ ad terrā septiles. Currēs autē
esau amplexat⁹ ē eū, 7 de osculās eū fleuit, et
querēs eū? eēt mlieres 7 puuli, cū accepis-
set pr̄inere ad iacob: accessit 7 bosculat⁹ ē eōs
Cūq; noller esau munera pmissa retinere: se
plurimū abū dare dicens: ait iacob, Si iueni
grāz corā dño meo, accipe munusculū d̄ ma-
nu mea, sic vidi faciē tuā q̄st viderim vultūz
dei, alicui⁹ poteris simi. Nō ei aut credebat
illū deū, aut in tantā prupisset infantiā vl ad-
ulationē. Reuersus ē ḡ esau in die illa i seyr,
villā, s. quā de noīe suo sic dixerat. Iacob au-
tē ide pcedēs fixit tabnaclā i loco quē ob h̄
dixit sochor, i. tabnaclā, de q̄ dicit Hieronym⁹
Sochor ē vsq; hodie ciuitas trās iordanē i
pte sicopoleos, vbi gedē trāsierat iordanē
cū locut⁹ ē ad viros sochor. Sed mīz est, q̄
dixit trās iordanē, cū iacob fm q̄sdā iā dicit⁹
sit trāsisse iordanē cū eēt i sochor. Forte trās
iordanē dixit respectu mesopotamiē de q̄ re-
dibat iacob, vl poti⁹ nōdū trāsierat iordanē,
s; iaboch. Un̄ aut dixit sup iordanē istū, nō p̄
sentē mōstrauit, s; notū tñmū iudee indicā-
uit. Abijitq; de sochor in salē vrbē, i. sichimō-
rū, i. in sichē, A sichē em̄ sichimū vl sichimite

Libri Genesis

dicti sūt, et forte binomia erat. Vel vt hebrei tradūt moyses eā tūc tantū vocauit sale, i. cō summata et pfecta, qz ibi semur claudicantis iacob sanati sūt. Porro iacob emittit iuxta oppi dū ptez agri ab emor rege sichimoz et a filiis eius, c. agnis, habitantibz ibi, et erecto altari inuocauit fortissimū deū isrl.

De morte sichimitaz, p raptu dīne,

Caplin. LXXXIII.

Gressa est autez

e dina vt videret mulieres regiois il li, qz vt ait ioseph⁹. Sichimitis solēnitatem habebat: sola trāsīit ad urbē emptura ornamēta mulier, puīctaliū. Quā vī dēs sichē fili⁹ regis admauit eā et rapuit, et vt oppōsit gēnē, et cōglutinata ē aia ei⁹ cū ea et ait pī. Accipe mibi puellā hāc cōiugem. Egressosqz rege euz filio ad iacob, filij iacob veniebāt de agro, et irati siluerūt. Regi autē grēti vicariā eoz amicitia et societate eoz, et vt mutua pberēt cōiugia et sichē offerēt mīl ta et pmitēt ampliora, respōderūt i dolo. Il licitū ē apud nos federari incircūcis, s; circūcidamī et erim⁹ pplus vn⁹. Placuit emor et filio ei⁹ oblatio (alias optio) nec distulit ad olefcēs qn statim ipleret, et intrātes urbē p suaserūt ppo, et circūcisi sūt oēs. Et ecce tūa die qn grauissim⁹ ē dolor vulnerū, simeon et leui arreptis gladijs cōfiderē urbē ingressi sūt et interficētes oēm masculū i ea, tulerūt dōmo sichē sororē suā, ceteri vero frēs iruerūt sup occisos, et depoplati sunt urbē, puir losqz et vxoies captiuos duxerunt. Ioseph⁹ tū dicit, cū eēt festiuitas, et sichimite requie et epuls vterent, incūctāter pmitis custodijs as sistētes dormitētes interfecerūt, q agnito dicit ad iacob Symeō et leui fbasitis me et odiosū fecistis habitatoribz tēre hui⁹, pcutient me, et delebor ego et dom⁹ mea. Dñs autē pfortans eū ait ad illū Surge et ascēde in bethel et habita ibi, et fac altare vbi apparui tibi, sed p scifica tuos. Iacob pō cōuocata domo sua dū purgaret suos iuenit deos laban vt ait ioseph⁹. Regs em sciebat, eo qz rachel celasset eos in terra sub arbore. Et ait suis, Abijcite deos alieos et mūdāmi, et ascēdam⁹ i bethel d sichē em attulerāt etiā idola, et laures, i. or namēta idolor, a pte totū, q omīa fodit. Iacob subter terebīnthū, q ē post vrbez sichem Tradūt quidā q ea tulit dauid in hierusalē

et hanc i materia tēpli qd facere disposuerat Porro terror dei inuasit finitimos ne pscq rent iacob Qui pfect⁹ venit i bethel, et edifi cās ibi altare dño obtulit ei iuxta id qd pī⁹ vouerat. Eo tpe mortua ē delboza nutrit re becce, et sepulta ē iuxta bethel sub terebītho Et vocatū est nomē loci illi⁹ quere⁹ flet⁹. Et nota qz h vider⁹ q quere⁹ et terebīth⁹ idē sūt Apparuitqz ei itez dñs et ait, Nō vocaberis vltra iacob, sed israel erit nomē tuū Et appel lauit eū isrl. Ecce patet, qz supra nomē pmi sit tantum, hic autē imposuit.

De morte rachel in partu beniamin

Caplin. LXXXIII.

Gressus autē in

e de iacob vēit verno tpe ad terrā q ducit effratā, i. bethleē Et ē antici patio, p⁹ em dicta ē effrata ab vxore caleph q ibi sepulta est. Ibiqz euz parturit rachel cepit piclitari, tū pepit filiū. Egreidente autē aia p dolore par⁹, mortēs vocauit filiū bez noni, i. filiū doloris, Pater autē circūcidit eū et vocauit filiū beniamī, i. filiū dextere. Sepulta ē g rachel i vīa q ducit bethleem, et so la inter cognatos honorem sepulture abrae habere nō meruit. Erigitqz iacob titulū sup sepulcrū ei⁹ q apparet vsqz in pēntē diē. Et egressus in d fuit tabnaculū trās turri ader, id est, turri gregi. Hūc locū dicūt hebrei, vbi post edificatū est tēplū, et dictū qsi qdā vaticinio turri gregis, i. pgregatōis future ad tēplū Sz hieronym⁹ ait, locū esse iuxta beth leem, vbi vī angeloz grex i ortu dñi cecinit vel iacob greges suos pauit, nomē inde loz co relinquens. Lūqz habitaret ibi rubē, doz misit eū bala cōcubina pīs, qd tū non latu it iacob.

De morte isaac et regibz edom,

Caplin. LXXXV.

Enit etiam ad

v isaac patrē suū i ciuitate hebron et iā mortuā inuenit matrē. Nec multū etiā post aduentū ei⁹ cōz plet sūt dies isaac, c. lxxx. annoz, vī fm. Iosephū, c. lxxxv. annoz. Et appositus est ppo suo plen⁹ diez, et sepellerūt eū filij ei⁹ elau et iacob in spelūca duplici. Hic tūinat prim⁹ liber iosephi. Porro mortuo pīe distati sūt elau et iacob, ita qz eos tra nō caperet Et re

dixit esau ad morana q̄ dñmiserat et dicta ē ter-
ra idumea ab edom q̄ prius bosra dicebat
Enūerās enī moyses
rē. reges terre illī a p
mo vsq; ad vltimum
quē videre potuit ait
Et regit p̄ bale ioz
bal fili⁹ zare d bosra.
et hūc dicit qdā fult
se iob p̄nepotē esau. s.
hebrei d dicit. vt sup̄ dictū ē. Vnde etā i ge-
nesi. q̄ eadē terra aū esau etia; dicta fuit seyr
Enūerā sem filijs esau enūerat p̄ncipes hoz
reoz q̄ fuerāt i tra aū
esau. d q̄b incipit sic
Isti sunt filij seir hoz
rei habitatores tre zc
horreos enī; expulsi
esau vt legit in palip
pomenon. Quidā tū
dicūt h enūeratos re-
ges q̄ fuerūt in edoz
anteq; filij isrl habuiss
sent regē. s. saul. et dñs
cūt hanc enūerationē
esse appositā ab esdra
q̄ scire potuit eā. In
enūeratione p̄o istoz
legit de ana filio sebe-
on. cuius filia; duxit
esau. q̄ iuenerat aq̄s calidas i solitudine dñi
pasceret asinas p̄is sui. Hebrei p̄bū est. iue-
nit iannū d q̄ vt ait Hieronym⁹ varie dispu-
tāt hebrei d dicit qdā iannū maria qz lacuz
iuuenit in heremo Alij putāt aq̄s calidas li-
gua punica q̄ affinis est hebrece. h noīe dici
q̄s greci termas vocāt. Alij dicūt eum onas
gros asinab; admiscuisse. vt inde veloces asi-
nos nascerent. q̄ vocant iannū. Alij dicunt
iannū associatōne. qz p̄m asinis eq̄s seē ascē-
di vt muli nascerent. Et notādū qz in recapī-
tulatiōe filioz esau posuit moyses alia noīa
vroz ei⁹ ab illis q̄ ante posuerat. Dicit etia;
ioseph⁹ q̄ amalech esau fili⁹ natural⁹ de pecu-
bina habitauit in pte idumee q̄ gabolīs dñs
cebat. et dixit eā amelechite Hīs p̄o p̄termis-
sis trāseundū est ad generationē iacob.

Sextū incidēs. Ca. LXXXVI.

¶ tempore pro-

merbe frater athlātis p̄m dicit⁹ ē

Cum moyses fuerit
a iacob q̄r⁹ ab esau
q̄nt⁹ nō vidit. rē. re-
ges edoz Jo solue p
h qd seq̄t Quidā m
dicunt.

Sub monte seir da-
masc. Idumea est in
tra damascena nā z
esau habitauit dama-
scū. Themā metroz
polis est idumee. vñ
eliphaz themātes
z sūtā. vñ baldad
sūtēs Boira i finib;
idumee z arabie. Li-
ban⁹ diuidit idume-
am z pheniciā. in cu-
ius radice oriunt al-
bana et farfar fluij
fluētes sec⁹ artochia

fecisse hoīes. atq; qz de rudib; doctos fecit. tū;
qz legit fecisse imagines hoīm. q̄s arte qdaz
ābulare fecit. Inuenit etiā p̄m anulū. s. fer-
reū. z inclusit gēma. vñ zngulū vocauit. qdā
sic znguis carne. sic gēma metallo circūda-
tur. Tradidit etiā vt i q̄rto digito quē medī
cū vocāt poneret ad ornatū. digniorē hūc re-
līq; dīcēs. qz ab ea vsq; ad cor qdā vena p̄i-
gat. Dicit etiā ea rēp̄tate triptolom⁹ i nauē
in q̄ p̄ict⁹ erat draco in greciā venisse. z āplī
asse agriculturam Leres p̄o p̄ter instrumēta
arandi etiā mēsurari granū adinuenit cū p̄i-
us i arconijs segetes ponerent z tritici p̄a;
ceruos numerabāt. vñ z a greci dicta est dōs
metra. Tūc etiam thelephines vici et etules
rhodū condiderunt.

De veditiōe ioseph. Ca. LXXXVII.

¶ Ioseph cūz sede

c cūm eēt annoz pascēbat gregē pa-
tris sui. Sciendū ē q̄ ante mortē
isaac. xij. annis vedit⁹ ē ioseph. Qd sic pbat
Sera genari⁹ erat isaac cū nat⁹ est iacob. z. c.
lxxx. annoz mortu⁹ est. s. c. lxx. annoz fuit Ja-
cob i morte p̄is. i veditiōe aut filij. c. z. vij.
anno; fuit Lū enī vedit ad ioseph in egyptū
c. lxx. annoz fuit. sed inter descensū in egyptū
z veditiōē ioseph. fluxerūt. xij. āni. Ioseph
ei. xij. annoz erat cū vedit⁹ ē i egyptū. z. lxx.
ix. qñ vedit ad eū p̄ Redit⁹ ē moyses ad id qd
p̄termiserat. Dū ḡredit iacob d melopota-
mia. z nōdū venisset ad patrē. adhuc viuēte
rachel. fm iosephū facta est veditiō ioseph i
hūc modū. Oderāt eū frēs sui. qz a p̄e pl⁹ ce-
ter⁹ amabat tū quia in senectute genuerat eū
tū qz p̄stātor corpe z sapiētior ceter⁹ erat. Sic
cūsa ueratq; f̄es apd p̄ez crīmīe pessimo. vt
de odio in ip̄m. vt de costu cū brutis. Iuxta
opinionē q̄rundā seq̄ntiū ordinē genī. solū
ruben p̄ pecubina p̄is. Fecitq; ei pater tūc
cam polymitā. vt ma-
nu vt acū p̄ictaz. Vel
fm aquillam tunicam
astragoleā. ita larem.
vt fm symmachū tu-
nicā manicatā. s. ima-
nitas habentem. Alij
colobijs vtebātur. vt
expeditōres eēt. Po-
test tū dici manicata.
qd est manu p̄icta acu

Polymitā p̄nūciāt
qdā correpta penul-
tima. qz p̄ponit a po-
lys qd ē plura. z mī-
cos qd ē lictū. sic hec
amiatū ab hera qd
ē sex. heramiatū. q̄st
hīs sex licta. z tūc
penultima correpta

Libri Genesis

scz superinducta Causa tñ odij maior fuit vt
 fio somnior. Retulit em̃ fratribz somniũ qđ
 viderat dices Putabā vos ligare maniplos
 in agro. ⁊ vestros manipulos adorare mani
 pulũ meũ stantẽ. Qui dixerũt. Nũqd rex no
 ster eris aut subiiciemur dñioni tue. Alis qđ
 somniũ p̃sente patre retulit eis. Vidi qđ solẽ
 et lunā ⁊ vñdecim stellas adorare me. Incre
 pauit eũ pater. ⁊ ait. Nũquid ego ⁊ mater tua
 et fr̃es tui adorabim⁹ te sup̃ terrā. Potuit b̃
 ogre dicere. qđ mater adhuc viuebat nec ta
 mē mat̃ eũ adorauit. qđ nō descendit i egyptũ
 Nec pater legif eũ adorasse. qđ nec ioseph b̃
 sustinisset. s̃ fr̃es adorauerũt. ⁊ parētes i fi
 lijs. Cũqz fratres i pascēdis gregibz morarẽ
 tur in sichẽ. misit eũ puer d̃ valle hebron. vt
 videret qđ fieret circa fr̃es et pecora. Cũqz nō
 inuenisset eos in sichimis. Insecut⁹ est eos in
 dotatim. Qui eũ vidissent eũ pcul mutuo lo
 quebant. Ecce somniator ṽsit. venite occida
 mus eũ. ⁊ mittam⁹ cadauer i cisternā veterẽ
 dicemusqz. fera pessima deuorauit eũ. Rubẽ
 aut volēs liberare eũ aiebat. Nō effundam⁹
 sanguinẽ ei⁹. s̃z viuũ p̃ijclam⁹ eũ in cisternā
 ne pater vna perimat et mater in luctu. Hic
 vult ioseph⁹ matre adhuc vixisse. Audātes
 ergo eũ tunica polymita miserũt in cisternā
 i qua nō erat aq. ⁊ recessit rubẽ meliora que
 rens pasua. dñi aut federet cōmedētes panẽ
 viderunt b̃israelitas venientes de galaad
 portātes i camel aromata ⁊ resinā ⁊ stactẽ. i.
 myrrā i egyptũ. Dixitqz iudas fr̃ibz suis. Ve
 li⁹ est venidet b̃israelit⁹ puer. ⁊ manus ñre
 nō polluant celādo sanguinẽ ei⁹. Caro em̃ ⁊
 sanguis ñr est. Et ṽediderũt euz madianitis
 xxx. argētis. Eosdẽ vocat madianitas qđ ⁊
 b̃israelitas. Madian tamẽ de cethura fili⁹
 abrae. ⁊ b̃israel de agar. ⁊ filios de diuersis
 vxoribz legif separasse abraā abinuicẽ. For
 te sepati p̃r postea redierũt i vñũ. ⁊ facti sũt
 vnus p̃ls. retinētes vñũsqz parētis nomẽ
 Vel vera est hebreoz opinio qđ dicũt agar et
 cethurā vnā fuisse ⁊ ita forte nũqz separati fu
 erũt. Renerus aut ruben ad cisternā nō ine
 nit puez. ⁊ credēs eũ interceptũ scissis vestibz
 elulabat. s̃ accepto qđ viueret q̃enit. Tulerũt
 aut vestes ioseph ⁊ ei⁹ tunicā in sanguie hedi
 tingerũt. ⁊ miserũt qđdā qđ ferrẽt ad patrẽ. ⁊ di
 ceret. H̃c iuenim⁹. vide si filij tui est tunica.
 Quā eũ agnouisset p̃r ait. Fera pessima dño
 rauit filiũ meũ ioseph. Scissisqz vestibz ⁊ in

duc⁹ ciliẽo luctu filiũ multo tpe. Cōgregat⁹
 qđ filijs vt lenirẽt dolorẽ p̃ris. noluit eos au
 dire. s̃z dicebat. Descēdā lugēs ad filiũ meũ i
 isernũ. Erat em̃ tũc in inferno quidā loc⁹ b̃tō
 rũ lōge semot⁹ a locis penalibz. qđ ob quierẽz
 ⁊ separationẽ ab alijs sin⁹ dicebat. sicut sinum
 maris dicim⁹. Et dici⁹
 est etiaz sin⁹ abrae qđ Qui dicit⁹ est prima
 etiaz abraā ibi erat in via credēdi. nō qđ p̃
 sustentatione vsqz ad mus crediderit. s̃z qđ
 mortẽ christi. p̃m⁹ p̃ fide vñ⁹ dei
 p̃secutōnẽ passus. qđ

de chaldaea expulsus.

De ingressu ioseph in egyptũ.

Caplm. LXXXVIII.

Isdianite vero

m ṽediderũt ioseph in egyptũ pu
 t̃ipharĩ eunuchoz m̃gro militie
 pharaonis. Alij dicũt archimachero. i. p̃nci
 pi cocoz. Machera em̃ coq̃na dicit⁹. ṽl secu
 ris cocoz a machere. qđ est occidere. Nec ab
 horret a vero qđ apđ plures natiōes dap̃fer
 principis honorabilior est ⁊ princeps militũ
 Hũc ioseph⁹ vocat petefren. s̃z Hieronym⁹
 nō bñ translatũ nomẽ esse asserit. Hic habu
 it vxorẽ ⁊ liberos. qđ ⁊ ioseph filiā ip̃i⁹ duxit
 vxorẽ. nec de eunuchis regis fuit. qđ puuli ca
 strabant. Sed tradũt hebrei qđ vidēs ioseph
 elegantẽ em̃t eum vt misceret ei Dñs at̃ cu
 stodiens ioseph illũ adeo in frigidauit vt des
 inceptis impotēs fuerit coire. ⁊ tanqz eunuch⁹
 esset. ita qđ videntes eũ ierofanti arefactũ de
 more suo eũ pontificẽ heliopoleos. i. dom⁹
 solis creauerunt. ⁊ honoratior erat qđ ante in
 principatu.

Quidam genuit phares ⁊ zarā d̃ thamar

Ca. LXXXIX

De tempore an

e teqz ioseph vendit⁹ esset. qđ b̃ et
 am̃ intersertũ est p̃ recapitulatōez
 discedens iudas a fra
 tribz suis: iuit ad vi Aliud est recapitula
 rum adollamitez no tio si eũ qđ prius fa
 mine hyram accepit ctum est post dicitur
 ibi vxorẽ noie Sue Alio anticipatio. eũ
 filiā chananei. que prius dicit⁹ qđ factus
 peperit ei filiũ p̃mo fuerit quid.
 genitum her. deinde
 onam post sela. Dedit aut iudas her p̃mos

gentro vxore noie thamar. Fuit aut her ne-
quā. i. abutēs vasculo vxoris. z occis? ē dñs
i. inuent? ē mortu? in thoro iuxta vxore. Et
dixit iudas ad onā vt ingrederet ad eaz vt
suscitaret semē frī. In q̄ patet qdam in lege
post sc̄pta. q̄ añ eā sunt obseruata. Qui indī
gnās sibi nō nasci filios fundebat semē i ter-
rā. i. inutiliter vxore p̄gnoscere satagebat Et
p̄cussit eū dñs Remissitqz iudas thamar vt ef-
fet vidua i domo p̄ris sui. donec cresceret se-
la. q̄ adulto simulst eū dare thamarz dissimu-
labat. Mortua ē aut sue vxori iude. Qui cōs-
solatiōe accepta post luctū ibat ad tōdēdas
oues cū hyra opillōe suo. Qd̄ audiens tha-
mar depositis vestibz viduitatis assūpsit ter-
strū. seditqz i binio itneris. qd̄ ducit thānaz
hebreū sonat i oculos sedis. Sic ei vocat bi-
niū vbi diligēt? debz aspicere viator. q̄ gra-
diat. Quā cū vidisset iudas suspicat? ē cade-
saz. i. scortū. Cui z dixit. Sine me vt colā tes-
cū. Que ait. Quid dāb mibi. Et ille. Vitrā
tibi hedū de grege Et illa patiar quod vis si
dederis mibi arrobonē. z dedit illi anuluz et
armillā z baculū quē gerebat p̄ arra Ad vniū
q̄ cōcubitū cōcepit mlier gemios z abijt re-
ceptz itez viduitatis vestibz Visitqz iudas
hedū p̄ pastore. Qui cū venisset z nō inuentz
eā. redijt ad iudā sine pigneribz p̄ tres aut
mēses dictū ē iude. Fornicata est thamar et
vter? ei? intumuit. Qui ait. Prodeste eā vt
p̄burat. Que cū duceret ad penā. misit socer
ro suo pignera dicēs. De viro cui? hec sunt
p̄cepti. Qui ait Iustior me ē. qz nō tradidit eā
selo filio meo hec fecit ne p̄iret semē filij mei
Attamē vltra nō cogit eā iudas. Instāte ve-
ro p̄tu apparuerūt duo i vtero. z in ipā effusi-
one vn? ptulit manū in qua ligauit obsterri-
coccinū. z ait. Hic egrediet p̄or Illo qz retrā
hēte manū egressus est alter. Dixit qz mater
Quare p̄pter te diuisa ē a fratre tuo maceria
z ob h̄ vocauit eū phares Maceria dicit mē-
branā secundaz vel secūdinaz q̄ iuoluit p̄u-
er in vtero. q̄ diuidit in partu z sequit p̄uer.
Postea egressus est alter cūz cocino z dici?
est zarā. i. oriēs. qz p̄mus apparuit. vel qz plu-
rimi iusti ex eo nati sūt. vt legit in palipome-
non. Tū sup libz regū in p̄ncipio tertij libri
legit. Obsterri i genesi coccinū ligauit i ma-
nu phares. z ab eo q̄ partete diuulserat nomē
phares forte sortit? est Forte post coccinū tu-
lit de manu zarā. z alligauit phares. vt a filiis

buz gemell? p̄mogenitus distingueret.
De incarceratione Ioseph. Capit. XC.

Citur Ioseph

i duc? est i egyptū. emittit eū pu-
tiphar eunuch? fuitqz dñs cūz
eo domū dñi sui creditaz sibi gubernabat.
Būditqz dñs domui egyptij p̄p̄t Ioseph q̄
tū aliud de oibz nō nonerat nisi panē q̄ ve-
scebat. Factū est aut qd̄ dñs sua ocl̄os lecti in
Ioseph z ait. Dormi mecū. Qui rēdit. Omīa
sua tradidit mibi dñs me? p̄ter te. Quō q̄ h̄
possum facere. Imo z peccare i deū meū. Ac-
cidit aut vt ait Ioseph? vt publica festiuitas
instaret. cui etiā mulieres interessē debebant
Tūc illa egritudine simulauit viro. captans
ob h̄ solitudinē z silentiū. vt exoraret Ioseph.
Et app̄hēsa lacrima pallij Ioseph ait illi Dor-
mi mecū. Qui irat? relicto pallio in manu ei?
egressus est foras. Illa p̄ceptā se dolēs in ar-
gumentū fidei retentiū pallij oñdit marito
reuerenti. dicēs. Ingressus est ad me seruus
hebreus vt illuderet mibi. Ille nimis credū
l? p̄iugi vinctū Ioseph tradidit in carcerē re-
gis Fuit aut dñs cū illo. z dedit illi gratiā in
p̄spectu dñi carceris. q̄ carcerē z vinctos in cu-
stodia eius posuit.

De expositione somniorū pincerne z pistoris
Capit. XCI.

Ecce autem ut

a pincerna regis z pistor in eundē
carcerē mitteret. z Ioseph mīstra-
bat eis. Viderūtqz ambo somniū nocte vna
Quos cū mane vidisset Ioseph tristes sciscit-
tatus est ab eis cām doloris. Quz acceptisset
p̄ somnio eos dolere. ait Referte mibi q̄ vidit-
istis. Nunqd̄ nō dñs est interpretatio. i. nunqd̄
adiutorio dei potest interpretari. Et ait p̄posi-
tus pincernaz. Videbā corā me vitem z i ea
tres fundos oculos. i. vnde fundunt palmitē-
tes. Alij ponunt tria flagella. vel tres pagē-
nes qd̄ idem est. z paulatim crescere gemas
z post flores vvas maturescere. p̄remebāqz
vvas in calice pharaonis. quē tenebam da-
bamqz poculū pharaoni. Et ait Ioseph. De?
dedit in bonum hominibz vsum vini vñdet
ipī libatur. soluit lites et tristitias. z bona est
eius visio. Tres autem propagines tres sūt
dies. post quos restituet te pharao in gra-
dum pristinum. Vemento mei dum bene

Libri Genesis

fuerit tibi, vt suggeras regi vt educat me d
 isto carcere qz d tra hebreoz furto sublat' su
 et hic innocēs i lacu missus sum. Tūc ait pi
 skor. Quid q haberes tria canistra farine sup
 caput meuz, z in supiori me portare cibos q
 fuit arte pistoria auetqz comedere ex eo Jofe
 ph' p'o ait, duo canistra plena panibz, tertiu
 vero obsonio, varijsqz cibis qia solet regibz
 ministrari. Greco habet tria canistra codictio
 i. panu secundoz, z potuit ee qz etiā in supi
 ori essent panes secūdi, sup qz essent panes
 primi, de qbz edebat pharao. Et ait Jofeph
 Vallē me esse interptem bonozū. Tres ad
 huc dies sunt post qz pharao suspēdet te in
 cruce, et comedet aues carnes tuas. Exinde
 dies tert' natalic' pharaois erat, z int' epu
 las recordat' p'cerne restituit eū, pistorē p'o
 suspēdit, oblitusqz est pincerna interptis sui
 De sublimatiōe ioseph p'o expōitiōe so
 mniorum, Caplm. xxi.

Est duos ānos

p vidit pharao somnū Putabat se
 stare sup flumē de qz ascēdebāt se
 pte boues crasse, obeliscz carnibz, i. plenis q
 si ob eūz educatis, et p' alie, vij, emergebāt
 de flumie, summa pfecte macie z deuorabāt p'
 ozes. Ergo facit pharao rursum obdormi
 uit z vidit aliud somnū. Septē spīce plene
 pullulabāt in culmo vno, alieqz totide iuxta
 oriebant' tenues z p'usse vriedie, z deuora
 bāt p'ores. Tert' pharao vocauit p'ictores
 z sapiētes egypti nec erat qz ite p'aret. Et re
 cordat' est pincerna ioseph, et ei' suggestiōe
 ad regē implū educū d carcere ioseph toton
 derūt. Vincit em' z exules incrementa crinū
 patiunt'. Et veste mutata oblat' est regi Rex
 apprehēsa manu ei' dextera ait Quid somnia
 nec timeas edissere quicquid sit Narrauitqz
 qd viderat, z ait ioseph. Somnū regē vnu
 est, i. vni' significatiōis, qz factur' est de' osten
 dit pharaoni. Ecce septem anni veniēt ferti
 litat' magne in vniuersa terra egypti, qz se
 quent' alij, vij, tante sterilitatis, vt obliuioni
 det cūcta retro abundantia. Ad idem sane spe
 ctāt boues z agricole z spīce, z somnū repeti
 tio firmitat' est indicū. Qd aut iuxta flumē
 vidit, hec cā fertilitat' z sterilitat' ex flumie
 maxie oriet'. Nūc qz p'uideat rex vix qz qntam
 partē frugū p. vij, annos fertilitat' zgreget i
 horrea regē, vt h'et aduersus futura pata fa

mē, Pharao vtrūqz mirat' ioseph, z sōnū so
 lutionē z p'siliū dīcretōez, dispensatiōemqz h'
 rei cōmisit ei dicēs, qz spū dī plen' esset. Ecce
 ter iā insinuat' est spūs dei, p'mo ibi, Spūs
 dei ferebat sup aqz, scdo ibi, Nō pmanebit
 spūs me' in hoibz istis, tertio h, Tulit qz pha
 rao anulū de manu sua, z dedit in manu ei', z
 collo torquē aureā circūposuit, z fecit eū scdm
 in regno. Ascēditqz curū regē ioseph clama
 te p'cone vt oēs corā eo genua flecterēt sic co
 rā rege. Hebrei tū tradūt p'conē nō clamasse
 ad genucationē, sed abzech qd sonat pater
 tenerim', Abba em' p'z, ech delicat' vt tener
 rim', q. d. Etsi etate tener tū sapiētia pat. Et
 ait rex ad ioseph, Ego sum pharao, iuramētū
 est, z est sensus. Sicut vez est me esse phara
 onē, sic vez est qd dicā, Abqz tuo impio nō
 mouebit quis p'ia pedē aut manū i egypto, i.
 nō egrediet' qz p'ia hic sine nutu tuo: neqz pū
 blicis funget' officijs, Et vocauit eū lingua
 egyptiaca phanecphane, i. saluatorem mūdī
 qd grece pōtifanec dī, hebreice tū sonat ab
 scōditiōnū innētorē, et
 dedit ei asenech filiūz
 putifar dñi sui p'gines
 Trīginta annoz erat
 ioseph qū sterit' corāz
 pharaone, natiqz sunt
 ei duo filiū prius qz ve
 niret fames Vocauit
 qz filium p'mogenitū
 manasses, qd est obli
 uio dicēs, Oblitūci me fecit de' laborz meo
 rum, z domū patris mei. Scdm vocauit ef
 fraim, qd est fructificatio dicēs, Crescere me
 fecit d's in terra paupertatis mee.

De ingressū fratru ioseph in egyptum.

Caplm. xxii.

Ioseph collegit

granū septē ānis, qbz trāsact' ve
 nerūt anni inopie. Et clamauit
 p'ls ad pharaonē alimēta petēs. Quibz ille
 rēdit, Ite ad ioseph. Aperuitqz ioseph hor
 rea z vēdidit egyptijs. Alie etiā p'uicie venie
 bāt i egyptū: vt emerēt elcas, pecunia p'o tra
 debat arcarijs regē Audiēs at iacob qz esce
 venderent i egypto: misit illuc decē filios su
 os: bentamī domi retēto. Qui ingressi terrā
 egypti venerūt ad ioseph, nec agnouerūt eū,
 Cūqz adorassent eum et cognouisset eos

dunt⁹ loq̄bat̄ iſcis dicēs. *Uñ veniſſi. Qui dī
xerūt. De tra chanaā. ad emēdū eſcas. Et ille
Exploratores eſtis vt videat̄ infirmiora e-
re. et diuerſo veniſtiſ. Et illi. Nō eſt ita dñe
ſ; fui tui oēs ſum⁹ filiū vtrū⁹. minim⁹ cū
pie nſo eſt al⁹ nō eſt ſup. Qui ait. Hoc ē qđ
locut⁹ ſum exploratores eſti. Impoſſibile ē
em⁹ viro idiote tales filioſ eſſe. cū etiā regibz
tal⁹ filioz copia valde ſit difficil⁹. Per ſalutē
pharaōis nō egredimī hinc oēs donec veni
at fr⁹ vī mīm⁹. *Distite vnū ex vob⁹ qđ addu-
cat eū. Timebat em⁹ ne forte z i illū alqđ de
liq̄ſſent. z tradidit eos victos custodie tribu-
diebz. Tertio aut⁹ die eduxit eos. z retinēs ſi
meon ligāſqz eū ill⁹ pſentibz. alioſ abire pmiſ-
ſit. Qui p̄grebant ad iuſicē. Verito hec pa-
timur. qz peccauim⁹ i frēm nſm. neſciētes qz
iſtelligeret eos ioſeph qz p̄ interptem loq̄bat̄
eiſ. Juſſitqz ioſeph miſtr⁹ ſuiſ vt iplerēt ſac-
cos eoz. et reponerēt ſingloz pecunias i ſac-
ciſ ſuiſ. datis ſupra cibariis in viā.**

Dereditu fratru ad patrē. *Ca. xcm.*

illi profecti

a ſūt. venerūtqz ad p̄em ſuū i ter-
rā chanaā. z diſerūt ei oīa qđ ac-
ciderāt eiſ. Cūqz frumēta effūde-
rēt. ſinguli iuenerūt i ore ſaccoz ligatas pecu-
nias. Territiſqz oibz. dixit p̄r Abſqz liber⁹ ſe-
ciſtiſ me. Ioſeph nō ē ſup. ſimeō tene⁹ i vln-
culiſ. bentamī auferet. i me hec mala recide-
rūt. Et ait rubē. Trade eū mihi. duos filioſ
meos iſterfice. niſi reſtituā eū tibi. At ille. Nō
deſcēdet fili⁹ me⁹ vobiſcū. Interi p̄ſup⁹ eiſ
fames opprimebat eos. Et dixit iacob ad fili-
oſ. Reuertimī in egyptū. vt emat⁹ paxillim
eſcapz. Et ait iudas. Si viſ puez mittere nō
biſcū. ibim⁹. alioquin
nō im⁹. Ego ſuſcipiā
puez. d manu mea re-
quire eū. Niſi illū re-
duxero: ero reus p̄ci
omī tpe. Et ait iſrael.
Si ſic neceſſe ē. facite
qđ vult⁹. Sumite de
optimiſ fructibz terre
nſre vobiſcū modicū reſine z mellis. ſtoraciſ
z ſtacte. terebint⁹. z amygdalarū. z ferte viro
munera. pecuniāqz quā retuliſſi. reparate. z
alā ad emēdos cibos. De⁹ aut⁹ faciat vob⁹ vi-
rū placabilē. z remittat vobiſcū frēs. Reſina

dicat qđlibet gumī liquidū vel aridū. a reſin
greco qđ eſt emanare. Prīma p̄cioſior eſt qz
terebinthina dī. qđ forte exponēdo ſubdit z te-
rebint⁹. Scda eſt lentiscina. q̄vēt d chio in
ſula. Tertia pīnea. Forte baſamū ſic voca-
uit. Ioſeph⁹ em⁹ i p̄ncipio munēz vnguēta
baſami poſuit. z reſinā tacuit. Storaē qđ dā
dicūt ſpecie reſine. Hieronym⁹ dī in hebreo
eſſe nethora. qđ ſonat general⁹ tymiama. z i
eſaia p̄ domo. Nethora qđ dā trāſtulerūt do-
mus tymiamaſ. qđ dā domus ſtoraciſ.

De igreſſu fratru in egyptū cū beniamī
Caplm. xcv.

Chitur filii iacob

i deſcenderūt in egyptū. z ſtererūt
corā ioſeph. Qui p̄cepit diſpen-
ſatori ſuo vt iſtroducet eos. pararetqz pul-
uī. qz ſecū erāt comesturi. Illi timētes ſe iſt-
troducitos p̄ pecuniā quā retulerāt. dicebāt
diſp̄ſatori ſe eandē retuliſſe. z eiſ neſciētibz
repoſitā fuiſſe etiā in ſacculiſ. qđ ait. Pax vob⁹
De⁹ vester dedit vob⁹ eā pecuniā quā dediſſi
mihi ego habeo. Eduxitqz ad eos ſymeō. Pa-
rabātqz munera donec iſgredereſ ioſeph me-
ridie. Cui iſgreſſo obtulerunt munera. z ad-
orauerūt in terrā. z accepto qđ ſalu⁹ eſſet pat-
būdictoz beniamī. cōmota ſūt viſcera ei⁹
z iſgreſſus cubiculū ſenit. lotaqz ſacie egreſ-
ſus p̄tinuit ſe z ait. Ponite panes. Sed it⁹ at
ioſeph ſeorum tanqz alienigena. z egyptij ſe-
orſum vt iſdigene. z frēs ſeorſum vt aduene-
Prophanū em⁹ putāt egyptij edere cū hebre-
iſ. Fortep diſpari cultu. Depoſuitqz ioſeph
fratres ſm ordinem etat⁹ eoz. ſicut in domo
patriſ ſedere p̄ſueuerant. datiqz partiſ mi-
rabant qz p̄s beniamī quinqz partiſ exce-
deret. Ioſeph aut⁹ dicit. Beniamī duplici
bus partiſ honorabat. Vtrūqz at ſtare po-
teſt. ſi quinqz elboz fuerunt impoſitiones. et
de qualibet duplum dedit. Viberūtqz z iſez
briati ſunt cū eo. id eſt. ſatiati cibo ſm iſdo-
ma hebreum. Precepitqz ioſeph diſp̄ſato-
rī ſuo vt ipleret ſaccos. z pecunias eoz repo-
neret vt p̄r⁹. z cyphū ſuū argētū in ſacco mī-
noris reponeret. Factūqz eſt ita. Ozoqz ma-
ne dimiſi ſunt. Tunc diſpenſator iubente io-
ſeph ſecutus eſt eos. z apprehenſiſ ait. Peſo
ſimā rem feciſtiſ. cyphum ſurati eſti in quo
bibit dominuſ meus. z in quo auguriaſ
riſolet. At illi diſerunt. Apud quencunqz

Libri Genesis

Inuentū fuerit qđ queris moriat̃ z nos serui
erim? dñi tui Ille scrutat̃ incipiens a maiori
vſq; ad minore. Inuenit cyphū i sacco benia
min Illi aut̃ redierūt ad ioseph. Qui ait An
ignorat̃ qđ nō sit similis mibi in auguradi
sciētia. Forte loco dictū est. nec est imputan
dum. Judas vero plurimū supplicabat. vt
ipm mellorē p puero suū retineret qđ in suā
cum fidē receperat a patre.

Ex ioseph idicauit se scribo. Ca. **xcvi.**

Un poterat vl

n tra se cohſtere ioseph. z ceteri al
ti foras cū ſeru clamabat. ita qđ
qđ extērat audirēt. Ego ſuz ioseph. Nolite ti
mere p salute via miſit me dñs aū vos Bie
nū tā famis trāſit adhuc qñq; ani reſtāt. qđ
b^o nec arari nec meri poterit. qđ ex nimia ſu
ui inūdanōe credidit accidisse. Et adiecit. Fe
ſtinate z nūciate patri meo gloriā meā. addu
cite eū ad me. vt paſcā vos et pecora via: ne
moriamini. et habitabit̃ i terra ieſſen. Qd
vñ videt̃ qđ os meū loquat̃ ad vos. i. verū ē
qđ loquor. Oſculat̃ ſq; ioseph oēs fr̃es ſu
os. ſicut̃ ſq; ſup ſinglos. Auditiq; eſt p̃bū i
aula regis. Gauiſuſq; eſt pharao z dixit ad
ioſeph. Dic fr̃ibus tuis. Tollite plauſtra de
egyptio ad ſubuectionē pingū z paruulorū.
Dīa veſtra adducite vobis ſcū. dabo vob oīa
bona egypti. et medullā terre comedetis. Fa
ctiūq; eſt ita. Deditq; ioseph ſingul̃ binas
ſcolas. Stola dicit̃ a telon qđ elongū qđ ſu
nica talat̃. Benjamin vero dedit. ccc. argen
teos. z qñq; ſcolas optimas. z toridez miſit
patri. aſinoſq; decē. qđ ſubueberent ex oīibz
bonis egypti. z p̃ficiſcentibz ait. Ne irascami
ni in via. Qui cum veniſſent ad patre dixerūt.
Ioseph viuit. z dñatur in egypto. Jacob qđ
ſi de grant ſomno euigilās nō credebat eis.
Cūq; vidisset oīa qđ miſerat ei ait. Sufficit
mibi ſi filius meus ioseph viuit. quaſi d pe
na vel gloriā nō multū curo. ſi viuit. vadā z
videbo eū priuſq; moriar.

De deſceſu iſrl in egyptū. Ca. **xcvii.**

Gitur profectus

i iſrl cū oībz qđ habebat. venit ad pu
teū iuramenti. z mactat̃ victimis
deo: audiuit deū p viſionē noctis dicentē ſibi.
Noli timere. deſcende in egyptū. faciāq; te ibi
in gentē magnā. z inde reducā te. Ioseph qđ

ponet manū ſuā ſup oculos tuos. Surgens
ergo de puteo iuramenti venit in egyptū cum
omni ſemie ſuo. Lūcte aīe qđ egreſſe ſunt cū
eo. z egreſſe d ſemore eius. Nō qđ aīe ſint ex
traduce. ſed a parte totū itelligit. fuerūt. lx. z
vj. p̃ter ipm z ioseph cū duobz filiis qđ erant
in egypto. fuerūt g oēs ſil. lxx. Tū. lxx. trāſtu
lerūt. lxxv. z lucas ſiliter in actibz ap̃loz. ſz p
poccupatōem dictū eſſe. Hieronym^o aſſerit.
z enumeratos cū eis. v. filios filioz ioseph.
qđ illi duas facturi erāt tribz. Lucas qđ dē ſcri
bens ac^o ap̃licos gentibz. nō fuit auſus mu
tare verbū. lxx. qđ eoz viſgebat auctoritas in
ter gētes ip̃e po adhuc eis erat ignot^o. Ip̃i eſt
am. lxx. in deuteronomio trāſtulerūt. qđ iſra
el ingreſſus eſt cū aiabz. lxx. Nota in his nu
merari her z onā filios iude: qđ tū mortui ſē
terra chanaan. Forte in loco defunctorū nu
merant̃ due ancille iacob. ſi tū ille intraue
rūt. Vel more ſcripture ſummā nūeri poſuit
q̃ſus partū deſit. Itē nota ſi dīna numerat̃ i
ter filios z nepotes. lxx. ſunt p̃ter iacob filie
em̃ lē. xxv. filij zelphe. xvj. filij rachel. xiiij.
filij bale. viij. Nota qđ cū ioseph nōdū habet
ret niſi duos. reſtat vt beniamin haberet des
cē ſed in libro nō legunt̃ niſi nouē. Forte vñ
cio ſcriptoz duo noīa ſepta ſunt p vno. Un
mag^o hugo. aſbel tertū in aſa z belū. diuiſit.
Sed nō videt̃ poſſe ſtare. qđ in numeris cū
familie tribuū numerant̃ victis madianitis
ſic legit̃. Aſbel a quo familia aſbelitaz. Sz
in hebraica veritate. ros z numph in duo ſūt
nomina que apud nos vicioſe iūcta ſunt. qđ
forte iosephus pro aſbel poſuit Aſbela. ideo
ſic diuiſit.

Ex ioseph occurrit patri ſuo z introduxit
eum ad regem. Caplin. **xcviii.**

Remisit ergo

p iacob ad ioseph vt occurreret
ei. Qui iūcto curru occurrit ei
in ieſſen. Alij dicūt ad vrbē heron in terra ra
meſſe qđ tūc ieſſen: poſt thebaīs dicta eſt. a qđ
thebei. quoz legioni p̃fuit bea^o mauricius.
Alie ſūt thebe. vñ thebani. Poſtea cū reges
fuerūt ex ea. dicta ē vrbz heroum. qđ heroes
egypti ei debebant cuſtodiam. In finibz ter
re illius poſtea edificauerunt hebrei cogent̃
bus egyptiis vrbem tabernacloz. que dicta
eſt ramafſe. poſt pagus arſenoites dicta eſt
quod ſonat ſine ſeru. ſic dicta. quando ſine

discretioe vterq; secus cepit impare egypto
 Dixitq; ioseph ad oem domu pils sui Ibo
 et nudiabo pharaoni venisse vos et viros ee
 pastores. Cuiq; dixerit vobis. qd e op? vim.
 dicetis. Pastores sum? nos et pces nri Hec
 dicit vt habitetis scorsum ab egyptijs i opo
 tima terra iessen. qz detestant oes egyptij pa
 stores ouiu. qz no comedut eas. s; colunt vt
 hamone. Ingressusq; ioseph ad regē. extre
 mos frim suos. i. sup mos. y. viros statuit co
 ra regē. q; cū dixissent se pastores ouiu addi
 derūt. nō ē herba in tra chanaan. petim usq;
 vt iubeas nos suos tuos esse i tra iessen nec
 em separi volum? s; cōem pils pndētā fa
 cere Si querit qūo egypt tpe inopie abūda
 bat i pascuis. Dicim? qz egypt? s; naturā ali
 arū regionū cū abundat frugib; steril ē i pa
 scuis. et ecōu et so Diutior v; diuturnior em
 mora flumis sup terrā tpa colēdi ipedit. vel
 fata ctingunt. pascua aut nutrit p? hec itro
 ducit ioseph piz ad regē. bñdixitq; regi In
 q̄suisq; a regē o dieb; ānoy suoy. ait. Dies
 peregrinatōis vite mee. e. xxx. ānoy sūt. par
 ut et mali. nec puenerūt vsq; ad dies patrum
 meoy. Peregrinatōis dixit. qz scit vitū hāc p
 icolatu habet. Vbi dicit. qz sapiēs accusa
 tor est sūt. q; aut dixit parui. determinauit of
 cens nec puenerūt zc. Dedit g ioseph fratri
 bus suis possessionē in optimo terre solo ra
 messes. Dicit m ioseph? Cōcessit eis pharao
 vt i eltopolitana vbe puerarent. illic enim
 pascua pastores ei? habebāt. sciens gratū ee
 egyptijs separi a se pastores et nihil qd corū
 esset istis dedisse Forte ad territorij belio
 poleos spectabat terra iessen

De datione siue annona quinte part; fru
 gum instituta. Caplm. xcix.

Qualuit fames

i in egypto. Cuiq; defecisset pcli
 epiozib; sustētauit eos ioseph
 āno illo p pmutatōe pecoy. Sequit āno cū
 itez fame periret. emisit oēs tra egypti ioseph
 p alimētis. et subiecit eā seruituti pharaonis
 pter tra sacerdotū quā oderāt eis reges qbz
 statuta cibaria et horreis publicis debebant.
 et iō nō sunt cōpulsū vēdere possessiōes suas.
 Circa finē pō sterilitatis ait ioseph ad ppos
 Envos et pecora via et terra i manu pharao
 nis sunt. Ecce vob reddo terrā et pecora et da
 bo semia. et coletis terrā regi. quintā prem da

bis regi. q̄tūoz reliquas pmitto vobis in se
 mentē et in cibos. Qui dixerūt. Sal? nra in
 manu tua est. Exiit vsq; nūc quinta ps sol
 uit regib; egypti. Et factū est q̄i in legē.

De iuramēto qd fecit ioseph pti. La. c.

Sibitauit ergo is

rael i tra egypti auctusq; ē nimis
 et vixit i ea. xvij. ānis. factiq; sunt
 dies sui. clxvij. ānoy. Cuiq; videret diē obit
 sui iminere. vocauit ioseph et fecit vt poneret
 manū sub femore suo et iuraret. p circūcūso
 nis scitātē iurauit. s; fm iudeos. v; p chbz q
 sepeliret eū i sepulcro maioz suoy. qd abraa
 miū dī. et iterferēdo dixit. vbi moztua fuit ra
 chel q̄i se excusans q; nō sepeliat eā vbi tpe
 volebat sepeliri. Cura fuit scis sepeliri i ter
 ra q; sciebāt chīm resurrectū. vt cū eo resur
 geret. Distat ei abraamū a caluaria fere. xxx.
 miliarib;. Cuiq; iurasset ioseph. puerus iura
 el ad lectulū caput qd erat ad oriētē. adorauit
 deū. Quidā codices hñt adorauit sup caput
 pge eius. vel i capite virge suē. et vtrūq; stare
 pōt. Potuit em senex hēvīrgā vt in hac eta
 te fieri solet et inie? sup eā adorauit. v; scepz
 quod gerebat ioseph suscepit donec iurasset
 Cuiq; iurasset inie? sup cacumē nōdū reddite
 virge. adorauit deū. Nō em credendū est dī
 centib; q; adorauerit scepz ioseph.

De bñdictōe effraim et manasse. Ca. cl.

Terum nuncia

i tū est ioseph q; egrotaret p? ei?
 assūptisq; duobus filiis prexit
 Audies sener venisse filiū pfortat? ē et sedit i
 lecto. vidēs q; iacob ioseph et ei? duos filios
 ait. Qui sunt isti. Clare em videre nō poterat
 Et ait ioseph Isti sūt filij mei qd dedit mibi
 de? i loco isto. Et ait iacob. Isti duo mei sūt.
 Sic rubē et symeō dputabūt mibi. q; q; tri
 bū faciet Reliq; qd ge
 nuer; noie fratzy suoy. Quilib; filioz iacob
 vocabunt i possessiō
 nibus suis. i. nō faciet pter ioseph fec tribū
 cul? loco duo ei? filij
 trib; s; pti erūt pos
 sessiōib; suis Al' alis
 ter. Noie fratry suoy. duos trib; fecerūt. s;
 vocabunt. i. annuerabunt tribub; fratzy suoy
 rū ita q; qdā manasse. qdā effraim Applicuit
 aut ioseph manassen ad dexterā pti. et effra
 im ad sinistā adorans et petens vt bñdiceret

Libri Genesis

elo Jacobo in spū cācellauit man⁹, minorē
dextra supponēs. Qd ioseph gūter accepit
z ait. Nō ita pūer pī. Alter em est pmo-
gēn⁹. Et ille Scio fili mī scio. z ille quidē erit
ī plos. s; mior maior erit. z semē ei⁹ crescit ī
gētes. Hoc īpletū ē ī ieroboā. q; pī⁹ impa-
uit decē tribubz. et fuit effraim. Et ait ad ef-
fraim. In te bñdicet isrl. z dicet in puerbū.
Faciet tibi deus sicut effraim z manasse. Et
ad ambos ait. De⁹ patrū nroz. bñdicat pue-
r isrl. et innocēt nomē meū sup eos. i. noia
abraā et ysaac. z crescant ī multitudinē sup
terrā. Et ait ad ioseph. De⁹ reducet vos ī ter-
rā vestrā. do tibi pīer fratres tuos sibi māz
quā tūlī ī gladio z arcu meo d manu amor-
rei. Sane emerat eā. c. agnis a rege emor. s;
cuz. p necē sibi mīz. debuerat auferri sibi:
potestatiue semp eā obtinuit.

De bñdictiōibz duodeci tribubz. Ca. xii.

Beniamin au

c tē iacob filios suos z ait illi. Eō
gregamī
vt ānūciēs vob q; fu-
tura sūt ī diebz nouissī
mīs. Ad isrl. d; dñt
sioē tre z d; statu trī-
buū futuro pphetauit. apertissime vero de
ytroz christi aduentu

De ruben.

Capitulum. cxi.

Beniamin priogeni

r e⁹ me⁹ fortitudo mea. i. quē genui
ī etate ro.

busta. pncipiū dolor
mei. i. solitudis mee
circa meos filios vñ
aliū hñt caplm liber
meis. Prior ī donis
maior ī impio. supple
esse debueras. Effus
es sic aq. i. ī vñ libi
dñē. Nō crescas. qz
ascēdisti cubile patrī
tui. Vel ita distingue
Effus⁹ es sic aq. n cre-
scas qz ascēdisti cubi-
le pīs tui. ac si dicerz
Rege primogeniture
honor tibi p alijs de-
bebat z dupliciter ī

Hiero. in libro. j. he-
braicaz qstionū ge-
nes. cap. cc. vij. sic dī-
cit. In hebreo scribit
Rubē primoge. me.
for. m. z cap. in l. m.
maior ad portā dñi. z
maior robore effus
es sic aq. ne ad iūctā
ascēdisti cubile pīs
tui. z ptamiasit stra-
tū ī ascēsu. Est autē
sen⁹ h. Tu es pmo-
gēn⁹ me⁹ maior ī lī-
berz. z dbebas iuxta
ordinē natiuitatis z
hereditatē q; pmo-
ge

possessioē. s; sufficiat
tibi. p crimē tuo parē
eē ceterz. Nō g; super
cresces sicut aq; bulli-
ens supēgredit vñ sic
fluat ī inundans.

nīs iure debebat sa-
cerdotiū accipe z re-
gnū s; etiā portando
onere z pualido ro-
bore mōstrat. Verū
qz peccasti. z velut a
qua q; vasculo nō re-

net voluptatē effusus es ī petu. idcirco preci-
pio tibi vt yltra nō pecces. s; qz ī fratrū nu-
mero penā ex pctō lucens. qz pmo-
gēn⁹ ī or-
dinem pdidisti.

De simeone et leui

Capitulum. cxii.

Simeon et leui

f vasa iniquitatē. qz ī furore suo occi-
derūt vñ os. s; sibi mīz. z fodēt
murū ī voluntate sua. Hic apit qz ī volūta-
tē suā factū fuit istud. Alij habēt subnervaz
uerūt taurz. qd qdā de filio regē q; rapuerat
dñā itelligūt. qdā d; chio. qdā d; taurz ipsi⁹
p syllepsim dicunt putāt. In filio eoz nō
veiat aia mea. s; plane d; christo. De simeō cī
scribe. de leui sacerdotes. qz filio christ⁹ oc-
cisus ē. Diuidā eos ī iacob. z dispdā ī isrl.
Ad isrl. leui sortē nō habuit ī tra. s; admitt⁹
alijs viculos habuit ad alēda pecora. Sime-
on sūt qz modic⁹ erat sortē non habuit. s; re-
ceptus est ī sortem iude.

De iuda.

Capitulum. cxiii.

Equitur de iu

f da vbi pphetat d; regē futuro ī iu-
da z plane de chio. Iuda telauz
dabūt frēs tui. Hoc factū ē quā
do alijs hesitantibz pmo p⁹ moysen ītrauit
mare rubrū. vbi z regnū pmeruit. Dan⁹ tua
ī ceruicibz inimicorū tuorū. z adorabūt te fī-
lij pīs tui. Hic notat regē futurū. Latul⁹ leo-
nis iudas. h. de capite regnū. Dauid em mī-
nim⁹ fīr elect⁹ ē ī regē. Ad pdā fili mī ascē-
disti. qz pmo dauid plūm os hostes habuit.
Requiescēs accubui sūt vt leo z qñ leena. qz p⁹
ea ī pace reguit z maxie timebat. Quis susci-
tabit eū ad pphandū. qd. spūs sol⁹ q; direct⁹
ē ī dauid. Al d; successioē salomōis dicit pōt
nō auferet sceptrū. i. rex d; iuda z dux d; semo-
ribz ei⁹ donec veiat q; mittēd⁹ ē a pīe. s; chīs
Vsq; ad trāsmigratiōz babilōis. x. fūcrt re-
ges d; iuda. extnd duces vsq; ad hircanū. Et
itēz fūcrt reges circa tpa chī. z defecērt vñ
qz z reguit herodes alienigēa. z īpe erit expe-

etatio gentium sal. . . exoptata non solum iudeis: sed etiam gentibus Tandem convertit finem ad filium iuda d. illo christo mittendo sic d. fili mi. ille erit ligas ad vineam pullum suum. et ad vineam asinam suam. . . gentem et iudeum sibi qui vinea est associabit Lauabit in vino stolam suam. et in sanguine vinee pallium suum. . . carne suam passionis sanguine cruciabit Pulchriores oculi eius vino. . . lapsum d. d. res eius id est predicatorum. lacte cadentes. Hebreus omnia d. iuda sic. Non auferet sceptrum de iuda. . . quoddam dominum qui. . . intravit mare rubrum. . . obtulit sacro tabernaculo. et huiusmodi donec veniat qui mittet. . . Hebrei dicunt donec veniat silo. . . usque ad saule vinctum in silo. Post tunc rediit ad iudam. qui eripuit ioseph a manibus fratrum suorum. . . Erat expectatio gentium. . . tribum vinum dominus. Judas ascendet probo in pluviam Ligas ad vineam pullum et ad vineam asinam. . . tanta erit ei copia vini quod in vinea vinea onerabit asinum et ob hanc etiam rubicundus dicitur oculos. quod sic apparet in oculis bibentium In calore d. tunc copia oculi et lactis notat. quod lac comestum apparet in dentibus De zabulon. Caplm. CVI

Zabulon in lito
3 re maris habitabit. et in statione navium pertingens usque sidonem. Ad litteram tribus hec maritima possedit. De isachar. Caplm. CVII.

Isachar asinus
1 fortis. vel osseus. . . vir agricola. accubans in terminis. quod mediterranea possedit inter maritimam et montes Et vidit redem quod esset bona. . . terra fecunda vinum segetes. et trax quod esset optima et suppositum humerum suum ad portandum. quod in vehemens mercibus ad mare qui in finibus suis abundabat laboravit. factusque est tribus fuscus. . . manibus ferentibus tributa. Hoc hebrei metaphorice exponunt dicentes quod nocte die studendo laboravit. et ideo omnes tribus ei servierunt quasi magistro dona ferentes. Dedan. Caplm. CVIII.

Simudicabit populum suum sicut et alia tribus israel. Fiat
dan coluber in via. cerastes in semina mordens ungulas eorum. ut cadat ascensor eius retro. Hoc in samsoniepletum est. quod. Licet dan sit minima tribus. tamen de ea surget iudex israel sicut et de alijs. qui ad modum colubis vias

observabit. ne hostibus liceat vagari per iudeam depopulando ut prius. et superbia philistinorum retrocedere faciet. Sed quis tam sit. non tamen erit christus. Unde subdit. Tamen post illud salutare tunc expectabo domine Exponit hanc etiam d. antichristo quem venturum de dan asserunt. qui contra sanctos morum pestifere predicatoris et corruptis armabit Multos etiam qui ascenderant ad culmen perituri deiciet retro. et tunc veniet saluator ad iudicum expectat Alii referunt hoc ad iudam qui equum. . . carne christi et ascensorem eius. . . animam morum. predicatoris deiecit in morte. tamen saluator expectat. resurget. Sed iudas credit fuisse de isachar.

Degad.

Caplm. CIX.

Ad accictus vel

latrunculus perlabitur ante eum et ipse accipiet retroversum. Sed cum rubet. et dimittit tribum manasse relicto vxoribus et liberis ultra iordanem in finibus suis armatus percellit israel terram per additionem acceptam a ioseph ut rediret in terram quam occupaverat. sed post. . . annos per mus revertens pluviam vicinam gentium aduersus suos quos reliquerat inuenit. et fortiter dimicans hostes stravit.

De aser.

Caplm. CX.

Ben piguis pa

nis et prebebit delicias regibus Fertilis enim fuit huius possessio et de licijs affluens.

De neptalim.

Caplm. CXI

Neptalim ceruus

emissus. et d. eloqua pulcherrima dicitur. Per velocitatem cervi signa velocitatis tre vbertoribus qui per alios preciosos fructus parit. Alii hunc ager irriguunt. quod super lacum genezareth iordanem irrigat vel aqua calidissima Comendatione pro eloquiorum ad montem thabor qui in finibus eius est refertur. quod enim propheta icolus erunt. vel quod de primis eius frugibus offerebat in pascha vinum fiebat laus deo qui est eloquium pulchritudinis. Tamen ad christum et apostolos verum refertur. quod ibi maxime docuit.

De benedictionibus ioseph.

Ca. CXII.

Alius Ioseph

acrescens virtute. et dignitate. vel propter duas pres in tribu. . .

Libri Genesis

Ne discurrerūt p murū. Hic notat, qz ioseph trāseunte p egyptū mulieres ascendebāt muros vt viderēt eius pulcritudinē. Exaspera uerūt eum et iurgati sunt. inuiderūtqz illi habentes iacula. Hoc de fratrib⁹ ei⁹ vel d vīs ris egyptijs, qui iaculis inuidie armati sunt cōtra eū. Sedit in forti arc⁹ ei⁹. In dñō. et ideo dissoluta sunt vīcula brachioꝝ et manū illius p manus potētis iacob. i. deus q est potētia iacob soluit vīcula quib⁹ ligauerant eū fratres. Inde pastor egressus ē lapis israel. qz de eo ieroboam q fortiter rexit isrl. id est. x. trib⁹. v. pastor totius familie pīs in egypto. Hebreus habet verius. Inde pastor rui lapide in israel. Post cōmendationē ei⁹ benedixit ei sic Deus pīs tui erit ad lutoꝝ tuus. Omnipotēs benedicer tibi bñdictōib⁹ celi desuper bñdictōib⁹ abyssi lacētis deorsū bñdictōib⁹ vberū et vluce. Ordo cōuersus qz p pceptione et nutritiōe ponitur pparat ei roꝝ celi. fertilitatē terre. vberitatē lactis. fecunditatē pecoꝝ. Benedictōes patris tui cōfortate sunt bñdictōib⁹ patrū ei⁹. donec veniret desiderū collū eternoz. Hic ad litterā nihil est expositū. Forte sic intelligi pōt. Legit in numeris Inclinati sunt scopuli arnō vel gestierūt scopuli arnō. et in psalmo. Dōtes exultauerūt sicut arietes. et. c. l. a. o. Et b dicit desiderū collū eternoz. Hec tria ad idē spectāt. Alibi dicitur colles terragoni eterni. Dicit⁹ q iuxta arnō fuisse colles asprimos et sareos. et ideo dicit⁹ sūt etnī. Quatuor habebāt cēraunā. vñ et terragoni dicit⁹ sūt qñ aliqua ps inclinata est corā isrl. vt facile trāsfret. et quasi applausit eoꝝ aduentū. Et forte dimidia trib⁹ manasse circa mōtes illos fortē habuit. Et est sensus. Sic benedict⁹ ioseph. donec p colles exultātes itret terras. p missas. et vltra. qz donec inclusū est. Forte pphetauit de mōte effraim et mōte samarie. i. qb⁹ regnauit isrl. vel de montib⁹ medoz et psarum. vltra qz exultat adhuc effraim et manasses et letata ē terra de exilio hostiū. et tūc donec exclusū est. Tūc em̄ terminata ē gloria israel. Et hebreo habet hīc sensus. Donec iungant colles eterni celo. Et est sensus. Benedict⁹ sit ioseph vbqz. mōre loquēdi. Sic em̄ solet dici. donec celū et terra cocāt. Et hec om̄es benedictōes fiant in capite ioseph. et in vertice nazareth. sancti inter frēs suos.

De beniamin.

Ca. CXIII.

Eniamin lupus

b rapax mane comedit pdam. et vespe diuidet spolia. Quidā refert hoc ad hierusalē q fuit i forte beniamin q dicit⁹ lupus rapax. qz sanguine pphaz et christi fudit. et mane egressiōis de egypto pdā id ē legē qst extortam a deo accepit. et adhuc eaz comedit. sed in vespera mūdī diuidet spīritū vīuificatē a lra occidente. Hebrei ad altare qd fuit in hierlm referūt qd dicit⁹. lup⁹ rapax ppter ignis voracitatē. in quo mane sacerdotēs pponēbant vīctimas ad adolendū. vespe spī inter se pres suas q de sacrificijs eos contingebāt diuidebāt. Sed ver⁹ de paulo itel ligi qui fuit de beniamin. q pmo fideles psecut⁹. post fidelis eloqā dī et grad⁹ ecclie dispēsaui. vel qz hec trib⁹ multū fuit bellicosa. Et bñdixit singlis ppijs bñdictōib⁹ nō q singlis bona dixerit. s. qz bñ et ppheticē dixit vel qz ex maria parte benedixit eos.

De morte iacob et trāslatiōe ei⁹ in ebron.

Caplm. CXIII.

Ec locutus est ia

b iacob collegit pedes suos sup lectulū et obiit. et appositus est ad pplm suū. i. ad angelos certa spe tandē in re. Florū quidez est q appositus est ad abraam et isaac sed tā pauci ppls dici nō possunt. Al⁹ populus dici pnt oēs ab adā pdestinati qui crāt i sinu abrae. Ioseph pō pcepit medic⁹ vt cōdiceret eū aromatib⁹. et custodiret eū egypti. xl dieb⁹. Hos em̄ erat ethnicoz incōdita fua re corpa. i. dieb⁹. et singulis dieb⁹ plāgere. et fouere ea calida aq. vt sciret vtrū aīa egressa an sopita foret. cōdita pō. xl. dieb⁹ seruabant Hebrei mos erat incōdita seruare. vñ. dies b⁹ cōdita dieb⁹. xxx. Seruauerūt igit et spī ia cob dieb⁹. xxx. et ita sub amboꝝ custodia trāsfert⁹ dies. lxx. Fideles mō qz mortuos suos fide et virtutib⁹ cōditos alit. xxx. dieb⁹ eos plāgunt. i. speciales missas sub nūero tot dierum p spīs celebrāt. Quidā tertiā diē marie celebrāt. p spū aīa et corpe. Alij septimā. qā transeūt mortui ad septimā quietis. vñ p septenario aīe et corporis. Significauit aut̄ ioseph pharaoni per intercessores qstauerat patri de sepultura. Et accepta licētia a pharaone. comitatur fratrib⁹ suis et multis senib⁹ egypti detulit ad sepeliendū patrē in hebrō

sed timētes bella deuiauerūt a recto itinere
venerūtq; ad areā adad. vbi postea popul⁹
murmurās p̄ra deū dīuino igne p̄sumpt⁹ ē
et planuerūt ibi dieb; septē Et ob h̄ indigne
dixerūt locū illū plāctū egypti Tandē redeū
tes ad viā trāsito iordane sepelierūt cū ī spe
lunca duplici. Rediitq; ioseph in egyptū cū
fratrib; et vniuerso comitatu.

De reditu ioseph et ei⁹ morte. Ca. CXV

Imentes vero

t fratres ei⁹ ne mortuo patre meoz
fieret iniurie eoz dixit ei⁹ p̄ tu⁹
adhuc viues mādaui vt hec verba tibi dice
rem⁹. Obsecro obliuiscar; scelerū fratrū tuo
rum. nos q; oram⁹ vt patri tuo dimittas ini
quitatē hāc. Et adorauerūt proni in terram.
Fleuitq; ioseph et ait Nolite timere. ⁊ sola
tus est eos. Virisq; 2. r. annos. ⁊ vidit fili
os effraim vsq; in tertiā generationē Et etiā
de machir filio manasse nati sūt filij ī genib;
ioseph. Aliq; fratrib; suis. De⁹ adhuc visita
bit vos. et reducet ad terrā p̄ qua iurauit pa
trib; vestris asportare ossa mea vobiscū. Cū
q; adiurasset eos sup h̄ mortu⁹ est. ⁊ p̄ditus
aromatib; reposit⁹ in loco in egypto nec mo
tus donec egressi sunt filij isrl d̄ egypto Alij
fratres fm iosephū q; q; in obitu suo defere
bat et sepeliebat in hebron. et post translati
sunt in sicchem.

Exp̄planatio erodi	ca. i.
De seruitute filiorū israhel	ca. ii.
De dolo obstetricum	ca. iii.
De summissione paruuloz	ca. iiii.
De ortu et educatiōe moysi	ca. v.
De vxore moysi et h̄t̄opissa	ca. vi.
De fuga moysi et affinitate ietro	ca. vii.
De visione dei in rubo	ca. viii.
De signis datis moysi	ca. ix.
De reditu moysi in egyptū ⁊ dimissiōe vxo ris.	ca. x.
De p̄mo ingressu ad pharaonē	ca. xi.
De afflictione filioz israhel	ca. xii.
De mutatione p̄gaz in colubrū	ca. xiii.
De plagis egypti. et aqua versa in sanguis nem.	ca. xiiii. ⁊ xv.
De ranis	ca. xvi.
De cynipibus	ca. xvii.
De cynomia	ca. xviii.
De morte pecoz	ca. xix.

De vlcerb; et vesicis	ca. xx.
De grandine	ca. xxi.
De locustis	ca. xxii.
De tenebris	ca. xxiii.
De diebus egyptiacis	ca. xxiiii.
De agno pascale ⁊ dieb; azymoz	ca. xxv.
De p̄mogenitoz morte	ca. xxvi.
De exitu israhel de egypto.	ca. xxvii.
De sanctificatiōe p̄mogenitoz	ca. xxviii.
De deserto egypti	ca. xxix.
De ducatu colline et mari rubro.	ca. xxx.
De transitu maris rubri	ca. xxxi.
De dulcoratione aquaz ī marath	ca. xxxii.
De fontib; et palmis in helym.	ca. xxxiii.
De coturnicib; ⁊ manna.	ca. xxxiiii.
De aqua data in raphidim	ca. xxxv.
De pugna cōtra amalech	ca. xxxvi.
De subditiōne magnatum ad ietro	ca. xxxvii.
De puentu ad montē sinai	cap. xxxviii.
De datiōe legis verbotenus	ca. xxxix.
Exp̄licatio decalogi	cap. xl.
Primū mandatū	
Sadū pceptū	
Tertiū pceptū	
Quartū pceptū	
Quintū pceptū	
Sextū pceptū	
Septimū pceptū	
Octauū pceptū	
Nonū pceptū	
Decimū pceptū	
De altari faciendo	ca. xli.
De iudicijs	ca. xlii.
De federe firmato aspersione sanguis vltu loz	ca. xliii.
De p̄mo ascensu moysi in mōtē	ca. xliii.
De tabernaculo faciendo	ca. xlv.
De schemate arce.	ca. xlv.
De p̄pitiatorio et cherubin	ca. xlv.
De mensa ⁊ coronis	ca. xlv.
De panib; p̄positionis.	ca. xlv.
De vasis libaminū	ca. l.
De candelabro	ca. li.
De parietib; tabernaculi	ca. li.
De distictiōe tabnaculi ⁊ vtroq; velo.	ca. liii.
De cortinis et sagis.	ca. liii.
De modo tegēdi fm bedā	ca. lv.
Joseph⁹ aliter	ca. lv.
De pellib; suppositis	ca. lv.
Quid figurabāt p̄dicta	ca. viii.
De altari holocaustoz	ca. li.
De situ altaris et vasis eius	ca. li.
De atrio circa tabernaculū	ca. li.
De lucernis	ca. li.

Libri Exodi

De cōmunib⁹ vestib⁹ sacerdotū cap. lxiij.
De pontificalib⁹ indumentis cap. lxiij.
De mitra et tyara cap. lxiij.
De typo vestium. cap. lxiij.
De cōpositōe altar^{is} icēsi. et loco ei⁹ cap. lxiij.
De cōpositōe tympani matris. cap. lxiij.
De pfectōe scēte vinctōis. cap. lxiij.
De labio enco. cap. lxiij.
De redēptōe numeratoz. cap. lxiij.
De electione artificum. et datione tabula^{rum} cap. lxiij.
De vitulo conflati. cap. lxiij.
De prece moysi et minis dei. cap. lxiij.
De trāslatiōe potis tabernaculi. cap. lxiij.
Quā moyses vidit posteriora dñi. cap. lxiij.
De secundis tabulis et gloria vultus Moysi. cap. lxiij.
De cōpositōe tabnacti et erectōe. cap. lxiij.

Explicatio exodi.

Cap. lxiij.

Historia sequi

b tur exodi. nō alia qdē a p̄dicta
s; eadē p̄tinuata sed ppter fasti
dñi tollendū in q̄nc̄q; partitio
nes distincta est quaz̄ quelibz
pprium libri sortita est vocabulū. Etiam he
quinq; distincte sunt ab hebreis. p. lxiij. co
mos. quoz̄. xij. p̄cesserūt in genesi. Hec aut
secda partitio grece d̄r exodus. latine exi⁹.
Odos em̄ iter vel via d̄r. Agit em̄ de exitu
israhel de egypto. Hebraice d̄r elefmoth. a p̄n
cipio libri. et sonat. hec sunt noīa. sicut nos a
p̄ncipiis suis psalmos noīam⁹.
De seruitute filioz israhel. Ca. lxiij.

Irrexit igitur

f rex nou⁹ in egypto. longo tpe p⁹
mortē ioseph. Ab illo em̄ sub q̄
fuit ioseph qui p̄p̄rio noīe dicit⁹ est nephres
Ocan⁹ regnauit ammonaphis. sub q̄ nat⁹
est moyses. Regno aut̄ translato ad alia do
mū. rex ille ob̄ q̄si nou⁹ ignorauit bñficia
ioseph. q̄ p̄ulerat egypto. et odiebat israhel ma
xime ut ait ioseph⁹. q̄ inuiderūt eis egyptij
ppter virtutē ingenij. et laboris industriā. et af
fluentiā opū. et sobolis nobilitatē. Et ait rex
ad pplm suū. Populus israhel fere fortior ē no
bis. sap̄tēter opprimam⁹ eū. ne multiplicat⁹
vel tpe p̄tra nos insurgat. vel addatur hosti
bus nostris. et egrediat⁹ liber. Imposuit ergo

eis graues angarias operū quibz fracti non
vacarēt amplexibz. et magistros operū p̄fecit
eis hebreos. sed magistr⁹ op̄ez p̄fecit egypti
os ut durius affligerēt eos. Cōixerūt ḡ late
res et quibz edificauit regi ciuitates taber
naculoz. phis⁹ et ramassen Ciuitates quidē
p̄p̄r⁹ erāt sed nō erāt tabernaculoz. erātq; in
finib⁹ egypti. et ideo murauit eas pharao. ut
ibi poneret armatos q̄si in tabernacul⁹ semp
excubantes. nequis posset ingredi vel egre
di sine regis nutu. Vel tabernaculoz. id est
pauperū p̄p̄r⁹. et opere illoz illas distauit.
Vel ut alia littera habet. positionū ubi s; fl
scus reponeret. Alio etiā opus nō tā graue
q̄ fuisse imposuit eis. ut lutū plateaz. et for
des vicorū cophinis exportaret. de q̄ legi⁹.
Dan⁹ eius in cophino seruerūt. Tertium
etiā addidit opus fm iosephū. ut flumiū per
multas derivatiōes diuideret. et circūdarēt
ciuitates fossatis. ne eas inundare flumi⁹ va
leret. et tam. cccc. annos in his miserijs expē
derunt. et compleuerūt. Quāto magis aut̄ op
primebant. tāto magis deo auctore multis
plicabantur.

Dedolo obstetricum. Cap. lxiij.

Et vidēs pha

q rao alium excogitauit dolum. et p̄
cepit obstetricib⁹ hebreoz sephore
et phue que p̄cerāt multitudinē obstetricū.
ut masculos hebreoz in obstetricādo inter
ficerent. et abortum factum esse mentirentur.
Feminas aut̄ reseruarent. Tum quia fragis
lis sex⁹ nocere nō poterat. et libidini egypti
orū deseruierūt. Tū quia quidaz sacroz scriba
regi p̄dixerat eo tpe in israhel masculū nasci
turū. qui regnū egypti humiliaret. et virtute
vniuersos transcenderet. Timuerūt p̄o ob
stetrices deū et seruauerūt mares. Que cum
a rege arguerent. in entē sunt dicentes. He
brei scientiā obstetricandi habēt. p̄p̄r⁹q; ve
niamus ad eas pariūt. Et quia timuerūt de
ū edificauit illis domos. et locupletauit eas
cum esset pauperes vel fecundauit eas cum
esset steriles. Augustinus dicit obstetrices
venialiter peccasse. Gregorius videtur velle
q̄ mortaliter. Dicit enim q̄ merces benigni
tatis earum potuit in eterna vita retribuī. s;
pro culpa mendaciū in terrenā compensatio
nem declinata est.

De summissiōe paruuloz. Ca. lxiij.

c 3

Historia

Idēs ergo pha

Yrao dolos sibi nō prodesse aperte aggressus est eos, p̄cipiēs vt quicquid masculini sexus nasceretur in isrl̄ i flumē p̄iceret, et multi eo tpe summersi p̄fecti. Pro quo pet̄o credidē de egyptios tradidisse in hunc errorem, vt apim p̄ deo colerēt. Erat autē ap̄s, vt ait plin⁹, qui et testat̄ se vidisse eum quiddā taurus, q̄ ex improuiso egrediebatur de flumine, habens in humero dextro signū candidū instar lune corniculare, ad quē cū statim p̄fluere egyptij, om̄i genere muscicorū p̄allentes leuabat i aera, et sup̄ eos tā q̄ p̄allens ferebat, et ad motū vel stationē ipsius ip̄i in terra mouebant et stabāt et eadē die euanescebat. Dicūt autē quiddā q̄ in festo serapis annuatim emergebat, vñ et ip̄m serapin, id est serap̄ consecratū autumant vocatum. Alij autē p̄ decētiū semel apparere dicunt. Alij tantū tpe iusti sacerdotis heliopoleos, insulti nō vt quasi diuini iusticia indicaret sacerdotū. Peccatū ergo fluminis puniuit deus in errore fluminis.

De ortu et educatione moysi,

Caplm, V.

Gressus est post

ebecit leuita noīe arā, vel amram qui accepit vxorē contribulē noīe iacobeth, qui nolebat accedere ad vxorē p̄ edictū, malēs carere liberis q̄ in necē procreare. Cui de p̄ somniū astitit, vt ait iosephus dicens, ne timeret vxorē cognoscere, q̄ puer quē timebat egyptij nascitur⁹ esset ex ea, etiā de sacerdotio aaron ei significauit. Tandē cōcepit mulier et peperit filiū sub silētio, eo q̄ non multū ei dolores partus insisterint. Et videns puerū elegantē abscondit eū tribus mensib⁹. Cūq̄ celare nō posset, sumpsit fascellā scirpeam in modū fasci, i. sacci rotundi vimine completā, et linxit eaz bitumine ac pice, et ponēs intus infantulū in carecto ripe eum exposuit, ne impetu fluminis raperet, et stante p̄cul sorore paruulū maria et expectante rei exitū ex matris p̄cepto. Ecce autē descendit terimith filia pharaonis vt lauaret in flumine, que vidēs alucolū, et afferre sibi iubēs vidit paruulū vagientē, et misera est ei⁹ dicens, De infantib⁹ hebreorū est hic. Sic em̄ deus eum venustauerat, vt etiā ab hostib⁹

dignus alimento haberet. Et cū egyptie plures ei admoissent ybera ad lactandū, faciē auertebat. Et ait maria Vt inq̄t hebreā ad ducam, forte ybera gentis sue sequet. Ex p̄cepto ergo terimith abiens matrē paruulū tā q̄ alienā adduxit et accessit ad ei⁹ ybera pueri. Suscepit ergo a terimith alendū puerū, et ablactatū reddidit filie pharaonis, que ad optauit eū in filiū, et dictus est moyses. Egyptij em̄ moys aquā, is saluatū dicunt. Quē dū quadā die terimith obtulisset pharaonī, vt et ip̄e eū adoptaret, admirās rex pueri venustatē, coronam quā tunc forte gestabat capiti illius imposuit. Erat autē in ea hamonis imago fabrefacta. Puer autē coronā proiecit in terrā, et fregit. Sacerdos autē eliopoleos a latere regis surgens exclamauit, Hic ē puer quē nobis occidēdū deus monstrauit vt de cetero timore careamus, et voluit intrare in eum, sed auxilio regis liberatus est, et p̄ suasionē cuiusdā sapientis, qui p̄ ignorantia hoc factū esse a puero asseruit. In cuius rei argumentum euz prunas allatas puero obtulisset, puer eas ori suo apposuit, et ligue sue summitatē igne corripuit. Unde et hebrei in peditioris lingue eum fuisse autumant. Tāte vero pulcritudinis fuit vt ait iosephus vt nullus adeo fener⁹ esset qui ei⁹ aspectus nō hereret multisq̄ dū cerneret eum per plateas ferri occupationes in quibus studebant desererent.

De vxore moysi ethiopissa. Caplm, VI.

Sctū est autem

fcuz adultus fuisset moyses, ethiopes vastauerūt egyptū vsq̄ ad mēphim et mare, q̄ circa pueri ad diuisiones egyptij acceperūt responsum, vt auxilia toze vteretur hebreo, et vix obtinuerūt a terimith vt exercitui quē parauerat moysen p̄ficeret ducē, prius prestitis sacramentis nec nocerent. Erat autē moyses vir bellicosus et peritissimus qui fluminis iter tanq̄ longū p̄mittens, p̄ terram duxit exercitū itinere breuiori vt improuisos ethiopes p̄ueniret. Sed per loca plena serpentib⁹ iter faciēs, tulit in arcis papireis sup̄ plaustra ibices, ad conias, i. egyptiacas naturaliter infestas serpētib⁹, que rostro p̄ posteriora imisso aluum purgāt, castraq̄ metatur⁹ p̄ferebat eos vt serpentes fugaret et deuorarent, et ita tunc

Libri Exodi

per noctē transibat exercitus. Tandē puen-
tos ethiopes expugnans, inclusit eos fugie-
tes in ciuitate saba regiā, quā post cambises
a nomine sororis sue meroem denominauit
quā cum quia inexpugnabilis erat diuiti⁹ ob-
sedisset, oculos suos intecit in euz tabris filia
regis ethiopum, et ex cōdicto tradidit ei ciui-
tatem si duceret eam vxorē, et ita factū ē. In
de est q^d maria et aaron surgati sunt aduers⁹
moysen p vxore eius ethiopissa. Dum autē
redire voluiss⁹ nō adqueuiss⁹ vxorē. Proinde
moyses tanq³ vtr peritus astroz duas ima-
gines sculpsit in gemmis hui⁹ efficacie, vt al-
tera memoriā, altera obliuionē pferret. Lun-
q³ paribus anulis eas inseruiss⁹, alteruz scz
obliuionis anulum vxori prebuit, alterum
ipse tulit, vt sicut pari amore sic parib⁹ anu-
lis insignirentur. Cepit ergo mulier amoris
viri obliuisci, et tandem libere in egyptū re-
gressus est.

De fuga moysi et affinitate tetro

Caplm. VII.

Diebus illis

I egressus moyses ad fres suos i
terrā sessen vidit afflictionē eoz
rū, et pfectū operis egyptiū pecu-
tiente quendā de hebreis, et secreto pculsus
egyptiū abscondit in sabulo. Et egressus alte-
ra die vidit duos hebreos ritates. Qui duz
argueret eū qui fecerat iniuriā Rūdit Quis
te cōstituit iudicē sup nos. Num me occide-
re vis sicut occidisti heri egyptiū. Virat⁹ ē
moyses quomō palā factū erat verbū hoc, et
timuit pferri cū audisset pharao pbi hoc
et quereret eū occidere. Qui fugies p desertū
venit in terrā madian: et cūboz inopiā (vt ait
ioseph⁹) virtute tolerātie supabat: et venit ad
ciuitatē madian circa mare rubrū, sic nomia-
tam a quodaz filio abrae de cerbura, sed itq³
fuitra puteū. Erant autē sacerdotes madian, id
est pmati q^d antiquitus sacerdotes dicebant⁹
vij, filie, q^d dicebat⁹ raguel agnoscatus tetro co-
gnominatus cineus q^d venerāt vt haurirent
aquā gregib⁹ suis. Officiū em gregū alendo-
rum tūc etiā erat mulier. marie i regiōe dro-
goditaz. Supuenientes autē pastores repu-
lerāt eas, quos prohibuit moyses ab iniuriā
virginū, et adaquauit greges eaz. Que matu-
rius solito redeūtes rogauit patrē, ne bene-
ficiū pegrinū retributōe paret. Vocatus

q^d moyses iurauit vt habitaret cū eo Et acce-
pit vxorē filiā eius sephorā, q^d peperit ei ger-
son, quod sonat aduena, eo q^d i exilio genue-
rat eū, peperitq³ altez quē dixit eliezer, i. dei
mei adiutorium, deditq³ ei socer omnē curaz
gregum suoz, in quib⁹ ois antiquis barbaris
erat possessio.

De dei visioe in rubo, Caplm. VIII.

Inde mortuus

I est rex egypti clamauerūt filiū
isrl ad dñm et recordat⁹ est fe-
deris q^d pepigerat patrib⁹ eoz. Moyses at
pascbat greges oulū in deserto Cūq³ minal-
set gregē ad iteriora deserti, venit ad mōtē dei
sinai, q^d et in qdā pte sui dicit⁹ ē oreb, et apparuit
ei dñs in flāma ignis i medio rubi. Ignis
aut vtriditate rubi depascebat inori⁹ Erat at
mōs ad pasturas egregi⁹ et herbis abundās
q^d pastores illuc ascēdere n psumebāt, tū q^d
mōs excelsus erat, tū q^d opinio erat deū ibi
habitare. Et ait moyses: Vādā et videbo vi-
sionē hāc magnā, et vocauit eū dñs de rubo
et ait, Moyses moyses. Qui rūdit, Assum.
Et dñs, Tolle calciāmēta tua, locus em in q^d
stas terra sancta est. Et ait, Ego suz de⁹ abra-
am, deus isaac, et deus iacob. Vidi afflictio-
nem populū mei in egypto, et descendī vt li-
berare eū, et educā eū in terrā fluentē lacte et
melle, ad loca chananei et hebrei amorē, et fereget
eucl. et sebusel. Nomē autē gentis septimes,
gergeset, tacuit, et fere vbiq³ tacet nisi i deuto-
nomio. Sz vei mittā te ad pharaonē vt edu-
cas populū meū de egypto. Et dixit ei moy-
ses, Quis ego sum vt eā ad pharaonē Et do-
minus Ego ero tecū: et habebis h signum q^d
miserim te. Cū eduxeris populū meū de egy-
pto imolabis deo sup montē istū, q^d d. tūc
videb q^d ego fui tecū, et eduxi te de tra egypti
Hebrei tū termināt h psum q^d miserim te Et
ait moyses. Si dixerint filiū israel, q^d est qui
misit te, q^d est nomē ei⁹, q^d d. d. cā eis Qui dñs
Ego sum q^d sum, q^d d. vocor q^d sum, Et dices
eis, Qui est misit me ad vos, Dices etiā De⁹
abraam, de⁹ isaac, de⁹ iacob misit me ad vos
Hoc nomē mihi est in eternū, quia hī tres
testes viuunt in eternū, Ioseph⁹ dicit, Dixit
ei suam appellationem, quam homines pri-
us nō audierant, nec mihi fas est dicere, Va-
de cōgrega seniores israel et dices eis q^d ap-
parui tibi in rubo, et misit te ad liberandum

en et egredientē tecū ad regē egypti Et dices ad eū. De^o hebreorū vocauit nos. Ibi^m vñ am triū dñe i solitudine. vt imolem^o dō no stro. Scio tñ q non dñm tter vos nisi p mā nū validā. z pcutiā egyptū in mirabilib^o me is. Nec exibitis vacui. s; postulabitis ab egyptiis et cōcellaneis vestris vasa p̄ciosa z v̄s stes et spoliabitis egyptū. Dicit hebrei postulasse vt dono daret. sed ver^o est q mutuo Excusant aut p̄ceptū dñi.

De signis dānis moysi. Caplin. IX

¶ ait moyses

e Nō credēt mibi Cui dñs Quid est qd tenes i manu tua. Rñdīt Virga Et ait. Projice eā i trā. Et p̄cicit. Et p̄sa est in colubrū. Et expanit moyses. ita vt fugeret. Et dixit dñs Apphēde caudā eius Et cū tenuisset. versa ē i p̄gā. In hebreo em coluber femi gener^o ē. Et ait. Hoc signū facies vt credāt tibi. Et adiecit. Mitte manū tuā i sinū tuū Et misit. et facta ē leprosa. i. al bida instar niuis. Itēz ait. Retrahe manū i sinū. Et retraxit. z ptulit. et erat sillis carni reliq. Et itēz S; neq; his dieb^o signis credēt Sume aquā flumīs. et fūde sup terrā aridā z vertet i sanguinē. Et ait moyses. Obsecro dñe. mitte aliū nā ipeditioz lingue fact^o sum ex q locut^o es ad seruū tuū. nec etiā eloquēs sum ab heri z nudius tert^o Et dñs Quis fecit os. qd mutū aut surdū. qd vidētē aut cecū. Nōne ego. Age igit. docebo te. et ero tecū. At ille. Obsecro dñe. mitte quē missurus es Et dñs qñ turbat^o ait. Aaron frater tu^o eloquēs est. z ipe egrediet in occursum tuū gaudēs. Pone p̄ba mea i ore ei^o. z oñdā vob qd agere debeatis. Virgā sume i q̄ factur^o es sig^o Venit g moyses ad ietro z ait. Reuertar ad frēs meos in egyptū. vt videā si viuāt. Cui le tro. Vade in pace Hora aut faciet dicit ite rñ dñs ad moysen. Vade in egyptū mortui sunt q̄ querebāt aīgm tuā. pharao. s; z cōplis ces ei^o. Vel plurale ponit. p singlari. si sol^o pharao querebat.

De reditu moysi in egyptum z dimissioe vxoris. Caplin. X.

¶ Ait ergo moy

t ses vxorem z liberos. z iponēs sup asinū. p̄fect^o est. Cūq; eēt in itinere in diuerso rōio vt comederet. occurrit ei

dñs. li angelus euaginato gladio. z volebat occidere moysen. s; quia vxorem ducebat z filios contra voluntatē dei. essent enim impedimento. Vel quia puerū ducebat qui incir cūcūsus erat Alterū forte iā circūciderat moy ses. Nō em credendum est illis qui dicūt aliterum remāsisse cū ietro. cū supra ait. liberos Tulit ilico sephora acutissimā petrā. z circūc idit prepuriū filiū suū tetigitq; pedes eius z ait. Sponsus sanguinū tu mibi es. z dimisit eū postq; dixerat hoc. vt ait Augustinus Locus iste breuitate obscurat^o est Vbi ergo ait. tetigit pedes ei^o. intelligēdū est. sanguis tetigit pedes pueri vel angeli. Vñ irata ait viro. Es ne mibi vir sanguinū. i. An ex p̄uoglo tuo tantū scelus teneor agere. vt fundaz sanguinem filiū mei. Et recessit ipa ab eo vel angelus. Hebre^o ita habet. Et tetigit pedes eius. i. sephora moysi Indignans em p̄puriū um iecit ad pedes moysi z ait. Gener sanguinum tu mibi es. i. tu gener patris mei idō factus es. vt esses mibi carnī mee in filio ad sanguinē. i. ad mortē. Vel sanguis me^o effusus est ad placandū angelū q̄ tibi mortē minabatur. Et dimisit angelus moysen. qd in hebreopar. Tamen hebreus habet. Relaxauit eū angelus. quē prius. s; vsq; ad mortēz artabat. Et hinc volunt quidā mortē circūcidedi petrinis cultellis habuisse principū vel a so sue in galgalis Tamen vbi nos habemus petrā. hebre^o habet acie. z dicit acutissimā aciez nouaculā. Vnde z iudei nouaculis circūciscunt. Fabulant^o quidā hebrei vsq; ad dauid circūcisionē factā petrā. Sed q; in deiciendō goliā ferz loricez galee cessit lapidī tacto quasi dāns ei locū. deinceps cessit lapis ferro in circūcisione.

De primo ingressu ad pharaonem. Caplin. XI.

¶ Ait itaq; moy

a ses sol^o tenēs p̄gā in manu. itra uitq; aarō dñō inbēte desertū si nai z occurrit moysi i mōte dī. dixitq; ei moy ses p̄ba dñi z signa q̄ mādauerat. Venerūt q; simul. z gregauerūt seniores israel Locutusq; est eis aaron oīa p̄ba dñi. z fecit signa corā eis. z crediderunt Post hec cum senioribus israel ingressi sunt ad pharaonem z dixerunt ad eū. Hec dicit dñs deus israel Dimitte populū meū vt sacrificet mibi in deserto

Libri Exodi

Et ille, Hecdo dñm et isrl' nō dimitta Et ille
li. Jbim^o vñs triū diez in solitudinē, vt sacri
ficem^o deo nro In q̄ nec p̄ietas nec duplici
tas itelligēda est Eo em̄ ordine foris ita p̄p̄s
educeret, si pharao p̄lm dīmīssisset Tūc moy
ses fm̄ iosephū cōmēorauit ei quāra fecerat
egyptiis opp̄ssis ab ethiopiis, et p̄mēorauit
labores et picula q̄ p̄ eis tulerat, et q̄ p̄ eis cū
dignā nō acceperit retributōz, pariterq̄ q̄ si
bi cōtingebāt in sina exposuit Quē rex deri
dens seruū suū fugitiuū vocauit, et p̄ seditōe
eū rediisse, Tūc ait rex suis suis, Vult^o est
p̄ls quāto maior si dederit, et requie ab opi
b^o Et p̄cepit, ne vltra darent eis palce ad cō
ficiēdos lateres, q̄ p̄ minute luro miscebant^o
vt solidiores essent lateres, vel lateres poti^o
cōqbant p̄ lignoz penuria in egypto.

De afflictione filioz isrl' Caplm. xii.

Primebantur

o ḡ hebrei opib^o nocte colligendo
paleas, et die lateres faciēdo, et
idē nūer^o laterū exigebat ab eis q̄ p̄ pri^o Fla
gellariq̄ sunt magistrat^o de filiis isrl', q̄ p̄erat
fratrib^o suis opantib^o, nocte colligēdo pale
as a p̄fectis pharaōis, Magist^o em̄ opuz
hebrei erat, p̄fecti vero mgris egypti Vē
nerūtq̄ p̄positi filioz isrl' ad pharaonē et di
xerūt, Cur inisq̄ agis 3 suos tuos, Qui ait,
Vacatis ocio et ideo dicitis, Eam^o sacrifice
m^o dño Ite ḡ, opamini, palee nō dabunt vo
bis Cuiq̄ egredieret^o, occurrerūt moysi et aarō
et dixerūt eis Videat dñs iniuriā vñz i nos
et iudicet, qm̄ ferere fecistis nos, i, abomina
biles reddidistis corā pharaōe Et ait moyses
ad dñm, Cur misisti me vt affligeres populū
istū, Cui dñs, In manu robusta eijcias eos
Et adiecit, Ego sum q̄ apparui abraam et isa
ac et iacob in deo oīpotenti, i, q̄ sum oīpotēs
et nomē meū adonai nō idicaui eis, i, fortitur
dinē et potentia ad q̄s p̄tinet h̄ nomē, s; p̄ieta
tez et sapientiam, ad q̄s p̄tinet eli et eloi, Vel
nō idicaui sicut tibi, Apparuit ei dñs abra
e, sed moysi locut^o est facie ad facie, Et iterū,
Introducā vos in terrā sup̄ quā leuant ma
nū meā, i, iurānt, vt darē eā patrib^o vñs, ego
dñs, q. d. Ita verū est h̄, sicut ego sum dñs, et
est inramēti species Narrauitq̄ moyses hec
oīa filiis isrl', nec adqueerūt, ppter angustiam
spūs Connumerat aut^o h̄ historia p̄ncipes do
mor^o p̄ familias suas, sed d̄ tribub^o tantū, scz

ruben, symeō, et leui, Nob̄ aut^o de solo leui dī
cere sufficiat, Filij leui fuerūt, gerson, caath,
et merari, Et q̄b^o tres familie leuitaz dering^o
te sunt, gersonite, caathite, merarite, Filij ca
ath amrā et isuar chore, Filij amram de ioca
beth, aaron moyses et maria, Accepit aut^o aa
ron vxorē elisabeth filiā aminadab, sororem
naason, q̄ pepit ei nadab et abiud eleazar et
ithamar, Eleazar accepit vxorē d̄ filiā phā
nuel, q̄ pepit ei phinees Iste est moyses et aa
ron, quib^o locut^o ē dñs in terra egypti, Hoc
addit esdras, vt quidā dicūt, Vel moyses d̄
se tanq̄ de alio locutus est.

De mutatiōe virgarum in colubrum,

Capl. xiii.

Locutus est

i dñs ad moysen, Loqre ad pha
raonē oīa q̄ loqr̄ tibi, et ne time
as eū, Ecce p̄stitui te deū pharaōis, i, poten
tē in ipso et in tra ei^o facere signa ad modū dei,
Aaron erit p̄pha tu^o, i, p̄lo curor, Nō tñ moy
ses d̄s, vel aaron p̄pha, Ingressiq̄ sunt moy
ses et aarō ad pharaonē, Moyses erat, lxxx.
annoz, aaron, lxxxiij, qm̄ locuti sūt ad phara
onē, Tulit ḡ aaron p̄gam moysi, et elecit eā i
terrā corā pharaone, et versa est in colubrum
Vocauitq̄ pharao maleficos, et fecerūt sili
ter p̄iciētes singuli p̄gas suas, q̄ verse sunt
in dracones, sed deuorauit p̄ga aaron p̄gas
eorū, Et sciendū qz magi oculos spectantiū de
ludēbāt, Vel fm̄ Augustinū, demones dis
currūt p̄ mundū, et subito semina rez de quib^o
bus hoc agit afferunt.

De plagis egypti, et de aqua versa in san
guinem, Caplm. xiiii. Et. xv.

Enduratur ē cor

i pharaōis, nec auduit eos Et ait
dñs ad moysē, Egredere i occur
sum pharaonis cū egrediet^o ad aq̄s et dices,
In h̄ scies, qz dñs sū Percutia p̄ga aquā flu
minis, et vertet in san
guinem, Pisces mori
ent, et affliget egyptiū
et factū ē ita, Et pecus
sit aaron aquam flu
minis, et versa ē in san
guinē, et fuit sanguis
in oīi terra egypti, in
flumib^o, riuib^o et palu
bus

Prima rubens vñz
da, ranarū, plaga se
cunda, Inde culcx
tristis, post musca
nocuior istis, Quin
ta pecus strauit, ve
sicam sexta creauit,
Postq̄ subit gran

alio. Forte nō in om nibz. s; i his q̄ mana bant de nilo. et in va sis domorum tam li gneis q̄ sacris. Fode runtq; puteos egypti p̄ circuitū fluminis. et inuenerūt sanguinē. Feceruntq; similiter magi sānes et mābres. Et dicunt. q̄ allata sit aq̄ de terra iessen. quā nō percussit dñs plagis p̄ fili os isrl̄ q̄ habitabāt in ea. Tū ioseph⁹ dicit. q̄ hebreis flumi⁹ potabil⁹ erat. licet esset muras tus. egypti⁹ p̄ nō solū colore. s; etiā sapor re amaro cruore p̄ferebat. Uñ poti⁹ videt q̄ alibi q̄ i nilo aqua fuerit in egypto. Et hec ē prima plaga. qua percussit dñs egyptū septē diebz. De q̄ dicit ioseph⁹. q̄ pharao timēs p̄ ea et hesitās hebreos abire p̄misit. Lūq; ma lū fuisset releuati⁹ sententiā pmutauit.

De ranis. Caplm. XVI.

Terū locutus ē

i dñs ad moysē. Ingredere ad pha raonem et si noluerit dimittere po pulū. dic ad aaron vt extēdat ma nū sup flumia riuos et paludes. Et fecit sic. Et ascēderūt rane et operuerūt terrā egypti. Que vt dicit ioseph⁹. orie in breui moriebāt et pu trescētibz cadaueribz fetor nis nori⁹ exhalas bat ex aq̄. Imo q̄dā q̄si domestic domos in trātes sepe in cibis et potibz et lectis inuenie bant. Fecerūt aut et malefici filii. Sūt autē tria genera ranaz. vnū fluuiāle et. vocale ali ud mīmū qd et calamitū dī. qd si p̄iciat i os canis ommutescit. et iū magnū ē et venenosū qd rubeta dī. et vulgo crassatiū. Dixit q̄ pha rao ad eos. Orate dñm. vt auferāt rane a no bis. et dimittā pplm. Et clamauit moyses ad dñm. et mortue sūt rane. Videt q̄ pharao q̄ data eēt req̄es. nō dimisit eos.

De cyniphibus. Capitulu. XVII.

Itiq; domi

nus ad moysē. Dic ad aarō. Et rēde p̄gā. Et p̄cute pulue rē terre. et sint cyniphes i omi terra egypti. Et factū ē ita. Sūt at cyniphes musce adō subtiles. vt visū nīl acute cernēt effugiāt. et corp⁹ cui insidēt acerbō terebant stimulo. Fecerūtq; malefici filii. vt educerent cyniphes. et nō potuerūt. Et dixit pharao i Digitus dei est h. i. spūs dñi dei. Sicut ei p

derterā fili⁹. sic p̄ digitū spūsctūs solet accipit Augustinus q̄rit q̄re in h̄ defecerint et nō in p̄mo vel scdo. Et dī hoc esse factū ad notan dum. q̄ rē p̄hi habuerint noticiā p̄is et fili⁹ nō tamē spūs sancti. Dextera signa facta sunt per manū aaron. q̄ sequunt. vel a dño tantū quedā vero p̄ moysē.

De cynomia. Caplm. XVIII.

Itit ergo domi

dñs ad moysē. Egredere ad aq̄s ad pharaonē. et dic ei. q̄ si nolu rit dimittere pplm meū. mittā in oēm terram egypti omne genus muscar. et factū in die illa mirabilē terrā iessen. q̄ habebit tranquillitatem. Et factū est ita. Et venit musca grauissima i omne terrā egypti. Figurata locutio. i. mlti tudo muscar. et exp̄ssius dictū ē q̄ si plurali ter diceret. Pro quo. lxx. posuerunt cynomia id est musca canina. quod et in psalmo legit. Tūc vocauit eos pha

rao et ait. Ite sacrificā te dño vestro in terra hac. Qui dixerūt. Nō possum⁹. Abominati ones egyptior. imola bīm⁹. Si mactauerit mus q̄ colunt egypti corā eis. lapidibz ob ruent nos. Taurū em adorabāt in honorez apīs. vaccam p̄ iside. ouē p̄ hāmone. Und abominabile erat eis occidi hec vel comedī. Et ait pharao. Ite in desertū. verū tamē long⁹ ne abeat. Rogate dñm p̄ me. Oravit moyses. et recessit musca. Et itez cor pharaonis indurati⁹ est. Pro his duabz plagis dī iosephus. q̄ innumera mlti tudo pediculor. egypti⁹ pullulauit ex itez rioribz ebullitēs. quos neq; lauacris neq; meo dicamentoz ynguentis exterminare poterāt. Multis em plagis p̄ter decē famosas creditū bile est percussos egyptios.

De morte pecorum. Caplm. XIX.

Uñc dixit domi

nus moysi. Dic pharaō. si retine rit pplm meū. cras inducam pez stem grauēz morient oīa animantia egypti. nec quicq; de his q̄ possidet israhel morietur.

Libri Exodi

Et mortua sunt animantia egypti que scilicet erant in domibus, quia que in pascuis erant per grandine perierunt. Vel forte determinatum non est, quod sine multo temporis intervallo forte hec facta non sunt, et potuerunt aliunde habere iterum animantia. Pro hac etiam dicit Iosephus quod bestiis multigenis quorum aspectibus nullus occurrit, dominus regione eorum implevit, quibus et ipsi presumebant, et terra agricolis nudabatur. Et iniquitatis est eorum pharaonis, et noluit dimittere populum de viceribus et vesicis, Caplm. XX.

Teruz dixit do

min^{us} ad moysen et aaron Tollite cineres de camino et spargat illos moyses in celum coram pharaone, et erunt in hominibus et iumentis ulcera et vesice in omni terra egypti, et factum est ita. Nec poterat etiam maleficis stare coram pharaone propter vulnera que erant in eis ex interiori corruptione venientia.

De grandine Caplm. XXI.

Irit que qz do

min^{us} ad moysen dicit pharaonis Hec dicit dominus Idcirco posui te ut ostendas tibi te fortitudinem meam, et narres nomen meum in omni terra. En pluit hac ipsa hora cras tale gignetur quod non fuerit in egypto, visus in die hac, nec etiam in partibus hyperboris. Congrega que habes in agro, homines enim et iumenta foris iuncta gignunt morietur. Qui timuit dominum pharaonis dominum, profugere fecit suos et iumenta in domos. Extenditque moyses et agna in celum, et dedit dominus tonitruum gignunt fulgura, et ignis et grando propter iniquitatem ferebant. Et percussit grando cuncta que fuerant in agris, et herba in lignis regionis profregit. Quod etiam lesu est, quod iam vires erat et lignum quod iam folliculos germinarat. Triticum porro et far quod est granum generis frumto grossum non sunt lesa, quod serotina sunt, nec adhuc virescunt, quod in spica nondum penderant, tantum in terra lessen grando non cecidit. Et vocavit eos pharaonem et ait Peccavit etiam nunc, orate dominum pro me, et dimittet vos. Egressusque moyses ex urbe tetendit manum ad dominum, et cessavit tempestas, nec etiam stillavit pluvia super terram. Et iniquitatis est eorum pharaonis, De locustis, Caplm. XXII.

Iritqz dominus

ad moysen Ingredere ad pharaonem et facis signa que narres filiis et nepotibus, ut scias quod ego sum dominus. Et ingressi dixerunt

regi. Hec dicit dominus Ecce ego inducam cras locustas in fines tuos, ut comedant quod residuum est gradini. Egresso moyses dixerunt pharaonis ad eum. Visque partemur hoc scandalum. Dimitte homines, quod perit egyptus. Et reuocatus illi dicit pharaon Quinam sunt qui sturi sunt ad sacrificandum. Et ait moyses Viri et mulieres, senes et pueri, cum ovibus et armamentis. Et respondit. Cui dubium est quod pessime cogites. Non fiet ita, sed ut viri tantum hominem petistis. Et eieci sunt a conspectu eius. Et extendit moyses manum super terram egypti, et induxit dominus austrum die illa et nocte. Quasi leuavit locustas, et sed erunt innumerabiles in cunctis finibus egypti, et deuorauerunt omne virescens in lignis et herbis. Dicit autem locusta quasi longa hasta, quod longiora retro habet crura. Festinusque pharaon vocavit eos et ait, Peccavi in deum vestrum et in vos. Quare pro tollenda peste etiam hac vice. Et egressus moyses orauit dominum. Et flauit ventus ab occidente, et percussit locustas in mare rubrum. Et induxit dominus eorum pharaonis, nec dimisit israel.

De tenebris, Caplm. XXIII.

xtenditqz moy

ses manum in celum et facte sunt tenebre palpabiles, ut nec videri nec moueri localiter possent egyptii, multi etiam mirabiliter compulsi sunt mori. Ubiqueque autem erat israel, lux erat. Et vocavit eos pharaonem et ait, Ite vniuersi oues vestri: et arma remaneant. Et ait moyses, Nec remanebit ex eis vngula profertim cum adhuc ignorem, quid debeam immolare. Et ait pharaon Laue ne ultra facies meam videas et moriaris.

De diebus egyptiacis, Caplm. XXIII.

Sut ergo moy

ses ad fratres suos, et dixit dominus ad eum, Adhuc una plaga tangam pharaonem, et dimittet vos. Notandum, quod plures fuerunt in egypto plage quod decem, quod exodus non enumerat, sed non fuerunt adeo graves forte, et ideo tacent. Vnde quidam dies egyptiaci dicuntur, quod in his passa est egyptus, quorum duos tantum in singulis mensibus notamus ad memoriam: cum plures forte fuerunt. Nec est credendum quod egyptii per astrologum periti deprehenderunt dies hos nefastos in inchoatione operis: vel itineris: vel minutis. Nota etiam quod quidam egyptiorum timentes egyptum perituram egressi sunt ut cyclops

qui ingressus greciā urbē dīdīdī, quā voca-
uit actē. q̄ postea dicta ē athenē. quā qdā gre-
corū diadēs. qdā ortomenā dixerūt. Qui dī-
cē ē diffēs. Et est nomē egypti. qd latine
dīcī qd dī homo. v. qz tradidit greci mīmonī
u. m. i. z semie. v. ait pōpel trog. v. bīcor
por. v. ppter pccitātē itature. v. p viriū im-
mēitate. v. p pccitā vtriusqz līgue quā ha-
buit grece et egypte. sub q̄ pūmo nata ē i ar-
ce oliua. Credit etiā eadē tēpēstate egressus
dionys. dacch. q̄ z argos p dīdīdī. z v. vīnee
greci dedit. Dicit etiā dīlūiū i tessalia sacū
sub deucaliōe. z scendū s b p hētōre circa tpa
moysi. z sub eo hercules antheū vīcī. ericio
nī fili. vulcani curri. z troil. p m. qd rīgaz
iūcisse ferunt. Egypt. q̄ pū mēstrāim. p. ac
rea. ab egypto rege summerlo egypt. oīcra ē.
Lacedemon fili. semeles lacedemoniā. p dī-
dīdī. tantus triopales bī. Epīdaur. p dīcra et
corinth. q̄ p. ephya. isis fm qdā ex the-
leno epaphū genuit. q̄ mēphim p dīdīdī. cū i
scōa egypto regēt. Sane dērmīnās dñs pla-
gā q̄ restabat. ait Ingredīar in egyptū. z mo-
rietur oīe p mōgenitū a p mōgenito phara-
onīs. vsqz ad p mōgenitū ancille q̄ ē ad mo-
lā. etiā p mōgenita pecor. Apud vos pō nec
muriēt canis z petetis vasa pcciosa ab egypto
prij. z dabūt vobis.

De dieb. aymozū z agno pascali
Caplm. xxv.

Terum dixit do

i min. ad moysē Dñs iste erit vo-
bis p m. i mēlib. anni. Hic ē april.
id est lunatio aprilis. q̄ in marcio sepe incho-
at. Hic dī ab hebreis nīfā. apd egyptios par-
muti apd macedones pātē. Voluit quippe
dñs iudeos a ceteri natiōib. differre sicut re-
ligiōe z caractere circūcisiōis. ita z tpl. rōne
Rhōmāti cī ex traditōe nume pōpili p mū
mēsem ponūt ianuariū. qz tūc incipit sol ascē-
dere post solsticiū byemale. arabes inchoant
annū post solsticiū estiuū. Cōgruētus videt
fieri ab hebreis i martio. in q̄ z mūd. p dīcī. le-
gis. In aprilī ḡ certimoniali differūt a nobis
in tpali pueniūt nobiscū. Et adiecit dñs De
cīma die mēsis hui. tollet dom. queqz agnū
vel si nō poterit agnū. saltē hedū. Qd si nō suf-
ficiet numer. dom. ad esum agni. assumer. d
domo vicina domui sue iuxta numer. aīarū
que sufficiāt ad esū agni. z erit mascul. annis

culus. i. vni. anni. sine macula. nō quidē vel-
leris. sed corporis. qd in leuitico dērmīnat.
Si cecū fuerit si fractū. z. z sumptū d grege
seruabitur cū in domo vsqz ad. xliij. diē. z im-
molabit cū oīs multī-
tudo filior. isrl. queqz
dom. s. suū ad vespe-
ram. z tingeris cū fa-
sciculo isopi vtrunqz
postez z supliminare
sanguie. edētes carnes
nocte illa assas igni.
nec coctū qd de ea aq̄
aut crudum. i. semico-
ctum ex festinatōe. et
aymos panes cū la-
ctucis agrestib. qua-
rū amaritudo amari-
tudine seruitutis me-
moraret in sempter-
nū. Caput cū intesti-
nis vorabit. z pedib.

Si quid residuū fue-
rit igni cōburentis. qz vt ait Joseph. cremas-
tū surū ferri solet. z eleuatio ignis. eleuatoz
ab eis pestis q̄ vastauit egyptios sīguit. nec
comedet de eo incircūcīsus. De mō etiam co-
medendū ait. Renes vestros accīgetis. cal-
ciāmēta habētes in pedib. tenētes baculos
i manib. os nō frangēs. nec d carnib. foras
mittetis. z comedetis festināter. Est em phar-
se. i. transi. dñi. Dicta est aut nox illa trāsī-
quia transiuit in ea angelus per egyptū per-
cutiēs p mōgenita ab hoīe vsqz ad pecus. z
trāsīuit sup tecta hebreoz. līnita vel illita san-
guine. Et aggressus est isrl iter trāsēndi ab
egyptio. Iterūqz ait dñs. Diē hūc habebitis
solennē z in montimentū in generatiōib. ves-
tris cultu sempiterno. Septē dieb. azyma
comedetis. pma dies erit scīa z venerabilis
sīlī z septima. Nihil opis facietis in eis. ex-
ceptis his q̄ ad vscēdū ptnēt. Patet q̄ mē-
dijs dieb. poterāt opari. Ex h. etiā p. qz sab-
batū erat eis solēnius quīs festo qntū ad oc-
um. in q̄ nec ad vscēdū lz opari. Inde potu-
it esse. q̄ mulieres in ipō die solenni pasce po-
tuerūt parare vnguēta ad vngendū dñm: qd
sabbato nō licuisset. In ezechiele festū in pī-
ma die aprilis legis. z in. vij. quod nō hīc Et
egressi filij isrl fecerūt sicut pcepit dñs moysi
z aaron z pgregati sunt. xliij. luna in finibus
egypti circa ramessen. Tamen iosephus dicit

Per. x. lunā. a. l. s. xliij
inuit q̄ agn. q̄ tolle-
bat significabat ali-
qd eternū. Sic em
dī luna q̄rta die crea-
ta q̄si fuerit pma die
mūdi. xj. z ante mun-
dū. x. Aliūt qdā q̄. x.
capita erāt in esu vni-
us agni. Bñ attēdas
h. q̄ luna fuit crea-
ta q̄rta feria z eo die
xliij. z sic tertia feria
fuit. xliij. secūda feria
xij. pma feria. xj.

Libri Exod.

eos congregatos, et luna, et vir expectasse quarta decimam.

De morte primogenitorum **Ca. XXVI.**

Scriptum est autem

f noctis medio, percussit dominus omne primogenitum egypti, nec erat domus in qua non faceret mortuum, domino forte ita, procurante non fuisse domum absque primogenito. Populusque pharaon dixit moysi per nuncios ut egrediretur cum ovis suis, imo et egyptii urgebant eos exire. Tulit igitur populus farinam spersam super hunc ros ligatam in pallio, et perierunt vasa ab egyptiis vestibusque plima: et spoliaverunt egyptios ex pretio domini, tum per mercedem laborum quam fraudati erant tum ut inde fieret tabernaculum. Et erat quies, decem milia virorum peritum absque puillis et vulgo famulatumque eis innumerabile, et duxerunt secum diuersi generis animalia multa nimis, israel dimisit.

De exitu israel de egypto **Ca. XXVII.**

Scriptum est autem

f ut nihil super solitum adhuc iunda ret terra in qua erat sepulcrum ioseph. Tenebant autem iuramentum asportare ossa eius. Tunc moyses scripsit in lamina aurea nomen domini tetragrammaton: quod supposita a quo supnatauit: ut quod dum venies staret supra ubi erat sepulcrum. Et effodientes sustulerunt ossa quod sublatam leguntur eis prophetasse forte de difficultate itineris. Tamen hebrei tradunt: quod ovis ex ipso iuramento asportat iuxta eos quod locuta est ad eos. Ob quam rem duxerunt eam secum multo tempore per desertum, et dixerunt eam ouem ioseph: de qua ibi. Qui deducet velut ouem ioseph. In ingressu etiam eorum terremotu factum multa templa egypti cum idolis suis corruerunt. Habitatio autem filiorum israel in egypto fuit, cccc. lxx. annorum. Sed noie egypti intelligendum est omnia incolae eorum, quod incepit a promissione abrahe facta in via mesopotamiae: a qua usque ad legem data tot anni superiunt Solis enim, c. lxxij. annis seruauit israel in egypto post mortem ioseph. Quibus expletis eadem die egressa est omnis multitudo de terra egypti: quod etiam mirabiliter a deo factum est. Vel forte eadem die qua exiit abraham ad peregrinandum. Et nota quod habetur. Die qua egressi sunt, et infra. Demetore dicitur huius in qua egressi estis de egypto prima

die, scilicet azymorum, etiam supra legitur dictum eis, nullus egredietur ostium domus sue usque mane. Contra statim legitur habetur. Non ista obseruabilis est domino quando eduxit eos de terra egypti: et in benedictione cerei dicuntur nocte educti. Forte intelligendum est nocte eductos, id est ad mane egrediendum ab egyptiis nocte compulso. Profectusque sunt de ramesse in sochoth, nec sunt secuti eos egyptii sepelientes mortuos suos. Vult etiam egyptiorum flebant penitentes: quod eis fuerat tam crudeles. Loxeruntque farinam quam tulerant de egypto, feceruntque sub cineribus panes azymos: et modico tempore coagulatos. His enim vix sunt, xxx. diebus. Non enim ultra sufficerent qui tulerant de egypto: licet sub necessitate custodirentur: nec eis ad satietatem viderentur.

De sanctificatione primogenitorum.

Capitulum XXVIII.

Scriptum est iterum dominus

dominus ad moysen Sanctifica mihi omne primogenitum masculinum quod aperit vuluam, tam de hominibus quam de iumentis: quia percussit primogenita egypti in liberatione eorum. Et quia solos masculos per se sibi voluit sanctificare, dicitur per non percussos nisi tantum masculos. Vel forte quia primogenita eorum a percussore angelo liberauerat. et huiusmodi sua erat, voluitque ut deinceps essent sua omnia. Vel quia ex omni fructu primo honorandus est deus. Primogeniti igitur qui erant de filiis leui offerebantur nec redimebantur et seruiebant iungiter domino: primogeniti aliorum offerebantur: et, v. siculis redimebantur. Primogenita pecorum apta ad immolandum oblata erant sacerdotum. Immundorum vero non oblata quodam redimebantur: ut primogenitum asini one mutabatur quod pro eo offerebatur, quedam nec etiam redempta occidebantur: ut primogenitum canis. Et adiecit dominus Cum introduxerit te dominus in terram promissam: intima habebis filijs tuis seruanda ritu sempiterno. Eruntque habentia signum in manu tua: et quasi appensum quod ob recordationem ante oculos tuos, ut scilicet huiusmodi liberationis memoria non aliter veniret in oblivionem: quam que manu geruntur: vel ante oculos appendunt. Quod pharisaei ad litteram obseruantes in chartis habebant, et decalogum simul: et eas finistris circumligabant brachijs: et inter oculos appendebant: quas dominus in euangelio phylacteria vocat a phylaxe et thorace.

De deserto egypti.

Ca. XXIX.

f

Historia

Gitur cum emi

Issit pharao plūm. nō eduxit
eos moyses p̄ palestīnā p̄termi
nā egypto: p̄ antiquā molestiā z odiū pa
trū: ne insurgeret philistei aduersus eos: s; z
circūduxit eos p̄ desertū: qd ē iuxta mare ru
brū. Tū p̄ mādato dñi iubēs: vt duceret po
pul⁹ ad mōtē sinai: ad imolandū sibi. Tū si
penitētes egyptij vellent eos p̄seq: grāuē mo
lestiā sustineret itinēris. Armatisq; ascēderūt
filij israhel de terra egypti. multa. s; sup̄lectis
le munīti. Tū alia trāslatio habet. quinta p̄
genie ascēderūt filij israhel. Moyses em̄ a ias
cob quint⁹ fuit. vel p̄ tribū iude a phares vs
q; ad salomonē qnq; fuerunt tñ generatio
nes. Hebre⁹ habet. qnq; generatiōes ascē
derūt filij israhel. Profectiq; de sochoi venerūt
in ethā. Ethā ciuitas erat tūc deserta in ca
pite solitudinis. que a
iosepho ly⁹ dicit. vbi et
babylonē postea fa
cta dicit. dum cambi
ses egyptus vastaret.
Nō illā famosā ba
bylonem nabucho
donosor. s; aliā ba
bylonē. q̄ etiā nūc i
habitat. z dicit ibi re
quiescere btā Catarina in mōtē sinai. z sunt
ibi monachi religiosi. z ardet solūmodo ole
um in lampadib; qd deumba illius beate
virginis manat.

De ducatu colūne z maris rubri.

Caplm. XXX.

Domini autem

Dixit dñs vt duceret itinēris p̄cedebat eos
p̄ diē in colūna nubis s; feruorē
solis: z p̄ noctē in columna ignis p̄tra tene
bras: z vt sibi a serpentib; p̄uiderent. Prece
pitq; dñs vt reuerſi aliquantulū versus egy
ptū castrametarent in regione pharoth. q̄
est inter magdalū z mare s; beelſephon. Est
aut magdalū ciuitas i p̄finio egypti. ad quā
iudei tpe hieremie interfecto godolia: p̄mo
p̄fugerūt: z posuerūt castra sup̄ mare rubrū.
Hui⁹ maris aqua nō est rubea: sed ois terra
circūstans rubea est: ex q̄ vitiat gurgēs z in
ficat: vñ minūm acutissimū excipit. Quicqd
etiā ad esum in fructib; est: in hūc colozē ca
dit. Ob h̄ ibidē rubre gēme inueniunt. q̄ bu
mo inuolute z inter arenas attrite terre colo
rem habet z maris. Hoc mare in duos sin⁹
diuidit: quī ab oriente est p̄licus appellat. qz

perse orā eius inhabitāt. alter arabicus dicit
vbi tñ nos dicimus rubrū: hebreus dicit cano
nosum: qz canne in litorib; eius abundant.
Sane ibi coartati sunt filij israhel. Exyna pte
erant montes asperrimi z inebiles. ex alte
ra parte mare.

De trāsitu maris rubri. Caplm. XXXI

Immutatumq; ē

Icor pharaōis. tulitq; ccc. currus
p̄rios: z ccc. ab egyptijs. z inſe
cutus est eos. equites q; duxit. l. milia. z du
cēta milia peditū armatoz. Leuātēq; oculū
hebrei: viderūt egyptios post se: z timuerūt
valde. Neq; em̄ fuge facultatē habebāt nec
pugre poterāt: qz inermes erant. nec ibi mo
rari p̄ ciboz inopiā. Cūq; plurimū argue
rēt moysen dixit eis. Nolite timere hec fecit
dñs vt hodie videat⁹ maglīa e⁹. Ipe pugna
bit p̄ vob z vos tacebit⁹. Egiptios q; vide
tis nūc nō videbit⁹ in sempitēnū. In hebreo
pleni⁹ est. nō videbit⁹ in sempitēnū: vt nūc vs
detis viuos scz. Et orauit moyses ad dñm.
Quē ei dixit. Quid clamas ad me. Eleua vīr
gā tuā: z extēde manū tuā sup̄ mare z diuide
illō vt sup̄ siccū ingrediant filij israhel. Tollēq;
se angel⁹ q̄ p̄cedebat eos: stetit p̄ tergū inter
egyptios z israhel. z erat nubes tenebrosa egy
ptijs: s; lucida hebreis. Cūq; extēdisset moy
ses manū. flauit vēr⁹ rehemēs: z p̄tit aquā i
siccū. z diuisū est mare i. xij. diuisiōes: vt q; q;
trib; p̄ turmas suas incederet. Et aduocans
moyses singulas trib; fm ordinē natiuitat⁹
sue hortabat eos vt ipm p̄euntē sequerent⁹.
Cūq; timuissent intrare rubē sineō z leui Jir
das prim⁹ aggressus est iter post eū: vñ z ibi
meruit regnū. Profecti sūt q; p̄ mediū maris:
z erat aq̄ q̄si mur⁹ a dextris eoz z a lena. Nō
vidētes egyptij: velanos iudicabāt eos. S;
cū viderēt illos illeſos abire: ingressi sunt p̄
eos. Jāq; venerat vigilia matutina. Et respe
xit dñs sup̄ egyptios
p̄ colūnā ignis z nu
bis. i. intolerabiles i
bres z graues tonitru
coruscatoēs q; ac lāpa
des iniecit super eos.
Vñ z territi dixerūt.
Fugiam⁹ israhelē. dñs
em̄ pugnat p̄ eis. Fi
lij aut israhel fm Josephū ad s; positā venerūt

Quattuor dicūt vī
gilie matutine. p̄ma
p̄ticiuū. scda intem
pestinū. etia galli
ciū. q̄ta ātelucanū:
z ipi in q̄ta ingressi
sunt mare rubrum.

Libri Exod.

terram Hebræi sō tradunt q̄ cum venissent ad extremū montis porrecti in mare p lon- gā marē viā eos obliq̄sse: z circūeundo mō- re ad idē lit̄ egypti rediisse, qd̄ pbant sic. Na- tura maris ē vt qd̄ perit i eo ad primū lit̄ pū- clat. Cū ḡ mane laceret egypti mortui in li- tore. Pz qz idē erat lit̄ ex altera mōtis pte. Nō em̄ in spacio noctis fere equinoctialis nec illi nec hi etiā ad mediū maris trāscurris- sent: qz spacioſum ē ibi. Lūqz sic pturbarent egypti: moyses dñō iubēte extēdit manū su- am sup mare, z reuerſe sunt aque ad porē lo- cū: z operuerūt egyptios. nec vn̄ quidē su- perſuit ex eis: z tulit iſrl̄ arma mortuoz, moy- ſesqz dñō cāticū erpoſuit hexametro carmie. Antem dñō zc. Qd̄ qz pz legiſ ceteri: can- ticū dī canticoz. Nec h̄ diſcedendū eſſe dī Joſeph: cū alexādro macedonē z exercitū el̄ dātū inſequētī mare p amphileū diuiſū fuiſſe legiſ. dñō iubente: q̄ p eū regnū pſarū delere voluit. Porat̄ eſt aut̄ iſrl̄ iuxta litus maris. vij. diebz: z cū tympanis z muſicis in- ſtrumentis ſingulis diebz veniebāt ad lit̄: z cantabāt dñō cāticū moyſi, viſi ſeorum z mulieres ſeorum. In cul̄ rei memoriā. vij. paſcalibz diebz cantādo redim̄ ad ſotes. Et terminat̄ hic liber Joſephī ſecūdus.

De dulcoratiōe aque marath.

Capit. XXXII.

Est hec egressi

p sunt in desertū sur. In hebre- bz in desertū ethan. Dicim̄ em̄ qz prius ante mare fuerūt in deserto ethan. post mare in deserto sur. post helim in deſe- ro sin. Ambulauerūtqz tribz diebz p ſolitudi- nem: nec inuenerūt aquā donec venerunt in marath: vbi aquā inuentā p amaritudie nō poterāt bibere. Vñ z locū illū dixerunt ma- rath: ab hac amaritudine aque, vel poti⁹ p amaritudine animi. Animequior eſt em̄ q̄ ſi- tit ſi nō inuenerit poti⁹: qz ſi inuentū guſtare nō poſſit. Dñs aut̄ oñdit lignū moyſi: qd̄ cū miſiſſet in aq̄s dulcorate ſunt. Forte lignū il- lud tal̄ efficacie erat. z forte miraculoſe factūz eſt: vt in ſolitudie in q̄ nō erat lignū: inueni- ret lignū. Hebreus dī: qz illud lignū natura- liter amarū ſimū erat: z vt mirabilī inoteſce- ret viſ diuina amāz additū amaro dulcedi- nē operatū eſt. Joſeph⁹ videt̄ velle q̄ aque viſiū h̄ p̄traxerāt: qz ſp̄ ſimote fuerāt, ſim il-

lud. Et viſiū caplūt: nō moueant aque. Dicet em̄ ibi fuiſſe modicū puteū. Sumēs ac viſo- gā moyses quā habebat in pſenti ſcidiſt eaz p mediū in longitudie incisionē faciēs: z iez- cit i puteū: z pcepit fortibz vt haurirēt aquā z plurimā prius effunderent: vt vltima q̄ re- maneret: frequentibz ꝓcuſſiōibz exercitata z purgata fieret potabilis. Ibi etiā dedit eis indicia: nondū tū in re, ſed datūz ſepmiſit: ſi obedire ſibi vellent.

De duodecim ſoribz z lxx. palmis helim

Ca. XXXIII.

Est hec ve

p rant. vij. fontes. z lxx. palme. Et dī- cit Joſeph⁹ q̄ modica aq̄ erat i ſō- tibz: vt qz ex ea modicū ſumeret manibz ceno- ſum eēt z inutile. Propt̄ h̄ etiā palme nō mul- tū eminebāt a tra: qz nō ſufficebat humor ad ꝓglutinandā humū. Exinde venit i deſe- ſertū ſin. qd̄ ē inter helim z ſinat. vbi plures fecerūt māſiones q̄ in numer̄ exponunt.

De coturnicibz māna. Ca. XXXIII.

Intodecimo

q die menſis ſcōi. i. maij. lxx. die ſc̄z ab

exitu eoz d̄ egypto. qñ. ſcōm paſca ces- lebrabat: defecerūt eiſy ſictualia q̄ tulerāt d̄ egypto: z dīce- rūt. Vltimam mortuū eſſem⁹ i egypto. qñ ſedebam⁹ ſup ollas carniū, z comedē- bam⁹ panē in ſaturī- tate. Cūqz oraret moyses ad dñm: dixit ad eos. Audiuſt dñs murmuratiōes veſtras contra eū: z dabit vobis veſpe carnes z ma- ne panes in ſaturitate. Factūqz eſt veſpe. Et aſcendēs coturnix de ſinu arabico: vbi p̄ci- pue nutrit̄, tranſceſo medio mari operuit ca- ſtra: z ad libitū populū capiebat. Eſt autem coturnix auis regia quā Joſeph⁹ ouygiā vo- cat, grec⁹ ortogometrā, nos vulgo curlegiū dicim⁹ a curredo. Vane ſo cū oraret moy- ſes: ros deſcendens illinitus eſt manibz ei⁹: quē pz⁹ imbrē ſuſpicat⁹ eſt. ſed cū guſtaſſet: ſenſit mellis dulcedinē: z panē pmiſſū datū intellexit. z tacuit ros p̄ circūſūz caſtrorum

Historia

erat granū minutū quasi semen coriandri.
albū in modū pruinę: et q̄si pillo rufum. Qd̄
vidētes filiū isrl̄ dixerūt Vanbu. i. qd̄ est h.
Unde deinceps māna dictū est. Qd̄ qdam
indeclinabile putāt. alij in p̄ma declinatiōe
ponūt: alij in tertia. sicut p̄asca ce. v. p̄asca
tis. Et ait moyses. Hic est panis vob̄ datus
a dño. Colligite vob̄ gomoz p̄ singula capi
ta. Et collegerūt alij plus: alij min⁹. et men
si sunt ad mensurā gomoz. Nec q̄ plus col
legerat habuit amplius. nec q̄ min⁹ paraue
rat reperit min⁹. Forte etiā in acervis colle
cta ponebāt: et reddebāt singulū gomoz. Qd̄
Joseph⁹ vocat assariū. et ē decima ps ephī.
Vel forte q̄ntūcūq; q̄s colligeret veniēs ad
p̄ria non inueniebat
nisi gomoz: q̄ ab ali
is etiā comedebatur
Colligebāt at mane
q̄ cū incalcescebat sol
liquefiebat: qd̄ miraculosum erat: cū ad ignē
durū fiebat. Terebāt aut̄ illud in pulnerez: et
cōglutinātū in panes formabant: cui⁹ sapor
erat dulcissim⁹: p̄ q̄ dictū est. similia cū melle.
Et alibi sapor panis
oleati. Qd̄ p̄o d̄: q̄
sapiebat in ore cui⁹
q̄d desiderabat nō
multū autenticū est.
Dicit Joseph⁹ q̄ et
am hacten⁹ rigat lo
cus ille sicq; imbribz. Dicitq; moyses ad po
pulū. Nullus relinqt̄ ex eo in mane Quidā
tū seruauerūt: et scatebat vermis: et cōputra
it. Precepitq; moyses vt die sexto colligerēt
cibos duplices: q̄ sabbato non inueniebat
in agro. Tū seruātū in die sabbati nō corū
pebat Quidā quoq; putāt nec etiā sexto die
collegisse quēq; nisi vnū gomoz. sed illd̄ p̄
miraculū multiplicabat: vt duobz sufficeret
diebz. h̄ inde colligentes: q̄ infra legit: q̄ p̄
pter hoc tribuit vob̄ dñs die sexto cibos du
plices Dicitq; dñs moysi. Imple gomoz ex
eo: vt custodiat in futuras retro generatiōes.
Id ē in post futuras retro generatiōes ad me
morā retro habendā Et fecit moyses iuxta
verbu; dñi: et posuit illd̄ aaron i vna aurea
in tabernaculo seruandū. Alii hebrei eos
p̄mo habuisse parnū tabernaculū i q̄ dñm
psulebāt: de q̄ infra. Moyses tollens taber
naculū tetedit extra castra p̄cul. Vel p̄ pro

leptim de futuro tabernaculo dictū ē. Hoc
cibo aliti sunt filiū isrl̄. annis: vsq; dū tange
rent fines terre cbanaan.

De aq̄ data in raphidim. Ca. XXXV.

Gitur profecta

est oīs mltitudo de deserto sin:
p̄ māsiōes suas iuxta sermonē
dñi. et venit i raphidim. nō q̄ p̄bo distingue
ret eis dñs māsiōes: sed indicio nubis stan
tis: quā p̄uenit sp̄ sequebant. ea stāte castra
metabant. Ibi oīno defuit aqua: et murmu
rauerūt i moysen: qui ait ad dñm. Quid fa
ciā p̄lo huic Adhuc pusillū et lapidabit me.
Et dñs ad eū. Sume de sentoriū isrl̄: et va
de ad petrā oreb. p̄cutiesq; eā p̄ga: ps ē mon
tis sina sic dicta. Alia est et alibi petrā oreb.
dicta sic p̄pter oreb regē: q̄ occisus ē in ea. fa
ctūq; est ita. Et egressi sunt aq̄: et bibit p̄ls:
et vocauit moyses nomen loci tentatio: quia
tentauerat dñm dicentes. Est ne dñs in no
bis an non. Alie post fuerunt aque cōtradit
ctionis.

De pugna i amalech. Ca. XXXVI.

Gressus est aut

e amalech vt pugret aduersus isrl̄
in raphidim. Strabo ait. Ama
lech fuit fili⁹ hūmael: a q̄ amalechite: q̄ et hū
maelite: ip̄i sunt saraceni. Hos d̄ Joseph⁹
pugnaces: inhabitātes goboch v. laboth et
petrā a circūstātibz p̄ductos ad bellū. aduer
sus hebreos. Ecōtra legit i genesi. q̄ eliphat
primogenitus esau genuit de p̄cubina ama
lech Vñ i libro regū: vbi fili⁹ doe chidumei
nūcians dauid mortē saul ait. Amalechites
sum. Forte duo fuerāt equoci. et ex his duo
p̄li. Elegit at moyses iesum d̄ tribu effraim
viz bellicosum ad d̄micandū i hostes: cui
et paucos tradidit armatos. plurimos ad cu
stodiā castrorū retinuit. Ipe at̄ ascendit i mō
tem: hūis virgā dei in manu Ascēderūtq; cū
eo aaron et hur vir marie. Tū fm paralipo
menon fuit fili⁹ caleph et marie: au⁹ beseleel.
Lūq; eleuasset man⁹ moyses ad dñm: vince
bat isrl̄. Sinaut paululū remisisset: vicebat
amalech. Quo cōperto aarō et hur supposue
rūt ei lapidē: et ex vtraq; pte man⁹ ei⁹ susten
tabāt: erantq; graues p̄ labore orādī. In h̄
rei figura sacerdos man⁹ eleuat i missa: etiā i
figura ch̄i orātis i cruce Nec remisit man⁹

Libri Exod.

moyses vsq; ad solis occasū. Fugauitq; Jo
sue amalech in ore gladij. Et ait dñs moysi.
Scribe h in libro ob monimētū. Adhuc em̄
delebo memoriā amalech de sub celo: qd in
dieb; saul ipletū est. Et edificauit moyses al
tare: et vocauit illud Dñs exultatio mea

De subdiuisione magnarū ad p̄siliū ietro.

Caplm. XXXVII.

Gressus est autē

e ietro cognat⁹ moysi obulā ei i de
sertū. tulitq; secū sephorā et duos
filios ei⁹. Cūq; intrasset tabernaculū moysi:
narrauit ei moyses signa q̄ fecerat p̄ eis dñs
et vniuersū laborē itineris sui. Et congratulās il
li ietro ait. Bñdict⁹ dñs q̄ eripuit pplm suū
de tra egypti. Nūc cognouit qz magn⁹ ē dñs
sup oēs deos. Obtulit g ietro hostias dñi:
et comederunt cū eo moyses et aaron et senio
res isrl corā dño. Augustin⁹ tñ nō vult gēti
le imolasse dño: sed moysen fin aliā trāslati
onem que est. Sumpsit ietro hostias de ob
latiōis a moysi: sumpsit ab eo et comedit. For
te tñ sacrificauit moyses iuxta montē: sicut
p̄dixerat dñs. Dicit ei Joseph⁹ ietro venisse
circa montē: vbi i rubo multas viderat moy
ses vssides. Altera die sedit moyses vt iudi
caret pplm q̄ assistebat ei a mane vsq; ad ves
perā. Qd attendēs ietro ait. Stulto labore
psumeris vltra vires tuas est negociū. Sz
audi p̄ba mea: et erit dñs tecū. Esto populo
in his q̄ sunt ad deū: et certimonias et viā mo
rū vel itineris ostēdas eis. Ad decisiōē ve
ro causaz eligē viros potētes: timētes dñm:
amantes veritatem: detestantes auariciā. Et
nota qz in his q̄tuo: que sūt p̄siderāda in eli
gēdo iudice ponit potentiā q̄ plurimū valet
si trā illa sequat̄. alio qñ addit oleū camini:
et glad⁹ veneno. Alia trāslatio habet. sapie
tes q̄s forsan potētes vocat ad iudicandū.
Et addidit. Cōstitue ex electis q̄sdam tribu
nos. i. cuiq; tribui vñū p̄pone: q̄ a tribu tri
bun⁹ hebraice. grece chiliarchus. latine mille
nari⁹. Nō qz in tribu tñ essent mille: sed cer
tū numez posuit p̄ incerto. Vel p̄ multitudi
ne copiosa numez posuit supmū. Forte q̄a
tā p̄ncipē habebat queq; tribu suū. sub p̄nci
pe voluit esse millenarios qui tñ p̄cessent
mille. Sub millenarijs autē monuit p̄stitui
i. et bacōtarchos. i. cētenarios vl cēturiōes.
sub cēturiōe duos pentacontarchos. i. qñs

quagenarios. sub qñqgenario. v. decanos.
Nota igit līte inter decē: stabāt ad iudiciū de
cani. sicq; facile erat lītes paucorū dirimere.
si nō poterāt diffinire ascēdebāt ad qñquage
nariū: et sic vsq; ad moysen. qd tñ rarū erat.
Maiores tñ reueruabāt moysi: ip̄t mīora ius
dicātes. In hūc modū ecclia romana voca
uit plurimos in partē sollicitudinis. p̄ma
tes: vel p̄tarchas: archiepos: epos archi
diaconos. archiep̄s byteros. Et mīores sacer
dotes leuioza peccata. et quedā grauiā: sz oc
cultā iudicāt. Brauiora p̄o peccata et aperta
refert ad ep̄m. Ad q̄enit moyses: nec erubuit
vir deo plen⁹ p̄siliū sequi gentilis. dimisitq;
cognatū suū. hebre⁹ vbiq; pōit socerū. Et re
uersus est ietro in terram suam.

De peruentu ad montem sinai.

Caplm. XXXVIII.

Ense ergo tertio

m egressiōis de egypto. i. iunio. die
hac i kalēdis iunij veniit ad mō
tem sinai. fixerūtq; tentoria ereglōe montis
elyij. die. i. a phase. In exponēdo em̄ septu
ras. xxx. dies p̄ mense posim⁹: quasi medīā
inter lunares et solares menses eligēdo viā.
Lunares em̄ infra tricenariū inueniunt q̄
dam: vltra p̄o nō. Solares p̄o plures hūc
numez excedūt. A phase q̄des. xvj. dies p̄
m̄ mensis restabāt. fluxerūt p̄o postea. xxx.
scōi mēsis. Restat g qz p̄ma dies iunij. elyij.
fuit. Sequēti die diluculo ascēdit moyses i
montē ad deū: q̄ dixit ei. Dices domui Jac
cob. Vidisti q̄ fecerim vob. Nūc adiciā vt
etiā loquar vob. Si g custodieris pactum
meū: eris mihi i peculū de cūctis pplis. Que
cū moyses retulisset p̄lo: rñderunt. Cuncta
q̄ locut⁹ est dñs faciem⁹. Cūq; rediisset moy
ses ad dñm: ait ei dñs Veniā ad te in caligi
ne: vt audiat me p̄ls loquentē ad te. Vade
et sanctifica pplm hodie et cras. i. lauēt se et ve
stimēta sua. Vacēt ab amplexib; et sint para
ti in diē tertij: et p̄stitues terminos p̄ circū
tū montis: q̄ qui trāserit tūc et tetigerit: mor
te moriet̄. Van⁹ nō tanger eū: sed lapidabi
tur: aut iaculis p̄fodiet̄: siue iumentum siue
homo. Utebant autē vt dicit Joseph⁹ in his
duob; dieb; cōsuijs opulenter et ornamen
tis decenter.

De datione legis verbotenus.

Caplm. XXXIX.

Im aduenerat dies tertius: et ante solis ortum ceperunt audire tonitrua ac micare fulgura et nubes densa operuit montem: et clangor buccine precebat. Fumabat mons: quod descenderat dominus in igne: et fumus ferebat quasi de fornace: et mons tremuit ut aiunt hebrei. Timuit populus: sed et moysen ira dei perisse putabat. Tandem leuissimus apparuit moyses: serenus aer cum eo reuersus est inter eos. Et ait eis. Hodie non audietis moysen filium amram et iocabebis: sed illi qui per uobis percussit egyptum: qui per mare iter dedit: qui cibum de celo misit: potum de petra percussit. per quem ad fructibus terre comeditis. noe ex imbribus crepit: uel exceptus est: abraam chananeam obtinuit. Isaac natus est de senibus. iacob plebs dicitur. ioseph sublimatus. Plauti ergo uerba hec uobis amabiliora: quam filii uel uxores. Et eduxit populum in occursum domini ad radicem montis. Ascenderunt autem domino iubente moyses et aaron ultra terminos sacerdotum. id est maiores: et populus non transiit. Locutusque est eis dominus: ita ut nullum uox effugeret: et sic. id est die dedit eis legem uerbo tantum: in figura quod daturus erat spiritu sancto die quadagesimo.

Explicatio decalogi. Ca. XL.

Non habebis deos alienos coram me. Quod non nisi decem precepta dominus dedit: omnes asserunt sancti. In distinctione eorum differunt. Primum enim et unum secundum Augustinum. diuidit origenes in duo. et qui sunt duo ultima secundum Augustinum. colligit in unum: cui presentis Iosephus. Preterea dicit Augustinus tria fuisse in una tabula: et septem in alia. Iosephus pro et hebrei uel in utraque. Forte quod Augustinus uoluit tria pertinere ad dilectionem dei: et septem ad dilectionem proximi. per dignitatem potius quam per scripturam dixit ea esse prime et secunde tabule. sicut dicere proficiimus homines prime classis et secunde. Quocumque pro modo distinctionem idem est sensus.

Primum preceptum.

Non habebis deos alienos coram me. id est me solum habebis deum.

Et ponit non habebis per non habebis impatiue: secundum idiomata hebreorum. Non enim asserit deus cum quibus habuerint. Non facies tibi sculptile uel idolum. Alia ista: quod nihil est in mundo. id est nullius rei naturalis representatiuus. ut fiebat hamon capite arietino anubis. id est mercuri capite canino sine barba. Nec omnem similitudinem que est in celis uel terris uel aquis uel sub terra: quasi. nec facias tibi per deo simulacrum solis et lune: et hominibus aut iumentis aut hominibus. nec draconis uel reptilis cuiuslibet: qui colebat diuersus hominum error: non coles nec etiam adorabis ea. Quod lere enim est mente adorare. Adorare autem est. si non animo: saltem per metu. uel adulando regibus adorare. Postea ad inculcandam custodiam dei citi et dicendum: addidit incidenter. Ego sum dominus deus tuus fortis et zelotes.

Est deus essentia. potestate. participatione. nuntiatione. ratione eorum. quod odes ruit mer: faciens misericordiam in multis hiis qui diligunt mer custodiunt precepta mea. Zelus dicitur inuidia. dicitur etiam amor. sed propter amor uirtus in uxore: pro qui sustinere nequit alterius accessum ad eam. In modum hunc dicit dominus. Ego sum zelotes. id est non patiar te fornicari post deos alienos. Quod addidit se uel sitare peccata patrum in filios: autem heretici. Non est bonum hic sermo uel per peccatum alterius quam puniat. Et dicitur uetus testamentum non esse datum a deo. Non enim sic crudelis est deus: sed contra in his multis apparet: quod etiam hoc nomen mine uisitans inuiscit. Et pietate enim uisitamus infirmos: et ipse ex mansuetudine non statim peccantem punit. sed expectat etiam usque ad quartam generationem: quod dicitur scilicet patres uiuere solent. et si corripit pater uel filius non imitatur tur ipse pariter. alioquin quasi post longam expectationem iustus punit. Et de temporalis pena tam intelligendum est. Sicut de achab et sebu in posteris uindictam sumptam legimus. Vel potest exprimi seueritas iuste iudicantis. Brauius enim puniunt peccantes filios per se etiam uideant puniri et iustus pro expectatione. Origenes tamen hic intelligit per patres demones. per posteros coadiutores. quos quandoque in peccando nobis adiungimus: utpote. primo intrauit diabolus in corde. Ecce pater. Post accessit ad principes.

Libri Exod.

ut et ipsi in hoc peccarent. Ecce filij. Post accepit ab illis cohortem et ministros. Ecce tertia et quarta generatio. Dominus autem non visitat peccata patrum: quod reservantur igni eterno. modo tamen sepe puniunt homines.

Preceptum secundum

n Dominus assumes nomen dei tui in vanum. id est. nec falso nec superflue nec dolose iurabis per nomen dei: nec honorem eius quantum in te est evanescere facias de eo prave sentiendo.

Tertium preceptum.

n Emendo ut diem sabbati sanctifices. id est. sanctum et feriatum habeas. Non facies in eo omne opus tuum: sed filius tuus et filia tua. nec servus nec ancilla tua. nec iumentum tuum. nec advena qui intra portas tuas est. id est. tecum in domo tua serviens. quia deus quiescit die. viij. et nos die. viij. suam. et si non hunc quem illi. Nam et Josephus sic ait. Quartus sermo secundum servandas septimanas: cum ab omni opere foret cessaturus. propterea de opere servilli dicimus intelligendum.

Quartum preceptum.

b Honorare patrem et matrem tuam duplici honore. reuerendo scilicet et necessaria ministrando. In his enim quod sequuntur fere et in omnibus a parte totum intelligitur. Unde et dominus docens totaliter intelligenda impleuit legem.

Quintum preceptum.

n Non occides manu vel pede vel consensu. nec violentiam manu inferes in hominem. nec subtrahes auxilium iuste cui potes et debes dare. Iudex quidem non occidit sed lex.

Septimum preceptum.

n Non mechaberis. id est. non misceris aliquid excepto federe matrimonij.

Septimum preceptum.

n Non furtum facies. nec etiam rapies aliena.

Octauum preceptum.

n Non propinquum tuum falsum testimonium dices. Hic prohibet omne mendacium. Licet quidam male senserint deum tacite excessisse mendacium quod potest. si nulli obest.

Nonum preceptum.

n Non concupisces domum proximi tui secundum Augustinum. hic prohibet concupiscentiam rei alienae immobilis.

Decimum preceptum.

n Non desiderabis uxorem eius. non seruam non ancillam. non bouem. non asinum. nec omnia quae illi sunt. Hic autem prohibet concupiscentiam rei mobilis. secundum originem unum est preceptum De altari faciendo. Caplm. xli.

Idebat autem populus

v pulus voces et lapides. et vocem buccinae. et montem fumantem. et stridentes. percutit dicens moysi. Loquere tu nobis et audiemus. Non loquar vobis dominus: ne forte moriamur. Stetit ergo de longe populus. et moyses accessit ad caliginem. Cui dominus ait. Altare de terris facietis mihi. Forte ante constructionem altaris portatilis voluit hoc fieri. vel illud portatile erat de terra sicut infra dicemus. Quasi altare lapideum feceris mihi. non edificabis illud de sectis lapidibus. Si leuaueris cultum tuum super eo polluct. quod. Nolo quod cum instrumentum effusionis sanguinis edifices mihi sanctum. Inde et nos unum lapidis altare construimus. Forte prohibuit. ne super altare hostie occiderent. Et addidit. Non ascendes per gradum ad altare meum. ne reueletur turpitudine tua. Forte nondum antiqui utebantur feminalibus

De iudicijs. Caplm. xlii.

Eiceps addidit

d dominus iudicia quedam ad determinandas lites. Nos quidem non omnia sunt congrua persequimur sic. Si emeris seruum breuium quod iam. id est. annis non sit. viij. annis seruet tibi nisi iubile interuenerit. septimo egredietur liber et gratis cum quilibet vestre intraverit. Si habes uxorem cum uxore et liberis creat. Si dominus dederit ei uxorem. mulier cum filiis quos fecerit erunt domini. Quasi elegerit suum manere in facultate offeret eum dominus dominus. id est. sacerdotibus presentabit et applicabit ad ostium tabernaculi et perorabit aurem eius subula: in signum perpetue futuritatis. eritque seruus in seculum id est dum viuet. vel usque ad iubileum. Idem ei intelligendum est de ancilla.

De famula.

Si quis vendiderit filiam suam in famulam non in ancillam. id est. in concubinam quam greci moirpheton alij moyphteron dicunt. viij. anno non egredietur sicut ancilla. id est. sine pretio. Quia enim ea humiliavit deum te vestes et nuptias. id est. virum ei. prouidebit pretio pudicitie. Quasi ante. viij. annum displicuerit ei. vendendi eam alij potestatem non habebit

Historia

nec pudicitie pccū negabit. Qsi inter agnominauerit eam sibi. in vxore duxerit: fm q dicitur marcia catonis: iuxta lege vxor faciet ei. nec sine libello repudij egrediet. Si pō nō si bī s; filio eā emerit: in modū pdictū faciet ei p filio sic p se. Si tria ista nō fecerit. i. si nec ipe eā hūiliauerit sine agnominatiōe: nec eā agnominauerit: nec filio eā accepit: mox an? cillaz gratis egrediet. z absq; pccio sibi dato

De homicida.

Qui occiderit boiem volēs mortari. si pō nolēs pfugiat ad vnā De. vij. citatib; refugij z ibi saluabit aīam suā: ne occidat a. pris occlit. Et erit ibi donec p iudices ciuitat; e? p pinqs mortui recocclit. vl vsq; ad mortē sū mī sacerdot; . Tūc em redibit secur? ad ppta Per idultrā pō occidēs: etiā ab altari euclat. qd d ioab factū legit Instar pō haz ciuitatū nos habem? loca deo dicata: maiore tū imunitate pstat q ille. Saluat ei in eis etiā volēs homicida: z qlibet fugitiu? . Tū qdaz exceptionē faciūt. Si em p homicidio i eclesiā facto vel furto vel hmoi pfugiat ad eclesiā. inde dicūt eū debere extrahi z puniri.

De talione.

Addidit etiā dñs pcepta taliois. i. ubēs reddi aīam p aīa. oculū p oculo. dentē pro dente. vuln? p vulnere. liuorē p liuore. adustionem p adustione.

De boue cornupeta

Si bos cornupeta seruū occiderit: lapidib; obruat: nec carnes ei? comedent. Dñs aut bouis. xxx. siclos argēti reddet dño fui. Aliūt hebrei: iō sic estimatū pccū fui: qz. xxx. generatiōes egressi sūt de cham: quē noe fuiti addidit.

De decimis z primitijs.

Decimas z pmitias ne tardaueris offerre Tū agnū vl hedū. vij. dieb; dimittes cū matre sua. die. vij. z deinceps potes reddere.

De septimo anno.

Ser āntis semiabilis terrā tuā. z pgregabis fruges ei? . vij. āno eā reqescere facies. Tū z discbas ann? reqetiois. z etiā ann? remissiois qz i eo nllī licebat erigere debīt uz aliqd nisi eo tmiato. z siqd i eo anno ex pterit; frugib; succreuerit i ea. co medēt paupes ppli. z qd residuū fuerit pau perib; comedēt bestie agri. Ita facies in vij.

nea z oliueto tuo. Dū hoc obseruatū fuit. vt ait Iosephus in anno. vij. instantū abūdabāt fruges q sufficiebāt ad vsum septimū. z octa ui etiā ad fementē.

De tribus solennitatibus.

Addidit etiā d trib; pcpuls solennitatib; annū. in qb; voluit sibi apparere omīe masculi nū s; nō vacuū. de qb; infra dicet

De hedo nō coquēdo in lacte

Nō coques hedū in lacte matris sue qd sō seph? exponit sic. Nō comedes eū infra. vij. die. qz adhuc nō differt a lacte. Sāt d bō exponit sic. Ne occidat chīm in die pce ptiōis sue qd tū trās gressi sūt Dies pō pce ptiōis vocat lac matris. qz ex tūc i matre parat materia lactis.

Hebre? habet. Nō coques separatū in lacte matris sue. z est sensus. Separatū a carne parentum. id est qd per carnalē generationē conceptum z editum est nō comedes coctū cū lacte vl cū aliq lacteo caseo. s. vel butyro. qd dictum est ppter aues q nō de carne sed de ouis separant. quas in lacte coctas vel cū lacte comedunt Nec ideo de lacte matris prohibitū dicunt. q in alio lacte liceat coquere. s; quia lac illud paratius possit inueniri cū animal p hoc phibuit de omni lacte. Quidā tamen de his q dño offerunt dictum intelligunt. q si non offeras agnū vel hedū infra octaū num die: quia nōdū est esibilis. nec differt a lacte matris. quia z supra dixerat de primitijs agnoz z decimis. In fine pō iudicioz addidit dñs. Si feceris hoc occidā omīe pplm ad quē ingredieris. z pmittrā scabrones. z vespas. q fugabant eos

Id est terrore noīs tui paulatim pō etiam eos nō redigat terra i solitudinē. et crescant contra te bestie. ponāq; terminos tuos a mari rubro. quod est ab oriente vsq; ad mare palestinum quod tirrenum dicitur. z est ab occidente z a deserto quod est post bethleem. qd incipit post theciam vsq; ad flumini. s; eufraten. que tota regio quandoq; dicta est in dea.

De federe firmato aspersiōe sanguinis vt tulorum

Caplm. XLIII.

Libri Exod.

Enit ergo moy

v ses: et narravit plebi iudicia dñi
Et dixit oēs vna voce. Oia q̄
locut⁹ est dñs faciem⁹ et audiem⁹. Qd̄ p̄po-
stere et inordinate dictū est: p̄signavit futuros
trāsgressores: et in h̄ p̄bo mēdaces. Sc̄psit
q̄s moyses vn̄uersos fīdēs dñi p̄ter deca-
logū: et mane p̄surgēs edificauit altare dñi:
et duodecim titlōs. p̄ duodecim tribū isrl̄: for-
san duodecim altaria titlōs dixit. Vel potius
vnū ex duodeci lap̄i-
dibz: et in singl̄is sin⁹. Est titl⁹ triūphal⁹
gula noīa filiorū isrl̄. p̄conialis. memo-
scripsit q̄s titulos tri-
buū duodecim. misitq̄
iuuenes. s. nadab et abihū. q̄ futuri erāt sacer-
dotes: et imolauerūt dñi pacifica. xij. vitulos
Tulitq̄ moyses mediā p̄re sanguis. et misit
in crateres vasa. s. viminea cū ansis a cratin
q̄d est cōtexere dicta. reliquū sanguinē fudit
sup altare. legiq̄s volumē federis audite po-
pulo. Qui dixerūt. Oia q̄ locut⁹ est dñs facie-
m⁹. Ip̄e p̄o sumptū sanguinē respersit in po-
pulū et ait. Hic ē sanguis federis q̄d pepigit
dñs vobiscum. q̄si diceret. Sic peribit vīsa
el⁹: et sanguis ei fundet q̄ violabit fedus h̄.
Id est pactū inter vos et dñm. Sane hoc si-
gnū ad p̄firmationē federis hui⁹ habuerūt
a gentilibz: q̄ p̄orā federis fede laniantes sic
p̄firmabant fede lanīandū federis violatorē.
Tñ et aliud signū federis terribilius habue-
rūt iudei ex se. s. effusione aq̄: q̄d fecit Josue
et samuel: q̄s sicut aqua tota fundit: ita q̄ nil
remanet in vase. q̄d nō aliq̄ liquores. et etiam
īp̄a perit fusa ī terrā. sic penit⁹ cum stirpe sua
p̄iret q̄ solueret fedus.

De p̄mo ascensu moysi in montem.

Caplm. XLIII.

De facto ascen-

b dit moyses et aaron. nadab. et abihū
ud. et lxx. d̄ senioribz israel fm̄ p̄ce-
ptū dñi vsq̄ ad terminos montis. et viderunt
dñm. Et sub pedibz ei⁹ q̄si op⁹ sapphyrinū. et
quasi celū cū serenū est. Tamē nec sup eos q̄
erant in castris misit manū suā. id est nō abs-
cōdit se ab eis. sed vidētes maiestatem dñi. et
nō īp̄m leti epulabāt. Et vocauit dñs moysē
daturus ei tabulas lapideas inscriptas deca-
logo. Et assumpto tantū ioseph trāstulit termi-

nos dicēs senioribz. Expectate hic. s. in castris
et vsq̄ ad terminos. Si q̄d questiois natū fue-
rit. referet⁹ illd̄ ad aaron et hui⁹ Operūq̄ nu-
bes montē. iterūq̄ dimisso ioseph in q̄dā pla-
nicie montis. solus ascendit moyses ad cali-
ginem. Septimo autē die vocauit eū dñs de
medio caliginis.

De tabernaculo faciendo.

Capl. XLV.

Ingressusq̄

i moyses medius
nebule fuit cū dñi. xl. diebz. et xl.
noctibz. nec comedēs nec bibens.

Et ait dñs ad eū. Sume p̄mitias. id est p̄ci-
osa queq̄ a p̄lo isrl̄. sed ab eo tantū q̄ vltra
obtulerit auz. s. et argētū. et es hyacinthū et pur-
purā coccinūq̄ bis tinctū. id est setā hyacin-
thini purpurei. et coccinei coloris. et byssū q̄d
est genus lini egyptij molle et candidū. p̄llos
quoq̄ capraz et pelles arietū rubricatas. q̄s
parthicas dicimus. quia parthi sic colorari
eas excogitauerūt et pelles hyacinthinas et li-
gna sethim. Est autē sethim nomē montis et re-
gionis et arboris que similis est albe spine in
folijs. et est leuissimū lignū et imputribile. et i-
cremabile. oleum q̄s ad luminaria. aromata
in vngueta. et tymiamata boni odoris et lap̄i-
des onichinos. sardonices et gēmas. et faciāt
mibi sanctuariū. vt habitem in medio eoz
ne sit eis labor recurrere ad montē hunc. Iu-
xta similitudinē tabernaculi q̄d ostendā tibi
facies illud ita.

De schemate arce Caplm. XLVI.

Ream de lignis

i a sethim facies. q̄ hebraice d̄: berō
Et nota q̄ moyses h̄ ordie nar-
rat. p̄mo de his qui viderūt in tabernaculo. se-
cūdo d̄ tabernaculo tertio d̄ atrio Ioseph⁹
p̄o ecōtra. Ille fm̄ ordinē cōpositiois. iste fm̄
ordinē collocationis. Longitudo arce habebat
duos cubitos et semissim. latitudo cubi-
tum et semissim. altitudo similiter cubitū et di-
midij. Et intelligit cubitus humanus non
geometricus. Quod apparet in altari lateras
nēsi. infra q̄d d̄ esse arca. Etia h̄c iosephus
vocat cubitū duos palmos. Et d̄ arca non
habuisse pedes. et deaurata est intus et foris
auro mundissimo. Et facta est supra corona
aurea: ad modū scz labij quod in mensis et
scacarijs fieri solet. Per vtrūq̄ lat⁹ lōgitudi-

nis bini erāt circuli aurei totū lignū penetrātes. ⁊ p eos vectes de lignis sethim deaurati mītebant. quibz arca ferebatur. nec vnqz ex trahabant. In q̄ postposita est testificatio. i. tabule in quibz scriptū erat testamentū. Tamen queqz ibi reposita testimonia dici pnt. Posita est ibi vna aurea plena manna i testificatiōe. q̄ panē dedisset eis de celo. Tabule in testificatiōe q̄ legē naturālē sōptā in cordibz suscitauerat in septo. Virga aarō in testimoniū q̄ oīs ptās a dño deo ē Deus teronomiū i testimoniū pacti q̄ dixerāt oīa quecunqz dixerit nob dñs faciem⁹. Ob h̄ dīcīa est arca testamenti vel testimoniū. Ob h̄ etiā tabernaculū testimoniū dictū est. ⁊ ideo etiā qz cause pre foribz eius agebant.

De p̄pitiatorio ⁊ cherubim. Ca. XLVII.

Scriptum est etiam

f sup arcā p̄positū aureū. i. tabula aurea eiusdē longitudinis ⁊ latitudinis: cuius ⁊ arca vt arcā tegere sufficeret. De sp̄ssitudine ei⁹ nō legī. Hoc idē dīcebat oraculū: qz dñs de loco illo responsa dabat. Respōsum autē dīuinū oraculum dī: qz orantibz datur. Dicebat etiā p̄pitiatoriū: qz exinde loquēs dñs p̄pitiabat p̄p̄lo. vel qz dīcī p̄pitiatoriū dicebat gl̄iam dñi semp ibi descendere. Ex vtrāqz vero parte oraculū. i. in duobz angulis anterioribz positi sūt duo cherubim aurei ⁊ p̄ductiles. nō. i. fissiles. sed tussibz malleorū p̄ducti. Sūt autē vt dīcī Josephus aīalia volatilia: habentia figuram q̄ a nullo hominū est inspecta. Hec dīxit moyses se in sede dei p̄spexisse figurata Cherubim alterū respiciebat versis tamē vultibz in p̄pitiatoriū. duabz quoqz alīs expansis ⁊ mutuo se tangentibz velabāt oraculū. alas exp̄posito extendebāt.

De mensa ⁊ coronis. Cap. XLVIII.

Itemqz ait do

i min⁹ Facies ⁊ mēsa ⁊ lignis sethim habētē duos cubitos longitudinis ⁊ in latitudine cubitū. ⁊ in altitudine cubitū ⁊ semissem. sp̄ssitudine p̄o tacet. ⁊ inaurab eā ex oī p̄re auro purissimo. Erat ar

vt dicit Josephus hec mensa proxime velut delphica. sapollinis. habens. iiii. pedes qui dicuntur eius altitudo. erantqz ex medietate partis inferioris rotundi quasi tibia ⁊ rotunditiles. Pars superior opis quadrāguli q̄st femur erat. in singlis vero pedibz erat anulus aureus. sinusqz erat in pede vbi anulus mīssus erat. in anulis vero rectes aurati quibus ferebatur mensa. Erat autem labiū in ea per circuitum sicut in arca. ⁊ labio affixa erat aurea corona alta digitis quattuor. ita q̄ medietas eius super mensā eminebat. ne superposita caderent ex ea. Altera medietas inferius pendebat ad decorē. ⁊ erat corona hec interrasilis. id est. interpolata celaturis ⁊ plano. Erant autem vt aiunt hebrei celature ille q̄st imagines regū. ⁊ prophetice. tot ibi sūt imagines facie. quot futuri erant reges in hierusalem a dauid vsqz ad sedechiam. Tamen Josephus videtur velle non fuisse in ea aliud labium nisi hanc coronam interasilem. id est. reticulatā. Hūc vero supposita erat alta corona minor ista. Sed quāta ⁊ quomodo sit perposita et an plana vel interasilis nescimus. tamen aureola vocatur. Hebrei dicunt et hāc prophetice additā ad p̄signandā diuisiones regnū in duo regna. Fuit enim regnum israel populo situs regno iuda. sed tamen minus dignum. et ideo aureola superposita erat. ⁊ tamē minor. Mensa hec ponebatur in tabernaculo ad aquilonē nō longe ab aditu.

De panibz p̄positis. Cap. XLIX.

⁊ ponebatur

e eā duodecim panes azymi de simila: mundi valde: ⁊ ponebant alit̄ insecus seni. ⁊ stabāt singulī dī duabus decimis ephī q̄s Josephus duos assarīos vocat. Et singulis superponebatur patena aurea. et super patenam pugillus thuris. Josephus dicit p̄bials aureas super

Sicut ariel ezechielis de interasili exurgebat p̄ aliqd̄ inē postū. sic ariel interpretat̄ altare dei. vel leo vorax. q̄a altare holocaustorū omnia vorabat.

Ephus ⁊ batus mēsurē sunt duorum: vlt̄ ergo mēsurabatur ephī proueniētes de decimis bincyna. ita linc altera: Vel decimabat ephus illa q̄

Libri Exod.

positas plenas thure
Hi diluculo sabbati
recētes et calidi impo-
nebant mense. et erāt
ibi innoti vsq; ad sab-
batū sequēs, tūc illis
sublatis: et toto thure
incēso sup altare no-
ni cū alio thure sub-
stinebāt Sublatis co-
mo solī sacerdotes co-
medebāt: vnde sacer-
dotes dicebantur.

Vel etiā ideo vt ait Iosephus: qz dñs pre-
ceperat q soli sacerdotes panes illos forma-
rent et coquerēt: et ponerent in mensam: et tol-
lerent. ipsi tñ postq; scilicet diuites facti sūt:
non obseruauerūt hoc. Dicebant etiā pa-
nes ppositionis: quia propositi erāt coram
domino in memoriā sempiternā duodecim
tribuum filiorum israel Vel porro positi. i.
longo tpe positi. scz per totā hebdomadā:
vel in eternū p successionem ponendi.

De vasīs libaminum.

Caplm. II.

Recepit ergo do-

p minus pparari ex auro purissimo
quatuor genera vasorū ad offerēda
libamina: i. ab offerentib; sacerdoti. a liban-
do. i. gustādo dicta. et a sacerdotib; dñio. a li-
bando. id est fundēdo. et ponē ea sup mēsam
scz acetabla. phialas. thuribula. ciathos In
his vinū qd debebat offerri pūdebat et p-
gustabatur. vtz dignū cēt offerri an nō Sz qz
in colore et sapore vinū dñoscit. dicit q pter
aureas phiale vitree ibi erant vnde a phia-
lin qd grece vitrū dicit sic vocabant. in imo
anguste. in supiori pte ample i quib; color et
sapor poterat cognosci. qz hebrei scutellas di-
cūt Ciathi pō minores et angustiores erāt et
aurei. cū qbo fundebat vinū sup altare p ho-
stie libamēto In thuribulis q etiā mortario
la dicebant thus precognoscebat et offereba-
tur Similiter et in acetabulis acetū. Sed qā
nunq; aut raro occurrit de oblatōe acetū. qui-
daz dicit acceptabula vbi scz pūdebat a sa-
cerdotib; q debebant offerri vitrū accepta. i.
idonea essent an nō Postea subdividūt acce-
ptabula in tria. in phialas in quib; vinū. et
thuribula in quib; thus et similia. et granū. et

sal. et ciathos. in quib; oleus. Sumebāt em̄
sacerdotes pns de his q offerenda erāt por-
tionēdas. quas in huiusmodi vasīs ponebāt
ad p̄gustandū quasi libādo de singulis. que
libamina dicit moyses offerenda. id est. d of-
ferendis sumenda.

De candelabro aureo. Caplm. II.

Recepit quoq;

p dñs fieri candelabrū ex auro puris-
simo ductile. Tñ Iosephus fuit
file dñ. Lulus hastile basi infixū erat et ferreū
supuestitū calamis aureis quinq; geniculat;
ad modū canne. Vbi aut calamoz capita in-
ter se iungebant. capita habebāt tumētia. et i-
uicē ad modū cyphi quē cuppam dicim? Jū-
gebant aut inter se tanq; duo cyphi in modū
nucis. et ex fundo cuiusq; cyphi pcedebāt flo-
res recurui quasi lilia. et in ipso fundo inter cy-
phū et lilia erat spherula volubilis sicut i ca-
pitib; cathedrarū subūt spherule volubiles
et ita cuz in hastili essent. v. calami in hūc mo-
dum copulati. iij. erant ibi iuncture. quaz q
qz habebat quasi cyphos duos sibi iuncros.
et spherulas simul et lilia. et hoc ē qd moyses
dicit in hastili quattuor fuisse cyphos in mo-
dum nucis Tamē hebreus nō dicit cyphos
sed nigellatas rotunditates. i. nigello distin-
ctas. Et hoc hastili pcedebant tria brachia
ex laterib; hinc et tria inde ferrea. quozū vnū
quodq; supuestitū erat calamis aureis ad
modū hastilis. et in iuncturis coibāt capita ca-
lamoz qsi cyphi in modū nucis cuz spheru-
lis et lilijs. Et qz in vnoq; quattuor cyphos
dicit moyses fuisse: videtur vnū quodq; quat-
tuor calamos habuisse. Videret tamē quibus
daz non spherulas fuisse in fundo cyphorū
vt dictum est. sz in media planicie cuiusq; ca-
lami spherulā volubile suppositā. Sic erat
candelabz ex ferro calamis aureis supindu-
cto factum si fusile fuit. si vero ductile simpli-
citer ex auro fuit et malleis mirabili artificio
in hanc formam productū. Erat aut vt dicit
Iosephus. ex. lxx. partib; cōpositū. in vna bas-
se erectum. sic in hastili et brachijs erant cala-
mi. lxx. non integri. sed ex duab; ptibus. in
medio vbi partes iungebāt erat spherula su-
perposita: ne iunctura videretur et putaretur
calamus vnū. et ita erant calami. lxx. cū totis
de spherulis. lviij. quinq; partes in basi. viij
lampadum sedes. Quocunq; vero modo fa-

etū fuerit in summo. vij. habebat capita eq̃
lia: sup̃ q̃ ponebant. vij. lucerne auree. Inſu
ſoria etiā ſeptē ex auro erāt: q̃bus oleum lu
cernis infundebat. Erantq̃ ibi forcipes di
cti emūctoria ex auro ad emūgēda ṽl extin
guenda licinia. Etiā vaſcula ex auro erāt ad
extinguendū in aq̃ q̃ emungebant: ne retrū
redderēt odorē. dicta extincoria. Om̃e pon
dus ei⁹ cū vaſis ſuis habuit talentū auri ad
pond⁹ ſanctuarij. Tria em̃ habebat talenta.
Bin⁹ .l. libraz. q̃d erat inſitorū. mediū. lxx
q̃d erat ciuium. maximū. c. xx. q̃d erat ſanctu
arij. Tamē iosephus dicit ipſum habuiſſe. c.
mnas: quas hebrei citares dicunt. greca lin
gua interpretatū talentū nuncupat. Poſitū
aut̃ erat ad auſtrum cōtra menſam nō recte
quidem: ſed oblique.

De parietib⁹ tabernaculi. **Ca. III.**

Recepit quoq̃

p dñs fieri tabnaculū in hunc mo
dū. Tabnaculū erat dom⁹ do di
cata q̃drata ⁊ oblōga. trib⁹ clauſa parietib⁹.
aq̃lonari. meridiano. occidentali. liber pate
bat introitus ab oriēte: vt ſole oriēte radijs
ei⁹s illuſtraret. Lōgitudō ei⁹ erat. xxx. cubi
torū. latitudo decē. altitudo decē. In latere
meridiano erāt tabule de lignis ſerhim ſtan
tes. xx. quaz ynaqueq̃ in longitudine habe
bat cubitos. x. in ſpilitudie digitos q̃ttuor.
in latitudine cubitū ⁊ ſemiſſem. Iungebant
autē ſibi mutuo incaſtrature: ne rimula eēt
ibi aut planicies parietis ineq̃lis. ⁊ erāt inau
rate ex vtraz pte ſuppoſite ꝑo ſingle dua
bus baſib⁹ argēteis pforat⁹. in quaz forami
nib⁹ cardines aurei imittebant. in vtroq̃ an
gulo tabule emiñetes ſicut in ſcrinijs fieri ſo
let. Tñ auguſtinus videt velle. q̃ vna baſis
eſſet ſub tabula. ⁊ altera ſupra ꝑepiſtillo. ſed
littera ꝑ eſt q̃ dicit. q̃ bine baſes ſingulis ta
bulis ꝑ duos angulos ſūmittebat. Vtr̃ aut̃
tabule ſuſpēſe a tra ſup baſes an inter baſes
ad terrā pringerēt. nō legiſ. Eodē ſemate fa
ctus erat paries aq̃lonari⁹. Ad occidentē ꝑo
erāt. vij. tabule ꝑ oīa ſiles alijs ⁊ eodē modo
ſtātes in baſib⁹. Sed cū nō implerēt. niſi. ix.
cubitos. dimid⁹ cubit⁹ ex vtraz pte vacuus
patebat. ⁊ ideo tabula vno cubito lata ſecta
ē ꝑ mediū. ⁊ facte ſūt due tabule ſemicubita
les q̃ vtrinq̃ appoſite parietē occidentis alijs
duob⁹ ꝑ paginauerūt. q̃ etiā ſingule duabus

baſib⁹ imittebant. Ne ꝑo vētorū impulſu. ṽl
qualibet alia cauſa parietes ꝑcūterent ſingu
le tabule habebāt annulos aureos ꝑ ordinem
velut quib⁹dā radicib⁹ ꝑſitos. ꝑ q̃s vectes
ꝑ trāuerſum parietis imiſſi tabulata firmiter
ꝑtinebant. Erāt aut̃ vectes de lignis ſerhim
inaurati ſinglī q̃nq̃ cubitoꝝ. imittebatq̃ ca
put vnius vectis in caput alterius in modū
cocci. vt ex plurib⁹ ſic innex⁹ q̃ſi vñ⁹ vectis in
mēſe longitudinis videret. ſicut i baclo cam
buce ꝑōſticalis eburneo fieri ſolet. Hoc ſa
ne planū eēt. niſi dñs addidiſſet. q̃. v. vectes
eſſent in latere ad aquilonē. ⁊ totidē ad auſtrū
⁊ totidē ad occidentē. q̃d minus ꝑgruū videt
Cū em̃ q̃libet vectis. v. erat cubitoꝝ. v. ꝑtē
ſi in latere vno. xxv. cubitos tantū ꝑtingebāt
Itaq̃. v. cubiti illi lateris remanebāt itacti.
in occidentali ꝑo latere duo tantū ſufficiebāt
Suntq̃ dicunt d̃ trib⁹ vectib⁹ ſup̃ſtis. vñū
ſupadditū. v. vectib⁹ i latere ſeptentrionali. ⁊
aliū in auſtrali. ⁊ ſic q̃d illis dēerat adimple
tū Tertiu⁹ ſectū dicit in duos q̃ poſit⁹ erāt in
duob⁹ āgulis parietū. vt recuruat⁹ iūcturas
anguloꝝ colligarent ſicut ſuncture anguloꝝ
in ſcrinijs ſtrapis ligari ſolēt. Sed ꝑ ex litte
ra conici non poteſt. Quia g̃ in littera eſt. v.
vectes imiſi ꝑ tabulas medios a ſummo ṽ
q̃ ad ſummū. de altitudine parietis intelligi
poteſt. Erat aut̃ iuxta ſummitatē parietis ſu
premā vñ⁹ ordo vectū extenſus in longū ꝑ
totum parietē. ⁊ iuxta ſummitatē inferiōrē ali
us ordo in eundē modū. ⁊ in media planicie
tres ordines. vt q̃ dictū eſt. v. vectes fuiſſet
vno latere potius ad numez ordinū. q̃ vectū
um referat. Erāt autē
in vnaq̃q̃ tabula q̃nq̃ **Una tabulo erat in**
q̃ anuli. ⁊ in quolibz **ciſa ⁊ cauata in fron**
duoz parietū vectes **te ex vna pte. ſiliter et**
xxx. q̃. v. ordinū qui **altera tabula erat in**
libet. vij. vectes habe **ciſa ⁊ cauata ex alte**
bat. i latere occidēta **ra pte. in fronte. vero**
li. x. vectes binī ꝑ ſi **ꝑiungebant.**
gulos ordines. Sūt
qui dicunt nō omnes vectes ei⁹ſdē quātita
tis fuiſſe ſed. quilibet vectū. v. q̃ erant in ma
gnis lateribus erāt. vij. cubitoꝝ. ⁊ ita. v. ſuffi
ciebāt ad ꝑtinentiū. xxx. cubitos. ⁊. v. vectes
qui ad occidentē erāt ſinglī duoz cubitoꝝ
erant. Sed iosephus loquēs de his vectib⁹
ait. vnoquoq̃ habēte magnitudinē cubitoꝝ
rum quinq̃.

Libri Exod.

De distinctione tabernaculi et utroque velo. **Ca. LIII.**

Tabernaculum hoc

distinctum erat in duas partes. Posterior pars ad occidentem, et cubitum pertendebat, et ita quadra erat in longum, scilicet et in latum et in altum, et cubitum. Hec pars adytum dicebatur, vel sanctum sanctorum, vel sanctuarium sanctuarium: vel sancta sanctorum. Anterior pars ad orientem, et cubitis pertendebatur: que communis erat sacerdotibus, et hoc dicebatur sanctum vel sancta: vel sanctuarium. Respectu huius posterior dicebatur sanctum sancti: quod si persecutum sancti: ut dicitur seculum seculi. Vel sanctum sancti, id est sanctus sancto: ut dicitur. Dominus dominorum: vel rex regum. Ad alteras partes separandas posite erant in medio quattuor columnae de lignis sethim decoratae: capita habentes aurea: et bases argenteas. Tamen Iosephus dicit quattuor fuisse tabulas ad modum altaris operatas: equaliter a se invicem distantes: inter quas tres angustae patebant ingressus. Super capita vero columnarum suppositi erant duo vectes decem cubitorum a pariete in pariete protensi, in quibus per circulos aureos immixtum dependebat velum ante quattuor columnas extensum, quod dicitur in omni parte scilicet decem cubitorum: ut ex omni parte prohiberet aspectum interiorum. Erat autem velum factum de bysso rectora: quod est generis lini candidissimi et molliissimi, et de hyacintho et purpura et cocco bis tincto, id est de filis sericis: hyacinthinis purpureis et coccineis coloribus, opere plumario dispositum, id est ope acupictum. Pluma enim lingua quadam acus dicitur, scilicet egyptiorum, quorum sunt diverse linguae sicut grecorum. Hoc genus veli vulgo bisstratum dicitur quasi bis stratum. Primum ei sit tela cui cum acu opere manuali subternunt diverse picturae et rationes. Sunt qui dicunt opus plumarum a similitudine avium, quibus superaddita est plumarum varietas. Idem opus dicitur etiam polymitum, a poly quod est multum, pro multitudine picturarum. Erat autem hoc velum pulchra varietate contextum ex universis: ut ait Iosephus floribus: quos gignit humus, et alijs picturis quas poterant interficere pictores: propter autem malum formas. In ingressu vero tabernaculi quatuor columnae erant de lignis sethim decoratae: capita habentes aurea. Bases vero

enaeas: super quas duo vectes, vel unus decem cubitorum pertendebat a pariete in pariete. In utroque capite sui utriusque parietis insertus ad modum trabis in domo: a quo dependebat aliud velum per circulos aureos insertum ad modum prioris operatum. Sed secundum Iosephum utriusque ad medietatem columnarum dependebat: regens eas per quatuor cubitos, reliqui quatuor versus ad terram ad ingressum sacerdotum patebant. Super vero dicitur aliam cortinam laneam suppositam versus ad terram pringentem, funibus per anulos eam ducentibus et retrahentibus: ut in diebus festis reducta preberet aspectum tabernaculi. In alijs diebus superducta prohiberet aspectum: precipue cum nubila videret. Textus enim fortis erat et facile labore sustinebat: et in ingressu replebat. Salomonis silem dicit fuisse appellam. Erat enim interiori sanctuario arca foederis cum his qui in ea reposita dicitur, et cum his qui erant ei supposita. In anteriori quoque candelabrum ad austrum mensa ad aquilonem. In medio autem velum non longe ab adytu altaris aurei: quod etiam Iosephus thuribulum aureum vocat, de quo post dicemus.

De cortinis et Sago.

Capitulum LIII.

Extum taberna

culi non concameratum, id est recurvum: sicut in ecclesijs, sed planum ad modum palestine fuit quattuor operimentis aptatum. Primum operimentum fuit cortina decem, que etiam vela vel tentoria vel quatuor tabernaculum vocant: qui erant facie de quattuor predictis coloribus ope plumario. Longitudo cortinae unius erat, scilicet xviii, cubitorum, latitudo quattuor, quae quinq; mutuo sibi iungebantur et quatuor similiter: ut quasi due cortinae ex quibus sibi coniunctis redderentur. Iungebantur autem ansulis hyacinthinis: qui in vno quoque latere cortinarum dispositae altera contra alteram veniebant, et bina anulo aureo colligabantur, sicut ad ornatum colli fibulae argenteae vel aureae: utraque oram capitum solent colligare. Dicit tamen Iosephus: anulis aureis et vnicinis eas fuisse iunctas. Secundum operimentum erat saga cilicina, quae et vela vel capillaria quatuor vocant, quae de pilis caprarum quos capillos quandoque dicimus: ad differentiam lane ovium facta erant, de quibus et cilia fiunt. Unde et illa saga cilicina dicta sunt: quae per asperitatem saga

dicebant. Unde et quosdam pannos asperos sagias dicim?

Uel forte ex quadra tura saga dicta sunt. Un et militare palium a gallis inueniunt: quia quadrum erat sagum dictum est. Quod tamen ex aspero flectat panno et tra aeris intemperiem: et potuit dici sagum. Erant autem saga hec, xij, longitudo sagi vni habebat cubitos, xxx, latitudo quatuor, et erant, v, sibi mutuo iuncta, ut quasi vnum sagum facerent, et alia sex quasi in vnum sagum iuncta. Iungebant autem anulis aureis insertis anulis se venientibus. Vestrum autem singule cortine vel saga sibi invicem ita copularentur: an, vij, cortine sibi consue filo inseparabiliter in vna cortine iuncte erant: et alie quique similiter, et ad tegendum tabernaculum: he due magne cortine tamen anulis et anulis iungerentur, non elucet.

De modo tegendi secundum Bedam.

Capitulum. LV.

Modo vero

ex his tegebatur tabernaculum videmus prout. Secundum Bedam prout debent decem cortine, sibi copulate per transversum scilicet tabernaculi, totum operientes tabernaculum, et descendentes per latera vno cubito distabant ex omni parte a terra. Et quia simul iuncte, xl, cubitos implebant, longitudinem tabernaculi: que erat, xxx, cubitorum tegebant. Et, v, cubiti dependebant iuxta latus occidentale, alii quique tamen descendebant ante aperturam que erat ad orientem. Tamen ne in compositione penderent vtroque cortine transgredientes duo magna latera tabernaculi usque in medium aperture traherent ibique mutuo iungerentur, et similiter in latere occidenti. Et ita ex omni parte tabernaculum erat tectum cortinis, vno tamen cubito circa terram ex

Nota quod autem quinq; cub. de. iij. Non ideo hoc dicitur: quoniam per totam partem occidentalem simul et orientalem dependere quinq; cubiti, sed quia illa pars cortine que dependebat in lateribus respectu longitudinis tabernaculi erat tamen quinq; cubitis, sed respectu latitudinis erat novem cubitis. Ideoque contingebat quod cum iunctis cubitis hinc et inde ventis etiam in his duabus partibus occi-

omni parte non ventis. Supponebantur saga similiter per transversum, sed que erant, xxx, cubitorum per latera descendebant usque ad terram, et ita cubiti cortinis non velati ipsa velabant. Sed quod ex transversum, xl. cubitos habebat cum essent xij, simul iuncta, et vnum quodque erat quatuor cubitorum, longitudinem tabernaculi, xxx, cubitis tegebatur de, xliij, que superant, vij, descendebat ad occidentem, et vij, ad orientem. Partes pro saga que superant pendentia iuxta latera duo magna usque ad terram ex utraque parte reducebantur ad tegendum introitum orientalem. Sed que vij, cubiti ex utraque parte veniebant, in spacio pro introitus decem tamen erant: superfuebat sagum sago. Uel forte in summitate cuiusque duo cubiti retro plicati consuebant instar orarum vestimenti, et tunc ex equo venientia saga de lateribus in medio introitus copulabantur in eodem loco in quo cortine et similiter in latere occidentis. Propter huiusmodi superfluitatem vel replicationem sagorum dicitur Beda primo dixisse dominum moysi, Sextum sagum in fronte tecti duplices, id est, dimidium sagum quod excedit cortinas in introitu superfues vel replicabis. Et post planum addidit, quod superest in sagis, id est, vnum sagum quod amplius est ex medietate eius operies posteriora tabernaculi, id est, latere occidentis. Duplicabantur autem ita ut impetu ventorum possent sustinere, et secundum hanc dispositionem tabernaculum ex omni parte tegebatur sagis usque ad terram: et nihil ex eo videbatur, et tentorium quod erat in introitu preciosum: inutiliter ibi erat, et cum sacerdotes intrabant tabernaculum, vel necesse erat attollere saga et cortinas ut subintraret: vel in medio iungerentur vinctis et anulis ad introitum eorum dissoluebantur.

Josephus aliter,

Ca. LVI.

Lia est iosephi

a dispositio: cuius sentit Origenes et videtur probabilior. Alii enim, et cortinas sibi mutuo iunctas: ut dictum est a fronte tabernaculi super introitum excedi per transversum et tegere totum tabernaculum, et descendere iuxta latus occidentis usque ad terram. Introitus pro non regi aliquid parte cortinarum: cum proprium velum haberet. Sicut et de sagis totum dicitur operiri tabernaculum: excepto introitu. Sed quod duo cubiti sagorum

Libri Exod.

superfunt cortinis, ex vtraque pte dicit eos repli
cari sub cortina: ne ventus intras inter saga z
cortinas: totum puter et opimentum, p q etiaz
dictum putat. Sextum sagum i fronte tecti dupli
ces: sed etia fim hec speciosa z piosa plimū
ps extrinseca tabernaculi nō videbat, nec illō
cortinarū qd circa tabernaculum defluebat.
Frustra g tati factay videbant. Quocirca for
te ex oi pte cortine z saga funibz extēdebant
circa tabernaculū, z parill ereis colligabāt
funes: qz parillos habuisse tabernaculum
infra moyses dicit: z in modū tecti dependēs
circūquaqz attollebant: vt z tabernaculum
vndiqz videri posset, z circūfiri ab ingredien
tibus sub cortinis.

De pellibz suppositis. **Ca. LVII.**

Quocunqz vero

q mō hec duo opimenta disposita
fuissent de reliqz duobz non ē q
stio Sane tertiu erat opimētū d pellibz arie
tū rubricatis: q supiora tm regeret, ad latera
nō descēdebat, funibz parillis ereis affixis
terre circūligate. Quartū qz opimētū i eūdē
modū erat suppositū d pellibz arietū hyacin
thinis, supposita pō erat hec duo p pētū et
imbriū diffusionē. Multos itaqz vt ait iose
phus stupor habebat alōge inspicētes, nā
colore ei in nullo putabāt differre a celo.

Quid figurabant pdicta,

Caplm. LVIII.

In hac cōpositi

i one tabernaculi pēz deū z nō ho
minē sic disposuisse, qz vt ait Jo
seph Singla hoz ad formā rex facta repe
riet: siqz absqz inuidia vellet hec cōsiderare.
Abditū ei qd soli pōtifici putū erat: figura
bat celū deo z angel attributū Sāctuarūz
pō qd i duplo erat: terrāz mare cūctz gressūz
bilia: sic z illa ps cōis sacerdotibz erat Corti
ne celū siderēū, saga aqz q se sup firmamētū
Pelles rubricate celū empyreū in q sunt an
geli, hyacinthine celū sup: vbi dō sup oia.
Tū i qtuor coloribz veloz dicit Joseph figu
rari qtuor elemēta Per byssū terrā, qz d ēra
ē, z pmo terreūz vtridē colore hz Per purpu
rā mare, qz ex conchis marinis tingit. Per
hyacinthū aerē, qz i co
lore ei silat. Per coe Est ann? legitimus,
cū ignē, qz i colore ei ē ann? vsualis, est et

assimilat Per mensā ann? emergens An
ips vel ann? Per pa nus leg. a lunatione
nes duodecim mēses aplis incipies, vsual
Per coronaz qtuor a kal. tanu. inchoās
digitorū annū solare emergens: qualibet
qtuor temporū. Per die incipiens,
coronā miorē annū
lunare. Per septē lucernas candelabz septē
planetas. Per, lxx, e partes decarmonia
planetarū. Forte q nta. i. p cordia. Inde
quisqz planetarū hz decarmonia. i. conso
decē dignitates l po nantia planetarum,
testates. Quinqz na
turales, z qnqz accidētales, i qbz armōice, i.
proportionalit se hnt. In cādelabro notat, qd
q sub eis se ad ipos tendūt, i. mor? naturales
z effect? ab eis hnt: qd etiaz notat ornat? ei?
cyphat, vasa liquoz aquā, sperule solē sphe
ricū, lilia aerē: qui solus vitat odoribz

De altari holocaustoz. **Ca. LIX.**

Recepit quoqz

p dñs fieri altare de lignis sethim
Altare h dicebat holocaustū vel
holocaustoz. l holocaustomatū, z possz dici
sacrificioz, s a digniori nomē accepit. Erat
aut in lōgitudine z latitudine qnqz cubitoz, i.
qdū: z altitudine trū, cui tāqz nimis alto ad
horā mīstratiōis aliqd apponebat i q statet
minister, qd i plena mīstratiōe tollebat. Alta
re em grad? hie alibi phibet Erat em pcauū
instar arce sine opimēto, parietes lignei, sed
operti erāt ere int? z extra: h vii nō possent, si
cut nec antiton vel lignuz padisi qdlibet qd
vrendo fit mundi? area ei? siue arula erea es
rat tāqz fund? arce: sup quā fiebat ignis q p
fenestrā q erat i latere oriētalī iponebat. In
qtuor angulis supioribz erat extra qtuor re
curua cornua: in qbz qtuor catene anulīs is
serebant, de qbz dependēs craticula ei ea in
modū retis facta vsqz ad mediū altaris int?
descēdebat: sup quā cremāda in odorez dño
ponebant: q ignis p circulos craticule ascēs
dens de arula psumebat. Circa angulos ve
ro inferiores qtuor erat anulī erei: in qbus
vectes imponebant de lignis sethim operi
ere ad portandū altare. De h tū altari z crati
cula ei? ambiguitas est: nō solum inter nos
verūetiam inter hebreos: pcpue cū hebrai
ca veritas a nra translatōe nil discrepare vi
s 2

deat. Nos quidē sic habem⁹. Facies craticulā in modū retis eneā: p. cui⁹ q̄ttuor angulos erunt q̄ttuor anuli enei: q̄s pones subter arulam altaris.

eritq; craticula vsq; ad altaris medium. Hebreus pō sic h̄y. Facies ei mīchar. i. craticulam: fracturā retis enei. ⁊ sup rete q̄ttuor anulos ene-

os: ⁊ dabis illā fundū are d̄ subter. eritq; rete vsq; ad altaris mediū. Joseph⁹ autē sic. Cui suberat craticula i modū reticulorū scā. Suscipiebat ei t̄ra ignē q̄ de craticula ferebat. q̄ bases nō erant ei subiecte. Cassiodor⁹ t̄m senator in pictura quā fecit: cui⁹ in expositiōe psalmorū meminit q̄ttuor pedes in vtroq; altari fecit. Proinde videt̄ q̄busdā nō supponi craticule carnes assandas: s; fuisse q̄i vas quoddā in q̄ sederet altare: cui⁹ parietū altitudō altare ambiēs vsq; ad mediū altari⁹ eleuata esset. in cui⁹ angulis sursum q̄ttuor anuli pendeat. p. q̄s rectib; insert; altare ipsi in fides portare. Altare em̄ nō legit̄ alios anulos habuisse. S; vtrū separati esset h̄ vas reticulatū ab altari: ita vt amoueri posset altare ab eo cū vellēt sup̄imponi: an d̄ ipso altari ope fusili ita fabricatum esset: vt quasi appositū videret̄: ambigū est. Super arulam pō altaris quā in medio eius posita dicit̄. p. fenestrā ab oriēte struem lignorū imponi asserunt: ⁊ super ligna carnes imponi assandas. Vel nō erat ibi arula: sed super craticulā suppositā fiebat ignis. quod velle videt̄ Josephus in p̄dictis p̄bis. Alijs videt̄ nec operimentū nec fundū ipm̄ habuisse: s; parietes t̄m terra repleti s̄m q̄ dñs dixit. Altare de terra facietis mihi: in cuius area superiorī fiebat ignis: vbi cremanda imponebant. Et de craticula altari supposita idem sentiūt. Arula vero subter quā craticula posita legit̄. hebreus arcunculā vocat vel sulcū quē in medio parietū altari⁹ fuisse d̄: vsq; ad quem locum altitudo craticule pertingebat.

De situ altaris ⁊ vasis ei⁹. **Ca. LX.**

Situs autē erat

p altare ante tabernaculū sub diuino nō directe ante introitū: s; aliq̄nto ad meridiē descendēs: ita vt ante ipm̄ immolantes stātes ad aq̄lonē in ipm̄ tabernaculū vsq; ad sanctascōz inspicere possent. Et q̄ stabāt ad aq̄lonē. id est in altaris latere aq̄lonari: ⁊ p̄tra meridiem. q̄nq; legit̄ eos sacrificasse ad aq̄lonē. q̄nq; ad meridiem. Erātq; in vsus eius lebetes ad colligēdos cineres cū abundabant: deportandos q̄ in locum secretum ⁊ mundū reponebant. ⁊ forcipeces ad emendandū ignem altari⁹. Et fuscule q̄s grece creagras dicim⁹. q̄ inde d̄ caldarijs carnes cocte p̄ferebant. ⁊ patilla q̄si ratilla a vehendo: q̄b; p̄tunc ab altari ad altare tymiamat; deferēbant: p̄ter cacabos ⁊ ollas ad carnes coquendas: que tamē iuxta altare non coquebātur. omnia pō enea erant. Hebreus vero sic habet. Facies eius ollas: ⁊ eius palas. ⁊ eius pelues: ⁊ eius vncinos: ⁊ ei⁹ ignium receptacula.

De atrio circa tabernaculum.

Capit. LXI.

Rat autē atrius

e circa tabernaculū in latere meridiano. c. cubitoz. in aq̄lonari. c. i. orientali pō. i. ⁊ totidē i occidentali. Et sic q̄drū erat vel q̄drangulū: s; nō q̄dratū. sed in forma altera p̄te lōgiori. Erātq; in latere australi. r. columnę. alte. v. cubitis. vestite laminis argenteis. capita habentes argentea cū celatur; cū basibus eneis. spacio quinq; cubitoz. iter se distantes: super quas anuli singulis inerant. p. tingebatq; funes ab anulis vsq; ad capitā parilloz: qui erāt cubiti vnus magnitudīne. et p. singulas colūnas in terrā valide fixi: vt atrii imobile custodirēt. corinapho d̄ bysso mollisimo. c. cubitoz. i. lō

Eminentia quidem erat in sūmitate columnarū: ⁊ ipa p̄forata ⁊ i forāmie due chorde. vna hīnc ⁊ vna inde q̄ tenerēt colūnas rectā. in glossis inq̄t. vj. exodi dicunt̄ līngule: et q̄ decaluate ⁊ q̄si rotūde in sūmo ad modū līngue appellat eos iose. angulus Credibile etiā inquit q̄ singulis basibus colūnarū inferi⁹ esset infixa cauilla. p.

Libri Exod.

gum. 2. v. in latum p
columnas depende
bat. d capite vsq ad
basem diffusa: vt ni
hil a pariete differre videret: nisi forte p aer
interperle. qñq retro funib z parillis trabe
ref: vt sub ea tanq sub recto reciperet plus.
In eundē modū latus aqilonis. x. columnas
z cortinā habebat diffusam. ab occidēte p
decem columne: z cortina cubitoz. l. atrium
cingebat. In ingressu p o ad orientē tres co
lūne hinc z inde tres stabāt: z cortine iuxta
has diffuse nihil a pōribz differētes In me
dio p o latere eius qñtuor erant columne in
modū portaz: qñbus appensum erat velum
de quattuor pñctosis coloribus: contextum
opere plumario: quod ad egressum z ingres
sum facile attolli z deponi poterat. Floran
dum tamē in longio
ribus lateribz fuisse
colūnas. x. inter qñ
erant aperture. c. cu
bito: z in duobus
minozibz. sc. s. ppter
angulares q cōmu
nes erāt duobz late
ribz dicunt ibi. x. h
p o decē. Et designa
uit dñs per numez
columnarū: numez
intercapedinū. Ha
bebat g vtrunq la
tus magnum. x. co
lumnas. l. x. intercapedines. Alia latera. x.
columnas. l. x. intercapedines.

De lucernis tabernaculi.

Caplin. LXII.

Recepit etiam

p dñs offerri a filiis isrl oleū oliz
uarum purissimū: piloq zulum.
Hoc em purū ē qñ nuceū. vel lineū. vl myr
tinū. vl rasaninū. vt sp arderet ex eo lucerna
in tabernaculo testimonij. quā accēdebant
aaron z filij eius vesp. z vsq mane lucebāt
sup candelabzū septē lucerne corā domino:
in die vero tres tm. Zychn^o lucerne papyre
us erat. cinctudula p o quam mergum dici
mus aurea.

De cōmunibus vestibus sacerdotum.

Caplin. LXIII.

Terum locutus

i est dñs ad moysen dicens. Appli
ca fratre tuū aaron ad te cum fi

lijs suis de medio filioz israel: vt sacerdotio
fugant mibi. faciesq vestē sanctā fratri tuo.
in q sacrificat^o mibi mīstret De his sane vesti
b^o. q. pñse agit historia ad euidentā pgruo
ordie psequamur Quattuor erāt vestes tam
sacerdotibz minoribz qñs chancos vocabāt:
qñ pñcipi sacerdotū: quē arabarchū appella
bāt cōmunes: z alie qñtuor post illas qñs so
lus arabarchus. i. pñceps sacerdotū vteba
tur: qñ fm ordine hūc induebat. Purifica
tis pus manibz z pedibz aq: sacerdos indue
bat manachasin: qñ pñctozium sonat qñ
grece brache: latie femo: alia dici pñt Eratq
d bysso rectora pñctū. ingreditibusq p ipz
pedibus ascendebat

vsq ad lumbos. ibi
qñ fortiter stringeba
tur. et vsq ad genua
tm descendebat. no
ster tamen pontifex
qñ iugem habet con
tinentiam tm sanda
lijs pedes tegit. ac si
dicat ei. Quilor^o est
non indiget: nisi vt pedes lauet. Scōo bys
sina syndone dupli
ci vestiebatur. quod

id est pñmos mor^o:
qñ penitus coercere
neum dicebat. quā
nos lineā strictā sine

camisiā vel subuculā dicimus: quā moyses
abanech appellauit. s. post a babylonijs dñ
scentes hebrei emissaneā dixerūt. Est at de
scendēs vsq ad talos: z decēter corpori coaz
ptata. s. manicis brachia valde pstringēs. na
stilibz vl nastulis hincinde sup humeros ca
pitium pstringentibz. Tertio stringebat bal
teo lato: qñ digitis qñtuor sic reticulato. vt
qñ pellis viperea quā in estate eguit videret
pñctra floribz coccineis purpureis z hyacin
thinis. Itamē p o tm byssinū erat. sumēs int
tū cingēdi a pectore. circūducts lateribz itez
añ vmbilicū redibat: ibiq modice stringebat
z vsq ad tybias depēdebat: ad decorē dñ sa
cerdos nil opabat. cū aut sacrificabat: ne im
pediret pendētes sumērates sup leuū hūme
rū reflectebat. vñz forte diacon^o qñq casulā

Historia

placatā eidē humero supponit. Quarto sim-
plicem tyarā gestabat in capite: a cidari pō-
tifficali plurimū differentē. Erat em̄ i modū
pui calamati vl' cassidis modice, medietatē
verticē excedēs: dicebaturq; manephe hñs
vitrās: q̄ inolute sepi' necebanf ne facile la-
beret. hñs desup aliud velamē byssinū vsq;
ad inferiora barbe descendēs. celās pillei li-
gaturas: totā capitis supficiē. apratūq; pfe-
cte ne laboratē sacerdote rueret.

De pontificalib; indumentis,
Caplm. LXIII.

Super hec pro-

prijs q̄ttuor vestib; iduebat ara-
barchus. q̄rū prima tunica erat
hyacinthina poder; vl' ipoditis dicta. i. tala-
ris: quā hebre' mecbir dī. Eratq; de duab;
incisionib; facta. p̄futa sup humeros. z p las-
tera i modū dalmatice fctā. manicas eiusdē
coloris hñs assutas: capitū hñs nō ex trās-
uerso sup scapulas: s; in longū. sectionē ha-
bebat a pectore vsq; ad medias scapulas: cui
apture ne an̄ z retro turpiter appareret assu-
ta erat vitra: q̄ sup scapulas hincinde nastu-
lis astrigebat. Habebat at p̄ fimbrijs. lxxij.
tintinnabula aurea q̄b; erat immixte toridē
nastuli q̄ mala punica ex hyacintho z purpu-
ra z cocco bis tincto: ita vt p̄ tintinnabulū
eēt malū gnātū: q̄si intercalari mō posita: vt
audiret son' cū sacerdos sol' ingrederet vel
egrederet sacuarū:

z nō moreret. Sup
hāc tunicā videt Jo-
seph' velle accigi pō-
tifficē cigulo p̄dicto
quo ali; sacerdotes
sup lineam tunicaz.
ali; nōdū ip̄s accigi
dicūt. sed sup ephot
vt sup oīa indumē-
ta ad vltimū cingere
tur. Fuerūtq; q̄ dice-

rent duas zonas habuisse pōtifficē. p̄mā ad
modū sacerdotū. scdā sup ephot. q̄ due tū-
p vno habebāt indumēto. Scdā velt erat
ephot: filis suphūerali grecoz. d̄ p̄dicts q̄ttu-
or colorib; auroq; p̄textū sine mālē ad mo-
dū colloij. descēdēs vsq; ad renes: adeo vt
supcigi poss; supiorē p̄tē tunice hyacinthine
seges: inferiorē relinques itactā. Dico latēz

vincinis z anulis aureis iugebāt: apturā ha-
bēs in pectore q̄drū
ad magnitudinē pal-
mi: in q̄ logion inse-
rebat. i. cui' p̄te supe-
riori sup vtrūq; hu-
merū infibulati erāt
auro duo lapides o-
nichini sardonices fm̄ iosephū. fm̄. lxx. sma-
ragdi: in q̄b; erat sculpta. xij. noīa filioz isrl'
p̄uincialib; lris. lingua hebreā iuxta ordinē
natiuitat; eoz. vj. no-

mina seniorū i hūme-
ro dextro. minorū. in
sinistro ob recordati-
onem filioz isrl'. Ha-
bebat aut capitū ex
trāsverso sup hume-
ros fortib; lorīs con-
textum. Quod legit
samuelē z dauid idu-
tos. ephot aliō erat
z p̄p̄le ephotar dice-
batur: z erat lineum
istud vero mira pul-
critudine vermicula-
tū. Tertiū erat ornamētū qd̄ hebreus effin-
gre' logyon. latin' rōnale dī. q̄drangulū et
duplex: ne pōdere gēmaz rumpere: mensu-
rā palmi hñs. s. apturā sup humeralis iplere
sufficiens. ex p̄dictis q̄ttuor colorib; p̄textū z
auro. eodē scemate q̄ z sup humerale. Erātq;
in eo. xij. lapides auro firmē inclusi: p̄ q̄ttu-
or ordies trini i singulis. In p̄mo ordie sar-
dine. topasi'. smaragd'. In scdō carbuncu-
lus. saphir'. iaspis. In tertio liguri'. achates
amethyst'. In q̄rto crisolū'. onichin'. z beril-
lus. In q̄b; erat sculpta. xij. noīa filioz isrl':
iuxta ordinē natiuitat; sue singula i singulis
vt gestaret sacerdos memoriale filijs isrl': z
filioz isrl' in hūeris z pectore ob recordatio-
nē trīū: q̄z vni' p̄p̄s cēt memor: ipe p̄o duos
rū. vt sc; p̄p̄s vidēs noīa patrū suoz satage-
ret ne a p̄p̄te p̄oz degeneraret. Sacerdos
p̄o vitā z fidē patriarchaz meminisset imita-
ri. Deminisset etiā p̄p̄m ex his patrib; ortū:
sacrificijs z oronib; deo p̄mēdare. Appella-
bat em̄ rōnale iudicij: qz sc̄pta erat in eo hec
duo noīa: iudiciū z veritas. vel doctrina et
veritas. Sane vbi nos habem'. pones i rō-
nale iudicij. iudiciū z veritatē. hebre' habet

id est lris z figuris q̄
busdā notis omnib;
sūt characteres qdā
vulgo notī. q̄b; etiā
latci in cōputatiōib;
dicunt vti in digitis
suis. vel p̄uinciales
lfe dicunt egyptioz:
quas p̄pter cohabita-
tionē eoz. nouerant.
Sed siue h̄ siue alio
mō itelligas lingua
hebreā erant sc̄pta.

Libri Erod.

purim et thumim, **U**n et sortes i qbo iudiciu
veritatis inqri solet purim dicitur. Tradit at
in medio ronalis fuisse lapide qdrum: magni
tudine duoz digitoz: in q fm coloris muta
tione ppendebat: vtru deu placatu haberet:
an offensum. Iosephus de sardonice: qui in
dextro humero gerebat: cu sacrificiu potifi
cis do placebat tato splendore micare: q etia
pcul positus radius eius appareret. egressus
ho ad pliu si de cu eis eer: tant fulgor in la
pidis roalis apparebat: vt oi fieret multitu
dini manifestu eoz auxilio deu adesse, et ob
id ronale iudici nuncupari. Asserit aut Ios
eph huc sardonice et fulgore sardonice et
ronalis cessasse annis ducetis anq ipse scri
psisset hec. cu de moleste ferret trasgressio des
legis. Erat etia in qtuor summisatibz rona
lis qtuor anuli aurei: qz duobz supmis in
serte erat due catene auree sibi inuice cohere
tes. i. oblique ad modu. x. lfe sibi i medio co
iuncte. vl poti expmit facturam catene i q ma
cule macul coheret:
p q hebrie bz plectas
opere ppleto. Iose.
dicit per fistulas ve
nietes: qd iuxta chal
deu sonat termiatas
id e ad qntitate spa
cij in q ptendebant

Ad huc catene simi
litudines: dr. m. stolā
a collo ex vtraqz pre
dependentē obliq
dā in pectore: qd in
de sic nō fit.

factas: q sursum ferebant vsq ad scapulas
pontificis: sup qz inferebant duobz vncinis
aureis suphumerali firmiter insertis. duobz
vero anulis inferioribz assute erat due vitte
hyacinthine: q circa latera ducte duobz anul
aureis inter scapulas inferebant q sub vtro
qz sardonice i ephor fixi stabāt vt vtraqz l
gatura ephor et logion sibi inuice firmit co
hereret. Sup hec dicit ioseph zonā ex qtuor
coloribz et auro pserā: ex vtroqz latere circū
ductā. et iterū reuolutā an pect. i. vtraqz sum
mitate ifra pēdente. habentē ex aureis fistu
lis fimbrias miro decore cōpositas.

De mitra et tyara.

Caplm. LXV.

Mitru erat capi

tis ornamentu. qd comuni ty
ra vel mitra dici pt vl ifula. spe
cialius ho cidaris. Eratqz tyara ad moduz
pdictae scā: q cōf erat sacerdotibz. sup quā cō
suta erat alia tota hyacinthina: q circūdabat

aureo circulo tribz ordibz facto. sup quā ab
occipite stabāt flores aurei plantagini simi
les a tempore ad tempus. A fronte vero su
pra stabat flos aureus similis herbe. quam
greci insquamū dicunt. magnitudine digiti
vnus. In superiori vero planicie tyare ex
omni parte in circūitu vsq ad summisatē ei
que in acutissimū deficiebat cacumen. parti
culatim p loca erant malagranata aurea: cu
spinosi extremisatibz suis fabrefacta. Sup
frontē vero pendebat lamina aurea: quā pe
ralū dicit ad modū lune dimidiē facta. q arc
uationē sursum habēs. et i medio anulū au
reum vncino aureo inferebat: q tyare inser
tus erat. In q sculptū erat aiorb adonai id
est sanctū nomē dñi. i. tetragramaton. qd in
effabile dr. nō qz dici nō possit: sed quia rem
ineffabilez significat

qz his lris scribitur **T**h be lfe non repres
De. iorh. beth. yau. sentant sua elementa
que sonāt principū i illo noie sicutunc al
vite passiois iste. qd quādo elemē, cetera.

est p passionē huius
quem prefigurāt hic sacerdos reuolūabitur
et recuperabit vitā in adam perditā. Hic ve
ro cum moueretur pontifex: moueretur et la
mina sancta. sursum ligabatur vitra hyacin
thina perspicua. celante vncinum et anulum
q circūducta capiti et ligata in occipite. depē
dentes summisates sup humerū vtrūqz dis
fundeat.

De typo vestim.

Caplm. LXVI.

In vestibus or

b nat potifex imaginē totū orbis
sup se pferebat. Feminalia ei et li
nea stricta. qz byssina erat trā figurabāt. bala
tei ho qd erat circū
uolutōne oceanū. tu
nica hyacinthina ae
ra ipso colore pfere
bat. p tintinnabula
sonitus tonitruū. per
malagranata corniscationes significabant.

Ephor vero sui varietate celū sidereum. qd
aureis coloribus intertextum erat: significat
q calor vitalis penetrat vnūersa. Duo sar
donices solem et lunam: vel duo hemispheria
xij. gemme pectorales. xij. signa in zodiaco.
Pulcre quod in medio erat rationale ap

Historia

pellabat. Rōne em̄ cūcta sunt plena: et terre
na adheret celestibz. imo rō terrenoz et tēpo-
rum caloriz et frigoris. et duplex inter vtraqz
temperies: de celi cursu et ratione descendit.
Cidarīs celum empyreū. lamina supposita
deum om̄ibz presidentē.

De cōpositiōe altaris incensī et loco eius.

Ca. LXVII.

Est vestium cō-

p positōez locuz est dñs ad moy-
sen de mō psecratiōis aarō et filio
rū ei: qd ad ipam psecratiōē distulim⁹ de
altari aureo psequētes. Factū em̄ erat h̄ al-
tare d lignis sethim: h̄ s cubitū lōgitudis.
et alterz latitudinis. l. qdrū. et duos cubitos i
altitudine. Vestitūqz erat auro purissimo:
cornua hñsz craticulam aureā: et catenas et
anulos et rectes aureos instar prioris: vtrū
vero arulā haberet: an cineres exciperet ter-
ra: ambiguum est. Iosephus addidit q per
angulos singlos coronas. vj. habebat et au-
ro purissimo. quod singulariter forte in expo-
do dictū est: ita. Fa-

ctisqz ei coronam au- Quedam em̄inentia
ream p glū. Hoc al ad modū labij.
tare dicebat incensī et
tymiamatis. qz singulis diebz mane et vespe
ad psummandū iuge sacrificiū quod fiebat
de duobus agnis. super illud tymiama in-
cendebat sanctificatū dño. Fuerūt tñ q dice-
rent: mane solū incensum. l. thus supimponi.
vespe p op dignitate sacrificij vespitini tymia-
ma. Ceterz vtrū h̄ altare esset intra sc̄aictōz
an in sanctuario cū cadelabroz mensa: sc̄i vi-
dent dubitare. Nec est putandū in dubiū ve-
nisse qn eēt in sanctuario. cū hebre⁹ h̄ dicat et
ioseph⁹ plane. et pma positio tabernaculi fa-
cta a moyse inuit. nisi qz paulus ad hebreos
thuribulū ponit aureū intra sanctaictōz so-
lummodo. Potuit esse sane q in templo vbi
omnia ampliata fuerunt et multiplicata p-
ter altare aureū quod erat extra velū. ad qd
bis in die necessariū

erat ingredi. erat su-
peraddituz thuribu-
lū in adiū. in q sum-
mus sacerdos prius
nas et tymiama que
secum ferebat adole-
ret. qñ ad iteriora cō-

Origenes i homelia
d tabernaculo. Fuit
preterea quedā vela-
minibz distincta: que
appellantur sancta et
alia nihilo min⁹ secū-
do distincta velamine

tingebat ipsum pene q dicunt sanctaictōz
trare. Collocatur intrinse-

cus arca. supra quas
cherubin extensis alis sese inuicē ptingentibz
statuunt. ibiqz ex auro velut basis tabu-
la qdā collocat: q appellat ppiatoriū. sed ad
altare aureū incensū. Preterea in exteriori lo-
co candelabzū ponit aureū in pre australi. vt
respiciat ad aqilonē. in pre vero aqilonis mē-
sa collocat: et ppositio panū sup eā. necnō al-
tare holocaustoz iuxta velamē inter⁹ ponit

De cōpositione tymiamatis.

Caplm. LXVIII.

E cōpositiōe ve-

d ro tymiamatis sc̄i locuz ē dñs
ad moysen dicens. Sume tibi
aromata stacten et onicha galbanū boni odo-
ris et thus lucidissimū. eq̄lis pōderz erūt oīa
et in tenuissimū puluerē ptūdes ea. Onicha
ferē esse ostreaola puula. suauē redolens. ma-
gnitudine hūani vnguis vñ et onicha dñ. qz
onix grece vnguis dñ. Stacten est gumī qd
fuit d myrha qd et myrba dñ. Galbanū pō-
sucus est ferule: et nascit in syria optimū. car-
tilaginosum sc̄z et minus lignosum: cui⁹ odo-
re fugant serpētes. Ferula qz q et fenticulū: in
gargano nascit. cui⁹ succus vilior est. Thus
pō lucidissimū optimū: quod masculū dicitur.
quia instar humani testiculī rotundū est
Dicit etia libanū a libano monte arabie in q
nascitur arbor thuris ad aceris qualitatem
perplexo et intorto vimine. Ex his qtuor fie-
bat puluis tymiamatis sancti. prohibuitqz
dñs talem finiri ppositionem in vsus homi-
nū. q si quis simile faceret vt odore eius fru-
eretur: periret de populis suis. Inde est q i
ecclesia nō datur odor thuris bñdicti spon-
so et sponse. Inde etia est q oblato thure be-
nedicto sup altare. si descendat thuribulū ad
clericos in choro. vel ad laicos. aliud thus
sine benedictione ponendum est et hominibz
offerendum.

De pfectione sancte vñctionis.

Caplm. LXIX.

Aguentum eti-

v am sanctū d qtuor fiebat aro-
matibz. Aroma pō dñ qdlibet
pigmētū qd odore suo aera inficit qsi aerio-
ma. Sumebat qdē qngenti sicut vnguloz.

Libri Exod.

pme. l. p. cipue myrrbe. Et ē myrrha arbor q̄
grece smirna dr. v. cubitoz: q̄ est i arabia. cu
ius ꝑgulta arabes exurūt: vt meli⁹ pullulē
z fructificēt: ex q̄z nitore mltos ꝑtraherent
intolerabiles morbos: nisi fumo stozadis oc
currerēt. Cinnamomū. cc. l. fici. z calami toti
dem. casioꝝ. d. Et est cinnamomū virgultū
indieꝝ ethioꝑie duozꝝ cubitoz. dicitū q̄ cāz
namomū: qz i modū canne subtilis hz cala
mos z replicatos: q̄ fracti spiramentū viſibi
le reddūt. Calam⁹ ꝑo spēs aromatica iuxta li
banū. Calia i aquis nascit. crescit in imē
sum odorē reddīt. Becredacta i puluerē cū
oleo oliuaz: cū mēſura bin ꝑſiciebāt oꝑeꝝ
gentarij: z dicebāt sanctū vñctioſis oleū vel
vnguentū sanctū: de cuius vsu loco vno diceꝝ
mus. Joseph⁹ etiā balsamū apponi dicit.

Delabeo eneo, Ca. LXX.

Deutus est iterũ

I dñs ad moysen. Facies z labium
eneū cū bafi sua. vas. s. lauatoziū:
qd etiā inter dñ. qd erat inter tabernaculū et
altare holocaustoz. in q̄ missa aq̄ lauabant
sacerdotes manus suas z pedes. vestes san-
ctas accepturi vt sacrificarent. silt ingressuri
tabnaculū z egressuri. qd dñ. factū de specul
muliez. excubantiū ad ingressum taberna-
culi. Forte de sedibz speculoz. eneis factū fu-
it. Vel pot' eo facto in circuitu labij sup̄mi
circūposita fuerūt specula: in qbz sacerdos vi-
dere posset: si ipsam vl' in facie vel in veste
maculā haberet abluendam.

De redemptione numeratorum.

Caplm. LXXI

Terumq3 dixit

dñs ad moysen. Cū nūcrabis
 filios isrl' dabit q̄sc̄ p̄cū. p̄ aī
 sua: ne sit in eis plaga. dīmidīū sīclī iuxta mē
 furā sanctuarij. Sīclius autē. x. obolos h3.
 Arx. ants i supra dabūt. ab eo em̄ tpe ad no
 men familie trāsibāt. Dīnes nō addet: i pau
 per non minuet. Et hec pecunia ad vsus tab
 bernaculi reponebat. Hoc i dauid vindicā
 tū est. qz alit fecit q̄ dñs iusserat. qz regnās in
 pace q̄i supbe pplm numerant: et numeratū
 iuxta p̄ceptum dñi nō fecit offerre i sicī dñs
 obus peccant.

De electione artificū et datione tabularū
Capitulum LXXII.

Deauit etiã do

min⁹ ex noīe. i. noīatim elegit h⁹
opis sūmos artifices, beseleel filiū

hurs de tribu iuda et
oolab ei⁹ sociu. sz m⁹
nus peritū filiū achi
samech de tribu dan
q⁹ sp⁹ p⁹clit spū dei. id
est scia ad ecrogitan
dū in oī ope fabrefa
ciēdo. Cōplert⁹q⁹ ser
monibus his dedit
moysi duas tabulas
lapideas digito dei
scriptas.

Flota q̄ f̄z paralīp.
non videtur beſeleel
habuiſſe niſi duos an
nos ad plus.

Uicū scriptorū i duobus maxie attēdit in p̄p̄is noibz z nume-
ris. et qm̄ paralip̄. fe-
re totus cōsistit in hīs
duobz potuit esse vi-
cū scriptorū: q̄ cū cer-

tum numerū annoꝝ beseleel posuisse debuerint: incertū p certo scripserūt,

De vitulo conflatile.

Capl'm, LXXII.

Idēs populus

¶ qꝛ moyſes moram faceret, dixit
ad aaron, Fac nobꝫ deos qꝫ pꝛce

dāt nos, moysi qđ ignozam? qđ acciderit: Et
culant se hebrei dicētes, qz eloy m n tñ deos
s; etiā dñs sonat, z dicūt eos petiisse duces
itineris, Aaron pō z hur restiterūt. S; idē
gnat? ppls spūs i faciē hur: spūs vbi tradit
cū suffocauit. Qñ tñmes aarō ait: Tollite in
aures vroz z liberoz z afferte ad me. Hoc
erat qđ chari? z p̄ciosius habebāt: purās, qz
p̄sules avaricie sue nollēt afferre. q̄s cū ac
cepisset formauit ex eis vitulū p̄statilē ope su
forzo. Forte aliud nō recipiēt: qđ adorauerūt
bonē in egypto, Tradūt qđ aarō p̄cissē in
ignē in aures: z inde ope demonis p̄statū ca
put vitulū tñ, qđ tñ qñq; vitul? qñq; caput
vituli vocat, qz i circulatorz sūt inferi? legi
aron dixisse moysi? Proteci illō i ignē, z egres
sus est h vitul? z dixit ppls, Fecit dñs tñ i tra
el qđ te educerēt d tra egypti. Periculis aarō alta
re corā eo: z i crastinū indigit solēnitare, ma
neq; surgētes obruleūt hostias: seditq; ppls
māducare z bibere z surreperūt ludere, id est
adorare. Tūc ait dñs ad moysen, Descende
peccantē p̄lus tuus, qđ tā nō me? Dinitte
meyt deleā eos: faciāq; te in gentē magnā.
Cui moyses, Quēso dñe: quiescat ira tua ne

Historia

dicant egyptij, callide eduxit eos ut interfice-
ret eos in montibus: ipotes eis dare terram quam
promiserat. Recordare quod seruoꝝ tuorū quibꝫ in
rasti dicēs, Terram hanc dabo semini vꝛo. Pla-
cato quod dñō descendit moyses: ferens tabulas
et vtraque pte digito dei scriptas. Cui occurrit
Josue: quod forte singulꝫ dñebꝫ i occurſu eiꝫ egre-
diebat. Nō em̄ credibile est cū moyse cū ieu-
nasse. Et ait ad moysen, Ululatꝫ pugne ē in
castris. Cui moyses, Imo vox est cantatū.
Et appropinquans vidit vitulū et choros. et
iratus pcepit tabulas: et confracte sunt. Cōbussit
quod vitulū et massam redegit in puluerē, quē
sparsit in aquā: et dedit ex eo potū filiis isrlꝫ.
Tunc accusaret aaron quod pplm audierat: ex-
cusans se aaron dixit quod supra dicta sunt. dñs
cens se cōmuisse pplm: quod pronus erat ad ma-
lum. Videns g̃ moyses quod ornamentis nu-
datus esset populus
scilicet vꝫ auxilio dei
vel potius idolatriā
quā longo tempore
ante pceperat tandē
manifestauerat, vꝫ for-
te vides sibi indicatos a deo scelꝫ auctores
p puluerē bibitū quod i barbīs eorū miraculose
apparuit: stans in porta castrorū: et aduocās
leuitas ait. Qui dñs est iungat mibi. Ponat
vꝫ gladiū sup femur suū: trāsire p mediū ca-
stroz, occidat quosque amicum suū et fratrem: quem
scz signatū puluere inuenerit. Et ceciderūt ea
die quā tria milia. Alia translatio hꝫ, xxij. mil-
lia. De his oibꝫ quod dicta sūt de vitulo tacet Jo-
sephꝫ. tñ opiniones eorū d̄ mora moysi nar-
rat. Alij em̄ dicebāt eū a bestiis comestū. alij
a dñō translatū. alij sane mētis cū dñō phis-
iophantē.

De prece moysi et minis dei.

Caplm. LXXXIII.

Altero die loci

a tus ē moyses ad pplm. Peccato-
stis peccm̄ maximū. Ascendā
ad dñm si quiuero eū deprecari p vob. Et cū
ascendisset ait. Obsecro dñe. aut dimitte eis
hanc norā: aut dele me de libro tuo quē scri-
psisti. Quod de impetu animi nō de rōne quā
dictū tradit. vel ex magna cōfidentia in deū
p impossibile dictū. q. d. Sicut impossibile
est vt me deleas: sic oro nō posse fieri quā dñs
mittas. Augustinus dicit ex cōsequentibꝫ ra-

tionem cōlationem debere concludi. vt scz quod se-
quitur pmittatur sic. Aut dele me: aut dimit-
te eis. Que ponitur p equipollentiā suā. q. d.
Si non deles me dimitte eis. Disiunctiua
em̄ vertit in iunctiua destructo quod ante
cedit et manēte quod cōsequitur. Scribi autē d-
leri de libro vite dicit
quis dupliciter. vel
fm̄ pꝛesidentiam vel
fm̄ pꝛesentem iustis-
ciam. Cui dominus
Qui peccauerit mī-
bi: nisi peniteat dele-
bo eū. q. d. Nō te: quod
non peccasti. Vade
duc populum istum
angelus meus pꝛe-
det te. Non em̄ ascendā tecum. quod populus
dure ceruicis est: ne forte disperdam te in via
Tradit hebrei quod pꝛus dñs ipse custos eorum
erat. deinceps dedit eis michaelem custodē
eorū pꝛiū. sicut cetere nationes pꝛios habet
angelos custodes sibi delegatos. Addidit
etiā dñs. Semel ascendā in medio tui: et des-
lebo te. Et est cōminatio captiuitatꝫ babylo-
nice vel romane. Et nota ascensum duplici-
ter dici vel ab inferioribꝫ ad superiora. vꝫ ab
occultis ad manifesta: et est sensus. Mani-
festo me tibi malo tuo.

De translatione poris tabernaculi.

Caplm. LXXXV.

Veniens hec po-

a pulus luxit et nullꝫ induitꝫ ē cultu
suo Deposuitque ornatū suū a mō-
te oreb. Tollēsque moyses tabernaculum quod
cōmode de poro tabernaculo intelligit: quod si
bi fecerāt. vt ante ipm iura tractaret. Quod
cū hucusque fuerit in
radice montis vt pro
pinquus esset dñō. vo-
luit dñs a se illud re-
moueri. et teredit illud
moyses ex altera pte
castrorū. et longe a ca-
stris. Egrediebatur
quod moyses ad illud. et plebs stabat i foribꝫ ta-
bernaculorū suorū: et adorabat pꝛcul. Descen-
debatque columna nubis. et loquebatur dñs
cū moyse cernentibꝫ vniuersis facie ad facie.
sic solet loqui hō ad amicum suū. id ē manifeste.

Et ipm tabernaculū
intrabat moyses cū
deo loquēs.

Quasi auertēs facies
suas ab eis.

Libri Exod.

¶ Moyses vidit postiora dñi.

Caplm. LXXXVI.

Rauitq; iteruz

o Moyses ad dñm Respice popu-

lum tuu: gentē hāc. Vt edu-

cam pplm: indica mibi quē missurus es me-
cum. Dixitq; de⁹. Facies mea pcedet te. Ec-
ce iā mal⁹ impetrauerat moyses: p⁹ notat in
facie q̄i angelo Sz q̄ i facie intellexit moys-
es aliquē q̄simillimuz deo pmissi addidit.
Si tu ipe nō pcedes: ne educas nos d loco
isto. Cui domin⁹ Et

pbū qd locut⁹ es fa-
ciā, z teipm noui ex
noie. i. pte z specia
liter mibi placuisti.
vocabor i noie dñi
corā te. i. faciā meo

Familiarē em se et ex
hibet q̄ aliuz nomie
suo vocauerit. quod
pcepue in maioribus
comendat

carī deū z ducē vestrū ex miraculis q̄ faciāz:
z nō ob aliud: nisi qz volo, qz miserebor cui
voluero. Cui moyses. Vnde mibi faciē tuā.
Cui dñs. Nō poteris videre faciē meā Non
ei videbit me hō z viuēt. Stabis i euerna
petre: z trāsbibit corā te glia mea. Quā qz nō
sustineres: ponā manū meā corā te. Lūq; p
trāsiero tollā manū meā: z videbis postero-
ra mea: qd rōne similitudinis dictū est. Sicut
em a tergo visus hō: scit qz hō sit: sed nō q̄s
hō sit. Ita deū cē mō scim⁹: sz q̄s sit nōdum
scim⁹. Potuit eē qz in tāta claritate ptrāsierit
dñs: quā hūan⁹ nō sustinuisset aspect⁹. z oppo-
sita ē nubes moysi Deinceps cū lōg⁹ abisset
potuit a moise videri. Ad lraz hebrei tradūt
vidisse eum postiora homis et in occipite
quasdam ligaturas.

De scōis tabulis z gloria vultus moysi.

Caplm. LXXXVII.

T ait dominus

e ad moysen. Precide tibi duas

tabulas instar prioz, z scribāz

sup eas pba q̄ habuerunt tabule q̄s fregisti.
In deuteronomio etiā dicit de scripsisse In se
quētibz pō dicit. Scribe tibi hec zc. Et paulo
post fuit moyses cū dñō. xl. diebz zc. z sc̄psit
in tabulis pba federis. z. Pōt dici qz autoriz-
tas scribēdi fuit i dñō: mīsteriū i moysē. Cū
qz excidisset moyses tabulas. de nocte cōsur-
gēs montē ascendit. z trāseunte dñō corā eo i
turbine pnus i terrā adorās: ait. Obsecro vt

gradiaris nobiscū: auferas q̄ iniquitates nras
z possideas nos. Cui breuiter dñs memora-
uit qdā q̄ etiā pdixerat de tribz solēnitatibz. d
oblatione pmitiaz z pmo genitor. Et addi-
dit. Ne cū gētibz terre pmissiōis aliqd habe-
rent participiū. Fuitq; moyses scdo cū dñō
xl. diebz et xl. noctibz. Panē nō comedit z aq̄
quā nō bibit. Cūq; descendisset de mōte cū
tabul apparuit facies ei⁹ cornuta: z ipe igno-
rabat. i. radij miri splē

dorū ferebāt d facie
ei⁹. q̄ reuerberabant
oclos intuentiū. q̄s

gliaz vult⁹ moysi ap-
pellat paul⁹ apls. posuitq; velamē sup faciē
suā cū loqueret filiis israel. Locutus quoq;
est eis oia q̄ sibi fuerāt impata. Quantū autē
hec glia durauerit. z vtrū semel vel pluries
hoc acciderit ignoram⁹. Et tradūt hebrei qz
adhuc tertio ascendit ad dñm: ad impetran-
dam eis venie certitudinē. z iterū fuit cū dñō
xl. diebz z xl. noctibz ieiunās. Cūq; rediisset
cū certitudine venie

erat nona dies septi-
mi mēsis. et in crastis
no solēnitatē agētes
p venia data afflice-
runt anias suas ieiunā-
ntes. et deinceps
dicta est. x. dies men-
sis hui⁹ dies p̄p̄ta-
tionis. Nō si veruz est pōt esse qz etiā ecclesia
ob hoc tres in anno pponit quadragenās. li-
cet ob hoc institutum dicatur: quia tres tri-
bus legūtur ieiunasse quadragenis. Moy-
ses. Elias et Iesus

Sive vero fuerit si-
ue nō. post secundū
reditum de construc-
tione tabernaculi p-
cepit eis moyses fm
qd a dñō acceperat.
et premisit de obser-
uandē sabbati. ne for-
te in hope putarent
sibi licere operari in
sabbato.

De compositione tabernaculi et erec-
tione.

Caplm. LXXXVIII.

Sicut in christo qñ
eiecit de tēplo vendēs
tes z emētes.

Et a. die egressionis
coruz de egypto iam
fluxerant hi. xl. dies.
Quia deū habuerūt
ppitum hoc festū mo-
derni adhuc celebrāt
iudei.

Nota qz qdā ecclesia
tria seruat ieiunia. p-
pter moysen bellam.
iesum. Sed duo dis-
similibz seruat tempo-
ribz. Quedā obfuar
q̄ttuor. ppe duo moy-
si. vñū chri. z vñū be-
lie. iterū diuersis tem-
poribus.

Historia

Gressa ois multi

e tudo obtulit iuxta pba moisi men
te promptissima quicquid pccio
sius habuit. z cu rata copia q copulsi sut ar
tifices voce pconis clamare: ne qstq vltra of
ferret. Feceruntq: beeleel z oliaab cuncta q si
bi fuerat: z sicut fuerat impata. Et fm Jose
phum Omne tps ad op^o faciendum trasit in
mensibz. vij. Omne aurū qd expensum est in
ope sanctuarij. xxxij. talētoz fuit. z. dcc. xxx.
sicloz. ad pōd^o factuarij fuenit pterea. c. talē
ta argenti: ex qbz pstate sut. c. bales sanctuarij
De mille ar. dcc. lxxv
facta sut capita colu
mnarū: q etiā vestite
erant argento. Eris
quoq: oblata sunt ta
lēta. lxxij. mil. z. cccc.
sicti. Obtulerūt autē
a. xx. ānis z sup. dclij
mil. z. d. l. Igit men
se primo secundi an
ni in prima die men
sis erexit Moyses ta
bernaculū. operuitq: nubes tabernaculuz:
cū lux serena esset: nō pcellosa sed lucida. nō
tū p quā trasiret aspectus: sed qlem decebat
pientiam dei. Et ad nebule eleuationez illi
deinceps mouerūt castra: z ad depositionez
deposuerūt. z dum stabat sup tabernaculuz:
z ipsi stabant. eratq: ignis in nocte.

Historia leuitici.	Caplm. j.
Premittit diuissio vtilis	ca. ij.
De holocaustis z mō offerendi	ca. iij.
De sacrificijs pacificis z salutaribz	ca. iij.
De oblatione inanimatoz	ca. v.
De hostia p peccato	ca. vj.
Pro peccato sacerdotis	ca. viij.
Pro peccato synagoge	ca. viij.
Pro peccato principis	ca. ix.
Pro peccato anime	ca. x.
De igne iugi z electioe cīnerū	ca. xj.
De esu adipis z sanguis phibito	ca. xij.
De psecratioe sumi sacerdotis z mīoz.	ca. xij.
De potestate offerendi eis dataz accipiendi	ca. xij.
partes suas	ca. xij.
De prima oblatioe sacerdotū. z de igne da	ca. xij.
to de sublimi	ca. xv.
De morte nadab z abūd.	ca. xvj.

De discretioe cibozum	ca. xvij.
De purificatioe puerpere	ca. xvij.
De cognitioe leproz	ca. xix.
De purificatioe leprosi	ca. xx.
De viro spermatico et muliere emorrolia.	ca. xx.
capitul.	ca. xx.
De vitula rufa z birco apompelo z de cine	ca. xxij.
ribus asperisionis	ca. xxij.
De purificatioe immundoz	ca. xxij.
De psonis exclusis a mīmonio	ca. xxij.
Catalogus quorundā pceptoz	ca. xxv.
De tribz generibz panum	ca. xxvj.
De sanctimonia sacerdotū	ca. xxvij.
De pena blasphemī	ca. xxvij.
De ratione legis	ca. xxix.
De obseruantia subilei.	ca. xxx.
De benedictioibz z maledictioibz	ca. xxx.
De decimis z votulis	ca. xxx.

Historia leuitici Capitulū pmi.

Ertia distin

ctio historie quā scripsit
moyses grece dicit leuitici
qz de electioe z misterio
leuitaz agit. latine offer
torū vel sacrificatio. qz

de sacrificijs z de his q offerebantur ex lege
tractat. Hebraice vero vagecra. qd sonat mi
nisteriales. Vocauit at moyses more hebre
oz q a principis libroz. nominat eos: sicut
nos officia missaz z euāgelia. vltz cū dicim^o
dñica q cantatur. Populus sion. vel legiti
Erūt signa in sole z luna. Inchoatur aut sic
liber iste. Vocauit at
moysen z locutus est
ei dñs de tabernacu
lo federis dicēs. Ho
mo qui obtulerit ho
stia si fuerit holocau
stū. z de armētis ma
sculum offeret. Pro
aut habet in hebreo
va. qd em sonat. et te
tra vocauit.

Moyses hūc libruz
et duos pcedentes z
duos psequentes cō
posuit. sed eos sicut
nūc sunt distincti nō
distinxit. imo cū ipse
pposuisset eos. totū
opus quasi in vnū
corp^o et volumen re
degit Esdras vero q
dicit^o est velox scriba
z q totā bibliotheca a babylonijs cōbustaz
reparauit. H op^o in qnqz ptiōes diuisit siue
in qnqz libros q dicti sunt pentateucus.
Premittitur diuissio vtilis.
Capitulum. ii.

Leuitici

De videndus de

a doctrina et traditio sacrificiorum. quae sequitur. quodammodo sunt in hunc modum. Quinque consideranda sunt. **Sacrificia** quae deo offeruntur. personae a quibus offeruntur. tempora quae offeruntur. loca ubi offeruntur. causae pro quibus offeruntur. Triplex autem eorum. quae offerrebat tur rite occurrit discretio. Aut enim erat oblatio de animalibus: et sacrificium dicebatur. nec ante vii. die natiuitatis poterat offerri: nec eadem die mater et fetus eius. Aut de sicca materia. ut similia. pane. thure. et praele dicebatur oblatio. Aut de liquidis. vino et oleo quae praele libamen vel libatio dicebatur. licet his nominibus scriptura quae indifferenter utatur. Per personam vero offerentium due. anima vel synagoga. Animam vero alia sacerdos. alia princeps alia puata. de quibus suis locis dicetur. sicut de locis et temporibus suo loco. Causarum quoque triplex erat differentia. Offerebant enim quodammodo necessarios. quos sponte. quos casu. Nec cessatio autem vel ex voto. vel ex precepto. Sane ex precepto offerebant primitias frugum. vinarum. fructuum. Decimas quoque eorumdem et infusa per animalium. Primogenita quoque animalium et libero rum. Oblationes etiam trisolum solennitatum et. in hunc modum. Vel autem et fermentum nunquam offerebant domino. tamen primitiae eorum temporibus suis offerebant sacerdoti. sicut nihil ex eis super altare ponebatur. Communiter autem a nullo sacrificio sal deesse debebat. et ideo dicebatur sal federis. quod non erat fas hoc transgredi. Porro secundum ordinem libri a sacrificijs inchoandum est.

De holocaustis et modo offerendi.

Capitulum. III.

Sacrificiorum alia

f holocausta. alia sacrificia. Et primo de holocaustis videamus. Holocausta dicebantur illa sacrificia quae tota incen-

debant. Holon enim totum. cauma incendium dicitur. Fiebat autem tamen in tribus armamentis scilicet et pecudibus. sed tamen de ovibus et capris. Et in avibus sed tamen in turtura et columba. De armentis et pecudibus sic Offerebatur tamen masculus anniculus. s. vni anni vel circa. super annum non. Tamen quicquid ostia agnus: quicquid aries appellatur. Hos enim supra annum poterat offerri ut ait Iosephus. Erat quoque immaculatus. quod non de macula velleris sed corporis intelligendum est. s. non debile. aut fracto membro. aut papulas habens. aut scabiem. aut cecum et huiusmodi. Offerebaturque primo sacerdoti ad ostium atrij: ut videret si idoneum esset ad offerendum postea ad ostium tabernaculi offerebatur domino per manuum impositionem super caput: lotis prius manibus: quod propter mare sacerdotum erat in atrio duo maria. vnum virorum: et alterum mulierum. Tamen et a loco offerendi ab hebraeis hostia dicebatur. Steriles autem ab hostibus vincendis hostiam. et a victis hostibus victimam consueverant appellare. Victimam pro hebraeis a viciedo dixerunt. quod vincit adducebatur animal. Oblataque sic hostiam reducebat sacerdos ad altare holocaustorum et stans ad aquilonem imolabat eam coram domino ad latus altaris et in conspectu sanctorum. fundebaturque sanguinem eius circa crepidinem altaris in circuitu. Hebraeus habet parietem Iosephus limbum. forte labium supereminens detractaque pelle hostie quae erat sacerdotis artus in frustra conculcabatur. quibus lotis cum capite pedibus et intestinis adolebat omnia super altare in holocaustum et odorem suavitatis domino. Non est credendum quod in nido seu odore carniū deles-

Papula est oris infirmitas. quae gallice dicitur lampast.

Unde hostia secundum hebraeos aliter secundum gentes.

Victima quae cecidit dextra victricis vocatur. Hostibus a domitis hostia nomen habet. Domitis posuit pro domandis metri ne cessitate.

Quaedam hostia imolabatur a sacerdote quae erat aliquantulum magna. cuius sanguis effundebatur ad crepidinem altaris. Alia hostia quae maior erat occidebatur: ita quod sanguine eius aspergebat sacerdos parietes ipsius altaris. Erat autem et hostia maxima quae sacrificabatur. cuius sanguis effundebatur ab

b

et aremur dñs. sed po- ipso imolante super
tius in re significata cornua ipsius altaris
et deuotione offeren-
tium. Sinaut de aubus fieret holocaustū
fiebat sic. Sed cum duo offerret vt dictū est
p̄mo homo de israel: postea sacerdos. Quō
ab hoīe offerebat auctula: tacet. Forte quia
eodē modo quo et pecus. forte tñ sacerdos
Offerebatur autē pullus turturis vel colū-
be cui frangebatur sacerdos collū sola manu.
Non enī licebat sacerdotibz ferrū leuare sup
auem. Et retorto collo cū capite sub ascella
vngue cutē collī vbi fractū erat rumpebat et
fuso sanguine circa crepidinē altaris. vesicu-
lam gutturis et plumas p̄iciebat ad orientē
in loco secreto vbi cineres effundebat. p̄fra-
gitq; ascellis manu: adolebat eam sup altare
in holocaustū. Et hec erāt minora et simpli-
cia holocausta q̄ voluntarie fiebant. Erant
quedā maiora quadā necessitate facta. que et
sanctiora quodammodo. qz totū incendebat et
pellis et finis. de quibz post dicit. quodā
modo min⁹ digna. qz sup altare non crema-
bant. Hūc de sacrificijs partialibz psequa-
mur et voluntarijs.

De sacrificijs pacificis et salutaribz.
Capitulum. III.

De quedam

b erant pacifica. quedā salutaria. q̄
scz pro salute danda. vel data: vl
cōseruanda offerebant. Similiter et p pace
vel ad deū vel ad homines. vel qz ad bonū
pacis fiebat. cum cuiq; qd suū erat dabat
scz deo et sacerdoti et offerēt. Fiebat autē cuq;
erat de animalibz de armento tñ: et de pecu-
dibus p̄dictis. de aubus vero nō. Sane in
mō offerēdi ab hoīe vel sacerdote idē fiebat
cū hostia holocausti. S; in hoc erat differe-
tia. qz hic offerebat mascul⁹ vl femina. et an-
nicul⁹ vl grandiora: imaculata tñ. Pars p̄o
hostie offerebat dño. ps erat sacerdotū relis-
qua offerentū. De armento hec offerebant
dño. Omnis adeps q̄ est pinguedo interio-
rum offerebat. Pinguedo enī supra carnem
animalis aruina vel lardus dicit. Que carni
admixta proprie pinguedo: que in intestinis
adeps est. Est autē triplex adeps. vitaliū. id ē
cordis et v̄tris. Adeps iecoris. hepatis quē
reticulū dicim⁹. qz inuoluit ad modū retis. Et
est adeps renū. Hos tres adipēs duosq; res

nes. id ē illa et renūculos adolebat sacerdos
sup altare. Eadē etiā d capra dñō offerebat
Si vero de ouibz erat oblatio p̄ter p̄dicta
offerebat de ea canda integra: quā lumbz
vocāt. lxx. Pellis vero erat sacerdoti q̄ offer-
rebat illō. Armus p̄o dexter q̄ dicebat sepa-
ratiois. et pect⁹ qd dicit eleuatiois. et qre sic
dicebant infra dicit. cedebat in vsus sacerdo-
tum. et lingua cū faucibz tradit. S; in textu
nō meminī me legisse. Forte pectori adhe-
bant. et cū pectore ab aīali tollebant. Vñ suf-
fecit noīasse pect⁹. et his vescebant sacerdos
et in domibz suis: cū vxoribz et liberis et do-
mo tota mundis tñ.

etiā q̄ in domibz im- Diuersis modis effi-
molabāt cā epulī vl ciebat mundū tactu
religionis pect⁹ et ar mortuorū. et multis
mū dabāt. Reliqua alijs modis d quibz
erāt offerētū. et inde infra dicit.
epulabant corā dño
in loc⁹ ad hoc deputatis: in ipso atrio vel in
pta. Licebat etiā ex his tā sacerdotibz q̄ alijs
edere duobz diebz. siqd superat in diē tertū
cremabat. Et nota qz nullū aīal offerebat
vel in holocaustū. vel in sacrificiū sine liba-
mentis suis. sed de libamentis p̄prijs infra
erit tractatus.

De oblatione inanimatoz.
Capitulum. V.

De vero manus

f hoīs animal inuenire nō poterat
offerebat p salute vel pace simila
farinā scz delicatissimā. fundēs sup eā oleū:
et dicebat simila oleata: vel oleo fermentata
Thus offerebat cū ea. Sacerdos autē totū
thus et pugillū plenū simile oleate: adolebat
sup altare memoriale. In memoriā offerēt.
vt scz dñs memor esset eius vel sacerdos ad
dñm: reliquū erat sacerdotū. Tradūt hebrei
nō sp̄ plenū pugillū offerre: sed p q̄ntitate si-
mile minus poterat offerri intantū: qz etiam
impleto pugillo oēs digitos poterat ap̄ire
sacerdos p̄ter medicū. et illud tantū illū qd re-
manebat inter illum digitum et volam sus-
ficebat. Josephus vero drachmam vnā of-
ferendam dicit. Si
p̄o sacrificiū de simi- Nū farina redacta fia-
la coctum offerebat it in panem. Quidaz
panes sine fermento dicūt. iij. genera pa-
conspersos oleo. co/ nū fuisse. coctū i cl

Leuitici

ctos in clibano, vel bano in craticula, co-
i craticula offerebat. ctū i aqua quā laga
z lagana azima, id ē na azima dicit. Qui
latos panes z tenuel dā tñ intelligunt for
nō conspersos sed li mā panis, z fm hoc
nitos oleo, Quidaz tertū genus erat co-
tñ p lagana panē co- ctū in sartagine,
ctum in aqua intelligūt: vt sit tertūz genus
panis a cocto in clibano z cocto i craticula
Si vero coctū in sartagine offerebat: pper
sum oleo et sine fermento erat et diuidebat
minutatim. Ex his oblatz sacerdos memo-
riale adolebat corā dño, de panibus vnū:
et de frustis vnum, reliquum erat aaron et
filioz eius ad edendū cum omni domo sua:
z equa sorte diuidebatur eis. In hebreo p-
ter clibanū tria ponuntur, marchelilis: ma-
hebach, mīchar, Marchelilis sonat cōsilia
trif, quod sartaginis cōuenit propter strido-
rem et sursurrium frigore, Michar rete vel
cribrū, Hachabach
forte scaturiens po-
test esse patella, in q-
coctio liqda fit. Po-
test etiā ēē tertia spēs
sacrificij, i. a salutarī z pacifico p grāzactōe
vel p victoriā, sz vl aliq bono cūctū inopi
nato, Et pōt dici fieri casu vt sit vna species
sacrificij quod sit casu.

De hostijs pro peccato.

Capitulum, VI.

De hostias salu

p tares pres
cepit dñs
de hostijs p peccato
z pro delicto, Dicit
aut peccatū grauius
sz quod ex industria
est factū, Delictū leuius, i. qd ex ignorantia
Vl peccatū cum sit
qd faciendū non est
Delictū qd derelictū
cū nō sit, qd faciendū
est, Et iuxta psonas
peccantiū erat diuer-
sas sacrificiorum.

Pro peccato sacerdotis,

Capitulum, VII.

Distinguuntur au

tem hic qsi qttuor pstone, sacerdos, synago-
ga, i. populus, princeps, ania, Si ergo sacer-
dos qui inunctus erat peccabat: delinquere
faciens pplm: faciebat q sequunt, Additū ē,
Qui inunct? Nō qn oēs inuncti essent: sed
ad differentiā illoz q cū essent de genere sa-
cerdotali ppe maculā corpis, nec inungi po-
terāt nec ministrare, Qd etiā additū est, facies
pplm peccare, forte generale ē, qz pccm qd-
libet cuiuslibet sacerdotis trahit in exemplū,
Et est dictū ad exaggerationē peccati, Vel
specialiter dictū est, cū, i. pbo vl aliq mō po-
pulū ad peccandū puocauerit, Vel sane sic
in hebreo hī, Si sacerdos q inunct? pecca-
uerit ad culpā ppli, ita vilitē z aperte qua-
si vn? de ppo: qd valde indecēs est, tūc inqz
offerebat p suo peccato p man? impositionēz
ad ostiū tabernaculi
vitulū immaculatūz Qulā vitul? ppa ho
et coram altari imola- ista erat sacerdotū,
bat eū: hauriensqz de
sanguine inferebat illū in tabernaculū, z in-
tingens in eo digitū: aspergebat illū septies
cōtra velū sanctuarij, z de eodē ponebat sup
cornua altaris incēsi: z egrediēs reliquū san-
guinis fundebat circa crepidinē altaris holo-
causti, et oēm adspē cū renitō et renunculis
adolebat sup altare, sicut z de vitulo hostie
pacificoz, Pellē vero z oēs carnes cū funo
etiā efferebat extra castra in locū mūdū vbi
cineres effundī solebāt, z incendebāt ea su-
per struem lignoz.

Pro peccato synagoge.

Capitulum, VIII.

Mod si oīs tur

q ba p ignorantia fecerat qd ptra
mādatū dñi est: offerebāt senio-
res populi ad ostiū tabernaculi p manuiz
impositionē vitulū, z fiebat de vitulo sic z
de porci p pccō sacerdotis, Et orāte p eis sa-
cerdote, ppi? erat eis dñs in duobz tm, Hic
innuit differentiā int pccm sacerdotis z ppli, qz
sz sacerdos nō dī peccare p ignorantia, non
em licz ei iurare mādata dñi, Itēz qz nō le-
git qd orare p sacerdote, qz si pccissus fuerit
incātor a serpēte: qd medebit ei, Ecce p-
tēz differentiā inter holo-
causta hec et pdicta, Qd etiā supza nota-
qz ex his nihil erat sa uerat i fine cuiusdaz
cerdotū, totum dñō, capituli,

cremabat. neq; mēbra istoz cū capite: pedibz
bus z intestinis lotis ponebant sup altare.
Generalis em̄ erat regula, qz de cuius san-
guine inferebatur i
sanctuariū: nil ex eo
licebat rmanere, nec
aliquid ex eo sup alta-
re adolebat nisi adeps
cum renibus z renunculis. In modo etiam
offerendi z numero sacerdotū offerentium
erat differētia. De carnibz em̄ holocausti sa-
lutaris fiebant nouē partes quas sup altare
ponebat nouē sacerdotes: quisq; suā. vnus
vero q̄ttuor simul offerebat. scz caput z pes
des et secur et intestina lota aqua. duo vero
sanguinē offerebant: vt omnes simul essent
duodecim.

Pro peccato principis.

Capitulum. IX.

I peccauerit pri-

nceps: q̄ z chiliarchus dicitur vel tri-
bunus: p̄ ignorantia. z post intel-
lexerit peccatū suum vel p se vel p alium, offe-
rat ad ostium tabernaculi per manus imposi-
tionez hircum imaculatū. Quo imolato tin-
gebat sacerdos digitū in sanguine q̄ tange-
bat cornua altaris holocausti. reliquū fun-
dens ad basim e⁹: z adolebat adipem renes
z renunculos: reliq̄ erāt sacerdotum. Sed
quia erat hostia p peccato et de sanguine ei⁹
tincta cornua altaris holocausti. carnes ei⁹
erant sancte. z sanctificabāt que eis erāt ta-
cta. sz nō q̄libet: imo in genere suo. caro car-
nē. simila simila. pa-
nis panē. z nō vesce-
bat eis nisi sacerdos
vinctus z mūdus et
nō nisi in loco scō. z
nō nisi in eadē die q̄
offerebant. si qd resti-
duū esset igne cōbu-
rebat. Si vestis polluebat ei⁹ sanguine ab-
luebat vt nullum remaneret in ea sanguinis
vestigium. alioqn vrebāt. Vt testem in q̄
coquebat caro: statim frangebat. ereū defri-
cabat z lauabat aqua.

Pro peccato aie.

Capitulum. X.

I m autē pecca-

bat p ignorantia aia de p̄lo ter

re offerebat caprā imaculatā eo mō quo
aliq vel agnum. z fiebat de bachostia eodē
mō quo z de hircō p̄ncipis. Si autē nō po-
terat manus eius inuenire pecus: offerebat
duos pullos turturis vel colūbe. quorum
alter offerebat dño in holocaustū. alter erat
sacerdoti: cuius tñ sanguis ad fundamētū
altaris holocausti distillabat. quia p pecca-
to erat. Qsi nec auctulas poterat inuenire. of-
ferebat simlā decimā partē ephl. nec mitte-
bat in ea oleū aut thus: qz pro peccato erat.
Lup⁹ memoriale sacerdos adolebat sup alta-
re. reliquū ipse habebat in munere.

De igne iugi z electione cinerz.

Capitulum. XI.

Terum locutus

est dñs ad moysen. Ignis sp̄ in
altari ardebit: quē nutritet sacer-
dos subiciens mane ligna per singulos di-
es. Et erit ignis ex eodē altari. i. nō aliunde
sumpt⁹ apponet. Cumq; cineres supabūda-
bant induebat sacerdos vestibz q̄ttuor sacer-
dotalibz q̄s p̄parauim⁹. z tollens cineres de
altari reponebat i peluim iuxta altare. z de-
positis vestibz sanctis. indutusq; alijs forte
ad h̄ destinat⁹ vel etiā suis p̄p̄is: cineres ef-
ferebat extra castra. z in loco mūdissimo vl-
q; ad fauillā faciebat cōsumi.

De esu adipis z sanguinis phibito.

Capitulum. XII.

Ec de oblationi-

b bus dicta sufficiant hic. In nume-
ris de oblatōibz septē legalium fe-
stoz legi. h̄ addendo q̄ ois adeps domini
erat. Adipē z sanguinē nō comedetis oino:
qd̄ intelligit de aialibz oblatiō. tñ ppter illd̄
tudeb ab oī adipe abstinebant. Sed ver⁹ q̄
dñs adipē q̄ debebat offerri i esum phibuit
eis. etiā noiatiū adipē bouis. ouis. z capre.
Adipem p̄o morticini vlt a bestia occisi con-
cessit eis in vsu varios. i. vl ad lucernas. vl
vinctiōes extrisecas

Quid ergo faciūt d̄
adipē aialis mundi
nō oblati. nec morti-
cini. nec a bestia ca-
pit si dñs ē. Forz p̄p̄
ciūt vel dāt alienige-
nis ad edendū. Sz
Nota qz sic apposuit
aug⁹ h̄. tñ indei nō co-
medūt adipē mundi
aialis. i. qd̄ offerri nō
licet. ceruorū. scz da-
mularū. z h̄mōi ad-
ipem q̄ solebat offerri

Leuitici

quo h vel illd faciūt de illo si dñs ē. Pro-
hibuit etiam eis do-
minus omnem esum
sanguis. Iosephus autē
in eo esse moyses pu-
tauit. In q̄ elus sus-
focati tñ intelligit p
hiberi. Tamen intm
prohibuit esum san-
guinis q̄ etlā auctm
vel feram aucupio vl'
venatiōe captam vo-
luit fuso sanguine in
terrāz op̄o comedī. Et addidit. Omnis em̄
ania in sanguine est.

De cōsecratōe sūmī sacerdotis z mīnoꝝ

Capitulum. XIII.

Teruz precepit

1 dñs moysi vt initiaret aaron z fi-
lios ei⁹ i sacerdotes. Et tūc oēs q̄
de filiis aaron p̄secrati sūt. s; nō oēs postea d̄
genere ip̄ius. Cec̄ em̄ vl' claudus si grādi vl'
puo aut torto naso. si gibbosus aut bernio-
sus si tūgē scabie hñs vl' impetiginē d̄ semie
aaron erat: non poterat mīstrare nec intrare
sanctuariū. v̄secbant tñ panib; q̄ offerebāt
in sanctuario. Tūc ergo moyses iuxta p̄ce-
ptum dñi aaron z filios ei⁹. v̄sec̄q; sanctas
et oleū unctionis. vitulū q̄z arietes duos z
canistrū cū trib; generib; azyimoz. totas scz
panis z q̄ collyrida d̄z. laganoz crustulo. Et
aut crustulū panis q̄ fere in crustā indurat⁹
est. Et cōgregauit om̄ne multitudinē ad osti-
um tabernaculī. In electiōe em̄ pontificis. as-
sensus desiderat plebis. Tradit autē ioseph⁹
qz animos populi inclinauit ad sacerdotiū
aaron in hūc modū. Dixit ei qz ip̄e seipm di-
gnū sacerdotio iudicauerat. tum p familiari-
tate quā habebat cū dño. tū qz plurimū pro
p̄plo laborauerat. tū qz q̄sq; naturaliter ami-
cus sui est: sed dñs digniorē aaron iudicaue-
rat. cū q̄ placuisset p̄plo: obtulit dño aaron z
filios ei⁹. Tūq; lauisset eos aq̄s fontii z aa-
ron feminalia induisset: vestiuit eū moyses
vñ. alijs vestib; q̄s p̄dicim⁹: fundesq; sup ca-
put ei⁹ oleū unctionis vñxit caput ei⁹ z man⁹
ita qz p barbā stillauit oleū vsq; i orā vestimē-
ti ei⁹. Filios autē ei⁹ vestiuit lineis. z balteis
cinges iposuit eis mīstras. et man⁹ eoz. oleo

sanctificauit. Liniuit qz tabernaculū sancto
oleo cum omni supellectile sua. Cūq; asper-
sisset vtrūq; altare septies aquis: vñxit illud
z oīa vasa eius. labiumq; encū cum basissya
sanctificauit oleo.

De potestate offerendi eis data et accipiē-
cadi partes suas.

Capitulum. XIV.

Obtulerūtq; aa/

o ron et filij ei⁹ vitulū p p̄cto suo
sup caput ei⁹ man⁹ iponētes. Quē
cū imolasset moyses: tinxit digitū in sanguie
z tetigit ex eo cornua altaris p glrū z fecit d̄
eo sicut de vitulo p p̄cto sacerdotis faciēda
p̄dicim⁹. Obtulerūt z arietē in holocaustū.
hostiā. s. salutarē. Et fecit moyses de eo sicut
de holocaustis salutarib; fieri p̄ceperat dñs.
Obtulerūtq; p manus impositionē arietem
secundū. hostiā scz cōsecrationis ipoz. Quē
cū immolasset moyses sumēs de sanguine te-
tigit extremū auricule eoz. dextrez pollicem.
manus dextre: similiter et pedis dextri. Reli-
quū sanguinis fudit sup altare p circūitum.
Adipē p̄o oēm z caudā: renes qz cū renicu-
lis z armū dextrum sepauit. tollēs qz de canis-
stro collyridā vñā z laganū vñū z crustulū
vñū: oīa simul tradidit aarō z filiis ei⁹. q. d.
Accipite prātē sumēdī hec a p̄plo. qdā ad of-
ferendū dño: qdā ad vsum vestrū. Qui cū te-
nerēt eas inter man⁹: supposuit moyses oib;
pectusculū. Vñ z pectusculū eleuatiōis di-
ctū ē. qz oib; suppositū fuit. in signū tñ qz su-
perior est oīm sapiā. Et iā p eleuatiōe offerē-
tiū legit sic vocatū. In pacificis em̄ z saluta-
rib; armū z pect⁹ pus eleuabāt offerētes cor-
rā dño. et post tradebāt sacerdotib; sicut per-
p̄s eis assignatas. Armus p̄o dexter dice-
bat separationis. qz in separatiōe mēbroꝝ hostie
p̄mus ab ea sepabat. z qz in ptem sacerdotiū
sepauit illū moyses tanq; ceteris mēbris di-
gniorē. Tradit em̄ qdā qz formatio corp̄is
aialis in vtero m̄is ab humero dextro in-
choat. Tenentes q̄ filij aaron oīa hec in ma-
nib; eleuauerunt ea corā dño z tradiderunt
ea moysi. q̄ omīa adoleuit dño sup altare: eo
qz oblatio p̄secratiōis esset. Assumensq; vñ
guētū. z d sanguine q̄ erat i altari: admiscēs.
aq̄s fontii aspersit eos z sup vestimēta eoz.
Cūq; sacrificati essent in hūc modū. reliquas
carnes arietis coxerūt aū fores tabernaculī.

Historia

et ibi comederunt eas cum panibus qui residui fuerant in canistro, et quicquid in canistro superfuit ex eis ignis absumpsit. In eundem modum iteravit singula que diximus moyses, vii, diebus, cum non vestivit eos: quia semel induti, vii, diebus non deposuerunt vestes sanctas: nec de atrio tabernaculi sunt egressi. Quidam tamen tradunt prima die omnia ut diximus fuisse persecuta, vii, diebus consecratis sequentibus oblationes quotidie iteratas: sed non unctione. Iosephus vero dicit omnia sic et in prima die sequentibus fuisse persecuta diebus.

De prima oblatione sacerdotum et igne datur deo de sublimi.

Capitulum, XV.

Octavo autem die

denuntiavit moyses populo solentem ratem in qua sacerdotes consecrati offerre inchoarent per se et per populo. In precedentiibus enim, vii, diebus vice sacerdotis habuerat moyses: et acceperat ab aaron et filiis eius, que posita a populo illi erant accepturi et ministraturi altari. In die octavo aggressi sunt ipsi ministri ad quod fuerant ordinati: et moyses cessavit. Et tradit quidam die octavam fuisse primam die anni secundam ex qua egressi sunt. Et cum obijcit eis quod prima die anni secundi dictum est super tabernaculum erectum autem erectione dici summatione consecrationis eius. Precepitque moyses ignem terram non amoveri ab altari qui solus fuerat his diebus quia ea die appareret eis dominus. Congregatisque filiis israel primo obtulit aaron, per peccatum suum vitulum: cuius adipem renes et reniculos imposuit altari igne non supposito: cetera combussit extra castra. Immolavit etiam per se hostiam salutarem arietem in holocaustum: et imposuit altari sine igne. Deinceps oblatum per populo sumpsit ab eis hostias quasque vitulum per peccatum populi, hircum per peccatum principis, agnum per peccatum arietem in holocaustum, arietem pro pacificis. Tamen in immolatione non nisi tria dixit immolasse, hircum cum pro peccato populi, et bouem et arietem per pacificis. Forte quia prius ea numeraverat: per brevitatem illa tacuit. Et quia separatim de peccato synagoga principis et anime non agebat ut prius quod libet trium per peccatum populi potuit dici oblatum. Augustinus tamen improbat istam, quia dicit quod tamen sumpta et dicit cum illis quas sumptum agnum anniculum in holocaustum, quod sonat holocaustum fructuosum. Dicebaturque holocaustum holocaustum illud quod dominus aliquid signum.

sibi ostendebat sibi gratum esse. Cum autem impo-

gratione babylonis Juge sacrificii voca-

De morte nadab et abiu.

Capitulum, XVI.

Idem die nadab

et abiu arrepti thuribus ignem imposuerunt alienum: desuper incensum offerentes. Egressusque est ignis a domino, vel ille qui iam erat in altari, vel alius iter veniens de sublimi: et deuoravit, et extinxit eos. Et ait moyses ad aaron, Hoc est quod dominus dixit, Sanctificabor in his qui appropinquat mihi id est etiam in his qui mihi ministrant apparebo sanctus non parcens peccatis eorum. Vocantque mihi sabellem et elysapham filios ozriel patris aaron cognatos eorum: et ait illis, Tollite fratres vestros extra castra. Et exportaverunt eos sicut erant induti lineis et tyariis et sepelierunt eos: ita ut ministri altaris sepeliunt induti vestibus ministerii sui. Cum autem aaron et reliqui duo filii eius eleazar et isamar plagerent vel lent fratres suos more solito prohibuit moyses dicens, Oleum sanctum est super vos, nolite capite vestra nudare, vestes nolite scindere ne forte moriamini, non eribitis fores tabernaculi. Tamen Iosephus aliter dicit, quia duz portarent hostias super aram quas non preceperat dominus, sed quas sumptuosius predictoribus primitus utebatur subito inflammata sunt, nec valuit quod eos extinguere. Iussitque moyses patrem eorum et fratres portantes corpora extra castra congruo honore sepelire. Dixitque moyses aaron et filiis eius ut tollerent partes suas de hostijs salutaribus, et oblata per peccatum quorum sanguis non erat illatus in tabernaculum et come-

Leuitici

derent ea, Et cum quererent hircū oblatū p
pccō pncipis: exustus inuent⁹ ē. Cūq; irat⁹
moyses sup h argueret aaron filios ei⁹: ex
cusauit se aaron dicens, Vbi accidit qd vt
des, q, d, Ex p̄turbatōe animi factū est hoc,

De discretione ciborum.
Capitulum. XVII.

Recepit domi

p nus moysi z aaron vt traderet fi
lijs israel legē d discretōe ciboz.
Ad s̄famei dñs cibos homini p̄cessos eis
artauit ppter castrimarglā eoz: cūq; sūma sic
cōprehēdi pōt, Animalium alia viuunt in
terra, alia in aquis, alia i aere, Item q in ter
ra alia reptilia q oia immunda, alia latētia,
vt talpa: que de luto nascitur, et hec omnia
immunda, Alia gradientia super terrā, De
his generalis est re
gula, Vnduz tñ
est quod ruminat et
findit yngulam, De
piscib⁹ quoq; gene
ralis est reglā, Vñ
dus est tñ habēs squamas z pennulas, De
auius nominatim expressit que immunde
essent, Hoc tñ de auius generaliter dictū
est, Volatile qd gra
ditur sup q̄ttuor pe
des imunduz est nī
si crura retro habue
rit longiora sup que saltat, Tangens morti
cina eoz lauabit vestimēta sua: z immund⁹
erit vsq; ad vesperz,
Etiam si necesse fue
rit vt porter quispiā
eozū mortuū, Sup
qd ceciderit q̄cqs d
morticinis eoz pol
luetur, tam vas ligneum q̄s quodlibet vesti
mētum: ad vesperz aqua mundabunt, Vas
ficile intra quod ce
ciderit frāgei, Cūba
nī vel citropedes q̄s
strapas dicimus de
struent, Fontes p̄o
z cisterne z quelibet
maria, z semens gra
num nondum seminatum tactu eozum non
polluuntur,

Ruminat dicit ppter
porcū: q tñ findit yn
gulā, findit dīc ppter
camelū q ruminat,

Utpota grīph⁹, et si
quid aliud simile,

Sic locusta et bue⁹
z opimach⁹, Opima
chus auis est q cum
serpentib⁹ pugnat,

Pro eodē accipe cli
banū z citropedē va
sa scz terrea: quib⁹ ar
to cree tegunt in lare,
apud nos dīz testa,

De purificatione puerpere.
Capitulum. XVIII.

Didit quoq;

a dñs legē purificatōis mulieruz
talē, Si mulier pepit masculuz
immūda erit septē diebz iuxta dies separatōis
menstrue, i. eiusdē immūdicie indicabit cūq;
est cū separat a mūdis qñ patit menstruz,
Intantū em̄ immunda ē q quicqd t̄agit im
mundū reddit, cibum, lectū, vestē, sedē, Vñ
non licet alicui cōicare ei nec in lecto nec in
cibo, Octauo die circūcidebatur puer, post
septē dies inquinatōis manebat, xxiij, dies
in sanguine purificatōis sue: ita vt oēs dies
purificatōis sue fieret, xl, qz tot diebz dicunt
physici carnez masculi formari in vtero, In
purificatione vero, xxiij, diez, licebat ei sur
gere, in domo deambulare: sed non egrediz
opari, z tangēdo nō polluebat, z licebat a
lijs cōicare ei in cibo z in sede: sed nō i lecto,
Accedere p̄o ad tabernaculū nō poterat nī
si explet, xl, diebz, Si p̄o pareret feminā: du
plicabāt p̄ores dies inquinatōis z postea dies
purificationis vt si
mul fierent, lxx, qz id ē imūda erat duas
tot diebz format fe
mina i vtero, Exple
tis p̄o diebz purifica
tōis offerebat pro
filio vl filia agnū anniculū in holocaustum
vl pullum colūbe, vl turturē p pccō, qā in
libidine p̄ceperat, z
erat sacerdotis, Q
si nō poterat manus
ei inuenire agnum:
offerebat duos turtures vl duos pullos co
lumbaz, alterz in holocaustū p puero, alterz
p pccō suo: vl p originali filie, qz filio in cir
cuncisione dimissum erat, Hebrei tñ nō ha
bere paruulos peccatū tradunt, P̄ter bec
dict iosephus p̄i
mogenitum redimī
qñq; siclis,

id ē imūda erat duas
bus hebdomadibus
iuxta ritū flux⁹ men
strui,

Hec aut oblatio etiā
purificatio dicebat,

Augustin⁹ tñ dicit q
p pccō pueroz offere
bāt qdlibet in circūci
sione dimissum plenius tunc dimittebatur,

De cognitione leprarum,
Capitulum. XIX.

Egem quoq; le

p̄e tradidit eis dñs, Sūt at q̄s
b 4

tuor genera lepre, in cute, in capillis, in veste in domo. Lepra cutis cognoscitur si fuerit in eo albor, id est pallida albedo, vel pustule vel cicatrices: maxime si fuerit alba, vel ferruginea, ita quod si locus lepre humilior sit carne reliqua, vel si mutati fuerint capilli in candorem, et solito tenuiores. Lepra quoque in capillis alopecia dicitur fluentibus capillis. Si in caluitio vel recalcuatione albus vel rufus color inueniatur fuerit: plaga lepre est. adducto itaque leproso ad sacerdotem: line cuius arbitrio non excludatur, si lepra non dum ei perspicua fuerat recludebat eum in domo sua septem diebus. Quibus expletis si non creuerit lepra, iterum recludebat eum alijs vii, quod si necdum lepra increuerat mundabat eum, mundum iudicabat, quia scabies erat. Et lauabat hominem vestimenta sua: et mundus erat. Cum quoque perspicua erat lepra, seque parabat ad arbitrium sacerdotis, et habebat vestimenta dissuta, id est, facilia ad induendum vel exuendum, vel sola vestem extrinsecam ut sic cognoscere, et caput nudum ut posset agnosci, et os veste protectum ne fetore loquendo diffunderet: et habitabat solus extra castra, ita ut a mortuo nihil differre videretur. Patet ut dicit Iosephus illos irrisibiles quod dixerunt moysen lepra fatigatum, et simulum electorum ducem factum venisse in Chananeam cum eis cum ita quasi misericors circa leprosos habitus sit: quod tunc maxime misericordia indigebat. Lepra quoque

patet ex his quod de diuersitate lepre dicuntur: quod non omnia ad hanc accipi possunt. Dige. Inuenimus quinque species positas de hominum lepra, aut in corpore sit cicatrix et signum albedinis, et sit in cute eius corpus contagiosum lepre, aut efflorescat efflorescat lepra, et contageat omnem cutem contagiosum lepre a capite versus ad pedes eius, vel in carnis cute sit vlcus et sanctus, et sit in loco ipsius vlcus cicatrix alba. Aut in carnis cute sit adustio ignis lucida alba, aut cum rubore candida. Quinta species cum viro aut muliere sit in capite aut in barba contagiosum lepre. Ultima cum sit in caluitio vel in recalcuatione contagiosum lepre rubicunde: quod est lepra efflorescat in caluitio, vel in recalcuatione.

Quedam vestis erat quod aperturam a capite versus ad umbilicum cum habebat, et quibusdam nastulis claudebatur.

vestis lineae vel laneae, vel pellis erat macula albida vel rufa, humilior superficie reliqua: quod corrosina est, quod cum apparebat: considerabat eam sacerdos. Si perspicua erat lepra: obnuebatur vestis, si dubia: recludebat septem diebus. Si creuerat macula: adiudicabat lepre, si non creuerat: abluebat vestem, et recludebat alijs vii, diebus. Si adhuc dubia erat: rubebat illud a solido. Si iterum alibi macula apparebat lepra volatilis erat: et obnuebatur vestem. Si quoque filis macula corrosina apparebat in domo: prius percipiebat sacerdos omnia de domo efferri, consideransque vallículas in pariete pallore vel rubore deformes, et humiliores superficie reliqua, claudebat ostium domus vii, dies, post quod si inueniret creuisse lepra: iubebat erui lapides leprosos: et perici extra ciuitatem et domum radi intus per circumiectum et puluerem rasuram spargi extra castra vel extra urbem in loco immundo, et alios lapides substitui in domo: et luto alio liniri domum. Quod iterum rederit macula: lepra plene est, et destruet domus: et ligna et lapides et puluis extra oppidum periciant in locum immundum.

De purificatione leprosi.

Capitulum. XX.

Modus si leprosus

quod mundabat: reuocabat ad communem habitacionem sic veniebat versus ad eam introitu castrorum vel oppidi: habebat secum duos passerem viuos quibus licitum erat vesci, lignum cedrinum, et isopum et vermiculum, filum, scilicet coccineum, et aquas viuentes in vase fictili, occurreret ei sacerdos: immolabat passerem viuum stillas sanguinis super aquas: aliumque scilicet viuum ligans filo coccineo cum isopo in summitate ligni cedrini: quasi faciens aspersorium tingebar illud in aquis rubricatis aspergens hominem septies: dimittebatque passerem viuum auolare in agrum. Cumque lauisset homo vestimenta sua radebat omnes pilos corporis sui, et lotus aqua ingrediebatur castra: ita purgatus

Leviticí

maneret extra apertum tabernaculū, vii, diebus, iterūq; die septimo rasīs oīb; pilis cor poris etiā sup̄cilijs, lorīsque vestib; & corpore die. viiij. tollebat duos agnos imaculatos & ouē anniculā, & tres decimas simile & perse oleo, & olei sextariū: & offerebat oīa ad ostiū tabernaculū. Tūc sacerdos imolabat agnū vnū p̄ delicto, Et sumēs de sanguine ponebat sup̄ extremū auriculę dextre hoīs: & sup̄ pollicē man⁹ dextre & pedis, & de olei sextariū mittēs in manū sinistrā, & tingēs pollicē dextrū in eo aspergebat septies p̄ tabernaculū, Reliquū olei qđ erat in sinistrā fudebat sup̄ extremū auriculę dextre hoīs, & sup̄ pollicē man⁹ dextre & pedis dextrū, i. sup̄ sangui nez quē prius infuderat: & sup̄ caput ei⁹. Et rogabat sacerdos p̄ eo faciēs aliquā specialem institutā ad h̄ orōnem, & p̄ sacrificiū faciēbat p̄ pccō, & p̄ imolabat holocaustū cuz libamētis suis: ponēs illō in altari. Et nora qđ h̄ pprie distinguūt sacrificiū p̄ delicto cuz sanguine linitus est hō & sacrificiū p̄ peccato: qđ n̄ n̄bil ei factū est. Vñ & moyses dixit hic qđ distinguēs ita p̄tinere ad sacerdotem hostiā p̄ delicto sicut & p̄ peccato Cum ei distinguisset agnū p̄ delicto, nec distinguisset qđ aliorū p̄ pccō, & qđ in holocaustū fieret, inuit i arbitrio sacerdotis eē de agno & oue, vt alter p̄ pccō, alterum holocaustus faceret qđ vellet. Qxi man⁹ ei⁹ hec inuenire non posset, agn⁹ tñ p̄ delicto & olei sextariū nō minuebat, qz ex his purificabat hō mox p̄ p̄, s; p̄ oue & agno reliq; offerebat par turturū aut duos pullos colūbarū, quoz vn⁹ p̄ pccō: alter in holocaustū fiebat. Offerebat qz decimā s; mille oleate in sacrificiū.

De viro spermatico et muliere emorroida.
Capitulum, XXXI.

Princeps addidit

dñs de viro patiēte fluxum seminis: qui tunc iudicatur huic vicio subiacere si p momenta adheferit carni, ⁊ cō creuerit fedus humori seminis, qđ licet non lens effundit ex corruptione. Talis immundus immundū reddebat qđ tangebatur, lectū suū, vestē suā, sed ē suā, etiā sagma sup qđ segebat, illustraturā asini. Vas fictile qđ tangebatur fragebat, ligebatur laubabā, qđ tangebatur lectū ei⁹, vestē ei⁹ aut sedē, vñ sup quē ipse saluā iaciebat, lauabat vestimenta sua ⁊ erat immund⁹ vsq; ad vesper. Cū aut sanatus fuerat numerabat septē dies post mundationē suā: ⁊ lot⁹ vestib⁹ ac corp⁹ i aq; viuētib⁹ mūdus erat. Die aut, viij. offerebat par turturū, aut duos pullos colūbaz, ⁊ faciebat sacerdos altēz p peccō: altēz in holocaustū. Eadē lex erat imundiciē ⁊ purificationis de muliere patiēte fluxū sāguis ex morbo. Si tēlud ē imundicia erat mulier mēstruata, Sed nō purificabat solēnis. Sufficiebat ei spāz cū vestib⁹ ablut⁹. Morbide cū imundicia p peccō ē solēt acciderē, ⁊ iō p eis ⁊ pro peccato salutare offerebat, quod non p menstruo: q; naturale est. Et nota q; accedētem ad mēstruatam dicit hic imundū septem dieb⁹, ⁊ purificationem ei pcedit quod de ignoranter accedente intelligēdū est. Infra vtrūq; perimendum ē, qđ dictū ē si fiat ex industria. Nec mirū q; etiā legitime cognoscētē vxorem: voluit dñs lauare vestem ⁊ omne corp⁹, ⁊ esse imundum vsq; ad vesperū. Et de vxore eodē modo.

De vitula rufa z hirco apompelo z cinea
ribus aspersiois.

Capítulum, XXII,

Sagma asini id ē sel
la eiusdem.

Tradunt hebrei qđ
qđ dormierit cū mu
liere pma die sui mē
strui. Et si puer inde
pcepit ⁊ vixerit, infra
decem annos lepro
sus erit. Si p scda
die mēstrui tē infra xx.
⁊ sic vsq ad vij. dies.
offerebat, quod non
est. Et nota qđ accede

An̄ ⁊ mulierī emor̄
roisse a dñio dictū ē
postq̄ sanata ē. Vā
de ⁊ ampli⁹ noli pec
ne, dīat, p̄gar. Per
quod patet, qz p pec
cato suo morbo ei ac
ciderat.

Terum locutus ē

I dñs ad moysen, Loqre ad aaron
ne omni tpe ingrediat sanctuariū
quod est intra velum ne moriat, quia in nu
be apparebo super o
raculum: nisi fecerit
hec que sequunt, nō
est intelligendum vt
quotiens vellet in
traret sed tñ decima
die septembris intra
turus, prius tamen
hec faceret. Hec dies
solēnis erat in israel,
et dicebatur dies expi
atiōis propter cau
sam predictam. Vel
qz agebat ea die ci
nis expiatiōis, sicut
dies iouis sancta: q
scm̄ christiā cōfict
Et p peccatis toti⁹ anni cōmunibz vel igno
rat⁹ ea die oblatio fiebat. Dicebat etiā dies
afflictōis, qz ea die ieiunabāt hoies z iumē
ta, etiā pueri septennes, z agebat ea die me
moriam mortuoz. Dicebat etiā dies expiatio
nis, qz ea die purificabat totū tabernaculū
z altaria p sanguinis aspersionē a cōtagijs q
ptraxerāt p annū ex peccatis ministrantiū.
Ea die tollebat summ⁹ sacerdos de pprio vi
tulam rufam, trimam, immaculatā q nō tra
perat iugum. Nec turbemur si qñqz vitul⁹
nomine, quia in feminino genere tñ intelli
gendū est, quia pro peccatis fragilitatis of
ferebat. Sumebatqz ab vniuersa multitu
dine duos hircos p peccō: z arietē in holo
caustu. Cūqz lauisset se induebat lineis tñ
fm̄ ritū minorz sacerdotū, oblatiqz animal
bus: factaqz oblatione vel oratione ppria p
se et p domo sua statuebat duos hircos in
ostio tabernaculi, mittebatqz sortē supytrū
qz q sciret quis esset dñi: z qz populi fieret.
Necesse credendū quibusdā q dixerūt ideo
mitti sortes vt sciret quis dño immoland⁹
esset z qz diabolo: mittendus ei in solitudi
nem cū peccat. Lex em̄ immolare nisi deo
nō admittit. Sane cur sors exibat: dño of
ferebat illū p peccato populi, z forte hic di
cebat pprie pro peccato. Cuius sors exibat

pplo reservabat viuentem, immolabatqz vi
tulam rufam p peccato suo z dom⁹ sue, z tol
lebat de sanguine hirci z vitule, z thuribus
lum plenū prunis, multūqz tollens tymia
matis: intrabat vltra velū, tantū imponēs
tymiamatis: vt nebulaz vapor operiret ora
culum: ne forte visa maiestare dñi moreret.
Aspergebatqz septies digito de sanguine co
ram ppriatorio ad orientē. Eodē etiā nume
ro aspergebat pauimentū. Simili qz aspersi
one septena explebat sanctuariū exteriū z
pauimentū. Fundebatqz de eodē sanguine
super cornua altaris aurei: z aspergebat il
lud septies digito, expians ita totum taber
naculū z altare ab immūdijs filioz israel:
z a cunctis pvaricatiōibz eozū, id est conta
gio qd cōtraxerat positū in medio peccatiū
tabernaculū. Nullusqz erat cū eo in tabna
culo cū ipm̄ explebat. In quē modū etiā se
mel in anno lauam⁹ altaria vino. Nota qd
hic legi⁹ sacerdotē egredi de oraculo ad al
tare, et sic patet: quia erat extra. Nec potest
dictū egressum ad altare coram taberna
culo, cum dicatur hic ad altare quod est co
ram dño. Post hanc expiatiōē egrediebāt
sacerdos ad hircum viuentē: ponēs qz vitāqz
manū sup caput eius, cōfitebatur generali
ter omnes iniquitates filioz israel, z impre
cans eas capiti eius, ponēs etiam vt tradūt
quidam chartam inscriptam peccat⁹ popu
li sup caput eius, mittebat eum in desertum
per hoīem ad hoc paratū. Tradunt hebrei
quorundā paruulos tribualiter ad hoc pa
rari, id est de tribu ad hoc deputata: medici
naliter eis splene subtracto, vt sic expiatus
esset populus a peccatis illius anni: q p ig
norantiā vel fragilitatē cōtraxerat q secum
ferebat hircus. Qui quia mittebat nō redi
turus, apompeius grece, latine emissari⁹ di
cebatur. Cum autē deduxerat aaron homi
nem cū hircō extra castra: redibat ad taber
naculum testimoniū, depositisqz vestibus li
neis in quibz expiauerat sanctuariū, z emise
rat hircum, lauabat carnē suā in loco san
cto, et induebatur vestibus suis scz pontifi
calibus z p̄ciosis, z offerebat arietē in holo
caustum: z adipēs vitule et hirci pro pecca
to: renēsqz cū renunculis. In hunc modum
z p̄osifer euāgelic⁹ in aspersione basilice quā
dedicat quasi in expiatione lineis et minoribz
bus vititur indumentis, Etia in sabbato ba

Leuitici

ptimali in cōsecratione fontium, et in mero
sione cathecuminoꝝ, cum scz transferuntur
peccata eozum: vt si similiꝝ indumentis. Cū
autē his peractis ad ministratiōez accedit
a laris pontificalibus et p̄ciosis vestibꝝ in
fulatur. Titulum autē et hircum de quozū
sanguine facta est expiatio ferebant extra ca
stra, et cōburebant igni tam pelles q̄ carnes
eozum et simi. Proieciēbatq; ea sacerdos in
ignem qui illa vorabat muratis prioribꝝ ve
stibus et resumptis p̄p̄ijs, lignum cedrinū,
isopum, et coccu b̄is tinctum, quia hec in pu
rificationibꝝ valebant, et tūc rediens lotis ve
stibus et carne sua ingrediebā castra, et im
mundus erat vsq; ad vesperum. Sed et ille
sacerdos qui remanebat ad ignē: vt cōsumi
faceret omnia vsq; ad cinerē, nō nisi lotis ve
stibus et corpore intrabat castra: et immun
dus erat vsq; ad vesperū. Sed et tertius sa
cerdos qui colligebat cineres reseruans ad
aquā aspersionis, nō nisi lotus intrabat ca
stra: et immundus erat vsq; ad vesperū. Et
his cineribus fiebat aqua aspersionis: qua
per totum annū, purificabant immūdi. Cū
difficile est rōem inuenire cum hic cinis fie
ret ad purificādos immūdos, cur illi qui eū
tractabāt vt dictum
est immūdi erant. Cum et iudei pro
cum etiam dominus
hoc sacramentū qua
si sanctissimū: religio
nem victime appeller
hic eos doceat.

Sed et qui caprum
dimiserat, alis duxerat in desertum immū
dus erat. De quo tamē facile est inuenire rati
onem, et est verissimile hos cineres factos
annuatim: vt mō sit chrisma. Quidā tñ he
brei dicūt eos valuisse et durasse p̄ plures an
nos: nec factos nisi cū deficiebāt.

De purificatione immundorum,
Capitulum, XXIII.

Is cineribus

b purificabant immūdi in hūc
modum. Siquis tāgebat ca
daver hominis mortui in ta
bernaculo, vel in agro occisi, aut p se mortui
vel sepulcrū eius: immundus erat septē die
bus. Tabernaculū in quo mortuus est ho
mo: et vniuersa que ibi erāt vasa immunda

erant septē diebus. Tollebatq; vir mūdus
cineres cōbustionis: mittensq; super eos a
quas vinas, tingeat ex eis isopū: et asperge
bat ex eo die tertio et septimo tentoriū, et o
mnem supellectilē, et homines huiusmodi cō
tagione pollutos: et lotis vestibus et corpo
re mundi erāt. Si die tertio nō fuerat asper
sus immundus die septimo nō mūdabāt.
Siquis autē sic nō expiabat peribat de me
dio ecclie, qz polluebat sanctuariū, id ē an
ma eius pibat de israel: qz peccabat, et arce
batur ab ingressu loci sancti. Sed et ille q
purificabat immundū aqua h̄mōi, quia te
tigerat cineres, lauabat vestimēta sua, et im
mundus erat vsq; ad vesperū. De immūdi
cū s̄o quibꝝ erat immund⁹ homo per diē
tñ, vt ppter illusionem nocturnā, vel qz dor
miserat cum vxore: nō credim⁹ hominē his
cineribꝝ expiātū, sed ad minus de immund⁹
cia septē dieꝝ, quia die tertio et septimo legi
faciēda expiatio talis. De expiationibꝝ que
fiebant cum muneribꝝ oblati, vt supra de
leproso dictum est, et de viro spermatico et
miliere sanguinaria, quia legi eos numeras
re septē dies et octaua purificari, credim⁹ die
tertia et septima his aquis expiatis.

De personis exclusis a matrimonio,

Capitulum, XXIII.

Radidit etiā do

t min⁹ filijs israel multitudinē p̄ces
ptozum recapitulādo predicta, et
supaddendo noua, de quibꝝ non nisi illa p
strinximus q̄ ad intelligentiā lectōis sacre
scripture sunt necessaria. Sane, phibuit dñs
ne hō ad domesticam sue carnis accederet,
nec reuelaret turpitudinē ei⁹, i. discopiret et
intraret pudēda ipi⁹. In p̄moꝝ qdē parētū
cōiugio ppter hoīm raritatē: solū duas p̄so
nas exclusit dñs a cōiugio dicēs, Propter
relinquet hō patrē et matrē, i. nec fili⁹ matris
nec patrī filia copulabit. Sub lege s̄o plu
res excepit, q̄ sunt fere, tñ, mater, nouerca, so
roz, nept̄, amita, matertera, vxor patrui, nu
rus, vxor fratris. S̄

hec determinationē
recipit. puigna filia
puigni, v. l. puigne
soroz vxor̄, paucas
tūc exclusit: vt mul
tiplicarētur hoies: Si em̄ quis habēs
vxorē mortu⁹ fuerit,
nō suscepta inde ple
frater ei⁹ duxit eā: et
inde fratri defuncto
semen suscitauit,

et replet terrā Sub grā plurime excludit
vbi p̄tinentia locū h̄z, et est bec phibitio cōm
gij. A fornicatiōe em̄ oīs mulier excludit.

Catalogus quorundā preceptorū
Capitulum. XXV.

Vitū quoqz cū

C masculo z iumento sub intermis
natiōe mortis phibuit, ne etiā
colligeret spicas vl' racemos remanētes, nec
grana decidētia: s; relinqueret ea pauperibz
terre, nec opus mercenarij retinere vsqz ma
ne, nec accipe psonas, diligi amicū sicut sel
psū pcepit, vbi, lxx. p̄mū ponit Somnia
auguria, diuinationes obseruari phibuit, nec
agru feri diuerso semine, nec iumenta diuer
si generis facere col
re, nec veste ex duo
bus texta idui, nec co
mam in rotundū tō
deri, nec barbam ra
di, nec carnes suas su
per mortuo icidi nec
figuras aliquas aut
stigmata i carne sua
fieri, cuz quibz z simi
libz ad lram subintel
ligendū est fm ritū gentiū z maxime egypti
orū cum quibz habitauerāt. Hā z dauid le
gitur mulā habuisse sup quā posuit est Sa
lomon: et delatus ad fontē geon ad inungē
dum. S; egypti omnigenoz venerās mon
stra deoz, z in honore diuersoz deoz q̄s pu
tabat talibz pesse, diuersa semina in agro, di
uersas materias i veste sociabat, diuersos eti
am cincinnos capitis diuersis dijs sacrifica
bat. Vñ z i p̄ncipio hoz p̄ceptorū dixit dñs
Juxta p̄suetudinē terre egypti in q̄ habitastis
nō facietis, iuxta morē regionis ad quā in
troducā vos nō agetis, Addidit etiā specia
le p̄ceptū cū intraret terrā repromissā: vt
auferreret pputia arborū q̄s plantaret Qd̄ q̄si
exponēs subdit, poma q̄ germināt immūda
erūt vob. Hoc tñ nō est in hebreo, Et videt
velle q̄ fructū tritū p̄moz annoz imundus es
set z abijciendus, fructū q̄rti anni sc̄tis dño
z cōis pauperibz, sed in quinto anno z dein
ceps dñi sui essent z esibiles.

De tribus generibus panum,
Capitulum. XXVI.

De eidentia quo

a q̄ eoz q̄ hic in leuitico tradunt sc̄s
enduz est, sacerdotes habuisse tria
genera panū, panes sc̄s sacerdotales, leuiti
cos, z laicos, Sacerdotales erāt panes p̄
positionalis q̄ de publico sumptu fiebant: q̄s
non licebat edere nisi solis sacerdotibz, Pa
nes leuitici q̄ z offertoriū, quibz soli de gene
re leuitico vescerant, Etiā q̄ ppter maculam
nō poterant ministrare et filiafamilias: sed nō
vtorata, vel vidua vl' repudiata: nisi necessi
tate rediret ad domum patris: vt esset quā
si filiafamilias.

His nō vesceratur
aduena inquilinus
mercenarius sacerdo
tis, verna tñ l' empti
cius ip̄i velci pote
rat, Laici, t. cōmunel
quibus quicūqz po
terat vesci.

Advena generaleno
men est p̄tines pegri
num: q̄ tñ pertrāsit
z inquilinū qui cū sit
de eadē regione, mā
fionē tñ pducit.

De sanctimonia sacerdotum,
Capitulum. XXVII.

De sanctimonia

d quoqz sacerdotū agēs dñs, p̄is
mo d̄ minoribz sacerdotibz agit:
ne cōtaminarent in mortibz ciuiū suoz, nec
etiā p̄ncipis populū: nisi tñ sup matre et
patre, filio et filia, fratre et sorore virgine, ne
sc̄z lauarent vel sepelirent, vel plāgendo tan
geret mortuos alios, nec alijs tñ phibitas
eis interdixit vtiores, sed nec habere concu
binas, nec in vtorem ducere scortum, nec an
cillam, nec captiuam, nec viduam, nec repu
diatam, nec eas que de cauponibus et pan
docibus, id est apothecis venalibz vitā agūt
Pontificē vero ad nullū oīno mortuum in
gredi voluit, Unde et dñs papa nullis ex
equijs interesse dicitur, Nec vtorem ducere
nisi virgīnem: z tñ de populo suo, Sed nec
parochia domini pape muros vrbis exce
dit, In cōmune vero p̄cepit ne sacerdos in
diebus vlcis sue cū ministrare deberet vlnū
biberet, aut omne qd̄ inebriare p̄t vt sc̄ret dis
cernere inter sanctū z pphanū, mundū z im
mundū, et doceret filios israel legitimā ter
re q̄ locutus erat dominus, et ne sacerdos dñi
quqz imundus esset accederet etiā ad tangē
da ea que offerebāt filij israel, Patet q̄z si la

Leuitici

terdos euangelicus q̄tidie mīstrat: assiduaz debet habere mundiciā. Addidit quoq; doz min⁹ de solētratiōib⁹

legalib⁹. Sed quia plen⁹ de his i libro numeri diffinitur, et nos ibidē de illis psequemur. P̄ia die septembris festū tu/ barum v̄l clangoris

Septem festa iudei habuerūt Sabbatū neomentam penteco ste, pasca, festū tubaz rū, festū p̄tationis scenophiegiam,

pro liberatōe isaac: qd̄ cereoz dicit, Decima die eiusdē mensis festū p̄tationis, qz cum fecissent vitulū: orante moysē p̄tatus ē eis de⁹. xv. die festum scenophegie, qd̄ est fictio tabernaculorū, qd̄ est festum patris. Cū em̄ patri ascribat̄ potentia: magna fuit potētia dei q̄ vestes eozum nō sunt attrite per xl. annos, sed habet modo alia festa phuriū, i. fortū, qz fors in cōtrariū cecidit, vt in He ster legit, qz se occisuros occiderūt. Encenia tria, i. dedicatōes. In autumno q̄ fecit salo mō. In vere q̄ zorobabel, aliq; reuersi d̄ ba bylone. In hyeme q̄ fecerūt machabei, de q̄ in euāgelio. Facta sunt encenia in hierusalē ⁊ hyems erat.

De pena blasphemii.

Capitulum. xxviii.

Ece autē egres-

e sus filius mulieris israelit⁹ quē pepererat de viro egyptio, sur⁹ gatus cū viro israelita blasphemauit nomē dei israel maledicens ei, quē moyses reclusit in carcerē donec sup hoc p̄suluisset dñm, qui ait ad moysen Qui maledixerit deo suo: oēs qui audierint ponēt manus suas sup caput eius: quasi cōtra ipm̄ testificantes, et eductū extra castra omnis multitudo lapidabit eū, siue ciuis sit aut aduena.

De talione legis date.

Capitulum. xxix.

Abintulit quo-

f qd̄ dñs de talione, vt q̄ lederet hoīem in eundē modū lederet q̄ leserat aī, scz vt redderet animā p aīa, oculū p oculo, dentē p dente, fracturaz p fractura, liuorē p liuore, adustionē p adustione. No ta: qz talio nō erat in iniurijs rerū: s; in lesio ne tm̄ corporū, quia furta restituebant in du plum vel quadruplū, Determinabaturq; ta

lio per necessitatē, vt ledens mulier virū in virilib⁹: puniebatur manu, qz virilia nō ha ber, et vir ledēs mulierē pregnantē vt faceret abortiuū nondū animatū: mulctabatur pecu nia. Incertū est aut virū talio extendere vsq; ad iudicē, v̄l circa iniuriatū tm̄ haberet lo cuz. Q̄ vero iniuriatus sine iudice posset v̄l cisci: forte inde haberi pōt q̄ ad ciuitates rez fugij fugiebat homicida nō volēs: ne interfi cere a primis occisi.

De obseruatōe iubiliei anni.

Capitulum. xxx.

Edidit etiaz do-

a minus de obseruatōe iubiliei, q̄ se primā septimanā hebdomaday annoz seq̄bat, ad cuius p̄signationē septem annis p̄cedentib⁹ vt tradūt quidā: in singlis neomenijs clangebāt tubis, ⁊ vij. dieb⁹ p̄tis nulis aī ipm̄ solennizabāt clangentes tubis In libro tm̄ Numeri legit q̄ clangerēt tubis vij. mēse, x. die, in vniuersa terra. In h̄ anno oēs distractiōes rez ad p̄stinos redibāt pos sessores, p̄ter domos q̄ erāt in vr̄b⁹ murac⁹ q̄s tm̄ p̄mo anno venditōis v̄ditori redime re licebat, exceptis domib⁹ leuitaz. q̄ in q̄cū qz essent loco in iubilēo redibāt Eodē anno quiescebat terra ⁊ debita, eodem anno ser ui liberi dimittebant. Nam licet essent cōtri bules: tm̄ voluit eos dñs seruitij scemate ca stigare, p̄pter trāsgressiones legū. Iosephus dicit, qz in iubilēo cōueniebat v̄ditor agri, et emptor: et reputātes fruct⁹ ⁊ exp̄sas in a grum factas: fructib⁹ exuberasse cōpertis v̄ ditor recipiebat agrū, si vero exp̄se transcen derūt: hoc qd̄ deerat recipiebat emptor, et a possessione discedebat Hāc tm̄ cōputatōne fieri licuit infra annū iubilēū, nedū in ipso si venditor pus veller reuocare quod v̄didit Littera leuitici videt velle q̄ iuxta numerūz ānoz vsq; ad iubilēū maiorī minorī ve p̄cio iubeat agrū v̄dī ne v̄diti: quare si modī co venderet, ⁊ plurimī anni sup̄essent vsq; dū reciperet qd̄ vendiderat, et ne grauaret em ptoz, si multo emeret qd̄ i. primo amissurus erat. Determinata quoq; fructū reputatio ne ⁊ exp̄sarū infra iubilēū addit, q̄ si ven ditor qd̄ superit exp̄sarū reddere nō pote rit: habeat emptor agrū vsq; ad iubilēū. In ipso em̄ oīs venditō redibat ad p̄stinū pos sessorem, Terrā autē sic voluit dñs v̄dī ab

Historia

eis sub cōditione recipiēdi. qz sua erat z non
ipoz. Alienigenas tñ seruos voluit eos i p-
petuum possidere.

De benedictionibz z maledictionibz.

Capitulum. XXXI.

Illium precepto

c rū obfuatoribz pmissit dñs bñd/-
ctiōes suas dices. Dabo vob plu-
nias tpsbz suis zc. vbi. xxx. clausule pmissio-
nā inueniunt. Transgressoribz pō longe plu-
res ingeminat maledictiōes.

De decimis z votinis.

Capitulum. XXXII.

De decimatione

i animalū qd decimū vel nascen-
do vel numerādo veniebat. dño
sanctificabat. nec mutari licebat in meli⁹ vel
deterius. Silr anial qd vouebat dño non
licebat immutari. siqz qd vouerat imutaret
z votinū z immutatu erat dñi. Sed distin-
guendū est de bñdō votis. Aliqñ em sic ex
voto aliqd sanctificabat dño q anathematis
zabat. illud nō poterat vēdi a sacerdotibz v^l
alienari. Qñqz nō sic obligabant votina. s^z
poterant vendi a sacerdote determinato pco
fm utilitatē q ex his poterat puenire. siue ef-
set aial vel fund⁹. Qui tñ voto dederat si vo-
lebat illud emere supra estimatiōe p q aliq
daret adderet quintā eius pte. Nō ideo ē sta-
tutum. ne q vouerat ad recipiendū qd voue-
rat aspiraret. qñ penitētia ducit. ne etiā digni-
orem alijs se putaret in emptione eius rei: qz
eam dederat.

Historia numeroz. ca. j.
De excubijs circa tabernaculū. ca. ij.
De cōmutatiōe p̄mogenitoz p leuit. ca. iij.
De etate ministrantiū in tabernaculo. Et de
differētia ministroz. ca. iij.
De q iā mō reddēdi rem alienā. ca. v.
De iudicio zelotypie. ca. vj.
De sanctimonio nazareoz. ca. viij.
De benedictiōe sup populū. ca. viij.
De oblationibz. xij. dierum in dedicatiōe ta-
bernaculi. ca. ix.
De cōsecratiōe leuitariū. ca. x.
De his qui non possunt facere phase primo-
menie vt faciāt secūdo. ca. xi.

De tubis argenteis et modo clangendi in
eis. ca. xij.
De recessu israel a mōte sinai. ca. xij.
De electiōe. lxx. sentioz. ca. xliij.
De datione carniū z ira dei sup eos. ca. xv.
De plaga marie z causa lepre. ca. xvj.
De. xij. exploratoribz. ca. xvij.
De murmure populi. p q per. xl. annos i des-
serto pesserunt. ca. xvij.
De lapidatiōe colligentis ligna in sabbato.
capitulum. xix.
De scismate chore: bathan z abyron et pla-
ga eorum. ca. xx.
De exustione ppli extincta p aaron. ca. xxi.
De virga aaron q nocte. vna fronduit floru
it et peperit nuces. ca. xxij.
De reditu in cades in. xl. anno. ca. xxij.
De morte marie a qe p̄dictiōis. ca. xxij.
De circūitu idumee. ca. xxv.
De morte aaron. ca. xxvj.
De victoria p⁹ votū anathematis. ca. xxvij.
De spente eneo p̄ ignitos sp̄etes. ca. xxvij.
De scopulis torrentiū q gestierūt. ca. xxix.
De cantico ad puteū. ca. xxx.
De morte seon regis amorreorum. et og re-
ge basan. ca. xxxi.
De itinere balaā z q locuta ē ei asina. ca. xxxij.
De arisolatheli balaā z ei⁹ pphetia. ca. xxxij.
De amore muliercularuz initiatus est israel
beelphegor. ca. xxxij.
De zelo phinees. ca. xxxv.
De scōs numerus bellatoz. ca. xxxvj.
De iure successiōis hereditarie. ca. xxxvij.
De substitutiōe ioseph. ca. xxxvij.
De libamētibz. ca. xxxix.
De iugi sacrificio. ca. xl.
De sabbato z oblationibz eius. ca. xli.
De neomenta. ca. xliij.
De phase. ca. xliij.
De pentecoste. ca. xliij.
De festo tubarum. ca. xlv.
De festo p̄pitiarionis. ca. xlvj.
De scenophegia. ca. xlvj.
De votis. ca. xlvij.
De destructiōe madiāz p̄ de diuisiōe. ca. xlix.
De sorte duarū tribuū z dimidiē. ca. l.
Catalogus. xl. duaz mansionū. ca. li.
De vrbibz leuitaz z de suburbanis. ca. li.
De matrimonio cōtribulū. ca. liij.

Numerorum

Historia numerorum,
Capitulum. I.

Marta hu

q

ius historie distinctio he
braice dicitur valedaber qd
sonat: et locut⁹ est. Apud
nos tñ et nō habet. Ro
men grecū in scriptis noz

stris nō habent. nā grece baremotalias elz
lesmoth. Latine liber numeri vel numerorū
dicit. Et dicitur quāq; numeri pluraliter. vñ et di
ci solet. legi hoc in numeris. Verito aut h
noie censet. qz qñtuor pñcipaliter hic nume
ratur De oī populo viri apti ad arma feren
da. Primogeniti leuite q etia bis numeranz
tur: mansiones p quas pfecti sunt. Sed nec
mulieres nec mino

res. xx. annorum. nec
vulgus pñmiscū nec
debiles ad bella nu
merantur. Ad hanc
partē historie sic trās
it ioseph⁹. Moyses pñdictā pñstitutionē legū
dñi sub sina morarent a deo cognouit et he
breis scriptā cōtradidit Cūq; circa legisla
tiones hec sufficere putaret: ad exercitiū milī
taris iura puerus est. et numerauit populo
rū capita. si pugnare valentū. Moyses dñ
dñm sup h locutū fuisse dices Locut⁹ ē dñs
ad moysen in deserto sinai in tabernaculo fe
deris pma die mēsis scōi: anno scōo egressio
nis de egypto Et nota q pñmittit hic qdā
q facta sūt i pmo mēse scōi anni. s. oblationē
xij. pñcipū. quā fecerūt singuli singul⁹ dieb⁹ i
dedicatione tabernaculū solēnitare phase q
pprio noie dñ pascā: i deserto. et forte scñficatōe
leuitaz. De his tñ in

fra aget p recapitula
tione. Prosequētes
ergo ordinē libri: di
cūm qz moyses et aa
ron. xij. pñcipes tri
buū ex pcepto dñi
anno scōo mēse scōo
die pma mensis nu
merauerūt viros p
ter tribū leui. a vicesi
mo anno et sup. Ioseph⁹ certū terminū po
suit. s. vsq; ad .l. annū. et numerati sūt p gene
ratōes et familias et domos et noia et capita

Vulg⁹ pñmiscū vo
cant qdā egyptij q se
cuti erant eos egres
suros

Nota qz primū pas
ca fecerūt in egypto
Scōm fecerūt in de
serto: de q h loquit.
Tertū fecerūt i gres
su et itōitu terre pro
missiois in galgalis
Quartū fecerūt i ter
ra pmissionis.

singuloz. Hec aut. v. ad calculationē tñ qdā
apposita tradit et h et in iosue. s. pñgrue qdē
distingui pñt generatōes vel cognationes.
Vocat h tribū spās. xij. familias: q ex ipis fi
liis patriarcharū pmo descenderūt. s. bi gra
tia. In vna tribu leui fuerūt tres familie. ca
athite. gersonite. merarite. Vnaq; familia
multas habebat domos i qb pñprij pñssami
lias erāt. Q addit. noia et capita. intrāsitue
legendū est. i. capitū noia. s. singuli hoies in
eadē domo. Fuerūt aut i summa. dc. xij. mī
lla qngenti qnquaginta

De excubis circa tabernaculū.

Capitulum. II.

Recepit etiam

p

dñs vt sp poneret tabernaculū
i medio castrorū et filij isrl p gñū

excubaret p turmas et cuneos qd p eodez h
accipit. Turma em pñprie. xxx. milia est. Et dñ
cune⁹ qñ cōueniens
multitudo. Excuba
re ei large hic accipit
Excubie et ppe diei.
vigilie noctis. Terne tribū p qñtuor ptes taz
bernaculi excubabāt ita tñ remoti: vt marīas
in medio plateas haberet. Eratq; ornar⁹ qñ
fori rerū venaliū: singulis in ordine pñstitū
Opifices etiā artū in statōib⁹ suis erāt: ita
vt vñbi cōpetenter edificate castra eoz siml⁹
lima viderent. Judas itaq; isachar et zabu
lon castrametabant ad orientē. ruben syme
on. et gad ad meridiē effraim. beniamin. man
nasses ad occidentē. dan. aser. et neptalim ad
aquilonē. Inter tabernaculū et castra excu
babāt leuite in tabernaculis suis. pñprij
res tabernaculo q castris. Et excubabāt si
militer p qñtuor plagas moyses et aaron. cūz
suis ad orientē. relii q ab his. Caathite ad me
ridiē sub custodia eleazar filij aaron excuba
bant. Filij aut gersonite ad occidentē. Mer
rarite ad septentrionē. et erant vñtq; sub cu
stodia ithamar.

De cōmutatiōe pñmogenitoz. p leuitis

Capitulum. III.

Eparauit sibi do

s

min⁹ tribū p leui p pñmogenitū q
tūc habebat et iumenta leuitaz. p
pñmogenitis iumētōz qñi pmutatiōē faciēs
cum pñlo. Primogenita em oia specialit⁹ tūc.

i 2

erant sua. qz cū occideret p̄mogenita egypti
pep̄cit p̄mogenitis eoz referuās ea sibi De
inceps tñ p̄pter idipm om̄ia p̄mogenita eoz
sanctificauit sibi in p̄petuū. Et maxime qz p̄
mitie q̄rumlibet fructuū debetur dño. Pro
his ergo p̄mogenitis q̄ tñc habebāt tulit s̄
bī tribū leui z iumēta eoz. et popul⁹ p̄moge
nita illa habuit pro leuitis et iumentis eoz.
Et ne duodenarius numer⁹ tribuū minues
retur: tribū manasse quasi p̄ leuitis instituit
effraim s̄o p̄ ioseph
Ne at̄ maior videre
tur numer⁹ leuitarū
q̄ p̄mogenitorū. et
ita iniqua esset p̄mu
tatio. ait dom̄n⁹ ad
moysen. Numera fi
lios leui masculos ab vno mense z supra. et
cū numerati essent: inuēti sūt. xxij. milia. No
ta tñ qz si diligēter attēdas i libro numeroz
numerū eoz p̄ familias inuenies. xxij. milia
et trecentos. Dicit hebre⁹. qz. ccc. erant i eis
p̄mogeniti: z ita tā erāt dñi. Itēz ait dñs ad
moysen. Numera p̄
mogenitos masculos
a mense vno z supra
Et inuenti sunt. xxij.
mī. cc. lxxij. Tulit at̄
moyses i p̄cio. cc. lxx
ij. q̄ superāt p̄ singu
la capita q̄nqz fidos
ad mensurā sancrua
rij et dedit eos aaron z filiis suis iuxta ver
bum dñi.

De etate ministrantiū in tabernaculoz de
differentia ministroz.
Capitulum. iii.

Terūqz ait do/

i minus ad moysen. Numera leui
tas a. xxx. anno vsqz ad. l. vt fuit
mibi in duobz. hi in tabernaculo portādo et
collocando. senes emerit i fuādo. Et cū nu
merati eēnt. inuēti sūt
viij. milia. d. lxxx. lxx
tñ dicit. a. xxx. anno
quē numerū annoz
in ordinatiōe sacer
dotū z nos obserua
mus. Isti deferebāt
tabernaculū in būc

Jacob ei in bñdictio
ne filioz suoz p̄mis
serat filiis ioseph. qz
vterqz facturū esset
tribum.

Ne ergo dānosa esset
illa p̄mutatio dñi si
nō restauraret ei p̄
mogenitis qd̄ decrat
in leuitis. recepit p̄ qz
libet p̄mogenito q̄n
qz fidos argēteos.

modū. qz nō licebat ea q̄ erāt vltra velū nūo
da videri. ideo p̄mo intrabāt sacerdotes et
inuoluēbāt arcā p̄p̄tatorū z cherubin. Pri
us vero velū qd̄ añ pendeat. z post palliū
hyacinthinū et candelabz aureū. altare z men
sam cū vtensilibz suis pallijs inuoluēbant.
Tūc intrātes caathite p̄p̄ijs humer⁹ oīa hec
inuoluta deferebāt. Similiter z altare holo
causti cū vtensilibz suis vt quibuscūqz videt.
Gersonite vt breuiter dicam⁹. deponētes te
ctum tabernaculi: mollia ferebant in curribz
scz cortinas. saga. pelles rubricatas z hyacin
thinas. tentoriū qd̄ erat añ tabernaculū. cor
tinas qz atrij. z funes z vasa mīstici q̄ ad al
tare enēū p̄tinebāt. De altari holocausti ta
cet liber a q̄ ferebāt. Pōt tñ dici: qz vasa ei⁹
ferebāt gersonite: vt
i libro hi. Ip̄z altare
caathite p̄p̄ijs būer⁹
ferebant. Derarite
s̄o vt breuiter dicam⁹
oīa tabnaculi z atrij
que dura erāt. tabu
las. bales. rectes. co
lumnas. papillos. et
ea ferebāt curribz
Emeriti leuite nō ser
uēbāt sic in ope. sed
posito tabernaculo
sedebāt custodes.

De quodam modo reddendū rem alienā.
Capitulum. v.

Inc precepit

dñs ei⁹ p̄ manus sacerdotū a
castris leprosos z semine fluētes
z factū est ita. Addidit qz dñs de redditōe

aliene rei vt fieret cū
q̄nta pte capitis. S̄z
qz in exodo videt di
cere p̄trariū. scz vt in
quadruplūz reddere
tur Ideo hucusqz di
stulim⁹ vt hic soluerem⁹. Et dicimus: qz alie
ne rei possessio aliqñ fiebat ex idustria furto
vel rapina. aliqñ fiebat p̄ negligentia. aliqñ
ignorāter. De re sublata scienter in exodo di
citur qz restituatur i
quadruplum si perī
erat res: qz si extabat
in duplūz. Si ibi lez.

Lū q̄nta capitis red
debat illa res q̄ red
debat cū quinta pte
p̄cij eiusdem.

Quia p̄sumit res ex
tata ad restituendū
cōseruata

Numeroz

gis. v. boues p vna alia ē trāslatio fm quof
dam. 7 q in quadruplū veri? dicat: ex p̄bis
Zachei. pbat. De sublata p ignorantiā agit
hic vt reddat caput 7 q̄nta ps desup. vel de
re furtiua si penit? latet: 7 fur penitēs sponte
p̄fiteat 7 reddit. Si p̄o nō esset q̄ reciper redde
retur dñō: 7 esset sacerdotis. Pro pctō vero
furti vel negligētie fiebat aliq̄ oblatio fm q̄
titatē rei. Ioseph? dīc aurū 7 argentū reddit
in duplū. iumēta in q̄druplū. solū bonē i q̄n
tuplū. q̄ q̄nto possidet ceteris vtilius: tāto
amittit damnosius.

De iudicio zelotypie. Capitulum. VI.

Dedit quoq̄

a dñs de lege zelotypie. zel? p̄rie
d̄r amor viri i vxore. p̄ q̄ sustine
re nō pōt vt aliq̄ miscat. Vñ vir d̄r zelotes.
zelotypia p̄o q̄nq̄ d̄r mechā 7 zelotyp? ad
ulter. Soler ē zelotypia dīci sola suspitio ad
ulteriū. d̄ q̄ legit h̄ ad hūc modū. Si spūs ze
lotypie p̄citauerit virū p̄tra vxorē suā q̄ pol
luta est. sed p̄bari nō pōt: vel q̄ falsa suspitio
ne ip̄etit adducet eaz ad sacerdotē. 7 offeret
pro ea assariū farine hordeacee qd̄ ē decima
pars satī. nō fūdet oleū: nec thus imponet.
Sacerdos aut̄ statuet eam corā dñō. 7 po
net in manib? eius in vase fictili aq̄s viuas 7
oblationē farine. pugillū cin? thus incēdet
sup altare: 7 mittet in aquā paucillum pul
ueris de pavimento tabernaculi. 7 nudabit
caput eius. scribetq̄ in membrana. vt dīcit Jo
sephus. dēci vocabulum. s. tetragrāmaton.
Facietq̄ eā iurare q̄ nil viro suo nocuerit i
his q̄ sibi obijciunt. Q̄ si h̄ viro suo nō suffi
ciet: s̄bdet sacerdos maledictōes etiā septas
in membrana dīcet. Si nō es polluta d̄ferro
viri thoro. nō te noceāt aque iste amarissime
Si aut̄ declinasti a viro igrediant aque ma
ledicte ventrē tuū. 7 ip̄m tumescere faciant 7
putrescat femur tuū dextruz. Et dīcet m̄lier
Amen amen. Et delebit sacerdos omnē mē
brane scripturā in aquis: 7 dabit ei bibere 7
tūc sacerdos tollet de manu eius sacrificiū
zelotypie. 7 eleuabit illud coram dñō: et
ponet sup altare. Q̄ si rea erit adulteriū m̄lier
putrescet femur ei? 7 vter? tumebit in hydro
p̄sūm. nō tamē statim. s̄ vsq̄ ad decē mēses Q̄
si nō polluta erit innoxia erit et aq̄. imo sepe
p̄cipiet et pariet masculū mense decimo. Ne
aque dīcebant̄ sancte p̄p̄ nomē dñi dilutū i

eis. et dīcebant̄ maledicte p̄pter maledicta cō
gesta in eis. et amarissime p̄pter effectum qui
quādoq̄ sequebat̄. Hec aut̄ lex introducta
fuit ad duriciam cordis eorū sicut p̄missus
est libellus repudiij. quāta prompti erāt ad ef
fundendū sanguinem.

De sanctimonia nazareoz.

Capitulum. XVII.

Dcutus est do

l minus ad moysen d̄ lege nazareo
rū. Nazareus sonat sc̄us. vel flo
rēs. vl̄ germinās Dīcebantq̄ nazaret qd̄ d̄
ex voto obligabāt se sanctimonia vsq̄ ad cer
tū t̄ps. vl̄ iugit̄ vt samuel: 7 p̄secrabāt se dñō
7 q̄ si sepabant a cōi vitā hoīm. sicut q̄s mō
p annū vel duos ex voto seruūt in hospitālī
hierusalē. Sanctitatē eorū lex fuit hec. Om̄i
tpe separatiōis sue nouacula n̄ trāsibat sup ca
put ei? Vñ forte qd̄ p̄ngunt aplos 7 chr̄i
stum crīnitos: non in re sed p̄ sanctitate. N̄
bil qd̄ inebriare poterat bibebāt. nō edebāt
aliq̄d quod esset ex vinea ab vīa passa vsq̄
ad acinum. ad nul
lum mortuum ingre
diebant. Q̄ si mortu
us esset subito q̄ sp̄ia
corā eo polluebatur
caput p̄secratiōis sue
et ilico radebat ca
put suū. 7 rursum die septimo offerebat par
turturū aut duos pullos columbarū. quoz
vnū sacerdos faciebat p pctō: alteruz in ho
locaustu. dīcēq̄ q̄s fecerat p̄ infectis erāt. et
voti sui sanctimonia iterū incipiebat. Forte
nō p̄ qlibet mortuo: sed p̄ occiso corā eo pol
luebatur q̄cquid fecit p̄pter sanctimonia. Cō
pletis aut̄ dieb? voti sui offerebat agnū annū
culum in holocaustū. onem annūculū p̄ pec
cato. arietē hostiā pacificā. Et nota cum ita
simpliciter ponit artes q̄ hebre? dīcit ad mi
nus duoz annoz eū debere esse. Canistrum
q̄ d̄nterfor panū azymoz. exceptis his que
sponte offerebat iuxta p̄fectionē sanctitatis
sue. q̄ oblatio dīcebat corban. i. mun? Et of
ferebat mulier. xxx. siclos si poterat. vir. l. sin
aut̄: ad arbitriū sacerdotis paup̄ offerebat.
Cūq̄ imolauerat hostias sacerdos ritu suo
reddebat nazaret ad ostiū tabernaculi: pone
batq̄ sacerdos crimē ei? i ignē sacrificij 7 sic
ad cōem hoīm vitā redire poterat.

Historia

De benedictione sup populum,

Capitulum. VIII.

Terū locutus ē

i domin⁹
ad moy sen, Aarō & filij ei⁹ i uocabūt nomē meū sup filios isrl' & ego benedicā eis. Hoc fit i oibus sacramētis ecclesie. Inuocabūt autē sic Benedicā tibi dñs deus et custodiat te, det tibi pacē: et ostendat tibi faciem suam.

De oblationibz duodecim dierum in dedicatione tabernaculi,

Capitulum. IX.

ſtutum est autez

f in die quā uenit moyses tabernaculū & sanctificauit illud: obtulerunt. xij. pñcipes tribuū i altari strenationē ut hebre⁹ habet. xj. plaustra tracta cū. xij. bobus singuli bouē vñū & bini plaustrū vñuz. Et data sunt duo plaustra gersoni⁹ ad ferēda onera eoz de qbz dixim⁹. Et qtuor sunt data merariis. postea singuli singulis diebz obtulerūt vala altari necessaria. Duodecim em diebz solennitas dedicationis prelata est. Prima die obtulit naaſon de tribu iuda ace tabulum argenteū. cxx. siclorum. Hebreus habet scutellam phialāqz argenteam. lxx. siclorum vtrūqz plenuz simila. in phiala thus ponebatur. Dextariolū quoqz aureū decē siclorum plenum incenso. In hoc vase aromata terebātur. Hebreus habet cochlear. q scz thus in thuribulo ponebat. Bouē qz et arietē & agnū anniculū in holocaustū: hircū qz p pctō & i sacrificio pacificoꝝ. boues duos arietes qñqz. hircos qñqz. agnos anniculos qñqz. Eiusdē modi vala: & eiusdē hostias obtulerūt alij pñcipes qsqz die suo. et sic terminata ē dedicatio. xij. diebz. Patet p recapitulationē hec dici. Octaua em die mēſis pñi fin q lra videtur sonare inchoata ē dedicatio. xij. ei diebz pcedētibz eiusdē mēſis pſecrati sunt sacerdo

tes. et tabernaculū inunctū sed nondū dedicatū. Si pō ita est: tūc pſecratio sacerdotū & dedicatio tabernaculi protelate sunt. xix. diebus. Itaqz non fecerūt phase eo āno tpe ſuo. s. die. xiiij. Qd m pceptū fuit eis a domino pma die eiusdem anni. Ideo quidā dixerūt ut p diximus vij. dies pſecrationis sacerdotū fuisse terminales pñi anni. et pma die ſecūdi anni vñctū tabernaculū. xij. die finitā dedicationē. xiiij. die celebratū phase. Potest tñ dici hāc oblationē. xij. diez factā ſcdo mēſe anni ſcdo nec p recapitulationē hec dici. Qxero legi ea die inchoatā q vñctū ē tabernaculū eadē dicte p ſimili. qz sic. viij. die pñi mēſis vñctū ē tabernaculū: itaz. viij. die ſcdo mēſis inchoata est hec oblatio. & sic. viij. pñis diebz āniterij sacerdotes & tabernaculū pſecrata sunt.

De pſecratione leuitaz.

Capitulum. X.

Ter locutus est

i dñs ad moysen
dicēs. Tolle leuitas o medio filioꝝ isrl' & sanctificabis eos mihi. Itaqz fm pceptū dñi leuite p us asperſi aqua lustratōis. rasiqz omibz pilis carnis sine vbi nō iccluduntur capilli. lotis etiā in dumentis corā dño steterūt ad ostiū tabernaculi. puocata oī multitudie: ponētesqz man⁹ suas sup eos filij isrl' obtulerūt eos aaron mun⁹ dño: ut fuirēt in misterio ei⁹. Obtulerūtqz leuite boues duos. qz alter fecit aarō p pctō. alter i holocaustū & sic ſepati fuerūt dño a filiis isrl'. Exinde habuerūt i vsus suos ea q dñi crāt. De decimis em viuēbāt & his pñenti crāt. Sacerdotū pō etiā crāt sacrificia. pñitie. pñogenitayota. His oibus vescebāt cū domo sua: mūditi tñ. pter oblata p pctō. qz sacerdotes soli pctā populī comedebāt. Decimā decimarū suarū dabāt leuite ſūmo ſacerdoti: & de melioribz dabāt. iō ſora

Numerorum

tem nō habuerunt in terra qđ z melius eis
cellerat. Tunc em̃. xij. ptem tñ bonoz terre
haberen: modo habebant decimam.

De his qui non possunt facere phase pri
mo mense vt faciant secundo.

Capitulum. XI.

Deutus ē domi

I nus ad moysen anno scđo mense
pmo hic plane determinat p reca

pitulationē h̃ dicit. fa
ciat filij israel phase
rpe suo. xij. die mē
sis vsqz ad vesper. z
fecerūt phase. Erāt
aut̃ qđā imundi sup
aia hoī. i. sup hoiez
qđ aia. cuius cada
uer qđ tetigerāt n̄ po
terant facere phase.
z dicerūt ad moy
sen. Quare fraudas
mur ne valeam? of
ferre inter filios isrl̃
Forte indignantes
qđ talis immūdia
necessaria ē qñqz. Et

Quasi dī. p h̃ qđ ibi
dī anno scđo. patz qđ
istud. i. faciāt filij isrl̃.
phase zc. dī p recapit
ulationē. Debet em̃
pus dictū fuisse: cum
pus factū sit in men
se scđo pmo ante obla
tionem pncipū qđ sup
posita est.

A meliori pte totum
hoiem significat. i. et
aiam qđ ē frequēs in
sacra pagina.

psuluit moyses sup hoc dñm. Qui rñdit ei.
Hō de gente ṽra qđ fuerit immund⁹ sup aia
hoīs siue in via pcul faciat phase mēse scđo
xij. die oēm rñ ū phase obseruās. Si vero
sine hūmōi causis: rpe suo nō fecerit phase: ex
terminabit aia ei⁹ de pplis suis. Peregrin⁹
qđ aduena. si fuerit apud vos faciet phase
dñi. Si qđā si itez in mēse scđo p̃tīmūdi
ciā nō possz facere phase. qđ faceret. Pōr dī
ci. qđ certio faceret. qđ qđ in vno dictū est si
militer dat in alijs intelligi. Vel forte si de
inceps eo anno non faceret non peccaret

De tubis argenteis z modo clangendi in
eis.

Capitulum. XII.

Terū locutus est

I dñs ad moysen. Fac tibi duas tu
bas argenteas ductiles: qđb cōuo
cabis multitudinē. Has duas tubas habe
bāt in q̃tuorṽsus. ad p̃uocandā multitudi
nē. ad mouenda castra. ad bella. ad festa. Et
erat vt dī iosephus tuba fistula cantatoria
pene magnitudie cubiti. calamo capacior. p
bēs i pncipio latitudinē qđ p̃uēiat ori ad sus

ceptiōes spūs. qđ hebraice dī asora. In cōuo
cationē p̃o multitudinis aliq̃ erat diuersitas
ad cōuocadū oēm pplm. Vtraz simul clan
gebant simplr. Ad p̃uocandos solos p̃rī
cipes semel clangebant. Qđ duplr̃ intelligi
tur. i. vna tñ. vel vno impulsu. Etā vt ad
dit iosephus semel clangebāt si p̃rīcipes
populū suū qđqz in ecclesia cōuocare vole
bant: vel moyses pplm p ecclias. Ad castra
p̃o mouēda nō simplr sed cōciser. p̃līctus tu
bis clangebāt. Et in pmo sonitu mouebant
castra. tres tribz qđ erant ad orientē. in scđo qđ
ad meridiē. in tertio qđ ad occidentē. in quar
to qđ ad aquilonē. Hō. p̃o clāgēdi in bel
lis nō distinguit. qđ forte sic apđ alias natio
nes fiebat apđ eos. qñ etia: habebāt solēne
epulz z dies festos: z kalēdas clangebāt.
sed nō est determinatus modus. Sacerdos
tes autem clangebant.

De recessu israel ad montem synai.

Capitulum. XIII.

Ino secūdo mē

a le scđo. xx. die mēis eleuata ē nu
bes de tabernaclo federis: z p̃

fecti se de mōte dñi viā trīū diez. Dicunt he
brei qđ arca p̃cedebat eos tribz diebus: super
quā nube stante qđ ad certū locū p̃ueniebāt
paulatim. qđ ā citius. qđā tard⁹. Sz me
lius ē vt dī itinere

it̃ dicam⁹ qñ egres
si se de mōte synai p̃
cessit eos nubes. nec
q̃euit p tres dies et
noctes. Vñ statim
murmuraueit p labore it̃ner. qđ nec noctis
b⁹ castra posuerit. z tñc recubuit nubes i soli
tudie pharan. i. in p̃ma māsiōe quā fecerūt in
pharan. Est em̃ phara marcia solitudo quā
mō saraceni inhabitāt. qđ g̃ anno p̃mo mēse
iij. p̃ma die mēis venerūt ad montē dñi. z ab
eodē egressi sūt āno

xx. die mēis scđi. p̃z
qđ in hac māsiōe qđ z
xij. fuit. fere sedert p
ānū. Et dicit Hiero
nym⁹. qđ p annū et
q̃tuoꝝ diez ibi fuerūt
Qđ difficillimū ē i
uēit nisi forte fuerit
ann⁹ embolismalis.

Uer⁹ est inq̃t. m. vt
dicam⁹ qñ egressi sūt
de syna tñ eos p̃cel
sisse nubem.

Solaris ann⁹ supe
rat lunare. xj. diebus
qđb collectis p̃stituit
vna lunatio per. xxx.
dies. vel etia: p. xviij.
dies qđ sup̃sunt refer
uatis. z ann⁹ qđ enēit
illa lunatio dī: embo
lismalis. aliq̃ dicūt cō

Pōt tñ dici qz eadē die q legē acceperāt reuoluto anno naturali reuoluerūt. Cū g venissent p die kal. iunij ad montem. et q̄ta die iunij legem receperūt. si eadem die. iij. reuoluto anno reuoluerūt. patz qz q̄ttuor dieb: et anno sederūt ad mōtē et ita tertio mēse āni legitimi. die q̄rto reuoluerūt. Tñ nihilo min⁹ ver. est. qz scōdo mēse āni secūdi. xx. die egressi sūt. Tripl̄ ceter ei accipit ann⁹ ab eis pter naturalē Annus vsualis a ianuario quem habet cōmunē nobiscū in p̄tractib: suis et negocijs cōmunib: agentib: Quoto āt mēse h⁹ āni. q̄ta die egressi sūt nō legit. Est et apd eos ann⁹ legit. m⁹ q̄ vtunt in legitimis q̄ agūt. In h̄y dicim⁹ tertio mēse et die q̄rto egressi sūt. Est et apd eos ann⁹ emergens. In memoriā em̄ liberatiōis sue ceperūt ānos suos numerare ab exitu de egypto. sic greca p̄ma olympia de. romani ab vrbe p̄dita. christiani ab icarnatiōe dñi. et hui⁹ anni scōdo mēse. xx. die egressi sūt. Jā em̄ ann⁹ a p̄fase vsqz in p̄fase vnus trāscierat. et de scōdo p̄fase. s. vsqz in p̄fase fluxerat. l. dies. Ergo mēsis vn⁹. xxx. dies fluxerat. et secūduus iam fecerat. xx. dies. Hec aut̄ annoz distinctio in multis locis necessaria est. In hac mansione media ps exodi. et totus leuiticus. et numeroz p̄cepta nō modica descripta sūt. Nota qz quadruplex est annus. Legitim⁹. emergēs. vsualis. et natural⁹. Annus legitimus h⁹ anni tertio mēse iunio et quarta die eiusdē mensis egressi sūt. Istū cōputa a kal. in kal. Ann⁹ emergēs: h⁹ anni secūdo mēse. s. xx. die eiusdē. q̄ est quarta die iunij exierūt. Istū a p̄fase in p̄fase cōpu

munel. Cōtingit aut̄ aliqui duos cōmunes interpōi embolisma. li. aliquādo vnū fin qz vnus tñ bis i. de cōnuali cōlo euenit. Inde est ergo qd̄ dicit Hieronymus. nisi fuerit embolismalis annus. Impossibile est qz per annū naturalē et q̄ttuor dies fuerint ibi. s. l. die a p̄fase sūt egressi. qz nūqz dies p̄fase idē est anni p̄cedentis et sequētis. et nūqz cōcurrūt p̄fase annuū et annotinuū. Similit̄ nūqz idē est dies. l. Non ergo ab eo die qz lex data ē reuoluto anno naturalis sūt egressi. s. cū venissent ad mōtē p̄ma luna iunij reuolutis lunatiōib: vsqz ad p̄mā lunam iunij. q̄ta die eiusdē luna sūt egressi. s. q̄ ē q̄nq̄gesima die a. xiiij. luna aprilis.

ta. Prius accipe. xv. dies p̄mi mensis. et iunge cū. xliij. dieb: maij sequentib: Ecce habes p̄mū mēsem secūdi āni. Itē accipe. xvj. dies q̄ remanēt de maio. et iunge cū quattuor dieb: iunij. et hēbis. xx. dies scōdi mēsis a p̄fase. et ita vera erit vtraqz cōputatio āni. s. legitimi et emergētis. sicut in textu l̄re p̄tinet. Ann⁹ vsualis iste incipit a ianu. et hūc hūc hebret nobiscū cōmunē in negocijs suis. Ann⁹ naturalis h⁹ mēse tertio luna. iij. q̄ est. l. dies a. xiiij. luna aprilis reuoluerūt. Duxit aut̄ moyses secū obal. als obad fratrē vxor⁹ sue q̄ nouerat in q̄bo loc⁹ p̄ desertū castra cōmode poni poterāt. p̄mittēs ei de optimis que traderet eis dñs. Sane cū eleuabat arca dicebat moyses. Surge dñe et dissipent inimici tui et fugiat q̄ oderūt te a facie tua. Tñ aut̄ deponeret aiebat. Reuertere dñe ad multitudinē filioz exercitus israel.

De electione septuaginta seniorz.

Capitulum. xiii.

Retum est autez

o murmur populi dñm dolētis p̄ labore. et accensus ignis in ira dñi deuorauit extremā p̄tē castrorū. illos. s. q̄ retro longe erāt. Oravitqz moyses ad dñm: et absorptus est ignis. Vocauitqz nomen loci illius incēso. tamē nō fuit hoc mansionis nomen. In eadem quoqz mansione vulgus promiscuū qd̄ ascenderat cum eis. id est serui et ancille egyptij. et multi de israel pariter cum eis flagrabāt desiderio carniū. Carniū noīe nō solas carnes: sed alioz ciboz etiā abundantiā intelligimus. Tñ nec in q̄rela eoz de carniū legit: cū dixerūt. Recordamur pisciū quos comedebamus gratis in egypto. in mentem veniūt nobis cucumeres et pepones. porriqz et cepe et allia. ani ma nostra arida est. nihil vident oculi nostri nisi māna. Audiuitqz moyses populū stentem: et intolerabilis res visa est ei. quia et ab eo escas petebāt. Et ait ad dominū. Cur imposuisti populi huius pondus sup me. nūquid ego cōcepti et genui multitudinē omnē hāc. Obsecro aut̄ aliter prouideas: aut inter ficias me. Cui dominus. Cōgrega mibi septuaginta viros d̄ seniorib: israel quos meliores nosti ad ostiū tabernaculi: et auferā d̄ spiritu tuo. tradamqz eis vt sustentēt tecum onus ppli: et populo dices. Cras dabo vos

bis carnes vsq; ad mensē dierū. id est que
sufficient ad mensē: etiā vsq; ad nauseam.
Et dicit large nausea pro vomitu. Proprie
est enim vomitus ille q̄ excitatur fetore sen
tine. Ablatio quidē spiritus moysi: et traditio
alijs nō est intelligenda diuisio spiritus
eius per partes: vel imminutio. s; illuminas
tio aliorū ad regendū populum. per eandē
specialem gratiam per quā et moyses illumi
natus erat: sicut de igne vnius lucerne mul
te illuminant sine sui diminutione. Electos
itaq; lex viros duxit moyses ad ostiū taber
naculi p̄ter duos qui in castris remaserant:
nō ex p̄tempu. sed quia reputabant se indi
gnos. quoz vnus vocabatur beldad. et al
ter meldad. et erat vt aiunt hebrei. fr̄s moy
si ex matre: sed non ex patre. Descenditq; do
minus p̄ nubē et res

quēuit spūs i eis q̄
stabant cū moyse. et
p̄phetabant. Sed et
duo q̄ remanserant
in castris p̄phetave
rūt. nec postea silue
runt. id ē semp de in
ceps vocati sunt. p̄
phete. Et rediit moy
ses cū illis ad castra

uis. Potest dici lex accepta a moyse p̄ cogni
tione in spū multo an̄ tpe q̄ p̄ dationem for
san per. lxx. vel. xl. annos. Et ita isti duo po
tuerunt cōnumerari inter. lxx.

De datione carniū et ira dei sup̄ eos.
Capitulum. xv.

Entus vero egre

diens a dño arreptas p̄cepto ei
trans mare in insulis ortygia co
turnices detulit in castra p̄ circuitum castro
rum itinere dies vni. volabantq; a terra ab
titudine duoz cubitoz. Surgensq; popul
p̄gregauit sibi coturnices duob; dieb; et sic
cauit eas. Qui paz. et choros habuit. Fue
rūt be coturnices vt tradūt nō modice que
apud nos sunt. sed ille maiores q̄ regie aues
dicunt. q̄s curleios a currēdo vocant. Nō
dum defecerat cib; et furoz dñi pcussit popu
lum plaga magna nimis. Modus p̄o plas
ge nō determinat hic. s; in psalmis videt q̄
fuerit ignis. Sepulcrisq; ē ibi p̄p̄s q̄ carnes

desiderauerat. Vñ et loc⁹ ille vocatus est ca
broth. als cabath. qd̄ sonat desiderū se
pulture. vel sepulcra p̄cupiscentie.

De plaga marie et causa lepre.

Capitulum. xvi.

Gressi autem de

sepulcris p̄cupiscentie venerunt
in asseroth. ibiq; iurgati sunt ma
ria et aaron p̄ moysen. p̄p̄ vxorē ei⁹ ethiopis
sam: q̄i rixantes cum eo. improperauerūt ei
q̄ reginam ethiopie in vxorē duxerat. vñ di
ctam dimiserat. Vel potius propter vxorē
eius sephoram: q̄ rixata fuerat cōtra mariā.
Hadianite em̄ quondā vocati sunt ethio
pes vt legitur in Paralipomenon. et indi
gnando dixerūt. Nōne et nobis sicut mo
ysi locutus est dñs: Ac si dicerēt. Quare vult
moyses p̄esse nobis: quia locutus ē ei dñs.
Et iratus domin⁹ dixit eis. Egredimini vos
tres tm̄ ad tabernaculum. Lūq; starent ibi:
descendit dominus in columna nubis. vo
cantq; aaron et mariā: ait Siquis fuerit
p̄pheta inter vos loquar ei in visione. vñ per
somnia. vel per enigmata. vel per figuras.
Seruo vero meo moyse qui in om̄i domo
mea fidelissim⁹ ē: ore ad os loquor. vt quid
ergo diraxistis: vos et quasi parificātes. Et
recessit nubes: et ecce apparuit maria leprosa.
Et ait aaron ad moysen. Obsecro domine:
ne imponas nobis hoc peccatū. Draulq;
moyses ad dominū. Deus obsecro: sana eā.
Cui dñs. Si pater eius spūisset in facie ei⁹:
nōne debuerat saltem septē diez rubore cō
fundi. Separet septem dieb; extra castra.
qd̄. Si pater eius vilificasset eam. p̄ aliquo
crimine suo: nonne deberet aliquo tempore
verecūdari. Exclusa itaq; est maria extra ca
stra septē diebus: nec populus motus ē do
nec reuocata est.

De duodecim exploratoribus.

Capitulum. xvii.

Gressus autem

pl̄s de asseroth: fixit tentoria in
deserto pharan. Non est pharan
nomē māstionis: s; solitudinis pl̄s māstio
nes p̄tinētis. vt i catalogo mansionū māst
festabit. Nēs em̄ p̄tinēt mansiones ab asse
roth. que fuit. r̄m̄. vsq; ad asiongaber: q̄ fuit
xxxij. p̄ quas oēs transierant in anno secun

do. De asiongaber misit moyses et precepto domini. xij. viros singulos de singulis tribubus: qui considerent terram quam possederunt erant quoru principalis fuerunt caleph filius lephone de iuda, et osee filius nun de effraim. Vocauit quoque moyses osee iosue huius erat minister moysi. Unde quidam dicunt id quod supra dictum est iosue: per anticipationem dictum esse, quia nunc primo impositus est ei huius nomen. Postest etiam dici, quia moyses curauit salutem aliorum, et commisit illi. Cumque vocaret iosue vel osee que nomina saluatore sonant: tunc primo et hec nomina appropriauit: cum saluatore aliorum instituit. Precepitque eis moyses ut considerarent qualitatem terre et hominum et viuum: et afferrent de fructibus terre. Eratque tempus quando procoque vire comedere possunt. Qui ascendentes explorauerunt terram, et venientes in hebron viderunt tres viros de genere enach vel enachim, id est de semine giganteo, quales etiam viderant in thanai ciuitate egypti: quia a thanai titanes dicti sunt. Fuit autem hebron septem annis edificata ante urbem thanaim. Unde et ab hebron semen giganteum in egyptum descendisse creditur. Descendentesque usque ad vallem yberrimam et torrentem: tulerunt de malis granatis et de ficis loci illius. Palmitem quoque cum vna absciderunt, que per magnitudinem tulerunt in recte duo viri. Ob hoc appellatus est locus ille neefecor, id est boni torrentis.

De murmure populi pro quo perierant nos in deserto perierunt.

Capitulum. XVIII.

Euersique post dies

quadraginta venerunt ad pos-

Hee sunt nomina, qui exploratores quos misit moyses. De tribu ruben semimaa, de tribu symeon salphaat, de tribu iuda caleph, de tribu isachar igal, de tribu effraim osee vel iosue. De tribu beniamin phalti, de tribu zabulon geldehel, de tribu ioseph gaddi, de tribu dan anuel, de tribu aserstur, de tribu neptalim nabal, de tribu gadguel. Hec sunt nomina viro- rum quos misit moyses ad considerandam terram chanaan.

Malagranatus arbor, malum granatum fructus.

pulum suum in cades. de xxxij. enim mansio- ne interim egressus erat populus: et morabatur in xxxij. Tamen quidam tradunt quod de cades missi sunt exploratores: et ibi eos expectauit populus. Hanc mansionem vocat ioseph?

Quallē iuxta chanaanem terminos existētem et ad habitandū difficilem, et comēdantes viri terrā quā viderāt addiderunt

Sed cultores fortissimi mos huius, vires grādes et muratas, stirpem enach vidimus ibi. quibus nos cōparati quāsi locustę videbamur, terra quā lustrauimus deuorat habitatores suos, quod sic exponit hebreus? Terra infirma est, nec hinc diutius vi- uaces homines po-

test, vel quia nulli gen- ti licebat diu in ea habitare, propter frequentes impugnationes supuenientium. Unde, pphetia cum securitate permanendi illi terre pollicetur, hoc opprobrium ab ea auferendum dicitur: quod non vocabatur terra cultores suos deuorans. Potest tamen in commendatione terre dici: quia deo bona sit ut nullus ex ea peregrinari velit, sed qui in ea nascitur mori in eadem. Igitur audies hec omnia turbatus fuit dicens, Utinam mori essem in egypto, nonne melius est reuertere in egyptum quam cadam gladio: et viros et liberi tradam captiui. Constituamus nobis ducem alium quam moysen: et reuertamur in egyptum. At vero iosue et caleph sciderunt vestimenta sua dicentes, Nolite rebelles esse contra dominum, id est cum mendacem in promisso iudicare, quia sicut panem populum terre huius deuorabimus? Cumque clamaret in eos alii decem qui terruerant populum, et omnis multitudo lapidibus vellet eos opprimere: apparuit gloria domini super tectum federis: et ait dominus ad moysen, Quousque non credet michi populus huius: feriam eos: et faciam te in gentem magnam. Cui moyses, Obsecro domine ne fiat sine forte insultet tibi egyptus et dicat, Non potuit populum inducere in terram quam promiserat. Cui dominus, Iuxta verbum tuum dimisi, Altamē viuo ego: nullus eorum qui viderunt signa que feci in egypto: numerati sunt sexages et sex annis et supra, et iam

In terra promissionis habitabāt. vij. populi quorum vnus erat chanaan.

Sic et nos cui inuicem? laudibus eius? aduersatōe vicia subnectimus.

Aduerte triplices eius expositiones, quod dictum est terra quā lustrauimus, d. b. s.

Numeroru

per. r. vices. l. multoties tetaperunt me, vlt
debit terram p qua
iurauit patribz eoz
ppter ioseph z caleph.
Quoniam aut amale
chites z chananeus
habitant iuxta vos ne superueniant, iuxta
te cras castra et redite in solitudinem, iuxta
numerus. xl. dieru:

quibz terra p sidera
stis quadraginta an
nis recipiet iniqui
tates vras. Locu
tus est moyses oia
verba hec ad eos. z
luxit populi nimis. Et ecce mane surgentes
dixerunt ad moysen. Peccauimus desperantes
parati sumus ascendere ad locu que pmisit
dñs. Et moyses ad eos. Nolite ascendere: n
em dñs vobiscu est. At illi cōtenebrati: sine
deo scz posse vincere putates ascēderūt: ar
ca cū moyse z leuitis remanete i castris. Perse
cutusqz ē eos amalechites z chananeus percu
tiens vsqz ad locu: qd h vocat est horma.
Id est anathema. z redierunt ad solitudines.
De lapidatioe colligētis ligna i sabbato.

Capitulum. xix.

Actum est autez

f cū essent in solitudine inuenerūt
hoiem colligentem ligna in sab
bato: quē reclusit moyses donec p suleret do
minuz. De q dicit dñs. Horiat homo iste
extra castra: lapidibz obruat. Et factū est ita.
Quidā putāt hunc fuisse salphaat. qz z filie
eius postea dixerūt. Pater noster in deserto
in peccato suo mortuus est. Ibidem etiam
pcepit eis dñs vt p quattuor angulos pal
lorū fimbrias poneret hyacintinas, ob re
cordationē etiā minimoz pceptorū dñi ob
seruandam. Has magnificauerūt pharisei
intm vt etiā spinas in eis ligaret. vt frequē
ti earū punctioe ad memoriā iugē pceptorū
dñi excitarent. Quadrat tūc iudei vtebant
pallis: z adhuc in angulis vestis qdrate in
synagogis suis hūc fimbrias hyacintinas ob
recordationē legis date de celo. Hoc aut fa
ciebant vt a ceteris gentibz etiāz habitū dis
cernerentur.

Desicimare chore dathan z abyron z pla
ga eorum.

Capitulum. xx.

Ece autez chore

e fili? isuar
frs amrā
Nota q isuar z am
ram frēs erāt. quozū
alter scz isuar quia p
mogenit? erat. vsum
fuit filio ei? scz chore
q ipse port? haberet
summum sacerdotiū
qz moyses fili? amrā.
z h idem voluit psua
dere dathan z abyro
de dignitate ducat?
qz portiores erant ru
benitis.
cū vidisset fratrueles
suos honoratos. al
tez sacerdotio. alterz
ducatu ppli inuidit.
z murmurās cōtra
moysen z aaron. cō
plices secum habuit
ducetos. l. de leuitis
maioribz. qz etiā di
gnos sacerdotio pfe
rebat. adiunxeratqz
sibi dathan z abyro
potentiores rubeni
tarum. quibz pncipatū populi deberi dice
bat. qz fuerāt de ruben primogenito. Quibz
moyses ait. Tollat vnusquisqz vestri thuri
buluz suū: z cras hausto igne supponat ty
miamā: z aaron vobiscu: z quē elegerit dñs
ipse sit scus. Vltit g moyses mane vt voca
ret dathā z abyron: q dixerūt. Nō veniem?
Et vocata oī multitudie. dixit moyses ad
chore z ducetos qnqz ginta. Tollite thuribz
la via: z ponite tymiamā sup ea et state corā
dño. Illis aut sic stātibz moyses descēdit cū
senioribz populi ad dathan z abyron vt eos
vocaret. Nam z abyro vt dicit Ioseph? ex
pie leuita erat. Illi aut st abāt cū vxoribz z li
berz. z oī frequentia dom? sue in introitu papi
lionū suaz: parati port? ad resistendū. si vlm
inferre veller moyses qz ad obediedū. Qd vi
dens moyses orauit ad dñz vt insolita mor
te pīrēt. z sic planū fieret qd dñs ipm miserat
Quo orāte z flente tremuit terra. expaustqz
ppls. grādi strepitu p illoz tabernacula exci
tato. z scissa est terra sub pedibz eoz. z apies
os suū deuorauit eos cū oī substantia eozū: z
descēderūt viuū in infernū. l. in patulū terre
hiatū. Et reducta est terra qsi nihil horz fa
ctū ēē videret. Sz z ignis egressus ē de thu
ribulis chore z pcellit e? rātus qntus nec de
terra plar? vel pcurfione fulminū aut violē
tia spūitūū vltus ē vnqz exilire. z deuorauit
eos: aaron stante illeso. Tulitqz eleazar thi
ribula eoz ex pcepto dñi igne huc illucqz di
sperso: z ea pduxit i lamias. formāsqz et eis
coronulas aureas: affixit eas altari eneo ad
cōmonendū filios israel: neqz nūi d semie

Historia

aaron accederet ad offerendū incensuz dñō
ne similia pateret. Tñ et sic fabrefacte erāt q
z ibi stabāt ad decorē.

De exustione populi extincta p aaron
Capitulum, XXI.

Terum sequen

i ti die marmurauit oīs multitudo
p moysēz aarō dices, Vos inē

fecistis p pñ dñi Lūq
vellēt eos obruere la
pidibus fugerūt ad
tabernaculū. et ope
ruit eos nubes. appa
ruitq gloria dñi. Et
egressus ignis a dñō
denotauit populū. Dixitq moyses ad aarō
Tolle thuribulū: z hausto igne de altari. po
nensq tymiama: perge cito ad populū: vt
roges p eis. Accelerāsq aaron cū thuribus
lo z stans inter viuos z mortuos: orauit do
minū: z plaga cessauit. Fuerūt aut pcussi ex
eis. xiiij. milia z septuaginta.

De virga aaron que nocte vna floruit ex
frondit z peperit nuces.

Capitulum, XXII.

Etamen nondū

a cessauerat tumult⁹ sup sacerdo
tio aarō. Dicebāt ei. qz zñ nō pñ
ctos lenitas elegerit dñs: poterat eē q aliq
d aliqua reliquaz tribuūz digni essent sacer
dotio. z forte de oībz tribubz aliqz velle dō
minus habere sacerdotes: ne tanta ministe
rij dignitas vni domui et tam paucis crede
retur ministris. Accusabātq moysen de des
ferti inopia: eo q eorum negociaret inopiaz
vt semper eius viderent egere auxilio. Tu
lit ergo moyses ex precepto domini virgas
xij. principum: et scri
psit in vnaquaqz no
men tribu sue: vel po
tius principis. Scri
psit autē in virga aa
ron nomē leui. z pter
has. xij. sumpsit vna seorsuz cūctas familias
cōtinentē: in q pbarēz vtrū de oībz tribubz
velleret deus hic sacerdotes. In numeris tñ
legit nō fuisse virgas nisi. xij. qd itelligendū
est d singularibz. scz excepta generali. Quas
cū posuisset in tabernaculo corā dñō: sequē

ti die regressus inuenit germinasse virgas a
aron z folijs dilatatis amygdala protulisse.
Sane hic tertio deo ordinante aaron sacer
dotiū firmissime possedit. Nā et in signū re
belliūz pcepit dñs virgā aaron seruari in ta
bernaculo imposterū.

De reditu in cades in. xl. anno.

Capitulum, XXIII.

Verunt itaqz fi

f lii israel longo tempore in solitu
dine. multo sederunt tempore in
cadesbame: z diu circūierūt mōtē seir. z redie
rūt fere vsqz ad mare rubrū: et circa fines sy
naī. z pstrata sūt cadauera eoz in deserto. Zā
dem p multos labores z annos. xxxvij. re
dierūt ad cades vñ miserāt exploratores. vñ

in q redierūt ad eos
vt dictū ē. q est i des
to sin. nec illud ē des
ferti ad qd venerūt
vñ. mansioe: vt dīc
Hierō. pñor ei scri
bitur sin p samech. z interpretā rubo vel odio
um. Sin po in q cades vel q est cades. scri
bit p sade. z interpretā mādatū. vel sancta. et
est vt qdā volūt ps deserti pbaran. In fine
igit. xxxix. anni a finibz sinai venerūt in cades
xj. diebz. z potuit esse q tātu irēt. xj. diebz qd
to qdū qstrū iuerāt. xij. mansionibz tardo: vel
p aliā viā. Redierūt q filij israel. xl. anno mē
se pmo in desertū sin. z māsūt pñs in deserto
cades. Et sic. xliij. mansiones filioz israel. q
bus legunt pfecti ab egypto vsqz ad campe
stria moab iuxta iordanē. tribz tñ annis con
plete fuerūt. xij. ab egypto vsqz ad montē sy
nai anno pmo a. xliij. die mēsis pmi. vsqz ad
die pma mēsis tertij. Deinde āno scdo. xx. die
mēsis pmi. pfecti a sinai vsqz ad cades. xx. mā
siones z vñā expleuerūt infra annū scdū. tñ

quoto spacio ānt n
est determinatum si
cut in pmo p. xxxvij.
annos. post errātes z
pstrat. xl. āno redie
runt ad eandē cades
Eo anno reliqs. ix.
mansiones transsege
rūt. Qxi inueneris. r
bul⁹ anni fuisse māsiones: scito q inter has
iterum numerat cades repetita.

Quasi diceret nō est
ita distinctū in mā
sionibz scdī anni qn
tum tpis fluere inter
vnā mansionē z aliā
sicut in māsionibus
primi anni.

Numerorum

De morte marie et aquis contradictionis.

Capitulum. XXIII.

Verba est autes

m maria in cades dñi. xl. vt dicit iosephus coplest annu: exq̄ egyptum derelicta. in initio mēsis panti: qui et nisan fm lunā Et sepelierūt eam in montē q̄ vocat̄ sin. Transactisq̄. xxx. dieb⁹ flet⁹ moy-

ses populū purgauit hoc modo. Utulā tri mam totā rubeā extra castra cōbussit. Et psequitur hic iosephus ordine cinerū lustrationis: quē dñs decima die mēsis septimi fieri pcepit. et videtur velle nunc pmo cōbustione hmoi a moyse factam. Unde etia subdit. Hoc etiā venturos seruare pcepit: et potuit esse q̄ impediti buculq̄ distulerūt. qz nec pasca interim celebrasse legunt. Cum autem intrauerūt terrā pmissam fm pcepta domini: legitima sua psecuti sunt. Etia hic dicit iosephus. anteq̄ redissent in cades eos venisse ad terminos idumee et misisse nunci os ad edom. p libertate transitus p terrā suā Quod cū phibuisset moyses inde recessit p desertū iter facies. Historia numeri dic post mortē marie misisse sirl ad edom. Hec ē Iste edom frater iacob liquidū vtrū ioseph⁹ cob fuit. p anticipationē. an li

ber numeri p recapitulatōez h dixerit. Nos vero sequētes ordinē historie dicim⁹ q̄ mortua maria indignit pps aq̄. factaq̄ seditiōe ptra moysen et aaron i ppo. orauerūt ambo ad dñm. Quib⁹ dñs ait. Tolle virgā et grega pplm ad petrā. et pcussa dabit vob aquā. Utrum virgā q̄ fronduerat. an alia vsus est moyses hic est dubi⁹. Et tñ qz in numeris legit. virgā q̄ erat in aspectu dñi videt fuisse virgā q̄ erat in arca Et cōgregata multitudi ne ante petrā: dixit moyses Audite rebelles et increduli. nunquid de petrā hac poterim⁹ aquā vobis eijcere. Hic autē: cū in alijs egissent moyses et aaron fiducialiter. turbati populo murmurante diffidēter egerūt: qd dō mīno manifestate cognitū ē. Nō em̄ ex ope eoz aliq̄ vel verbo h ppendi potuisset: nisi forte qz moyses q̄i dubitās dixit. Aliqd poterim⁹ rē. qz inde sensus affirmatiōis poterat elici. q̄i poterim⁹. vlt negatōis q̄i nō poterim⁹. Lū ergo pcussisset pus pga silicē: qz desperauerat: nō manauerunt aque. Scdō

vero scitu egressē sūt ita largissimē vt biberet pps et iumēta. Et dixit dñs moyli et aaron. Quia nō credidistis mihi: nō iroduces pō pulos hos i terrā eoz. Hec ē aq̄ ptradictio nis: qz etiā electi desperauerūt de pmissis et potētia dei q̄i ptradictēs pmittēti.

De circūitu idumee.

Capitulum. XXV.

Ist moyses nū

m clos de cades ad regez edom dices. Frater tuus iacob mandauit tibi hec. obsecro vt liceat nob trāsire p terras tuā. Nō ibimus p loca culta: via publica g diemur. nō declinabim⁹ neqz ad dextrā nec ad sinistrā Si biberimus aquas tuas: qd iustum erit dabin⁹ Et rñdit. Non trāsibitis p me. Timens tñ ne trāsirēt: egressus est obuam in manu forti. Quāobrem diuertit ab eo israel: marie qz de pceptat ei. Nō pugnabis aduersus fratē tuū. Circūiuitq̄ idumeam: egrediēsq̄ de cades: et incedens per desertū arabie. p trāsienq̄ archūm metropolim arabum: q̄ nūc petra dicit venit ad montē hor qui est in finib⁹ terre edom.

De morte aaron.

Capitulum. XXVI.

Hi locutus est

i dñs ad moysen Pergat inqt aaron ad pplm suū. Non intrabit terrā pmissiōis eo q̄ incredul⁹ fuit ori meo Tolle aaron et filiū ei⁹ cū eo: et duces eos coram omni ppo sup montē hor. Lū nudaues ris patrē stola pontificali: indues ea eleazar cui pontificat⁹ accessit p etatē pmo genito p ignem absumpto. Et fecit moyses qd pceperat ei dñs. et mortuus est aaron in mōte hor In deuteronomio dñ muscera loc⁹ sepultu re aaron. q̄ vsqz hodie mōstrat in mōtis vertice. Popul⁹ pō flevit eū. xxx. dieb⁹. Mortuus est autē. xl. ano egressiōis. cū esset. cxxij. annorū. eodē anno q̄ et maria mēse. v. qz apud bebreos dñ sedebach. apd rhomanos augustinus. pma die mēsis fm lunā.

De victoria post votū anathematis

Capitulum. XXVII.

Unqz audisset

c chanane⁹ q̄ habitabat ad meridie venisse illuc isrl: pugnauit. cū eo et obti

nult et adduxit ex eo predā. Israel autē voluit dñs: qđ si traderet eū dñs i manus suas ciuitates eius anathematizaret. quod fecit. Et vocauit nomē loci ill' horma. i. anathema. Forte hic ē loc' qđ sup p. aticipationē vocat' est horma. Anathema dicitur ab anathene. i. fursum ponere. qđ est deuorare. i. voto deuorari ab vñ nostro separe. cum scz res vota et redita: fursum in templis ponebatur. Et nota qđ olim generalis populus terre. pmissio nis dictus est chana neus. Unde hic nomine generalis vocat eos qui erant ad meridiem. Tunc em̄ septem ppli. p. ijs vocabantur noibz in ea. et ille. p. p. dicebat chanaanē: qui habitabat maritimā.

De serpente eneo cōtra ignitos serpētes. Capitulum. XXVIII.

Profecti de mō

te hor venerūt in salmana: vbi cepit pplm̄ tedere itinē et laboris dum circūirent terrā edom. et murmurauit cōtra moysen. Ideo misit dñs in populum ignitos serpentes. qđ dicebant igniti: qz minimi et veloces erāt ad modū scintillarū. Vel vt alij tradūt tactū veneno inflammabant vsqz ad tumore et rubore igneū. Rogauerūtqz moysen vt oraret p. eis. Cui dñs ait. Fac serpente eneū et pone i perticā in medio populi eminentē. et quicūqz percussus fuerit a serpente. respiciat euz et viuet. Et factus est ita. Hunc secum semper habuerūt filij israel. et magnifice reposuit ē in bierusalem. Tandē ob cultū supersticiōis quē populus ei exhibebat cōminuit eū in puluerem rex iuda.

De scopulis torrentiū qui gestierūt. Capitulum. XXIX.

De profecti

per alt' quas mansiōes venerūt ad torrentē zareth. quē transferūt siccis pedibz vt mare rubrū. Quē reliqntes castra metati sūt i arnon. Qui vt ait ioseph' fluuius est a mōte arabie descendēs: et p. deserto fluens in stagnū asphaltidē erupit: diuisiōes

moabitidē et armōicā. Quidā volūt armoricā ciuitatē eē qđ est in deserto. et pminet in finibus amorrei De hoc transitu israel p. terram illā. psequit liber numeri in hūc modū. Cū dicit in libro belloz dñs. sicut fecit i mari rubro sic faciet i torrentibz arnon. Scopuli torrentiū inclinati sunt vel gestierūt: vt requiescerēt in arnon. et recumberēt in finibz moabitariū. Hunc locū sufficienter expositū non memini me legisse. Aug'. dicit forte fuisse librum sic vocatū apud chaldeos. vñ egressus abraā erat Vel apud egyptios: apd qđ sapientiā didicerat moyses. in qđ de hoc trāstū pphetatū fuerat. Ut autē fines inter duas gētes ibi pstituerent bello actū fuisse putat. qđ ppter magnitudinē sui bellū dñs vocatus est. qđ bellū liber ille pscript. Quidā dicūt historiā totā de filiis israel dici librū bello rum dñs. in qua frequēter dicitur dñs p. eis pugnasse. Et maxime dicūt hebrei in terra illa amorreos manu potētē hebreoz fuisse deletos. et isti legūt dicit: p. dicit. qz etiā in hebreo ita est. Sup hoc dicit in retractatiōibz belloz dñs: et legit sic. Unde. id est d. arnon. dicit. id est dicit. et fiet memoria in libro bello rum dñs. in historia ista cū leget a posteris fiet autē mēto de ea talis. Sicut fecit dñs in mari rubro pdendo egyptios. sic faciet in torrentibz arnon perdēdo amorreos. Moyses dixit Futurū faciet: nos dicimus pteritū sic fecit. Qđ etiā sequitur Scopuli inclinati sūt zc. Similiter ambigūe exponit. Tradūt hebrei immensam multitudinē amorreoz in cōuallibz torrentiū et scopuloz arnon posuisse insidias israelitis. vt trāseuntes in cautos pimerēt. dñm vero latitantes oppressisse rupibus hincinde inclinatis. ita vt labētia scopulorū extenderent in arnon. ibiqz requiesceret id ē finitret. Fuerunt qđ dicerēt describi sūt tuz arnon. qz cū scopuli p. p. et altissimi sint i deserto. paulatim inclinant hūc liādo donec req̄escant. i. finiat iuxta arnon. Potuit esse vt aliq scopuli montiū inuioz et minoz corā israelitis inclinatis sūt vt de facili trāsiret. qđ forte erat pdictū in benedictiōe ioseph. ibi donec veniret desideriū collū eternoz. Et forte de eodē dicit dauid. Montes exultauerūt vt arietes zc.

Numeroꝝ

De cantico ad puteum
Capitulum. XXX.

Ex eo loco appa

e ruit eis puteus, id est, hoc loco
venerunt in altu locu: vbi mostra
te dño foderunt puteu. Un subdit Quid huc
puteu foderunt pncipes duces multitudinis
in datore legi. In dño Hoc tñ in hebreo nō
legit Et ascendit aq de puteo donec sup redū
daret. Forte in signū qz exinde pugnaret, et
hostes supgrederent in hunc modū: z obzue
rentur. Quo viso cecinit israel carmen istud.
Ascendat puteus rē.

De morte seon regis amorreoz z og rege
basan.

Capitulum. XXXI.

Gressus po

e aliqs mansiones puenit vsqz in
bamothe. Nec est nomē hoc mā
fionis: s; ē vallis in regione moab: in vertice
phasga. i. iuxta mon
te illū. v. forte adeo
mons ille magn' est
qz i vertice hz colles
z valles. Inde misit
israel nūcios suos ad seon regē amorreoz
vt transitū ei p terrā suā cōcederet. Qui no
luit. imo cuq exercitu
egressus ei obuiā in
desertū pugnavit cū
israel, et pcussus est
in ore gladij. id est in
instantia. Josephus

Exponit quod dices
rat vallis in vertice
phasga

Vel saltē circa terraz
suā: sic fecerat elau et
moab, quod legitur
in deuteror. omio.

dicit plurimos ex eis siti perijisse, alios ruen
tes ad fluvij laculis terre pfixos, fugientes
ad menia fundibularijs pvenctos. Occisus
est ergo seon: tulitqz israel omēs eius ciuita
tes ab arnon vsqz iaboch, inter quas caput
regni erat elebon: et
habitavit in eis. Di
desertū pugnavit cū
israel, et pcussus est
in ore gladij. id est in
instantia. Josephus
dicit plurimos ex eis siti perijisse, alios ruen
tes ad fluvij laculis terre pfixos, fugientes
ad menia fundibularijs pvenctos. Occisus
est ergo seon: tulitqz israel omēs eius ciuita
tes ab arnon vsqz iaboch, inter quas caput
regni erat elebon: et
habitavit in eis. Di
desertū pugnavit cū
israel, et pcussus est
in ore gladij. id est in
instantia. Josephus

Ciuitates sunt quaz
altera est caput regni
altera finis.

quā habuerūt vltra iordanē nō fuit de terra
pmisionis. qd patet. qz moyses hāc itavit
Profectiqz castrametati sunt in campestris
moab. vbi trās iordanē hiericho sita est.

De itinere balaam z qz el locuta est asina.

Capitulum. XXXII.

Idens balac fi

v l' sephoz qz tūc rex erat i moab.
qd fecerāt amorreo: timuit z asci
tos seniores madiā qz pmi reg ei' erat z amī
ei' pfulit qd facto opus eēt dices. Popul'
hic delebit nos: sicut solet bos herbas vsqz
ad radices carpere. Misitqz eoz cōsilio ad
balaam filiū beoz ariolū qz habitabat super
flumen amonitarū vt veniret z malediceret
ppl'o huic. Audierāt em qz bndictus erat cui
bndicebat balaam: z maledict' cui maledice
bat. Audierāt etiā qz israel nō vincebat i ar
cu z gladio: sed oīoe fusa ad deū suum. Vi
sumqz est eis cōmodū excreatioibz i oīones
dimicare. Cūqz venissent ad balaam seniores
moab z madian ferentes munera dūinatio
nis in manibz. causamqz vie exposuissent. di
xit eis balaam. Manete hic hac nocte donec
videā qd dixerit mibi dñs. Dñi em pphetaz
se mentiebat. licz in sacrificiādo cōsuleret: de
mones. Forte demonē qz sibi loquebat dñm
vocabat. Dixitqz ei dñs in nocte curā popu
li sui gerēs. Nō eas cū eis: nec maledices po
pulo huic: qz bndict' est. Mane surgēs ba
laam dixit se phibituz a dño. Rursum misit
ad eum balach viros plures z honoratos.
muneraqz maiora z ampliora pmisit si male
diceret ppl'o. Quibz ait balaam. Si dederit
mibi balach domū suā plenā auri: nō pote
ro mutare verbuz dñi. Obsecro manete hic
etiā in hac nocte. Et ait dñs ad eum nocte.
Surge vade cū eis. ita dūtaxat vt qd pcepe
ro tibi facias. Mane strata asina pfectus est
cū eis. Et irat' est dñs ei steritqz angel' dñi
gladio euaginato in via i balaam. Putaue
rat em ppositūz cap' cupiditate pmissoz dis
ponebat quō populo malediceret: licz phib
uisset dñs. Joseph' videt velle qz dñs irat
tus qz i rōnce dixerit ei. vade cum eis. Qd
quia nō intellexit obstitit ei angelus. Cū au
tem vidisset asina angelum: quē tñ balaam
nō videbat: timens deuiauit in agrū. Quaz
cum verberibz reduxisset balaam ad semitā
iterum stetit angelus in angustijs maceriaz

k 2

rum quibus vinee cingebant: timensque asina iussit se parietem et attriuit pedem sedentis. At ille verberabat eam. Iterum stetit angelus in loco angusto ubi nec ad dexteram nec ad sinistram poterat deviare. Timensque asina: cecidit sub pedibus sedentis. Qui cum vehementer fustibus cederet latera eius: aperuit dominus os asine: et ait Cur percussis me ecce iam tertio. Qui respondit. Illulisti mihi: vinam habere gladius ut percuterem te. Assuetus iste monstris ad vocem asini non expavit. Proinde aperuit dominus oculos balaam viditque angelum stantem in via cum gladio: et adoravit eum. Cui angelus: Perversa est mihi via tua. et nisi asina declinasset occidisses te Cui balaam: Peccavi. et nunc si via mea tibi est contraria: reuertar. Cui angelus: Vade. sed caue ne aliud quam preceperam tibi loquaris.

De arithmetica balaam et eius prophetia.
Capitulum XXXIII.

Im ergo iret

balac occurrit ei in extremis finibus moabitum. magnifice suscepens eum dedit ei munera. Cui contestatur balaam ait. Non potero loqui nisi quod posuerit dominus in ore meo. Ascenderuntque pariter excelsa montis. ubi extrema preceps intuebantur. Absciderat autem ab exercitu domini stadii. Dixitque balaam ad balac. Edifica hic septem aras: para totidem vitulos: et eiusdem numeri arietes. Cumque imposuissent ambo vitulum et arietem super aras: dixit balaam regi. Sta iuxta holocaustum: vadam si forte occurrat mihi dominus et quod iusserit loquar tibi. Cumque abisset: posuit dominus verba in ore eius. Qui rediens coram omnibus assumpta parabola. vel incepta ratione sua. ut hebrei habent. ait. Quomodo maledicam populo cui benedixit dominus? Habitabit solus inter gentes: et non reputabitur. singularis erit populo et innumerabilis. Doria autem mea morte iustorum: et fiant novissima mea horum similia. Contristatus balaam ait. Quid est quod agis. Duxitque eum ad altum locum excelsum montis phasga. Unde aliam partem populi videre possit. In errore geritum putans omnia locis inesse et temporibus et deum sic cur hominem posse mutari. Cumque iuxta modum predictum statuissent ibi septem aras: et imposuissent holocausta. iterum posuit dominus verba in ore eius: et reuertens ait. Non est idolum in iacob: nec simulacrum in israel. Dominus deus eius cum eo est. Non est augurium in iacob

nec divinatio in israel. Surget ut leo: et quasi leena non accubabit donec deuoret predam. id est terram chananeorum. Tunc ait balac. Saltem nec benedicas eis: nec maledicas. Iterum duxit eum super montem phegor: statuitque septem aris: imposuitque holocaustis per singulas non abigit balaam sicut ante ut augurium quereret. Sed eleuans oculos vidit israel comitantem in tentorijs per tribus suas. et irruente in se spiritu dei ait loquens de se. Dixit balaam filius beor. Homo cuius obturatus est oculus auditor sermonum dei. Quas pulchra tabernacula tua iacob. Hebreus habet et traslatio. Qui genis. Cuius oculus reuelatus est. Tunc idem est sensus. Quia dum dormiret: in somnis vidit hec que dicebat. Unde et obturatus erat oculus carnis: et reuelatus oculus mentis. Unde et sequitur. Qui cadit et aperit oculus eius. Hebreus plenius habet. Qui ponit. qui collocat se in lecto. Addidit etiam apertam de saule prophetiam dicens. Tolle propter agag regem eius et auferet regnum illius. Quod factum est saul. quia peccerat agag regi amalechitarum. et post direxit verba ad populum. Qui benedixerit tibi erit et ipse benedictus. qui maledixerit in maledictione reputabitur. Cumque transiret balac dixit quod in discessu suo daret ei consilium quid faceret aduersus populum hunc. Iterumque assumpta parabola ait. Dicit stella ex iacob et surgit virga. id est maria ex israel. et percutiet duces moab: et vastabit omnes filios seth. quod. vastabit totum genus humanum quod secundum carnale in bonis coteret et malos perdet. De seth enim totum genus humanum est: de quo fuit noe. Filij enim cain diluuium perierunt. In hoc vaticinium dicitur ventisse magos in iudeam visa stella. et tunc exstitisse apud eos scripta balaam super hac re. Prophetavit quoque quod israel idumeos et amalech qui fuit principum gentium pugnantium contra eos subiret sibi. Prophetavit etiam quod assyriam vastaret. etiam cineos qui erant de fortissimo genere. scilicet de ietro. Addiditque. Venient in triebus de italia: et superabunt assyrios: vastabuntque hebreos: et ad extremum spiritus peribunt. Monarchia predicta romanorum et in fine reges sibi et romani imperio. scilicet quando erant omnes reges sibi et romani imperio. phus eum prophetasse adnuctum omnibus futurum eorum habitaculum in

Numeroz

eternum etiam insulas. Et cum pars prophetie sit impleta: reliquum pro certo credimus implendum.

Quamoz mulierculaz initiatus est israel beelphegor. Capitulum XXXIII.

Irrexit balaā

I vt rediret in locuz suū, Lūqz in finibz madian valediceret balac et suis: p̄siliū dedit eis vt p̄gines quarū spezie illudi posset castitas circa tentoria israel eueniis venalibz mitterent. q̄ iuuenes ad se declinantes iterū sibi alligere laboz rarent vt eos trāsgredi leges patrias facerēt et deos colerent alie nos. vt sic deo suo irato eis vel ad modicū tempus humiliarent. Deo em̄ eis p̄picio: nec bella nec pestis aliqua eos corripierēt. Fecerūtqz ita madianite. tū et de moabitidīs vīrginibz misse sunt: sed pauce. quia naturaliter sunt deformes. Lo tpe morabatur israel in sechim: et fornicatus est cū filiabz moab q̄ vocauerunt eos ad sacrificia sua: et comederūt idoloribz sua. et adorauerūt deos earū: et initiat⁹ ē. i. p̄secrat⁹ israel beelphegor idolo madianitarū.

Exenia peregrinorūz fercula. Unde penodochium.

Initio as nō initior. Unde initio scholarum litteris.

idolo scz tentiginis: quē grecia priapū dicit. Iratusqz dñs dixit ad moysen. Tolle cūctos p̄ncipes ppli tui et suspende eos s̄ solē i patibz: vt auertat furor me⁹ ab isrl. Forte qz subditos nō corripiebāt: duces tribuū voluīt suspendi. Vel potius p̄ncipes. i. autores huius idolatrie. Unz statim subdēs dixit moyses ad iudices isrl. Decidat vnusqzqz p̄cios suos q̄ initiati sūt beelphegor.

De zelo p̄hinees. Capitulum XXXV.

Radit iosephus

t q̄ p̄nceps in tribu symeon zamri filiā cuiusdā potētis madianitarū duxerat q̄ dicebat corbz: q̄ vxore sub ēte in q̄dā solēnitare alijs ductibz o o imolātibz: n̄ tpe imolauit. Quāobz cū moyses ecclesiā p̄gre gasset et eos culparet: nō notatim tñ: qz turba

ba erat i causa. illē corā oibz p̄fessus ē se alie nigenā duxisse idola colere. nec tyrānicis legibz q̄s tpe sibi moyses posuerat obnoxii ēē q̄b sub figmēto legis et dei grauiorē seruīte p̄mebat pplm q̄ egiptij cui p̄prium auferesbat vīuēdi arbitriū. et discedēs corāz oī turba q̄ flebat añ fores tabernaculī dñi itrauit tabernaculū vxoris. Virabant autē oēs qz mortu⁹ nō fuerat. Surgēsqz p̄hinees filius eleazari de medio multitudinis. et arrepto pūgione ingressus ē post illū lupanar. et cū inuenisset coeūtes pfo

dīt ābos in loc⁹ genitalibz. cessauitqz plaga et occisi sūt. xliiij. milia: forte a dño p̄ plagā aliquā p̄cedētem q̄ tūc cessauit. S. ioseph⁹ vīdēt velle qz plurimū iuuenes zelo p̄hinees accēsi. multa milia ppli p̄cusserunt. Locut⁹ est autē dñs ad moysen. Hostes vos sentiāt madianite. p̄cutite eos. Hoc factū ē postea cū moyses misit exercitū et p̄cussit madianitas. Vt forte sicut p̄cussi fuerāt filij isrl. voluit etiā tūc dñs mulieres occidi q̄ subuerterāt eos.

Secundus numerus bellatoz.

Capitulum XXXVI.

Postquam vero

p sanguis noxioz effus⁹ ē. dixit dñs ad moysē

et eleazarū. Numez rate summā filioz israel q̄ ad bella posunt p̄cedere a vīginti annis et supra per domos et cognationes suas. Fecerūtqz ita: et inuenti sūt. dc. v. et v. dcc. et xxx. inter q̄s nullus fuit eoz q̄ numerati fuerant a moysē et aarō preter iosue et caleph. Et ait dñs. Istis diuis detur terra. pluribus maiorē partem dabis. et paucioribus minorem. Quod nō est intelligendum de tribubz vel familijs: sed de domibz. Terra enim eque diuisa

Sic cōtinuābimus capitulū istud. post q̄ p malicia ipozum dñs iam oēs deleuerat q̄ supra numerati erant apti pugnare et post q̄ multo tpe prodiffidentia sua errauerant in deserto p̄cepit dñs d nouo numerari aptos i bello

Sorte distribuenda eque diuidenda sunt ne forte ineqlit forsdaret pluribz partem minorē et ecōuerso.

Fin sortes data est tribubus et quilibet tribus sorte equales pres dedit familijs. familie vero iuxta numeru capitu domibz diuiserunt sine sorte maiores et minores portiones. Nume rari sunt qz leuite a mesevno et sup. xxiij. Reduc ad memoriaz milia generis mascu qd sup: a distinctu est lini. inter tribum. familiam. et domum. et intelliges

quod dz. qd als no est intelligendu.
De iure successionis hereditarie.
Capitulum. XXXVII.

Unus autē sal

phaat qz no reliquerat filiu no e numerata. Audiētes aut qnqz filie ipse q numerat daret terra: steterunt ad ostiu tabernaculi corā moyse et eleazaro et tota multitudine: et dixerūt. Pater noster mortuus est in deserto: nec p pctō suo: nec habuit mares filios. cur tollit nomē eius de familia. Date nobis possessionē inter cognatos nros. Quarū causam retulit moyses ad doz minū: qui ait. Iustam rem postulāt filie salphaat. Ad filios aut israel loqris. Homo si mortu⁹ fuerit absqz filio: ad filiā transibit hereditas: qd vsqz hodie p̄suetudo obtinet. Ex si nec filiā habuerit: trāsibit ad frēs eius. Ex si nec frēs habuerit: trāsibit ad patruos. Ex si nec hos habuerit: trāsibit ad eos q p̄ri sūt

De substitutione ioseph.
Capitulum. XXXVIII.

Itit quoqz do

minus ad moysen. Ascende in montē abarim et p̄templare terrā quā datur⁹ suz filijs isrl: et post ibis ad populū tuū. Nō em intrabis eā. Cui moyses. Prouideat dñs de⁹ spiritui oīs carnis hominē q sit sup multitudinē hāc: ne sit popul⁹ dñi sic oues sine pastore. Cui dñs. Tolle ioseph et statuē eū corā eleazaro et oī multitudine et impone manū tuā sup caput ei⁹ vt audiat euz sic auduit te oīs synagoga filioz isrl. Fe citqz moyses vt dñs ipauerat. cognitqz vni⁹ uerā multitudine q ioseph p mortē moysi antecederet eos. Vtrū aut tūc vel post ascenderit moyses vt videret terrā certū nō est. sz certū ē q ascendit: et p̄ter terre videre potuit. Ex si totā vidit: miraculose factū est.

De libaminibus. Lapi. XXXIX.

Recepitqz do

min⁹ moysi de iugi sacrificio. et sacrificijs legalibz solēnitatibz. qz nō offerebat hostia sine libamētis suis: d his breuiter p̄mittendū est. Libamen vel libamentū erat similia oleo glutinata et vinūz q cū hostia adolebant. vt lēz qsi panis. et vinūz et caro dñō offerent. Cui⁹z vero hostie p̄ritū libamen determinatū erat. Pro agnō mille decima ps ephi. vini quarta ps bin vel ephi offerebat. Erant aut ephi et chorus mēsure aridorum. bin et batus liquidorum. Pro vitulo de similia tres decime. de vino media ps bin. Et forte tres decime erant integre Lbor⁹ em. xxx. p̄tinet de tribus ephi. vl d modios. ephi tres aridor. bin et batus li quidoz pus tollebat tur decima. Iterū nouē p̄tes decimabant: et tertio decimabat reliquū. et sic erāt tres decime vni⁹ ephi. Pro arietē de similia due decime de vino tertio ps bin. Eadē erāt libamenta hirci. Siqñ legas. p agno de similia dari decimā decime: intelligēdū ē de p̄suetā decima decimādi qsi decimā decimatōis. vl decimā decimantē. Vel ipa decima ephi iterū decimabat. et hec decime decima dabat p agno sz qsdā. Vel pon⁹ idē est decia decime: qd decima ephi. Est em ephi decima ps chori.

De iugi sacrificio.
Capitulum. XL.

Rius autē de in

gi sacrificio videam⁹. Iuge sacrificiū vl indeficiens q̄tidie fiebat de sūptu publico. Vane offerebat agn⁹ annicul⁹ i holocaustū cū libamētis suis vt tota die cremaret i odorē suauē dñō. Quo iposito sup altare sacerdos cum prunis et tymiamate et lor⁹ intrabat tabernaculū: ponebatqz prunas cū tymiamate sup altare incensū. et vocabat p̄summatio sacrificij. Tūc etiā q̄tuor de septē lucernis mortificabat. In vespe ponebat silt ali⁹ agn⁹ in eundē modū. Et intrans cū tymiamate sacerdos: accēdebat oēs lucernas. et sic tota nocte in altari erat odor suauis dñō. Vespertinū tñ sacrificiū meli⁹ erat et pingui⁹ matutino. qz sepe in die p̄ter illud plura imponebāt. Et inde dicebat illud gratius dñō: qz pingui⁹ dicimus nos grati⁹.

Numerorū

qz mortē dñi factā vespe significabat. Hos agnos qdā tradūt de sup̄u tradī sacerdotū. Josephus p̄o de publico: q̄ etiā q̄tidianā d̄ sup̄u sacerdotū oblationē d̄terminat. Offerebat em̄ sacerdos in dieb̄ vicis sue assariū farine oleo misce. z modica decoctiōe indurate. medietatē mane. z medietatē vespe sup̄ altare. In hūc modū eccl̄ia manet vespe offerit dñō laudes z cōpletorū. vel post in p̄ma z cōpletorio offert cōfessionē ad mutuo orādū tanq̄ iuge sacrificiū. qz sacrificiū n̄m deo est spūs tribulatus z humilitatus.

De sabbato z oblationibus eius.

Capitulum. XLII.

Olemitates le

Sgales erāt septē. Sabbatū. neomenia. phase. p̄tecostes. festū clāgoris. festū p̄tatiōis. scenophegia. Sabbatū interpretat̄ req̄es. z p̄or dicit̄ festū dñi. qz cū aliā festa instituta z nominata sint ab aliq̄ euētū vel ope eoz h̄ d̄ sabbatū. qz de in coquēit. Inde ē forte qz p̄uilegiatū ē in duobus: qz in eo nō licet cibū parare: nec vltra mille passus ire. Dicit̄ aut̄ h̄ festū legale: nō qnz aū legētiā ab exteris q̄busdā nationibus obseruatū fuerit sabbatū. h̄ qz sub lege p̄mo obseruatū ē ex p̄cepto. Ea die p̄ter iuge sacrificiū offerebāt duo agni āniculī im̄maculati cū libamētis suis in holocaustum.

De neomenia. Capitulum. XLIII.

Comenia sonat

Innouatio lune. Ficos ei nouū mene lune interpretatur. Quia ḡ iudei in legitimis suis lunatiōes p̄ mensib̄ habebāt ex lege. diē noue lune vocabāt kal̄. legales: z erat dies ferialis ap̄ eos. Ea die offerebant vitulos duos. arietē vñū. agnos anniculos septē cū libamētis suis p̄ singulos. Thircūqz p̄ declinatiōe pccī cū libamētis suis. om̄ia hec in holocaustum.

De phase. Capitulum. XLIII.

Martadecia die

Primi mensis ad vesp̄ū comedebāt agnū pascale. et nor̄ illa dicebatur phase. i. transit̄. p̄p̄ causas sup̄ius dictas. Eadē dicebāt paica. i. immolatio. Sequēti die inchoabat festū azymoz qd̄ ptelabāt septē dieb̄. Quoz dies p̄ma z vltia so-

lennis erat z ferialis ab oī ope fuillī. Qd̄ ezechiel addit de festo p̄me diei apl̄is. z alibi d̄ decima die q̄ tollebat agnū. Vñ z p̄m̄ mensis solet cōpari. vij. in solēnitatib̄. forte moyses cā breuitatis p̄rāsūt. Vel multa ad ampliandū cultū dei sup̄addita sūt. q̄ ezechiel p̄sequitur. sic in sabbato de portaz ap̄tōe z p̄ceptis. Post p̄mā diē solennē. i. xvi. luna torrebāt igni spicas recentes. z grana manibus cōfricata in modum faris fracti offerre bant dñō assariū vñū. cul̄ pugillū vel draḡ chmā vñā adolebat sacerdos sup̄ altare: relī quū erat eius. Pro hac oblatiōe qdā putauerūt h̄ festū nō solū azymoz dici: sed etiā festū nouoz errātes. qz legūt nisan q̄nqz vocari mensem nouoz. Ab hac. xvi. die dicit̄ iosephus nūerari septē hebdomadas: post q̄s statim erat pentecostes. Alij dicūt eas nūerari ab altera die sabbati qd̄ erat i dieb̄ azymoz. qz lra h̄storie videtur sic sonare. Alij ab ip̄a p̄ma die azymoz: ne plures q̄. i. dies inter pasca z pentecosten inueniātur. In his dieb̄ septē p̄ singulos dies offerebātur in holocaustum eedē hostie: que etiam in neomenia cum libamētis suis.

De pentecoste. Capitulum. XLIII.

Entecoste sonat

Pinquagesim̄. Pentacon ei grece latine. hebraice asarta. Vñ p̄te-

coste. ipsa quinquagena dierū. quibus cōpletis imminēs vltima dies dicebat̄ festū p̄m̄. i. cōsecutiū vel p̄secutiū. i. diez. Fiebat autē in memoriam date legis: q̄. i. die ab exitu d̄ egypto data ē. Eadē solēnitās dicebat̄ festum hebdomadarū qz supputatis vt dicit̄ crū ē. vij. hebdomadibus: ab altera die sabbati azymoz fiebat. Q̄ si volum̄ se q̄ iosephū sabbatūz dicem̄ h̄ p̄mā diē solennē azymoz. dicebat̄ etiā festū p̄mitiuoz. qz tūc de nouis frugib̄ offerebantur duo panes duoz assarioz de

Scdm̄ h̄ inuenies Dum complerentur dies pentecostes.

Certior sentētia est a prima die azymoz quinquagesimū esse pentecosten. z a secunda quinquagesimū esse secundaz diē pentecostes in qua offerebātur panes noui. sicut secunda die azymoz grana. z ita duo dies quinquagesimi leguntur numerati.

alphica siccata facti s; iosephū z fermētati.
z ideo nil ex eis sup altare ponebat; z cū eis
due agne in esum tm sacerdotū; z nil ex eis i
crastinū relinqui pmittebat. Erat z h festuz
septē dierū; z p singulos offerebant eedē ho
stie q etiā in neomenia z dieb; azymoz cū li
bamentis suis. Tñ vī
veller ioseph⁹ tūc im
molarī vitulos tres
arietes duos, agnos
quattuordecim.

Tres pmitte fruguz
offerebant domino.
scz colligēdaz, eden
darū, reseruandarū.
Colligēdaz in ma
nīpulis; z in pasca. Edēdaz in panib; z in
pentecosten. Reseruandarū que reseruaban
tur, z de istis ad plus dabat quadragesima
pars ad minus decima.

De festo tubaz. Capitulum, XLV.

Prima die mēsis

p septimi duplex erat solennitas.
neomenia, z festū clangorū vel tu
baz. Tñ, Buccinate in neomenia tuba In
q buccinabāt cornib; pecorinis, qz ea die li
berat⁹ est isaac ne imolaret; pecore substitu
to p eo. Dicebat etiā festū septimoz, vel sab
batū mēsiū, qz hic septim⁹ mēsis fere totus
erat solēnis. Ea die pter oblatōes neomēte
offerebant in holocaustū vitulos vn⁹, aries
vnus, anni anniculi septē, hirc⁹ p pccō cū li
bamentis suis. Tradit q; subintroductū ē
a iudeis de cereis: vt p ignē imolatōez isaac
paratā significarent. Item a moderniorib;
translati sunt cerei ad decimā diez que est p
mortuis: forte pro spe resurrectōis.

De festo propitiacionis.

Capitulum, XLVI.

Ecima die eiusdē

d mēsis erat festum propitiacionis, qz
ea die rediit moyses ad eos referē
deum eis placatum
sup offensam vituli
pstatilis. Ea die iei
nabāt hoies z iumē
ta et pueri septēnes
a vespa vsq; ad vespēā p memoria mortuo
rū. Tñ etiā dicebat dies afflictōis. Dicebat
qz dies expiatiōis, qz ea die sanguine vitule
ruse expiabat tabernaculū z altare vt p dictū
est. Et fiebat cinis ex eo ad expiatiōz imūdo
rū, z ipsi expiabant a peccatis illius anni p

Supra in exod. ca.
Et ait dominus ad
moysen,

emissione hirci apompeij. Erat em oblatio
diei illi⁹, vitul⁹ vnus, aries vn⁹, agni annicu
li septē, hirc⁹ p pccō cū libamentis eoz.

De scenophegia.

Capitulum, XLVII.

Tridecima die

q eiusdem mēsis erat scenophegia
qz sonat fixio tabnaculoz. In q p
septē dies habitabāt sub ymbraculū i memo
riā, xl. ānoz; in qb fuerit in tabernaculū in de
serto. Tñ z festū tabnaculoz dici solet. Pro
telabat aut septē dieb; qz pma z vltima so
lēnes erāt. Octau⁹ etiā dies erat solēnis, nō
qz eēt d scenophegia, s; qz ea die pueniebāt
ad faciendā collectā, forte in vsus pauperū;
vel in alios vsus cōes. Tñ z scenophegia,
qūq; legit esse festū octo dierū. Sed ptes il
li nō seruierūt ogdoadi. Tradit qz in qttuor
dieb; inēpositis a die decima vsq; ad hāc, he
breos obseruare ieiūta. Tradit ioseph⁹ q i
his septē dieb; ferebāt i manib; ramos myr
ti z salic⁹, z sūmitates palmarū, virgulas ma
li pscit. Fiebatq; de cūctis frugib; terre obla
tio dño in grātū actionez. Oblatio pō septē
diez hec erat. Prima die offerebant in holo
caustū vituli, xiiij, arietes duo, agni anniculi
xiiij, z hirc⁹ p pccō cū libamentis eoz. Eadē
oblatio arietū z agnoz hirci fiebat p singu
los dies seqntes, s; de numero vituloz vn⁹
subtrahēbat i dies. In scda, xij, in tertia, xi,
in quarta, x, in qnta, ix, in sexta, viij, in septia
vij. In octaua q erat solēnis offerebat ari
es vn⁹, vitul⁹ vn⁹, agni anniculi septē, z hirc⁹
p pccō cū libamentis eoz. Forte i, vij, dieb; fa
cta ē subtractio vituloz, vt i sūma fieret, lxx,
in memoriā eoz q in lxx, aīab; intrauerūt egi
ptū. He sūt oblatōes holocaustoz in, vij, so
lēnitatib; z fiebat de publico. Nō pte h celo
sabat indefinēs sacrificiū, nec hostie sponta
nee vel ncārie. Et nota, qz ille tres solennita
tes q, vij, dieb; ptelabant pcpue dicebant.
Et sabbatū qd interueniebat i illis dieb; di
cebat sabbatū sabbatoz; quasi sabbatū fest
toz. Alias festiuitates adiecit his hebrei
pte varios euent⁹, sic encenia z phurim, id ē
festū bester, sed nō dicunt legales, id est non
sunt in lege institute. Nota solennitates pre
fatas tres, pasca, pentecostes, et scenophe
gia dictas cerimonias a cereis, id est, lumī
naribus, vel a carie, z mene, quod est de

Numerorū

fectus, qz tunc debet in nobis sordes defice
re quasi carimonte. Vel a carendo munis,
id est officiis seruilibus qsi carimonte. Vel a ce
rere vbi summa veneratio pstita ē sacris rbo
mantis illuc delatis vbe a gallis capta.

De votis. Capitulum. XLVIII.

Edidit quoqz

a dñs de votis mulier. Vidua
vl repudiata quicqd vouerint
vel in q iuramento se pstrinxerint implebūt
filia vel vxor tenent ex voto vl iuramento:
nisi pater vel vir pstraxerit statim vt audie
rit. Si em statim pstraxerit: irrita sunt pol
licitationes eaz. Ipse vero peccatum porta
bit cum audiuisset tacuerit et postea contra
dixerit. Vir aut omne iuramentū vl votū im
plebit: nisi forte de continentia.

De destructione madian z prede diuisione
Capitulum XLIX

Terū locutus est

i dñs ad moysen. Alacere filios
israel de madianitis: et sic collige
ris ad populū tuum. Armavit q moyses o
singulis tribubz mille viros electos. scz. xij.
milia. pfectisqz eis phinees filiū eleazari. va
sa qz sancta z tubas ad clangendū tradidit
eis. Quis pfecti hostes viceit. Quinqz reges
z oēs viros eoz occiderūt. vires. vīculos z
castella flāma psumpsit. balaam qz interfece
rūt gladio. mulieres z puulos. pecora z oēm
supellectile in predā duxerunt. Dū aut redi
rēt moyses z eleazar: z oēs pncipes synago
ge egressi sunt in occursum eoz extra castra
visitqz mulieribz irat. moyses dixit ad eos
Cur feminas seruastis. Hōne ipse sūt q de
ceperūt filios israel. Interficate oēs q noue
rūt viros: z oēm masculū. p gies tm reserua
te. Feceruntqz ita: z reseruatae sunt virgines
xxxij. milia. Et ait moyses. Quia peccastis:
erit imūdi. qz occidistis l terigistis mortuos
extra castra erit septē diebz. z purificabimur
ni tertio z septio die aq asperionis. Preda
etiā quā tulistis purificabit. Aurū z quicqd
trāsire p ignē pōt: igne purificabit. Qd autē
ignē nō pōt sustinere: aq ex pationis purga
bitur. Dixitqz dñs ad moysen. Tolle sum
mā eoz. q capta sūt. ab hoīe vsqz ad pecus.
z diuides predā ex equo inter eos q pugna
uerūt: z reliquā multitudinē. De parte vero

eoz q pugnauerūt separabis dño vnā aīaz
de quingentis: z dabis eā eleazaro. Ex mez
dia pō parte multitudinis accipies qnqua
gesimū caput: z dabis leuitis. Duo scō pñ
cipes exercitus accesserūt ad moysen: z dixe
runt. Recensuimus numeruz pugnatorum
quos dedisti nobis: z nec vnus quidem des
fuit. Quāobrem offerimus in donarijs doz
mini. quod in preda aurū potuimus inueni
re. perichelides. armillas. anulos. dextralia.
mureculas. vt dep. A per. qd est circū. z
chele qd est brachiū. dicit pichelides. qsi
ornamentuz brachij.
in tabernaculum.

De sorte duarū tribuū z dimidiē.

Capitulum. LI.

Ili autez ruben

f z gad z dimidia tribu manasse ha
bebāt pecora multa nimis. Et vi
dētēs amorreā. basan. z galaad. aptas peco
ribz alendis: rogauerūt moysen vt terrā hāc
eis ptraderet. Estimās at moyses ob timo
rem pugne z laboris p eos q fuisse malignos
eos appellauit: eo q fratribz in erūna pstitēti
bus ipsi vellēt delictari. Ipi pō polliciti sūt
q mulieres z puulos in tutis locz ordiarēt
caulas ouibz z iumentis stabula fabricarent.
ipi pō armati pcederēt frēs suos donec eos
introducerēt ad loca sua. Sub hac aut pdi
tione terrā seon regis amorreoz. z og regis
basan suscepit. Porro filij machir filij ma
nasse obtinuerūt galaad. Jair pō filij manas
se occupauit vicos eius. z vocauit eos ano
thi air. id est villas iair.

Catalog. xliij. mansionū. Cap. LI

Unitur hic ca

p talog mansionū ab exitu d egypti
pro. fuit at an trāsitu maris ru
bri. iij. ramesse. sochoth. ethan. phiyroth A
marū rubro vsqz ad syna. viij. marabthelim.
iamsuph. qd sonat mare rubrū. vel scirpeū.
Jam em mare: suph rubrū vel scirpeū inter
p. z potuit esse lacus scirpeus. quia hebrei
quālibet aquaz cōgregationē vocāt mare.
Post iamsuph desertum sin. defeta. halus
raphidim. solitudo sinai. A mōte sinai vsqz
ad cades. xxi. sepulcra cōcupiscentie. asce

roth, rethmō, phares, lemna, rethsa, sedatha,
mons sepher, areda, maceloch, thaar, thare,
melcha, elmona, moserorh, baneia, chā mōs
gallaad, ietebata, ebzōna, asiongaber, cades
A cades vsq; ad campestria moab nouem,
mons hoz, salphana, phinon, oborh, ieaba,
rim, dybon, gad, belmon, reblataim mōtes
abarin, campestria moab,

De urbibus leuitay z suburbanis,

Capitulum. LII.

Zerū locutus est

I dñs ad moysen, z distinxit terminos
nos terre pmissionis, ab ortu z oc-
casu, meridie z aq̄lone. Et noiauit pncipes
tribunū, q̄ trāsito iordane cū iosue z eleazaro
terrā diuideret. Precepitq; leuitas in oib;
tribub; disp̄s habere, xlvij, ciuitates ad
inhabitandū, z a muris forinsec⁹ p̄ circuitū
terram mille passū obtinere: in q̄ suburba-
na essent ad pecora eoz alenda. Et q̄b; ciui-
tatib; sex essent refugij, tres vltra iordanē, et
tres citra, de quib; in deuteronomio dicit,

De matrimonio cōtribulum,

Capitulum. LIII.

Ceſſerunt autē

A filiū machir filiū manasse ad moy-
sen z dixerūt. Filie salphaat fra-
tris nr̄i hñt nobiscū sortē ex p̄cepto dñi. Si
ergo nupserint viris tribu alteri⁹, qz filij eaz
sequēt tribū p̄is, minuet hereditas nr̄a et
sortiū distributio p̄fudet in iubileo. Occasio
ne ḡ filiaz salphaat, lex hec pmulgata est a
dño p̄ moysen. Dñs viri ducant vxores de
tribu z cognatione sua vt hereditas p̄mane-
at in familijs: ne cōmisceant tribu, sed manes-
ant vt a dño sepate sunt zc.

Historia deuteronomij,

Epilogus cū additionibus z determinatio-
nibus

De ciuitatib; refugij trās iordanē,

De p̄cepto dilectionis

De decima secunda,

De appellatione populi ad summum sacer-
dotem,

De iusticia regis

De maleficis abijciendis,

De talione legis,

De timidis z sollicitis remouendis ab exer-

citu,

Ne fedus inirent cum gentibus

De his quibus nō erat fas intrare ecclesias

De phibitione prostibuli,

De plagis q̄z maior erat q̄dragenaria,

De suscitatioe seminis z modis discalcian-

di, capitulum,

De semine agroz,

De deletionē amalechitar,

Q̄ moyses tradidit deuteronomium leuitis

capitulum,

Canticum testimonij,

De morte moysi postq̄ bñdixit p̄lo, ca. xxi.

Historia deuteronomij, Capitulum. I.

Quinta et vl-

tima distinctio b̄ hysto-

rie dñi elledebarim: qd̄ so-

nat, Hec sūt p̄ba, Brece

at dñi deuteronomij, l. i.

cūda lex, Deuteron cū se-

cūda: nomia lex. Et h̄ noie qd̄ errātes dice-
rūt duas esse leges, Unā datā a dño: q̄ in p̄-
cedentib; libris p̄tinet. Alterā datā a moy-
se: q̄ in h̄ libro. Attendētes in assertionē sui
erroris: qd̄ de illa legē supra, Locut⁹ est dñs
ad moysen z ad oēm israhel. De ista dñi, Locu-
tus est moyses. Ad hec dicebant q̄ multa h̄
legunt q̄ nō supra, quedā q̄s p̄traria, qd̄ nō
fieret si hic esset p̄dictoz repetitio. Verū sen-
tiendum est, qz hic pentateucus non est nisi
lex vna, q̄ etiā ab apostolor alijs sepe voca-
tur lex moysi q̄ lex dei. Hebreus etiā vocat
hos q̄nq; libros thorath, id est legē, nec ob-
aliud dñi liber hic lex sc̄da, nisi qz p̄dicta hic
iterant: q̄si lex iterata. Iterant hic etiā tria:
trib; de causis, p̄terea z ceremonie ad cōmē-
dationē memoriē z ipoz p̄firmationē. Be-
neficia dei ad roborandā dilectionē dei in il-
lis, Flagella que sustinuerunt murmurātes
ad incutiendū timorē. Si vero in hac lita-
tione videtur aliqua p̄dictis inesse contra-
rietās in sup̄ficie verbor: in intellectu tamē
nulla est. Fuerūt etiā qui dicerent hūc libru
factū a iosue transito iordane, qz legē in p̄-
cipio. Hec sunt verba que locut⁹ est moyses
trans iordanem. Pro situ em̄ terre p̄missio-
nis sacra scriptura dicere p̄sueuit: vltra ior-
danem vel citra. Dicitur tñ liber moysi, vel

Deuteronomii

iosue, quia quod moyses verbo tradidit: so-
sue redegit in scripto. Videlicet etiam Hierony-
mus velle quod magna iosue huius libri scripserit
partem. Verius videtur esse quod scriptus sit a
moyses, et loquitur moyses de se tanquam de alio.
Vel hoc in principio apposuit esdras: sic et
in fine de morte moysi. persertim cum circa fis-
nem libri legatur. Scripsit moyses legem hanc
Et paulo post. Postquam scripsit moyses legem
huius in volumine: precepit leuitis, tollite librum
istum et ponite in latere arce federis. Legitur quoque
longo tempore post inuentus in hierusalem
deuteronomius in arca.

Epilogus cum additionibus et determi-
nationibus.

Capitulum, II.

Madragesimo

anno ab exitu filiorum israel de egypto
pro, xj. mense, prima die mensis, vi-

des moyses diem mortis sibi imminere: lo-
cutus est ad omnes filios israel, et cepit legem ex-
planare, congregans eos secundum iosephum ad ior-
danem in loco ubi nunc ciuitas abidat est lo-
cusque palmarum. Sane recapitulationem moy-
si persequentes que supra dicta sunt omittimus:
superaddita dicemus, quedam que videntur
præterita memorabimus determinando. Itaque
in recapitulando

ait moyses. Dixi vo-
bis illo tempore. Non va-
leo solus negociare
vobis viros sapientes: et ponam eos tribunos
centuriones quingenarios et decanos. Hoc
videtur præteritum prædictis. Supra enim consilio ier-
tro dixit hoc factum esse, utrumque vero factum
fuit. Primo enim ad consilium soceri faciendum se-
creto disposuit, postea auctoritate et assensu
populi compluit. Quod etiam dicit hic moyses. Di-
xistis mihi Vitam viros qui considerent terram
Supra vero legimus dixisse dominum. Vitte
viros non est præteritum: quia ad suggestionem populi
consuluit dominum: qui dixit. Vitte. Ad pusil-
lanimitatem quoque eorum confortandam: iterauit
moyses de victoria regis basan. qui restite-
rat de stirpe gigantum. et in argumentum ma-
gnitudinis eius monstratur lectus ferreus
ipsum in rabath filiorum amon nouem cubitos.
his longitudinis: et quattuor latitudinis.

De ciuitatibus refugii trans iordanem.

Capitulum, III.

Eparauit moy

ses tres ciuitates refugii trans ior-
danem bosor in tribu ruben, ra-
moth galaad in tribu gad, golan in basan in
tribu manasse. Harum hic usus erat. Si quis
nolens hominem occidisset: confugeret ad aliam
quam harum, et ibi a consanguineis occisus tutus
erat. Si enim extra fines alicuius harum in-
uenisset eum, qui ultor sanguinis effusi esse
debebat: impune percutiebat homicidam. Erat
autem in ea fugitiuus usque ad reconciliationem
cum propinquis, vel usque ad mortem summæ
pontificis: in qua huiusmodi omnes fugitiui
redibant securi ad præteritum. Tamen si propinquus occi-
sus si volebat illum impetere quod volens occidisset:
et coram ciuibz vrbis eius hoc præbarent: trade-
batur eis ad occidendum.

De precepto dilectionis.

Capitulum, III.

Addidit quoque

moyses Diliges dominum deum
tuum ex toto corde tuo et ex tota

anima tua et ex tota mente tua et ex tota fortitudine
ne tua. Addidit quoque cum de manu iteraret. Non
in solo pane viuunt homines: sed in omni verbo quod procedit

de ore dei. Panem vo-
cauit hic omnem cibum
hominum. Consuevit
enim scriptura panem
pro cibo ponere. et est
sensus. Nolite mira-
ri si cibum insolitum de-
dit vobis dominus: quia non

Alibi ponuntur, et præ-
terea. Sed nota quod sub
his duobus continentur il-
la. Horum enim primum com-
pletur tria. secundum
continet septem.

in solis vltimis cibis vita hominis stabilita
est apud deum. sed solo verbo potest creare no-
ua ex quibus viuatur homo. Addidit quoque
inter beneficia quod per. xl. annos in deserto re-
stimenta eorum non defecerant vetustate, nec
solulares attriti erant, et quod euaserant serpentes
flatu vires circumstantia. quod ob hoc forte su-
pra dixit ignitos, et scorpiones, et displades,
que latine situle dicuntur, quia perimunt homi-
nem sitim, et adeo parue sunt: ut cum calcantur vix
videantur cuius venenum ante extinguitur quod sentia-
tur, nec tristitiam sentit moriturus. Dicit autem
situla per contrarium, vas enim quod situla di-
citur aufert sitim, hec affert, sicut pharetra quod
infert mortem, feretrum: quia fert vel aufert
mortuum. Et etiam ostenderet que necessi-

tas incumbere eis obseruandi pcepta dñi in terra pmissionis, addidit, qz nō erat terra illa sicut terra egypti: que beneficio fluminis fecundat, vbi p hortos aque derivat irrigue: sed erat montuosa et campestris: de celo pluuia expectas, et ideo plurimū ibi colendum deū vt daret eis pluuia tpibz suis. tēporaneā scz in autūno, i vere, vlti hyeme, facit seminibus nutriendis: et serotina ad cremētū in vere vel estate. Addidit qz de terminis terre, p missionis dicens. Vis loc⁹ quē calcauerit pes vester: vester erit a deserto qd ē in meridie, et libano q in septentrione, et flumie magno cui frater q est in oriente, vsqz ad mediterraneum, erit teūrmīni vestrī, hoc ē mare qd tyrrhenū dī. Addidit qz q benedictōes et maledictiōnes scriptas in libro p trāsito iordane in ingressu suo diceret in hūc modū. Sex tribus maiores natū ascēderent montē garizim cui sacerdotibz leuitis, et sex minores montē ebal et regiōe, et q in garizim oēs bñdictiōes dicerent sup legē obseruatores, et q in ebal respōderēt amē. Post ascēderēt sacerdotes et leuiti cū alijs sex tribubz in ebal et sil oīes maledictiōes impcarent trāsgressoribz et q in garizim rñderent amen. Et nota qz cū enumerat gētes quas eiecerūt de tēra pmissiōis fere vbiqz sex nōiat chananeū, amorreū, pHEREZEUM, IEBUSEU, EUEU, ETHEUM. In hac pō iteratōne nōiat septimū gergefē. Itē nota qz abrahe pmissū est qd ecē dederēt: q tūc reuera ibi erat. S; cū venērūt illuc filij israel: tā tres erāt delete filij loth deleuerūt gigātes, filij esau horreos, cappado ces ptem euoz.

De decima secunda.

Capitulum. V.

Diditqz moy

a ses, qz nō liceret eis comedere decimā in oppidīs suis, nec pmo genita pecoz, nec pmitias laboz, nec vorina, nec spōte oblata, s; tñ corā dño i loco quē elegerit dñs ibi cū ypoze comederēt et liberis, seruo et ancilla et leuita q cōcellane⁹ essz. In quo pcepto vident fraudari leuite: qbz pmissa debebant. Proinde dicit quidā hoc semel factuz: cū pmo scz terrā obtinuerunt. Tūc em obtulerūt pdicta dño: et deinceps reddiderunt ea leuitis. Sed hoc nihil ē, qā nondū dñs locū sibi elegerat in terra pmissionis. Alij dicūt: qz singulis annis hec fie-

bant sic. Primā partē decime totius vt pmissā gelinam grant, primā amphoram vini vel olei separabat sibi q decimā dabat leuitis, et illam modicā ptem decimaz ferebat secū in hierusalem: et epulabatur inde corā domino. Et hoc inde cōlectant: qz hec decima pceptū ponit in cartallo: qd modicū vas ē, nec verā caperet decimā. Sed hic de pmo genitis et primitijs vorinis et spontaneis nihil hñt determinatū. Unde verior est h traditio hebreoz. Singulis annis hebrei faciūt duas decimationes bonoz suoz. Primā se parabat leuitis, d hac dictū est. Deludet elemosyna in manu tua donec inuentas iustū cui des, illuz cui debes. Itēz nōn reliqs ptes decimabant, et hanc secundā decimā sibi referuabant, et ex ea ter in anno cū ascēderant in hierusalē oblatiōnes et epulas sibi et domui sue faciebāt, et leuitam cōcellaneū qui etiam cū eis ascēderet inuitabant. In eosdem vsus referuabant sibi secundā primitias, Qui aut ampliora his illis tribz festis expendere volebat aliqua de bonis suis adhuc separabat et cū pdictis referuabat: voruens illa dño. Preterea etiā qdā in illis solennitatibz pter ea q diximus sponte qdam expendebāt ad honore dñi: et hec secundaria pceptū moyses ferit ad locū sanctū et comedī corā dño. Tame remotioribz licebat ista vendere in loco suo et ferre pñcium secū et emere sibi in hierusalē quod desiderabat anima sua. Preterea tertio āno duabz decimis sublatis vt dixim⁹: tertiam faciebant iterū decimationē in vsus pauperū: et hac reponebāt apud se vt haberet vñ daret pegrino et aduene, pupillo et vidue egentibz, et etiā leuitis si indigerēt. In vsus vero ppos ex hac nihil expendebāt: et de hac dictū est. Omni pñtenti te tribue. Addidit qz: qsi etiam frater aut ypoz, aut filius, aut amicus specialis psuaderet aliqū ad cultū idolorū, forte ppter affluentiam que sequebat gētilēs nō occultaret eum, sed cōuictum aut cōfessum populus obrueret lapidibus, et ille cui psuaderat primus imponeret manus suas sup eū. Eodem modo ciuitas aduersus ciuitatē insurgeret et deleteret eā: si psuaderet recedere a cultu dei. Incissuras etiā caluitiū fieri sup

Deuteronomii

mortuos prohibuit, quod et sanguine suus
fundere: et capillos tondere: et sacrificare mor-
tuis vt et ethnicifaciunt. Prohibuit qz mor-
ticina comedi. Sed addidit. quia illa sibi
immunda possent dare aut vendere pegrinis
et aduenis. quia nationes alie licite multu ve-
suntur que interdicta sunt hebreis. Septi-
mo quoqz anno quietis terre addidit moy-
ses. ne creditor exigeret debitum a debitore he-
breo duntaxat. A peregrino poterat exige-
re. et ob h vocauit annu illu annu remissio-
nis: no illius tñ cui? erat iubile? In iubileo
em dimittebant debita: in h differebat pere-
re. Prohibuitqz in pmogenitis bob arari et
vellera pmogenitoz tonderi. Per qd innu-
it nihil de pmogenitis debere sumi vel fieri
inuisus prius: qz leuitaru erat. Q si macula
haberet pmogenitu poterat comedi in loco
suo: sed no cora dño. Repetes qz moyses de
festo pentecosten ait. Septes hebdomadas
numerabis tibi ab ea die q falcē in segetē m-
seris: et celebrabis die festu hebdomadaru
dño deo tuo. Hoc vt dicit Hieronym? he-
brei nec ad lraz nec ad spiritu custodiunt. tunc
em no eode die fieret pentecostes: qz alij tar-
dius: alij cit? metunt fin statū regionū suaz.
Fuerūt etiā qui dicerēt quēqz agricolā a pri-
ma die messionis sue. i. dies cōputasse. et ea
die sibi et suis epulū solēne parasse et diez fes-
tum egisse. Nec quidē pentecosten legalem
sed p collectis oibus qsi die agebāt solennē
Tradit ioseph? qz. xv. luna phase die. i. solē
ni azymoz offerebāt grana pfricata dño Et
becerat missio pma falcis in segetē. et a. xvj.
luna numerabant septē hebdomadas: post
quas faciebant pentecosten. Quidam tñ di-
cunt vt pdictū est a die dñica que est in festo
azymoz debere nu-
merari septē hebdo-
madas. quia legitur
in leuitico. Ab alre-
ra die sabbati nume-
rabis.

dies. i. intellige. In primo primū diē pence-
costes. secūdo secundū diē eiusdē festi.

De appellatione populi ad summū sacer-
dotem.

Capitulum. VI.

Recepit quoqz

p iudices ciuitatum sedere in portis

quasi iudicatuos intrinsecus et extrinsecus
de finibus ciuitatis. et vt in ore duoz. vel tri-
um testiu periret qui interficeret ab eis: et q
manus testiu pma fieret in illu. Q si cōtinge-
ret iudices illos ambigere de sententia aliq:
ascenderet ad summū sacerdotē: et qd ille iu-
dicaret fieret. Q si quis sentētie eius no obe-
diret interficeret. De his iudicibz ciuitatu di-
cit iosephus q septē eligebant in singulis ci-
uitatibz: p tute et studio iusticie accepti. An-
tū cuiqz vero eoz dabant duo viri ministri de
genere leuitaru. Testimoniu mulieru no ad-
mittebāt ppter leuitatē. nec seruoꝝ ppter igno-
bilitatē animi: p qua de facili vel pro timore
poterāt corrumpi: vel lucro In appellationi-
bus no licebat pōtiffici iudicare sine pphetaz
senioribz loci illi? quē elegerat dñs.

De iusticia regis.

Capitulum. VII.

Didit etiam

a q si quqz regē sibi crearet: no
alienigenā s; ptribulē assume-
rēt q sine pssillo pontificis et seniorū nil ordina-
ret. In ocio sp deuteronomiu legeret. vxo-
res sibi no multiplicaret ne auerteret eū a res-
cto. E qz aut aut opū pondera no multiplica-
ret ne potētior fac? sentiret in subditos. termi-
nos terre pprie vel aliene no mutaret. Non
em pcul est vt leges transcedat q metas ter-
rarū trāsmutat. Hoc preceptū plurimū trās-
gressus est salomon q gloriat? est: q tantū re-
liquerat in hierusalē auri et argenti: qntū in-
uenerat ibi eris et ferri. Tandē tñ penitus vt
tradūt: de quo post dicet.

De maleficiis abijciendis.

Capitulum. VIII.

Interdixit quoqz

i qz secum habere ariolos. id ē in-
spectores fibrarū circa aras pro
cognoscēdis futuris. et cōiectores somnioꝝ
et augures. i. gest? auuū aut garritus attendē-
tes. maleficos. i. imolātes pueros demōibz.
vel saltē lustrantes. incātores. i. pstigos q
intuētes fallūt. phitones. i. ventriloqs: q p
spū malignū loquunt. a phitone. i. apolline
sic dictos. diuinos. i. aurspices. i. astroꝝ in-
spectores. necromāticos q sacrificijs vel car-
minibz euocāt mortuos. qz pphētā suscitaret
cis deus de gente eoz: illū audirēt.

l

De talione legis.
Capitulum. IX.

Et talione quo

d q̄ legis occasioe falsi testis appo-
luit: vt si diligētissime p̄scrutā-
res dep̄bēderēt falsus testis: redderēt ei qd̄ co-
gitauerat facere. primo suo aīam. p̄ aīa. oculo
lum. p̄ oculo. dente. p̄ dente. pede. p̄ pede.

De tūmidis ⁊ sollicitis remouendis ab ex-
ercitu
Capitulum. X.

Didit quoq̄

a de exercitu. p̄gressuro ad pugna-
dū. vt p̄ sacerdos exercitū ad-
moneret ne timeret hostes: et sperarent tñ
in domino: nō in armis et roboze suo. Dein-
ceps quisq̄ princeps turme sue loqueret: et
diceret. Qui ex vobis ē formidolosus reuer-
tat. ne pauere faciat fratres suos perterritus.
etiaꝫ sollicitos p̄ negocijs imp̄fectis q̄ reliq̄
rant reuerſi p̄ciperet. Specificabat aut̄ tria
negocia. quibz maxime affect⁹ tenet hūanus
dicens. Quis est homo q̄ edificauit domuz
nouā ⁊ nō dedicauit vel inſtituit eam reuer-
ſatur: ne forte moriat̄ i bello. ⁊ alius dedit
eā. Quis est hō q̄ deſpondit vxorem: ⁊ nō ac-
cepit eā. reuertat̄ ne forte moriat̄: et ali⁹ acci-
piet eam. Quis est homo q̄ plantauit vine-
am: ⁊ necdū fecit eam cōem. de q̄ omnibz ve-
ſci liceat. reuertat̄ ne forte moriatur: et alius
fungat̄ ei⁹ officio. Qd̄ ſic intelligitur. Si no-
uella vinee plantatio ante q̄rtum annū fru-
ctum faceret. imunda erat. quia natura p̄ter
temp⁹ vim feciſſe videbat̄ nec ex ea p̄mittas
deo offerre. vel quippiā edere licebat. Quar-
to anno vindemiabat̄ dñs. Qem em̄ fructū
ei⁹ anni deferebat homo ad urbē ſanctā. cuꝫ
ſecunda decima aliarum frugū. vt epularet̄
ex eis coram domino. Quinto anno fiebat
homo dñs vinee. ⁊ videmiabat̄ ſibi. Sexto
anno. ⁊ deinceps erat q̄ſi omnibz: cōmunis
ſm̄ p̄ſuetudineꝫ eoz̄ talem. Iter agentibus
licebat intrare vineas ⁊ pomeria. et tanq̄ d̄
p̄p̄ijs ſatiari. ſed extra deportare fas nō erat
neq̄ vindemiantes d̄ his q̄ ad torcular por-
tabant guſtare. phibebant ſibi occurrentes.
Alia translatio plana eſt. Quis eſt homo q̄
plātauit vineā. et de nouella. ei⁹ nō bibit zē.
Ne fedus inirent cum gentibz.

Capitulum. XI.

Didit quoq̄

a ne cum gentibz terre p̄miſſiois
fedus inirent: ſed penitus extir-
parent. in quo poſt grauiter peccauerūt Cū
ſinitimis aut̄ gentibz pacifici q̄ntū poſſent ⁊
federati eſſent. Addidit quoq̄ ne in obſidio-
ne ſucciderēt arbores fructiferas ad facien-
das machinas. Itē ſi inuērus fuerit occiſus
ſed a q̄ neſcit: ſeniores de p̄p̄ina urbe occi-
derent iuuenā ⁊ lotis manibus ſup̄ eam ſa-
cerdotibz iurabūt de innocentia ſua. Egreſſi
vero ad pugnam ſi in numero captiuoz̄ mu-
liere quis videret pulcrā virgineꝫ ſeu iā nu-
ptam. ⁊ voluerit eā habere vxorem nō p̄us
cubile ei⁹ aſcēdet donec illa raſerit caput. et
circūcidat vngues: et lugubre ſcema ſuſcipi-
ens deſceat parentes ⁊ amicos q̄s amiſit in
bello. xxx. diebz. vt tadē luctu ſatiata ad epu-
las nuptiales cōuertat̄. Tūc liceat viro eam
humiliare: Q̄ ſi ſatiatus fuerit: et nec ſederit
animo ei⁹: dimittat eā liberā. Nō em̄ licet
ei aut reuocare eā in ſuiturē. aut venundare
ali⁹. Maleſicuz̄ q̄s ſuſpenſum in patibulo
ea die iuſſit deponi. ⁊ cadauer ea die ſepelire
quia maledictus erat oīs pendens in ligno
id eſt ſufficit ad penā. q̄ turpē et maledictaꝫ
ſuſcepit mortē ne vltra ius tenderetur pena.
Abominabile quoq̄ dicit̄ apud dominum.
ſi aut mulier veſte virili: aut vir veſte femi-
nea vteretur.

De his quibz non erat fas intrare eccle-
ſiam dei.
Capitulum. XII.

Didit quoq̄

a de differentia ingredientiu eccle-
ſiā dei ſic. Nō intrabit eunu-
chus attritis vel amputatis teſticulis: vl̄ ab-
ſciſo veretro eccleſiā dei: nec manzer vſq̄ ad
decimā generationē. Amōnites ⁊ moabites
poſt decimā generationē nō intrabūt in eter-
nū. q̄ hi populi p̄p̄inqui hebreis exeuntibz
de egypto occurrerūt eis cū pane tñ: cū ſc̄-
rēt eos laborare ſiti i deſerto: ⁊ duxerūt ad
uerſus eos balaā filiū beor. Preterea q̄ plus
res eoz̄ ſeduci fuerūt p̄ mulieres eoz̄ undeꝫ.
Pōt ingreſſus i eccleſiā dici ingreſſus i atriu
mūdorū a q̄ arcebāt
qdā i eternū. qdā ad
t̄pus ſc̄z vel vſq̄ ad
aliq̄ terminū dies

Quattuor erāt atria
vnū leuitarū. ſc̄m
iſraelitarū. mūdorū

Deuteronomi

ru suoz. de qto alibi q tactu mortuoz vel vel vsq ad terminu alio no erat immudi successioni de qbus tertiu immudoz. qz hic agut. Hebrei ve- tum gentiliu. rius tradit dices. In gredi ecclesia dei esse de filiabo israel ducere vxore. et sic in se et in genere suo fieri de iplo dei Tu fm h frustra videt pmissum ee de eu nucho: cu no possit ducere vxore. sed nec si il le veller vxore ducere de israel ob pecuniam vel hereditate vel ob qualibet cam: ei no lice- ceret. Forte quia nisi solu manzeret nomina: uir: no excluderet ab ecclesia spurius et no- thus. Manzer autem ppe est de scorto nat. Spurius de concubina p spurcia incont- nentie. Nothus qui de adultera. Vides em cu no sit verus de matrimonio filius sicut z nothas febres dicimus que vere qrtane aut bmoi vident: no sunt aut. Manzer ergo no copulabitur filiabo israel. nec fili? eius etiaz de legitima. nec nepos vsq ad decimu suc- cessor. Hic poterat intrare ecclesia dei. quia penitus extincta erat memoria antiqui opo probrij. Ecclesia no solu mazeret: sed z spu- rios excludit ab ordinib. De hoc q phibit sunt duo populi pdicti intrare Aug. dicit. qz in decima generatio poterat ppter ruth mo- abitides q intrauit. de qua boos filius sal- mon genuit obeh. Sed quia generationes ruth nescimus ab abraa ptemporaneo mo- ab decem numerauimus generationes vsq ad matrimoniu ruth. Quia additu est in phibi- tioe in eternu: p hoc qd ibide pmissum e de- bet exponi. scz nisi post decima generatione Vel quia dicit amonites z moabites: q no- mina sunt masculini generis. nec dicit amor- nitis vel moabitibus: de viris facta e phibitio non de mulierib. qz forte nec mulieres oc- current hebreis in deserto.

De prohibitione prostibuli

Capitulum. XIII.

Didit quoqz

a Non erit meretrix nec fornicator i israel. Non offeres mercedem pro- stibuli. nec pccu carnis in domu domini tui. quia vt dicit iosephus mercedem pro coitu ca- nis venatici vel custodis gregu non licebat offerri. quia ex his q de cotumelia pcedunt diuinitas non delectatur. Item. no fenerab pecunia ad ysuram. nec fruges. nec aliquid

aliud fratri tuo: sed alieno. Sed quod dictu est de fratre preceptu est. qd de alieno pmissio. sicut et permissio fuit quod sequit de llo bello repudij. Vir apud que vxor sua no in- ueniebat gratiaz ppter aliquam feditate que multumode prouenit: scribebat qz nuqz co- ueniebat cum ea. et causam ob qua displice- bat ei mulier ne coueniret. z tradebat libellu in quo scripta erant hec mulieri vt coraz sa- cerdotib. legeretur. Et cum iurasset verum esse qd scripserat: licebat utiqz alij copulari. Q si ingredereetur mulier ad alter: qui itez daret ei libellu repudij. viro priori non lice- bat eam recipere. quia abominabile fecerat eam cora domino. Hodo pro nulla fedita- te excluditur vxor: nisi ob solam fornicatio- nem. neqz sic etia licet eos migrare ad secun- da vota. Tame quedam ecclesie modo intro- duxerut de nouo lepra. quia morbo serpens est et cotagiosus. Ite. qui nup accepit vxore no producet ad bellu. nec ei quicqz necessita- tis publice intungetur: vt vno anno letetur cum vxore sua. Potest autem intelligi annus iste nuptialis: no vsualis decem mensium tm. iuxta que numeru dicit annus luctus. quia mortuo viro no licet vxori trasire ad aliu an- decem menses. qz forte concepit de pmo z posset fieri dubiu cui viroz ascribendus esset par- tus. Item. prohibuit quoqz ne liberi ancil- las ducerent vxores.

De plagis quaz maior erat qdragenaria

Capitulum. XIV.

Teru si viderit

i iudex rei dignu plagis tm. p- sternet eu cora se et faciet eu ve- berari. Pro mesura pccu erit et plagaz mo- d? ita dntaxat vt qdragenariu numez no ex- cedat. Sic z penitentes excoscatos plagis ce- dim? fm numez versutu alicut? psalmi. que du cedim? cantam? Iosephus dicit. xl. pla- gis vna min? habena publica verberandu. Libez autem homine turpissimu erat penam hanc sustinere.

De suscitatione seminis et modis discal- candi.

Capitulum. XV.

Tem que sine fi

i lijs a viro fuerit relicta: accipiet ea frater ei? z pmo genitu ex ea fi- liu fratri suo defuncto adnoiabit. i. filiu fratri

defuncti nō sū vocabūt: et dimittet hereditas
successores quē suscitabit. Qsi noluerit fra-
ter recipere relicta q sibi debet ex lege: inter-
pellabit mlier iudices in porta. Et accessit
eo si accipe eā noluerit: mlier corā eis tollet
calciamētū de pede ei⁹. et spuet in facie eius
et dicet dom⁹ eius domus discalciant oppro-
briū in israel. Aliibi legit q q ducitur erat eā
alius discalcabat illū fin q iohānes dixit
Nō sum dign⁹ soluere corrigiā calciamētū
ei⁹. Qd forte fiebat: si psto erat ali⁹ ducitur
eā si frater repudaret. Quqz em nullus duc-
tur erat eā et tūc mulier discalcabat. Quqz
etiā frater nō interpellante muliere p̄stebat
iudicib⁹ se nolle habere eaz: et tunc ipse lei⁹
psuz discalcabat. Tūc aliibi legit q nolēs sus-
citare semē fratris se discalcabat. Itē. Si
mulier apprehēderit viriliā alterius viri rixā
tis cū viro suo abscedes manū ei⁹. nec recte
ris sup eā miscētia aliq. Item. Nō habebis
pondus et pondus, mensurā et mensuram
id ē maiore q emas, minore q vendas. Hoc
em abominabile est dño.

De semine agroz. Capitulum. XVI.

Didit quoqz

a moyses de quib⁹dā p̄mixtio-
nib⁹ rerū diuersi generis cauē-
dis dicēs. Nō seres vineā tuā
altero semē grani vel legumis. ne et semēs
q̄ sensisti. et q nascunt ex vinea parit sanctifi-
cent. ne scz vnā decimā et singulares p̄mix-
tias des tanq̄ de vno agro: cū de vtroqz fru-
ctu sepatim danda sint. vel ne hac occasione
velles p̄mixtias semētis vel vini nō dare: qz
sil nō sanctificat. Nā semētis p̄mo āno: vinea
q̄rto. Facta ergo altera sanctificatiōe. forte pu-
tares sufficere ad vni⁹ agri sanctificatiōē. Alia
lra habet. Ne pariter suffocent. Qd videt
velle ioseph⁹ dicēs hāc cōmunionē phibitā
esse. qz dissimiliū cōiunctiōe natura nō letat
Itē. Nō arabis in boue simul et asino. Cui⁹
sensum ponit ioseph⁹. bobus scz tū arandā
terrā eē vt noie asini q̄libet alia aialia exclu-
sa esse intelligam⁹. Hebrei tradūt ob hoc dī-
ctū. qz noluit dñs fuili iumento. i. asino regē
iumentorū copulari. Quattuor em q̄li regia
aialia oñdit dñs ezechiel. Homo em rex
oīm aialū est: sub q̄ leo est rex ferarū. aquila
rex auū. bos rex iumentorū. Quidā hebrei
puerili⁹ exponūt. qz scz bos ruminat: puta

ret asin⁹ ipm comedere: et fame afficeret et de-
ficeret. Itē. Nō indueris vestimēto qd ex li-
no lanaqz p̄teritū est. qz vt dicit ioseph⁹. hec
vestis solis sacerdotib⁹ erat p̄cessa. Hoc vsqz
q̄ adeo ob̄erubāt iudei. vt nec pelles nec
aliquā laneā vestem nisi filo laneo cōstuant
Tradit qz ioseph⁹ iumenta diuersi generis phi-
bita cōmisceri. ne iniuria hec trāsfuerit ad ho-
mines: vt p̄cendib⁹ cōmisceri licitū putaret.
multa em in minoribus phibita dicit. ne ad
maiora p̄ simile fieret accessus.

De deletione amalechitarum.

Capitulum. XVII.

Recepit etiam

p dñs vt cū dñarent i ēra p̄missio-
nis: deleret amalech de sb celo
qz ipis trāseuntib⁹ p̄ desertū plurimū nocue-
rūt. Extremos. flagitios. infelices et leprosos
et semine fluētes. eos scz q̄b⁹ nō erat fas igre-
di castra interficiētes. Et subdidit dñs hūc
p̄cepto. Cauene obliuiscari. Qd qz trāsgres-
sus est saul trāslatū est regnū a domo eius.
Itē. cū intraueris terrā p̄missionis tolles
de cunctis frugib⁹ tuis p̄mixtias. et pones in
cartallo. vase scz vimineo. ibiqz ad locū quē
dñs elegerit. Et facta oblatione stans cū
uerso altari⁹ grās ages dō corā sacerdote. qz
liberauit p̄em tuū iacob a syro cū p̄sequēte.
scz laban et filios ei⁹. de egypto. et tandem de-
dit tibi terrā lacte et melle manantē. Hoc se-
mel factū qdā tradūt in ingressu terre. scz sin-
gulis ānis tradit ioseph⁹ has gratiarū actio-
nes agēdas in sceno
p̄begia. Immo bis In hui⁹ rei memo-
in die. et vesp̄e et ma- riā iudei etiā adhuc
ne iugiter testifican- ingressi synagogā co-
da ab eis dona dei rum cantāt hūc psal-
dicūt. Itē. Qñ trāsle- mū. Bñdic aīa mea
ris iordanē edificas dño. in q̄ p̄tinent bñ-
bis altare dño de la ficia eis p̄stira.
pidib⁹ q̄s ferrū non
tetigit et offeres hostias dño: et scribes sup la-
pides oīa p̄ba legis hui⁹ plane et lucide. Itē
postq̄ enumerauit moyses benedictiōes ob-
seruatiū legē. et maledictiōes trāsgressorū. in
fine maledictionū ait. p̄betādo. Reducet te
dñs classib⁹ i egyptū ibi videris hostib⁹ tuis
in fuos et ancillas: et nō eris q̄ emat. Hec p̄-
phetia postea iplēta fuit qñ triginta iudei et
am. p̄ vno denario emebant. In alexandriā

Deuteronomi

em vt dicit ioseph multa milia iudeoz sunt vendita: et vix habuerunt emptores. In hac recapitulatioe ponit ioseph: ne venenū aut mortiferū qd vll' israelitarū habeat. et apud quē inuentū fuerit mortaf, hoc patietes q' ille cōtra quē pfectū pbat pateret.

Ex moyses tradidit deuteronomiū leuitis
Capitulum. XVIII.

Acta recapitula

f tione tradidit moyses deuteronomium leuitis vt reponeret eam in arcam federis domini: vt septimo anno reuisionis legeretur vniuersis vtriusq' sexus audientib' in dieb' scenophegie a summo sacerdote i edito: vt ait ioseph. Itēq' ait moyses. Scdo intentionē vestram et ceruicem durissimā. Adhuc viuente me vobiscū sp' ptenstiose egistis ptra dñm, q'to magis cū mortu' fuero. Ideo iterum moneo vos ne faciatis. Ideo p' q' in testimoniū hui' admonitōis hoim mibi deest testimoniū: aut inutile esset q' mortales sunt: immortalia elementa in testimonium inuoco.

Lanticū testimoniū.

Capitulum. XIX.

Deutulsqz ē moy

l ses audite vniuerso cetū pba car' minis hui'. Audite celi q' loqr Au diat terra pba oris mei et c. Cui' carnis hūc psum ad lram tñ exponim? Cōstituit terminū p'ploz iuxta numerū filioz isrl. i. fm numerū psonarū q' intrauerūt egyptū posuerat dñs nationes linguaz. Hebre' sic legit. Cōstituit dñs terminos p'ploz. sed terminos filioz isrl. i. iuxta numerū. q. d. Israel tā q' charū numerauit: alios quasi viles numero nō distinguit. Alia editio habet. iuxta numerum angelorū dei.

De morte moysi postq' bñdixit p'plo.

Capitulum. XX.

Deutulsqz ē do

l min' ad moysen eadē die. Ascende in montē abarim in montes nebo. i. p' illū transi in istū: et vide terrā cha' naaz morere. Sz aūq' ascēderet moyses bñ dixit filios isrl. Benedictionē vero incepit i hūc modū. Dñs de syna venit: et de seyr or' est nobis. Apparuit de mōre p'haran i dexte

ra ei' ignea lex. Tradunt hebrei q' dñs misit angelos suos ad idumeos: et ad hismaclitas in p'haran et obtulit eis leges suā. Quā cum recipe nollēt: venit ad iudeos in montē sina cū multis milib' angeloz. Datis benedictio nibus singularū tribuū: ascēdit moyses sup nebo vsq' in verticē ipi' q' d' p'hasga. et ostēdit ei dñs oēm terrā pmissionis vsq' ad mare nouissimū. et p're australē. et latitudinē camp' hiericho: q' alio noīe dicta est ciuitas palmarū. vsq' segor. Mortuusq' est ibi moyses in terra moab iubente dño. et sepeliuit eum dñs ministerio angeloz in valle terre moab et nō cognouit hō sepulcrū ei' vsq' in hodiernū diē. Qd' ideo factū autumat hebrei: ne ipi' moysen p' deo colerēt: q' p'ni erāt ad idolatriā. Moyses. cxx. annoz erat qñ mortu' est. necdū tñ caligauerat ocul' ei': nec dētes ei' mori sūt. Et fleuerūt eū filij isrl. cxx. dieb' Et non surrexit vlt' p'pheta in israel sic moyses: quem nollēt dñs facie ad faciem. i. adeo familiarit' Hoc capitulū finale vt ferūt appo suit eldras sic ab illo loco. Ascendit moyses vsq' ad hūc locū. ferūt ioseph apposuisse.

Incipit p'fatō in historiā libri ioseph.

De ioseph.	ca. j.
De exploratorib' et raab.	ca. ij.
De transitu iordanis.	ca. iij.
De circūcisione in galgalis.	ca. iij.
De euersione hiericho.	ca. v.
De lapidatioe achor.	ca. vj.
De incendio hay.	ca. vij.
De dolo gabaonitaz et mulcta.	ca. viij.
De quinq' regib' suspēsis.	ca. ix.
De. xliij. regib' p'culsis a ioseph.	ca. x.
De altari in bebal. et prima distributioe terre.	ca. xi.
Capitulum.	
Ex hebron data est caleph.	ca. xij.
Quomodo ioseph sorte diuisit terras decē tribubus.	ca. xij.
De irriguīs are datis a p're caleph.	ca. xij.
De reditu duarum tribuum et dimidiē.	ca. xij.
Capitulum.	
De federe quod statuit populus ad deum.	ca. xij.
Capitulum.	
De morte ioseph et eleazar.	ca. xvij.
	l 3

Incipit prefatio in historia libri Josue

Iber iosue

Ia noie autoris censet q̄ z
iesus dicitur est. Nā iosue
z iesus idē est nomē. Co
gnominat⁹ est aut a p̄e
iesus naue vl iosue ben
nun. i. fili⁹ naue vel fili⁹ nun. qd idē est. Co
gnoiatus est aut sic. ad differentia iesu filij sy
rach pneptoris iesu magni sacerdotis: q̄ sc̄psit
ecclesiasticū. Et nota q̄ fm hebreos hic inci
pit sc̄os ordo veteris testamēt. Qui disti
guūt vet⁹ testamētū in tres ordies. Primū
vocāt legē. sc̄m p̄phas. tertiu agiographa.
In lege ponūt q̄nqz libros moysi. In p̄ph
tis octo iosue. iudicū. samuel. malachim. elai
am. hieremīa. ezechielē. t̄ij. p̄phetas. In agio
graphis ponūt nouē libros veteris testamē
ti. Qui sup̄sunt. hi dicunt agiographa. i. san
ctorū sc̄pta. qd nomē cōe ē oibz sacre sc̄pture
libris Et qz hi nouē
nō habuerūt emine
tiā p̄ ceteris fm quā
agnoiarent: cōmu
ni noie cōtentū sunt.
sicut hoc nomen cō
fessor generale est o
mnium sanctorū z t̄ij
quidā illoz fm emi
nentia aliquā quam
habēt alijs noibus
censent. dicūt alij
apostoli. alij marty
res et h̄mōi. In hūc
etiā modū vltim⁹ or
do angeloz cōmuni
noie oim nūcupat.
Origen. aut fm gre
cos i p̄mo ordine se
p̄e ponit libros: addens pentateuco iosue z
iudicū. et vocat ordinē illum heptateucū. ab
hepta qd est septē. et teucos qd est volumē.
In quocūqz aut ordine sit liber iste historia
non mutatur.

De Josue. Capitulū. I.

Actus est autem

f post mortē moysi z quiescēte lu
ctu ppli q̄ p̄ eo fact⁹ est: locutus ē
dñs ad iosue filiū nun. Moyses seru⁹ meus

mortuus est Surge z transi iordanē hūc: tu
et ois populus tecū. sicut fuit cū moysi ero z
tecū. Eadē q̄ moysi p̄miserat: eis dē fere p̄bis
p̄misiit ei. et eos dē terminos terre p̄missionis
descripsit. Et nota. qz cū dixit: moyses mor
tuus est. suggillauit errorē quorundā dicen
tiū moysen raptū cū bella esse et enoch. qm̄
nullū vestigiū moysi eius relictū est. Quā
addidit. fuus me⁹: destruit z alioz errorē di
centiū moysen damnatū eternaliter. p̄p̄ aq̄s
cōtradictionis. Qz p̄o dixit. surge. locutio est
et nō sensus. Nō em̄ credend⁹ esset sedisse vl
tacuisse cū loqueret ei dñs. Tūc p̄cepit iosue
populo p̄ p̄cones. Preparare vobis cibaria
qm̄ post diē tertiu trāsibitis iordanē. Qd de
cibarijs alijs q̄s de māna intelligēdū est: qd
in tertiu diē refuāri nō poterat. Hoc de hui
mano p̄silio dixit iosue. Neqz em̄ trāsierūt
iordanē vlsqz i diē septimū. Exploratores ei
q̄s tūc misit p̄ tridū morati sūt: post quoz
reditū triduo expectauit p̄plus diminutionē
aquaz. z p̄parauit sibi cibaria iuxta manda
tum iosue. Permissit ḡ dñs vt ait Augustin⁹
errare iosue ne deciperet sile aliqd sine diuio
cōsilio aggredere. p̄sertim cum dñs dixisset
moysi in electioe ei⁹: iosue succedet tibi. p̄ eo
siqd agere voluerit: eleazar cōsulet dñm. Qz
aut errauerit patet. Ignorabat em̄ vtrū i ter
tium diē nubes attolleret: sine cui⁹ motu nō
mouerent castra. Quidā t̄ij asserūt h̄ p̄ anti
cipationē dictū. nec mandatū esse a iosue: do
nec redierūt nunciū.

De exploratoribz z raab.

Capitulū. II.

Sit ergo iosue

m duos exploratores d̄ sethim in
hiericho: ipe p̄o interim mouit
castra. z metat⁹ est ea spacio. xl. stadior. a ior
dane. Exploratores autē sub simulatioe fa
uitatis diligēter p̄siderauerūt urbē: z imu
nita loca ei⁹. In vespera declinauerūt in do
mū raab meretricis: q̄ iuxta erat muro z por
te ciuitatis. Punctatū est at regi hiericho ce
nanti viros exploratores esse. Qui cum mis
isset ad raab vt educeret eos: abscondit eos
in stipula lini quā siccat supra murū: men
tiens eos egressos cū clauderet porta. Dixit
qz nūcijs. Persequimini eos p̄ viā iordanis
z cōprehendēt. Tūc ascendēs ad viros q̄s
operuerat: dixit eis. Non q̄ tradet vob ter

ram hanc ex his q̄ audimus pro vobis facta a dño. Jurate ergo mibi p̄ dñm. vt quō ego feci vobis misericordiā: sic et vos faciat̄is mecū et cū vniuersa domo patris mei: vt saluetis aīas nostras et vniuersa q̄ possidemus. At illi iurauerūt. Tūc dimisit eos mulier p̄ funē coccineū de fenestra domus q̄ bebat muro: et ait eis. Latitate in montanis tribus diebus donec redeant q̄ vos persequuntur. Qui dixerūt ei. Nō tenebimur iuramento si nō collegeris cū capiet̄ ciuitas oēm domū tuā tecū: et ligaueris funē hūc in fenestra: vt si signo domū tuā cognoscam. Quicunq; ostiū domus tue egressus fuerit: sanguis ipius erit in caput eius: et nos crim̄ alieni. Itaq; post tres dies redierūt exploratores ad iosue: narrātes oīa q̄ sibi acciderāt Josue vero et eleazar et maiores populi ratum habuerunt iuramentū eorum.

De transitu iordanis.

Capitulum. III.

Ostea tribus diebus evolūtis dixit iosue ad populū. Sanctificamini: cras enī faciet dñs inter vos mirabilia. Diluculo vero dixit ad sacerdotes. Tollite arcam: et p̄cedite populū spacio cubitoꝝ duoz milium vt videri possit ab vniuersis. Cumq; intrauertis parē iordanis: siccabit̄ instar paup̄m. Cumq; p̄cederēt sacerdotes cū arca: sequebat̄ vniuersa multitudo paruulū et mulierib; in medio collocatis. p̄cedebatq; ruben et gad. et dimidia tribus manasse fm̄ q̄ pmiserāt moysi. Et erāt p̄. milia armatoꝝ. In paralipomenon legit̄ur tñ. l. in q̄ multa vicio scriptoꝝ deprauata sūt. Accedētes aut̄ ad iordanē: reppererūt eū immeabilē. Plus enī solito tempore triticee messis excreuerat. tum pro solutiōe nūm facta in montib; tum p̄pter imbrem se rotinū nouiter datum. Cumq; intrassent sacerdotes aquā: steterunt aque ascendētes: et instar montis intumescētes apparebant. p̄cul ab vrbe que vocat̄ adon: vsq; ad locum qui dicit̄ sarthan. Inferiores vero aque descendērūt in mare mortuū vbi quinq; ciuitates summerse sunt sodomā et alie. Sacerdotes aut̄ stabāt in medio fluminis cum arca donec vniuersus populus periret alueum p̄transiret. Tunc elegit iosue duodecim viros: singulos de singulis tribubus qui tū-

lerunt de loco vbi steterant sacerdotes duos decim lapides iuxta numerū filioꝝ israel in sicco. De sicco vero retulerūt in alueū. alios duodecim in acernū memoriale translatos eoz. et sunt ibi vsq; in hodiernū diem. Ad quos iohannes credidit demonstratiōez fecisse cum dixit. Potens est dñs de lapidibus istis suscitare filios abrae. Tamē super mattheū legit̄. ad illos quos iosue trāsserit de iordane fecit. Cumq; transisset popul⁹ et arca post eos: reuerse sunt aque in alueū suū. ascenditq; popul⁹ de iordane p̄mo mense: decima die p̄mi mensis: tollētēq; secū duos decim lapides fluminis castrametati sūt in galgalis p̄stadia decē ab hiericho ad orientem. q̄nquaginta vero stadiis a iordane. Josue aut̄ p̄struxit altare dño de lapidib; q̄s tulerāt de iordane: et sup̄ illud postea sacrificauit deo. Et nota q̄ sic legit̄ i chronis eusebij fm̄ hebreos. ille annus erat iubileus. et erat quinquagesimus p̄mus inter iubileos: q̄si fluxissent ab initio mundi anni duomilia. d. l. singulis iubileis per q̄nquagenos annos deputatis. Scdm̄. lxx. vero longe plures anni fluxerant ab initio mudi. Veda q̄ in chronis suis ponens numerum annoz fm̄ hebraicā veritatem: probat de predicta summa annoz septē annos defuisse. als defluxisse.

De circuncisione in galgalis.

Capitulum. IIII.

In tempore ex

cepto dñi circūcidit iosue populū scdm̄ cultus lapideis: tñ hebreus habet nonaculis acutis. Nec intellegendū est q̄ idem hō iter. circūcidere. sed paruuli qui nati fuerant in deserto per quadraginta annos incircūcisi erant. alij ex mandato domini. alij p̄o ex negligentia parentum. alij p̄o ex eozūde cautela: ne forte morcircūcisi attolere nubes. et necesse haberent progredi: et sic periclitarentur paruuli. Facta autem circuncisione dixit domin⁹ ad iosue. Hodie abstuli a vobis opprobriū egypti. id ē preputiū. quod apud hebreos erat opprobriū immūdicie gentium. Ob hoc vocatum est nomē loci illius collis p̄putioꝝ vel galgala. id est reuelatio q̄si sacrificatio. fm̄ illd. Facta ē

Nota q̄ galgal quādoq; ponitur indeclī

iudea sanctificatio est. Potest tamen dici op probrium ab eis ablatum seruitus egypti et labor defuit quod congruit et alia nominis interpretacione. Interpretatur enim galgala libertas. Porro mansit populus in castrorum loco donec sanaretur. et fecerunt phasem quartadecima die ad vespere in campetribus hiericho. quod non dum nisi bis factum fuerat. Primo in finibus egypti circa ramasse. Secundo ad radicem montis sina secundo anno egressionis. Et tunc intermissum fuerat cum circumsione usque ad terram promissionis. Et comederunt de fructibus terre die altero azymos panes et polentam eiusdem anni. Est autem polenta grana trita et manibus confecta ad modum grani pili trita. Et dicitur polenta quasi pilenta. Quidam tamen tradunt polentam esse pulvis de purgatissima farina factas. Et dicta polenta quasi pollentam. a polline quod est purgatissima farina. Cuius nominativus est pollen vel pollens. Statimque defecit eis manna quo aliti fuerant quadraginta annis.

De euerfione hiericho.

Capitulum V.

Idem nocte cum

esset ioseph in agro hiericho ad explorandum vidit virum stantem contra se euaginato gladio et ait. Hostes es an aduersarius. Qui respondit. Nequaquam. sed princeps sum exercitus domini. et nunc venio. Et docuit eum angelus de modo capiendi ciuitatem. et quod eam et vniuersa eius faceret anathema. Anathema id est ab usu hominum seorsum remota. Cumque adorasset ioseph prius ad terram: dixit ei angelus. Solue calciam tuam de pedibus tuis. locum enim in quo stas sanctus est. quod intelligendum est: sanctificatus est. Qui enim pollutus erat in habitatione

nabile. quicquid premeditationis. ut galgala galgale. quandoque neutri generis et secum de declinationis. ut galgala galgalorum.

Anathema dicitur quasi separatum. Unde anathema dicebatur ciuitas quando quecumque cum ea capiebantur comburebatur omnia: et fiebat cinis cum uis acceptus domini: nihil inde separabatur: preter ea que transferuntur per ignem: que non incinerantur. sed

gentium ad presentiam domini per angelum sanctificatus est. Porro per nuditate pedum in hominum locis sanctis et in penitentibus potest notari innocentia que talibus congruit. Eam enim habuerunt primi parentes nudi. Diluculum autem iuxta consilium angelum septem sacerdotes septem bucinis clangebant ante arcam. omnisque populus armatus precedebat arcam. et reliquum vulgus sequebatur eam. circuebantque ciuitatem primo die azymorum semel et sub silentio redierunt in castra. Sic fecerunt sex diebus. Die autem septimo septies eam circuebant. et in circuitu septimo dixit ioseph ad populum. Vociferamini et ascendite: sicut haec ciuitas anathema quasi deuotata in montes preter aurum et argentum: et es et ferrum quod conseruabitur domino in primitias operum nostrorum. sola raab cum suis saluabitur. Igitur vociferante populo et clangentibus sacerdotibus cum bucinis muri funditus corruerunt. Et ascendit quisque per locum qui contra se erat. et interfecerunt omne uiuentem in ea: et combusserunt eam. et omnem suppellectilem in ea in tumultum domino sempernitum. Raab pro honore muneribus cum omni domo sua receperunt in iherusalem in perpetuum. Quam precedere tempore duxit salomon in regem princeps in tribu iuda.

Tunc imprecatus est ioseph dicens. Maldictus qui reedificauerit hiericho in primogenito suo fundameta illi iaciat. et in nouissimo libero ponat portas eius. Qui genuit booz animum illi booz qui genuit obesh. Tres enim continui. patre filius. nepos dicti sunt booz. et ideo mattheus unus tantum posuit.

quod impletum est ut post liquebit.

De lapidatione achor.

Capitulum VI.

Porro achor vel

achar alius achim filius charim de tribu iuda tulit aliquid de anathemate. chlamydem. scilicet cocineam pretextam auro. habentem semper iosephum aurum pondus mazan. id est massam. id est ducentos siclos. tulitque totidem siclos argenti. regulamque auream vel ligulam quinquaginta siclorum. Multique ioseph

sue viros de hsericho qui exploraret ciuita-
tem hay q̄ est iuxta berbel. Qui reuertētes di-
xerūt. Nō ascendat oīs ppl̄s. Sufficiūt tria
milla ad capiendā urbē. Josuebus tñ dicit
triginta milia. Qui cū ascendissent terga ver-
tentes percussī sunt a viris urbis hay. et corru-
erūt ex eis triginta et sex viri. Josue p̄o scidit ve-
stimēta sua et iacuit prius corāz arca vsq; ad
vesperā. et senes ppl̄i cū eo faccis induti liq;
factū ē cor ppl̄i. Crebant enī ne timor eoz
q̄ inuaserat chananeos transiret in audaciā
adeo vt ipetū facerēt i ipsos. Dixitq; dñs ad
iosue. Polut^r est ppl̄us anathemate: nec ero
cū eo donec munde^r. Applica cras ppl̄m ad
te et fac forte p̄ tribz et familiis et dom^u et capi-
ta. Et quicūq; fors inuenit cōbure^t igni cū
oī substantia sua. Quo facto: inuenit fors tri-
bum iude. deinde familiā zare. tandē domū
charim. ad vltimū caput achor. Et dixit ei io-
sue. Fili da gloriā deo p̄fitendo qd feceris.
Quo p̄fesso missi sūt nūcij ad tentoriū ei⁹. q̄
p̄fara pecuniā recōditā in terra retulerūt ad
populū. Tollēs itaq; iosue illū cū vnīuersa
domo eius vnīuersa supellectilī et lumētis.
Duxit eū in vallē pfundā. lapidauitq; eū oīs
ppl̄s et ciuita q̄ illi⁹ erāt igne cōsumpta sunt.
Feceruntq; sup eū aceriū lapidū q̄ pmanet
vsq; in p̄sentē diē. Vocatūq; est nomen loci
illi⁹ vallis achor. Recputandū est ppl̄m ne
glexi⁹ mandatu dñi q̄ p̄ceperat eū p̄buren-
dum. Nā in sacra scriptura ignis p̄ vehemē-
ti pena accipi solet: vt ibi. de fornace ferrea
egypti. purat tñ bebrei dñm p̄cepisse lapida-
ri ipm. et alia q̄ lapidibz obrui possent. cetera
q̄ lapides nō sentiret igne cremāda. Tradit
tñ Aug⁹. iosue fecisse hoc qdā p̄sideratione
Aut enī penituit achor: et sic dignus nō erat
igne gebennali: et sic illū noluit vrere qui dñs
ignis nō erat. Vel si non penituit: et dñs
ignis erat igne eterno. reseruauit dñs penaz
ignis. Punivitq; eū alio genere pene ne vi-
deret bīs punit⁹ in idipm.

De incendio hay. Capitulum. vii.

Ditea surrexit

p̄ iosue. et oīs ppl̄s cū eo vt ascende-
rent in hay et p̄misit triginta milia
viroz inter berbel et hay ad occidentes. Qui
dimissis in locū insidiarū qnq; milibz redie-
runt ad exercitū q̄ erat ad aquilonē. Rex autē
hay festinauit mane egredi cū oīm ppl̄o suo

ignorans q̄ post tergū laterent insidie. Jos-
ue p̄o fugies cum
long⁹ p̄traxisset eos
ab urbe eleuauit ely-
peum quē gerebat
Quo viso: surrexit
q̄ erant in insidijs et
intranses urbem suc-
cenderūt eā. Quibz egressis post hostes et ios-
ue faciēte impetū in eos: ex vtraq; pte cede-
batur aduersarij: et interfecerūt oīs a viro
vsq; ad mulierē duodecim milia hoīm. p̄dā
vero sibi diuiserūt: suspendētes regē hay in
patibulo vsq; ad vesperā. et tūc deponentes
eū p̄ceperūt eū in introitu ciuitatis. cōgesto
sup eū aceriū lapidū: succendētesq; urbē fe-
cerūt eā tumultū sempiternū. Hic p̄occupat
hīstoria d̄ altari illo qd factū est int̄ garizim
et hebal: sup quē scripsit iosue deuteronomi-
um. et de bñdictionibz et maledictōibz factis
sup mōtes illos de q̄bz loco suo dicemus

De dolo gabaonitarū et muleta.

Capitulum. viii.

Gabaonite vero

ḡ audietes q̄ fecerat iosue duabz
bibz. et q̄ ex mandato dñi nullē
parceret habitantū in terra p̄missiōis. nec
amicicias cū eis faceret. callide cogitauerūt
inire fed⁹ cū isrl. miserūtq; nūcios q̄si de lon-
gino venientes: q̄ in argumentū longi iti-
neris vtres ferebāt et sotulares veteres et p̄s-
tacijs cōfutos. panesq; in sistarijs eoz du-
ri erāt: et muscidī et i frustra cōminuti: q̄ cū ve-
nissent in galgalis dixerūt ad israhel De terra
longinqua venimus: q̄ est extra terram que
forte vobis debet. serui vestri sumus inite
nobiscū fedus Crediderūtq; eis filij israhel: et
os domini nō interrogauerūt. Initoq; cūz
eis federe: iurauerunt eis iosue et eleazar et
omnes p̄ncipes multitudinis. Post tridu-
um vero cognouit israhel se circūuentū esse
a gabaonitis. mouentēsq; castra venerūt vt
euerterēt ciuitates eoz. egressiq; sunt gaba-
onite obuiam eis: et ait iosue. Quare impos-
uistis nobis. Qui dixerūt. Timuim⁹ valde
et de p̄silio pulsimus animabz nostris. factū
te quod bonū vobis et rectū videtur. Tunc
acclamauit populus nō esse standum iura-
mento: quod per surreptionē factum erat. et
presertim cū dominus inhibuisset talibus

Historia

cofederari. Datores vero qui iurauerant, p[ro]
religione iurissurandi seruanda, et murmure
populi sedando, sic dispensauerunt ut nō ha-
berent eos socios, sed seruos aquarios et li-
gnarios, et dicti sunt nathinnel qui sc[ilicet] ligna
cederet, et aquas cōportarent in vsus altaris
in locū quē sibi dñs elegisset, Quo facto re-
dijt israel in galgalis.

De quinq[ue] regibus suspensis,
Capitulum, IX.

¶ In tempore re

gnabat i iherusalem adonises-
dech q[ui] interpretat[ur] dñs iust[us], forte
sic vocabat[ur] reges iherosolymoz. Hāc et mel-
chisedech sonat regē iustū. Qui cū audisset
gabaonitas federatos cū isrl timuit valde, et
cōuocauit quattuor reges secū: et ascēderūt
qñq[ue] reges amorreoz et obsederūt gabaon.
Obsessi autē miserūt ad iosue dicētes. Ascēde
cito et libera nos. Qui collecto exercitu irru-
it repente sup hostes et versi sunt in fugā p[er]
descensum bethoron. Et dñs misit grandis-
nem super eos, et plures occidit grando q̃
gladi[us]. Vidēs autē iosue solē descendente ad
occasum: et lunam ascendente[m]: timens ne
beneficio noctis euaderent hostes clamauit
ad dominū dicens. Sol contra gabaon ne
monearis, et luna p[er]tra uallem baylon. Ste-
teruntq[ue] sol et luna
spacio vni[us] diei, nec Sub ezechia: qñq[ue]
antea nec postea fu- hore addite sunt, hic
it tam longa dies, vnus dies.
Quinq[ue] vero reges
absconderunt se in spelunca vrbis maceda.
Preceptisq[ue] iosue socijs suis et ait. Voluite
saxa ad os spelūce et apponite custodes: vos
autem persequimini hostes. Cesis itaq[ue] ad
uersarijs plaga magna: redijt exercit[us] ad io-
sue in maceda: vbi tunc erāt castra sana et in
regro numero. Et ait iosue. Producite qñq[ue]
q[ue] reges de spelūca. Quibus eductis: dixit
ad principes exercitus. Ponite pedes super
colla regū istoz ne timeatis. Sic faciet dñs
cunctis hostibus vestris. Quo facto suspē-
derunt reges in patibulis. Depositosq[ue] ad ve-
speram piecerunt in spelunca in qua latue-
rant: et posuerūt sup os eius saxa in tumulū
sempiternū. Eadē die percussit madā et regē
et in ore gladij. Postea vero vastauit lebna
et lachim, eglon quoq[ue] et bebron et dabit et

reuerfus est cum omni israele ad locū castro-
rum in galgala.

De xxiij. regib[us] percussis a iosue.

Capitulum, X.

¶ Hod cum audis

q[ui] set iabin rex asor misit ad oēs re-
ges circumstātes. Egrediens sunt
viginti quattuor reges cum turmis suis ha-
bentes secū trecenta milia armatoz, et duo
milia curruū conuenerūt ad aquas meron-
als meroy, ut pugnarent cōtra israēl. Dixit
q[ue] dñs ad iosue. Ne timeas eos: cras tradā
tibi omnes vulnerādos, equos eoz subne-
uabis: et currus igne cōbures. Factumq[ue] ē
ita. Percusseruntq[ue] omnes filij israēl: preter
eos q[ui] i cūstrates munitissimas se receperūt.
Fecerāt enī sibi chananci plures munitōes
pualidas a die qua audierāt egressū israēl
ab egypto aduersum se, nec eas nisi longo tē-
pore et graui labore obtinuit israēl. Vastā-
uit tamē vniuersam circaregiōē: nulli etati
hominū parcens aut sexui, ditatusq[ue] est sup
modū ex hostiū preda.

De altari in hebal, et prima distributione
terre.

Capitulum, XI.

¶ Quintus iam an

q[ui] nus trāsierat et trāstulit iosue lo-
cum castror[um] in sylo, et ibidē trās-
tulit tabernaculū cum omni ornatu suo p[ro]
loci opportunitate. Et inde p[er]cessit in siche-
m cū omni populo, et constituit in monte he-
bal altare domino de lapidibus impositis:
obtulitq[ue] sup eo holocausta et pacifica. Scri-
psitq[ue] sup illud deuteronomiū, qd̃ quidam
intelligūt mandata tñi deuteronomij. Pos-
uitq[ue] mediā partē populi sui super montes
hebal cum sacerdotib[us] et leuitis, allamq[ue] me-
diam in montē gazarin: cum sacerdotibus
et leuitis. Et acclamauerūt sibi alternatim
benedictiones et maledictiones sicut man-
dauerat illis moyses. Porro iosephus tra-
didit maledicta et benedicta in altari cōsecra-
ta reliquissit. Quo facto redierunt in sylo.
Locessit autē iosue tributū iuda montana ad
meridiem que iam adquisierāt sed nondum
forte tradidit. Effraim quoq[ue] cōcessit mon-
tana ad aquilonē, inter vtrūq[ue] mediā tribū
manasse collocans. His tribubus cōmissit
terraz, alijs in castris immanentib[us], cum quā

Josue

bellicose erant, tum qz digniores. Sciebat enim iuderegnū esse promissum, et manasse et effraim benedixisse iacob p beneficio Josseph patris eoz. Sz ipe quoqz Josue effraim erat. Dedit aut effraim extra sortē aliozū agri sicheim quē dederat iacob singulariter Josseph filio suo: et sepelivit in eo ossa Josseph Hieronym⁹ tñ testat se vidisse in sicheim sepulcra alioz vñdecim patriarchaz, et credibile est q quicqz tribus suū patriarchā retulit in suam sortem.

Exbron data est caleph.

Capitulum. XII.

Ecessit autez ca-

leph fili⁹ iephone ad Josue coram omī ppo. Et ait. Posti q locutus sit dominus de mez de te ad moysen, et q iuravit mibi moyses in reditu ab exploratiōe dicēs. Terra quam calcaverit pes tuus erit possessio tua in eternū. Pollicitusqz ē mibi dñs terrā in q inuenim⁹ enachim te audiēte. Quadraginta qnqz anni sunt ex q locutus est dñs verbū hoc. et hodie. lxxv. annorum sum, sic valēs vt eo tpe valebā. Benedixitqz ei Josue et tradidit ei ebron in possessionē, et quicūqz terra a prelijs.

Nūo Josue sorte diuisit terrā decē tribubz.

Capitulum. XIII.

Zeruz cōnocauit

Josue eccliam in sylo: et ait. Senus bonū est vt terrā quam pmisit nobis dominus sorte diuidamus. Et assumpsit de singulis tribubz tres industrios viros ad psiderandā terrā: deditqz eis decem viros metendū peritos: quos ppter artem veritas nō lateret. mandās eis ne fm quātitatē terrā metirent. Sed fm estimationē felicitatis terre et q minus esset idonea. Nam sepe plaris sunt decem iugera qz centū, et q in scriptis redigerent terre diuisionē. Viri aut circueuntes terrā et estimātes septimo mēse reuerſi sunt ad eum in sylo, plectisqz sortibz: prima fors iude egressa est, secūda symeōis, tertia beniamin. Hec fors angustissima fuit ppter terre fertilitatē. Tuleſt em hiericho et hierosolyma. Quarta effraim, qnta medseta, et manasse, sexta isachar, septia zabulonitis, octaua aseris, nona neptalim, vltima danitis. Et notandū q fm cōcessionem terre p-

us factā duabus tribubz et dimidiē, et traditionem postea factam fm sortes nouē tribub⁹ et dimidiē. Clarie quandoqz loquunt auctores. Legitur enim q iudas habuit terram sine sorte, et q obtinuit hierusalem, nec potuit inde eicere iebuseū, que de cōcessionē dicta sunt. Alibi legitur q beniamin possedit hierusalem: quod de traditionē dictū ē. Iterū legitur q Josue locutus est septem tribubz dicens. Usqz quo torpetis ignauia. Date mibi viros qui diuidant vobis terrā. Cūqz hoc omnibz dixisset: septem tñ legitur hoc dixisse, quia due trib⁹ et dimidia terram concessam quasi traditam possidebāt. Inde est q hoc nomen iudea diuersis modis accipit. Quandoqz dicit iudea tota terra pmisionis, et tūc a iudeis dicit, fm quod dicit pompeius iudea fecisse tributariā, qñ qz iudea tñ regnū iuda: vt ibi. Audiuit Josseph q archelaus regnaret in iudea. Qñqz p sola sorte iude: vt ibi. Iudea et hierusalem id ē fors iude et beniamin. Si ergo circa hoc sibi obloqui vident auctores, determinandū est fm terrā pcessam vel traditā. Nam iudas et effraim malo-

rem habuerūt cōcessionem vel traditā. Soli autez duo Josue et caleph quasi puilegiati sine sorte terrā habuerunt. Caleph ebron habuit Josue ramnatha vel ramna sara: et etiaz sicheim fm Jossephū. Hanc partem elegit sibi Josue post distributionem omnibus factam tanqz bonus dispensator. Sed et leuitis separauit qdraginta et octo ciuitates ad inhabitandū: quarū decem prius acceperant in amorrea. De reliquis triginta octo tres cōstituit ciuitates refugij. ebron de iuda, sicheim ex effraim, de neptalim cedēs. Tunc locuti sunt filij Josseph ad Josue. Cur dedisti nob quasi possessionem vnius funiculi: cum simus tante multitudinis. Responditqz Josue ad effraim et manasse. Popul⁹ multus es et fortis, non eris ptenus sorte tua, sed transibis ad montem: et poteris vltra terminos terre pmisionis pcedere: et parare tibi locum.

De irriguis are datis a patre caleph.

Capitulum. XIII.

De tempore ascē

edit caleph in terrā sibi traditā: et percussit ebron tres filios enach. et ascēdēs inde obsedit ciuitatē dābir: q̄ pus vocabat cariathepber, id est ciuitas litarū. Lites ei septores erant. Quam cū inuenisset munitā ait. Qui prim⁹ percussit urbem hāc et cepit dabo ei atam filiarū meā uxores cum ea, et cepit eā orthontel fili⁹ cenez frater caleph iunior eo. Erāt autē pter istos fratres tñ. Nam ille filius iephone: iste s⁹ fili⁹ cenez dōr, nisi forte pater eorū binom⁹ fuerit. De dicit itaq; caleph filiā suā axam fratri suo in uxore. Que cum pergeret cū viro ad urbem traditā sibi, suasa est a viro suo vt peteret a p̄e suo agrū in cōuallibus. Suspirauitq; et fleuit vt sedebat in asino. Cui caleph. Quid habes i q̄. At illa. Da mihi benedictionē Terrā arentē dedisti mihi: iunge et irriguā. De dicitq; caleph ei irriguum superius et irriguum infer⁹. Id est agros irriguos circa ciuitatē ab oriente et occidente.

In paralipomenon dicit ebron cariotharim, id est ciuitas siluarū, vel cariathebaal, id est ciuitas muscarū vel virozum.

Hec nota determinat obiectōes q̄ de eo fieri pōt. et caleph obuiabat legi tam date dando fratri nepoti suo filiā suam.

Nota q̄ caleph maxime seruare vōtū suū q̄ legem: q̄ interdicte matrimonij cū filiā fratris nisi forte lex i telligat de filiā fratris ex patre.

lxx. Redemptionem excelsarū et redēptio nē humiliū. subaudi fluentorum.

De reditu duarū tribuū et dimidiē Capitulum, xv.

De dem tempore

ecū tā quartusdecim⁹ trāssisset annus: dixit ruben iosue et gad et dimidiē tribuū manasse. Fecistis q̄ pcepit vobis moyses famul⁹ dei. Et q̄ dedit dñs fratribus vestris quietē. reuertimini ad terras possessionis vestre. ita dūtaxat vt custodia tis legē dei: et volatis eos: neceatis p̄ deos alienos, q̄ arcam et tabernaculū nō habebis

tis. Fratres sumus et serui vni⁹ dei: licet interiecto lumine separemur. In multa substantia reditis: diuidite eā cū fratribus qui remanserūt. Qui reuertentes venerūt ad tumulos iordanis. Sic em̄ dictus est locus p̄ quē transierunt. alius per quē transierunt filij israel dicitur vada iordanis. Et edificauerūt iuxta iordanē altare infinite magnitudinis: vocantes hoc nomine illud. Testimonij nostrū q̄ dñs ipse est deus. Videturq; Iosephus velle q̄ altari superinscriptisissent illud. Cūq; redissent ad propria nūciatū est iosue et his qui remanserant de edificatiōe altaris. et arbitrati sunt illos erexisse illud: vt immolarēt sup eo victimas. quod non licebat nisi sup altare quod statuerat deus ante tabernaculū. Cūq; arripuissent arma vt dederent eos de cōsilio: missus est ad eos phinees et decē honorati cum eo: qui dixerunt ad eos. Que est ista trāsgressio. Cur reliquistis deū israel et cultū eius: edificantes vobis altare sacrilegum. At illi responderunt. Absit a nobis hoc scelus. alioquin de⁹ ipse querat et iudicet. Sed timuimus ne cras dicerent filij vestri filiis nostris. quid vobis et nobis. Quid vobis et dño deo isrl. Terminum posuit dñs inter nos et vos. Quāobrem memoriale hoc ereximus in signum: q̄ nīā fratres vestri sumus et detecole vobiscū. His auditis placatus est phinees. Et cum rerulisset verba hec ad omnē populū laudauerunt deū. Hic videtur quibuscū factum esse quod legitur in libro iudicū. q̄ angelus domini transierit de galgala ad locum flentium. Siquē potius videt Augustino hoc factum esse post mortē iosue. nō em̄ ausi fuerūt filij israel eo viuente ap̄e recedere a deo. nos illud loco suo explicabimus.

De federe qd statuit populus ad deum. Capitulum, xvi.

Voluto aut mul

eto tpe cōgregauit iosue oēm israel in sichim: et ait. Ego hodie ingredior vīā vni⁹erse carnis. et scio vos pronos ad irritandū deū. Eligite hodie qd placet: cui potissimū seruire debeatis. vtrū dñs q̄bus seruierunt patres nostri in mesopotamia. an dñs amorrhoeorū in quorum terra habitatis. ego autē et dom⁹ mea seruieamus dño. Et ait popul⁹. Dño seruie⁹: absit vt ab eo

Judicum

recedamus. Et dixit iosue Testes vos estis
qz hodie elegistis vob dñm. Et rñdert. Te-
stes sum. Et ascēderūt in sylo: vt statēt corā
dño. Percussitqz ppls in die illa fedus cū do-
mino: z in signū federis effudit iosue aquā
sup terrā. Vos erat gentibz i signū z robur
federis inīti sanguinē suillū effundere. quā
si diceret. Sic effūdet sanguis illi? q viola-
uerit f fed? Hebrei pō aquā fundētes: atro-
ciore penā in violatorē iudicabāt. Alij enim
liquores nō effundunt de vase. qñ aliqd ve-
stigiū sui in eo relinquāt. Sol^o aque liquor
prioris effundit. Nō faciēbāt hebrei in fede-
re inīto cū dño. q. dicerēt. Nō solū violator
hui⁹ federis peribit: sicut in alijs fit federibz.
sed tota pgentes ei⁹ pibit cū eo: vt nullū ve-
stigiū ei⁹ appareat sup trā. Scripsitqz iosue
in die illa pba hec in volumie legis dei. In
libro h^o z tulit lapidē pgrandē. posuitqz eum
subter quercū q erat ante sanctuariū dñi: et
ait. En lapsa iste erit vobis in testimoniū.
Solebāt em veteres hmōt durabilia erige-
re: vt sui diuturnitate poster⁹ inīti fed⁹ i me-
moriā reuocarent. Dimisitqz iosue populū
singulos in possessionē suam.

De morte iosue z eleazar. Caplm. XVII

Ost hec mortu

pus ē iosue: cū eet centū z decē an-
noz. Quadragintaquorū ānoz
erat cū accessisset ad moysen z qdraginta an-
nis seruiuit ei in deserto. Et q colligit qvls
gintifer ātis rerit ppls trās iordanē. z sepe-
lierūt eū i tamnassa
ra q sita ē in mōte ef-
frain. Eleazar qz
mortu⁹ ē. et sepeliert
eū in gabaa fines z
filij ei⁹. q data ē ei in
mōte effrain: q successit pīl in sacerdotium.

Gabaa fines pōt ee
nomē ciuitatis a fine:
es ibi sepulto. vl pos-
sunt ee due dictiōes.

Incidentia.

In dieb iosue ericoni⁹ p m⁹ iurit qdrigā
in grecia. erat qppe apō alias natōes Busir⁹
tyrānidē exercuit i hospites. phenic⁹ z catho-
mus d thebis egyptioz in syriā pfecti. in res-
gione tyri z sidonis regnauerunt. Sz catho-
mo recedēte in greciā terra a phenice pheni-
ca dicta est. Europe filie phenic⁹ iupit mī-
xtus est. Danaus p qnquaginta filias qno-
quaginta filios egisci fratris sui interfecit:
vno tñ supstite qui regnauit post eum.

Historia iudicum.

Quomodo iudas pugnavit contra chana-	ca. j.
neum.	ca. ij.
De cineis z transgressiōe ppli.	ca. iij.
De loco flentiū in galgalis.	ca. iij.
De othoniele.	ca. v.
De aloth z sangar.	ca. vj.
De delbora z Barach. Syfara. Jabel. z Ja-	ca. viij.
bin.	ca. viij.
De gedeeone.	ca. viij.
De abimelech.	ca. ix.
De thola.	ca. x.
De sair galaadite z morte eius.	ca. xj.
De septebe.	ca. xij.
De abessan.	ca. xij.
De abilon.	ca. xij.
De abdon.	ca. xv.
De samson.	ca. xvj.
Quō samson interfecit leonē.	ca. xvij.
Quomodo interfecit multos cūz mandibu-	ca. xvij.
la asini.	ca. xvij.
Quō tandē decept ⁹ fuit samson.	ca. xix.
Incidentia.	ca. xx.
De micha.	ca. xxj.
De vxore leuite.	ca. xxij.
De ruth.	ca. xxij.

Incipit historia iudicū.

Caplm. I.

Iber iudicū

Ihebraice sophim dñ. q ius-
dices describit vsqz ad he-
li sacerdotē. z ob h^o dñ iudi-
cū tāq materia. Videl⁹ tñ
qbusdam ab autoribz sic
notat⁹. vt qñ chronice scribēdo qsqz iudicū
tps suū in acs redegerit. Quis aut i vnū cō-
pegerit dubiū est. Dicūt qdaz q samuel. alij
q eldras Verisimili⁹ videt⁹. q ezechias q pa-
rabolas salomonis z librū regū i vnū colle-
git. Si qñt qre iosue z moyses iter iudices
nō annūerent. dicim⁹. qz nō solū iudicauerūt
pplm. sed z reuerūt. Leteri pō nil iuris i ppo
habuerūt: nisi q in tribulatiōibz suis p silio z
prudētia eoz ppls vtebat.

Quō iudas pugnavit ptra chananēū.

Caplm. II.

I factū est post

mortē iosue pfuluit popul⁹ dñm
p fines Quis ascēdet añ nos cō
m

tra chanaanem, et erit duplex bellum. Et dixit dominus, Judas. Non persona sed tribum designas. Credit tamen caleph prouidisse populo, sed pro more dicitate temporis nec rectoribus nec iudicibus annumeratur est. Et ait iudas simeoni. Ascende mecum in sortem meam et pugna contra chanaanem, et ego pergam tecum in sortem tuam. Non tamen in chanaanem legimus simeonem postea habuisse sortem, sed adhesit inde ut impleret quod prouiderat iacob de simeon et leui. Diuidam eos in iacob, et dispergas in israel. Ascenderuntque Judas et simeon in besech, et percusserunt in eo decem milia viros. Reprehedentesque adonibesech, id est dominum besech: adonay cum dominus sonat inciderunt summitates manuum et pedum eius. Hebreus tamen sermo videtur sonare pollices. Quibus cecis non est idoneus homo ad arma ferenda. Et ait adonibesech. Verito patior. Id ipsum enim fecerat septuaginta regibus quod colligebatur sub mensa mea ciborum reliquias. Et ascendentes in hierusalem percusserunt eam, tradentes in eccidionem et reliquerunt ibi adonibesech, et mortuus est. Nec intelligendum est, quod filii israel tunc habuerunt hierusalem in ditione sua expulso iebuseo. Hoc enim factum non est usque ad tempora dauid, qui expulsi iebuseos sedem in ea, et transfudit eam de beniamin in sortem regum. Hoc videtur a quibusdam recapitulando dictum factum esse viuentis ioseph ante distributionem sortium, quando processam sibi iudas habebat hierusalem, et totum recapitulando dictum usque ibi. Et surrexerunt alij qui non nouerant dominum. Alij tradunt eo ordine dictum esse quo factum, et ibi de muliere inchoant recapitulationem, dimisit ergo dominus populum re. Ascendit et caleph in ebron terram, et gigantum et percussis hostibus plenius possedit eam. Et recapitulat hic historia, quod supra diximus factum in ariathsepher. Cepitque iudas gazam et ascalon et acharon cum finibus suis. Nec potuit de leue habitatores vallium, quia falcatis curribus abundabant.

De cineribus et transgressione populi,

Capitulum III.

Illi autem ietro

f cinerum cognati moysi ascenderunt de ciuitate palmarum cum filiis iuda in desertum sortis eius quod est ad meridiem. Isti sunt

filij iobal fratris sephore uxoris moysi, qui relicto patre et patria secutus est moysen, et deinde cepit habitare in medio filiorum israel. Ciuitas autem palmarum dicitur hic engaddi. Vel quia hiericho sic solet appellari, et forte de campestribus eius ubi erat cum beniamin transfugerunt se ad iudas. Beniamin autem post iudam ascendit in hierusalem. Hinc putant quidam eam fuisse communem. Nec potuit eijcere iebuseum, sed permisit eum habitare secum in tributo. Efraim quoque ascendit in bethel, que prius vocabatur luz. Videntesque hominem egredientem de obsessa ciuitate dixerunt ei. Ostende nobis introitum ciuitatis, et faciemus tecum misericordiam. Quo ostendente percusserunt eam, hominem vero et domum eius distantes. Qui transiens in terram ethim, edificauit ibi ciuitatem et vocauit eam luzam. Nec delevit efraim chanaanem, sed passus est eum viuere sub tributo. Similiter et relique tribus cum essent confortate, maluerunt eos habere tributarios quam delere transgredientes mandatum domini, et conuerterunt se ad agriculturas. Qui ad diuitias se tradentes, per epulas et libidinem iam imbelles facti in conuersatione legum integri non erant.

De loco flentium in galgalis,

Capitulum IIII.

Angelus autem domini

a minis apparuit in galgala, et cum conuenissent filij israel ad eum de finibus suis transfugerunt se ad alium locum, et inscruerunt eum. Cumque improperasset eis dominus per angelum beneficia que eis contulerat addidit. Cur inistis fedus cum habitatoribus terre huius, et reuastis aras eorum, et nolulistis audire vocem meam. Quamobrem dominus eorum erunt vobis in ruinam. Hec angelo loquente eleuauerunt vocem suam et fleuerunt, et vocatum est nomen loci illius locus flentium, cognominatus ab euentu, sicut galgala collis propitiis. Immolaueruntque ibi hostias domino. Porro hic recapitulat historia de ioseph ad continuandam ordinem dicens. Dimisit ergo ioseph populum, et abierunt filij israel unusquisque in possessionem suam, scruteruntque domino cunctis diebus ioseph et seniorum qui post eum vixerunt, et nouerunt opera domini que fecerat cum israel. Mortuus est autem ioseph et omnis generatio seniorum congregata est ad patres suos.

De orthoniele, Capitulum V.

Judicum

Et surrexerunt

e alij qui non nouerunt dominum id est. non uiderant statutes eius. quas fecerat eis in exitu de egypto in deserto et in ingressu terre promissionis. Feceruntque malum in conspectu domini. et seruierunt baal et asaroth. et dijs terre. contraxeruntque consugia cum alienigenis. Quia ob rem indigna diuinitas. non deleuit gentes de medio eorum. ut essent eis in aculeum et laborem. Et transdidit eos dominus in manus chusan rasathaim regis mesopotamie et syrie. Seruieruntque eis octo annis. et clamauerunt ad dominum qui suscitauit eis liberatorem othoniel. fratrem caleph. quem iosephus cenez vocat. quasi equitocum patri. Et dicitur cenez quasi cenezus a loco. Et fuit dominus cum eo. et pergnauit aduersus chusan rasathaim. et oppressit eum et quiescit terra quadraginta annis. Et mortuus est othoniel. Hic dicit iosephus. occasione in beniamin facta pro uxore leuite. quod nos infra ponemus. sequentes ordinem huius libri. Et nota quod hebrei sub hoc nomine coprehenderunt annos seruitutis et quiescentis similiter sub alijs iudicijs. Aliiter non staret historia.

Incidentia.

In diebus othoniel Cadmus regnauit thebis. ex cuius filia semele natus est dionysius liber pater. Bithinia condita est a phenice. quod phenicibus quasdam tradidit litteras et ad scribendum uermiculatum instituit. Unde et color ille phenice dicitur est. qui postea littera mutata puniceus dicitur. Ephira que nunc corinthus dicitur a syssipho condita est. Vinos filius europa regnauit in creta.

De aloth et sangar. Caplm. VI.

Ediderunt autem

a filij israel facere malum in conspectu domini. Qui suscitauit aduersus eos eglon regem moab. et copulauit ei filios amon et amalech. Qui transiens iordanem percussit israel. et posuit idola sua in galgala. et fecit sibi domum in urbe palmarum. id est hiericho. et seruierunt ei filij israel decem et octo annis. et clamauerunt ad dominum. Qui suscitauit eis saluatorem. aloth. filium gera filij gemini. Qui utraq manu utebatur. propter xtera. Geminum quidam dicunt fuisse quem

dam uilem in beniamin. qui postea suis sepe legitur improperatus ob ignominiam. Hebrei tradunt hunc fuisse beniamin. Et quod si per anferesim. ubi

nos ponimus geminum. ipsi ponunt seminum quod sonat dextrarium vel dextrale. quod latine geminus dici posset. quia geminatur cum trahente. nisi seminus a semine. per. J. consonantem scriberetur. Dicitur autem a semine proprie seminus. sicut a dextra dextrarius. Aloth seruieruntque filij israel per aloth munera eglon regi qui fecit sibi gladium ancipitem longius diuis palme manus et accinctus est eo in dextro femore subter sagum. quod est quadrate forme militare indumentum. Erat autem eglon crassus nimis. Cumque obtulisset ei munera. profectus est socios qui cum eo uenerunt. et reuersus est ad regem et ait Verbum secretum habeo ad te o rex. Egressusque omnibus qui cum eo erant. accessit ad eum aloth et ait. Verbum domini habeo ad te. quod intelligendum est de somnio ex mandato domini. Qui statim surrexit de throno. Extenditque aloth manum sinistram. et tulit sicam de dextro femore. et infixit eam in ventrem eius valde nec eduxit eam sed reliquit in corpore. Ipse pro clausis diligenter hostijs cenaculi. per porticam egressus est et aufugit. Serui autem regis post longam moram intrantes. inuenerunt eum mortuum et iacentem in terra. Venitque aloth in sayrat. et insonuit buccina in monte effraim. et descenderunt cum eo filij israel ad uada iordanis que transmittunt in moab. Et volentes transire moabitas percusserunt circiter decem milia. et humiliatus est deus illa moab sub manu israel. et quiescit terra. lxxx. annis. Et mortuus est aloth. Et tunc de philisteis uolentibus intrare terram israel sangar occidit. de. viros vomere uno. Ipse quoque defendit israel. et eodem anno vitam finiuit.

Incidentia.

In diebus aloth cyrene ciuitas condita est in libya. et tripolemus longa nauis ueniens eleusim. frumenta ibi distribuit. Proserpinam rapuit rex molosorum orchus. cuius ingens canis cerberus piriborum deuorauit. qui cum theseo ad raptum proserpine uenerat. Sed et theseum deuorasset. nisi hercules supuenter

ens cum liberasset. Fricus et helles insidias nouercales euaserunt in nauti, cuius insigne fuit itaries. In dardania regnauit tros a quo troia condita fuit. Perseus occidit gozgonem metreticem, que ob nimiam pulcritudinem spectatores suos mentis impotes reddebat. Dionysius in indianisam condidit, et a suo nomine eam appellauit.

De delbora et barach sifara iabel et iabin
Capitulum VII.

Est mortem aioth

P addiderunt filii israel facere malum coram domino. Qui tradidit eos in manus iabin regis ebanaan, qui regnauit in asor et habuit ducem exercitus sui sifaram. Ipse autem habitabat in aserorb gentium que sic dicebatur, quia non ab uno populo, sed a multis collectis gentibus habitabat, et oppressit filios israel per viginti annos. Qui clamauerunt ad dominum. Erat autem delbora propheta sifor lapidoth, que posuerat tentorium suum in monte effraim sub arbore palme, que dicebatur palma delbore, et ascendebant ad eam filii israel in omne iudicium. Que vocauit barach filium abinoe de cedec, alias cedec de neptalim. Mulier enim itura ad prelium vocauit virum suum, qui supradictus est lapidoth. Creditur enim fuisse idem barach et lapidoth, quia eadem est utriusque nominis interpretatio. Interpretatur enim utriusque consulario, delbora vero hebraice apud que dicitur ad eum. Precepit tibi deus israel. Duc exercitum in montem thabor decem milia de neptalim et zabulon, ego tradam sifaram in manus tuas iuxta torrentem cyson. Cui barach. Nisi veneris mecum non pergam. Qui ait. Ibo, sed victoria tradetur in manus mulieris. Nunciatum est sifare, qui ascendissent delbora et barach in montem thabor ad pugnam. Et congregauit exercitum ad torrentem cyson, trecenta milia armatorum, ut ait iosephus, et decem milia equitum, et nonaginta currus falcatos, et alios currus duomilia et centum. Et ait delbora ad barach. Descende, hac die dabit tibi dominus sifaram in manus tuas. Et descendit cum decem milibus, delbora stante in monte ad orationem. Et precepit dominus sifaram et universam multitudinem eius. Venit grando et pluuia iruerunt in facies eorum, arcus et fundibule inuti-

les fiebant, plurimi de equis suis et curribus excussi conterebantur. Sicque conuerso in fugam exercitus sifara de curru exiliens et fugiens, peruenit ad tentorium iabel uxoris abner cinei. Abner enim cum omni domo sua recesserat a fratribus suis, qui habitabat ut diximus in sorte iude et tetenderat tabernacula sua in valle semijm iuxta cedec, et erat fedus inter regem asor et domum abner cinei. Porro iael suscepit fugientem et rogante ut celaret eum, et petenti poculum dedit ei lac ut grauius obdormiret. Illa vero dormienti clauus ferreum percussum malleo per utrumque tempus immisit usque in terram. Et barach post paululum venienti ostendit eum in terra confossum. Et sic impletum est quod dixerat delbora, quod per mulierem triumphus accideret. Barach pro agens exercitum super asor obuiam venientem iabin interfecit, cluitate funditus eiciens, ut ait iosephus. Cecineruntque delbora et barach canticum domino, in quo hortantur victores ad benedicendum deo, rememorando beneficium quod fecerat dominus israel dum daret legem in terremoto et pluuia, addendo et quomodo per sanguinem diximus quicuerunt hostes a semitis israel et quomodo defecerat fortitudo israel, donec surgere delbora, quando noua bella elegit dominus, ut mulier de viris triumpharet. Quod sequitur in cantico, surge delbora et loquere canticum non est ihebreo. Addidit quoque de quo primus infestauit amalech victo in ramoth israel in deserto, phidim ab effraim, id est a ioseph, effraim, et prophetauit eundem positea vincendum per saul ex beniamin. Et comendauit eos qui de manasse et isachar et zabulon et neptalim cum eis venerant ad prelium vituperans ruben et gad, et dan et aser, qui noluerunt cum eis venire. Quod etiam dicit ruben contra se diuisum, intelligitur quod separauit se a pugnantibus, vel quod rubenite inter se diuisi erant, quibusdam hortantibus ut irent ad prelium, alijs dehortantibus. Quod autem dicit pugnassee eos in thane iuxta aquas mageddo intelligendum est regionem esse secus cyson, qui preterfluit mageddon. Hebreus habet ramazache, quod interpretatur super altitudinem campi, et significat quod in campo ubi prelium est hostibus superiores facti sunt. Quod autem sequitur stelle pugnauerunt, aduersus

Judicum

ysaram non mathematice intelligendus est, quasi fatali constellatione hoc factum fuerit. Sed quia coruscantes et fulgura ita de sublimi ferebantur in eos, ac si stelle ruerent, et est hyperbolicos. Sequitur, torrens cydon traxit cadauera eorum sicut torrens cadum in, superple traxit cadauera egyptiorum. Cadum in interpretatur antiquorum, et ponitur pro mari rubro, eo quod antiqua miracula ibi facta sunt. Quod sequitur, conculca anima mea robustos, Vox est populi sese adhortantis. Sequitur, Benedicite terre merorib, dixit angelus domini. Merorib fuit vnus de principibus chanaan, delbora pro seipam dixit angelum domini, vel michael qui preerat israeli. Dixit ut malediceret merorib quod sonat arcanum, id est angelis apostatis, qui aduersabant ei in arcano. Postea benedixit tabel, quoniam fortiter egit, et quiescit terra per quadraginta annos. Eo tempore regni defecit apud argos, et traslatum est in micenas. Obijt liberpater cui sepulchrum est apud delphos iuxta apollinem aureum. Pingit pro muliebri corpore, quia mulieres militantes cum viris habuit in exercitu. Ilium ab illo conditum, Vileius condita.

De gedeone.

Caplin. VIII.

Ecerunt iterum si

filiis israel malum coram domino, qui tradidit eos in manibus madian et septem annis. Ascendebant enim madian et amalech singulis annis in israel, vastantes segetes eorum, et vniuersa iumenta trahentes in predam. Cumque damasset israel ad dominum, misit ad eos virum prophetam per quem exprobrauit eis dominus beneficia que contulerat eis, et tamen noluerunt audire vocem eius. Venit autem angelus domini, et sedit sub quercu qui erat in effra. Hic est vir quem dominus miserat. Lapis autem super quem sedebat et quere, et ager pertinebant ad ioas patrem familie ezei. Id est, honorabiliores inter alios illius familie. Bedeon pro filius eius timens hostes qui irruerant super terram, in occulto excutiebat frumenta in torculari, ut haberet vaticinium ad fugam. Ioseph dicit, hoc maximus fuisse diuine propitiationis indicium, quod tunc vire-

retur torculari pro area. Futurum enim per eum erat ut arce repleverentur et torcularia. Et ait angelus ad eum, Dominus tecum virorum fortissime. Cui gedeon, Si dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hec mala. Et respexit in eum dominus in angelo et ait, Vade ego mitto te in hac fortitudine tua, quam scilicet confero tibi respiciendo vel mistedo percuties madian quasi virum vnum. Cui gedeon, Si gratiam inueni coram te non recedam donec reuertar. Et corit gedeon heduz posuitque carnes et azymos panes in canistro et misit ius in ollam, offerens ea angelo. Cui angelus, Pone carnes et panem super petram et ius desuper funde. Quo facto tetigit ea angelus summitate virge quam gerebat. Et ascendit ignis de petra et consumpsit omnia. Angelus autem euauit ab oculis eius. Timens quod gedeon ait, Heu mihi domine, quia vidi angelum dei. Cui dixit dominus, Ne timeas. Non morieris. Eadem nocte ait dominus ad eum, Destruere aras baal quam erexit pater tuus, et neminem circa eam succide et occide taurum quem saginat idolis, alium pro taurum septennem quem ciues dedicauerunt idolo offeres mihi in holocaustum super altare quod edificabis mihi in summitate petre super quas ante sacrificium posuisti. Bedeon timens patrem et ciues, cum decem seruis omnia nocte compleuit, et vocauit altare patris domini, et lauit. In crastino ciues dixerunt ad ioas, Educ filium tuum ut moriatur, qui nam fecit hoc. Quibus ille ait, Nunquid vultis rores estis baal? Si deus est baal vindicet se. Exinde dictus est gedeon ierobaal, id est, fortitudo baal, quasi fortis contra baal. Igitur madian et amalech transito iordane sederunt in valle iesabel quasi locuste. Spiritus autem domini induit gedeon, vocauitque domum abiezer, de cuius familia ipse erat, et ipse misit nuncios ad manassen et aser et zabulon et nepralim. Qui occurrerunt ei triginta duomila. Et petijt gedeon signum victoriae a domino in vellere posito in area, si nocte illa vellere complueretur, area sicca maneret. Et factum est ita. Et expresso vellere rore concamimpleuit. Sequenti nocte ne casu factum putaretur petijt signum in contrarium, ut area irrigaretur, et vellus siccus esset. Quod factum est. Venit autem gedeon cum suis ad fontem qui dicitur arad. Et ait dominus ad gedeon

Populus multus est tecum, ne dicat israel, viribus meis liberatus sum, clama ad populum, Qui formidolosus est reuertat. Tamen intelligendum est alia tria que mandauit deo minus clamanda in populo cum non tacuisset, que moyses dixit in deuteronomio Qui edificauit domum et non dedicauit eam reuertatur Similiter, Qui plantauit vineam et non edum fecit eam prunem, et qui desponsauit uxorem et nondum accepit eam, Et reuersi sunt de populo vigintiduomilia, et tantum decem milia remanserunt. Et ait dominus ad gedeon Adhuc populus multus est, duc eos ad aquas in calore meridiei, et eos qui lambuerint aquas manu et lingua sicut canes existimans magnanimos separabis, Et inueni sunt tantum ex eis trecenti viri. Et ait dominus In his trecentis tradam madian in manus tuas. Quibus assumptis, et cibariis prunero et tubis, gedeon se certamini dedit. Eadem nocte dixit dominus ad gedeon, Descende in castra madian, tu et pharan puer tuus tecum, et audies quid loquantur, et confortabitur manus tua. Dissolutum enim erat cor eius. Qui descendens stetit in parte castrorum ubi vigilie erant, et audiuit quendam narrationem somnium pruneroni suo in hunc modum. Vi debas mihi quod panis et hordeo subcinerice et comestibilis descendebat in castra madian usque ad tabernaculum, scilicet regis, et subuertit illud et terre funditus coequauit. Et ait is cui loquebatur. Ille est hordeum inter grana et iter gressus israel videtur abiectum et in ista fraele viliis est familla gedeonis. Non est hoc aliud nisi gladius gedeonis, tradidit dominus in manus eius madian. Quod audiens gedeon adorauit. Et reuersus ad socios ait. Eamus, tradidit nobis dominus castra madian. Et diuisit eos in tres portas, et dedit tubas in manus eorum. Dextras, lagenas vacuas et lampades in medio lagenarum in sinistras. Et ait. Quod me facere videbitis facite. Et ingressi sunt per girum castrorum in tribus locis in vigilia noctis medie. Et cum confregissent bydrias, tenuerunt lampades in manibus, et insonantes tubis clamauerunt. Gladius domini et gedeonis, secundum iosephum

vacuas quoque pharetras portauerunt. Quibus simul complosis, terribilis audiebatur sonitus. Quo subito hostes excitati turbati sunt nec cognoscetes sese plurimum mutuis vulneribus ceciderunt, alij in fugam conuersi usque ad bersecha. Viri autem de neptalim, et aser et manasse qui redierant conclamantes persequerantur madian. Effraim quoque descendit in occursum fugientium et occupauit iordanem usque berthara, et occidit duos reges madian ozeb, et zeb. Ozeb in petra quadam zeb pro in torculari. Et vocatum est nomen loci illius torcular zeb et nomen alterius petra ozeb. Que modico apice littere differt a nomine ozeb, unde aque super uenerunt per manum moysi. Et forte differentia est in interpretatione. Et portauit effraim capita regum ad gedeon, et irascentes dixerunt ad eum. Cur contempsisti vocare nos ad pugnam. Qui ait. Ne forte indignaremini, Melior est enim racemus effraim vindemijis abieceris, sed in manus vestras dacti sunt reges madian. Quid tale facere potui sicut vos fecistis. Quo audito requieuit spiritus eorum. Transiuitque gedeon iordanem cum trecentis viris, nec poterat persequi fugientes pro lassitudine. Et ait ad viros sochor. Obsecro date nobis panes ut possimus persequi zebec et salmana. Qui negauerunt ei et sublamnauerunt eum. Idipsum responderunt ei viri phanuel petri panes ab eis, zebec autem et salmana in valle quiescebant: nil aduersi suspicantes, cum duodecim milibus tantum, cecis de exercitu centum vigintimilibus. Gedeon autem repete inuait super eos, et turbato exercitu eorum duos reges comprehensos secum reduxit. Et reuertens apprehendit puerum de sochor, et quasiuit ab eo nomina sentorum de sochor. Et descriptis ei septuaginta septem viros quos spinis et tribulis comminuit, tanquam auctores predictae sublamnationis. Turrim quoque phanuel subuertit, occisis habitatoribus ciuitatis. Luncq; rediit in effra regionem suam dixit zebec et salmana. Quales erant viri quos occidisti in monte thabor. Qui dixerunt. Similes tui. Et ait eis. Fratres mei erant vterini. Et ait primogenito suo. Interfice eos. Qui non eduxit gladium, timens quod puer erat. Surgens gedeon occidit eos. Et dixerunt omnes filij israel ad eum. Dominare nri tu et filij nostri et filius filij tui. Quibus ille. Non dominia

Judicum

hor vestri nec filius me⁹, sed dñs dominas
bitur in vos. Unū postulo a vobis dare mī
bī in aures aureas d' p'eda. Qui dederūt. Et
fuit pōd⁹ auri mille et septingenti sici. Et fe
cit ex eo gedeon ephor, et posuit illud in ciuita
te effra. et fornicatus est omnis isrl' in eo.
Et factū est gedeoni et omni domui e⁹ i rui
nam. Per ephor qd' est digni⁹ indumentuz
pontificis: intelligit q' gedeon fecit omnia
indumenta pōntificalia, et fecit i effra taberna
culū et altare preter illud qd' erat in silo. Et
factus est sacerdos. et imolauit sup illud ho
stias dño. Quāobrem offensus dñs omnes
domū e⁹ fere deleuit. Habuit em̄ septuagi
ta liberos de vxorib⁹. et vnū naturales ab i
melech d' p'ebina dyhoma. quā habebat i
sichem. Sic occidit
omnes fratres suos p
ter vnū. Et quieuit
terra quadraginta an
nos quib⁹ p'fuit ge
deon. Qui mortu⁹ ē
i senectute bona. et se
pultus est in sepulchro patris sui in effra

Per quod conijecit
q' postea penitentia
egerit. q' alibi q' vbi
dñs p'stituerat sacri
ficabat.

Incidentia.

Temporib⁹ gedeonis mercuri⁹ inuenit si
ringas. trahēs h' nomē a siringa vxore cath
mi. et armonica. q' ppter zelū armonie a viro
suo recesserat. Inuenit etiā lirā hoc mō. Re
perit etiā conchā testudinis mortue et putre
facte. cui⁹ nernuli arētes et extensi in ore cō
che ad aurā tenuē sibilū reddebāt. Incertū ē
aurē quis fuit. ut iste mercuri⁹. vtrū hermes
an trimegist⁹ philosophus an mercuri⁹ mi
nor. Tres ei legunt fuisse fm iosephum. Ti
rus condita est ante templū hierosolymorū
annis ducētis quadraginta. Dedalus aues
fecit metallinas q's volare fecit artificiose spi
ritu incluso. Dicitur etiā fecisse simulacra se
mouentia. Primus em̄ oim pedes statuaz.
a se inuicē separauit. alijs p'utūm eos fabri
cantib⁹. Qui cū filio in naue fugiēs. ppter in
uestigabile fugā pennīs auolasse estimat⁹ ē.
Argonautaz h'istoria facta ē. Orphe⁹ clar⁹
habitus est. Cuius discipulus fuit muscus.
Lin⁹ magister herculis clauit. Vinos cre
ditur cretētib⁹ legem dedisse. quod plato ne
gat. idram pō callidissimū fuisse sophistam
asserit plato.

De abimelech.
Caplm. ix.

Est mortem ge

p deonis filij israel fornicati sunt cū
balaim. nec fecerūt miscētiā cū
domo ierobaal. Ascēdit aut abimelech in si
chem ad omnē cognationē matris sue et ait.
Cōsiderate q' os vestrū et caro v'ra sum. Lo
quimini ad omnes viros sichem in hūc mo
dum. Quid vob melius est. vt dominent⁹ ve
stri septuaginta viri filij ierobaal. an vt do
minet vnus vir. Et locuti sunt de eo ad oēm
populū. et inclinauerūt cor populū post ab
imelech. et iurauerūt ei omnes i phano baal.
Quāobrem vocatū est deinceps idolū baal
berith. Berith em̄ cōiurationem sonat. Et
tollētēs de phano. lxx. pondo argēti dederūt
ei. Qui cōduxit ex eo viros inopes et vagos
et ascendens in effra occidit omnes fratres su
os super lapidē vnū. excepto vno ioathan.
Tunc omnes sichimite constituerūt abime
lech regem iuxta quercum in sichem. Si
querit quomodo ergo saul primus dicit rex
i israel. Potest dici hoc dictum esse propter
regnum vniuersale hic autē tantū regnauit
in sichimite. Quod cum nunciatū esset ioa
than. stetit in vertice montis garaim. vl' gar
risim. et exclamauit ad omnes sichimitas q' cō
uenerāt ad diem festum baal. Audite me vi
ri sichem. Ierunt ligna siluarum vt vngerēt
regem supra se. et dixerunt oliue. Impera no
bis. Que noluit deferere pinguedinē suam
qua dij vtunt⁹ et homines. Idipsum dixerūt
ad ficum. que noluit deferere dulcedinē fru
ctus sui. Idipsum dixerūt ad vitē. que no
luit deferere vinū quod letificat deū et homi
nes. Dixerūtq' ad rhamnū. Impera sup nos
Qui respondit. Venite g' et requiescite sub
vmbra mea alioquin egrediat⁹ ignis d' rha
mmo. et deuoret cedros libani. Est autē rha
mnus genus rubi qd' vulgo senticē appellāt
asperū nimis. et aculeatum sicut sentes Jose
phus d' hoc inter ligna habere naturā ignē
proferendi. Tūc exposuit eis paradigma dē
cēs. Interfecistis filios hierobaal. et filiū an
cille e⁹ sup vos cōstitulistis regem. Si recte
egistis cum hierobaal. et domo et filiis eius.
recte sit vobis. Si autem peruerse. egredia
tur ignis de abimelech. qui deuoret ipm et
vos. Que cū dixisset aufugit. Factū ē au
tem cū regnasset super sichem tribus annis
abimelech. dedit ei dominus spiritū malū

Historia

aduersus eum, et expulerunt abimelech ab vrbem et a tribu. Qui exercebat latrocia sup eos agens predā ex eis. Tempore pō vindemiarum intrauit gaal cum fratribus suis in sychem. Quo descēdente ad eos, descenderunt sychimite vineas, vinasq; calcauerunt, et ingressi phanū dei sui inter epulas et pocula male dicebāt abimelech. Gaal q; dicebat, Quis enim est abimelech vt seruiam? ei? Nunqd nō est filius hierobaal. Ironice dictū est, qsi nō est, sed spurius. Et addidit, Utinam daretur populus hic in manu mea vt auferres abimelech de medio, zebul quoq; quē fecerat abimelech principem in ciuitate: clā nunciāuit abimelech omnia. Surrexit itaq; abimelech cū exercitu nocte, et tetēdit insidias in pta vrbis. Egressusq; est gaal mane et zebul cum eo steterunt in porta. Lūq; ascendisset abimelech cū exercitu, dixit gaal ad zebul, Ecce de montib; multitudo descēdit, cui zebul Umbras montū vides, quasi hominū capita et hoc errore decipis? Rursus q; gaal. Ecce populus quasi d' ymbilico t're descēdit. Cui zebul, Vbi est os tuū nunc quo cōtra abimelech loq;baris? Egredere in pugna contra eum. Qui pugnauit et victus ē, et fugiens recepit se in vrbem, zebul autē expulit eum et socios eius. Sequenti die abimelech expugnauit vrbem, interfectis habitatoribus eius, eāq; destruxit ita vt sal in ea d'spergeret. Habitantes pō in turre sychimoz ingressi sunt phanū dei sui, qz locus munitus erat. Ioseph⁹ tamē dicit, pfugos p. pūm ciam congregatos supra petra munitissimā et nitebant eā mūnre vel murare. Quod vīdens abimelech ascēdit in montē selmō et p. cū ramū ferēs, dixit socijs, Facite quod ego ago. Qui tollentes ramos et circūdantes presidium succenderunt illud, et igne et fumo perierunt in eo mille viri, pter mulieres et paruulos. Et recedēs inde abimelech obfedit oppidum thebes. Erat autē turris in medio in qua receperāt se thebite. Et nota q; a thebis egyptiorum dicunt thebes. A thebis grecorum thebant. A thebe iudeorum thebite. Lūq; abimelech expugnaret turri, et ignē supponere niteretur mulier fragmen mole la ciens desuper fregit cerebrū eius, qui ostar mīgero suo. Percute me ne dicar interfectus a femina, qui interfecit eum. Hanc pestem dicit iosephus accidisse effraitis, eo q; iurgati

sunt aduersus gedeonē ad aq's iordantis.
Incidentia.

Eodē tempore corus inuētus est in grecia, quod instrumentum dicit strabus pellē esse cum duabus cicuis, per alteram inspiratur, per alteram reddit sonū. Et scribitur fm quosdam sine aspirāione, pro voce autem canentium et mensura et vento cum ch aspirato.

De thola,

Caplm. x.

Est abimelech

p iudicauit israel thola d' isachar filius phua patris abimelech. Nec moueat te phua et ioas fratres esse cum alter de isachar alter de manasse ori⁹ fuerit. Filij em fuerūt vnus matris, et duoz patrū, d' diuersis tribub; hic iudicauit isrl in sanis, xxiij. annis et mortuus est.

Incidentia.

Eo tempore hercules antheum viciit i palestra, et illum vastauit, bellū fuit inter lapistas et centauros, quos palefactus in libro d' incredibilib; nobiles fuisse describit equites thesalozum. Priamus filius laomedontis regnauit in troia Androgens athenis dolo interficitur. Theseus in agone minotaurū occidit, propter qd athenēses pueri tributa rij a pena liberati sunt. Fuit autē Minotaurus vir quidam inhumanus et valens in palestra magistratus minois. Unde et sic dicitur est, quasi minois taurus, id est minois carni fer.

De lair galaadite et morte eius.

Caplm. xxi.

Est tholam ia

p isrl galaadites, d' tribu manasse iudicauit israel, xxiij. annis habens triginta filios quos fecit p. p. nch. pes triginta ciuitatum, quas vocauit nomine suo aior tholam, id est, oppida lair, et mortuus est.

Incidentia.

Eo tempore theseus rapuit helenā, quas rursus receperunt fratres eius castor et polux capta matre thesei, eo pegre pfecto. Philistinus scribit a ciuib; tūijs 3020 et cartbagine cartbaginē conditā. Carmentis nympha lig teras latinas inuenit.

De Iepthe,

Caplm. xxi.

Judicum

Zerum filii israel

Iseruierunt idolis circumstantium gen-
tium. et tradidit eos dominus in man-
us philistinim et amon. Et afflicti sunt vehemen-
ter. xvij. annis. omnes qui habitabant trans ior-
dane in terra amorreorum. Amonite quoque iordane
transmisso vastabant iudam et beniamin et ef-
raim. Qui afflicti clamauerunt ad dominum. Qui
cum dure respondisset eis. iterum inuocare deos
quos elegeratis. piecerunt omnia idola de-
finibus suis. et doluit dominus super miseras eorum.
Congregati quoque sunt filii israel in masphat con-
tra amonitas qui fixerant tentoria in galaad.
Fuit eo tempore iephtha galaadites vir fortissimus
pugnator. sed filius meretricis. Hic habuit
uxorem de galaad. de qua suscepit filios. Qui
cum adoleuissent. eiecerunt eum tanquam spurium. di-
centes. Non poteris esse heres in domo patrum
nostrorum. Et abiit in terram tob. Et congregati
sunt ad eum viri inopes et latrocinantes. et cum
quasi principe sequebantur. Descenderuntque ad
eum maiores natu de galaad dicentes. Esto
princeps noster. et pugna pro filiis amon.
Qui ait. Nonne vos estis qui odistis me et eie-
cistis. Qui dixerunt. Non odimus te. nec veni-
mus ut persequamur te. sed ut sequamur te. Et
ait iephtha. Iurate ergo mihi. Et iurauerunt. Et
ascendens cum eis in masphat. humiliavit se co-
ram domino. et factus est princeps populi.
Et misit nuncios ad regem amon in beel-
peba. Exi de terra mea. cur vastas eam. Qui respon-
dit. Tulit israel terram meam cum ascenderet de
egypto et recepit eam. Cumque iephtha dis-
puleret eas. tunc bellum adquisitum et multo tempe-
re possessum. ecc. annis noluit acquiescere amon ut exiret.
Et ait iephtha. Iudicet hodie dominus inter israel et
amon. Et factus est spiritus domini super iephtha.
et egredies ad pugnam. votum vouit domino di-
cens. Si tradideris filios amon in manus
meas. quicumque de domo mea primus occur-
rerit mihi reuertenti. eum holocaustum domino of-
feram. Et percussit iephtha filios amon. plaga
magna nimis et humiliati sunt coram filiis israel.
Reuertenti autem iephtha in masphat. occurrit ei
ynigenita filia eius cum tympanis et choris.
Quia visca scidit vestimenta sua et ait. Deus fi-
lia decepsit me. et decepta es. Aperui os
meum domino contra te. Filia pro non dolens in hoc
casu per victoriam patris ait. Fac mihi parvum
quicumque pollicitus es. Hoc solum preita mihi

ut duobus mensibus circumceam montes. et plan-
gam virginitate mea cum sodalibus meis.
Et ait pater. Vade. Et expletis duobus men-
sibus rediit ad patrem suum. et fecit ei sicut vo-
uerat. Exinde mos increbuit in israel ut an-
nuatim veniant filii israel. et plangent filiam
septem quattuor diebus. Arguit iosephus septem
quia obtulit holocaustum non legitimum. nec
deo charum. Quid si canem obuium habuisset.
immolasset eum domino. Fuit ergo in vo-
uendo stultus. et in soluendo impius. Pos-
tuit tamen ante votum esse bonus. quia irritum fuit
per eum spiritus domini. et etiam post votum.
Nam et apostolus ponit eum in catalogo
bonorum. quidam tamen excusantes eum fac-
tissimi consilio spiritus sancti dicunt eum hoc
fecisse. Tunc venientes ad eum effraites dixerunt.
Cur contempsisti nos vocare ad pugnam. In-
cendimus domum tuam. Qui ait. Vocavi vos
et venire nolulistis. Et vocatis viris galaad
pugnauit contra effraim. Occupauerunt autem
galaadite vada iordanis. Cumque venisset ad
eos quidam fugiens de effraim. et obsecrans
ut permitteret eum transire. dicebant ei. Num
quid effraites es. Quo dicente non sum. inter-
rogabant eum. Dic ergo iheboletus quod inter-
pretatur spica. Qui respondit. iheboletus. eam-
dem litteram spicam exprimere non valens. Sta-
timque ingulabat eum. Et cecidit eo tempore
de effraim. xlii. milia. Et nota quod effraites pon-
tur hic per effraim. Effraites enim proprie dicitur be-
thleemita. Et iudicauit septem israel. vij. annis
et mortuus est. et sepultus in civitate sua sebeth
que est in galaad. Hic ab etate moysi usque ad
seipsum ait computari annos. ccc. Annis his
non adduntur decem et octo anni afflictionis
qui precesserant.

Incidentia.

Eo tempore hercules flammis se iniecit. Nam in
morbum inciderat pestilentem.

De abessan.

Capitulum. xxi.

Est iephtha iudica

puit israel abessan vel esse bon be-
thleemita de iuda septem annis.

Eo tempore agamenon regnavit micenis.
Denelans lacedemonie.

De abilon.

Capitulum. xxi.

Est abessan abi

plon zabulonites iudicauit israel annis

decem. Hic cū decē annis suis in. lxx. inter-
pretibz nō habet. Pro quoz damno supplē
do eusebius iosepho filio nūn samueli z sauli.
qz annos scriptura sacra nō dicit plures an-
nos qz in iosepho legebat annotauit. quate-
nus ab egressu isrl ex egypto vsqz ad edifica-
tionez templi. cccc. z. lxx. annoz. summam
quam scriptura predicat haberet.

Incidentia.

Ex tpe alexander belenā rapuit bellum
decennale surrexit. Denon et amazones
priamo tulere subsidium.

De abdon.

Caplin. XV.

Est abilon abdō

p thecutes de effraim iudicauit isrl
viij. anis. Sub his tribo iudicibz
non recessit israhel a dño. z quicuit terra. Et
ideo nil memoriale fecisse legunt. Tñ qdaz
tradunt sub abdon cladem factam in benia-
min pro vxore lenite.

Incidentia.

Huius anno tertio capta est troia z fluxe-
runt vsqz ad primā olympiade anni. cccc. vi
Tunc greci ad gloriā victorie sue cepēr an-
notare tempora sua sic. Anno a captiuitate
troie Incepta olympiade deinceps annota-
uerūt tēpora iuxta numerz olympiadū. Tan-
dē romani florentes

annotauerūt tempo-
ra sic Anno ab rube-
cōdita Ultimo chri-
stiani annotant sic.
Anno ab icarnatōe
dñi Capta troia me-
nela? z belena dene-
nerūt ad thuoziū re-
gem egypti quē ho-
merus polibum vo-
cat Anno tertio a ca-
ptiuitate troie vl qñ
to vt quidā volūt re-
gnauit eneas tribus
annis in italia i qua
prius regnauerant.
ianus. saturnus. plū-
cus. faunus. latinus. annis circiter. cl.

De samson.

Caplin. XVI.

Ursus filii israhel

el peccauerūt corā dño. z tradidit

eos in man? philistinoz qdraginta annis a
qua fuit ante h mō liberati sūt. Fuit vir qñs
dam de stirpe dan. noie manue. hñs vxore
pulcrā z sterile. Cui sepe orāt in agro p ste-
rilitate amonēda: apparuit ei angel? z ait Co-
cipies z paries filii: caue ne comedas aut bi-
bas deinceps nisi iux-

ta legem nazareoz
Filius em tuus erit
nazare? dei ex vtero
mris z deinceps ipe
liberabit isrl. Alia
littera. Et dices sam-
son robustus libera-
tor israhel. Que cum
oia idicassz viro suo
z comēdasset angeli
pulcritudinē. cōtrī-
stat? est vir. quia zelo
tes erat. z vt mitiga-
ret irrationabile viri-
tristitiam. pfuluit vt
ambo orarent dñm vt itez veniret angelus
ad eos: z instrueret vtriusqz de puero. Et ap-
paruit iterū angelus vxori. Que cū voca-
set vir: ait manue ad eum. Tu ne es qui lo-
cutus es d puero. Cui angelus. Sum. Cui
manue. Quid vis vt faciat puer. Et ait an-
gelus. Nazareus erit omni tempe vite sue.
Attulitqz manue bedum z panes. Cui ange-
lus. Non comedam. Si vis offerre offer il-
la dño. Et ait manue. Quod est nomē tuū.
Cui angelus. Eux queris nomen meuz qd
est mirabile. z obtulit manue que tulerat su-
pra petram dño: qui facit mirabilia. Et ascē-
dit angelus in flamma ignis: nec vltra appa-
ruit. Et intelligens manue esse angelz dei
ait. Voriemur: quia vidim? dominuz. Cui
mulier. Nequaqs. Nam accepit domin? ho-
locustum a nobis: z indicauit q futura sūt.
Platumqz filium vocauerūt samson: quod
sonat robustum Erucitqz cito puer: adeo vt
iam propheta futurus agnosceretur. cepit
qz spīritus domini cū eo esse in castris dan.
Id est. in exercitu tribus sue. Ul locus est in
quo prius habitauit samson. z est dictus ca-
stra dan p anticipatōez. Non dū em tribus
dan priam habebat sortem.

Quomodo samson inter fecit
leonem.

Capitulum. XVII.

Escendit igitur

D samson in thamnata philisteor
ut videret solentate que ibi age
bat. Et vltam ibi virginem percipuit. atq;
pariet mfi. Accipite mibi qso vxore thana
tea. q; coplacuit oculis meis. Qui dixerunt.
Cur negligis filias fratru tuoru. z tras ad
filias incircucisoru. Rescietes q res fieret a
dño. Cũq; descenderent cũ eo apparuit ei ca
rulus leonis in vineis oppidi. z irruit in eũ
samson in spiritu dñi. nil habens in manu
z dilacerauit eũ frustatim. quasi hedũ capra
rum. z hoc parentib; nõ indicauit. Desposa
taq; sibi vxore. cũ p aliquor dies rediret vt
acciperet eã. Declinauit vt videret cadauer le
onis. Et ecce apes erāt in ore leonis. z fau
mellis quẽ sumptũ comedit in via. deditq;
partẽ patri et matri et comederũt. partem q;
sponse tradidit. Cũq; thānatei ciues essent i
epul nuptiar. timētes robur iuuentis dede
rũt ei. xxx. iuuenes robustos. sermōe qñ soci
os. ope vero custodes. neqd forte vellet cõ
mittere crescere cuiusq; satietate. Quib; ait
samson. Propono vobis pblema. qd si solu
ueritis mibi infra septimãdies cuiusq; dabo
vob; xxx. syndones et totidẽ tunicas. alioqn
vos dabitis mibi totidẽ. Qui dixerũt. Pro
pone. Ait quoq; samson. De comedere exi
uit cibo z de forti egressa ē dulcedo Ioseph?
alia ponit verba Qui cuncta deuorat cibũ de
se genuit suauẽ. licet spe sit insuauis Nec po
tuerũt p tres dies ppositõz soluere. Cũq; ad
esset dies septimũ dixerũt spõse. Blãdire vi
ro tuo. vt indicet tibi pblema et indica nob
alioquin incedẽ te z domũ pñs tui. Que
sollicitas virũ fledo dicebat. Disti me. z lō
nõ exponi mibi. Septẽ igit dieb; cuiusq; fle
bat apud eũ. Sed quõ septẽ dieb; flebat cũ
supra dictũ sit septimo die cuiusq; venisse ad
eã iuuenes. Põr dict. Cũq; adeẽt dies septi
mus. id est cũ adhuc esset dies inter septẽ p
mus. Nõ ideo determinatuz est. ne putaret
post tres dies venisse. de quib; dictũ erat q
nõ poterāt soluere ppositiõez per illos tres
dies. Potest etiã aliter dici. Cũq; adesset di
es septimũ. id est. appropinquaret sed nõdũ
esset. vt dictũ sit adesset quasi iuxta eẽt. z ita
post tres dies inquisitiõis eorũ quarta die
venerũt ad eã z locuta est viro suo. Nõ autẽ
dictũ septẽ dieb; fleuisse hoc est in illis septẽ

non per illos. Quidam tamen corrigunt ita
Cũq; adesset dies vii. Quod vicio scripto
ris reor factũ. qui videns septẽ abbreviatum
estimauit legi vñũ Tandẽ die septima cũ ei
molesta esset exposuit. q statim indicauit ci
uib; suis. Et illi die septimo ante solis oẽ
casum dixerũt samsoni Quid dulcius mel
le. quid forti? leone. Qui ait. Quid dolosi?
muliere. Si nõ arasseris in vitula mea. non
inuenissēs ppositiõem meã. Et irruit spõ
rũ dñi i eũ. z descēdit a scalonem. z ibi pcut
sit triginta viros quorũ allatas vestes dedit
pronubis suis. Et iratũ samson rediit in do
mũ patris sui. Vxor autẽ ei nupsit vñ de
pronubis suis. Cũq; dies triticee messis in
starent venit samson visere vxorem suam fe
rens hedum. Cũq; cubiculũ eius vellẽ in
trare prohibuit pater dicēs. Putauĩ q odif
ses eam. et tradidi eam amico tuo. Sorore
habet que pulchrior est ea. sit tibi p ea vxor.
Cui samson. Ab hac die non est culpa in
me cõtra philisteos. Faciã enim vobis ma
la. Et cepit. ccc. vulpes et tũxit caudas cau
dis. z faces ligauit in medio. quas igne suc
cendens dimisit eas discurrere et incederũt
segetes philisteorũ intantũ vt vineas quoz
q; et oliueta ignis consumeret. Palestini sci
entes op? esse samsonis. vxorem eius et pa
rentes combusserunt tanquaz mali hui? au
ctores. Et ait samson. Adhuc expectam vlti
onem et quiescã. Et percussit eos plaga gra
uĩ. ita vt stupentes suraz femorũ imponeret
lẽr. interpretes dicunt ita. Percussit aliens
genas samson. tibiã super femur. quod ad
priorẽ sensum reducitur. id est. ammirabi
liter. vt stupentes tibiã vnũ pedis sup
femur alterius ponerent. Tamẽ quia tibijs
incedimus. et super femur sedemus. quidã
exponunt sic. Percussit tibiã super femur
id est. pedes pter sedentes in equo. Et ha
bitabat samson in spelũca petre ethan. quas
si in loco munito.

Quomodo interfecit multos cũ
mandibula asini.

Cap lñ. xxviii.

Inc ascenden

tes philistei in terrã iuda castra
metati sũt i loco q postea dicit
est lebi. id est. maxilla. Et dixerunt ad eos vi
ri iuda. Serui vestri sumus cur ascendistis

aduersus nos. Qui dixerunt. Ut ligem⁹ samsonem. Et ascenderunt tria milia de iuda ad samsonem. et culpantes eum dicebant. Nescis alias nosti. q⁹ philistei imperet nobis Veni mus vt ligem⁹ te. et tradam⁹ philisteis Qui ait. Iurate ne me occidat. Et iurauerunt. Et permisit se ligari duobus nouis funibus. Qui cum traheret eum et vociferaret philistei p⁹ gaudio. irruit spūs dñi i eū. et dissoluta sūt vincta ei⁹ vt lina stupe lince. et filū lini tortuz puta mine ad ardore ignis. Tollensq⁹ mādibulā asini iacentē in terra. interfecit in ea mille viros. alijs i fugā versis. Et exultās samson cecinit metricē. In maxilla asini. in mādibu la pulli asinaz. deleui eos. et percussi mille viros. Hebrei⁹ habet. in maxilla asini hemor. Hemorq⁹ sonat cumulū de cumulis. B ē in maxilla asini feci cumulū de cadaveribus mortuoz. Et percit mādibulā et vocauit nomē loci ramathel. v⁹ ramathlebi. qd ē eleuatio maxille. Rama em̄ excellū sonat. Et si truit ad morē. qd factū ē tradunt hebrei. qz dedit sibi glāz et nō deo. et clamauit ad dñm. Obsecro dñe en morioz et incidā in man⁹ in circūcisoz. Et aperuit dñs molarē dentē in maxilla asini. et egressē sunt aque. qd haust⁹ vires recepit. Et mutato noīe p⁹ori. dictū est nomē loci fōs iuocāt⁹ de maxilla. Cūq⁹ nō timeret philisteos. abijt in gazaz. et vidit ibi mulierē meretricē. et ingressus est ad eā. Quo cognito palestini posuerūt custodes i porta ciuitatis vt exeunte mane occiderēt. Samson p⁹ media nocte surgens. ambas fores apphēdit cū postib⁹ suis et sera. et in humer⁹ suis portauit i p⁹rice mōis q respicit hebron. Quō tandē deceptus fuit samson.

Capit. XIX. et XX.

Est hec ama

q erat i mōre sozech. Et ē sozech loc⁹ v⁹ gen⁹ vir⁹. Et venerūt ad

eam qnq⁹ satrape. i. nobiliores philistinoy dicētes. Disce ab eo i

quo habeat vires. et

quō valeam⁹ cū vin

etuz affligere et dabi

mus tibi singulū mil

le cetū argēteos. qd

ē. v. milia. d. Quidā

tamē distinguūt tra.

Dabimus tibi singulū.

Dis ei mulier fere na

turali amara et leuis

Un adā. Quid leui

us flamma flamen.

Quid flammie fama

Quid fama. mulier.

Quid muliere nihil.

mille. c. argēteos. Et blandita est dalila sa soni. Qui rñdit ei in dolo. Si septē neruice is funib⁹ nouis et adhuc humētib⁹ ligat⁹ fue ro. ero sicut ceteri hoīes Quos ioseph⁹ pal mites vineaz recētes dicit. Et attulerūt ad eā septē funes. quib⁹ dormientē ebriū col ligauit latētib⁹ apd se philisteis. Et cla mauit mulier Philistei super te samson. Qui rupit vincta qñ stupea Idipm factū est scdo. de septē nouis funib⁹. Cū aut⁹ tercio septē crines capitis ei⁹ circūligatos licio et clauo tēre infixisset. exco tatus ab ea samson. extraxit clauū cū crinib⁹ et licio. Cūq⁹ molesta eēt ei dalila. et deficeret aia ei⁹ ad morē. apuit ei veritatē dicēs. Na zareus sum ab vtero mris mee. Si rasum fuerit caput meum. recedet a me fortitudo. Tūc dalila reuocauit satrapas. vt venirent cū pecunia quā pmiserāt. At illa dormire fecit eū sup genua sua. et p⁹ rōsorē rasit septē crines ei⁹. id ē. oēs. Vel qz nonacula ascēderat super caput eius. etiā p⁹ solis septē rasis dñs recessit ab eo. Tūc abiect⁹ eū mulier. Quem cū apprehendissent philistim eruerūt oculos eius. et circūduxerunt eū p⁹ terrā. et apud gazam clausum in carcere molere fecerunt qñ seruili opere eū affligētes. Hebrei tamē tradūt. qz philistei coegerūt eū dormire cū mulierib⁹ robustis. vt et eo sobolem robustā susciperent. Procedēte tpe cum capilli eius renascerent. cum adesset publica solēntas ingressi sūt principes phanū suū vt immola rēt magnifice dagon deo suo. qz tradidit inimicū i man⁹ eoz. Cūq⁹ letaret⁹ puiuātes. ad duc⁹ ē samson. vt añ eos luderet. et ei illuderet. Stabat aut⁹ int⁹ duas colūnas qd dom⁹ innitebat. Et ait puero regenti se. Sine me vt tangā columnas. et paululum requiescā. Et apprehendens vtrāq⁹ columnā manib⁹ ait. Vortat anima mea cū philistim. Et cō cussis columnis. cecidit domus sup omēs. et multo plures interfecit mortens q⁹ viū. Et perierūt p⁹ter conuiuas circiter tria milia vtriusq⁹ sexus qui ludentem expectabāt de tecto. Tulitq⁹ eū vniuersa cognatio eius et sepelierunt eū in sepulchro patris sui. Et iudicauit israel viginī annis. Bactenus iudicū liber tempora signat. habēs annos du

Ebriū dñe nō vino. s. amore. vel satiātum alie legē nazareoz et cessisset añ tōluraz et recessisset ab eo dñs.

Judicum

centos nonagitano
ne et iudices, et pres-
ter sangar et barach.
hel. isaac. ezechias. samson. In nouo duo.
ioannes. et iesus.

Incidentia. Caplin. XXI.

De tempore ascani

us alba dedit secundum rex latino
ru palefactum in libro incredibiliu
tradit ylice in trerim crenoz fugisse scylla
spoliare hospites solitam. Syrenes qz mu-
lieres fuisse. que decipiebant nauigantes

De micha. Caplin. XXII.

Equitur histo-

ria de idolo miche. Huc at eue-
tum et alter de yroze leuite dicit
ioseph? stigisse post morte iosue: et an otho-
niel cum plurimu peccasset cora dno israel:
et tradidisset eos dñs in man? chananeoruz.
Qui abstulerit iude ascalonem. et accaron. et
multas vrbes in campetribz. et ipsos dani-
tas expulsos in monte fugere compulerunt.
Eo tpe fuit vir de monte effraim nomie mis-
chas qui suscepit a matre sua mille centu ar-
genteos votinos. Et fecit ex mandato mris
sue ex eis ephor et teraphim. id est. veste sa-
cerdotali et idola. Et separauit eis edicula i
domo sua. et impleuit manuyn? filioz suo-
rum. et factus est ei sacerdos. et inuestiuit enz
sacerdotio p aliquid appositu in manu eius.
vel impleuit manum ei. id est. sepe obtulit
ei taqz sacerdoti. In diebz illis no erat rex in
isrl: sed vnusquisqz qd sibi rectu videbat fa-
ciebat. Fuit aute alter adolescens bethleemi-
ta cognatus miche et leuita: sed paup. Qui
voluit pegrinari vbiqzqz comodū sibi rep-
perisset. Cūqz declinasset i domū miche. co-
gnita causa vie eius. pstituit eū sibi sacerdo-
te institues sibi p singulos ānos decē argen-
teos. et veste duplicē pter victuz. In diebus
illis tribus dan querebat sibi possessionē. et
miserunt quinqz viros vt exploraret terrā. i
qua possent habitare. Et intrantes domuz
miche. et requieuerunt in diuersorio leuite. Cū-
qz piderassent vestes et idola abierūt et ve-
nerunt lachis. Et vidētes locū vberē maz-
gnarū opum. et habitantes in ea sinetimore
et imbelles reuersi sūt ad fratres suos. et dixe-

rūt. Eamus et possideam? terrā quā vidim?
Nullus erit labor. Et pfecti danite sexcenti
viri armati. pmo māserunt in cartatharim
iude. q locus ex eo dictus est castra dan. al?
eodem nomie dictus est. de quo diximus in
samfone. Tertius eodē noie dictus est. vbi
ieroboā sacrificauit vitulos. Cūqz trāsissent
iuxta domū miche: intrauerunt āqz pdicti
viri vt tollerēt vestes et idola. Cūqz sacerdos
acclamaret: dixit ei. Veni nobiscū. Veli?
est tibi vt sis pater in vna tribu: qz in domo
vni? vni. Et abiit cū eis ferēs secū oia. Cum
qz inseqrēt eos mchas cum omī domo sua
videns eos fortiores et minātes sibi mortē:
reuersus est. Illi qo cū mulieribz paruulis
et iumentis et vniuersa supellectile sua venēst
ad pplm lachis. et pesserunt eos et vrbe in-
cenderunt. Et struxerunt sibi ciuitatē: nō p-
cul a libano. et iuxta fōres iordanis circa ma-
ximū campū sidōis in regiōe roob. Et appel-
lauerunt eā dan: que prius lachis vocabat.
posuerūtqz sibi in deū idolū miche toto tpe
quo fuit domus dei in silo. Jonathan qo fi-
lium gerson de genere moyse: et filios ei? sta-
tuerunt sacerdotes in tribu dan vsqz ad diē
captiuitatis sue. Cūqz replicet historia. in diē
bus illis nō erat rex in isrl. videt? sentire io-
sepbo qui dicit hoc factum quod sequit cir-
ca tempora eadem contigisse

De yroze leuite. Capitulu. XXIII.

Vit vir leuita ba-

bitas in latere montis effraim: ba-
bens yroze de bethleem. que iras-
to viro suo rediit in domū prius sui in beth-
leem. Secutus est eā vir suus cū puero suo
et duobz asinis: recōciliat? est yroze. Quarto
aut die cū regredi veller: tenuit eū socer vsqz
in crastinū. Quīto die sumpto cibo circa me-
ridiem egressus est ducēs secū duos asinos
onultos et pcutinā. Sic em qnqz yroze dī-
citur. Et vt videt? velle ioseph? luna qnta in
faustu iter arripuit. Cūqz trāsiret iuxta sebo
die declinante noluit ingredi oppidū gentis
aliene. Et transiuit in gabaa: que est in tribu
beniamin. et nullo eum recipiente sedebat in
platea. Et ecce senex rediens de agro q erat
in monte effraim et aduena habitabat in ga-
baa. Qui introduxit eos in domum suā. Et
cenantibz illis venētes viri ciuitatis filij be-
lial dixerunt ad dñm domus. Educ virū q

Historia

Ingressus est ad te vt abutamur eo, Tamen iosephus dicit non venisse eos p eo: s; vt raperent vxorem eius, Cum aut obtulisset eis se nec filia pginē z vxorē viri p viro, eduxerunt vxorē viri, Qua cum tota nocte abusi essent dimiserunt eam mane, querēdies ad hospitium expirauit ante ianuam, Et ferēs vir e cadauer in asino redijt in domū suā, z concidens eā in duodecim ptes, misit in oēs terminos israel, Et clamabant singuli Nunq̃ sic factū est in israel: ex quo ascenderunt patres nostri ex egypto, Et egressi sunt omnes quasi vn⁹ vir in masphat, cccc, milia pugnatōz: z dixerunt, Non redibit quisplā in domū suam donec vlciscamur in gabaa Et elegerunt viros vnū d

decē qui apportaret cibaria Et miserunt ad oēm tribū beniamin dicentes Tradi te nob flagitiosos d gabaa vt moriātur,

Qui noluerūt: imo dederūt eis i auxillū, xxv milia de beniamin Erāt em in gabaa, lxx, viri, ita sinistra vt dextra plāntes, sic etiā fundis lapides ad certū faciētes: vt capillū qz possent percutere, Et ascendens exercit⁹ isrl in silo p̃sultit dominū, Quis ascendet princeps certaminis cōtra beniamin, Et respōdit dñs, Judas, Hoc forte videt̃ facere pro iosepho de tpe huius cladis, Et ascendētes inde expugnabant gabaa, z p̃ma die egressi filij beniamin de gabaa percusserunt de isrl xxij, milia, sequenti vero die, xviij, milia,

Tertia vero die per insidias circūuenti ceciderunt z incenderunt urbem filij israel occidētes viros mulieres z paruulos, idipm facientes alijs ciuitatib; in beniamin De oīm numero beniamin soli sexcenti remanserūt,

Qui sederūt i petra emmoz, z planxerūt plāctu magno quatuor mētib;, Et iurauerūt filij isrl in masphat, q nullus eorū filias suas daret vxores filijs beniamin Tandē penitētes d

deletionē tribu vn⁹ requisierunt q̃s de israel nō ascenderat cū eis: nec iurauerat, Et inuēti sunt filij sabbis galaad nō interfuisse certas

Decimā partē viroz intellige, Sensus ē, Decimā partē viroz elegerūt ad apportanda cibaria,

Petra hec excelsa fuit, Rama autē excelsum sonat, Unde de plāctu istoz plāgentium filios suos dicitur in euangelio, vox in rama zc,

mini, Et percusserūt eos a viro vsq; ad mulierem, solis, cccc, virginib; reseruatis, Et aduocantes sexcentos viros d petra remmoz rediderunt eis forte beniamin, z cccc, illas virgines dederunt eis in vxores, Et inito consilio de dandis vxorib; ducentis que remanserant dixerunt eis Ecce solennitas domini ē in silo, z ascendent filie israel ducētes choros: z vos latētes in vineis exite z rapite singuli singulas vxores, Et factū est ita, Et restituta est tribu beniamin, In dieb; illis non erat rex in israel, sed vnusquisq; quod sibi rectū videbat faciebat, Eadē est clausula q̃ est supra, Ideo forte videt̃ q̃ circa idem tēpus vtrūq; factum fuerit,

Deruth, Caplm, xxxiii,

Est samsones iur

P dicauit isrl bellifacer⁹ dos qui non tñ in dex s; sacerdos a digniori officio agnomina⁹ est, Et trās lato sacerdotio a filijs eleazar, hic prim⁹ de filijs itamar accēpit sacerdotiū, in diebus e⁹cā ē fames i terra, et surrexit belimelech de berthelem effratus cū vxore sua noemi, z duob; filijs suis maalon z chelion Et ingressus est regione moabitidē vt palceret ibi, Quo mortuo filij eius duxerūt vxores moabitidas orpham z ruth, Tame iosephus dicit q̃ pater accepit filijs suis vxores z manserūt ibi decē annis, z mortui sunt ambo sine liberis, Hec

mi p̃o vidua z orba ta filijs surrexit vt rediret i patriā Audierat ei q̃ dñs dederat p̃plo suo elcaz comitabant eā nurus sue Que ait ad eas, Reuertimini filie mee i domū matris vestre Nō ēi vltra potest sperare viros ex vtero meo Et nota quoniam apud moabitas seruabat lex de semine suscitando: z ad quēcūq; orpha: z reuersa ē Ruth

Super paralipomenon dicit hieronym⁹ q̃ in dieb; belimelech sol stetit ad trāsgressores legi, S; qz nō timuerūt deū, tāta famē inualuit vt potiores i tribu iuda fugerēt cū vxore z liberis,

Iudicum

pro sequebat eam. Cui noemi. Audi filia. Non est deus noster sicut dii gentium, nec populus noster secundum ritum gentium vivit, expedit tibi ut redeas ad populum tuum: et ad deos tuos. Et ait ruth. Populus tuus populus meus, deus tuus deus meus.

Profectus sunt filii.

et venerunt in bethleem. Quod prius dicebat effrata ab uxore caleph, hec fuit maria soror moysi, secundum quidam translatam de heremo que postquam percussa est leporem agnominata est effrata id est, furor exultans, id est, experimento iram dei cognovit. Vel interpretatur speculum: quia plaga eius omnibus posita in exemplum. Et tunc propter incredulitatem ubertate sibi red-

dicta cepit vocari bethleem quod est domus panis. Percrebruit fama in bethleem et dicebant, Hec illa noemi. Quibus illa. Ne vocetis me noemi, quod est pulchra, sed vocate me mara, quod est amara. Egressa sum plena, et vacua reduxit me dominus amaritudine plena. Et tunc prius morebantur ordea. Erat autem ibi vir potens et opulentus boos, sanguine belimelech. Intrauit itaque ruth agros illius de voluta te noemi: et colligebat spicas pro metentes. Accidit autem ut egredere boos ad agrum: et ait messoribus. Dominus vobiscum. Et quesivit cuius esset hec puella. Et dixerunt. Hec est moabitis illa que venit cum noemi. Et ait boos ad eam. Filia ne vadas in alterius agrum. Nullus puerorum molestus erit tibi. Si sitis vade ad sarcinulas puerorum meorum et bibe, hora vescedi veni huc et comede, et intingue buccellam in aceto. Reddat tibi deus sibi mercedem.

cedes, quoniam confugisti sub alas eius.

Pueris quoque suis dicit.

Proijcite de manibus vestris idola vestra.

ut absque rubore colligat. Cuius comedisset ruth ad latum messorum comedit potentiam quam iosephus alibi

tam vocat, et servabat eam socrum suam. In ve-

Opiniones plures ponunt. Unde civitas que nunc bethleem dicitur prius vocata fuit effrata secundum primam opinionem dicentem. Maria sorore moysi translata illuc, quia mortua fuit in deserto. Hieronymus tamen dicit quod caleph suscepit effrata ut virum marie, et vergenit beseleel.

Cum terra illa calidissima sit homines regionis illius non remedium est in condimentis suis aceto quod frigidum est utuntur. Contraria enim prius curant, quam etiam calidissimum estus mitigatur.

In ve-

spera autem que collegerat virga excutit: invenit ordei quasi ephraim id est, tres modios. Cumque redisset ad socrum indicavit ei que fecerat sibi boos. Et ait noemi. Propinquus noster est homo: benedictus sit a domino. Idem fecit ruth sequentibus diebus usque ad aree ventilationem. Nos erat in israel quod in ventilatione aree dominus grande pium parabat pueris suis et messoribus. Et dormiebat in area: et quasi solennizans abstinebat ab amplexibus. Idem fiebat in consuetudine ontium. Si post vindemias fieret non legi. Et ait noemi ad Ruth. Lauare filia et ungere et induere cultioribus vestimentis: et ascende in aream cum alijs. Non te videat homo donec inebriatus fuerit. Cumque obdormierit: proijces te a pedum eius et ibi iacebis. Et fecit omnia que sibi socrus imperauerat. Et ecce media nocte evigilans homo expansit dicens. Que es. Et illa. Ego sum ancilla tua. Expande palum tuum super me: quia propinquus es. Cumque indicasset ei boos in talibus derogationibus castitatem esse servandam: addidit. Alius propinquior me est. Si te voluerit retinere iure propinquitas: bene res acta est, alioquin ego te suscipiam.

Surrexit itaque boos de loco ubi iacuerat iuxta arconum manipulos ante homines mul-

tuo se cognoscerent, et implevit palliolum illi ordeo quasi sex modijs: et rediens ruth onusta ad socrum indicavit ei que dixerat boos. Ascendit ergo boos ad portam et sedit cum iudicibus: et vocavit decem de senioribus civitatis et aduocavit propinquorem illum de quo dicebat: et ait ad illum. Partem agri patris nostri belimelech disposuit vendere noemi. Nos duo soli propinqui sumus: sed tu propinquior. Ene ergo si placet. At ille. Ego emam. Cui boos. Ergo non ex media parte oportet te legum habere memoriam, habeas necesse est cum agro relictam maalon ut suscites nomen propinqui tui. At ille ait. Cedo a iure propinquitas: tu autem utere meo privilegio. Et ait boos. Tolle ergo calcamentum tuum ut firma sit confessio. Iosephus tamen dicit. Boos itaque testificas seniores: iussit mulier ut esset solueret calcamentum secundum legem et in facie eius spueret. Joannes pro ait. Cui non sum dignus corrigiam cal-

Historia Libri

cliamēt solvere. Et his tribus cōiūctis q̄s diuersos casus q̄nq̄ ipse repudiās soluebat sibi calciamētū q̄nq̄so mlier soluebat et. q̄nq̄s vīr q̄ suscipiebat eā. S; q̄ cūq̄ mō fieret in op probrium refugij d̄ legē domus ei⁹ dicebat dom⁹ discalciamētū. Et ait booz astātibz. Hui⁹ rei testes estis sum⁹. faciet dñs hāc mulierē tibi sicut Rachel et lyaz q̄ edificauerūt domū isrl. Accepit itaq̄ booz ruth in vxorē. Et p̄ annū natus ē ei fili⁹ quē posuit noemī in sinu suo: nutritis et gerule fungēs officio. Et dixerūt ad eā vicine congratulātes. Ecce habes q̄ nutrit senectutē tuā et seruīat tibi plus q̄ septē filij. Ob h̄ vocauit nomē eius obeh. qd̄ hebraice interpretatur seruīens. Hic est pat̄ isrl patris dauid.

Sensus h̄or̄ ioannis fin vnam expositionem is est. Putabāt iohannes sp̄s sp̄se. id est. ecclesie. et fuit p̄suetudo vt mor tuo vno sine ple: vxorē ei⁹ duceret. p̄pinq̄uor eius cognat⁹. Qd̄ si nollēt: p̄m⁹ eū discalciamētū. et duxit eaz. Dicit ḡ iohannes. Non sū ego sp̄s: s; x̄ps cuius corrigiā calciamētū nō sum dignus solvere. vt ducā eius sponsam: non tñ ipse discalciamētū repudiāntem ducēs eā. Qd̄ notat hic.

Q̄ saul p̄secutus est dauid. cap. xxiij.
Q̄ nichol d̄posuit dauid p̄ fenestrā ca. xxiij.
De fuga dauid in nobe. cap. xx.
De fuga dauid ad achis. cap. xxi.
De morte abimelech et sacerdotū. cap. xxij.
De zipheis et q̄ dauid latuit ī spelunca. cap. xxij.
De morte samuelis et nadabis cap. xxij.
De fuga dauid ad achis cap. xxv.
De suscitātione samuelis. cap. xxvj.
Q̄ dauid vicit amalech. cap. xxvij.
De morte saul et filior̄ eius. ca. xxvij.

Historia libri regum.

Liber regum

in quatuor volumibz distinguit apud nos. fm̄ hebreos aut̄ ī duobz. et dicit̄ p̄ mū samuel a noīe auctoris. scōz vocāt malachibz.

regū. a materia. qd̄ā vocant malachoth. qd̄ sonat regnoz. sed vtr̄ose. Agitur em̄ in eo d̄ vno regno iudeor̄ tñ: et de regibz eius. licet in duo diuisum fuerit. Sc̄pt⁹ est at̄ chronice liber iste sub singulis regibz q̄ cōpac⁹ est in vñū a hieremia. qd̄ exinde p̄t̄ q̄ idē finis ē h̄ libz hieremie. Ad cōmēdatōz at̄ samuelis p̄mittit cōmēdatio p̄tis ē in hūc modū.

De parentibz samuelis. Cap. i.

Vit vir vnus de

f ramathaim soppim. de mōte effraim. et nomē ei⁹ belchana effraeus. Vir em̄ ponit̄ hic non p̄ sexu. sed p̄ rigore virtutū. nec vn⁹ p̄ numero s; p̄ singularitate religiōis p̄ alijs. Dicit̄ aut̄ ciuitas eius ramathaim q̄ in euāgelio dicit̄ arimathia. a lo sep̄ho d̄: ramath. quia in excelso sita erat. soppim p̄o speculatio interpretat̄. et est ibi gentiū casus. ac si diceret̄ de ramathaim speculatiōis. qz et ea circūfaciens regio lōge vide ri poterat. sic tradit̄ Hieronym⁹. Alij distinguūt sic. de ramatha in soppim. Nō est autē mons effraim nomē montis s; regiōis. Vñ in sequentibz vbi legit̄ de. xxiij. p̄fect⁹ regionū qui ministrabat salomoni p̄ singulos mēses. ponit̄ dechar p̄fect⁹ mōtis effraim. Fuit autē belchana leuita nonus decim⁹. a leui descendens ab eo p̄ caath. et isuar et chore. Vñ patz q̄ samuel nō fuit aaronita. et dicit̄ effra

Tabula in historia Regum primi.

Historia libri regum cap. j.
De parentibus samuelis. cap. ij.
De fenenna. cap. iij.
De ortu samuelis. cap. iij.
De filiis bel. cap. v.
Q̄ tertio vocauit dñs samuele cap. vj.
De morte bel et filiorum eius: et captione arce. cap. viij.
De remissione arce. cap. viij.
Q̄ orate samuele vicit isrl p̄blistim ca. ix.
Q̄ israhel petijt regem. cap. x.
De vinctōe saulis et electione. cap. xj.
De naas et secūda vinctōe saulis. cap. xij.
Q̄ samuel predixit sauli de translatione regni. cap. xij.
De clade p̄blistim et fauo quem comedit ionathas. cap. xij.
Q̄ saul vicit amalech. cap. xv.
De vinctōe dauid in domo p̄tis cap. xvj.
De morte golie. cap. xvij.

Regum Primi

teus, i. bethleemita. Fuit em̄ fm̄ mrem d̄ trī
bu iuda. Un̄ postea samuel posuit vnuz de
filijs suis iudicē in bethleē tanq̄ inter p̄rls
bules. Et nota q̄ qdā tria noīa dīstīnguūt
sic Effraie⁹ ab effraim scribūt p̄ duo, k ephra
teus ab ephrata, p̄ p̄ b, eufraieus ab eufra
ten, qd̄ est fugifer, p̄ cu, z est vt dīcūt termin⁹
inde iuxta eufraten.

De fenenna, Caplm. II.

Subiit autē hel

bchana duas vxores, nomē vni
anna, z nomē scōe fenēna, z cū
debit dīcere alteri de duabz, dīxit scōe: inu
ens, q̄ licz pares eēnt in noīe vxorū, tñ bec
scōa erat in amore vīrl. Erat at̄ anna pulcra
s̄ sterll, fenēna p̄o fecūda. Et ascēdebat vīr
ille tribz statuz dīebz fm̄ legē ī silo ad adorā
dū. Erāt at̄ ī silo duo filij heli om̄i z p̄hne
es sacerdotes. Lūq̄ imolasset helchana de
dit fenēne z filijs z filiabz e⁹ p̄tes, anne at̄ de
dit p̄tē vnā trīstī. Quidā putāt h̄ dīctū eē de
vestibz nonis q̄s dīstribuebat vxoribz z libe
ris ī die festo. S̄ maḡ putādū est eē dīctū
de p̄tibz sacrificiorz, q̄ p̄tingebant offerētes,
q̄s tanq̄ scās leuīte ceterz dīstribuebāt. De
bre⁹ sermo maḡ vī sonare, dedit anne mīssī
onē vnā duplicē: quasi vnā p̄tē eōpollentē
duabz. Porro anna trīstis erat, p̄ sterilitate z
nō sumebat cibū. Et egressa ē ad fores tab
naculī vt oraret helī sedēte ante postes, vt q̄
rētes p̄siliuz paratū eū inuenīrēt, z fies anna
votū vouit dño. Dñe exercitūz, si dederz mī
hī fecū vīrlē dabo eū tibi nazareū oībz dībz
b⁹ vite sue. Et attēdēs helī motū labīor̄ vo
cēz nō audēs: estīmās temulētā ait Digere
paulisp̄ vīnūz q̄ mades. Que rīndit, Neq̄q̄
dñe, S̄ mulier infelīc ego sum vsq̄ adhuc.
Dra p̄ ancilla tua. Intelligens at̄ eā helī ste
rile ait, Det tibi d̄s īrl̄ petīdēz tuā. Hebre⁹
tñ h̄z dabit. Un̄ mulier ex p̄missiōe sacerdo
talī securā abijt, vultusq̄ illī nō it̄ amplius ī
diuersa mutati, i. animus eius nō est deīn
ceps dīstractus ī varietates dubitatōis.

De ortu samuels, Caplm. III.

Factum est vt

e pareret filiū, vocauit nomē e⁹
samuel, i. postulatio dei q̄ a dō
postulatū suscep̄at, nec ascendit mīlīer ī silo
cū vīro suo: donec ablactaret filiū, z eū abla

ctatum duxit ī silo cū vītulis tribz, z modī
ls farīne tribz, hebreus tñ habz, z ī modīo
farīne, z cum amphora vīnī que est mensur
a trīum modīorū. Nec attulit simīlam, z
vīnū ad libandū tñ, cum ī libamīntbz
vītulorū pauciora sufficerēt, p̄sertīm cū
nō nīst vīnū vītulum obtulīset, sed ītel
ligendū est q̄ residuū dedit domui sacers
dotum. Porro mīrum videt̄ esse puerū bī
mū, quasi nouīter ablactatū adductū
esse ad ministrandū ī tabernaculo. Pro
pterea quidā dīcunt tres esse ablactatōes.
Prīma est a lacte mamille: que fit tertio an
no. Scōa a lacte infantie: q̄ fit septio. Ter
tia a lacte puericie: q̄ fit duodecīo, z sic amo
uel puer a nutrice, a pedagogo, a tutore. Dī
cunt ergo quidā eum adductū post secun
dam ablactatōē: ad īmbuēdū litteris. Un̄
ī sequentibz legitur q̄ per singulos annos
mīttebat ei mater tunicā paruā. Alij dī
cunt q̄ post tertiam ablactatōē quasi iam
 idoneum ad ministrādū, Unde statīm se
quitur, Puer autem erat mīnīster ī cōspē
ctu domīni. Cūq̄ obtulīset puerū helī ait
anna, Vīuit anima tua domīe: ego sum mu
lier infelīc pro qua orasti, z ecce filiū quez
dedit mībī dñs. Genus erat iurīstīrādī per
p̄firmationē, quasi dīceret, per animā tuā
domīne. Quidā tamen quādoq̄ per ex
ecrationē dīcī putant: vt ibī Vīuit anima
tua rex si nouī eūz, quasi dīceret, destruet me
vīta tua rex, si nouī eū, z orauit anna domī
nū: z dīxit, Exultauit cor meum zc. Can
ticum tamen est p̄prie nō oratio. Et contī
net tria hoc canticum, prīmū est gratiarū
actio, pro beneficijs sibi p̄stītis, secundū
est īnuectio ī sup̄bos occasione fenenne: vt
ibi Nolite multiplicare loq̄i, tertīo p̄phetat
de regno chrīstī: vt ibī, Dominus iudicabit
fīnes terre. Quod autē legit̄ ī cāntico dō
nec sterllis peperit plurimos, z que multos
habebat filios infirmata est, hebreus habz
pro plurimos septē, z pro infirmata ē, secta
est, z tradit q̄ singulis anne filijs nascentibz
singulī fenenne filij moriebātur, z quīq̄z fi
lijs anne duos filios samuels cōnumerat:
vt sūt septem. Redijt helchana ī domū
suā: z samuel ministrabat ante helī, z dīcit
eum iosephus anno duodecīmo pleno pro
phetasse.

De filijs helī, Caplm. III.

Oro filii heli ne

P scientes dñm, partē sacerdotales
de sacrificijs anteq̃ adolerēt ad
pem tollebant ab offerentibz crudā, vt lau-
tius sibi ppararet eā, z mittebat puer sacer-
dotis fuscūlā in ollā, z quicquid leuabat
fuscūla erat sacerdotis qd nō erat portio, s;
rapina Samuel autē ministrabat accinctus
ephor lineo, nō sacerdotali sed prophetico,
z tunicā paruam afferebat ei mater singulis
annis, z visitauit dñs annā: z habuit tres fi-
lios z duas filias Heli autē erat senex valde:
z auduit peccata filioz qui dormiebant cū
mulieribz excubantibz ad ostiū tabernaculi:
z eas que venerant ad purificandū pollue-
bant, Quidā tñ volunt q nō admiscebātur
mulieribz: sed corrupti pecunia dabant mu-
lieribus licentiam cōmiscendi viris suis in-
fra dies purificationū, Unde z pī dixit eis,
Trāsgredi facitis populū domini, z teptide
arguebat eos, Venit autē vir dei ad heli: et
ait ad eum, Loquēs locutus sum, vt dom⁹
patris tui ministraret mihi in sempiternū,
Absit hoc a me, sed honorātes me glorifica-
bo, z contēnentes abijciā, Ecce precidam
brachium domus patris tui, id est, auferam
sacerdotium de domo tua pro quo debeba-
tur ei armus dexter, z videbis emulum tuū
in tēplo, Quod factū est in diebz salomonis
cū sadoch qui fuit de eleazar factus est sacer-
dos, electo abiatbar: q̃ fuit de isamar Qui
dam tñ autumantē translaturū esse sacerdo-
tū ad samuelem: q̃ non fuit aaronita, Sed
nec legit samuelem fuisse sacerdotē nec aaroni-
tās amotos a sacerdotio: vsq; circa tēpo-
ra machabeoz, Qd autē addidit vir dei: ma-
gna pars domus tue moriet: forte impletū
est in primo quando occubuerunt filij eius
in bello, vel quādo saul sacerdotes nobe in-
terfecit, z in signū future veritatis predictū
ei vna die filios eius morituros, Porro in
diebus illis erat sermo domini preciosus,
id est, rarus.

Q̃ tertio dominus vocauit samuelem.

Capitulum, V.

Factum ē vna

die heli iacebat i lecto suo, z ocu-
li ei⁹ caligauerāt, nec poterat vis-
dere lucernā dei anteq̃ extingueret, Qd mīz

videtur, Non est em aliquis adeo cecutiēs
quin clari⁹ videat lucernā ardentē q̃ extrin-
ctā, pferim cū cecutiētes oculi clari⁹ videāt
ad lucernā q̃ ad diē, Quidā sic distinguunt
Nec poterat videre lucernā dei anteq̃ extin-
guerēt, i. moreret, Samuel autē dormiebat
z superabundat autē, Huic sensui videt cō-
sentire hebreus: q̃ distinguit ibi, nec poterat
videre: z subūgit, lucerna dñi nondū extin-
guebat, z sic p̃gue sequit, samuel autē dor-
miebat i templo dñi, id est in thalamo iuxta
tabernaculū vbi solus cū heli sacerdote dor-
miebat, Unde cū vocasset eū dñs: cucurrit
ad heli dices, Vocasti me, Falsum dixit, s;
nō est mentitus: z ait heli, Nō vocauit te Re-
uertere z dormi, z factū est secūdo similiter,
Nondū em samuel sciebat dñm, id ē, nodūz
habebat p̃sentudinē audiēdi dñm, Lūq; vo-
casset eū dñs tertio, itez abijt ad heli, Intel-
lexitq; heli q̃ vocasset eū dñs: z ait, Si des
inceps vocauerit te dices, Loq̃re dñe qz au-
dit seru⁹ tuus Cūq; vocasset eū dñs dormi-
entem ait, Loq̃re dñe, z indicauit ei eandem
cōmīnationē in domū heli quā pī fecerat
per virum dei, Non tñ putandū est iritām
factā esse p̃missione qz fecerat dñs aaron
de sacerdotio sempiterno, P̃missione tñ em
huiusmodi: semper addēda ē cōditio quan-
doq; posita Si custodierint filij tui testamē-
tum meū zc, Videtur iosephus velle dñm
ideo tertio vocasse samuelem vt p̃figureret
tres ipsius dignitates futuras, Fuit em p̃-
pheta q̃ ab hac vocatiōe dicit eum habuisse
se, fuit quoq; iudex, obtulit etiam quasi sa-
cerdos, eo q̃ paruulus esset scaboth nepos
heli, Hanc adiurauit heli samuelez: vt in-
dicaret ei vniuersum sermonem domini: et
indicauit ei omnia, Et ait heli, Dñs est, qd
bonum est in oculis suis faciat, Creuit autē
samuel, z cognouit vniuersus israel q̃ fidelis
propheta samuel esset dñō, z p̃sultit eū ois
populus iuxta verbū domini, Preceperat
enim dñs vt abijcerent diuinos z ariolos
huiusmodi, z sciscitarent a fratrib⁹ suis ver-
bum domini,

De morte heli z filioz eius, z captione
arce, Capitulum, VI.

Factum est cō

e uenerūt philistīm in pugnā i af-
sech, q̃ dicit locus teslabel, p̃enti-

nens ad israel, quā vocat iosephus ciuitatē amphelbenitis. Israel q̄ egressus est in p̄lium iuxta lapidē adiutorij qd̄ p̄ proleptim dictū est, id est, per anticipationē, postea p̄tebit, et victus est israel, et ceciderit de eo quas si quattuor milia viroz: et dixerūt seniores. Afferamus de silo arcam dñi sedētis super cherubin. Qd̄ idō dictū est sicut i psalmo. Qui sedet sup cherubin, quia gloria dñi ibi q̄q̄ apparebat. Et tulerūt arcam: et iuerunt cum ea duo filij heli. Nam et phinees tā fungebatur officio patris sui, et acceperat mandātū ab heli, ne forte redirent ad eus sine arca, et timuerunt philistim: et acius pugnauerūt. Fugitq; israel, et cesa sunt ex eo, xxx. milia pedum, et arca domini capta est: et duo filij heli mortui sunt. Cucurrit autē puer beniamita ex acie, et indicauit in silo quod factū fuerat. Heli autem sedebat contra viā que ducebat ad castra, spectās, id est, auscultās. Jam enim cecus erat vt tradunt hebrei, id ē nō cecutis. Qui audita strage poplī et morte filiorum quieuit. Cum autem audisset arcam captam cecidit retrorsum: et fractis ceruicibus expirauit. Huius autem eius vxor phinees pregnans erat: et pre dolore incuruauit se et peperit filium, vii. mensium: vt dicit iosephus, et vocauit eum icaboth, id ē, in gloriam dicens. Trāslata est gloria domini dñi. Porro heli iudicauit israel, xl. annis. Cui concordat iosephus, lxx. vero et paralipomenon dicit, xx. Potest dici q̄ post samsonem, xx. anni fluxerunt sine iudice, q̄ aggressi sunt annis quibus iudicauit heli. Qui dam tamē dicunt, xx. annos quibz iudicauit samuel aggregandos annis heli m̄gri sui. Sed verius anni samuelis cum annis saulis ascribunt. Sane potuit fieri vt heli factus iudei trāstulerit sacerdotium de domo eleazar. Eleazar q̄dem succedit phinees. Cui successit abiezr, cui successit buzi, cui successit ozi, et trāslatū est sacerdotiū.

Incidentia.

In diebz heli fuit tertius rex latinorū filius posthum⁹ fili⁹ enee et laurinte, a q̄ deiceps latini reges filij denotiati sunt. Hūc ascantus heredē reliq̄t, adhuc puulo filio suo iulio, a quo iulioz familia et originē traxit et nomen. Hecorū filij illū receperūt, expulsis posteris nestoris.

De remissione arce.

Caplm. VII.

Vlerunt autez

t philistei arcā dñi in azotū et statuerūt eam iuxta dagon. q. troz

pheū et surgētes diluculo inuenērūt dagon p̄stratū in terra añ arcā, et q̄si adorantes: vt dicit iosephus, et restituerūt eū in locū suū. Rursus mane sequēte inuenērūt eū p̄stratum, caput p̄o et man⁹ eius absisse a trunco iacebāt sup limē. Ob hoc nullus ingrediēs templū in azoto calcāt super limen vsq; in hodiernū diem, et aggrauata est manus domini super azotos, et percussit eos in secretiori parte natiuitatis, et cōputrescebant prominentes extales eorum. Quod iosephus dicit factum ex crudeli passiōe disenterie, ita vt putrefacta egererent intestina, et mures ebullientes d̄ agris corrodēbāt extales eorum, et satrapis cōuocatis dixerūt ad eos. Quid faciem⁹ de arca. Qui dixerūt, Circūducatur. Quocunq; autēz circūducebatur percutiebat om̄es in posterioribus, et fecerunt sibi sedes pelliceas, et conuenientes p̄ncipes quinq; virum: tractabant quid facturi essent, et erāt qui dicerēt causam passionum factam per arcam, alij p̄ casum, alij per corruptionē aeris et fructuum terre. Dixerūt autē sacerdotes et diuini Cur aggrauatis cor vestrum sicut pharao et egyptus. Remittite arcam sed nō vacuam. Respondite in capsella iuxta arcam quinq; anos aureos, et quinq; mures aureos p̄ numero ciuitatū que percussē sunt. Iosephus tamē dicit, v. simulacra hominū aurea, et ponetis arcam super plaustrum nouum, et coniungētis duas vacas ferās, quibz non est impōsitum iugum, et vitulos earum recludētis domi, et si recto itinere ascendant contra bethsames ipsa fecit nobis hoc malū, alioquin casu factum est. Ibant autē vacce mugientes in directum, nec declinātes ad dextram nec ad sinistram p̄ viā que ducit bethsames, et hec est vna sacerdotalium ciuitatum in tribu beniamin. Est altera bethsames in tribu nephtalim. Porro bethsamite metebant tritidum et venit plaustrum in agrū iosue bethsamite et stetit ibi. Et posuerūt arcā sup lapidē grandem quem putant hebrei fuisse aram edificatam ab abraam, et capsellam que erat iuxta eā, et ceciderūt leuīte ligna plaustrī et vaccas posuerūt sup ea i holocaustū dño. Viri autē bethsamite obrulerūt holocausta et victimas i

die illa; Afferunt quidā quinque tū esse ciuitates philistinorum. et ideo quinquaginta tū misisse anos aureos. et quinquaginta mures. Sed in sequentibus legimus sicileg fuisse ciuitas philistinorum. Vnde melius videtur quod dicit Isidorus quinquaginta fuisse tū metropoles. et quinquaginta obtulerunt annū aureū. et murem. alie solū mures obtulerunt vsque ad abel magnū. super quē posuerunt arcā dñi. Et videtur hec lra sonare quod abel sit nomen lapidis super quē posita fuit arca. Alij afferunt ciuitatē que tunc bethsames dicebat. quā postea dicta est abel. quod interpretatur luctus. propter luctum bethsamitarum qui secutus est. Et additum est magnum. ad differentiam alterius abel. que in sequentibus abela dicitur. vbi sapient mulier exclamauit ad ioab. Qui in terrogat in terrogat in abela. et tūc legimus super quē posuerunt arcā. id ē. iuxta quem. et per cuius se de bethsamitis. lxx. viri. et lxx. milia plebis. eo quod vidissent arcā nudā. Eredunt autē illi. lxx. deposuisse arcā cū nō essent sacerdotes. Si querit. cur ergo mortui nō sunt philistini quotquot viderunt arcā. potest dici quod nō peccauerunt videndo quibus nō erat prohibitiū videre. Timentes autē bethsamite misert ad viros cariatiarim ut reduceret ad se arcā. Qui reducerunt eā. tulerunt eā in domū aminadab viri iusti in gabaa. et eleazar filius eius sacerdos instituerunt in custodia arce. et fuit ibi. xx. annis vsque ad octauum annū regni saulis quā ipse tulit eā in castra. Transerat autē apud philisteos. viij. mēsi- bus. et tūc venit israel post dñm sedata ira dñi super eos.

Exorante samuele vicit israel philistinim. Caplm. viii.

Modo attendēs

quod samuel et videns eorum fiduciam in dño ait. Ascendam in masphat ut ore probem. Cumque ascēdissent in masphat. effun-

des aquā corā dño in quā maledicta gesta erant quā si idolatra bibebat labia eius adhererant sibi inseparabiliter. forte in signū federis sicut fecit iosue. et iudicauit eos ibi samuel. id est docuit eos iudicia dei. Quidā tū afferunt samuelem quoddā idolum redegisse in puluerē. et mixturā dedisse populo ad bibendū. et in barbis eorum iudicasse eos idolatrie a nō reis. sicut quondā fecit moyses. Et audierunt philistinim congregatum israel esse inermē in masphat. et armati ascenderunt aduersus eos. et timēs israel el dicit ad samuelem. Clama pro nobis ad dñm et obtulit samuel lactentē agnū in holocaustum. Et dū clamaret samuel ad dñm intus est pluu. et intonuit dñs fragore magno super philisteos. et mora est terra. et per loca padebat hiatus et philistini in fugā versi celi fuit a filiis israel quā percusserunt eos vsque ad terminos terre sue. Tulitque samuel lapidē. et posuit eorum in terminis. et vocauit nomē loci illius lapis adiutorij. Nec apposuerunt ultra philistinim. vnde traheret terminos israel. dū videret samuel. Iudicabat itaque samuel populum in bethel et galgal. et masphat circūfles per singulos annos et reuertebat in ramatha. et edificauit ibi altare. scilicet ibi iudicabat israel. Tres ille ciuitates famose erant bethel propter somnium iacob et galgal propter circūcisionē israhel. et masphat propter frequentiam sue. et ascēdebat ad eas samuel vicissim in tribus solenitatibus hebdomadarijs et iudicauit ibi populum. Alijs diebus ascēdebat ad eum populus in ramatha ad iudicandū.

Quia israel petijt regem. Caplm. ix.

Im autē senuis

et samuel. posuit filios suos ioel et abia. alter in bethel. alter in bethabee ut ibi sedētes iudicaret populum. Qui declinauerunt propter auariciā et peruerterunt iudiciū. Nō fecerunt populus dixit ad samuelem. Da nobis regē ut iudicet nos sicut ceteri gentes habent. Nō grauitur tulit samuel propter iniuriā sibi iusticiā circa odiū regis. Cumque consumisset dñm ait ei dñs. Audi vocē populi. nec se tātū abiecerunt semine. ne regnem super eos. Veruntamen predicis ius regis super eos. Et ait samuel ad populum. Hoc erit ius regis. Filios viros faciet sibi filios suos. equos et puros agricolas et fabros armorum. filias vias faciet yguetas et coquestrias et panificas. Seruos vestros et ancillas et iumenta ponet in ope suo.

Regū Primi

optimas vestra dabit seruis suis et vos eritis ei serui. et ait populus. Non audiemus te: sed erit rex nobis: et pugnet ante nos. et ait samuel. Ite ad propterea. opportune vos euocabo. cum cognouerit a domino quod daturus sit vobis regem.

De vinctione saulis et electione.

Capitulum. 2.

Erat vir de beniamin nomine cis de stirpe iemini: cuius erat filius saul. non erat vir melior illo in israel. Cumque

essent asine cis: dixit ad filiū. Tolle vnum de pueris: et quere asinū. Cumque pertransissent per montem effraim. et terrā salym. et terrā beniamin: et non inuenissent. venerunt in terrā suph. quod fuit proauus samuelis. et ait saul ad puerum. Reuertamur ne per me sollicitus sit pro nobis. Cui puer. Est vir dei in ciuitate hac: quod absque ambiguitate loquitur. Eamus ad eum: si forte indicet nobis de via nostra. et ait saul. Quid feremus ad eum. Panis defecit in sistrariis nostris et sportula non habemus. largitū in sportula strabat ut ait ioseph. putas prophetas acceptum munera. cum nec saul legisset obtulisse nec ille accepisset. Cui puer. Habeo in manu mea quartā partem stateris argenti. et ascende in ramatha. in qua erat vir dei. et dixerit puellis egredientibus ad aquam. Nunquid est hic videns. Que responderunt. Est hic homo sacrificaturus in excelso. Cumque ambularet in

viis medio apparuit ei sacrificium de prandio. et ait samuel. cui pater dicit dixerat dominus. cras muel illis.

bachora mittam ad te virum de beniamin. quem iunges super populum meum. Cumque samuel aspexisset saul dixit ei dominus. Ecce vir quem dixeram tibi. et ait ad saul. Ego sum videns. ascende ut comedas mecum. cras dimittam te. et que sunt in corde tuo indicabo tibi. et de asinis non sis sollicitus. quia inuenerunt. Postquam viderit saul habuisse sollicitudinem in corde per asinab. nisi hic determinasset prophetam. Unde aiunt hebrei saule vidisse per somnium se collocatum in vertice palme. quod est signum regnatura. et inde sollicitus erat. et ob hoc dixit ei samuel. Cuius erit optima queque in israel. Nonne tibi ascenderunt in excelsu. ante templum enim licebat sacrificare in excelsu. Cumque recuberet in triclinio dedit ei samuel locum in ca-

pite. et viri qui fuerant iurati. Et posuit

Cum multis locis daretur sacrificantes in ex-

ante eum armum quasi partes regale. quem dedit industria sua. et ait. Cumque manerent surrexerunt egressi essent ciuitates. dixit

samuel. Antecedat nos puer. et tu subsiste ut indicet tibi populum domini. Tulit autem samuel lentisculam olei quod est vas fictile. quadrangulum huius formam in latere. et effudit super caput eius. et osculatus est eum. et ait. Anxit te in principem domus super hereditatem suam. et hoc tibi signum. Cum recessisset a me inuenies duos viros iuxta sepulchrum rachel. qui dicent tibi. quia inuenerunt asinū. Cumque veneris ad quercum thabor. Et est thabor nomen hominis non mortis. Inueniet te tres viri. vnum portans tres hedos. alii tres tortas panis. et alii lagenam vini. et accipies de manu eorum duos panes. Postquam venies ad locum quod est statio philistinorum. eo quod quando ibi philistei castrametati sunt et habebis obuium cuneum prophetarum descendentium de colle domini. psallentium in instrumentis et prophetantium. Et insiliet in te spiritus domini. et prophetabis cum eis. Et nota quod samuel primo instituit conuentus religiosorum iugiter psallentium domino. et dicebat pueris eorum cuneum. quasi conue. Et dicebant prophetare. iugiter deum laudare. Et forte alii qui prophetabant ex eis. Et addidit samuel. Cum videris hec signa scias quod dominus tecum est et descendes a me in galgala. quia ibi conuenientem cum opus fuerit. Ego quippe descenda ad te ut offeras oblationem. vii. diebus. In consecratione eius sacerdos et regis tot diebus fiebat oblatio. finem quod dedit. Et addidit. Expecta hoc donec veniam ad te. et ostendam tibi quod facias. Tunc quod dedit. vii. dies refert ad expectationem sit sensus. Septem diebus expectabis donec veniam. quod postea explicabit. Cumque venisset saul ad cuneum prophetarum. prophetauit cum eis saul. Aiunt hebrei eum prophetasse de gog et magog. et de primis iustorum et penis malorum. Et ammirantes qui nouerant eum dixerunt. Nunquid est saul inter prophetas. et eis pater eius quod d. cum non sit de genere prophetarum. Alia littera habet. Et quod per eius. ibi eodem sensu. Vel ita. Et quod per eorum. Quasi dicat. Solus deus est pater prophetarum. et spiritus ubi vult spirat. non tantum in filios prophetarum. Exinde sum est in pueribus. Num et saul inter prophetas. Quod forte de solo saule dicebat. vel de quocumque repete sublimato. Et ita uenit ad nomen patrum suum. Qui cum quasi esset ab eo de verbis samuelis: de verbo regni tractauit. cetera indicauit. Vocauit autem samuel

plm in masphat. et ait ad illos. State corā dño: et faciem⁹ fortes p tribu familias et capi ta. et inuenit sorz tribu beniamin. et descendit vsqz ad saul filiū Cēs Et credidit samuel tēpe rasse fortes iuxta cor suū Scdēs āt saul q q reret. latuit: qst nolēs suscipe pncipatū Quē inuentū statuerūt in medio populi. et fuit al tior vniuersis ab humero et sursum. Et ait samuel. Ecce quē elegit dñs: nō ē ei similis in oī populo. Et exclamauit oīs plūs. U uat rex. Et scripsit samuel legē regni. et legit vniuerso audiente populo et rege. Et repo sūt libellū in tabernaculo: qd erat adhuc in masphat cū altari: et redierūt ad ppria. et saul abiit in domū suā in gabaa. Quidā pō des ppererūt eum et saul dissimulabat.

De Naas et secunda vñctione saulis
Capitulum. XI.

Scriptum est autez

f quasi p mēsem naas amonites obsedit tabes galaath. Quis pe rissent ab eo obsessi fed⁹ ait In b feriā vobis cū fed⁹ vt eruā oibz vob oculos dextros. eis ei qd bello capiebat dextros oculos eruebat vt sinistros scut celātes ad bellū foret inuti les. Et rñderit ei. Cōcede nob. vij. dies et mit temus in oēs terminos isrl. et si nō fuerit nob defensor egrediemur ad te Venerūt āt nūc cū in gabaa saulis. Et cū nūc assent b: Reuit pl's et tpe saul veniebat d agro seqns boues Et pmissit tabis se tertia die ventur eis i an xillū. et iussit aliqs eoz p ducatu itineri susti nere et diuit⁹ ispirat⁹ p cūdit vtrūqz bouē i fru sta. et cōminat⁹ est in oēs terminos israhel dicēs Qui n̄ exierit post saulē et samuele. sic fiet bo bus eius. et egressi sunt oēs quasi vir vñ tris centa mīlia viroz. et pstituit saul plm i tres partes. et ingressus est castra i vigilia matu tina. et percussit amon plaga grādi. Et ait pl's ad saul. Quis est q dixit. Nō regibit saul sup nos. Date nob vt interficiat. Et ait saul Nō interficiet quispiā hodie. qz fecit dñs salutē in israhel. Et ait samuel. Eam⁹ in galgala et i nouem sibi regnū. et iunxerūt saul i regē secū do i galgala. Et ait samuel ad pl's. Ecce rex gradit an vos. Ne abieciſt⁹ et dñm. et b vob signū. qz dedit dñs vob regē in ira. Ecce mes sis triticea est hodie. Inuocabo dñm. et da bit tonitrua et coruscationes. grādines et plu uias. et sic factū est statim ptra naturā terre il

lius. Et pl's timēs ait. Oia p fuis tuis. Ad didimus em pccis nris maluit peterem⁹ no bis regē Et ait samuel. Peccastis. nolite de inceps recedere a dño. et vinet. Alioqn pibi tis vos et rex vester. Fill⁹ vñ annū erat saul cū regre cepisset. i. humil tanqz puul⁹. Duo bus aut annis reguit sup isrl. i. iuste regit po pulū. In reliqs annis regni qsi tyrannus sit et nō rex Quidā b legūt d hys boeth filio ei dicētes cū anniculū esse in pncipio regni pa terni. et d eodē dictū est q duobz ānis reguit in isrl. qz āt duobz annis reguerit hys boeth certū est. qz aut annicul⁹ cēt cū regnare cepi set pater ei stare nō pōt. Saul em cū cūctis. annos reguit hys boeth pō regnās post pa trē iā qdragenari⁹ erat. Qd tū ipi determinā re conant. dicētes saul cepisse regre post he ly. et ponūt in regno saulis annos samuelis: Hebreus sic habet.

Et samuel p dicit saul de trāslatiōe regni
Capitulum. XII.

Plus vnus an

f ni erat saul cū cēt in regno. et duo bus ānis reguit. Legit sibi tria mīlia i isrl. i. cū regisset p ānū et post duos an nos qsi post tres ānos elegit sibi rē. Et erāt duo mīlia cū saul in machmas et i bethel Duplex pōt esse ite do lect⁹ huius capli. vel i gabaa beniamin. q vt saul sit noīatiui ca sus vel qz sit datiuū. lū eleazari Et percussit ionathas stationē philistinoz: que erat i ga baa. i. locū munitū. in q posuerunt philisti custodes tanqz dominātes in israhel et tūc cre xit se israhel aduersus philistīm Quo audito philisteli pgregati sunt ad pugnanduz p isrl xxx. mīlia currū. et. vij. mīlia equitū. et vulg⁹ innūerabile. Et ascendēs saul in galgala cō uocauit plm et samuele ad pfulendum dñm Et cum expectaret samuele. vij. diebz iuxta pdictum. dilapsus est ab eo pl's et timentes absconderūt se i speluncis et in abdītis et in antris. bebrei quoqz trāsierunt iordanē Qui dam erāt in israhel sic appropriato vocabulo dicti. Qui p timore credunt descendisse i ca stra philistīm et d obsequendū eis. Quis vbi disset saul moram sibi damnosaz. vij. die ob tulit holocaustum et pacifica. Cūqz complē set. ecce samuel veniebat et arguens saulē ait

Regum Primi

Quid fecisti. Respondit saul. Populus subterfugebat: et tu non veneras iuxta placitos dies, tamen ne hostes ascenderet ad nos pueri q̄ placare facies dñi. et necessitate cōpulsus obtulit dño. Videtur saul peccasse q̄ sine famule obtulit holocaustū dño ad p̄sulendū. Unde quidā vt supra dicitur dicunt. vij. dies quos dixit samuel nō esse expectatōis sed oblationū in p̄secratione regis. et dicunt nūq̄ sine eo esse offerendū ad p̄sulendū dñm. Verūtamē vt oblatōes. vij. dies fieret p̄ sacerdotē legiti. p̄ rege p̄o nō memi me legisse. Ad hoc valde mirandū est: cū iā bis inuict⁹ esset saul in rege. q̄ in neutra illaz fuit oblatio talis p̄ rege. Et ideo dici potest samuele sic mādasse. vt cū vellet saul imolare ad cōsulendū dñm citaret ip̄m: vt ostēderet ei que facurus esset. et post citatōne si morā faceret expectaret eū. vij. dieb. Saul p̄o die citatōis annuerant in his septē: et nō expectauit eū nisi sex dieb. Et addidit samuel. Ne quaq̄ regnū tuū vltra p̄surget. sed q̄sinit sibi dñs virū iuxta cor suū: vt regat p̄lm ei⁹. Abijt samuel in gabaa beniamin. et egressus est saul cū populo obuiā philisteis. necerāt cū eo nisi sexcenti viri: et ionathas filius ei⁹. Porro faber ferrarius nō erat i israel. Caueant em̄ philistei ne facerent hebrei gladiū aut lanceā. Et descendebat israel ad philistiim: vt eraceret acies oīm ferramentoz vsq̄ ad stimulū corrigendū. i. ad emendandū et eracuendū. Vel ita. Ad stimulū qui ē ad cor rigendū. subaudi boues. Cūq̄ venisset dies prelij nō est inuent⁹ ensis vel lancea i manu tot⁹ populi. excepto ense saul et ionathe. Et fecit saul arcam domini afferri in castra et achias filius achibor fratris scaboth portabat ephod.

De clade philistim et fauo quem comedit ionathas.

Caplm. xiii.

Ecce autem vt

a quadā die exiret ionathas cū armigero suo. vt exploraret statioz nē philistinoz patre suo ignorāte. et transire voluit ionathas ad philisteos p̄vallē preruptā scopulis hinc et inde eminetibz in modū dentū. Et ait ionathas ad puerū. Cū apparuerim⁹ eis. si dixerint manete donec veniamus ad vos stemus. q̄ si dixerint. ascendite ad nos ascendam⁹. q̄ tradidit eos dñs i ma-

nus nras h̄ erit nobis signū. Eūq̄ dixissent philistei ascendite ad nos. ascendit ionathas retrans manibz et pedibz et armiger ei⁹ p̄ ei⁹. Et exterruit eos dñs añ ionathan. et percussit ionathas cū puero ex eis. xx. viros in mediā pre ingerit. Et p̄turbata sunt castra. et diffusio glebāt mutuo se p̄imētes. et indicauerūt speculatores fugā hostiū saul. Cūq̄ quesisset q̄s ex nob abijt. repertū est abesse ionathan et armigerū eius. Et ait ad achia. Applica. id ē prepara arcam dñi ad p̄sulendū dñm. Cūq̄ tumultus crebresceret in castris: ait ad sacerdotem. Contrahē manū tuam. Et exclamans saul cum populo cepit p̄sequi fugiētes. Sed et hebrei qui transierant ad castra philistim. reuersi sunt vt essent cū israel. omēs q̄ se p̄us absconderāt redierunt in prelium. et iam erant cū saul quasi decē milia. Vidensq̄ saul morā damnosam si comederet adiurauit populū dicens. Maldictus vir. id est dign⁹ erit morte qui comederit panē vsq̄ ad vesp̄ram: donec vlciscar d̄ inimicis meis. Cūq̄ transiret populus p̄ saltum. apparuit mel flux ens. et nullus gustauit ex eo. Ionathas p̄o q̄ non audierat maledictū patris tinct⁹ vīrgas in fauo. Et cū gustasset illuminati sunt oculi eius. id est facies ex hilarata est resumpt⁹ vīribz. Dicit q̄ tanta copia mellis est ibi in cauis arbor et cauernis petraz et abditis terre q̄ plures reperiant saul decidētes sup terrā. Dicit iosephus inuenisse ionathan apud cubilia in quercu que erat in sorte effraim. Eūq̄ indicasset ei quidā maledictū patris. edere cessauit. nō approbans maledictū patris. Nā sumentē populo cibum. maior plaga fuisset in hostibz. In vesp̄ra p̄o popul⁹ sessus n̄amis et p̄ fame morā nō sustinens. pecora mactauit in terra. et comedit cum sanguine. Hoc est quocūq̄ modo occidit et corit anteq̄ sanguis bene dilueretur. nōdum purgat⁹ carni bus vlcēs. nō fm morem patrum guttura cultro laniauit: et eliquauit sanguinē. Dicit quidā q̄ de preda hostiū nemi licebat edere. donec imolasset vīctimā dño. alit edēs. q̄ cū sanguine edebat. Et ait saul p̄lo. Peccasti. Voloite ad me sacrum grande. et precepit vt omēs super illud sacrum et coraz p̄o

Usus erat. q̄ i p̄lo nō edebat donec sacrificiū vesp̄tinū fieret p̄ eis. Alioqn edebat cū sanguine quem fuderāt in bello.

fm morē patrum pecudes lanarent: ne for
te q̄s aliter faceret occulte. Tūc primū edifi
cavit saul altare dño. Unde patet q̄ nō sup
recens altare saul sam bis obtulerat i galga
la. Putat tñ quidā eū quotienscunq; obtu
lerit nouū altare pstruxisse. Hoc p̄o dictum
p̄mū. q̄ nūc plena iuxta dei placitū obtulit.
Cūq; nocte irruere vellet sup hostes: ait sa
cerdos. Consulam dñm. Sz p̄sulent nō re
spōdit dñs in die illa. hoc est nec nocte nec
die sequenti. Et ait saul. Taciturnitas hec ē
latentis causa peccati. Per viuentē dñm etiā
si p̄ ionathan factū est absq; retractatōe mo
rietur. Et statuit populū in parte vna. z se z
ionathan in pte altera. z cecidit fors sup lo
nathan. Et ait saul. Quid fecisti. Cui iona
thas. Nil mihi cōsciū sum: nisi q̄ heri nes
ciēs maledictū mel comedi. et ait saul. Do
riēris ionatha: quia nisi hoc fecero hec factū
at mihi dō. z hec addat. Et ait p̄lus. Ergo
ne ionathas moriet q̄ fecit salutē in isrl. Ait
uit dñs. I. p̄ viuentē dñm. vel sicut de est vi
uens z nō dñi gentiū. si ceciderit capillus de
capite eius in terrā. apostrophe ē. vel legi
tur si pro nō. z eripuerit ionathan a manib;
patris: z redierunt ad p̄ria. Saul vero cō
firmatus in regno: quocūq; se verterat supe
rabat hostes israhel. et percussit amalech. Pro
lepsis est. Vel forte prius percussit q̄ des
leret ex toto ex mādato dñi. Fuerunt autem
filij saulis ionathas z iesui z melchissua.
Quartus tacetur hys bōseth tāq; puer. z nō
dum militās. vel tanq; ineptus. Filie p̄o el
merob z mīchōl. z yro: eius achinoē. z p̄n
ceps militie abner filius ner patrueis eius.
Nam cys z ner fratres fuerunt. z filij absel.
Legitur tñ in paralipomenon. q̄ner fuit pa
ter cys. quod pro etate dictū est z quia nutrit
uit eum.

Ex saul vicit amalech. Caplm. xxi.

Tūc ait samuel

t ad saul hec dicit dominus. Demoli
re amalech z vniuersa e. quia re
stitit israhel cū ascenderet de egypto. Jume
ta quidē voluit dñs iterfici. vt nec in aliquo
memoria amalech supesset. Sūt qui dicāt il
los maleficos fuisse. z in pecudes se vertedi
habuisse peritiā. z idō ne sub forma pecudū
enaderent. etiā pecudes perijisse. Et recensu
it saul. cc. peditū. z decem milia ytroz iuda.

Nota q̄ fere vbiq; dicit vīr iuda tanq; po
tiores ceteris. Vñ alibi. Catulus leonis in
da. Cūq; inuaderet saul amalech dixit cyno
Recede ab amalech ne inuoluā te cū eo. quia
tu fecisti misericordiā cū israhel. Jetro em
qui z raguel z cis dicitur est. Bonū consiliū
dedit moysi. cuius dom⁹ habitabat in ama
lech. p̄ter filios obal. z egressi sūt cinei. z d
inceps habitauerūt in israhel. Ex his vñ est
rechab vt in paralipomenon legit. Hsunt
cinei qui venerūt de calore domus patris re
chab. Tūc percussit saul amalech i ore gladij
id est in vastatōe. quasi deuoratiōe. Vel est
locutiō. id est. in gladio. z pepercit saul agag
regē amalech. z optimis armatoz z ait domi
nus ad samuele. Peniter me q̄ fecerim saul
regē. z orauit samuel. p̄ eo dominū tota no
cte. Cūq; accepisset q̄ saul creperat sibi formi
cem triumphale in carmelo iuxta superbiā
gentiū q̄ faciebāt sibi arcū d myrtis z palmis
z oliuis in signū victorie descendit ad eū in
galgala. z occurrīt ei saul. Cūq; culpasset eū
q̄ quīpiam reseruasset de amalech. in excu
satiōem sui dicebat. populū reseruasse opti
ma ad offerendū domino. in gratia p̄actio
nem. Cui samuel. Vellor est obedientia q̄
victime. Super bonos delectat deus. z nō
super sacrificia. p̄sertim si obtulerint q̄ de
uerat deus perire. z ait saul. Peccaui. Sed
hac vice porta peccatū meū. id est. ora z satis
fac. p̄ me vel dimitte mihi. Cui samuel. Pro
iecit te deus ne sis rex super israhel. Cūq; vel
let abire samuel apprehendit eū saul p̄ sumis
ratē pallij eius. q̄ scissa est. z ait samuel. Sic
scidit dñs regnū a te hodie. id est. a tua poste
ritate. Cūq; simul adorassent dñm p̄cepit sa
muel adduci ad se regē agag z oblatu est ei
pinguis z tremēs. Et dixit samuel ad agag.
Siccine separat amara mors. q̄. d. Vñ est
q̄ sic te p̄cutit mors. z separauit animū tuū
a te. Quidā dicunt duas dictiōes se parauit
z suppleat aduersum te. vel fm altā literā. z
dicit agag. Sic me separat amara mors. q̄.
d. Mors q̄ separauerat a me meos amarissi
me separat me ab hominib;. z concidit eū sa
muel in frustra. z abiit in ramatha. Saul p̄o
ascendit in domū suā in gabaā. z nō vidit sa
muel vltra saulem in habitu. s. regio. nā in p
phetico postea vidit.

De vinctiōe dauid in domo patris.

Caplm. xv.

Primi Regum

Amuel autez lu

Igebat saul: et ait dñs. *Uscq; q; lu*
ges saul cū ego pieceri eū. Im
ple cornu oleo: et vade ad domū ysai: vt in/
ungas regē vnū de filiis ei⁹: et q; times. saul
ser vitulū qñ ad imolandū. Cūq; venisset in
bethleē dixerūt seniores ad eū. Pacific⁹ ne
ē ingressus tu⁹? Timebat enī ne ppter aliquā
correctionē misisset eū rex: vñ q; offensus for
te regi fugisset: et nō auderet eū recipere. Qui
cum dixisset se venisse ad imolandū: sanctifi
cauit ysai et filios ei⁹: et statuit eos corā alra
ri et vidēs bellab p̄mogenitū pcerū et opti
mū estimauit regem futurū: et ait dñs ad eū.
Ego non corporis pulcritudinē apicē facio
regalē: s; animi virtutē. In eundē modū p
bauer dñs alios. Statuerat enī ysai. viij. fili
os corā samuele. viij. p̄rios. et nathan ado
pratiū filiū samaa filij sui. et ait samuel ad eū.
Nūqd cōpleti sunt filij. Qui respondit. Ad
huc reliquus ē paruulus et pascit oues: et lu
benre samuele adductus ē dauid rufus. id ē.
rubicūdus et pulcher: et inuicē est in medio
fratru: et direct⁹ est spūs dñi in dauid a die il
la et deinceps. Et recessit spūs dñi a saul: et ex
agrabat eū spūs neq; missus a domo. Di
xit iosephus dauid tunc accepisse spūritū p
phetiā: sicut et ille q̄dem pphare cepit scō
sup se spūritu veniente. S; quia dictū ē spū
ritū recessisse a saul. et directū in dauid: videt
q̄ de eodē spū dicit. id est de grā spūs q̄ huc
usq; saul victor hostiū extiterat. Tūc dixerūt
ad saul serui eius. Spūs malus exagitat te.
adhibet tibi saltez peritū in cithara: et leuius
feres. Tradūt p̄physici q̄ armonia letū reddat
letiorē: et tristē tristiorē. Tradunt matema
tici q̄ multi demones armoniā ferre nō pos
sunt: et quādoq; nulli. et indicatū ē regi q̄ da
uid esset sciēs psallere: et vir bellicosus. Lū
q; misisset rex ad ysai p filio ei⁹: tulit ysai asī
num plenū panib; et vinū et hedum: et mē
sit ea regi p manū dauid. Dicitur autē asīn⁹
plen⁹. id est sufficiens onerat⁹: vel forte sicut
et boue et hircō fiunt vtres: ita de asino fie
bat sac ad aliqua ferēda. Igit cū spūs arri
piebat saul: dauid psallebat in cithara et leui
us erat ei: et quicq; recedebat ab eo spūrit⁹. Cū
q; alēqdū cessisset spūritus saul remissus ē
dauid ad patrem.

Demore Solie.

Laplin. XVI.

Actū est autē vt

Igregarent philistim aduersus
israel in plūm. Porro saul et isrl
castrametati sunt in valle terebith sub qua
abscondit iacob idola: et egressus ē vir spur⁹
de castris philistinorū goliath getheus de se
mine gigāteo: altitudinis sex cubitoz et pal
mo. Iste spur⁹ dicitur est: q; de ignobili pa
tre. id est gentili et nobili matre. id est iudea
nat⁹ erat. Spiritus et hybrida dicit ignobi
lis et patre: sicut manzer et noth⁹ ex mīe. h
exprobrabat isrl q; serui essent philistinorū
et pponerat eis monarchiā ita vt quoz vin
ceret athleta serui essent alioz. Hebrēl autē
stupebat et metuebāt eum nimis. Sic dice
bat goliath q̄draginta dieb;. Erant autē tres
maiores fies dauid in exercitu: et misit eis
ysai p manū dauid ephī polēte: et p. panes
et tribuno sub quo militabāt decē formellas
casei. id est decē cascos paruos et recētes. hebre⁹
habet. x. sectiōes casei: hoc est. x. genera et di
uersitates casei: et pcepit ei: vt secuz afferret
pignora fratru. id est libellos repudiij. Hos erat
euntib; ad bellū: vt libellos repudiij darent
vxoꝝib; vt si caperēt nec rediret vsq; ad tres
annos: liceret vxoꝝib; nubere cui vellent. Cū
q; dauid venisset ad locū certamis: egredie
bant eū singulis dieb; aliqui pliantes: ecce
ascēdebat goliath exprobrās vt heri et nudū
ulterū: et fugerūt israelite a facie ei⁹: et amī
rans dauid auduit a plurib; viris. Qui p
cusserit istū dabit eū rex: et dabit ei fillā suā.
Cūq; audiret eū eliab frater ei⁹ talia sciscitā
tez increpabat eū timēs ne pugnaret et occū
beret: et respondit dauid. Quid feci. Nūqd
nō verbū ē. Supple dignū increpatōe. q. d.
Cur p solo verbo increpas me. Ut ita. Ver
bū tantū ē et nō res. id est nō aio pugnādū h dico
sed vt rem scias. Nūciata sūt autē p̄ba dauid
ad saul: et ait ad regē. Ego seru⁹ tu⁹ pugna
bo aduersus philistē. Tūq; phiberet euz
saul: q; puer esset addidit. Ego seru⁹ tu⁹ in
terfecit leonē et vrsū cū inuasisset gregē. Erit
igit h increpatus qñ vn⁹ ex eis dñō me lō
berāte. Tūc induit eū saul armis suis: et de
posuit ea dauid: q; nō habebat armorū cō
suetudinē: et tulit in manu baculū pastorale
et elegit 6 rotēre. v. lapides limpidissimos
id ē planos et volubiles: et misit eos i perā
pastorale. id est ias q̄ lac mulgebat vel ferebat

Historia libri

panem et fundā manu tulit: et pcessit aduer-
sus philistē. Qui pcepit dauid et ait. Pū-
qd ego canis sum: qz tu venis ad me cū ba-
clo. Qui rēdit dauid. Tu venis ad me cū ar-
mis: ego aut venio ad te in noie dñi: vt sciat
hodie vniuersa ecclesia hec: qz nō in gladio
saluat dñs. Cūqz iecisset lapidem funda: p-
cussit euz in frōre. Scōo qz et tertio lapide
pcussit eū in eodē loco: et tercio factu deiecit
euz: et currēs eduxit gladiū illius: et precidit
caput ei. Hic fabulant quidaz iudei qz fer-
rum galee et lorice obsequiū pstitit domīno
dans locū lapidi: vt intraret ad hominē oc-
cidendū: et ob hoc deinceps circūcisio facta
est cū cultello ferro: que prius fiebat petrū
no. Fugerūt itaqz philistē et israel persecu-
tus est eos vsqz ad portas accarō. Tulit aut
dauid caput et gladiū: et posuit i tabernacu-
lo suo longo tēpore: post tulit illa in hierusa-
lem. Hebreus nō habet suo. Ob hoc credi-
tur qz in tropheum posuit ea in tabernaculo
dñi. Unde postea abimelech accepit gladiū
Cūqz redisset dauid a prelō: ait saul ad ab-
ner: de qua stirpe est hic adolescēs. For-
san volens scire cui daturus esset filiam. Hec re-
cognouit eū saul: quia aliqz dñi absens fue-
rat et alteratus per
exagitationem malī
spiritus factus erat
labilis memorie. Et
respondit abner. U-
it anima tua rex si
nouit eum. Id est per vītam tuam nō nouit eū
vel per execrationem. Hebrei em sepe nomi-
nāt mala a strarijs eoz vt ibi. Benedic do-
mīno et morere. Cūqz quesisset saul a dauid
quis eēt ait. Filius sum serui tui ysai. Et tūc
anima ionathe pglutinata est anīme dauid
et inierūt fed. et dedit ionathas dauid ve-
stimēta sua vsqz ad arcū et gladiū et baltēū
Saul psecut. est dauid. Ca. XVII.

Actum est cum

f redirent triumphātes de plō
et dauid disponderet ferre caput
golie in hierusalem. nam vt ait ioseph. H se
cum habebat. sed hastam itaqz dicauerat deo
Egredebantur mulieres ex vniuersis vrbī-
bus et cum instrumentis pceiebāt mulieres
Saul pcussit mille: et respondebāt virgīes
et dauid. et missa Audies saul causam victo

re potius attribuit dauid qz sibi. dolēs intra
se ait. Quid ei sup est nisi solū regnū. Et tū-
muit ne a domo sua transferret regnū. et in-
uidebat dauid. nec iam rectis oculis respicie-
bat eum. Post dies paucos inuasit spūs ma-
l. saul. et qz pphetabat. et missa lancea quā
tenebat dauid psallentem putauit cōfigere
parietē. Dauid autē declinauit ab eo secu-
do. Primo em recesserat bello imminere. et
postea statuit eū saul ciliarchē. et ait. Fili-
mēa merob dabo tibi. rārū modo est vir for-
tis. et plare bella dñi. Tracrabat em apd se
Non sit man. mea in eis. sed man. philistē
norū. Cū aut debuit merob dari dauid das-
ta est adrieli molatye. dilexit aut dauid mi-
chol et placuit saul. et ait ad eū. In duabz re-
bus gener meus eris hodie. qd ē. in duabz
filiabus meis. Nam alterā habuisti sponsā
alterā habebis vxorem. vel ita. p duabz res-
b. quia strauisti gigantē et dabis. c. pputia
hoc em significauit ei saul p suos suos. non
habet rex. necesse ba-

bere sponsalia. Id est Hieronim. dicit du-
munera vel donatō as res fuisset. c. pputia
nē ppter nuptias nō cia q pus dederat re-
si tñ centū preputia gl. p merob. et cc. que
philistinor. Et abiit pus dedit. p michol

dauid cū vīris quo-
rum tribun. erat in accaron. et pcussit de pbi-
listim ducēros viros. et afferēs pputia eoz.
annumerauit ea regi. Iosephus tamē dicit
abscondēs sexcēta capita venit ad regē. et nu-
ptias exigebat. et dedit ei saul filiā suā iū-
i. Cūqz videret. eū apd dñm et hoies appro-
bati. timuit. et tracrabat de morte ei. nec itaqz
metū celare valens dixit ionathe et fuis su-
is vt occiderent dauid. Qd indicauit iona-
thas dauid dicens. Abscondere vsqz mane.
cras loquar pii. p te. In crastinū locut. ē io-
nathas ad pīem. Cur peccas i sanguine ino-
norio q fecit salutē i isrl. et opa ei. tibi valde
sūt necessaria et cui. mortē filla tua vidua ve-
pabitur. et placatus saul iurauit. Vniuit dñs
qz nō occidet. et intro duxit ionathas dauid
ad regē et stetit coram eo sicut prius

Michol deposuit dauid per fenestram.

Capit. XVIII.

Ursus iūto cer

r ramine pcussit dauid philistēos
plaga magna et iudic saul et iteqz

Regum primi

demon exagrabat eū: et dauid psallēte volu-
it sic pus pforare: et fugit dauid i domū suā
Vixit autē saul satellites nocte circa domū
vt mane egredierē occiderēt. Qd cū p̄sensit
saul mīchol: deposuit eū p fenestrā et aufugit.
Mīchol autē stravit lectulū suū q̄si egrotāz
in q̄ posuit statuā. et pellē caprarū ad caput
eū: similitudinē capilloz exprīmes. et sagis
supposuit iecur capre spirans expmēs anhe-
lantē. Cumq; saul dephēdisset se esse illuz
dixit ad mīchol. Cur dimissisti inimicū meū.
Querēdis. Timui. dixit eū mīchi. Dimitte
me: alioq̄ interficiā te. Dauid autē fugiēs ve-
nit ad samuele i ramatha: et indicauit ei oīa
q̄ fecerat ei rex: et abierūt ambo in nabath
q̄ est collis in ramatha: vbi erat cunens pro-
phetarū. Qd cū accepisset saul misit lictores
in nabath vt raperēt dauid. Qui cū vidit
se: p̄pheras: et samuele stātem sup eos: facit
est in illis spūs dñi et p̄phabant. Vixitq;
secūdos et tertios nūcios: qui et ipi prophe-
tauerunt: et irat⁹ saul abiit post eos: et ante
q̄ venirēt in nabath ingredies p̄phabatur
et q̄si amēs facit: et exiit veste regia: tota die
et nocte canebat cū ceteris: dauid et samuele
clā videntibz. Fugit

autē dauid inde et ve-
nit ad ionathā et cō-
querēbat ei. Cui io-
nathas. Nō moriet⁹
tibi grāde vl par-
uum faciet p̄ meus
qd non indicet mīchi

Quid est ergo qd su-
pra legist nō vidit sa-
muel saul vsq; in die
mortis sue nisi qz nō
vidit eū in regio ha-
bitu.

Cui dauid. Scit pater tu⁹ qd diligit me. et di-
cet. Nesciat h̄ ionathas: vixit aīa tua: quia
vno m̄m vt ita dicā gradu ego et mors diuidi
mur. Gradū vñū dicit partē dom⁹ sue: q̄
interposito euaserat manus apparitorz. He-
bre⁹ habet vno m̄m passu: et ē sensus. Vñū
m̄m interuallū fuit inter me et mortē. Facer-
go obsecro qd dicam. Eras erunt kalende: et
ego abscondar in agro vsq; ad vesp̄am et
die dei. Si requisierit me rex: qz cōsidere cō-
sueuerā iuxta eum ad v̄scendū dices ei. Ro-
gauit me dauid vt iret in bethleē: qz vltime
solēnes sunt ibi omnibz cōtribulibz ei⁹. For-
te erat neomenta solēnis aliqua p̄ tridui: qz
si dixerit tibi rex. bñ. par erit seruo tuo. Sin⁹
autē fuerit irat⁹ com-

pleta est in me malis. Hebrei tradunt da-
uid non comēdisse:

thas Egrediamur i agrum. Cūq; egressi
esset: iurauit ei iona-

nec aperte legist hoc
qz comederit.

thas qd qd boni vl mali inueniret apd p̄z
indicaret ei: et iurauerūt sibi mutuo fed⁹ in
se et semē suū. Addidit etiā ionathas de sera
re. l. plurimū iurare. Qd autē interpositū est
et requisitū dñs de manu inimicorū dauid
hoc de suo addidit scriptor i spū: et addidit
ionathas. In die q̄
operari licet. l. p̄ die
kalendarū vt qdam
voluit. sed melius ē
vt de sequēti die iſrl

Esdras vel alius: qz
dauid exhereditauit
postea filiū ionathe

ligat. egredieris et sedebis latens iuxta lapī
dem ezel: et venies ad te p⁹ solēnitates iaciā
tres sagittas iuxta eū q̄si exercens me ad si-
gnū. Si dixerō puero q̄ toller eas ecce sagit-
te intra te sūt: par tibi ē: veni ad me. Quod si
dixerō: sagitte vltra te sūt vade: dñs sit inter
me et te vsq; in sempiternū. Porro prima die
solēnitatis apparuit locus dauid vacu⁹: et
siluit saul estimās dauid nondū purificatū.
Altera die requisitū a rege: et cūlauit eū lo-
nathas: et iratus saul dixit ad eū. Fili mulie-
ris vtrū vltro rapiētis. scio qz i p̄fusione tuā
diligis filiū isrl: nō stabilieris eo viuēte tu-
neq; regnū tuū. Adduc eū ad me: qz filius
mortis est: et ait ionathas. Quare moriet⁹: et
arripuit saul lanceā: vt p̄cūteret eū: et decli-
nauit ionathas ab eo cōtristat⁹: nec comedit
panē i die illa: et egressus i agrū fecit fm qd
dixerat dauid. Et cū dixisset puero vltra te
sūt sagitte: remisit puerū in ciuitate cū arcu et
sagittis. Et surgēs dauid de latibulo: adora-
uit tertio deū scz vel ipm ionathan. Et fleue-
rūt valdē: et ait ionathas. Quēcūq; iurauim⁹
stent in sempiternū inter nos et semen nrm
Vade in pace.

De fuga dauid in nobe. Ca. XIX.

Et fugit dauid in

nobe ad abimelech sacerdotē fra-
trē achle. Qui cū miraret qd q̄si so-
lus venisset gener regis ait ad eū dauid. Se-
cret⁹ fmo regi v̄gebat me. et cōduct p̄ueros
i illū et illū locū: et ibo puare veni et cū pau-
c⁹ vl fere cū illis. Nūc si qd habes ad manū
saltē. v. panes da mīchi. Forte ex numero pa-
nū: numer⁹ itelligit soclor: nec ē mentis da-
uid. Non em̄ animo fallēdis dixit. Et r̄ndit

Historia libri

sacerdos. **N**ō habeo panes laicos ad manū
s; tñ panes scñ: panes s; ppositionis. Si
mūdi sūt pueri et maxie a mlierib; māducēt
q. d. Necessitas nō h; legē: Si tñ immūdi
sūt p coitu: nec in necessitate dabo eis. Et ait
dauid ad eū Cōtinuū? nos ab heri et nudū
nsteri? et fuerūt vasa pueror; scñ. i. corpa
in q; pñent aie vel spū pueri. Porro 7 vīa
hec polluta est: s; ipa sanctificabit hodie in
vasis. q. d. Forte in vīa hac aliqd immūdie
pñatim? s; mūdicia corpor; sufficit ad eam
mundandā. hebre? h; Sunt vasa pueror;
scñ. et dicūt de vasis ad edendū. q. d. In va
sis mūdis licet tibi ponere panes mundos.
Seqt. Porro vīa hec laica est. Interrogatio
tua laicalis est. q. d.

Cur qris d mūdicia Iternū dicūt spm fuis
cū etiā mūdi essent se achlam filiū achis
vesci nō deberēt? ton: filij sineel filij ele
7 ipa sanctificabitur azari
hodie i vasis. tñ cō

scientijs nostris? Scim? em qz necessitas que
nō habet legē excusat nos 7 qñ sanctificat. 7
dedit eis panes ppositionis q sublati fuerāt
vt ponerentur calidi. Et h; ppenditur q sab
batū erat Cūq; quesisset ab eo dauid si habe
ret arma: dedit ei gladiū golie. Joseph? dicit
lanceā q erat inuoluta pallio in tabernaclo
Erat em tūc tñl arca cū aliq suo tabernaclo
Et cōsiderauit hec omīa doe ch idume? porē
tissim? pastor; saul quē erat ad orandū obli
gatus voto.

De fuga dauid ad achis. Ca. xx.

Agit autez da

f uid i die illa ad achis regē gerb
Et indicauerūt fui sui regi q q;
si rex erat in israel q latebat apud eū: 7 de vi
cino hostē reciperet si saluū eū seruaret: et cō
muit dauid pserim q miserat saul ad achis
vt redderet ei seruū suū fugitiuū Cūq; trabe
retur ad regē simlauit furore: 7 impingebat
in ostia porte quasi p clausam portā ingredi
volēs: et que furiosi faciūt agebat: vt fidē re
gi vere passionis ostenderet: 7 ait rex. Nō in
grediet hic arripicius domū meam: 7 dimi
sit eum et abiit inde dauid: et latuit in spelū
ca odolla non tamen statim: sed prius venit
ad naas regē amonitarū vt dicit hieronym?
in sequentib; in quadā glosa. Et cōuenit ibi
ad dauid omnis cognatio eius. Sed 7 ali;

quib; aut odiū aut timor saulis erat: vel q
ere premebantur alieno conuenerunt ad eū:
et fuerunt cum eo quasi quadringenti arma
ti. Et pfectus est dauid cum eis in masphat
que est moab. Est enim altera in iuda: 7 de
posuit apud regem moab patrē et manē suā
et manserūt apud eū q; dñi dauid fuit in pre
sidio. id est in expeditioe: in qua sibi quere
bat munitiones ad manendū.

De morte abimelech et sacerdotum

Caplm. xxi.

Monente gad

e ppheta vt inde recederet 7 iret in
tā iuda: pfect? in terrā iuda ve
nit in saltuz areth. Et audiuit saul q apparu
isset dauid: et cū esset saul in nemore: qd eū
rama tenēs hastā: ait ad seruos suos. Nūqd
dñabit vos oēs filij gemini filius isai. Non
est ex vobis q doceat vice meā: et ait doe ch
idumeus: vidi eū in nobe apud abimelech
filiū achitob: q consuluit p eo dominū: 7 de
dit ei sbaria: et gladiū golie: et iratus rex cō
uocauit abimelech et oēs sacerdotes q erāt
in nobe: et ait ad eū. Cur cōiurasti aduersus
me cum filio isai. Dediti em ei panes 7 gla
diū. Qui respōdit. Absit h; a me. Non fuit
rex huiusmodi i vniuersa domo patris mei.
Nesciūt q a te fugisset: et ait rex emissarijs.
Irruite in sacerdotes. Qui noluerunt man?
extendere in christos dñi: et ait rex ad doe ch
Irrue in eos: et trucidauit in illa die. lxxv.
viros vestitos ephor lineo. Forte tūc erat i
duti: vt p habitū religionis mouerēt animū
regis. Auit hebrei nō oēs fuisse sacerdotes:
nec indut ephor: sed oēs dignos esse. Percul
sit qz saul nobe viculū sacerdotū: 7 mlieres
7 viros: et iumenta: fin q deus heli sacerdo
ti pphetauerat: plem eius radicē euellendā
Solut abiat har sacerdos fili? abimelech
euasit: et fugit ad dauid. ferens ephor secus
qd fecit moyses: 7 nūciauit ei interitū prius 7
suor. Et ait dauid. Ego sum reus omnium
animarū patris tui. Vane mecum. Qui q
sieri animā tuā: quere et meam. Et nuncia
tum est dauid q philistei oppugnarent cella
et diriperēt areas. id est annonaz de areis: vt
q vastarent segetes. Consuluit igitur domi
num. Vade et percutis philisteos. Et ait
domin? Vade et percuties eos: et saluab; celo
la. Cūq; tingeret virt eius se cum eo rursus

Regum Primi

consuluit dominum: et accepit responsum ab eo
quod et prius et abiit dauid: et percussit philiste
os plaga magna: et intrauit cella. Quod cum au
disset saul ait. Conclusus est dauid in urbe. Et
cogregabat exercitum ut obsideret dauid et vi
ros eius. Quod cum audisset dauid consuluit do
minum per abiatbar: descenderet huc saul: et tra
dent me viri celsi in manus eius. Et ait dominus
Descenderet et traderet te. Quasi diceret. Hec est vo
luntas regis: et illorum que deum latere non pote
rat. Et egressus est dauid et viri eius: cum eo
quod sexcenti: et vagabantur incerti. Quod cum acce
pisset saul dissimulavit exire. Transiit autem
dauid in more solitudinis siph: et abiit tona
thas ad eum in locum silue: quod vocabatur nava: et
confortauit manus eius in deo: et ait. Tu res
gnabis in israel: et ego ero tibi secundus. Sed
et pater meus fecit hoc. Et in nouauerunt iustitiam
dum federis inter se coram domino: id est coram
gadi propheta et abiatbar.

De Ziphis et quod dauid latuit in spelunca

Capitulum XXII

Descenderunt autem

a ziphis ad saul in gabaa dicen
tes: dauid latet apud nos in col
le achile. Veni et trademus eum in manus tuas:
et benedixit eis saul et ait. Considerate curiosi
ubi sit pes eius: et renunciate mihi et sequar
vos. Dauid autem et viri eius erant in deserto
maon. Cum egressus esset saul ad querendum
eum ascendit dauid ad petram locum scilicet munitis
simum: ut dicit hieronymus: ubi qui sibi erant ones
reposuerunt: et stabat dauid in deserto maon in
monte opaco. Porro viri saul in modum cor
rone cingebant montem. Cumque desperaret da
uid se posse euadere: venit nuncius ad saul. Re
dis festinus quoniam infuderunt se philistei sup
terram. Erdesit saul persequi dauid: pergens in oc
cursum philistinorum. Quod cum vocauerit locum il
lum petram diuidentem: eo quod ibi separatus esset
saul a dauid. Ascendit ergo dauid inde et ha
bitauit in locis turtissimis engaddi. Hec est oppi
dum in quo erat vinea balsami. Assumens autem
saul tria milia electorum insequens dauid: etiam
super abruptissimas
petras quod solis ibidem
bus sunt peruenit. Et
intrauit saul spelun
cam ut purgaret ves
trem. Porro dauid et viri eius in interiori par

te spelunca latebant. Et dixerunt fili dauid Tra
didit eum dominus in manus tuas. Et percussit dauid
ora chlamydis saul filiter. Et rediens ad viros
percussit cor suum: metonymice: id est periculum suum
in quo periret cor: vel momordit eum consciens
tia sua de eo quod fecerat. Cumque murmuraret
socii eius aduersus eum timens ne irruerent in saul
ait. Vult dominus: quod nisi dominus percussisset eum
aut in obitu aut in plio: apostrophe est. quod d.
de cetero non parca ei. Propitius mihi sit do
minus: id est hanc misericordiam faciat mecum: ut non
mittam manum meam in chlamydem domini. Et confregit vi
ros suos his sermonibus. Porro saul egressus
ibat ceptro stridere. Et egressus dauid post eum
clamauit. Domine mi rex. Cumque respiceret saul
adorauit dauid in terram et ait. Quare audis
domine mi rex verba hominum loquentium aduersum me
mala dicentium. Dauid querit malum aduersum
te. Cognosce ora chlamydis tue in manu mea
quam cum perciderem pepercit tibi oculum meum.
Quem persequeris. Canem mortuum et pulicem
vultum. His auditis fleuit saul et ait. Iustior
es me: reddat tibi dominus. Scio quod regnaturus
sis. Iura mihi in domino ne deleas seminem meum pro
me. Et iurauit dauid saul. Abiit ergo saul in
domum suam: dauid autem ascendit ad tutiora loca
in angustia maspha.

De morte Samuelis et Nadab

Capitulum XXIII

In tempore mor

c tuus est samuel et fleuit eum vultuer
sus israel: singuli tanquam proprium filium
lugentes et sepeluerunt eum in ramatha. Tertium
est itaque quod ab hoc loco versus ad finem secundi libri
non scripsit samuel. Cur ergo nomen eius perit
latur hic duo libri. Quia reliquum scripsit vii. per
phetarum de discipulis eius: cuius operis ascribitur ma
gistro. Quidam tamen dicunt nathan scripsisse
sequentia: quidam dauid. Dauid autem descendit
in desertum phara. Pharan oppidum est in arabia.
Erat autem vir in ciuitate aman in solitudine
maon: et possessio eius erat in carmelo. Quod d.
est in forte iude. Alter carmelus est in confinio
palestine et phenicis: ubi belias occidit pro
phetas baal: et hic erat de genere caleph. In
paralipomenon sic legitur. Caleph genuit or
cha: alij habent archan: orcha genuit sezem.
hic est vir iudei putatur nabal. Cum ergo audisset
dauid quod ascendisset nabal ad rodedus greges
misit ad eum: et iuuenes ut mitteret ei aliquam

Historia libri

benedictionē in die bona. Exultabant enim et epulabantur iudei in tōsiōe ouū: ob memoriam patrum suorum qui fuerant pastores ouium. Et ait nabal nūcijs dauid: Nō mitrā. Quis ē filius isai. Hodie increuerunt serui fugitiui. Nescio eos. Cūq; audisset dauid quod ipse perauerat ei nabal: accinctus est gladio cum quadringentis viris et ait. Hec faciat dominus inimicis meis: et hec addat si reliquero de omnibus qui ad eum pertinent: usque ad mingentē ad pariter. id est saltē canē vel infirmū. Porro abigail vxor nabal formosa et prudens hec ignorabat. Et indicauit ei custos ouium quāta perfidia traxisset ei dauid in deserto. Festinauit igitur abigail et tulit in occursum dauid panes et vinū et arietes coctos satiatos polente: et ligaturas vnepassas et massas caricas et adorans dauid ait. In me sit dominus ne mihi hec iniquitas. id est condona mihi hanc iniquitatem viri. Alia. Si putas esse iniquitatem nisi deleas eum quia iurasti mihi imputem. Porro fecit vir meus finem nomen suū. Nabal enim stultus interpretatur. Constituit te dominus ducem super israel: non debes fundere sanguinem in noctem. Nihil enim tibi nocuit: sed sua tibi non dedit: et erit anima tua custodiata quasi in fasciculo vinentium. Hebreus habet in vinculo vite: quod idem est. id est in collegio sanctorum. Alia littera habet in fasciculo vitium. quod dicitur. Sic custodiet dominus animam tuam ad multiplicandum: sicut fasciculum vitium custodit in aqua ad transplantandum. Et respondit dauid. Benedictus dominus qui misit te bodie in occursum meum. Vade in pace. Audisti vocem tuam: iniuria scilicet remittendo: et honorasti faciem tuam: penita de manu tua recipiendo. Cum ergo indicasset abigail omnia hec viro suo emortuum est cor eius pro timore timuit enim ne forte dauid nollet deierare: et mortuus est post decem dies. Quo audito dauid ait. Benedictus deus qui custodiuit manus meas a sanguine: et reddidit maliciā nabal in caput eius. Et vocauit abigail et duxit eam in vxorem. Accepit quoque dauid tertiam vxorem achinoem de israhel.

De fuga dauid ad achis. **Ca. xxiii.**

Terū nunciaue

i. ruit ziphei ad saul. Ecce abscondit est dauid in colle achille. Et abiit saul post eum cum tribu milibus electorum. Et descendit dauid nocte ad castra saulis. ducēs secum abysai filium serui sororis sue. Qui fuerunt

tres filie ioab et abisai et asabel nepotes dauid. Cūq; clam intrassent tentorium regis cuius erat dormientibus dixit abisai. Perfodiam saul lancea in terra. Et prohibuit dauid dicens. Quis extēdet manū suā in christum domini: et erit innoxius. Sed tolle hastā quā est ad caput eius fixa in terra et vas aque: et eam. Et egressi sunt nullo cuius vigilante. quia sopor domini irruperat super eos. Cūq; transissent torrentē: et stetit in vertice montis vbi non possent audiri. exclamauit dauid ad abner et ad omnes populum. Filij mortis vos estis: quia non custodistis dominum vestrum christum domini. Ingressus est quispiam ut interficeret regem. Videte vbi hasta regis sit et cyphus aq. Et agnoscens saul negligentiam suorum et bonum fidem dauid exclamauit. Num vox tua est hec fili mi dauid. Qui respondit. Cur persequitur dominus seruū suū. Quid feci. Si dominus incitat te aduersum me. odor est sacrificij. placari enim oportet sacrificio et prece ut ostendat nobis super his quod d. velit. Vel ita. Tu ipse occidas me: et erit quasi sacrificium deo in odorem suauitatis. Quidā ita legunt. Odoretur sacrificium si dominus incitat te aduersum me. id est sacrificia res probem iudicio dei si dominus hoc facit. Si autem filij hominum incitant te. maledicti sunt qui conungunt me transire ad idolatras. ne seruū deo israel. Et ait saul ad dauid. Peccauit. Reuertere fili mi. Nō ultra male faciam tibi. Et respondit dauid. Iudicet dominus inter nos. Ecce hasta regis. veniat qui tollat eā. Cui saul. Benedictus tu fili mi. Equidē faciens facies et potens poteris: et saul reuersus est in locum suum. Et dixit dauid in corde suo. Aliquādo incidam in vna die in manus saul. melius ē vt saluer inter philisteos. Abijt ergo dauid et septuaginta viri cum eo ad achis filium maorb regis gethi. Ille fuit filius supradicti achis cuius mater dicebat maorb. Et erant cum dauid due eius vxores achinoe et abigail. Et dixit dauid ad achis. Nolo onerosus esse regi: dedit mihi rex locum in quo habitarem. Et dedit ei achis syceleg. quā exinde facta ē regū iuda. Et habitauit dauid in ea quattuor mensibus et xx. diebus. et agebat dauid predas de viculis philistinorum circumstantibus quod non erant sub potestate achis. Viri et mulierē non adducebat capitulum ne forte loquerentur aduersus eum. Cūq; quereretur achis quos percussisset atebat se depulatos esse habitantes ad austrum iude et in campetribus.

Regum primi

De suscitatioe samuelis. Ca. XXV

Actum est eo tē

f pore cōgregati sunt ad p̄m cōtra israel philiisti. Et ait achis ad dauid. Decū egredieris in castra, tu et viri tui. Ego custodē te pono capiti meo. Cum eis cōgregauit etiā saul vniuersum isrl et venit in gelboe. Samuel autē mortu⁹ erat. Hoc ideo repetit b̄v̄t angustia saulis ostēdatur. i. quā plurimū esset ei necessari⁹ samuel. Vel vt ostendatur samuel recentē mortu⁹ q̄ in primo erat suscitand⁹. Tradunt enī neminē posse suscitari arte phitonica nisi recēter mortu⁹. et adhuc integris vitalib⁹. Tūmūt itaq; saul et cōsuluit dñm. Qui non respondit ei. neq; p̄ somnia neq; p̄ prophetas. Id est p̄ discipulos samuelis. neq; p̄ sacerdotes Hebrē⁹ habet. neq; p̄ doctrinam ephor. s; i. quo erat doctrina et veritas. Et ait saul seruis suis. Querite mibi mulierē habentē phitonē. Ipse enī occiderat magos et artoz los et phitonicos. Unā tradidit hieronym⁹ referuatā. q; mater erat abner. q̄ latens habebat in endor. q̄ ciuitas est iuxta fontē endor. Phitonem quidā tradunt esse artē suscitandi mortuos quā phitius adinuenit. q. d. Querite mibi mulierē peritam artis illius. Qd congruit hebreo in quo legitur mulierē baladoph. Balad enī interpretat domina. oph est nomen artis illius. Putauit itaq; saul habitū suū et venit ad mulierem. nō ce cum duob⁹ viris et ait. Suscita mibi quē dixerō tibi. Quē respondit. Hosti quāta fecerit saul magis. Quare ergo insidias anime mee. Quidā tradunt saulē ob hoc eos deleuissē. quia preconabant dauid futurū regē. Iurauit autē ei saul q̄ ppter hāc rem nihil mali pateretur. et dixit vt suscitaret samuelē. Videns autē mulier virū sanctū: cōturbata est et ait. Quare imposuisti mibi. Tu enī es saul. Hoc enī ei samuel indicauerat vt ait iosephus. Quidam fabulantur mortuū magice suscitari a pedibus primo moueri et surge. renū quando sciscitante rege suscitatur: tūc ei a capite surgit. Alij dicunt pphetam nō posse suscitari nisi rege sciscitante. Tūc indicauit ei saul se saulem esse et ait. Noli timere. Quid vidi isti. Quē respondit. Virū senem et gloriosum et amictū pallio sacerdotali. Et intelligēs saul q̄ samuel esset adorauit eū: et

ait anima samuelis vt dīc iosephus. Quare inq̄tasti me. Cui saul. Coartor nimis. Philiisti pugnāt aduersum me et dominus non respondit mibi. Obsecro dic mibi quid faciam. Qui respondit. quid interrogas me: cum dñs recesserit a te. Faciet tibi dominus sicut locutus est. Tolle regnū de manu tua: et dabit illud dauid. Cras autē tu et filij tui mecū eritis. id est in numero mortuorū: sicut ego sū vel in inferno. De hac suscitatioe dīc a q̄busdā q̄ spūs malignus apparuit i specie samuelis vel phantastice imago ei⁹ ibi apparuit: q̄ dicta est samuel. Tradunt q̄dam q̄ dō pmitte animā ipius tñ p̄simili corpore induta apparuit ibi. Alij vō q̄ corpus tñ suscitatum est cū spiritu viuifico anima in loco suo manente et quiescente. Hoc audiens saul p̄stratus est in terram p̄ timore: nec comederat panem in die illa: et coegit eū mulier et serui eius vt comederet. Cū q; comedisset redijt ad castra p̄ noctem. Noluit enī sciri q̄ consuluisset phitonissam.

Q̄ dauid vicit amalech. Ca. XXVI.

Ingregati sūt

c ergo philiisti in affecb: et isrl castrametatus est sup fontē q̄ erat in israel. Satrape vero philiistinorum vidēs res dauid et suos esse cum achis dixerūt. Reuertantur hebrei isti in locum suum: ne forte cum ceperimus preliari fiant nobis aduersarij: et in capitibus nostris mereant sibi reddi gratiam dñi sui. Tūc ait achis ad dauid inuitus et dolens. Bonus es in cōspectu meo sed satrapis non places. Surgite de nocte et abite diluculo. Abijt ergo dauid cū suis i syceleg die tertia. Amalechite vero interim impetu fecerunt in syceleg. Et succenderunt eā et captiuas duxerant mulieres et paruulos: et vniuersam predam. Planxit ergo dauid et populus qui erat cum eo donec deficeret in eis lachryme et volebant eum sui lapidare. Confortatus autem dauid in domino: cōsuluuit dominū per abiatthar discēs. Persequar latrunculos hos et comprehendam. Qui respondit. Persequere cōprehendes et reduces predam. Abijt ergo dauid et sexcenti cū eo et venerunt ad torrentē bethor: alibi besor. et ibi ducenti lassī substituerunt ad sarcinas et mandato dauid. Cūq; alij transissent inueniunt puerū egyptiū fame deficientē: quē

Historia libri

reliquerat dñs suis vir amalechita cū egro-
tare eū vidisset. Et dederūt ei cibū: et reuer-
sus est spūs ei. Et ait ad eum dauid. Potes
me ducere ad cuneum istum. Qui ait. Si in-
raueris mihi qñd occidas me nec tradas me
in man⁹ dñi mei: ducam. Et iurauit ei dauid
et eo ducere inuenerunt hostes epulātes: et
quasi diem festum celebrātes. Et percussit eos
dauid a vespere vsq; ad vespē: aliter⁹ dicit: et
soli quadringenti adolecentes euaserunt in
camelis. Erunt g̃ dauid oīa q̃ tolerant ama-
lechite ab hoīe vsq; ad pecus. Dicit q̃ i hac
victoria pbuerūt illi auxiliū nouem princi-
pes militū de manasse: qui pfugerant ad eū
dū rediret in syceleg. Prius enī venerant ad
eum tm̃ de iuda et beniamin. Porro cū re-
dissent ad ducentos viros q̃ lassī substitērāt
salutauit eos dauid pacifice. Et indignati sūt
quidam qui cum eo ierant dicentes. Suffi-
ciat cuiq; vxor sua et filij: de preda nihil da-
bim⁹ eis. Et ait dauid. Non audiet vos q̃s
q̃s fr̃es mei in fmone s̃. Equa ps erit descē-
dentis ad filiū: et manētis ad sarcinas. Die-
ron ym⁹ ait. Non ait q̃ lassī māsērūt: q̃ lassī
nil debet dari de prede precio. Et factus est
hoc ex die illo et deinceps q̃s ier in israel vs-
q; ad diē h̃c. Venit ergo dauid in syceleg: et
misit dona de preda seniorib; iuda primis
suis et reliq; cum quibus cōmorat⁹ fuerat
ipse et viri eius.

De morte saul et filioz eius. Ca. xxvii

De philistei

pugnabāt aduer⁹ isrl. Saul
autē sciēs et prudēs festinabat
ad mortē et viriliter dimicabat. Soli quip-
pe magnanimes rex terribiliū sūt p̃empto-
res. Nec magnanimitas maxime cōuenit re-
gib; quos p̃ cumulo p̃ncipatus nō solū ma-
los non licet esse circa subditos. sed nec me-
diocriter bonos esse. Fugerunt autē filij isrl
a facie philistinoz: et ceciderūt i mōte gelboe
et percussī sunt tres filij saul: ionathas: amī-
dab: melchisue. His boseth at̃ domi erat. Cū
q̃ grauit̃ vulneratus esset saul: dixit ad ar-
migerū suū. Percute me gladio tuo ne forte
i circūcisi isti illudāt mihi vinētī: et post iter
ficiāt me. Et noluit armiger. Et irruit saul su-
per gladiū suū. Adeo em̃ defecerat q̃ nō po-
terat se trāsuerberare. Que vidēs armiger su-
us irruit ip̃e sup gladiū suū. Hic fuit doech

idumeus vt autumāt hebrei qui timuit esse
supstes saul: ppter dauid: et mortui sunt oēs
domestici saul q̃ erant cū eo. Vidēs autē fi-
lij israel q̃ trans vallem iordanis erāt stragē
suoz egressi d̃ ciuitatib; suis fugerūt. Altera
die venientes philistei vt spoliarent inter-
fectos: expoliauerūt saul armis suis et filios
suos: et p̃cisa capita eoz cum armis miserūt
in terrā suā p̃ cū cūitum vt annuncaret hoc
in templo idoloꝝ et in populis. Et posuerūt
arma ei⁹ in tēplo astaroth: caput s̃o in tēplo
dagon: vt in paralipomenon legīt. Corpus
s̃o ei⁹ et filioz suspendērūt i muro bebsan:
q̃s i oculis isrl. Est em̃ ciuitas philistim i
terminis isrl. Viri autē de iabes galaad q̃s li-
berauerat saul ab amonitis ambulauerūt to-
ta nocte: et tulerūt cadauera d̃ muro bebsan
et cōbuserūt ea igni: et sepelierūt ossa i nemo-
re iabes. Et plāterūt eū ieiunātes. vij. dieb;
Nota q̃ in paralipomenon legīt. Mortu⁹ ē
saul ppter iniquitates suas: et addit. q̃s i cum-
lū peccati: s̃ insup p̃sulit phitonissā p̃p̃ qd̃
interfecit eū dñs. Hui⁹ peccati magnitudinē
multi nō attēdūt. Et regnauit saul viuētē sa-
muele. xviij. ānis: et eo mortuo duob; annis
Hos ānos sacra tñ scriptura nō annorauit.
A samuele p̃p̃ie incipiūt t̃pa notatoꝝ p̃p̃baꝝ
sicut a saule t̃pa regū isrl.

Incidentia.

In dieb; istis apud latinos q̃nt⁹ regnauit
silui⁹ eneas: filius postumi. Alia tñ historia
quartū ponit siluiū latinū veterinū fratrem
postumi et q̃ntū siluiū eneā. His t̃pib; home-
rum fuisse qd̃a dicunt: de q̃ magna dissonā-
tia est apud veteres. Erates pōt eū ante de-
scēsum in peloponensiū vrbē eractldaz. Cri-
stodenes centesimo anno a captiuitate troie
Aristarchus et philochorus t̃p̃e migratio-
nis iconice. Apollodor⁹ atheniensis. ccc. an-
no euersiois isrl. Alij modico t̃p̃e añq̃ olym-
piades inciperent.

Sequuntur tituli capituloꝝ in historia
Regum secundē.

De plāctu dauid

sup saul et ionathan. ca. i.

De primaynctiōe dauid in regē

capitulū ca. ii.

De regno hisboseth. ca. iii.

De filiis dauid. ca. iiii.

Regum scdi

De interfectione abner	ca. v.
De morte his boserth et scda vinctioe dauid	ca. vi.
sup omne israel	ca. vii.
Qd dauid expugnauit hierusalem et manit	ca. viii.
capitulum	ca. ix.
Qd dauid vicit philisteos	ca. x.
De reductioe arce in hierusalem	ca. xi.
De victorijs dauid et officialibz ei	ca. xii.
De miphiboserth et q amon debonestauit	ca. xiii.
nuncios dauid.	ca. xiiii.
De morte urie et penitencia dauid.	ca. xv.
De thamar qua amo oppressit.	ca. xvi.
De morte amon et fuga absalon et reditu ad	ca. xvii.
dauid.	ca. xviii.
Quo absalon psecut e dauid	ca. xix.
De filio chusi et morte achitophel	ca. xx.
De morte absalon	ca. xxi.
De reditu dauid in hierusalem	ca. xxii.
De morte amase et siba	ca. xxiii.
De septem viris suspensis in vltione gabao	ca. xxiiii.
nitarum	ca. xxv.
De quattuor prelijs dauid	ca. xxvi.
Caralogus fortiu dauid	ca. xxvii.
De numero populi et altari erecto a dauid	ca. xxviii.
capitulum	ca. xxix.

De planctu dauid sup Saul et Ionathā
Caplm. l. secūdi regū.

Secūdi ē post

f mortē saul is adolescēs
fugiens de prelio venit
ad dauid in syceleg et
adorauit. Cūqz indi-

castet ei populū viciū et saul cum filijs suis
mortuus ait dauid. Un scis q mortuus est
saul: et ionathas fili ei? Qui rñt. Vidi saul
incubētē sup hastam suā: et hostes appropia-
bāt ei. Cūqz quessisset
quissimam essem: et di
fissim amalechites
fuz ait. Interfice me
quia pselitus es: ne
occidat me incircūcisi. Et occidi eū: qz viuere
nō poterat: et tuli diadema qd erat. qd esse
solebat in capite eius: et armillas de brachio
eius: et attuli ad te dñm meū. Alunt bebrez
hunc fuisse filiūz doeck idumei: cui pater su-
us priusqz irrueret sup gladium suū tradi-
dit insignia regis que custodiebat vt ferēs ea
ad dauid: redderet eū sibi placabilē Nec ob-

ulat q pater idumei filius amalechites dicitur
tur cum amalechite sint idumei. Amalech
em fuit filius eliphaz filij esau et edom. Da-
uid ergo et omnes q cum eo erāt sciderūt ve-
stimenta sua: plangētes et ieiunātes vsqz ad
vesperā fm legem. Et ait dauid ad nuncium
Quare nō tenuisti mittere manū tuā i chri-
stum dñi. Os tuū locutū est ptra te. Et iubē-
te dauid vnus de pueris eius occidit eū. Et
pcepit dauid vt patres docerent filios suos
carmen arcuū: vbi alij habēt. docerēt filios
suos arcū. hantē sagittādū: eo q audierit pos-
pulū a sagittarijs interfectū. sicut scptū ē in li-
bro iustoz. Sic liber nō habet sicut nec plu-
rimi qz sit mētio in veteri testamēto: qz cō-
bustos credim a babylonijs. Fuerūt q dice-
rēt hūc librū dici librū iustoz: eo q d iustis
agitat. d samuele et dauid. Alij dicunt penta-
teuicū librū iustoz vbi cōijci ptra te sagittan-
di vtilē ēē. qz d iacob se tulisse agnū d manu
amorreū in gladio et arcu. Quidam legūt ius-
toz neutraliter: et dicūt librū iustoz: quia
ait de his q iusta sūt qli librū iudicioz vt sit
sensus. Sic pcepit dauid artē illā seruandā
sicut enat qd scptū ē i libro iustoz. Tūc plā-
xit dauid carmen lugubre sup saul et ionathā
et credis metricē compositiū fuisse. Et ē pthē-
tia huius carminis triperita. Primo agit d
loco vbi facta ē strages. et impcat ei. Secun-
do cōmendat saul et ionathā. Tertio specia-
liter cōmendat ionathā ostendēs qstūm dñi
lexerit eum. Nec obest si aliquādo pluralitē
aliquādo singulariter d eodē monte loquit
Est em vn mons plures colles habēs Vbi
legitur. Montes gelboe nec ros nec pluuia
veniāt sup vos. Quidā dicūt sup te: sic legen-
tes lram. Montes gelboe. subaudi. ve vob
postea inferunt. nec ros nec pluuia veniāt su-
per te. montes hī vt dicūt pñs vberimī fue-
rant: et imprecāt eis nō ariditate: sed sterilita-
tē. q. aridi ēēnt. Unde subdit. Neqz sint sup
vos agri primitiāz. id est fructuū optimoz.
sicut prius. Alij dicunt pphetiā esse que im-
pleta est in dieb helie: qñ nō pluuit sup terrā
annis tribz et mētibz. vi. Alij dicūt i cacumē
montis: nec añ nec post pluuisse: sed p maledi-
ctionē pfirmatū. Placitqz dauid saulē eo q
villiter interfect ē esset. h vinct ēēt oleo. Et sb-
dit cām necis huius a sanguine interfectoz et
adipe fortū. id est p sanguine sacerdotū qz
occidit i nobe. Hebreus tñ inchoat versum

Historia libri

ita. A sanguine interfectoz ab adipe fortius
Sagitte ionathe zc.

De prima vinctone David in regē,
Caplm. II.

Ust hec ex respo

p mnt ascendit dauid i ebron: z ha
bitauit ibi cu duabz vxoribz suis
i domo sua vtrqz ei maserut i oppidis ebro
Et vnterut cu viri iuda in regē sup tribu iu
da. Hic inchoat qtra etas. nō p initio regni
iudeoz vt qdā voluit: qz tūc inchoasset a lau
le. s. p innotatōe pmissōis q patribz olim
data erat de regno christiano: qd pfigurati
ē i dauid. iurāte dño dauid pūatē. De fructu
vtrīs ei? lesūro sup sedē suā. Punctatūqz ē
dauid qz tabite sepelisset saul: z nūciāuit eis
dicēs. Bndicti vos a dño q fecistis misericōdiaz
hāc cū dño vestro. retribuēt vob dñs. S. et
ego retribuā. Flectimeatis qsi nō habētes
regē: qz vntit me dom? iuda regē sibi.

De regno Hsiboseth, Ca. III.

Uner autē prin

ceps exercitus saul tulit hī bo
seth: z circūduxit eū p castra. i.
vbi cūqz dispus erat exercit? et creauit eū re
gē sup reliqs tribz. Vel p castra itellige ma
naim locū munitissimū: vbi inūxit eū i regē.
Erat aut hīboseth tūc. xl. ānoz: z duobz an
nis regnauit sup isrl. Dauid 30. vij. ātis. et
vj. mēibz regit i ebro sup domū iuda. Eo
tpe ortū est intestinū bellū int hebreos. Por
ro egressus ē abner z pueri ei? d castr? i ga
baon. Joab at z pueri dauid occurrerūt eis
ad piscinā gabaō: z puenit iter eos q. xij. tmi
ex vtrazqz pte pugnaret i medio exercitū et
apphēso vnusqzqz capite cōparis sui defecit
gladiū i lar? p trari z ceciderūt sūb h dēs ē
loc? ille ager robustoz Joseph? in vīdei vel
le qz pueri dauid supstites occiderūt compa
res suos. Ortū ē aut bellū int reliqs z fugit
abner cū suis. Erāt aut ibi cū ioab duo frēs
ei? qz asabel velocissim? qsi vn? de capreis
psequēbat abner cum suis instātissime. Cui
abner. Noli me sequi ne cōpellar p fodere te
et nō potero leuare facie meaz ad ioab. Ille
30 noluit declinare: z percussit eū abner in in
guine aversa basta. i. cū ligno posteriori: nō
cum mucrone haste vel versa ad eum basta.
Persequētibz aut ioab z abisat fugientē ab

ner sol occubuit. z vnterūt ad collē aquedū
ctus. In cui? sūmitate pgregati sūt ad abner
filij beniamin i cuneū vnū: z alt abner ad io
ab. Nūqd vīs descēdre vsqz ad deletōes fra
trū tuoz. An ignoras qz nō gratis moris ius
gulo q puocat hostem. Cessauit ergo ioab z
oīs exercit? pseq eos. Porro abner cū suis
nocte illa trāsīes iordanē venit ad hīboseth
i manaim. Joab 30z viri eius tulerūt asabel
z sepellerūt eū in sepulcro pīs suū bebblez
z redierunt ad dauid in ebron.

De filiis dauid, Ca. III.

Sicta ē ergo lon

f ga pccatio in hos reges: z da
uid crescēte: alter decrescēbat. Na
tiqz sūt filij dauid i ebron pmo genit? amon d
achinoem. Scōus cellab vel celaph de abi
gail. Tert? absalon de vxore gentilitid ē ma
acha s. filla ptolomei reg? iessur. Quartus
adonias fil? agith Quintus saphadas fil?
abigail. Sext? ietrā quē iosephus vocat na
thā d egla vxore sua
quā hebrei aiūt fuis
se michol q sola dīci
tur vxor ei? qz i ado
lescētia sua pma sor
titus ē vxorem. Qd
nō videt posse stare cū in sequētibz legat mī
chol. in hierlri susamnasse dauid: z dī qz nō
ē nat? ei fil? de dauid vsqz i dīe moris iueqz
in ipso partu occubuit. S. potuit fieri vt vi
cina partu de hierlri descēderet in ebron: vt
ibi pareret tāqz in pmitiūo loco regni.

De interfectiōe abner, Ca. V.

U tēpore factū

e est qz abner intraret ad cōcubinā
saulis respō pulcrā nimis. Ob
fobiurgat? ē aduersus eū hīboseth p oppo
bulo dom? sue. tūmēs ne forte cōcubina vsur
paret sibi regnū. Et iratus abner ait ad eum
Nūqd canis caput ego suz hodie aduersus
iudā ppte. q. d. ppte iudas hz me qsi caput
canis mortuū. Vel ita: ppter te fact? sū caput
canū. i. pnceps irrationabiliter latrantiz d
chiz dñi. Et misit abner ad dauid nūcios dī
cētes. Lūp ē tra. q. d. Nōne tra ē i māu mea
Fac mecū amīcīas z reducam ad reuīner
sū isrl. Qui ait. Optime. Faciā tecū amīcī
as: s. nō videbis me anteqz reduxer? michol

Regum scđi

Sz ad hisboseth mādauit dauid vt remitt
teret ei vxorē suā michol, Tulerūt ergo eā a
viro suo salthiel q se

quebat eā plorās vī
q baurim. Non em
cognouerat eaz eo q
illa diligēs dauid sp
tristis erat. Et locu
tus ē abner ad senio
res isrl: et marie ad
beniamin: vt transi
ret ad dauid quē ele
gerat dñs. Et ascen
dit abner in ebzon ad dauid: et suscep^o ē ab
eo magnifice: et ait, Surgā vt pgregā ad te
oēs isrl. Cūq; abiisset in pace: ecce ioab z pu
eri dauid redierūt cesis latronib; cū pda ma
gna nimis: et dicitū ē ioab d aduētū abner: z
d pace cū rege. Qui cū tentasset mutare anī
mū reg; dicēs, Iurauit abner vt deciperet.
Et cū nō adq̄uisset rex misit nūcios p^o ab
ner q̄si rege renouāte eū et reduxit eū: z oc
currens redeūti scorum adduxit eū q̄si secre
t^o locutur^o, z percussit eū i inguine z mortu^o ē
q̄si in vltionē fr̄is sui. Sz ver^o ē qz tūcebat
ne fieret scōs a rege. Qd cū audisset dauid
ait, Quid sū ego z regnū meū a sāguine ab
ner z veniat sup caput ioab. Nō deficiat de
domo ioab femine fluens, et leprosus et tes
nēs fusi. i. effeminat^o. et cadēs gladio. z idē
gēs pane. Scđz h̄ pō videt ei p̄pari semis
fluctū z leprā z enutratō z stragē i bello. z mē
dicatē. Quidā legūt p vno lepro^o z tenēs
fusi. i. breue ventilabzū ad depellēdas mu
scas: qd fit de folijs palmarū z inuoluit iter
digitos instar fusi. Scđit ergo dauid vesti
mēta sua z fleuit sup abner: z oīs popul^o q
erat cū eo: z idicūt oib; ieiunū vsq; ad vespē
ram: z ait, Flectitis quō princeps maximus
hodie cecidit in isrl. Ego aut sū dedicat^o rex
q. d. cū sim nou^o rex marie indigebā auxilio
ist^o. Porro filij sarnie mihi duri sunt.

De morte hisboseth z scđayncōe dauid
sup oēm isrl. Ca. VI.

Unq; audisset

hisboseth de morte abner disso
lute sunt man^o ei^o z oīs isrl p^o
turbat^o ē. Duo aut viri pncipes latronū erāt
cū hisboseth baana z rechab d filijs benia
min. Qui frati recesserāt ab hisboseth: z vene

rāt ad miphhisboseth filiū ionathe vt facerent
eū regē. Qui noluit imo pdidit eoz p̄siliū
Quidā pō tradūt q hisboseth offensus erat
eis eo q dicebāt ei miphhisboseth debere regē
eē: cū fili^o eēt p̄mogenitū saulis. Erat iste mī
phiboseth claud^o vtroq; pede. Quinquēnis
em erat qū nūciatū ē ei d morte saulis z io
nathē: z tollente eū nutrice vt fugeret cecidit
z p̄fract^o ē. Porro baana z rechab ingressi sūt
domū hisboseth ferētes spicas tritici: q̄si p̄i
mitias regi. Hostiaria aut dom^o obdormie
rat. Et inueniētes hisboseth dormiēte in me
ridie interfecerunt eū: z attulerūt caput eius
ad dauid in ebzon dicētes. Ecce caput viri q
querebat aīam tuam: exstimates se munera
accepturos a dauid. Et ait dauid ad eos. In
terfecistis virū innoxium: sanguinē dñi veitri
fudistis. z ideo auferā vos d terra. Et p̄ciliis
manib; z pedib; eoz suspēderūt eos sup p̄i
scinā: vel spinā in ebzon: caput pō hisboseth
sepelierūt in sepulcro abner z venerūt senio
res d isrl ad dauid. z percussit cū eis fedus: et
vincerūt eūz in regē sup oēm isrl. Primo igt
tur inuinc^o ē i signū regni. scđo i regē sup iu
dā. tertio in regē sup isrl. Fil^o. xxx. ānoz erat
dauid cū regnare cepisset. Supabūdat fili^o
isdomate hebreo. z. xl. ātis regnauit. in ebzō
vj. annis. z. vij. mēib; sup iudā: subaudi spe
cialiter. Nā si statim post hisboseth regnauit
in israel nō nisi duob; ātis regnauit in iuda
Sz aut hebrei eū regnasse i ebzon aliq̄bus
annis adhuc saule vinēte: qz dom^o iuda taz
affectabat eū in regē. z ipe mittebat eis mu
nera tāq; suis. In hierusalē āt regnauit. xxx.
trib; annis sup oēm pplm. Si quera^o quare
a sūma regni subtrahant. vj. menses. Ait be
breus dauid egrorasse. vj. mēib; z nil dignū
rege egisse. Vel qz absalon p̄secut^o est eū. vj.
mēib;: z tunc quasi nō regnauit dauid.

Qd dauid expugnavit hierlm z muniuit,
Caplm. VII.

Ostea collecto

p exercitu ascēdit in hierlm vt eū
ceret iebuseū. Qui posuerat ces
cos z claudos sup murū in derisionē dauid
dicētes. Nō ingredieris huc nisi abstuleris ces
cos z claudos. q. d. Adō ē vrbis fort^o qz fort
tū auxilio nō idigem^o. Alij dicūt eos posuisse
imagines sup murū: q̄s dixerūt cecos z clau
dos. i. nil agētes. q. d. etlā nobis nil agētib;

Intrare nō poteris. Al seipos dixerūt cecos et claudos: qz debiles eos et siles his repu-
tabat dauid. Deinceps in puerbio dictū est
Cecus et claudus nō intrabit in tēplū dei. Pri-
mo simpliciter in lege phibitū erat cecos et
claudos intrare tēplū ad offerendūz, postea
versum ē in puerbiū. Forte cū saniores ar-
cerēt imūdos dicebāt enigmatice. Cecus et
claudus nō intrabūt: ponētes cecitatē et clau-
dicatōez, p qlibet imundicia. Porro inferio-
rē ciuitatē obtinuit dauid tradēte eā sibi or-
nan iebuseo Cūqz arcē sion obtinere nō pos-
set: pposuit in pmiū pncipatū militie: illi q
primū pcuteret iebuseū: et tangeret domatū
fistulas. I. tectorū canales p qz defluunt stilli-
cidia. Alij dicūt fistulas cuniculos subtera-
neos: p qz erat ascēsus vsqz ad tecta. Multj
itaqz festinantibus ioab puenit in ieros: et
clamauit ad regē: exigens militie pncipatūz
et obtinuit dauid arcē expulsi iebuseis p
ornan: et edificauit p circuitum ei⁹ incipies
intrinsec⁹ a mello: et pē illaz ciuitatis voca-
uit ciuitatez dauid. Reliquā vrbis ptem ex-
truxit ioab. Vello aut erat pncipūz qsi qdā
pūda vorago vallīs. Porro spā ciuitas da-
uid postea vocata est mello. Et edificauit in
ea dauid domū hui⁹: rege tyri ferēte sibi au-
xilium mittendo ei ligna cedrina et artifices.
Porro dauid accepit alias vxoies: et nati
sūt ei filij in iherlm. xj. Inter quos enumerat
nathan. alius scz a nathan. ppheta quem sibi
dauid adoptauerat p mortē patris. Et nos-
ta qz hierusalē vsqz ad melchisedech diceba-
tur iebus: a quo dicta est salem. Postea a da-
uid dicta est iebusalē. Sed postea mutata. b
in r. dicit hierusalē. q. munitam salem. Hiero-
em hebraice munitio ē. Tradit iosephus q
hāc lē mutatiōez ab homero factam qdam
putant: postea dicta ē a salomone hierosoly-
mla: et tandē p syncopā hierosolyma

Ex dauid vicit philisteos. La. viii.

Adiētes autez

a philistei dauid regnare sup iherl
ascēderūt vniuersi vt qrerēt da-
uid: et castrametati sunt in valle raphaim: nō
pcul a hierusalē. Et egressus ē ad eos dauid
ex respōso dñi: et percussit eos i ore gladij et di-
uisit eos bac et illac in fugā. Ob h vocat⁹ est
loc⁹ ille baalpharaim. i. vtroz diuisio. Vel
qz ibi fugiētes reliquerāt idola que tulit da-

uid secū et flauit. Et addiderūt adhuc philis-
tini: vt ascēderēt in valle raphaim: et posue-
runt idola sua sub arboribz piroz: et ait dñs
ad dauid. Nō ibis obuiā eis: s; gira post ter-
gum et veniens ex aduerso piroz. Hebreus
habet scētū. i. idolorū q digna sūt scetu: cul-
tores suos ad scetum eternū trahūt. Cūqz
angel⁹ dñi incedēs sup cacumina piroz so-
nitum faceret irruit sup eos. dauid et percussit
eos vsqz gazer.

De reductiōe arce in iherlm. La. ix.

Duo fecit da-

p uid tabernaculū iuxta domū su-
am ad reponendā arcē: et posuit
in eo qsdā de veteribz cortinis. Tabulas po-
colūnas et bases piores refuauit. Et descen-
dit dauid cū. xxx. milibz viroz: et posuerūt ar-
cē sup plastrū nouum et tulerūt eā d domo
aminadab: q erat in gabaa. i. in colle iuxta ca-
riathiarim. Hec ē h gabaa nomē vrbis v l o-
ci s; f; interpretatiōe suā collē sonat. Duo aut
filij aminadab minabāt plastrū. asoth pce-
debat et oza sequebat. dauid autē et ois iherl
psallebāt coram arca musicis instrumentis.
Et aut venissent ad areā nachoz calcitraue-
runt boues et inclinata ē arca. et extendit oza
manū et tenuit eā et aruit dextera ei⁹ in q ar-
cam ferre debuit: sicut pater ei⁹ iusserat: et ex-
pirauit. et vocatū ē nomē loci oze percussio.
Dicit ioseph⁹ eū percussū: qz terigūt arcem cū
sacerdos nō esset. Alij dicūt qz posuerat ar-
cam sup plastrū cū humerj portare debu-
isset. Hebrei tradūt q ea nocte dormierat cū
vxoie sua. Timuit itaqz dauid diuertere ar-
cam ad se: et posuit eā in suburbio in domū
obeth leuite filij edom gethei et erat ibi tribus
mensibz: et benedixit

dñs domū obeth. Aliut hebrei q vxorei
quo audito abiit da ei⁹ et pcubine et nurus
uid vt adduceret ar- pepererūt masculos et
cam in ciuitatem da iumenta duplices fec
uid cūz gaudio. Da-
uid aut accinct⁹ ephoth lineo psallebat coram
arca in organis armigatis. i. ad armū ligat⁹.
Vel fm quosdā genus ē organū qd fit in aq
et vidit eū psallentē michol p fenestrā et despe-
xit eum in corde suo. Cūqz posuissent arcē
in loco suo: obtulit dauid holocausta et paci-
fica: et bñdixit ppo et parit⁹ est p singula capi-
ta collyridā panisynaz, et assaturam bubale

Regum Bcdi

carnis et similia fructu oleo. Cum rediret dauid in domum suam subfamulauit eum mitchol di ceno. Quaglosus fuit hodie rex israel nuda tus qm vii de scur. Et redit dauid. Uiuu dñs iuda et huiusmodi fiam ante dñm q poti elegit me q patre tuu. Quabre mitchol no est nat fil? vsq in die mortis sue. Qd inclu siue legedi e. donec in partu occubuit. Al excludiue. i. nuq qd videt velle ioseph? qui de ea de dauid minime filios pcreasse: s de viro cui dederat eam p su? sublatam a dauid qnq filios habuisse: q intelligedi st adopti ui. Mortua em merob sorore sua: qnq fili os eius adoptauit mitchol.

De victoriis dauid et officialibus eius

Capitulum X.

Scriptum est autem

f cu sederet rex in domo sua hñs requies ab hostibus suis dixit ad nathan. Vides q ego habitem in domo ce drina: et arca dei posita sit in medio pelliu. Facia ei domum. Et ait nathan. Fac qz do minus tecum est: nesciens quid diceret. id e a spiritu sancto non loquebat hoc. Eadem nocte factu est verbu dñi ad nathan. Dic ser uo meo dauid. Non edificabit mihi domus: q sanguinarius est. s filius eius succedes ei in regno faciet do mum nomini meo et stabiliat thronu ei? vsq in sempiternu. et ego ero ei in patre et ipse erit mihi filiu.

Ex hac promissione coniect q saluus sit salomon. His audi tis gaudius e dauid de successione regni. Qd adhuc expectant exinde pcpue grati as egit do: addens. Ista enim est lex adam domine de? id e lex hois: vt sit sollicitus de successione filioz: vt gratias agat deo de beneficijs. Factu est aut p? hec percussit dauid philisteos: et abstu lit frenu. id e potestate tributū quā habebat in israel de manu eoz: et percussit moab. et me sus est dauid eos funiculo. id est cui voluit dedit ei hereditate coequans eos terre. id e valde humilans. et mensus est duos funicu los. vnu ad occidentu. et vnu ad vniuersu

Nota q est dictu ad dauid per nathan: cu completi fuerit dies tui et dormieris cum patribus tuis suscitabo semen tuu post te: et cetera. qd d salomoe dici no potest: qui vi uente patre regnauit. Qd adhuc expectant iudei implendum.

du. i. ad arbitriu suu quos voluit occidit: qz voluit reservauit. et fact? est ei moab tributa rius. Et percussit adadezer regem soba: cui cu ferrent psidiu syri et damascus percussit ex eis xxx. milia. et pones in syria psidiu: fecit ea tri butariam. Audiens aut chon. als chozi rex emath percussit ada dezer hoste suu: mi sit ad dauid tora fili u: suu cu mueribz et grazactioe q hoste suu percussit. Cum rediret a syria dauid

occurrit ei idumei i valle salina: et percussit ex eis. xij. milia. Hieronym? corrigi. xvij. mi lia. et i lebele percussit ad. xxij. milia. et pones i ea psidiu fecit ea tri butaria. tunc completu e qd dictu est rebecca.

Dauid seruet mi nori. Et retulit i hic rusale aurū et argen tu multu nimis: qd sanctificauit dño in fabrica future dom?

Es qz corinthium sanctificauit: de q fe cit salomō mare ene um colūnas et altare

Porro ioab erat su per exercitum Josa phat erat acometas rius. id e scriptor ges toz. Scribebāt em singli reges chroni ca gesto. sadoch et abiatbar erat sacer dotes. sarais vero scriba. i. cancellari?

Banaias aut erat super chereti et phe leti: q erat custodes capitis dauid. Filij autē dauid sacerdo tes erat. i. digniores p ceteris post regē.

Sic dr ietro sacer dos fuisse madian.

iudices loco: vt moyses elegit. lxx. Uñ cele ti sonat exterminatores. pheleti amirabiles.

Idumei ab edom q ab elau descenderunt q fuit prior natu q ia cob q de rebecca fue rant.

Alunt hebrei q vxo res iacob et concubine et nurus pepererunt masculos: et iumenta duplices fetus.

In corintho fuit qd dā templū edificatū idolorū argēto et ere et auro: quo cōbusto metalla fluxerūt et cō mixta sūt. et qz maior ps erea erat: generalis noie vocata ē tal cō mixtio es corinthiū.

In paralipomenon legit qea die pstituit dauid frēs asaph cā tores: et ipz pcentore et q cātabāt psalmos ex diuersis psalmis compactos.

Acomētarijs vicem regi agebat: cui iudicio leges scribebant.

Hi dicunt fuisse duo viri fortissimi. alij di cunt q fuerūt due fa milie.

Hi dicunt fuisse lxx. iudices loco: vt moyses elegit. lxx. Uñ cele ti sonat exterminatores. pheleti amirabiles.

Historia libri

De miphiboseth et q. Amō de honestauit
nūcios dauid, Capitulum. XII.

Recordatus ē

e dauid feder? qd fecerat cū iona-
than: et ait Nunqd sup est aliqs
de domo saul cum q factā misericordiā p io-
natha Cūq accepisset supesse miphiboseth
filiū ionathe debilem pedibz vocauit eū: et
restituit ei oēm possessionē saul aut suū: et cō-
stituit eū cōmensalem suū tanq vnū d filiū
suis. Porro siba puer saulis: cui erant. xv. fi-
lij. et xx. seruī ex mādato dauid excolebat ter-
ram et referebat fructū ad miphiboseth i hie-
rusalem. Erat aut miphiboseth fili? mīcha.

Factus est igit vt mozeret naas rex amo-
nitay: et regnaret p eo fili? eius amon. Vbi
istq nūcios dauid vt p solarent eū de morte
patris: monens vt amicitie quas cū patre
eius habuerat pmanerent. Cum em dauid
fugisset ad achis sub simulatōe furor? a pa-
tre ist? benigne collectus fuerat. Principes
aut amon exacerunt regē suū dicētes. Hec
scis q? misit dauid vt videret ingressus? exi-
tum tuū vt pcutiat te et terram tuā. Tulit ita-
q amon seruos dauid: et rasis dimidiā prem-
barbe eorū: et pcedit vestes eorum vsq ad na-
tes. Videntes aut amonite q? irritassent da-
uid p duxerūt sibi milites de syria roob et so-
bal: et a rege maacha et a rege ystob Vistq
dauid ioab et oēm exercitum aduersus eos.
Stabat aut amonite ante ingressum ciuita-
tis: et syrorū exercitus erat in campo. Joab
quoq diuisit exercitū: et prem tradēs abyfai
fratri suo: prem sibi retinuit et inuit in syros
fugauitq eos i ore gladij. Qd vidētes amo-
nite et ipi terga verterūt abyfai receperūt se in
urbem. Joab pō rediit in hierusalē cū triū-
pho. Vidētes igit syri quō corruissent corā
israel: collegerunt iterum exercitum amplio-
rem Dauid quoq pparauit oēm isrl: et trāsies
iordanē direxit acie aduersus syros: et pculsit
ex eis curr? et equites. xl. milia: et sobal pnci-
pē militie. Amuerūt syri auxiliū deinceps
pberē filiū amon: fecerūtq pacem cū israel
et seruerunt eis.

De morte Arīe et penitentiā Dauid.

Capitulum. XII.

Actum est anno

f vertente vno tpe cum solent re-

ges ad bella pcedere: misit dauid ioab et vni-
uersum israel: et vastauit filios amon: et ob-
federūt rabarh. Dauid aut remāsūt in hieru-
salē. Accidit vt surgeret dauid de strati suo
post meridiē et deambulare i solario Vidit
q? ex aduerso bethsabee vxorē vrie filiā belie
filiū achitofel lauāntem se aq frigidā Cūq
specie inspirat? ad se vocatā cognouit: statim
q? sanctificata ē ab imundicia sua. Id ē post
costū lauit se vel pcepit. et cessauit menstru-
sanguis quē natura dī reseruare post conce-
ptum in alimonia fetus. Quidā tradūt eam
tunc menstruata esset ad tactū regis cessasse
menstruū. Dicit epiphani? q? cū vocasset da-
uid bethsabee. cognouit hoc nathan in spū:
et festinauit ad dauid vt pberet anteq? ve-
niret mlier et impediuit eū belial. Nā in vīa
hoīez occisum nudū vidit iacentē et morā fe-
cit ibi. Eadez nocte rex impleuit pccm: et lux-
cit nathan. Cūq accepisset eam dauid cōce-
pisse: reuocauit vriā armigerū ioab fm iose-
phum ab expeditōe vt ingrederet ad vxorē
suā: et part? elaceriberet. Quē sinitq? dauid
ab vriā de statu bellī monens vt intraret ad
vxorē et paululū recrearet se. Nō adqueuit
vrias et dormiuit cū seruis regis. Quāobz
vocauit eū dauid iterū. et statuit eū secum in
mensa: inuitās eū ad pocula vsq ad ebrieta-
tem. Sz nec sic pccat? est vīr desiderio vxo-
ris: et ait Arca dñi et isrl habitāt in papilion-
bus: et dñs me? ioab manet sup facie terre: et
ego ingrediar in domū meā? Per salutē tuā
rex non faciā rem hanc. Certus ergo dauid
q? nō intraret: scpsit ad ioab: qsi deliquisset i
eū vrias: vt poneret ipm in ea parte bellī in
qua pculsus interiret. Cūq tulisset vrias
epistolā mortis sue f3 mādātū regis interitū.
Porro bethsabee accepta morte vri sui plā-
xit eū. Transacto q? luctu vocauit eā dauid.
et facta est ei vxor: et pepit ei filiū. Tūc misit
dñs nathan ad dauid. Quis posuit ei para-
digma de diuīte habente oues plurimas: q?
rapuit pauperi vicino ouiculā vñā quā ha-
bebat. vt ex ea ppararet cibos hospitū q? sup-
uenerat: et indignat? est rex i hoīem illū: et di-
xit. Viuit dñs: qm fili? mortis est q? fecit.
Quē reddet in qdruplū. Et rñdit nathā Tu
es vīr ille. Vxorē vrie accepisti tibi: et vt oc-
cultares adulteriū interfecisti eū gladio filio
rū amon. Quāobz bec dicit dñs. Nō rece-
det gladi? de domo tua vsq in sempiternū

Regū Bcdi

Ecce suscitabo sup te malum de domo tua. Hoc vltimū factū ē qñ psecut^r est eū absalō p^rimū pō in diuisione regni post salomonē. Et ait dauid ad nathan. Peccaui dño: et de sedēs de throno p^ristorij sediti i terra: et tāq^z vīr deicola corā omnib^z p^riteri peccatū suū nō erubuit. Et ait nathan ad eū. Transulit domin^z peccatū tuū: nō mortis nec regnū amittes. Veruntū fili^z q^z nat^r est tibi moriet^r: quonīā blasphemare fecisti inimicos nomē dñi. Dixerūt em̄ idolatre vel dicere potuerūt. Non est iust^r dñs iust^r q^z saul amouit d^z regno et substituit dauid: cū dauid grauius q^z saul peccauerit. Percussit aut^r dñs paruulū vsq^z ad desperationē vite: et dep^rcat^r ē dauid dñz p^r paruulo: et ieiunauit et lacuit sup terras: et noluit p^rolari. Accidit aut^r dñs. vii. vt mores ref^r infans. Euidens dauid seruos mullitātes intellexit q^z mortu^z esset. Quo accepto loca facie et mutata veste intrauit domū: et adorauit: et exilarat^r comedite. et amirati sūt seruū q^z contra p^ruetudinē egisset: et ait ad eos. Cū adhuc viueret puer fleuit et adorauit domū vīruerit. eo mortuo q^zre fierē. Nūq^z potero reuocare eū. Ego vado ad eū: ille pō non reuertet ad me. Hoc aut^r aiebat dauid vt cōsolaretur berfabee: qui diligebat eam. et p^recedente tempore genuit ex ea filiū quem vocauit salomonē. cōmisitq^z eū in manu nathan: qui vocauit eum ididā. id est amabile domino. Igit^r pugnabat ioab cōtra rabab^z: et expugnauit eā. Vissitq^z ad dauid dñes. Veni et cape ciuitatē: ne nominē meo ascribat victoria. Et p^regregauit dauid omnē populū. Et p^rfectus cepit vrbē et vastauit eā: et tulit diadema de capite melchon. qd sonat rex eoz. et erat idoliū amonitay: et erat i diademate gēme p^rcloze: et auri talentū. Qd cōflauit dauid et formauit ex eo sibi diadema: in medio gemmar^z. statuēs sardocinē incōparabilem. Porro reliquas ciuitates amonitay vastauit: et multos de populo ferrauit vehiculis ferratis: et plures diuisit cultis et tradidit in typo laterum.

De Thamar quā Amon oppressit.
Capitulum. XIII.

Factus est post

hec suscitauit dñs malū i domo dauid in hunc modū. Amon p^r moget^r et diligebat thamar sororē absalō

ex vtroq^z parēte: ita vt deperiret i ea et egrotaret. Huic erat cognat^r et familiar^r ionadab fili^z semmaa frat^r dauid prudēs valde: quē ioseph^z ionathan vocat. Huic q^zda^r arbitrat^r tur fuisse nathan: s^z absit vt ppha flagitiosus dederit p^riliū. Hic ait ad amon. Quare sic attenuat^r macle fili reg^z. qñ diceret: q^z debes succedere regi in regnū. Et rñdit amon. Diligo thamar supra modum. Qui rñdit. Si mula languorē. Lūq^z venerit pater tuus ad te vssitādū dic ei. Veniat oro thamar soror mea: et faciat mibi pulmētū vt comedā suauius de manu eius. Cūq^z venisset thamar missa a rege: corit in oculis e^z forbicūculas. Vel fm iosephū colliridas fr̄as. Et elecit a se amō vniuersos. Lūq^z tulisset thamar et hos ad eū: i p^rclauit apphēdit eā: et ait. Luba mecū soror mea. Que rñdit. Noli frater op^r p^rimere me et facere opprobrium generi tuo i iust^r: s^z loq^re ad regē et non negabit me tibi. Hoc aiebat

vt subterfugeret man^z elus. Nō em̄ fas erat fm legē: vt q^z duceret sororē ex patre. Tū qdā determināt h^z dictū esse si fuerint ambo eiusdē populū. Hec aut^r fuerat de mīse gētili. id ē maacha quā dauid cepat in p^rlio: et cesa rie et vngulbo p^rclis duxerat eā fm legem in vxorē. et ita tradit illos potuisse fieri p^ringel. noluit aut^r adq^zescere amon: et oppressit eaz. et statim exosam habuit eā magis q^z aū dilexerat: et elecit eā a se rogantē vt apud se maneret: et esset ei vxor. Cūq^z elecissent eaz pueri amon aspersit cinerē capiti suo: et rupit tunīcam talarē q^z vtebant filie reg^z p^rgines: quā iosephus vocat colobiū manicatū. Et ipo^rsis manib^z sup caput ingressa ē ad absalon fratrē suū elulās. Qui frater ait. Tace soror: frater em̄ noster est: et mansit in domo absalon longo tpe sustinens viduitatem.

De morte amon et fuga absalon et reditu ad dauid.

Capitulum. XIII.

ſictum est autem

f post biēniū vt ascēderet absalō ad tōdendas ones: et ait ad regē. Veniat oro rex cū suis suis ad p^rutū pueri sui. Cūq^z abnuisset rex ne gūaret eū ait absalon. Veniat saltē obsecro amon frater me^z et filij regis cū eo. Et abierūt cum absalon. Cūq^z

recubarent pueri absalon ex pcepto ei? inter
fecerunt amon temulentu. Et ascendentes filij
regis mulas suas fugerunt: et puenit fama ad
dauid dices: Percussit absalon ocs filios re
gis: et scidit rex vestimenta sua et cecidit sup
terra. Jonadab aut que pntas no latebat ait
ad regē: Ne timeat dñs me? quoniam amō so
lus mortu? est quem oderat absalon a die q
oppressit sorore suaz. Et ecce apparuerūt filij
regis et fleuerūt cū rege plāctu magno nimis.
Porro absalon fugies: abiit ad ptholomē
auū suū regē iessur: et fuit cū eo tribz annis.
Rex aut pfolatus sup amō interitū: cessauit
velle psequi absalon: qz sciebat eū esse flagi
tiosū et dignū morte. Qd intelligēs ioab q
diligebat absalō misit ad regē mulierē sapi
entē de tecna q putabat fuisse paula amos
pphete: et posuit ioab pba sua in ore e? Cum
q ingressa fuisset mulier ad regē: adorauit
dices: Serua me rex. Dorm? est vir meus
et erant mibi duo filij: et interfecit alter alter
in agro: et p̄surgit vniuersa cognatio aduer
sus occisore: queren
tes animas illius. p
Anima occisi: et qrit
extinguere scintillā
meam super terram.
Hec mulier posuit se in psona dauid: et filios
suos in psona amon: et absalon et cognatoz
suā in psona alioz filioz dauid: et ait dauid
ad eā. Uade in pace: ego videbo p te. Qd cū
nō sufficeret mulier ait ad regem. In me sit
dñe hec iniquitas et in domuz p̄is mei: rex
aut sit innocens. q. d. Si putas iniquū par
cere occisori: mibi iputet et domui mee. Cū
q iteratq rex pmissione nec sufficeret mulie
ri: instanti rogabat regē. Qui ait. Abiit do
minus: qz non cader de capillis filij tui sup
terrā. tūc exponēs ei mulier similitudinē ait
Reducat q dñs meus abiectū suū. Nō em
vult aiām perire de? et ocs dilabimur tāq
aque q nō reuertent. q. d. Dormū filiū nō
potes reuocare ad vitā. Velius ē vt reuo
ces viuentē: qz alter vīdicando vtrūq per
das. Et ait rex. Nunqd manus ioab tecū ē
in ist? Queres p̄dit. Ipe imposuit pba hec
in ore meo vt verterem similitudinē sermo
nis huius: et ait rex ad ioab. Reuoca puerū
absalon. Cūq reduxisset absalon in hieru
salem ait rex. Non videat facies meā donec
vocē eū: ne eo vltio reuulscat i me dolor filij

et māsit absalon in hierusalē duobz annis: et
faciē regis nō vidit. Porro absalon erat deo
corus nimis: cuius cesaries fm iosephū tan
ta erat: vt vit nouem diebz tōderi potuisset.
Quā semel i āno tonsā pōderabat. cc. fideis
Forte h? ponderis erat tonsura eius. Vel h
precio emebat eā mulieres vt subornare
crines suos. Placq sunt absalon filij nes et
filla vna noie thamar: misitq sepi? ad ioab
vt intercederet p eo ad regē Qui noluit veni
re ad eū. Misitq absalon suos suos vt in
cenderēt segetes agri ioab. Quo facto ioab
venit ad eū dices. Quid fecerūt fui tui. Qui
rūdit. Aliter habere te nō poterā. Obsecro
intra ad regē vt videā faciē e? alioqn interfi
ciet me. Et ingressio ioab ad regē vocatus ē
absalon: et osculatus est rex eum.

Quo absalon p̄secutus est dauid.

Capitulum. xv.

Unc cepit absa

lon aspirare ad regnū. nā caleph
aū eū genit? vltiers erat vlt mor
tuus. Fecitq sibi currus et eqtes. l. q p̄cede
rent eū: et mane p̄surgens stabat in porta et
blandiebat ascendentiū ad regis iudiciū
dicens. Bona sunt q dicis: sed nō est qui te
audiat p̄stitutus a rege. Quis p̄stituet me re
gē vt iuste iudicē. Et inclinauit ad se corda
viroz. Post q̄tuor p̄o annos reuersiōis ait
ad regē. Dū eram in exilio voluisti reducere
me dñs i hierusalē sacrificabo dño i ebron.
Uadam ergo et reddā vota mea. Et ait rex.
Uade in pace. Alia lra habet post. xl. ānos.
xl. em anni fluxerūt et q occisi sunt sacerdo
tes nobe qui ponunt hic vt monstret dñs
nāyltione suscitari super dauid: eo q abime
lech sacerdotē fecellit. Abijt ergo absalō in
ebzon: vtrens p̄silio achitofel gilōnīte q fue
rat p̄siliarius dauid: et egressi sunt multi de
hierusalem rem ignorātes. Cūq imolasset
hostias facta est p̄iuratio valida: et augeba
tur p̄ls cū absalon. Qd cū accepisset dauid
ait seruis suis. Egrediamur cito ne forte ve
niens absalon occupet nos: et pcutiat ciuita
tem. Et egressus est dauid rex et vniuersa do
mus eius nudis pedibz: dimittēs decem co
cubinas ad custodiendū domū: et p̄cedebāt
regē cerethi et pheleti. dc. viri pugnatores q
secuti fuerāt eū de geth Isti credunt bñficia
p̄stitisse dauid qn latuit in geth: et in retribu

Regum Ecdi

tionem dederat eis locū in hierl'm Joseph?
dicit illos sexcentos egressos cū eo q̄ quon-
dam astiterant ei in saulis psecutōe. Potuit
aut fieri vt hī z illi essent cū eo. Et ait rex ad
etbei getheū filiū achis: q̄ prius erat inter
sexcentos. Reduc fratres tuos in hierl'm: z
habita cū rege absalon: heri venisti z hodie
cōpelleris exire. Qui rīdit. Vniū dñs: nec ī
morte nec ī vīra derelinquā te. Et trāsgressi
sunt ynuerſi flentes cū rege torrentē cedrō:
z leuīte arcā portātes deposuerūt eā donec
trāsfret populus: z ascendit abiatbar ad cō-
sulendū dñm. Qui nō respōdit ei. Et idō ait
dauid ad iadach. Reuere in ciuitatē cum
arca: ego abscondar in deserto. Achimaas
filius tuus et ionathan filius abiatbar sunt
vobiscū per q̄s veniet ad me sermo a vob.
Et redierunt cū arca. Eūq̄ ascendisset da-
uid oliuaz: occurrit ei chusi arach-
tes p̄siliarius eius: z ait dauid. Reuere z
esto cū absalon: z dissipabis p̄siliū achito-
fel: z qd̄ audieris in domo regis indicabis
sacerdotibz: q̄ dirigent ad me filios suos. Et
venit chusi ad absalon in hierl'm. Cūq̄ pau-
lulū p̄cessisset dauid apparuit ei siba cū duo-
bus asinis: ferēs panē z vnā passam: z mas-
sas caricaz vel palataz. Līficiū q̄ inter tabu-
las quas palas dicim⁹ p̄resse cōpingunt. Et
ait siba ad regē. Asinos duxit in eis sedēat
domestici regis: z tui cibaria vt alant in des-
erto. Et ait rex. Vbi est miphiboseth. Qui
rīdit. Remāsit in hierusalē dīcēs. Hodie re-
stituet mibi dñs vltionē p̄is mei. Et ait rex
sibe. Tibi sint oīa q̄ fuerāt miphiboseth. Ve-
nit ergo dauid vsq̄ ad baurim: et egressus
vir de cognatiōe saul noīe semei: p̄ncēs la-
pides z luti: maledicebat regi dīcēs. Egre-
dere vir sanguinū. Ecce premunt te mala q̄
fecisti in domū saul. Quē cū pcutere abyſai
veller: phibuit eū dauid dīcēs. Filius vte-
ri mei querit aīam meā: quāto magis filius
gemini. Vñsit eum dñs vt maledicat mī-
bi. Respiciat dñs hāc afflictōēz meā. Fabu-
lant bebrei hūc semei fuisse nabath patrem
teroboam: z nomē aut eius gemini: z descē-
dit dauid vsq̄ iordanem.

De consilio Chusi z morte Achitofel

Caplm. XVI.

Actum est autēz

q̄ chusi veniēs ad absalō adora-

ret dīcēs. Salue rex Ad quē absalon. Qua-
re non iuisti cum amico tuo. Qui respōdit.
Illius ero quem elegit dñs z omnis israel.
Cui seruā. Nōne filio regis. Sicut p̄i tuo
sic parebo tibi. Tūc ingressus ē absalon cor-
ram omibz ad p̄cubinas patris sui de con-
silio achitofel: vt sic intelligeret omis israel
q̄ ex animo psequeret patrē: z roboraretur
cū eo. Post hec dixit achitofel. Eligam mī-
hi xij. milia viroz. z psequar hac nocte da-
uid. z pcutiā eū: qz sessus est: z redibūt ad te
ynuerſi quasi vnus homo. Et ait absalon.
Vocemus chusi z p̄sulumus eū: z ait chus-
si. Non est bonū p̄siliū achitofel hac vice.
Hosti patrem tuū z viros eius esse fortissi-
mos. Si modo percusserit aliquos d̄ tuis:
quicūq̄ audierit dicet. Facta ē plaga in po-
pulo qui sequebat absalon: z timebūt esse te
cum. sed hoc est p̄siliū bonū. Congreges ad
te omnis israel: z irruamus sup eum. Et vbi-
cūq̄ fuerit operiemus eū. Et placuit omibz
bus p̄siliū chusi. Et dixit chusi sacerdotibz
vt nunciarent dauid ne maneret in deserto
nocte illa: s; trāsfret iordanē. Et abiit ancilla
ad filios sacerdotū qui latebant iuxta fontē
rogel: ferens pannū. q. ad abluendū: z indi-
cauit eis verbū chusi. Vidit aut eos quidā
puer filius ancille vt dicitur z indicauit ab-
salon. Josephus aut dicit quosdā eq̄tes vs-
disse eos: z nūc classe absalon. Qui misit post
eos vt comprehenderent. At illi ingressi in
baurim domū mulieris rogabant vt celaret
eos. Quē dīmisit eos in puteū: z expādit ves-
lamē super os putei. q. siccans tipsanas. id
est hordeū ad tipsanam: z sic res latuit. Cū-
q̄ reuersi fuissent qui missi fuerant: illi ascē-
dentes de puteo: nūclauerunt dauid q̄ tra-
dita eis fuerant. Et transiit dauid iordanē
cum suis prius q̄ dilucesceret z venit in ma-
naim. Porro achitofel sciens regnū reditu-
rū ad dauid: z timens incidere in man⁹ eius
descendit in domum suam in silo: z laqueo
se suspendit.

De morte absalon. Caplm. XVII.

Absalon autē col-

a legit exercitū z transiit iordanē
z statuit amasam sup exercitum. p
toab: hic erat filius abigail: filie naas. id est
ssat soror⁹ dauid quam iosephus abigeam
vocat: z erat consobrinus ioab. Porro viri

trans iordanē: et maxie berzellai galaadites obtulerūt dauid cibaria multa nimis: et stratoria et faperia et vasa fictilia. Porro dauid diuinit populū q̄ cū eo erat in tres ptes. vna dedit ioab. scōz abysai. tertiā et bay getheo q̄ putat fuisse filiū achis amici dauid. Cūq; vellet egredi rex cū eis ad pugna dixerunt. Non ibis. te solū q̄rūt alios nō curāt. Tunc egredierent cunei ad pugna circiter septē milia: stabat dauid iuxta portam et dicebat. Seruate mihi puer. absalon. Et factum est plū in die illa iuxta saltū effraim: et fugit exercitus absalon cesis ex eo. xx. milibz. et plures interfecerūt bestie saltus q̄ gladius. Fugiensq; absalo sup mulū venit ad quercū cōdensam: et intercepto capite e ramis mulus ptransiit eo suspēso. Qd cū quispiā nūciasset ioab ait ad eū. Quare nō p̄fodisti eū. Qui respondit. Nō mittere manū meā in filiū regis. p̄sertim cū audierim eūz dicentē. Seruate mihi puerū absalon. Infirmitq; ioab tres sagittas in cor de absalon. Quē adhuc palpitantē interfecerūt armigeri ioab: et p̄icerūt eū in foueam grandē: et cōportauerūt sup eū aceruū lapidū: vt duplici morte periret. tanq; factus nozofus israel at fugit in tabernacula sua. Porro absalo adhuc viuēs exexerat sibi tūtulū in valle regia: q̄ duobz stadis distat a hierlm in montinētū nois sui: et erat nomē tituli manū absalon. Hūc titulū q̄daz putat fuisse arcū triūphalem: in q̄ sculpta erat manus absalon. Sz iosephus dī statuā fuisse marmoream. Tunc ait achimaas ad ioab. Currā et annūciabo regi. Qui respondit. Nolo te hodie nūciare. Filiū em regis mortuū ē. Et ait ioab ad chusi. Currēs qz achimaas post eū p viā cōpendij transiit eū. Dauid autē sedebat inter duas portas. speculatoz q̄ in fastigio porte exclamauit. Video hoīem currentē solū. Et ait rex. Si solū est: bonū est nūciū. Et itez ait speculatoz. Apparet mihi hō alter currēs solus. Dixitq; rex. Et iste bonus est nūcius. Et veniēs achimaas adorauit dicēs. Bñdicit⁹ deus q̄ p̄clusit hoīes leuantes se p̄ regem. Et ait rex. Est ne pax puero absalo. At ille noluit indicare. Chusi p̄ superueniens indicauit. Et cōtristatus rex ascendit cenaculū porte flens opto capite: et clamās. Fili mi absalon: quis mihi tribuat vt ego moriar p te: absalon fili mi. fili mi absalon. Qd audies populū timuit ingredi ciuitatē: et ingressus ioab ad regē dixit. Cōfusa disti hodie vultus eoz q̄ saluā fecerūt aīam tuā. Diligis odītes te: et odio habes diligētes te. Procede et alloquere fuos tuos: alioquin nec vn⁹ remanebit tecū hac nocte: et erit hoc malū tibi sup omīa que vn⁹ passus es. Sedit ergo rex i porta lora facie: et venit ad eū omīs multitudo et benigne locut⁹ est eis.

Dereditu dauid in hierlm.

Capitulum. XVIII

Virro qui secuti

p fuerāt absalon mutuo se honorabant: vt reuocarēt regē: memorantes bñficia eius in isrl. Dauid at misit ad sadoch et abiarbar vt loquerent ad viros iuda. Dec dicit rex. Os meū et caro mea vos. Quare nouissimū reducis regē. q. d. Vides te ne tardiores ceteris sis: et p eisdem iurauit amase: q̄ p̄ncipē misit eū vellet p̄stare re. p ioab. Et miserūt viri iuda ad regem vt rediret. Et venit rex vsq; ad iordanē: et venit oīs iuda in occursum eius in galgala. Semet quoq; de baurim descendit cū eis hñs secum contribules et mille viros de beniamin. Siba qz et filij eius et serui trans iordanē venerūt ad eū: vt traducerent domum eius. Isti fin iosephū fecerunt pontē iordanis: vt facilius rex trāsiret cum exercitu. Cūq; transisset rex: adorauit semet dicēs. Ne me minis dñe iniuriā serui tui. Scio enim peccatū meū: et ideo hodie veni in occursum tuū p̄m⁹ de omī domo ioseph: nō q̄ esset in tribu ioseph. sed qz habitabat in sorte effraim. Tuncq; diceret abysai semet occidēdū dixerit dauid. An ignoras me hodie factū regē super israel. Ergo ne hodie interficiet vir in israel. quasi diceret. Illos occidā qui me hodie fecerunt regē sup se. Timebat qz si interficeret semet q̄ reliqui qui similiter regē ostenderant nollent eum sibi facere regē: et ait ad semet. Non morieris. Hiphiboseb qz venit in occursum regis illotis pedibz et in tonsa barba. Hā et vestes nō lauerat a die quā egressus fuerat rex. Hebreus habet infectis pedibz tradens q̄ sibi fecerat pedes ligneos. Et ait rex ad eum. Cur non venisti mecum. Qui respondit. Seruus meus p̄tempit me: nolēs mihi sternere asinū vt irem cū rege: in supz accusauit me: tu autē q̄ iustus es fac qd tibi videtur. Et ait rex. Fixus est qd locutus

Regum Xcvi

sum. Tu et siba diuidite possessiones, q. diceo
ret. Aliis vestri dederat: sed q. vterq. totu
habere non potest: inter vos diuidat. Dicit
q. dauid in memoriam iuramenti cu ionatha inius
ste iudicauit. et ideo roboam et teroboam di
uiderunt ei regnu. Mortuo em salomone ro
boam filius eius: et teroboam armiger ipius di
uiderunt regnu qd habuerat dauid. Berzellai
q. qui pauerat alimeta regi descenderat cum
eo. Et ait rex ad euz. Veni mecu in hierlm:
et honorabo te. Qui respondit. Orogenari
us sum hodie: non indigeo hac vicissitudine
Ebamaa: als chanaan filius me vadat tes
cum: fac ei qd tibi videat. Et ait rex. Veniat
et faciam ei qd tibi placuerit. Et redijt berzel
lai in locu suum. Tunc concurrerunt ad regē
omnes viri israel: et indignates dixerunt. Quare
re te furati sunt frēs
nri viri iuda: et tra
duxerunt te sine nob.
Et respondit iudas.
Quia ppor est mi
hi rex. Et ait israel.
Decē partibus ego
maior sum. Ido ma
gis ad me pnet da
uid q. ad te: psertim
cuz pmo genit. sum.
Cunq. respōdissent

duri viri iuda: siba filius bochri: filius gemini
cecinu bucina: et ait. Nō est nobis pars i fi
lio isai. Reuertere in tabernacula tua isrl. Et
recedetes a dauid: secuti sunt siba. Viri at
iuda reduxerunt regem suu in hierusalem.

De morte Amase et Siba. Ca. XIX.

Ex autē decem

pcubinas ad q. ingressus fue
rat absalō reclusit i custodia vi
duitaris: nec est ingressus ad eas. Et ait rex
amase q. erat pnceps militie. Cōgrega mihi
viros iuda in tertiu diem. Abijt ergo amasa
et morat. e extra placitu. Et ait rex ad abyssai
nō ad ioab quem tam amouerat a principa
tu. Amē iosephus dicit eū dixisse ad ioab.
Tolle seruos dñi tui: et psequere siba: ne ef
fugiarvos: et egressi sūt cū eo omnes robusti
de hierusalem: et occurrit ei amasa residens iux
ta lapidem grande q. est in gabaon. Porro
ioab vestitus erat tunica stricta: ioseph. tñ
dicit lorica: et accinctus erat gladio fabrefa

cto: q. leui motu egredi poterat: et arte qdam
simulans q. si cecidisset gladi. et recepsisset euz
dextra manu tenuit metū amase: q. si osculās
eum: et sinistra pcussit eum in latere: et effudit
eius intestina. Ioab autē abissay psecuti sūt
siba: et subsistebant venientes ad mortuū
in via. Vir autē qdam amouit eū in agru et
operuit eū: ne subsisteret trāsētes: clamans
q. iuste occisus esset qui in dolo moras face
ret redire ad regē. Ioab p. cum exercitu ob
sedit siba in abela: et moliebatur destruere
muros vrbis. et exclamauit ad eum mulier sa
piens de ciuitate. Sermo dicebatur in vete
ri prouerbio. Qui interrogant interroget in
abela. q. si diceret. hec est vrbis p. filij ab antiq.
Quare queris euertere matrē ciuitatis isrl.
Quare p. cipitas hereditatē dñi. Hebre. nō
habet puerbio. et est sensus fm eū. Sermo
dicebat in veteri. l. quondam in lege dictū est
vt israel p. offerat pacem hostib. q. aggre
diatur eos. Quare ergo precipitas heredita
tem dñi. id est cur nō seruas legē in israelitis
que seruata est in alienigenis. Postea legit
hebreus qd interpositū ē ad cōmēdatōnē v
bis fm p. orem expōitōē. Et respōdit ioab
ad eam. Non quero euertere vrbem s. siba
filiū bochri: q. leuauit manu suā p. tra dauid.
Et locuta est mulier ciuib. sapienter: q. absct
sum caput sibe p. cecur ad ioab. Tūc reuer
sus est exercit. in hierusalem ad regē: et restituit
rex ioab sup exercitū et alios ministeriales in
officijs suis sicut supra: h. addito: q. aduram
statuit supra tributa colligēda et q. hyram sa
crus est sacerdos dauid p. prius.

De septē viris suspēsis in vltione gabaon
itarum. Ca. XX.

Electa est quoqz

fames in dieb. dauid tribu anis
fugiter: et consuluit dauid dñm
Qui rñdit hoc fieri ppter saul et domū eius q.
occidens gabaonitas quasi pro zelo filiorū
israel irritum fecerat iuramentū iosue et se
niorum. Et ait dauid ad gabaonitas. Quid
faciam vobis vt benedicatis hereditati dñi.
Qui dixerunt. Virū qui attriuit nos delere
debemus: vt ne vn. q. dē residu. sit de stirpe
eius. S. q. dauid h. facere nō poterat ppter
iuramentū quod iurauerat ionathetentaue
rūt p. tiones dicentes. Deni nobis septes
viri d. filijs eius: vt crucifigam. eos domino

Historia libri

Peperit rex miphiboseth filio ionathe et tradidit eis duos filios saul: quos peperit et respba. Isti adhuc pueri cum doech occiderunt sacerdotes nobe: et postea gabaonitas. Dedit eis etiam quinque filios nichol adopti uos quos genuerat merob adraeli Gabaonite pro crucifixis eos in diebus messis prime, id est incipiente messioe hordei. Induens autem respba cilicium substravit sibi super petram cubas iuxta eos die ac nocte ut amoueret ab eis aues et bestias ab initio messis donec stillaret aqua super eos, usque circiter kalendas septembris. Tunc ei iuxta naturam terre primus post messem pluuia descendit. Hanc respbam quidam non bene putant fuisse orpham nurum noemi. Alii dicens autem dauid quod fecerat respba deposuit eos de patibulis: et tollens ossa saul et ionathae de tabulis galaad: et ossa eorum quod affixi fuerant sepelivit eos in sepulcro eis patris eorum. Quo facto reddidit deus vbertatem terre.

De quatuor filiis dauid Caplm. XXI.

Scriptum est autem

Iterum prelium philistinorum aduersus israel: et pugnabat dauid cum suis aduersus eos. Cumque fere dauid defecisset pugnando: cum tesbidenob qui fuit de genere arapha: nissus est percutere dauid: et interposuit se abyssal: et interfecit philistinum. Hunc tradunt breui fuisse de genere giganteo: arapham pro dicunt fuisse orpham nurum noemi que peperit viro getheo quatuor gigantes qui hic memorantur tesbidenob: sephi gollam: et quartum habentem senos digitos in manibus et pedibus. Tunc iurauerunt viri dauid dicentes. Jaz non egredieris nobiscum in prelium ne extinguas lucernam in israel. Occasione huius ultimi philistini epilogat historia hic tria superiora prelia dauid nominata: non tamen eo ordine quo gesta sunt. Quorum primum fuit in gob: urbs est que et aser dicitur in qua percussit sobochai sephi de genere gigantei. Aliud quoque prelium simile fuit in gob in quo secundum iosephum apparuit vir fortis ephron cognatus dauid: qui suis in fugam versis solus plurimos hostium peremit: et alios in fugam conuertit. Liber vero regum in hoc loco ponit prelium dauid contra gollam in hunc modum. In quo percussit adeodatus filius saltus: polimitari: bertheemites gollath getheum. His quatuor nominibus exprimitur dauid et dicitur adeodatus: quia ad liberationes

israel datus est a deo in regem. Filius saltus: quod de pascuis et saltu assumptus est. Polimitarius: quod de genere beseleel polimitarij fuit mater eius. Vel quod multis modis amplianit cultum domini. Bertheemites dicitur est a patria. Demoratur quod et aliud prelium in quo ionathas filius semmaa fratris dauid percussit virum habentem senos digitos in manibus et pedibus. Expe ditus itaque dauid a filiis locutus est domo proba carminis huius in die qua liberavit eum dominus de manu omnium inimicorum suorum: et de manu saul: et alii. Dominus petra mea etc. In psalms secundum translationem nostram ita legitur. Diligam te domine fortitudo mea: dominus firmus et refugium meum. Cuius titulum sumpsit eldrase ex verbis supra positis in die qua liberavit eum dominus etc. Iosephus hic dicit quod cum dauid parce altissima fuisset: cantica et hymnos composuit. alios trimetros, alios quinque metros, diuersa faciens organa: in quibus leuite per sabbara et alias solennitates hymnos dicerent. Et ponit iosephus differentiam inter psalterium et nablum. Et est psalterium canora cithara decem chordis coaptata: quod cum plectro percutitur. Nablum pro, xij. sonos habens digitis tangitur. Post carmen supradictum addidit dauid loquens de se tanquam de alio. Hec sunt verba nouissima quod dicit dauid filius isai: Dicit vir cui constitutum est. id est promissio facta de christo dei filio iacob. Hebreus habet ita. Dicit vir leui super christum dei iacob. id est christus super alios exaltatus et vnus a deo. Propter hec proba quodam dicunt predictum psalmum nouissime scriptum a dauid. Sed tutius est ut dicamus nouissima proba dauid qui sequuntur. Spiritus domini locutus est per me etc. Et est forte psalmus nouissime scriptus nec alijs. cl. annumeratus.

Catalogus fortium dauid. Ca. XXII.

Porro circa regem

pererat omnes fortissimi: quorum insigniores fuerunt. xxxvj. Insignior tamen ceteris erat dauid: sedes in cathedra sapientissimi: et ita erant. xxxvj. annumerato dauid. Porro post dauidum illis. vij. qui erant supra. xxx. tres erant fortissimi. alij tres non adeo fortes, sed tamen fortiores reliquis. xxx. vij. quod dicere possumus. xxx. erant fortes: tres pro fortiores eis tres pro reliqui fortissimi. Et secundum hanc expositionem catalogus. xxxvj. fortium incipit ibi. Princeps inter tres ipse est, quod tenerrimum lignum

Regum Ecdi

vermicul⁹ q^o octingē
tos interfecit impetu
vno. Josephus d^r
nōgētos: paralipomē
nonon. ccc. Iste nō
nominat hic ab his
istoria: paralipomē
non vocat eū iēbo
am ioseph⁹ eusebiū.
Non legit vbi h⁹ fa
ctū fuerit: nisi q^uz
hic commemoratur
Post hūc erat elea
zar filius patruī da
uid q^u p^{er}cutit philisteos donec deficeret ma
nus ei⁹: et obzgeret eū gladio. Post hunc
erat semina ararites quē iosephus semeiā
vocat. Qui cū fugisset p^{er} sol⁹ stetit i agro
lentis: et p^{er}cutit philisteos: et fecit salutē i isrl.
His tribus iosephus attribuit delatōes aque
de cisterna bethleē. Historia p^{ro} reguz refert
illō ad tres sequētes: q^u fortiores diximus:
quoz p^{ri}mus erat abysai frater ioab. Ipse est
qui leuauit bastā suāz 3. ccc. quos interfecit
optimus quidē: sed vsq^{ue} ad tres p^{ri}mos non
peruenit. Post hunc erat bananias qui p^{er}
cutit duos leones moab. id est p^{ri}ncipes q^u
paralipomenon d^r arietes. Ipse q^u interfes
cit virū egyptiū. id ē imitatorē egypti blā
phemantē dominūz quē interfecit moyses.
Hunc dicit hebrei fuisse semel quē post in
terfecit sub salomone. Alium q^u virum egypti
p^{ri}u interfecit dignū spectaculo: altitudinis
q^uz cubitoz: habentē in manu bastam ad
quem venit bananias in virga et ecorit ba
stam de manu eius: et occidit eum bastā suā.
Hieronym⁹ tamen dicit hoc q^u diximus d^r
alio egyptio de semel qui habuit bastā i ma
nu. id est leges dei quā si meditatus fuisset p^{er}
manendo in hierusalē non periret. Idem oc
cidit leonē in hunc modū Tempore nūls la
p^{ri}us est leo in cisternā qui nullum videns
egressum: orificiū eū cisternē nūe damnatū
erat: rugiebat. Quē audiēs bananias dū iter
ageret descendit ad eū in baculo manibusq^{ue}
eū p^{er}stravit. Tertiu de fortioribz nec liber re
gum nec iosephus ponit hic. Sed recurren
dū est ad sabochai de quo in p^{ri}mo dictum
est. Isti tres opus fecerunt magnificū q^u se
quitur: philistei quondā posuerūt castra in
valle raphaym vsq^{ue} ad ciuitatez bethleem: et

erat penuria aque in hierlm. Dauid autē asce
derat in arcē ad cōsulendū dñm: et cōmenda
bat coram altantibus aquā de bethleē: et p^{er}cut
pue eā que erat in puteo iuxta portam. Tūc
isti tres p^{er} medium hostiū iter facientes vene
runt ad bethleē et hauriētes aquā: de nūo ad
regē p^{er} eoz castra reuersi sunt: ita vt palestini
fiduciam eozū obstupescētes a dimicatioz
ne cessarēt. Delatam
liquidem aquaz rex
noluit bibere dicēs.
Numquid sanguinē
istoruz et animarum
periculuz bibam. Et
effudit eā tanq^u liba
men domino d^r salu
te vroz grās agens. Ab hac enumeratione
fortiū hebreus dissentit numerans tm. xxxv
fortes: et in tribz p^{ri}mis q^u fortissimos dixim⁹
numerat ipm dauid sic. Dauid sedens in ca
thedra sapientissimus p^{ri}nceps inter tres ipse
est q^u si tenerrim⁹ ligni vermiculus: et cetera q^u
non mutant. Et dicit multos eū occidisse im
petu vno: q^u p^{er} peccato q^u impetuose fecit in
bethsabee multū occisi sūt. Comparatur at^q da
uid vermiculo ligni: q^u teredo vl⁹ terebella d^r
q^u mollis durū lignū p^{er}forat: dum tāgitur nil
molli⁹ illo: q^u tāgit nil durū. Sic et dauid
in p^{er}secutis et domi et circa subiectos manū
fuetioz erat ceteris: in throno et cōtra hostes
null⁹ eo acutior. Et cōmenda^r hic dauid in
tribus. in sapientia. humilitate. et fortitudine
Porro reliq^{ue} xxx. q^u fortē dixim⁹ postea enu
merant inter quos non enumerat ioab: vel
q^u p^{ri}nceps est alioz: vl⁹ quia indignus p^{ro}pter
mortē abner et amase.

De numero ppli et altari erecto a dauid

Caplm. xxiii.

dictum est autez

f post famē prius imissam a domi
no addidit furor dñi irasci 3 isrl⁹
Furoz dñi videtur quasi exponere paralip
omenon dicens. Cōiurrit sathan aduers
sus israhel: et incitauit dauid vt numeraret po
pulū. Et ait rex ad io
ab. Perambula o
mnes tribz isrl: et nu
mera populu: vt sci
am numerum eius.
Intelligens autem

Hebreus d^r sic. Jam
dñs sūpsit vīdictaz
d^r dauid p^{ro}pter mor
tem vrie in p^{er}secutioe
filiū sui absalon: 3 nō

ioab q̄ de elatiōe b̄
diceret ait. Adauge
at deus ad populū
tūū. sed q̄d sibi vult
domin⁹ rex in hac re
q̄st diceret. vide ne
offendas dominū.
Cūq; nollet rex mu
tare p̄positū. Egres
sus ē ioab z p̄nceps
militum z numeras
uerunt populū: z
redierunt post nouē
mēses z viginti dies
in hierusalē cūz de
scriptiōe redacta in
scriptis: z inuenta sunt
de israel octingenta
milia viroz fortū. z de iuda. l. milia pugna
toz. Beniamite dicunt non fuisse numerati
adhuc: quia pauci erant. In paralipomenō
longe plura legunt. scz mille milia z centū.
et credit ioab subitūisse regi partem poplī.
Peccauit autē dauid in duobz: q̄ superbenu
merauit. z quia quisq; numeratoz non red
didit pecuniā dño: quattuor. i. sicles argēti
sicut scriptū est in le
ge moysi. Qd atten
dens dauid ait ad
dñm. Obsecro do
mine trāffer iniqui
tatem fui tui: qz pec
caui nimis. Diluci
lo misit ad euz dñs
gad prophetaz: tres
supplicij additōes portantem Qui ait. Aut
septem annis veniet tibi fames in regno tuo
aut tribus mensibz fugies aduersarios tuos
aut tribz diebz erit pestilentia in populo tuo
Et ait dauid. Coartoz nimis q̄d. Si fames
eligo: pauperū erit supplicium non diuitum
Si victoriā hostiū supplicium erit exercitus
z non meū: qui circūalloz fortissimis. Eli
gam ergo cōmunē plagā regi et plebi Deli
us est em̄ vt incidā in manus dñi misericor
dis q̄ in manus hoīs. Misit ergo dñs pes
tilentia in israel d̄ mane vsq; ad tempus cō
stitutū. id est vsq; ad horā prandij fm iosep
phum: vel vsq; ad horā sacrificij vespertini
fm alios. z mortui sunt de populo extra bīe
rasalē septuaginta milia viroz. In paralip̄

dū de poplo z p̄ncipis
bus q̄ ei nō p̄tradice
rant. Un̄ modo vo
luit vindicare contra
israel. i. p̄tra populū.
Suggestiōe em̄ dñs
boli dauid fecit nu
merare populū qd
nō debebat fieri: nisi
cum deberet procede
re ad bellū: z tunc ab
vnoquoq; capite des
bebat accipere. v. si
clos in oblationē do
mino. Hoc autē fecit
dauid ex sup̄cilio ela
tionis.

In exod. em̄ septū ē.
Quādo tuleris sum
mam filiorum israel.
iuxta numerū dabūt
singuli precij p̄ anis
mabo suis dño z non
erit plaga in eis.

pomenon legitur fere trecenta milia. Et asse
bebrei ibi positiū numerū plebis: hic autē nu
merū nobiliū Porro cū extendisset angelus
p̄cussor manū iuā ad hierusalem: vt disper
deret eam: z staret iuxta areā arcuma tebusci
qui z ornati dñi vidit eum stantē dauid gla
dio euaginato z clamauit. Ego sum q̄ pecca
ui. isti q̄ oues sunt qd fecerūt. Vertatur ob
secro manus tua p̄tra me z p̄tra domū pa
tris mei. Et misit dñs ait ad angelū. Suf
ficet: p̄tine manū tuam. In illa die dixit gad
ad dauid. Constitue altare dño in area arcu
ma tebusci. z ascendens dauid dixit ad arcu
ma. Uede mihi aream tuā vt edificem ibi al
tare dño et cesset interfectio. Qui respondit.
Accipiat eam dñs meus gratis Dabeat qz
bones in holocaustū: z plaustra: z iuga bouū
in vsu lignoz. Et ait rex. Nequa qz. sed emā
preclo: z offeram dño holocausta gratuita.
Emit ergo dauid aream sexcentis sicles auri:
vt in paralipomenon legitur: et boues argē
ti sicles q̄nquaginta: z edificauit ibi altare do
mino z obtulit holocausta z pacifica: z p̄po
tius est dñs terre. Hic est mons moria vt
alunt bebrei in quo abraam voluit offerre fi
liū: z obtulit arietē p̄ eo. Ea tēpestare taber
naculū z altare qd fecerat moyses erāt in ce
lso gabaon: licet arca esset in hierlm Lūq;
p̄phetasset gad templū ibi futurū decreuit da
uid vt ille locus vocaret area populi.

Sequuntur tituli capitulorum in histori
am regum terij.
De vncitiōe salomonis in regē. ca. i.
De secūda vncitiōe salomonis. ca. ii.
De morte dauid. ca. iii.
De morte adonie. z ioab z semel. ca. iij.
De somnio salomonis. ca. v.
De iudicio meretricij. ca. vi.
De prefectis salomonis et inuentione exor
cismoz. ca. vii.
De operarijs templi. ca. viij.
De edificatione templi. ca. ix.
De ornatu inferioris domus. ca. x.
De duobz cherubin. ca. xij.
De porticu. ca. xij.
De cubiculis z cenaculis z hebdomadario
rum. ca. xij.
De atrio sacerdotum. ca. xij.
De atrio mundoz. ca. xv.
De atrio muliez. ca. xvj.

Regum tertii

De attrito immundor.	cap. xvij.
De altari et mari eneo,	cap. xvij.
De luteribus.	cap. xix.
De vasis altaris.	cap. xx.
De dedicatione templi.	cap. xxj.
De domo saltus.	cap. xxij.
De basilica et domo regia	ca. xxij.
De oppidis datis hyram.	ca. xxij.
De operibus salomonis.	cap. xv.
De regina saba.	cap. xxvj.
De aduersarijs salomōis et morte e ⁹	ca. xxvj.
De roboā et diuisione regni.	ca. xxvij.
De ieroboā et abdo et vitulis.	ca. xxx.
De morte ieroboam.	cap. xxx.
De abia.	cap. xxxj.
De aza et regibz israel nadab et baasa	ca. xxxj.
capitulum.	xxxij.
De zamri et amri	cap. xxxij.
De achab et iezabel et helia	cap. xxxij.
De sacerdotibz q̄s interfecit helias.	ca. xxxv.
De fuga helie et vocatōe helisei.	ca. xxxvj.
De prima obsidione samarie.	ca. xxxvij.
De victoria achab.	ca. xxxvij.
De vinea naboth.	ca. xxxix.
De iofaphat.	ca. xl.

Tertii regum. De vinctiōe salomōis in regem.

Caplm. I.

Recipit scdm

hebreos malachaym, qđ sonat regū: quia licz in pcedenti opere actuz sit de duobus regibz hebreo rū non simul regnantibz.

tamen quia in isto ope agitur d regibus qđ sū mul regnauerunt in iuda et in isrl merito regum dicū. Et rex dauid senuerat. Lūqz ope rirerit vestibz nō calefiebat: et inuenerunt ei abysag sunamitē puellam pulcrā nimis que dormiebat cum rege: et calefiebat euz et ministrabat ei. Rex pō non cognouit eam Adonias aut quartus filius dauid cū esset pmo genitus iter supstites filios regis: fiduciā habuit regnādī: et fecit sibi currus et equites: nec corripuit eum pater et fmo eius erat cum ioab et abiatbar sacerdote Alij pō mīnī steriales regis et robur exercitus nō erāt euz eo. Preparauit aut adonias solēne cōuiuiū in horto regali iuxta fontē rogel: et vocauit filios regis et suos, robustos autem et sibi nō

fauentes et salomonem nō vocauit. Nathani autem monuit bethsabec vt intraret ad regē et posuit verba sua in ore eius. Que ingressa ad regē ait. Domine mī tu iurasti ancille tue Salomō filius tuus regnabit post me: et ecce nūc adonias regnat te ignorante. Cūqz alijs vocatis ad cōsiliū filium meū non vocauerit scio qđ cum dormieris cū patribz tuis is: ego et filius meus erimus peccatores. Id est iudicabimur morte digni: ego vt adulter: ra: ille vt adultere fili. Adhuc ea loqnte intrauit nathā et ait. Dñe mī rex dixisti tu Adonias regnet post me: et nō indicasti mibi seruō tuo. Et ait rex ad bethsabec. Vniū domē nus qui eruit animā meā ab omni angustia: quia sicut iurauit tibi sic faciā hodie. Et dixit ad sadoch et nathā et bananiam. Tollite vobiscum fuos domini vestri: et imponente salomonem filiū meū sup mulam meā: et yngant eū in regē sadoch et nathan ad fontē geon et canētes ponite eū sup solū meū. Et respondit bananias: amen. Sūpsit aut sadoch cornu olei de tabernaculo et inuēit eū: et cecinerūt buccina: et dixit ois ppl's. Vniat rex salomon et insonuit terra a clamore eoz: et sedente salomone sup thronuz: adorauit dauid in lectulo suo deū qđ dederat ei sedentez in solio in oculis suis. Porro adonias et inuitati ab eo cū estimaret tumultū ortū in ciuitate: cū currat ad eos ionathas filius abiatbar indi cans eis qđ facta fuerant: et abijt vnusqz in domū suā. Adonias aut timens salomonez abijt in tabernaculum: et tenuit cornu altaris tymiamatis: dicens se non egressurum: nisi rex iuraret ei de vīta cōseruanda: et iurauit ei salomon dicens. Vade in domū tuā.

De scda vinctiōe Salomonis.

Caplm. II.

Oles aut dauid

v oñdere ppo se filiū regē fecisse: cōgregauit in israel principes vniuersos: sacerdotes et leuitas: et inuncto iterū salomone: et cōfirmato ab omnibz regno salomonis corā omnibz pcepit salomoni de legum custodia: et iusticia. et pietate. Et pcepit vt edificaret templū dño dicens se iam pparasse et auri decem milia talenta. argēti pō centum milia. ferri pō et eris supra numerum: lapidū qz et lignoz maximā copiam. Leuitas qz diuisit in tres ordines: in aaronitas: moy

seitas ⁊ leuitas. Aaronitas quoq; diuisit p
generationes. ⁊ inuenit de eleazar. xvi. et de
ithamar. xviij. Et elegit ex vnaquaq; illaruz
vnū pontifice: p̄cipiens vt singuli ministra-
rent a sabbato in sabbatum. iadoch tamen ⁊
abiarhar p̄essent vniuersis. Et piecerūt for-
tem coram rege d hebdomadibz ordinādis
De leuitis ꝑo instituit curatores fabricæ ten-
pli. xxiij. alij h̄nt. xxiij. millia. Hi dicūt sunt
nathinnet. Iudices
autem populi ⁊ scri-
bas sex. sanitores at
domus dei septem.
alij h̄nt quattuor millia: ⁊ totidē q̄ hymnos
dicerēt. Post hec diuisit exercitum in cohor-
tes. xij. Habebat autē cohortes. xxiij. millia:
quā p̄cepit salomonē obsequare p̄ trecetos die-
es. Moysesitas ꝑo aliquātū honorauit. Fe-
cit em̄ eos custodes thesaurorꝝ dei: ⁊ vasorꝝ
que reges deo dicare contingeret: ⁊ collecte
ecclesie oēm dispositionē suā indicauit: des-
p̄cens filios suos vt nō graueret ferrēt mī-
nimū. id est salomonē inter eos sublimatus.
quia deus sic mandauerat sicut ⁊ ip̄e dauid
minimus inter fratres inuincit fuerat. Descri-
ptionē ꝑo oēm ⁊ p̄stitutionē edificij templi
om̄ibus suadetibus salomoni tradidit. Sz
⁊ tunc oblationis p̄mitias faciens tria mil-
lia talentorum auri obtulit ad aditum ⁊ cur-
rum dei faciēduz: in
quo ⁊ cherubin eēt
sub quo cōstituerūt
arca. Principes ve-
ro ⁊ sacerdotes ⁊ le-
uiter seniores popu-
li obtulerunt auri ta-
lenta quinq; millia: ⁊
stateres decem millia
argenti ꝑo decē millia: ⁊ lapides p̄ciosos plu-
res quorꝝ custodiam habuit p̄ncipos moysi-
tabes vel tabius vt dicunt alij.

De morte dauid. Ca. III.

Propinquaue

a runt aut dices dauid vt moreretur
et iterauit salomoni mandata de
cultu dei et lege seruanda: et pietate et iusticia
circa suos: memoratis promissionē dī sibi factā
de semine suo iugiter regnatura si custodierint
filiū testamentū eius: et testimonio qd dō
ceret eos, Tria pō sup addidit de ioab: et si

Iſſa berzellat: ⁊ de ſemel dices, Noſti q̄ ioab
 fecerit per inuidiā duobꝫ pꝛincipibꝫ abner ⁊
 amafe: quozꝫ ſanguinez effuſit belli in pace
 id eſt ſanguine q̄ nō debet fundi niſi i bello
 fudit tpe pacis: ⁊ eoꝝ cuꝫ quibꝫ habebat pꝛi
 cem: ⁊ poſuit cruozem plij in balteo ſuo, ⁊ in
 calciamento ſuo. ⁊ cruoz: non eſt reſperſus ſup
 arma ipſi: qꝫ cū eis nō dūmicauit, ſed ſup ve
 ſtes eiꝫ qñ pacifice eis loquebat, Et eueniſus
 Non vi ſed dolo occidit eos, Vel aliter, Vi
 ri bellatores ſignia operū ſuoz i armis ſuo
 riſ deſcribebāt ad oſtentationē glie, Sed cū
 ioab hec tanqꝫ facinora oſtētare publice nō
 auderet: ſaltē in balteo ⁊ in calciamento de
 ſcripſit, Et addidit dauid Facies ei iurta
 pientia tuā ne deſcēdat pacifice ad inſer
 ſus filijs berzellat reddes gram ⁊ erit coꝝ
 meſſales tui, Semel qꝫ ſemineum q̄ maledi
 cit mihi nō patieris eſſe innoxij, Et mortuꝫ
 ē dauid: ⁊ ſepulꝫ ē in ciuitate dauid cum re
 gnauit, cl. ān. Circa
 tumulū eiꝫ fecit ſalo
 mō, viij. loculos the
 ſauroz quozꝫ vnum
 poſt mille trecentos
 ānos aperuit byrca
 nus pōtifer: ⁊ alium herodes ſicut iſra dices
 mus, Alij ſo nōdū manifeſtari ſūt mechani
 ce artīs modo recōditi,

Incidentia.

In diebus david carthago & dista erit & dicit
voluit a calcedone tyrio. Cel. v. alij dicunt a
filia e. didone. Quintus latinorum rex filius
latinus. Propheetauerunt autem sub co
than gad & asaph.

De morte Eldonle z Joab z Semel.

Capitulum, XIII.

Edict auez salo

8 mon sup thronū dantiū p̄s fute
pcedente tēpore adonias suppli
cauit bethsabeeyt imperaret a rege sibi dari
abisag sunamitē in vxorē. Que cum ingressa
esset ad regē: post̄ est et thronus ad dexterā
regis: et ait, Paruulā petitorēs dep̄cor a te: me
confundas faciē meā. Detur abisag sunamitis
adonle fratri tuo vxor. Et indignat̄ est
ait Quare postulas h̄ a me mī. Postula et
regnū. Ip̄e em̄ frater mē est maior me: et ha
bet secū potentes abiah̄ar z ioab: et abisag
est q̄si regina z potēs. Cōtra animā suā locu

Regum tertii

tus est adonias et in opprobriū patris. **U**nuit dñs, qz hodie occidet adonias. Et interfecit euz p manū banante filiū iofade. Abiathar qz sacerdoti dixit rex: Uade in agrū tuū nec ampli⁹ ad faciē meaz ingrediaris. vir mort⁹ es. h te liberat. qz sepe cū patre meo laborasti. et portasti arcā coraz eo. Abiecto igit abiathar translātū est sacerdotiū ad sadoch et de domo itamar ad domū eleazri: sicut samuel pdixerat heli. Fuerūt autē p⁹ finees filiū eleazri puari sacerdotio. v. Joseph q genuit ioabban: q mareoth: q asophi: q achi rob. Achitob autē genuit sadoch. Porro ioab fugit i tabei naculū dñi: et apprehēdit cor nu altaris. Et misit rex bananias vt aduocaret eū. Et ait ioab. Nō egrediar: s; moriar h. Qd cū renūclasset bananias regi dixit ei rex. Fac ei sicut locut⁹ ē. Et interfecit eū bananias ad cornu altaris: et sepul⁹ ē in domo sua in deserto. Et cōstituit rex bananias p eo sup exercitiū. Vocauit qz rex semel z ait. Habita in hierlm: z nō egredieris inde. Quacūqz die transieris torrentē cedron: scito te interficendū. Qui iudic. Bon⁹ ē sermo regis: sic faciā. Et habitauit i hierlm tribz annis. Factū est autē p hoc vt fugerēt fui semel ad achis regē gerbi: et descēdit semel in gerbi: et reduxit eos. Qd cū nūclatū esset salomon dicit ad eum. Cur ipseuisti insurādū regis et mādātū ei⁹ transgressus es. Reddat dñs maliciā quā fecisti patri meo in caput tuū: z interfecit eū rex p manū banante: et cōfirmatū ē regnū in manu salomons.

De somnio salomons. Ca. V.

Orro salomon

Pduxit in vxorē filiā pharaonis regis egypti de q vt ait bebrei genuit filiū quasi pira naturā: cū ipse adhuc ageret vndeimū annū: et induxit eam in ciuitatē dauid. Hōdū eū sibi fecerat domū. Porro tria pposuerat se facerē domūz domini: et domū sibi: et ambire hierusalē muro triplici. Ut in pmo ambitu esset templū et mansiones hebdomadarioz. domus qz regia cū mansionibz domesticoz. In secundo habitarent potētes viri et pphete. Unde in fra legist de pphetis q habitaret in scdo. In tertio opifices. Post hec ascendit salomō in gabao vt immolaret ibi in excelso. Et cum dixit gabao non est apriū nomē loci: sed

appellatū. et interpretat collis excelsus. Iosephus eū dicit eū ascendisse in ebron: z obtulit mille hostias in holocaustū sup altare qd fecerat moyses: et apparuit ei dominus p somniū in nocte dicens. Postula qd vis vt dē tibi. Qui respondit. Dñe de⁹ ego sum puer paruul⁹. et ignorās ingressum et exitū meū. Da ergo cor docile seruo tuo: vt possim iudicare populum tuū. z discernere inter bonū z malū. Et placuit fino corā dño: et ait ad eū. Quia non postulasti iuxta verbū hominūz dies multos: et diuitias et animā inimicorū tuoz: feci tibi fin sermones tuos: z dedi tibi cor sapiēs instanti: vt null⁹ ante te similit fuerit. Sed et hec q non postulasti dedi tibi si tamē ambulaueris in vijs meis sicut pater tu⁹. Et euigilans salomon intellexit qd esset somniū. Id ē reuelatio facta p somniū. Et resuersus in hierlm corā arca dñi grās agens obtulit holocausta et pacifica.

De iudicio meretricū. Ca. VI.

Hinc due muli

Tres meretrices venerūt ad regē qz vna ait. Ego et mlier hec sole habitabam in domo vna. Cūqz peperissem tertā die post peperit et hec. **Q**uorū ē aut fili⁹ eius. quē noctis silērio posuit i sinu meo. et filiū meūz viuētē collocauit in sinu suo. **Q**uāne facto diligenti⁹ intues: dephens di illū non esse meū q mortu⁹ fuerat. **R**espōdit altera. Nō est ita. sed fili⁹ tu⁹ mortu⁹ est: me⁹ aut viuit. Cūqz mens oīm in huius rei discrimine hesitaret: rex soluit causā inopināte. **E**t allato gladio vt ait iosephus: precepit vtrūqz infantē diuidi: vt vtrūqz medietatez viui⁹ z mortui acciperet. Qd audiens mater viuētis cōmota sunt viscera ei⁹ super filio suo. et ait. Obsecro dñe date illi infantēz vīuū: sufficiet mihi si videam eū viuere. **A**ltera dicebat. Nequa qz sed diuidat. **E**t cognoscēs rex vocē vtriusqz de vero cordis fōre p latam ait. **D**ate huic infantēz vīuū. **H**ec ē mater eius. **E**t attendēs omnis israhel diuinā sapientiā in rege esse: timuerūt eū: et ammirati sunt assessores ei⁹ qui pri⁹ sententiā quasi ab adolescente platam deridebāt. Porro bananias erat sup exercitiū. sadoch autē sacerdos azarias filius nathan sup custodes regis: zabud fili⁹ nathan sacerdos regis. Id est cācelarius: et hyssar pposu⁹ dom⁹. i. procurator

Historia libri

et aduram sup tributa

De pfectis salomonis et inuentione ex
oracismorum. Caplm. VII.

Habebat autē sa

Habebat autē salomon, xij. pfectos sup oēm isrl' p singulos menses singuli pbe-
bāt necessaria regi et domui eius. quoz vn' reliqs psidebat: scz achimaas. habens befa-
math filiā salomonis in vxorē: z vnus de reliqs aliquaz haberet filiā salomonis. Erat autē cib' salomonis p dies singulos. xxx. cho-
ri simile: et septuaginta chori farine decē bo-
ues pingues. et. xx. boues pascuales. z. c. ar-
etes. excepta venatiōe ceruoz et capraz. bu-
baloz et auiz altiliū. Sed et pscēs q̄tidie ab alienigenis portabāt. Et erat sūma par-
in terra: et habebat salomon equoz. curriliū
xl. milia. et. xij. milia equitū quoz medietas
regi in hierusalē obsequēbat. reliqui s̄o per
vicos regios dispersi manebant. Prefectus
s̄o ille qui ministrabat expensas mēse eqs
hordēū et paleā ministrabat: denebēs omīa
ad locum vbi rex morabāt. Et pcellēbat rex
sapia oēs orāles: et egyptios et hebreos
etiā quattuor filios moal nominatissimos:
emā et etban. calcal z dozea. Et scripsit libru
de canticis et modulationibz: in numero ver-
suū. v. milia. Parabolaz qz sep̄it tria milia
Et disputauit de natura arborz et herbarz a
cedro vsqz ad isopū. De natura qz oīm ani-
mālū philosophat' ē p vniūqzqz genus pa-
rabol' dicēs. Excogitauit etiā adiuratiōes
quibz egritudines solēt mitigari. Alias qz
q̄bz demones eijcerent: z alias q̄bz obstric-
ti nō rediret. Excogitauit etiā characteres q̄ in-
scribebāt gēmis q̄ possit in naribz arrepticij
cū radice salomonis mōstrata statim eū a de-
monibz liberabat. Hec scēta plurimū valu-
it in gēte hebreoz. et maxie necessaria erat.
An aduētū em̄ xpi sepi' hoies a demonibz
verabāt q̄ hoies viuos ad infernū qūqz de-
trudebāt. Iosephus qz testat' se vidisse quē
dā eleazar exorcistā corā vespasiano z filiis
ei' z tyrānis i hūc modū pdictū curatē vera-
tos a demōibz z vt pbarēt eis demōnē egres-
sū p naves cū spū an-

helāt vas aq̄ pone-
bat i medio z impe-
rabat demōnē egres-
so vt illō euerteret i

Iosephus nec gēma
nec herbarz nominat
S̄z fuit gemma crys-
tallina: z inf' annulū

argumētū sue egressi
onis z ita fiebat. et gemmaz ponebat
radice cuiusdā herbe:
q̄ a q̄busdā portago

dicetur ab alijs sal terre v' salterna: ab alijs
sartacenta: et circa incastraturā in argēto p
sculpta erāt. vij. nomina dī p̄cipua p q̄ legit
creasse celū et terrā: sicut i libro imaginū ha-
bet. et alia tria noīa sculpta erāt i lapide ab
alijs diuerſa. Si modū curandi scire deside-
ras leges libri imaginū et ibi oīa inuenies
De operarijs tēpli. Ca. viii.

Fit autēz salo

Mō ad hyrā regē tyri dicēs. Vo-
lo edificare tēplūz dño sicut lo-
cutus est patri meo. Precipe ergo suis tuis
vt p̄cidant mihi cedros d' libano: z mercedē
eorz dabo tibi quā petieris: z rescripsit ehy-
ram dicens. Serui
mei deponent ligna
d' libano vsqz ad ma-
re. et deferēt ea in ra-
tibz vsqz ad locū quē signaueris mihi: z tu
d' portu tolles ea p̄bebisqz necessaria i cibos
domui mee. Itaqz hyrā dabat salomoni li-
gna cedrina et ablegna: q̄bz abū dāt sydonij
Salomon autē supplebat in op̄a eoz i cibis
p̄bēs hyrā singulis annis choros tritici. xx.
milia. et totidē hordei z totidē batos olei: cā
demqz vini mensurā. Porro salomon elegit
operarios de israhel. p̄sctos. De israhel' em̄
nemine seruire fecit. Et erat indictio. xxx. mi-
liū viroz. id est sūma eoz q̄bus hec indico-
bant. Vt forte indictio ē determinata homi-
num collectio sicut cohors et legio. Et mitte-
bat eos in libanū euz seruīs byram: decē mi-
lia p singulos mēses vicissim: vt duobz mē-
sibus reuertētes ad p̄ria requiescerēt: vt q̄r-
to mense priores ad laborē denuo remeārēt
et p̄erat adurā hūc indictioni. Staturit autē
salomon. lxxx. milia latomoz. id ē lapidifce-
forū in monte q̄bz p̄fecit de israhel'is tria
milia. et. ccc. q̄ p̄ec-
piebant operarijs.

Latomi sūt p̄rie q̄ i
lapidicina crudērāt
lapides z sara. Cēnē
tarj qui dolāt z con-
ponūt Biblij s̄o qui
sculpūt imagines
fundamēto vt dicit iosephus q̄ multi ex eis

Regum tertii

habebant in longitudine cubitos viginti, in latitudine decem, in altitudine quatuor. Quadra-
tos quidem lapides dolauerunt cemetarii salo-
monis et cemetarii hyradolatos pro para-
uerunt biblia polietes et sculpetes non solum la-
pides sed et ligna. Est autem biblos ciuitas phe-
nicis: de qua ezechiel. Senes biblia et pruden-
tes est? Et sic oia extra urbem dedolata et pfe-
cta sunt quod malleus et securis et omne ferrame-
ntum non sunt audita in domo domini cum edificaretur.
Fuerunt autem equorum quod onera portabant septem
milia. Fabulantur in dei ad erudendos lapi-
des celer? habuisse salomonem sanguinem ver-
miculi quod tamen dicitur: quod
aspersa marmora faci-

In paralipomenon
legit fuisse pfechos
lxx. milia qui humeris
onera portabant: et ta-
cet de equis, in regu
legit de equis et tace-
tur de viris.

le secabant quem inue-
nit huiusmodi. Erat salo-
moni structio habes
pulli et inclusus est
pulli sub vase vitreo
Quem cum videret stru-
ctio, habere neque-
ret:
de deserto tulit pemiculum: cuius sanguine linte-
uit vitru et fractu e. Videtur autem salomonem eacu-
men mortis moria ubi edificauit templum an-
gustia defecit illud et in arcem spacijs am-
plioribus diffudit.

De edificatione templi. Ca. ix.

Slctu e aut post

f. quodringentos et octoginta annos
egressiois israel de egypto: anno
quarto regni salomonis, mense secundo: quod zyus
apud hebreos dicitur: apud nos maius. cepit sa-
lomon edificare domum domino de candido
marmore quod parui dicitur Joseph? tamen dicitur
anno quingentesimo secundo egressiois de egypto
describens etiam annos etiam pcedentiu: dices
ab abraam fuisse annos mille, xx. A diluui-
o mille quodringentos. Ab adam tria milia cetum
et duos. Habebat autem domus in longitudine
cubitos, lxx. in latitudine pro, xx. Pars quidem
anterior quod scia dicitur et erat ab oriente, xl. cu-
bitorum erat in longitudine. Reliqua pars ad
occidentem viginti cubitorum erat: et dicebat san-
ctificatorum. Porro in altitudine, xxx. cubitos
habebat usque ad primam tabulam super quod scda
mansio erigebatur, xxx. cubitis usque ad secundam
tabulam. Tertia pro mansio erat, lxx. cubitorum
usque ad tertiam tabulam: quod erat tectum do-
mus. Et sic tota templi altitudo i. xxx. cubitos

ascendebat Josephus tamen mentionem non fa-
cit nisi de duabus mansionibus: vnicuique ascribens
cubitos, lxx. sed duas inferiores sub vna co-
prehendit. Et erat porticus ante faciem templi
habens longitudinem iuxta templi mensuram, lxx. cu-
bitorum, et latitudinem, x. cubitorum: surgens in altum
ut dicitur ioseph? usque ad celsitudinem templi: et fe-
cit in templo fenestras obliquas, i. exteri? angu-
stas et interi? obliquando diffusas. Has exco-
gitauit salomon. Trabes autem posuit in domo
per transversum per tria loca in summitatibus trium ma-
nionum adeo longas: ut forissec? capita earum per
mineret ex vtraque parte. Et edificauit super ca-
pita forissec? prominentia tria tabulata ad de-
ambulandum circa templum quod in euangelio pina-
cla templi dicitur quod quomodo facta esset i. vtro-
que latere satis elucet. Quomodo autem fuerit in
fronte orientali et occidentali non memini me le-
gisse nec super hoc me somnare aut libet aut
licet, sed quod ibi fuerat creditur: quod videtur velle io-
sephus duos alios de euerfione templi. Latitudo
vero tabulatoz differens erat. Tabulatum
enim quod erat subter quos cubitos habebat la-
titudinis: et medium sex cubitos, et tertium se-
ptem: Quod ad istam quidam tradunt factum ut
in superioribus tabularis manentes non impe-
dirent ad aspiciendum inferius? per obstaculum
inferiorum. Hebreus tamen dicit tria tabulata
parae habuisse latitudinem: ut si a summo usque
ad imum plumbata cemetarii dimitteret co-
ruz ppederet equalitas. Verum tamen inferius
tabulatum: quingens cubitorum erat in latitudine
medium vero sex: quia murus superior arti-
or factus: quasi per cubitum retractus erat. Ul-
timum vero tabulatum septem cubitos habebat
per retractionem muri superius similiter factus.
Fuerunt qui dicerent: inferius tabulatum septem
fuisse cubitorum et medium sex: ut ascendendo
artaret tabulata sicut et murus. Et corrigunt
litteram per subter ponendo super. Vel etiam le-
gunt subter dices: tabulatum quod subter erat
non loco sed numero. Sicut enim altum dicitur
et profundum et supremum, sic et subter dicitur loco
quod infra positum est, subter vero numero ad quod
ascendit numerando. Hec autem tabulata sic erant
coniuncta muro: ut ei non hererent, id est muro
infixa non essent. Trabes tamen de muris pro-
minebant. Porro in extremitatibus cuiusque tabu-
lati ut deambulantes ab iniuria lapsus defe-
derent edificauit lurculas tamque appodatio-
nes quod in regum latera vocantur: i. paralipomenon

cellis: de qz altitudine nescim: nisi de sup^o
mo qd habuit in altitudine quinqz cubitos
De ornatu inferioris dom^o. La. 2

De muro in

ferioris mansionis intrinsec^o vn^o
diqz op^o erat tabulis cedrinis

trabibus po solarij affixa erat laquearia cedri
na. Paulimentu po domus tectū erat tabu
lis abiegnis. tabulata po laterū et laquea
ria trabū et paulimenta tabulis aureis opie
bant cum clauis aureis: quorū singul^o erat
l. sicloz. nihilqz erat in illa inferiori pre tem
pli qd auro non tegeret: ita vt vultus ingre
dientū faceret auri lumine resplēdere. Por
ro in iunctura tabularū fecit anaglypha. id ē
celaturas vel tornaturas in iuncturis fabrefa
cis ne locus iuncture deprehendi posset. In
medio po tabule erant imagines pminētes
cherubin et palme. Hec quidez in tabul^o ces
drinis celata erāt. qz auro tecta v^o in ipis ta
bulis aureis. Oraculū autē qd dicit scāscō
rū habebat. x. cubi
tos longitudinis. et
x. latitudinis. z. x. x.
i altitudine. In littera
tamē habet. z. x. cu
bitos altitudis. qd
intelligendū ē de pa
riete interposito iter
scā et oraculū. Sicut em̄ in tabernaculo co
lūne interposite fuerūt qbus apēdebat ve
lum sic interpositus est in tēplo paries cedri
nus: nō ascēdens in altū nisi p. x. cubitos. x.
cubitos qui superant v^o qz ad laquearia inta
ctos relinqēs: vt fumus aromatiū ascēdēs
de altari p. aperturā supiozem libere itaret
in oraculū. Erat autē totus paries tectus au
ro: hūc anaglypha: cherubin z palmas ad
modū parietū. Huic parieti appensū erat ve
lum de qtuor coloribz cui itexta erāt cheru
bin tate tenuitatis: vt parietis nō phiberēt
aspectum. Qd totū parietē operiēs forte vs
qz ad laquearia ascendebat: qd legis in euā
gelio scissum fuisse a summo vsqz deorsū. De
interiori schemate superioz mansionū nō le
gi nisi qd dum cōsummare ēdificiū positus
est lapis in angulo superiori. non sine grādī
omniū ammiratiōe. Cum em̄ edificātes z i
fundamento z in muro cum locare niterent
non est inuētus locus ei^o: donec in angulo

superiori z postremus omniū puentissime
positus ē fm qd p dixerat dauid. Lapidē quē
reprobauerūt edificātes h. facit^o zc. In sumi
tate po muri p giriū affixa erāt aurea verna
ad hoīs magnitudinē ppter anes abigendas
vt delōge aspiciētibz qū silua aurea videret
tur. Per giriū po mu

ri erat labiū exteri^o a
quo depēdebat grā
des vne auree cum
pāpinis aureis: adeo
fabrefactis vt sursum
aspicientibz quasi ad
instar aurum moue
ri sepe viderēt. Por
ro iuxta terram: osti
um lateris medij in
pariete erat domus
dextre. id est merid
ane. et per cochleā te
studinis ascendebāt
in medium cenacu
lum: et a medio i ter
tiū: hoc est per ascen
sum tortuosum qui
vulgo vitis dicitur:
qui factus ē ad simi
litudinē cochlee te
studinis. Iosephus
tamē describit ascen
sum factum per me
dium muri abscondi
tum: faciem z secur
in parte muri exteri
oris fenestratum sufficēter. Ostiū po ascē
sus dicit fuisse iuxta terrā in angulis antero
ribz vtriusqz muri. Fecit autē in introitu tē
pli postes de lignis oliuaz quadrāgulos: z
duo hostia de lignis abiegnis alitrinsec^o: et
vtriusqz ostiū duplex erat: et se inuicēz tenens
aperiebāt. Et sculpit in eis cherubin z pal
mas et celaturas valde eminentes: et opuit
omīa laminis aureis ope quadro ad reglāz.
Fores iste tate venustas erāt: qz etiā dauid
pphetās de templi destructiōe: eas nomina
tim expressit dices. Exciderūt ianuas eius i
idipm. Et vt ioseph^o ait. Nō erat i eis lignū
maius palmo. Qd forte notat in regū cū dī
citur ope quadro ad reglā. Et erat altitudo
eaz. x. cubitoz fm altitudinē inferioris ce
naci: S; qd dicit ioseph^o altitudinē eaz. x.

Pampinus est follis
cul^o sub q fructus vi
tis a frigore vel ardo
re defenditur atqz ad
uersus oēm iniuriāz
munif. id eoqz alicu
bi intercisus est: vt et
solem ad maturitatē
fruct^o admittat zym
bram faciat. Et dicit^o
est pampin^o eo q de
palmite pēdeat. Est
autē feminini generis
z dicitur hec pamp
na. et facit genitiuū
pluralem harum pā
pinarum.

Sensus est in pariete
meridiano qui dī
citur dextrum lat^o ad
differētiāz aquilona
ris later^o qd erat sin
istrum: erat ostiū per
qd ascensus erat ad
cenaculum.

Regum tertii

cubitorum, videtur falsum esse quia tanta erat latitudo templi, ergo ab oriente non erat murus. Sed in regum est determinatio ubi dicitur: Ostium duplex erat et se invicem tenens aperiebatur. Erat quippe latitudo muri decem cubitos, alitrinsecus: et apertura in qua erant fores simili ter decem et ita in muro orientali alitrinsecus supererat quinque cubiti. In apertura pro erant quattuor fores: due extrinsecus et due intrinsecus: quarum unaqueque habebat latitudinem quinque cubitos. Et erant sic artificiose compositae ut clausae quasi continuū parietem facerent intus et extra. Aperte sibi in medio spissitudinis muri obuiabatur: et totam eius latitudinem tenebant. Et sic artificiose sibi adhibebatur: ut quando clauderant exteriores: clauderant et simul interiores. Nullus enim in templo non erat remanebat qui clauderet eas intus. Cum aperiebantur exteriores: aperiebant etiam simul interiores. propterea dictum est: Ostium duplex erat et se invicem tenens aperiebatur. Porro in pariete oraculi fecit duo ostiola de lignis oliuarum: et postes angulorum quinque ut in quinto angulo medio cardines afficerentur circa quos ostiola mouebantur et erant in ostioli anaglyphis cherubin et palme. Quidam tamen dicunt postes angulorum quinque subaudivi cubitorum erant. In oraculo autem erat arca et propitiatorium et cherubin qui fecerat moyses in deserto.

Nota duplicem esse opinionem de ostiis illis. Dicit enim quidam in utraque parte introitus: qui erat decem cubitorum: ostium unum fuisse: quorum utrumque habebat sibi continuum ostium: ut videremus in fenestris quibusdam: et tamen ipsum quod annexum sibi erat quinque cubitorum: et ita ex utraque parte erant quasi valvae: quarum utraque decem cubitos habebat: ut eis apertis alitrinsecus cooperiret latitudinem: vel posset spissitudinem muri. Et quasi continuus paries muri apparebat. Quando vero clauderantur: replicabant illa duo alitrinsecus annexa. Alia opinio est ut alitrinsecus in angulis ipsius muri fuerint duo ostia ita quod quilibet quattuor angulorum suum haberet ostium unumquodque hoc cubitum: et duo clauderantur duo exteriora: arte quadam clauderant interiora. Utrique istorum potest applicari littera Plinius tamen sequenti.

De duobus cherubin, Ca. XI.

Ecce autem salo

f mon duos cherubin de lignis oliuarum decem cubitos altitudinis: stantes super pavimentum in lateribus arce et habentes pedes obliquatos: quasi ad deambulandum: elenatos opertos auro purissimo: habentes alas aureas: singulas quinque cubitos: quarum due extendebantur super arcam et obuiam sibi venientes fungebantur super eam: tegentes sanctuarium infra se positum. Alas autem duas extendebant alitrinsecus ad parietes: ita ut ala unius tangeret parietem et ala alterius parietem alterius. Porro extra parietem in sancta posuit mensam ad aquilonem, et candelabrum ad austrum. Inter quod medium erat altare aureum quod fecerat moyses in deserto. Super preter illud candelabrum posuit aliam candelabram auream eiusdem schematis: sed maioris quantitatatis. v. hic et v. inde. Similiter cum mensam quam fecerat moyses: posuit alias decem mensas eiusdem schematis: sed maioris quantitatatis: quoniam hinc et quinque inde. Inter hec autem posuit altare tymiamatis: et vestivit illud cedro quod etiam dicitur altare oraculi. id est coram oraculo. Per hoc intelligitur fuisse aliud altare quod edificavit moyses. Illud enim erat de lignis selectis circumtectum ex omni parte auro. Illud autem vestitum erat cedro. Proinde intelligitur hoc altare fuisse de lapidibus quos ferrum non tetigit, et erat opertum per circuitum tabulis cedrinis. Sed et ille opte erant ex omni parte laminis aureis: cuius quantitate non meminimus legisse. Illud vero modicum altare quod fecit moyses in deserto forte repositum erat in sancta sanctorum non ad usus quotidianos tymiamatis. sed ad aliquos usus singulares: quoniam semel in anno ingrediebatur sacerdos cum sanguine. Hoc autem inde potest perpendi: quia dicit apostolus: in sancta sanctorum fuisse aureum thuribulum: et hic erat ornatus templi in introitu.

De porticu

Ca. XII

De facie vero templi

templi erat porticus quod in euangelio dicitur vestibulum templi. habens columnas ereas in longitudine sui dispositas. in medio quarum erant due mirabiles ceteris posite ante fores templi. habentes in medio sui spatium decem cubitorum secundum latitudinem

Historia libri

porte templi Quaru talis erat compositio. Stilus vel stipes colūne, xviij. habebat cubitos altitudinis nō plane s; vallicular? xxxv. cubitoz altitudinis vt legis i paraliomenon tuoz digitorū z erat fusilis z linea duodeci cubitoz ambiebat illū. Siquis veller rotunditatem tangere. Vel forte in medio colūne: linea fusili ope circūducta erat. Epistiliū s; colūne super qd locandū erat capitellū: lati? erat stipite z rotundū opere reticulato celatus. Capitellū aut superpositū epistilio fusile erat. et qnq; cubitoz altitudinis et in supma parte erat liliatus. Latera vero ipsius ex omni parte in modū retis et catenarū erant p̄tecta adeo artificiose vt retia z catene magis viderentur apposta q̄ insculpta: vel quia solida nō erant perforata vndiq; fusa sunt: vt cōnectio nes retis formā exprimerent. Septena versuum retacula erant in capitello vno. id ē seprem ordines habētes eandē celaturā: totū circuitū capitelli p̄ girū occupantes: v; ab inferiori parte capitelli vsq; ad supremā erāt isti septē ordines dispositi ascendēdo. Sup capitellū s; erat quasi funicul? sup quē positi erat reticulū tegens eius summītatē. et descēdēs aliquatū circa latera capitelli in circuitū. In cui? extremitate dependebant i duob; ordinib; .cc. malogranata. In epistilio quoq; colūne sup qd sedebat capitellū dependebāt malogranata. Legitur em̄ q; capitella erant sup summītatē malogranatoz. Eiusdē compositionis erat colūna altera. De compositione s; basii non legi. De due colūne p̄tē nomīnib; vocabāt. Tum ppter sui magnificentiā. tum ppter futuroz multam p̄figurationē. Dexterā dicebat Jachīm. id est firmitas. Ioseph? vocat eā thā lamū iachīm. Sinistram dictā ē booz vel boz qd sonat robur vel in robore. Dereliq; colūnis vestibuli et modicis agit historia dicens. Capitella aut que erant sup capita colūnarū: quasi opere lili fabricata erāt i portu quattuor cubitoz. et rursus alia capitella in summītatē colūnarū desup iuxta mēsuram colūne cōtra retacula. Porro de cōpositione colūnarū tacet. Capitella vero earum minora dicit vno cubito priorib; capitellis. De schemate eoz tū dicit q; erāt lilia

ta et habebāt retacula superposita. Qd aut sequit malozū granatoz. .cc. ordines erant in circuitū capitelli: secūdi ambigū est vtrū dictū sit de capitellis minorib; an recapitulando dictū sit de capitellis priorib;. Has colūnas fudit hyram tyrius plen? sapientia ad faciendū omne opus ex ere: filius mulie r; vldue d; tribu neptalim patre s; tyrio s; z omnia vtensilia templi erea z q̄cquid i eo de ere factū est: fudit hyram i capēstri regio ne iordanis in terra argillo sa: et inter sobor z sarchan. Nec te moueat q; aliquādo de ere aliqui de auricalcho dicunt facta: quia idē ē cui splendor z pulcritudo similis erat auro vt dicit iosephus. In hoc vestibulū ascende bas ab atrio sacerdotum. xij. gradib; fm iosephū. Quidā tū dicūt. vij. fm visionē ezechielis. dicunt em̄ in multis concordare cōpositio nem templi materialis cū p̄positiōe templi spūalis qd vidit ezechiel.

De cubiculis et cenaculis hebdomadariorum. Caplm. xiii.

Dificauit autē

salomon i circuitū tēpli p̄ vestibulū. .xxx. paruulas dom? q; sui copulatione totū templi spaciū intrinsecus ambiebat. Harū singule habebant quinq; cubitos latitudinis. et tantūde longitudinis z. .xv. in altitudine. Ingressusq; earū ita fecit adiuncte: vt ex alia ingrederet ad aliam aliq; spacio interposito. Et supra eas edificate erāt alie equales eis z mensur; et numero: ita vt latera templi tria per circuitū tegerentur domūculis vsq; ad primū tabulatū exteri? Reliqua s; pars templi superior circūedificata nō erat: sed libere videri poterat. Nō fuerūt he domūcule pastophoria v; exedre vt qdā putāt: de qb; postea dicemus s; fuerūt cubilia et cenacula hebdomadariorū z gazophylatia vaioz z vestii tēpli

aut q; p̄dicta q̄ntitas templi fuit iter muros intrinsec? z mur? habuit decē cubitos latitudinis. Ergo longitudo exterior fuit. lxx. cubitoz hinc et inde. latitudo occidētal. xl. q; fuit

Si em̄ exterior longitudo tēpli fuit tū xl. cubitoz et latitudo. .xxx. tunc ambigū trū muroz habuit tū. .xli. cubitos ad quē ambiedū suffice rēt domūcule. .xxvij. q; q̄ndes. .xxvij. faciunt. cel. Credendū ē

Regum tertii

clxxx. Ad q̄s implēdos necessarīe cēnt
ccxvj. domūcule si continue essent.

De atrio sacerdotū. Ca. xiiii

Edificauit a

trū iterū tribus ordibz lapidū
positoz. et vno ordine lignoz.
cedri. Porro pla fuerūt atria circa tēplū vt
i psalmo legitur Qui statūs i do. dñi in a. do. dñi
nri. De interiori tñ atrio mēto fit in regū. d
eodē et de scō tractat iosephus. S; p̄ hec
duo etiā fuerunt alia duo. Igit̄ atrū interi⁹
erat platea grandis ex omni parte circa tem
plū diffusa: p̄ quadriū que p̄ foribz tēpli ad
orientē plurimū extendebat: quia ibi erat al
tare creum: et luterēs. et ibi ministrabāt leui
te et sacerdotes corā dño Circa vtrūq; p̄o la
tus tēpli nō adeo diffusa erat. Ab occidēte
p̄o strictior: cui⁹ pauimentū vario marmore
stratū erat. et diuersis imaginibz venustatū
Hoc atrū cingebat murus breuis in altitu
dine tñ triū cubitoz. et erat vn⁹ cubitus la
pidum vni⁹ coloris. secundus lapidū alteri⁹
coloris: et tert⁹ tertij coloris Intus aut̄ erat
vestib⁹ cedro: et posu⁹ erat mur⁹ p̄ giriū i extre
mitate hui⁹ atrij: vt ceteros a ministris ab i
gressū atrij. phiberet Ad hūc se appodiabāt
psallētes: et pueri ad populum sup̄ hūc icli
nati loquebant̄ In eodē muro stabant colū
ne equis interuallis dispositē: populū extra
stantē ad legem sanctimonie p̄monētes alle
lris hebreis: alie grecis. alie latinis. et ne i lo
cū sanctū transirent phibentes. Hic ambū⁹
muri. p̄prio nomine vocabat̄ gion. latine p̄o
cācel⁹. Unū solū habebat introitum ab ori
ente cōtra portā templi: habens aperturam
ccx. cubitoz sine foribz: vsq; ad hunc introi
tum ascendebant viri et mulieres deferentes
oblaciones suas ad ministros sibi occurren
tes. Nec licebat eis nisi in quibusdam casibz
vlteri⁹ trāsire: et ascen
debāt ad ipm p̄. cūq;
grad⁹. Hoc atrū di
cebatur atrium inte
ri⁹ vel atrū sacerdo
tum: qd̄ etiā illi qui
erant aaronite. sed propter maculā aliquam
offerre non poterant. nō intrabāt: licz o par
tibz sacrificioz alerent̄.

De atrio mudoz. Ca. xv

Est illud atrium

p̄ z ifra ipm in declinū latere mōz
tis positu erat scdm atrium: qd̄

dicebat sanctū: qd̄ iosephus vocat aulā vel
basilicā grandē. Erat aut̄ diffusū p̄ circūitū
circa atrū interiū: longe tamē maius eo: et
pauimentatū vario marmore. Erat q; circū
septū muro in altitudinē. ccx. cubitoz interi
us: exteri⁹ p̄o altitudinis. xl. cubitoz. fm de
clinatē collis Et lz sic altus esset: nō ascēde
bat tamē vsq; ad fabricam templi: nec ipsius
aspectū. phibebat. Erat autē murus iste ad
occidentē simplex et nullam habens portam
In vtroq; vero latere et in fronte orientali ha
bebat portā circūiacētes instar claustrī mo
nachorum: in quibz erant columnę singloz
lapidū diuersi coloris cum basibz argenteis
Camere vero porticum et laquearia cedrina
erant. Latitudo p̄o portis. ccx. cubitoz. In
latere meridiano erāt q̄tuor portē duplices
valuas habētes: q̄ lamis aureis et argēteis
miro ope decorate erant. Eiusdem numeri
eiusdem schematis erāt portē in latere septē
trionali. In his sedebāt ianitores vt arcerēt
imūdos ab introitu hui⁹ atrij. Porro i orien
tali fronte erat porta q̄ speciosa dicebat: ha
bens valuas de ere corinthio factas. In an
gulis huius frontis erāt due portē modice:
p̄ quas ascendebant mulieres ad offerendū
Vel forte ministri descendebant in occurū
eaz: ibi ad suscipiendas earum oblaciones.
Per has portas quas diximus ascendebant
vndequaq; viri mundi in atrū scdm: vt ora
rent sub diuo tpe serenitatis: sub porticibus
tpe tēpestatis. In platea hui⁹ atrij orientalis
vendebant animalia et volucres ad offerendū
dū. et mense numularioz stabāt ibi: q̄s euer
tūt dñs. In porticibz aut̄ circa portas stabāt
gazo phylaria diuersi generis ad recipiēdas
oblaciones ingredientū. In porticibz laterū
erāt pastofozia. i. loca sepata ad comedendū
in quibz sacrificātes de ptibz sacrificioz que
eos ptingebāt vescēbant corā dño. Quidā
tamē volūt q̄ ibi tñ a foris venientes a sin
bus israel comedebant. et ob hoc dicit pasto
fozia In eisdē porticibz erāt cathedrez syne
drez exedre. i. tria genera sediliū: vt ait Isido
rus. In cathedris sedebant doctores in gym
nasio. In synedris sedebāt auditores i p̄si
torio. Et dicebāt synedre. q. p̄fessus In exes
q 4

Historia libri

dris aut sedebant assessores eius iudice quādo secreti aliquid tractabāt. q. in locutorio Et dicebant exedre. q. assensus: licz exedra sepius ponatur p thalamo Hoc atrii scdm sepe in euangelio dicit tēplū: vbi dicit q oues et animalia vdebant in tēplo: et q iesus docebat in templo: et q filij israel orabāt in tēplo zc. in hunc modum.

De atrio mulierū.

Ca. XVI.

Oro sub hoc a

p atrio erat atrii tertii similis in decliui latere montis positū: eiusdē cōpositionis cū secundo et si nō tātē venustatis: nec tam p̄ciosi ornatus. In hoc orabant mulieres munde tantum.

De atrio immundoz

Ca. XVII

Infra illud atri

i um erat et quartū: in q orabāt viri imūdi et mlires et gētiles. cuius murus exterior in radice collis positus erat et ascendebāt. cccc. cubitis vsqz ad verticem tñ collis: in quo situm erat templū: et ita muri atriorum in nullo prohibebāt aspectus templi: nec eorū qui ministrabāt i atrio interiori.

De altari et mari eneo

Ca. XVIII.

Oro i atrio ite

p riori erat altare ereū: factus ex lapidibz impositis circūiectus ex ea pte ere: lōge maioris q̄ntitatē q̄ illō portatile qd factū fuit in deserto. xx. cubitoz lōgitudis et totidē altitudinis. et erat sub eo fouea grandis: in quā p forame in medio altaris positū cineres defluebāt: et sanguis q ad crepidinē altaris fundebat inflebat in eam Quandoqz p mundabat fouea p fenestraz q erat ad orientē. Altare p qd fecerat moyses ppter reuerentiaz suā in aliqua parte atrij reservatū est Qd quidā tradunt ibi p̄māisse vsqz ad euersionē tēpli factaz p romanos. Imo etiā postea cū gentiles habitauerūt in hierusalē fecerūt ex eo horologij sibi. De loco p huius altaris: et quō imolātes ad latus eius immolarent corā dño supra satis dictū est Porro in eodem atrio posuit salomon mare enēū fusile: qd nos lauatorium dicere possumus: vt in eo sacerdotes mīstraturi abluerent pedes et manus. Quod ioseph^o vo-

cat cātarū ingentē i schemate hemispherij factum. cui⁹ latitudo

decē cubitoz erat p diametru a labio vsqz ad labium. Altitudo p̄o erat quin-

Id est linea diametra līter a labio ad oppositū labiū protensa. qz cubitos habebat.

qz cubitoz a labio scz vsqz ad fundū. spissitudo vero erat. lxx. digitoz. In superiori parte adeo latum erat qz resticula. xxx. cubitoz cingebat illud p circūtum. sed paulatim i descensu angustū fiebat adeo vt circa fundū resticula decē cubitoz ambiret illō. Supremū ei⁹ labiū repansum erat ad modū lilij. In lateribz aut eius erāt secus duo ordines erāt sculpturaz historia tarū. id est historias aliq̄s habentū. Capiebat autem duo milia batos. id est tria milia metretas. Batus em caput metretaz dimidiū. Et est batus mēsurā triū modioz. eiusdē capacitatis cuius et ephi. Sed et batus est mēsurā liquidoz: ephi vero aridoz. Porro basis super quam itabat habebat. xij. boues eneos et fusiles: e quibz tres respiciebant ad aquilonem. tres ad occidentem. tres ad meridie. tres ad orientē. q̄rū anteriora tñ p̄ominēbant sub mari: posteriora vero intus latitabant.

De luteribus.

Ca. XIX.

Ecce quoqz salo

f mō decē luteris eneos et fusiles altitudis q̄ttuor cubitoz. Erat autem in summitate luteris os recuruatū in terius: et adeo angustū: vt vnus cubiti esset eius latitudo. Fun-

cus vero eiusdē erat latitudinis cubiti et dimidiij: iuxta quātitatez basis sup quā sedebāt Quadraginta batos capiebat luterinus. In eis abluēbāt itestina et pedes holocaustoz et erat oēs eiusdem figure sicut et bases qbus insidebāt. Erat aut basis i inferiori pte i lōgitudine et latitudine habēs q̄ttuor cubitos p quadru. in altitudine p̄o triū cubitoz. Et ascendēdo paulatim angustata vsqz ad cubitū et dimidiū iuxta q̄ntitatē fūdi ip̄i luteris

Cubitus tripliciter dicitur Vel ip̄a flexura brachij. vel mēsurā ab inde vsqz ad extremitatem digitorum. Vel ab vna manu vsqz ad aliam expansis manibz Dicit⁹ aut cubitus qz cibos sumendo in ipso cubamus.

Regum tertii

Erantq; cōposita ex q̄rtuor tabulis q̄b; quīn-
ta erat superposita quadrata. et ex omni par-
te aliquid excedēs summitates aliarum
habens in medio sūt eminentē concavitatē
rotundā: in qua sedebat luter. Ip̄m op̄ bas-
is interasile erat: et in iuncturis tabularū
p̄ quattuor angulos erant sculpture emine-
tes ad modū colūnarū: quas quidam dicūt
vocari media intercolūnia quadrata. tamē
quidam legunt ibi media intercolūnia qua-
drata: vocantes colūniā mediā tabulā in-
ter quattuor tabulas superpositā. Lateralē ve-
ro basis a mediā parte supra insculptas ha-
bebat coronulas et plectas: et in medio ea-
rum leones et boues

Coronula pōt voca-
ri q̄ fit de aliq̄ solido
vt de auro.
Plecta pō corona fa-
cta de iuncis: florib;
vel arborib; vt fit de
lauro et myrto

et cherubim. et super
colla leonū et boum
et subter erāt lora ex
erependentia quib;
ligati videbant. In
summitate vero q̄r-
tuor colūnarū an-
gulariū erant hume-
ri epaſsi in similitudine manus humane et
pedis aquilini: sup̄ quos tabula ferens lute-
rem ita erat coaptata: vt naturalit̄ inserta vi-
deretur. Et habebant ille colūne proprias
celaturas. homines. arbores. et aues. Porro
altera mediā pars basis q̄ erat circa triā: ha-
bebat per girū rotas eminetes cubiti et dimi-
dij: et que in rota fieri solēt ap̄es et radios cā-
tos et modiolos: omnia fusilia. Et circa eas
posite erāt varie celature. Et hec omnia adeo
fabricata erant: vt nō celata sed q̄si apposita
per circūitū viderent: et basis quasi rotis cir-
cūstantib; veb; videbat. Una erat fusura et
mensura et sculptura decē basiū et luterū. De
sculptura tñ luterū nihil memini me legisse.
Hoz quinq; in atrio templi steterunt ad de-
exteram et quinq; ad sinistram ad hunc vsū
Flabimnei p̄us lauabāt membra hostiarū i
plūcia p̄batia. et lota tradebāt sacerdotib;
q̄ neqd̄ interi eis fordis adheſisset: luterib;
ea imergebāt: vt resincerata supponerēt alta-
ri. Porro lanatoria hec in hūc modū posita
erāt: vt ingrediētib; atrii sacerdotalē: p̄mo
occurbat ad meridie mare enei ad abluen-
das manus: postea p̄grediētib; occurrerāt
decē luteri ad intingēda membra hostiarū
rursūq; p̄grediētib; occurrerāt altare enei
similiter ad meridie positisq; hostijs sup̄ alta-

re redibāt sacerdotes offerētes ad mare ene-
um et abluēbāt ibi pedes et manus: vt sic lo-
ci p̄sumaret sacrificia. id est intraret tēplū cū
prunis et tymiamate ad adolendū illud sup̄
altare in odore dñi.

De vasis altaris. Ca. XX.

Tensilia vero al-

taris enei fecit hyrā ex ere lebe-
tes ad suscipiendos cineres et
prunas altaris: ollas q̄z et caldaria ad coquē-
das carnes et hamulas. i. fuscūlas ad ex-
trahēdas carnes vel disponēdas: et arpagio-
nes. i. furcas ad cōponēdū ignē et mēbra ho-
stiarū desup̄ disponēda. et scutras vasa sc̄z eq̄z
lis amplitudis in ore et fundo ad calefaciē-
dū. Josephus addit et trullas: forte ad con-
gregādos cineres vel eruēdos: vt ad verten-
dū pauimentū. Porro vtensilia tēpli aurea
erāt vt argētea. Tensilia pō cadēlabroz au-
rea erāt q̄b; i. exodo legi. Numex pō vtē-
siliū q̄ fecit salomon tpe pcedēte ponit soles
ph^o mēsas sc̄z sup̄ quas facebāt p̄biale et pa-
tere. et mortariola. et patene ad offerendāz si-
milā. et crateres in q̄b; similia cū oleo mīscē-
bant. et assarones in quib; libamina mēsurā-
bant. Thurbula q̄z cū quib; ferebat tymia-
ma. et alia thurbula in quib; ferebat ignis a
maiori altari ad min^o. Hec oīa obtulit salo-
mon aurea et alia similiter argētea. s̄z i. duplū
Quoz numerū fm̄ iosephum ponere timui
ne incredibile videret: p̄sertim cum viciū
scriptoz circa numeros plurimū inueniat.

De dedicatiōe templi. Ca. XXI.

Quo igitur

regni sa-
lomonis sc̄do mense fundata ē
domus dñi. et in anno. xj. mēse
ebul. i. octobri. p̄sumata est in oī ope suo: et i
vniuersis vtensilib; q̄ in iminenti erāt neces-
saria Post dedicationem em̄ plura fuerūt fa-
bricata et sup̄addita. Et edificauit eam septē
annis et septē mensib;. Et euocauit salomō
in anno. xj. maiores natu israel: et principes
tribuum et duces familiāz ad dedicatiōez
templi: et ad offerendā arcam in illud. Et cō-
uenerūt omnes mense. vij. id est. vij. lunatiōe
q̄ intrauerat octobrem Et erat dies solennis
decim^o sc̄z dies q̄ fiebat expiatio. Potest tñ
dicti templū i. septembri dedicatū: qz tor^o fere
solēnis est rege accelerante: et post dedicatiō-

Historia libri

onē fecisse aliq̄ vtensilia: que decrant mense octauo. et sic vtrūq̄ verū est. qz mēse octauo pfecta ē dom⁹ in om̄i ope et vtensilib⁹. et tū mēse. vij. dedicata est. Et tulerūt sacerdotes et leuite de ciuitate dauid arcā dñi: et om̄ia vasa ei⁹: et vox iubilantiū vt ait ioseph⁹ alō geremotis audiebāt. Rex vero et vniuersa multitudo gradiebātur: alias gratulabātur ante arcam. et immolabāt hostias absq̄ estī matione et numero: et aromatū fumus alō ge posit⁹ sentiebāt. Et intulerūt sacerdotes arcā dñi in locum suū et in oraculum subter alas cherubin. quib⁹ q̄si qdā ciburneo regebatur. Capita quide⁹ vectiū sup humeros portantiū a populo retro posito videbantur donec arca reposita retracti sūt a visibus hominū i sem p̄ternū Arca p̄o tecta erat ne videret. In arca autē n̄hil aliud erat nisi due tabule testamēti lapidee. Supplendū ē autē et vna aurea plena māna: et p̄ga aaron. Hec enī testā apls fuisse in ea. Factū ē autē cum exissent sacerdotes d̄ oraculo: et dicerēt Confitemini dño quonīa bonus: qm̄ in seculū miscōia ei⁹. nebula i pleuit domū dñi nō metuēda. s; tēpata et fulgēs. et obūbrauit facies sacerdotū: ita vt se inuicē videre non possent nec ministrare. Et ait salomon. Dixit dñs vt habitaret i nebula. Nūq̄ legit dñs h̄ dixisse. Sed qz i monte sīna apparuit in nebula: et p̄cessit isrl̄ in nube. et ante moysen positiū in cauerna petre trāsīuit in nebula. ideo salomō posuit dicitur p ope. Et est sensus. Dixit dñs. id ē ope monstrauit. Subiit autē oēs quedā op̄niō phantastica. dñm localit̄ descendisse i tēplū quā amouit salomon dicens Nonim⁹ dñe qz fabricasti tibi domū p̄petuā celum et terrā s; mul et mare. Et flecto vtroq̄ genu in terrā coram om̄i ecclia vtrāq̄ manū leuaui ad dñm supplicans p peccatis. vel gr̄as agēs de p̄missione dñi impleta: q̄ p̄miserat dauid domū sibi edificādā p manū filij ei⁹. Oravit qz vt q̄cunq; iude⁹ v; gentilis ascēderet ad hāc domū supplicans p peccatis vel clamās ad dñm p aliqua tribulatiōe: exaudiret a dño i his q̄ iuste postularet. Et surgēs ab oratiōe stans b̄ndixit vniuerso populo. et dedicatū ē tēplū cū vtensilib⁹ suis die illa. Et deinceps

in eadem die quartū fiebat festū sc̄z festū dedicationis. In eadē em̄ die erant tria alia festa. festū sc̄z p̄pitiatiōis. afflictiōis. et expiatiōis. Nec te moueat q̄ dixim⁹ eū flexisse genua sup terrā: cum in paralipomenon dicat q̄ fecerit salomon basim eneam q̄tuor cubitis altā quā posuit in medio basilice: et stans sup eā benedixit populo. Potuit em̄ vtrūq; fecisse. Vel si p eodē accipit: intelligendū est eū flexisse genua sup terrā. id ē sup locū i quo stabat. Et imolauit salomō hostias pacificas. xxiij. milia boum: et ouium. cxx. milia. Et qz altare enē ad suscipiēda holocausta et adipēs pacificorū minus erat sacrificiū uirū medij atrij interioris. vt sup illud cremaretur q̄ sup altare cremari non poterant. Fecit ergo salomon festiuitatem dedicationis et om̄is israel cū eo. xiiij. dieb⁹. Quō sic intelligendū est. Quinq; dieb⁹ continuis celebrata ē dedicatio. In sexto p̄o die q̄ fuit q̄nta decima mensis occurrit scenophegia q̄ interposita est septem dieb⁹. Qua terminata iter. celebrata est dedicatio per duos dies q̄ intermissi fuerant. et in die octauo. id est post duos septenarios dimisit rex populus. Vel dedicatio cōtinuis septē dieb⁹ facta ē. et post xvij. die inchoata est scenophegia et terminata in vicesimatertia. et in octaua scenophegie post collectā dimisit populum. Et apparuit dñs sc̄do salomoni p somniū dicens. Eravi diu orationē tuam: sanctificauit domū hanc et erunt oculi mei cūctis dieb⁹ sup eam et sup te et sup populū israel: si custodieritis mandata q̄ pposui vobis. Alioquin auferaz vos de terra quā dedi vobis: et templū h̄ p̄iciam a cōspectu meo: et erunt erumne vestre fabule narrantiū.

De domo saltus. Ca. xxii.

Actum est autē

f post fabricā templi cepit salomō p̄struere edificij domoꝝ regalij q̄d. xiiij. annis vix impleuit. Non em̄ circa ea adeo feruens erat studiū populi sicut circa templū. sed nec ad eas opulentiā fuerat ei preparata a patre. Fecit autē tres domos. domū sibi. et domū vxori sue filie pharaonis. et domū saltus. De domo regis hoc solū dictū

Regum tertii

tur in regii. Domus sua edificavit salomon
xiiij. annis. et ad pfectum vsq; pduxit: et pau
lo post porticu erit solij in qua tribunal fecit
Et vocavit porticu spaz domi in qua erat so
lii et tribunal. Soliū autē ē regis: tribunal
iudicis. Et erat in eadē domūcula in qua se
debat ad iudicandū. id est in qua cū assessori
bus tractabat de sentētia. De huius domi cō
positione tacet liber regū: forte qz eadē erat:
qz et in domo salti quā plenius describit. De
domo regine dicit in regū qz eam tali ope fe
cit quali et domū regis. Porro domi saltus
duplex erat: et ex duplici materia. Pars infe
rior erat lapidea: et dicebat nethora. id ē p
gmētaria: in qua reponebat aromata et p
gmēta ad vsus tēpli et domi regie vt ex be
neficio terre et muni diu vigerēt qsi recentia.
Superior pars domi lignea erat de lignis li
bani facta: vnde et dicta est domi salti vel do
mus libani: vel domi saltus libani. Quidā
tū putāt eā ob h^{ic} sic vocatā: qz circūq; cō
stita erat ex arborib; et viridarijs mire recre
ationis iuxta densitatē salti libani. In ea re
ponebat arma: vt beneficio ligni rubiginē
nō sentiret: nec solū arma ad pugnādū: s; et
ad decore et ad ostentatōes regij saltus. Fe
cit em rex salomon. cc. scuta aurea: et dc. scuti
erāt in vnoquoq; scuto. In paralipomenon
addit de toride lanceis aureis. Fecit qz du
cetas peltas aureas: quarū qdā rotūde erāt
alie instar semicirculi facte. His utebant custo
des regis ante ostiū domi excubantes. Et laz
quādo rex egrediebāt pcedebāt eū equitan
tes et ferētes huiusmodi arma: iuvenes flauit: et vs
qz in equorū sessione diffundētes cesarēz: co
mis suis adijcētes auri tincturā: vt eorū ca
pita sole pculsa radiarēt. Hos sequebat rex
vectus in curru: et ad locū quendā solit^{us} erat
ecire: qz ab hierosolymis abest duob; funicu
lis. et dicebat ortus eden. id est delictaz. Por
ro pars illa supior que dicebat domus saltus
habebat longitudinē centū cubitoz. et i latit
tudine. et in altitudine. xxx. cubiti. camera tota
vestiebāt tabulis cedrinis. Sustentabat p
trib; ordinib; colūnaz. Unusquisq; ordo ha
bebat colūnas. xv. cregione se respiciētes: et
pari modo a se distantes: et ita inter muros
tres ordies columnarū erāt qtuor deambu
latoria. Pre forib; aut domi fecit porticu colū
narum. id est cubitoz longitudinis. et xxx. latitu
dinis. De cōpositione inferioris pars domi la

pidee tacet liber regū forte qz eiusdē cōposi
tionis erat cuius et supior.

De basilica et domo regia. Ca. xxiii.

Regione stabat

e domi regia gradū interiacere viri
dario eiusdē longitudinis latitudi
nis et altitudinis: et similiter inter colūmata. Ue
ritamē simplex erat et vnus māsiois mur^{us}
cuius altitudo qtuor habebat distinctiōes
qz tres diuersis variabatur colorib; quarta
pro supior celaturis erat ornata. Erant ibi ar
bores sculpte diuersi generis. ramis. folijs et
pomis obumbrate: ita vt ppter miraculū s
tilitatis agitari quodāmodo putarent. In
medio totius amplitudinis erat domūcula ha
bens latitudinē. xxx. cubitoz: et i ea erat solū
validis colūnis extensū: in qz rex sedens iudi
cia pferebat. In posteriori fronte domus: la
quearia et parietes vestiti erāt auro: vbi fecit
rex thronū de eboze grandē: et vestiuit eū au
ro cui^{us} ascēsus facilis erat p sex gradus: et d
marmore porphiro facti. xij. leuiculi stabāt
sup sex gradus hinc et inde. Reclinatio throni
posterior rotūda erat: sedēs sup vtrūq; re
spiciēte. et due manus hinc et inde tenebāt eū:
et duo leones stabāt iuxta manus singulas.
Nō fuit tale opus in vniuersis regnis. Fecit
et circa domū reliq; habitacula et sedilia. Vbi
post causas explicatas residēbant: strata oia
ex marmore et tabulis cedrinis. Fecit qz do
mū regine in latere descendente: marmore ce
dro auro et argento opulentissime decoratā.
Fecit et vtriusq; domus pclara. Nec
nō et vasa qcuq; sunt epulis opportuna o
mnia ex auro fecit. Perfecit itaq; salomō. xx.
annis templū: et domos regias cū omni su
pellestie sua hīram rege thiri pbenite sibi au
xilij in lignis et auro.

De oppidis datis hyrā. Ca. xxiiii.

In dedit sa

t lomō hyrā. xx. oppida in terra
galilee: forte neptali mariti
ma. S; nō placuerūt regi thyrō i; a thyrō
nō pcul eēt posite. et appellauit eā etiā cabul
qō lingua phenici sonat displicere. et tūc pri
mū terra illa vocata est galilea gentium. nō
qz ibi gentes habitaret s; qz sub dictōe regis
gentilis erat. Refert iosephus menādri phe
nicē historiographū scpsisse qz salomō et hyr

Historia libri

ram mutuo sibi scripserunt enigmata et figuras: quod si non solueret certa daret alteri pensio nem. Cuius artare hiram in solutio de pule bat iherusalem iunene ab demum ab demonis filium qui oia defacill explebat

De operibus Salomonis. Ca. XXV.

Muro conuertit

animum salomon ad muros ciuitatis construendos quos miro robore amplauit. Vias quoque regias quod ad hierosolymam duceret nigro lapide strauit. In pluribus locis ruinas ciuitatis reparauit. Sed et nouas ciuitates per oportunitate locorum fundauit quasdam contra hyemis intemperiem. quasdam aduersus cauma estiuum. quasdam contra veris et autumnus mutabilitatem. In terminis vero terre edificauit urbes tabernaculo rui. Imo ultra fines terre promissionis per plurimas urbes occupauerat. Iocero suo pharaone rege egypti ei prebente auxilium. Qui ut ait ioseph ultimus regum egypti dictus est pharaon. quod interpretatur regnans. Qui cum ammis raretur opera salomonis. precipue commendabat domum saltem et sacrificia et frequentiam leuitarum circa ea. Porro defilijs israel nullus fecit salomon seruus. sed erant viri bellatores et ministri eius. ex quibus erant super omnia opera salomonis prepositi. cccc. Chananeos autem de monte libani usque ad ciuitatem amachi fecit sibi suos tributarios. Classe quoque fecit rex salomon in insula quadam egyptiaca rubri maris quod dicit asyongaber. et nauigabant cum seruis salomonis viri nautici de tyro. que tunc insula erat et deferebat de ophir aurum multum. et circumuehentes indiam et siciliam. post elapsu triennium referebant salomoni aurum. cccc. et. xx. talentorum et argenti. et dentes elephantorum. et similes et panos. et gemas et ligna thina multa nimis que erant similia lignis sethim et odoriferis. de quibus fecit rex salomon fulcra et sedilia domus domini et domus regie. et citharas et liras cantoribus. nam cynara et nabla ex electo constituta. Quasi nullum precium erat argentum in diebus eius nam et sedilia per foribus domorum plurima in hierusalem argentea erant. Sed et ligna cedrina quasi siccomori ligna abundabant in ea.

De regina Saba. Ca. XXVI.

De horum incredi

bile opinionem regina saba excita

ta venit tentare eum in enigmatibus. Et ingressa est hierusalem cum comitatu multorum diuitum inestimabilibus. Est autem saba quadoque nomen regionis. sed hic est ciuitas regalis ethiopiae. Huius nominis significationes apud hebreos distinguunt per apices saba. saba. et simech. Hec dorus est: post minum quod memphym condidit fuisse reges egypti dictos pharaones: quod sonat regnantes. Quibus successit nichaula regina egypti et ethiopiae: quam putat ioseph uenisse ad salomonem. Que ingressa ad eius locum est vniuersa quae habebat in corde suo. Nec fuit sermo quod regem lateret. sed docuit eam omnibus quod proposuerat. Et ammiras non habebat ultra spiritum dicens famam regis minorem esse veritate. Veritatem tamen per ceteros ammirabat: domum saltem: et supra templi fabricam: ordinem quoque et frequentiam ministrantium in templo. Tertium vero ordinem et distinctionem seruientium regi in mensa. Nam et pincerne similes cultus distincto ab alijs ornabantur: similiter et panificatores et dapiferi: ut in tanta multitudinem ministrorum nullus dubitaret quod cuius rei ministerio fungeretur. Dedit autem regina regi munera ccc. talenta auri. et gemmas preciosas et aromata quanta et qualia non fuerant visa in hierusalem. Dicit etiam iosephus eam dedisse regi radicem balsami: unde

propagate sunt in egypto. Quam postea Cleopatra abstulit pessima re. Cui etiam salomon regina egypti.

multa redonauit nisi hilque fuit quod postulanti non preberet. Quae regina gratis suscipiens ad propria remeant. Tradunt quidam eam referripisse salomoni quod presentialiter ei dicere timuit: se vidisse scilicet quoddam lignum in domo saltem in quo suspensum densus erat quidam pro cuius morte regnum iudeorum periret. et certis indicijs illud regem dicant. Quod timens salomon in profundis simis terre visceribus occultauit illud. pro cuius salute aqua mora sanauit egrosos. quod tamen in libris suis negant se habere hebreis: quod circa tempora christi in pbatice piscina suspendata uerit incertum est. et credit fuisse hoc lignum crucis dominice.

De aduersariis Salomonis et morte eius. Cap. XXVII.

Procedente vel

pro tempore amauit rex salomon mulierem

Regum Tertii

res alienigenas 3 legez: et posuit maculam
in gloria sua: et scilicet in genere suo. Fuerunt
ei viros regine, q. septingente Joseph tñ di
cit, lxx. et cubine, ecc. q. auerterunt cor e' cum
ia senex esset, et secur' est deos alienos ne des
licias suas stristaret. Et edificauit in excelsis
circa hierlm tria phana idolorum. Unū
astarthe de sidonior q. luno dñ. Secūdo cha
mos idolo moabitaz. Tertiu moloch ido
lo amonitaz: p phanu statuit in mote oliue
ti e regione repli: qd plurimu deo displicuit.
Un et postea dictus e locus ille loc' offensio
nis. Venit g ad eu ppha missus a deo na
than vel alius dices. Hec dñs. Quid scidit
sti pactu meū scindā regnu tuū: et dabo illō
seruo tuo, nō tñ totū s; tribū vnā: pter tribū
iuda dabo filio tuo. Propt' dauid fuit meū
ppter quem etia: nō faciā hec in dieb' tuis.
Porro cū vixisset salomō in sūma pace circa
finē vite: suscitauit ei dñs aduersariū adad
idumeū d semie regio: q in tēpestate illa qñ
deserit ioab i idumeos puer fugit i egyptū:
cui postea rex egypti dedit vxorē sororē vxor
is sue: q peperit ei filiū tenebath. Cūq; au
disset adad dauid et ioab mortuos eē: et salo
monē infamātū vl infatuātū: egressus d egypto
pro infestabat isrl' suscitauitq; ei dñs aliū
aduersariū zaron pncipē latronū i damasco
Ieroboā qz fili' nabath effratus d sareda
seruicis salomōis: leuauit 3 regē manu suā B
modo. Salomō edificauit mello muros a
radice voraginis extolles vt coeqret eos ci
uitati dauid, videtq; salomon ieroboā bone
indolis et industrū: statuit eū pfectū opis: et
deinde pstituit eū super vectigalia vniuerse
dom' ioseph. Quadā die dñs egredere iero
boā de hierlm: iuenit eū in via achias ppha
syronites optus pallio nouo: qd scidit i. xij.
pres. et ait ad ieroboā Tolle tibi. x. scissuras.
Hec em dñs. Dabo tibi. x. tribus et is rex
sup isrl', filio at salomōis dabo vnā: vt rema
neat lucerna dauid corā me in hierlm: quā
elegi vt eēt nomē meū ibi. q audito ieroboā
intumescēs suadebat ppo vt recederet a salo
monē. Quāobz salomō voluit eū iterficere.
Tūc ieroboā fugit in egyptū ad susac regē
egypti vsq; ad mortē salomōis. Reliq; p ver
boz salomōis et oia q fecit: scpta sūt in libro
verboz: vel in libro dierum salomonis.
Hic libru qdaz est

Nota q de plurib
libris mentio fit in sa

mat eē paralipome
nō. s; qz nec i eo scri
pta sūt reliq opa sa
lomōis veri' putan
dū ē hūc libru nō su
peresse. Dormiuitq;
salomō cū pībo suis
et sepult' ē in ciuitas
te dauid cū regnabz
set i hierlm sup oēs
isrl'. cl. ānis. Querit
aut q rōne dicat sa
lomō senex fuisse: cū modicu; vltra. l. ānos
vixisse legat. Roboam em mortuo pīe. cl. et
vnius āni erat: quē salomō cū. xj. ānorū eēt
genuisse phibet. Plenius g sup hūc locū dē
iosephus ita. Mortuus ē salomō valde lōz
geus: q regit annis. lxx. Vixit aut. xcij.
annis. sed diuina scriptura eos tñ annos ex
primū: quibz regnauit anteq; puaricaret.

Incidentia.

In dieb' salomōis fuit rex sextus latinoz
rum siluius alba siluij enec filius.

De roboam et diuisione regni.

Capit. xxviii.

Est mortez salo

p monis successit ei roboam: et erat
maius naama amanites. Por
ro ieroboā audita morte salomōis reuersus
est de egypto. et venit in sichem ab roboā cū
omī multitudie israhel q vocauerat eū. Tūq;
vellēt roboā pstituerē regē dixerūt ad eum.
Imminue paululū de graui iugo qd impo
suit nob p: tuus: et seruemus tibi. Hec ē in
telligendū de iugo tributū: sed vectigaliū in
expēas quibz perat achīmaas sub salomō.
Qui mīdit. Ite et redite ad me in die tertiu.
Interim pfuluit senes sadoch scz banania
et ioadā: et reliqs pncipes salomonis. Qui
dixerunt Si bodie audieris eos: leniter eis
loquēs seruēt tibi in eternū. Post hec cōsu
luit adolescētes nō etate tñ s; moribz. Qui
dixerūt. Imperiose loqre ppo et cōminādo:
et timētes fuēt tibi. Et redeūte ppo in tertiu
die dixit ad eos. Digite me' minim' grossior
est humero pīs mei. Pī meus cecidit vos
flagellis: ego cedāvos scorpionibz. q. d. ego
sum potentior pīe: et maiora faciā sup vos.
Est at scorpīo rubus aculeatus vel flagellū
virgāz nodosū: vel scutica hūs i summitate

glandes plumbeas: et indignatus populus: ait. Que nobis para in dauid: vel qui hereditas in filio sit. quasi diceret. Quaeque tribus portionem suam hereditariam habet a domino: que necessitas est ut ex una eligat qui regat alias. Quaeque tribus regat hereditatem suam. Et recesserunt. et tribus ab eo. Ipse vero misit post eos aduram: qui erat super tributa: et lapidauit eum. Tunc timens roboam fugit in hierusalem. Decem vero tribus constituerunt ieroboam regem super israel. iudas vero et beniamin secute sunt roboam: et fuerunt cum eis leuite propter templum quod erat in hierusalem. et tunc separata est monarchia regni hebreorum in duo regna: nec amplius ad unitatem rediit. Et dictum est regnum decem tribuum regnum israel pro multitudine sui: nomen iacob patris sui sibi reseruans. Dictum est et effraim: quia ieroboam qui de effraim primus eis imperauit: quasi tunc primum impleta esset benedictio super effraim. Alter vero regnum dicitur esse regnum iuda ob dignitatem tribus regie. De utroque regno persequitur historia quasi modo intercalari. Et incipit nunc de hoc loqui: nunc de illo. Quod diligens lector de facili deprehendet.

De ieroboam et Abdo et vitulis.

Capitulum. XXIX.

De ieroboam et Abdo et vitulis.

Prolegit exercitum. clxxx. milia electorum: ut pugnarent contra israel. Et misit ad eum dominus semeliam prophetam dicentem. Hec dicit dominus. Non pugnabis contra fratres vestros. a me enim factum est verbum hoc. Quod de scismate regnum intelligendum est. Et qui uenerunt a philo. Ieroboam autem dixit in corde suo. Si ascenderit populus iste in hierusalem ter in anno conuerteret cor eius ad dominum suum: et interficeret me. Tunc excogitato consilio fecit duos vitulos aureos: quos ioseph vitulas vocat: et constituit utriusque phanum. alterum in dan: et alterum in bethel. et dixit ad populum. Ecce dominus israel: qui eduxerunt te de terra egypti. quasi diceret. Omnis locus habet deum: non habetis necesse ut ascendantis ad hostium ciuitatem: ut ibi queratis deum. Feci vobis vitulos equiuocos deo: ut in eis adoretis dominum. et constituiam ex vobis sacerdotes et ministros: ne filios leui egeatis. Cumque immineret scenophegia: constituit eis diem solenne in mense octauo: quinta decima die mensis. Forte transiit festum domini se septimo in octauum: vel lunatio septembris

descenderat in octobrem. Tunc ascendit cum populo in bethel ad diem festum. Dominus autem misit prophetam de iuda in bethel qui in paralipomenon nominatur abdo. hic a quibusdam creditur fuisse gad: qui rege stante super altare ad immolandum exclamauit. Altare altare. hec dicit dominus. qui comburet super te ossa sacerdotum tuorum eruta de tumulis suis. Et ait ad populum. Dabo vobis signum quod locutus sit in me dominus. Ecce altare scindet et effundet oblatio que est in eo. Tunc rex extendit manum suam precipiens eum apprehendi: et statim aruit manus eius cum brachio altare quoque scissum est: et effusa sunt omnia que erant in eo. Et timens rex ait ad prophetam. Ora pro me ut restituam manus mea mihi. Quo orante reuersa est manus regis ad eum. Cumque dixisset ei rex. Veni ut prandeas mecum et dabo tibi munera. Respondit. Non possum. Sic enim precepit mihi dominus. Non comedes panem. neque bibes aquam. neque reuerteris per viam quam incedis. Egredius itaque de bethel. reuertebatur in hierusalem per aliam viam. Erat autem in bethel propheta quidam senex qui faciens in lecto. Cumque indicalissent filij eius qui viderant et audierant: dixit eis. Stenite mihi asinum. Et ascendens abiit post virum dei: et ait ad eum. Redi mecum ut comedas. Qui respondit. Non possum. quia prohibuit me dominus. At ille. Propheta sum sicut et tu: et dixit mihi dominus. Reduc eum tecum ut comedat: et ita seduxit eum et reduxit. Cumque sederent ad mensam factus est sermo domini ad prophetam qui reduxerat eum: et ait in spiritu. Quia non custodisti mandatum domini: non inferet cadauer tuum in sepulcrum patrum tuorum. Et nota quod per insultum iuste locutus est spiritus sanctus: ut ex corde ore propheta penam acciperet: virum et culpam accepterat. Cumque redisset vir dei post prandium occidit eum leo in via. asinum autem stabat iuxta illum: et leo custodiebat cadauer: nec asinum tangere nec illud. Quod cum accepisset senex ille propheta retulit cadauer eius: et posuit illud in sepulcro suo dicens filiis suis. Cum mortuus fuero ponite ossa mea iuxta ossa eius: ut parcat ossibus meis pro eo: quando fiet probum domini de crematione ossium super altare. Ieroboam autem non reuersus a via sua pessima. Nam senex ille propheta persuadebat ei non fuisse verum prophetam quem dominus occiderat: et dexteram ipsi pro labore sacrificandi obstupuisse: cum requievisset ad naturam propriam.

Regum Tertii

remeasse. Altare propter onus impositorum
ruptum fuisse aiebat.

De morte ieroboam. Caplm. XXX.

Diebus illis e-

I grotavit abia filius ieroboam: et ait
rex uxori sue, Comuta habitum ne
cognoscat: uxor mea: et vade in silo ad achis

am, ppham qui mihi
quodam locutus est de
regno: ipse indicabit
tibi quid euentur sit
puero huic. Et ascen-
dit mulier ad achiam
quod videre non poterat
pre senectute, sed pre
instructa a domino ait
Ingredere uxor ieroboam:
quare te aliam
simulas. Vade et dic ieroboam. Hec dicit dominus.
Exaltavi te de medio populi. tu autem pieci-
stis me per tergum tuum fecisti tibi deos alienos
et asatiles. et ego percussam te de ieroboam mingen-
tem ad parietem et clausum. et in carceratum et
nouissimum in israel. et delebo de domo eius
etiam viliissimam quam per suam vilitatem negligenter
punit. et dabo eam canibus et feris. Tu
autem reuertere: et in introitu tuo morietur puer
quod solus de domo ieroboam inferet in sepulcro
Et rediit mulier in iherusalem: et mortuus est puer
et sepelierunt eum. Reliqua pro ieroboam scripta
sunt in libro verborum dierum regum israel. Et
mortuus est ieroboam cum regnasset. xx. et duo
bus annis. Porro ieroboam regnavit in iuda quod
pertinebat tribum iuda et beniamin. xl. et vni
us anni erat cum regnare cepisset. et xvj. annis
regnavit in iherusalem. Sed iudas populus ille pec-
cavit coram domino: et fecit sibi aras statuas et lu-
cos super excelsa mortui. Sed effeminati fuerunt
in terra iuda. et cultores ebeles eunt in natu-
ra vel actu: sicut legitur de hieraphat. Offen-
sus dominus suscitavit

in iudam iherusalem reges
egypti. anno. v. regni
ieroboam. Qui ingre-
diens iherusalem: pa-
cis precedentibus cum ei resistere non posset fede-
ra non servavit. Fecit ei pactum cum eo de crudeli
muro destructione quod transgressus est. Dis-
rupit thesauros domus domini et domus regie:
scilicet aurea dirupit quam fecit rex salomon per

quibus fecit ieroboam rex scuta erea. Habuit autem
ieroboam uxores. xvij. concubinas pro. xxx. et na-
ti sunt ei filij. xxvij.

filie vero. xl. Reliqua
ieroboam scripta sunt in
libro verborum dierum
regum iuda Opera
eius primarius nonissi-
ma scripsit semeias ppheta. et mortuus est ro-
boam: et sepultus in civitate david. et regna-
vit pro eo filius eius abia.

Incidentia.

In diebus ieroboam latinorum septimus rex fuit
filius achis sive filius egypti. Refert herodo-
tus susac regem egypti multas gentes sibi sub-
iugasse: et quasdam sine plio cepisse. In sub-
sannatorem quod in statutis earum quod triumphanti pre-
rebat genitalia mulierum insculpsit: significans
eas euntatas esse. Refert quod ethiopes et phe-
nices ab egyptiis didicisse circumcisionem.

De abia. Caplm. XXXI.

Citur in octavo

I decimo anno regni ieroboam regna-
vit abia super iudam. Tribus annis
regnavit in iherusalem nomine matris eius maacha
filia thamar filie absalon. Et ambulavit in
omnibus peccatis patris sui. Et factum est pro-
prium inter ieroboam et abiam in loco quod voca-
tur mons amorreorum. et habuit abias contra
spem victoriam inestimabilem. Et mortuus est
abia. et sepelivit eum in civitate david. et regna-
vit asa filius eius pro eo. In anno. xx. ieroboam
regnavit asa super iudam. et xl. et vno anno re-
gnavit in iherusalem. Nomen matris eius. id est
aule maacha. Et nota quod ieroboam et ieroboam
dicuntur coregnasse. xvij. annis. et postea abia
coregnavit ieroboam tribus annis. et sic imple-
ti sunt. xx. anni regni ieroboam. Non in. xx.
anno ieroboam cepit regnare asa: ut dictum est.
sed potius in. xxi. quod per synecdochem dictum est.
Dicit enim abia regnasse tribus annis: eo quod re-
gnavit duobus annis: et in parte quadam ter-
tij. et in reliqua parte eiusdem tertij anni ce-
pit regnare filius eius asa. in vicesimo an-
no regni ieroboam. Huiusmodi contrarietates
sepe occurrunt in sequentibus: quarum quedam
determinant per synecochem. Vel quod equaliter
conregnauerunt quique filij cum patribus: ut
post dicemus. Que pro determinari non possunt
vicio scriptorum ascribuntur.

De asa et regibus israel: nadab et baasa et bela.
Capitulum XXXII.

Gitur asa fecit

rectum coram domino sicut dauid pater eius: et abstulit effeminatos de terra, et sordes idolorum, et maacham matrem suam amouit ne esset princeps in sacris priapli, et subuertit speciem eius, et simulacrum turpe combussit in torrente cedron: excelsa tamen non abstulit. Porro nadab filius ieroboam regis genuit super israel: anno nono secundo asa regis iuda. Hic prius quia ieroboam in principio regni sui mortuus est. Hic annus fuit secundus regis asa, et regnauit super israel duobus annis. Id est vno anno: et aliqua parte alterius anni. Nam pars anni vocatur annus per synecdochen: sicut dicitur in euangelio christus predicasse tribus annis et dimidio: ubi pars dimidii anni vocatur dimidius annus. Sepe etiam fit e contra: ut tota summa temporis nomine partis sue vocetur per synecdochen: ut ibi. Hoc cum dicitur esset annorum genuit sem, cum tamen esset noe, dicitur et duorum annorum. Hec duplex synecdoche plurimum occurrit in sequentibus. Sed hec dicta sufficiant. Nadab quoque ambulauit in vijs patris sui quibus peccare fecit israel. Qui cum obsideret iebethon urbem philistinorum insidiatus est baasa inter fecit eum: et regnauit per eo anno tertio asa regis iuda, et percussit omnem domum ieroboam iuxta verbum achile filonis, et regnauit in iherusa. Et erat bellum inter asa et baasa cunctis diebus eorum. Porro asa, anno regni sui percussit sariam regem ethiope plaga gradu: qui intrauerat in terram iuda. Et redeunt asa a victoria occurrit azarias propheta dicens vis uiam sibi a deo percussam: quia legitima eius seruabat. Tunc scripsit asa in omnem prouinciam ut omnes legitima diligenter seruaret. Baasa quoque rex israel peccauit coram domino ambulans in vijs ieroboam et ultra: et venit ad eum bieu propheta filius anani dicens. Hec dicit dominus, et

Aiunt hebrei asa comminuisse idolum in puluerem: et clam sparsisse in torrente cedron: quod ut palam fieret ex aqua ignis processit domino.

Nota quod iste baasa non fuit de genere ieroboam: quia in regibus israel non semper successit filius patri sed raro. Regnum quoque iuda quibus

altauit te in puluere: quia excessit genus suum: tu autem ambulasti in iustis ieroboam: et in multis peccare fecisti populum meum, et ideo demetam posteritatem tuam: et faciam domum tuam sicut domum ieroboam. Pro his tamen non quieuit baasa: sed ascendit in iherusalem, et edificauit rama, et stabat ad iherusalem. Quia asa rex iuda uideret se artatum: tollens aurum et argentum de domo domini et de domo regie misit illud per suos suos ad benedab regem syrie in damasco dicens. Fedus fuit inter patrem meum et patrem tuum, et inter me et te. Peto ut in iherusalem facias fedus quod habes cum baasa ut recedat a me. Et ad quiescentes benadab misit exercitum in ciuitates israel. Quod audiens baasa intermisit edificare rama, et reuersus est in iherusalem. Rex autem asa misit in omnem iudam dicens. Nemo sit excusatus. Et tulerunt lapides et ligna de rama: et munuit de eis dederunt asa gabaa et maspha. Et venit ad eum bieu propheta, vel ut quidam volunt anani pater bieu: arguens eum quod relicto domino spem posuerat in rege syrie: et misit eum rex in neruum propter quod in tempore senectutis suae doluit pedes. Et mortuus est et sepultus in ciuitate dauid. Et regnauit iosaphat filius eius per eo. Sub asa fuit octauus rex latinorum filius capis. Veritatem adhuc eo uinente: descendit enim quosdam bieu propheta ad baasa regem israel arguendum: et occidit eum baasa. Mortuus est quoque baasa et sepultus in iherusa. Occisus est autem ut dicit iosephus a creone comilitone suo. Et regnauit per eo in iherusa filius eius bela anno trigesimo asa regis iuda. Et regnauit super israel duobus annis. Id est anno et parte anni. Qui cum recuberet in domo arsa prefecti sui: percussit eum temulentum zamri seruus suus dux medietatis equitum. Percussit quoque omnem domum baasa iuxta uerbum bieu prophete.

De zamri et amri. Capitulum XXXIII.

Anno vicesimo

et. vij. asa regis iuda regit zamri in iherusa septem diebus. Porro exercitus israel obsidebat iebethon. Qui cum audisset zamri occidisse regem constituit sibi regem amri qui erat princeps militie in castris anno trigesimo asa. Ascendit ergo amri et omnis israel cum eo: et obsidebat iherusa. Timens autem zamri fugit in domum regiam: et succedit se cum ea. Tunc diuisus est populus israel. Dedit para

Regum Tertii

sequebat thebni et media pars amri. Et duras
uit hec ptenio tribus annis et plus, tamen am-
ri, qui regnabat: et pualuit amri, et interfectus
est thebni, anno, xxxi. a sa regis iuda, et regna-
uit amri super israel plene, et xii. annis regna-
uit. Et prima electioe sua in thesa reguit septem
annis: et emisit a somer duobus talentis argenti
motis parte in quo erat ciuitas mareon: et re-
parauit eam et imposuit ei nomen samareon, quia
a somer et mareon que grece dicitur samaria, et in
ea posuit sedes regni quam prius fuerat in thesa.
Et fecit amri malum
coram domino super omnes
qui fuerunt ante eum
et mortuus est et se-
pultus in samaria. Et
regnavit achab filius eius per eo anno, xxxviii.
a sa regis iuda. Hic forte patet vitium scripto-
rum Regnavit enim amri pater achab, xii. an-
nis ut dictum est, et cepit regnare anno, xxxi. re-
gni a sa: qui regnavit, xl. et vno anno. Et ita a sa
mortuus est adhuc amri vivente. Verum est
autem quod dicit iosephus, quod sam regnate iosa-
phat filio a sa cepit regnare achab. Tamen
determinationem que hic fieri solet in fine re-
gum ponemus.

De achab et lezabel et helia.

Capitulum, xxxiiii.

Regnavit achab

achab super israel, xx. et duobus annis.

Tamen iosephus dicit, xx. annis et
duobus mensibus. Nec sufficit achab ut ambu-
laret in viis ieroboam: sed introduxit idola ge-
nium in israel, et duxit uxorem lezabel filiam me-
thabal regis sidoniorum, et edificavit in sama-
ria phanum et altare baal: et adoravit eum. In
diebus eius reedificavit abiel de bethel sericho.
Cumque poneret fundamenta eius: mortuus est
abiram filius eius primogenitus. Cumque por-
tas muniret: mortuus est segub novissimus filius
eius iuxta impactionem ioseph. Et misit domi-
nus heliam telibitem de habitatoribus gas-
laad ad achab. Qui ait ad regem. Vivit dominus
deus israel: cuius aspectu sto: si erit annis his ros
et pluvia: nisi iuxta oris mei verba. Apertus
est pes est. Vel ponit si pro non. Et querebat
achab animam helie. Qui fugit ex precepto domini:
et latuit in torrente carith: qui est contra iordanem.
Locutus autem deferebat ei panem et carnes ma-
ne et vespere: et bibebat de torrente. Post dies

aut aliquot siccatus est torrentis. Non enim plue-
rat super terram. Et ait dominus ad heliam, Va-
de in sarepta sidoniorum. Precepit enim tibi mulier
vidue ut pascat te, et erat sarepta virgo modi-
ca inter tyrum et sidonem. Sed et silva iuxta vir-
bem sarepta dicebat. Cumque venisset helias
ad portam ciuitatis: apparuit ei mulier vidua col-
ligens ligna. Cumque quesisset ab ea poculum
aque: addidit etiam ut afferret ei buccellam pa-
nis. Que respondit se non habere nisi pugillum
farine in hydra et paululum olei quo consper-
geret eam: et panem ex ea factum comederet cum
filio suo, sed post deficiente cibo tabesceret.
Ad quam helias ait. Noli timere, fac mihi pro-
mum subcinerum panis: tibi et filio tuo facies
postea. Nec enim dicit dominus hydra farine non
deficiet: nec lechabit olei minuetur: donec pluat
super terram. Fuitque helias apud viduam tem-
poris aliquo. Post hec mortuus est filius mu-
lieris. Que dixit ad heliam, Cur ingressus es
ad me vir dei ut rememorarentur iniquitates
mee. Imagis apparent ex contrario equitatis
tue, et ideo interficeret filius meus. Et posuit
helias puerum super lectum suum in cenaculo su-
periori, et expandit se super eum tribus vicibus: et
clamavit ad dominum: et reuixit puer. Que recta
piens mulier ait. Nunc cognoui quoniam
vir dei es tu. Hunc puerum tradunt bebrei
fuisse ionam prophetam.

De sacerdotibus quos interfecit helias.

Capitulum, xxxv.

Est tertium an

non ariditatis et famis: dixit dominus
ad heliam. Vade ostendere achab
ut dem pluviam super terram. Erat autem fames
vehemens in samaria: cuius etiam meminit me-
nader in gestis sidoniorum. Et habebat achab
pcuratorem domus sue abdiam: qui cum interfu-
ceret lezabel prophetas domini: abscondit, et pro-
phetas in duobus speluncis quinquagenos, et pa-
uit eos pane et aqua: propter quod postea spiritu
prophete donatus est. Ad quem dixit achab.
Descendam ad puillos: et queram pabula
equis et mulis: et diuiserunt sibi regiones. Va-
de currit autem helias ab die in via dicens. Vade
dic domino tuo. Adest helias. Ait ille. Quid
peccavi. Quando nuntiabo achab: adest he-
lias: spiritus domini asportabit te in locum quem igno-
ro: et non inuenies te achab interficiet me. Ser-
uus autem tuus timet dominum ab infanzia sua. Et ait

belias. **U**nuit dominus: qz hodie apparebo achab. Et vocat achab p abdiam occurrit helie z ait. Tu ne es ille q turbas isrl. Qui respondit. Non ego turbauit. sed z tu z domus patris tui. qz relinquentes dñm secuti estis baal. **U**erumtamen congrega ad me oem isrl in montem carmeli: z prophetas baal. cccc. qnq. ginta z pphas lucor. cccc. qz comedit de mensa te zabel. Et congregati sunt ppls z pphete in monte carmeli. Et ait helias ad populum vsqz claudicatis in duas partes. Si dominus parum vestroz deus est: sequimini illu. si autem baal: sequimini eu. Non respondente aut populo intulit helias. Ego sum h solus propheta dñi: z pphete baal multi. Denique nobis duo boues: illi eligant bouem vnu cui frusta ponent super ligna igne non supposito: et ego faciam similiter de altero boue. Ipsi inuocabunt deos suos z ego deum meum: z qui exaudierit dando igne de sublimi ipse sit deus. Et placuit populo propositio helie. Cumqz sacerdores baal fecissent qd dixerat: inuocabant baal a mane vsqz ad meridiem: z transibant altare qd fecerant: z incidebant se iuxta ritum suum lanceolis: ita vt sanguine perfunderent. Demones enim plurimum delectantur oblatione sanguinis humani: et illudebat eis helias dicens. Et altate clamore: forte deus vester dormit. aut cuius aliquo alio loqr: aut in diuerso rio est. Et dixit helias ad populu. Accedite. Et presente populo curauit altare domini qd destructu fuerat. id e destruxit altare eoz: et mundauit locu vt ibi faceret altare nouu coram dño. Et tulit. xij. lapides iuxta numeru tribuu isrl. z edificauit ex eis altare in nomine dñi israhel. Et fecit aqueductu in circuitu altaris p duo loca. Et ligna supposuit z membra bouis. pcepitqz afferri aqua forte de mari vicino: z effudit sup holocaustu z ligna. Et facta e terna effusio aque vsqz ad impletione aqueductus: ne forte putaret arte magica de visceribus terre suscitasse igne. Et clamauit helias ad dñm in auribus populi. Dñe deus patrum nostrorum exaudi me hodie: vt discat populus iste: qz tu es dñs ds. Et descendens ignis de sublimi vorauit holocaustu z ligna z lapides: puluerem et aqua que erat in aqueductu lambens. z adorauit populus z ait. Dñs ipse est deus. Et mandante helia apprehenderunt omnes prophetas baal: z duxerunt ad torrentem cyson. z interfecit eos ibi helias. Et ait ad achab. Ascende z comede an descensum pluue. Et comedere achab: helias ascendit verticem carmeli: z pronus in terra capite inclinato inter genua orabat: z ait ad pueru suu. Vide contra mare si ascendat nubes. Erat enim aer serenuissim. Et ait puer. Non est qcqz. Et misit eu septies. Septima autem vice ascendebat nubecula de mari: exarscens vsqz ad houis gutturate. Et ait helias ad achab. Descende cito in te zabel ne te occupet pluua. Et ecce contenebrati sunt celi: z nubes z ventus z pluua facta est gradis. Festinauit at achab in te zabel. z facta est manus dñi sup beliam: z cur rebat ante achab donec intraret iube. Quis accepisset te zabel que fecerat helias prophetis suis indignata misit nuncios ad belia dicens. Dec faciat mihi dñi z hec addarnisi cras. Sicut in salutationibus verbum propter multu affectu non ponit vt q. vix intelligatur ita in huiusmodi locutionibus demonstratiu p nomen ponit: vt quicunqz etiam malum sibi accidere precetur nisi hoc fiat.

Des: puluerem et aqua que erat in aqueductu lambens. z adorauit ppls z ait. Dñs ipse est deus. Et mandante helia apprehenderunt omnes prophetas baal: z duxerunt ad torrentem cyson. z interfecit eos ibi helias. Et ait ad achab. Ascende z comede an descensum pluue. Et comedere achab: helias ascendit verticem carmeli: z pronus in terra capite inclinato inter genua orabat: z ait ad pueru suu. Vide contra mare si ascendat nubes. Erat enim aer serenuissim. Et ait puer. Non est qcqz. Et misit eu septies. Septima autem vice ascendebat nubecula de mari: exarscens vsqz ad houis gutturate. Et ait helias ad achab. Descende cito in te zabel ne te occupet pluua. Et ecce contenebrati sunt celi: z nubes z ventus z pluua facta est gradis. Festinauit at achab in te zabel. z facta est manus dñi sup beliam: z cur rebat ante achab donec intraret iube. Quis accepisset te zabel que fecerat helias prophetis suis indignata misit nuncios ad belia dicens. Dec faciat mihi dñi z hec addarnisi cras. Sicut in salutationibus verbum propter multu affectu non ponit vt q. vix intelligatur ita in huiusmodi locutionibus demonstratiu p nomen ponit: vt quicunqz etiam malum sibi accidere precetur nisi hoc fiat.

Defuga Helie z vocatione Heliel
Capitulum XXXVI.

Timens helias

egregit i berfabee. z dimisit ibi pueru suu ionam vt tradit: z solus intravit in desertu via vni diei. Et sedens subter vnam iuniperu. orauit vt moreretur ibi: dicens se non esse meliore. id e digniore via patribus. vt illi pdis ipse viuere exoptaret: z puerus se obdormiuit. Tunc angelus dñi tetigit eu dicens. Surge comede. Et ecce ad caput eu erat subcinericius panis z vas aque: z comedit z bibit: z rursu obdormiuit. Et suscitauit eu angelus scdo dicens. Surge comede: grans dis enim tibi restat via. Iosephus tñ dñ angelu non excitasse eu: sz aliquem. Et comedit helias z ambulauit in fortitudine cibi illius. xl. diebus z xl. noctibus vsqz ad monte dei ozeb: in q apparuit dñs moysi i rubo. Et mansit ibi helias i spelunca. Et ait dñs ad eu. Quid habes helia

Regum Tertii

Qui rñdit. Zelar? sum aduersus israel. p te. Nā altaria tua destruxerunt. pphetas tuos occiderunt. et relictus sum ego sol? et querūt aīam meā: et aufugit. Et ait dñs ad eū. Egre dere et trāsibit dñs corā te. Tria tamen pñs us visibilibus transierunt: in quibz nō trāsīuit dñs. Primo ergo trāsīuit ventus fortis cōterēs petras: s; nō in vēto dñs. Secōdo transiit cōmorio terre: sed nō in ea dñs. Tertio transiit ignis: sed nō in igne dñs. Quarto transiit sibilus aure tenuis: et cū eo domīn? Et operuit bellas vultū suū pallio: et stetit ī ostio spelūce. Et dñs transiēs dicit ad eum. Quid hic agis helia. Et respondit ei sicut et supra. Et dixit dñs ad eum. Reuertere p desertum et vade in damascū: et in vltionē mei inunges azabel regē sup syriam: et hieū filiū nani regem sup israel. heliseū autē filiū saphat d'abela inunges prophetam p te: et isti tres interficient idolatras de isrl: alios azabel: alios hieū: alios heliseū: et relinquā mī hi in isrl septē millia viroz: quoz genua non sunt curuata baal: nec osculati sūt man? ei?. Et nota q' bellas nō aliter vñxit azabel: nisi q' p'dicit per heliseum cum regem futurū. hieū p'o nec ip'e nec heliseū inuenerūt: s; vñxit pphetaz. mīsus ab heliseo: heliseū vero non vñxit. nisi q' palliū suūz posuit sup eū. Non em̄ in lege vñgebāt. mīstret et sacerdotes. Profect? ergo helias inuenit. rñ. viros arantes in. rñ. iugis bouum: quoz vñ? erat heliseus: et posuit bellas palliū suū sup eū: et cōtinuo pphetauit heliseū: vt ait ioseph? Et currens post heliā ait. Osculer oro te patrē meū et matrē meā et sequar te. Et reuersus mactauit par bouum: et corie illud in lignis aratri: et dedit escas p'tribulibz: et surgens secutus est beliam et ministrabat ei.

De pma obsidione samarie.

Capitlm. XXXVII.

Viros benadab

rex syrie obsidebat samariā hñs secū. xxxij. reges. et misit ad achab in samariā dicens. Si vis vt recedā a te:

cras hāc eadē hora mittā suos meos: et offie qd placuerit eis tollēt d' domo tua: et d' domibz suorū tuoz: etiam vxores et liberos. Et inijt achab p'siliū cū sententibz. Qui dixerunt. Nō adq' escas illi. Et rñdit achab nūcijs benadab. Dicite dño meo. Nā q' iussisti in nō o cio facere possū. hāc autē rem facere nō possū scz de vxoribz et libeīs. Et indignat? benadab remisit ad eū dicens. Hec faciant mibi dñi: et hec addant: si suffecerit puluis samarie pugillis oīs ppli mei q' seqt me Samaria habebat iter? terrā pene muris eqlez: et ē sensus tāta mecū est multitudo: vt si singlī lapides vñū v'l stipite vel cespitē cōportauerint tātū extruēt aggrē q' equabit muris samarie et terre in? posite: et ita et equo pugnabūt vobis cū. Et rñdit rex isrl. Dicite ei. Nō gloriē ac cinctus eque vt discinctus. Et ē sensus. Adhuc es accinct? armis: et res est in pendulo. Noli g' gloriari q'si tā victor sis et discinct? armis depositis. q. d. nō p't gloriari sic p'liator sic victor. vel fm altā lram. Nō gloriē eq' ac cinct? atqz discinctus. q. d. Ante victoriā nō pōt gloriari accinct? multitudine: nec discinctus. i. est carēs multitudine. quia sepe pauci vñcūt multos. Porro benadab cum regibz suis bibeat in ymbra culis: et ait seruis suis. Circūdate ciuitatē. Tūqz expugnarent eā t'muit achab nimis. Et ecce vñ? ppha p'fortauit eū michēas vt qdā tradijt: et ait. Hec dicit dñs. Ego tradā oēm hāc multitudine ī manu tua hodie: vt scias q' ego sū dñs. Et ait achab. Per quē. Qui rñdit. Per pedissequos pñcipum putnciarum. Et ait achab. Quis erit dux eoz. Qui rñdit. Tu. Et inuenit achab fili os pñcipū. cc. et xxxij. et egressus ē cū eis. Cū qz nūciatū cēt benadab q' egressi essent de samaria. misit ī occursum eoz viros dicens. Sine ad pacē siue ad plū venerit: apphēdite eos viuos. Filij p'o pñcipū pculserūt eos: vñsus quisqz virū q' p'tra se veniebat. Et fuit exercitus syrioz: et egressus israel percussit equos et currus et syriam plaga magna. Tunc accessit ppheta ad achab dicens. Confortauit te dñs: vide qd facies ei. Sequenti anno ascedet rex syrie cōtra te. q. d. Necesse ē tibi vt habeas dñm p'pitiū. Tunc dixerunt serui benadab ad eū. Dñi montū sunt dñi eoz: et pugnamus cū eis in montibz. et idē vicerūt nos. Pugnemus g' in campestribz vbi dñi eozum nihil possunt: et obtinebim? eos. Tu autē fac

Historia libri

verbū hoc Amone ab exercitu reges: qz ins
entes sunt: et pone principes p eis. et insta
ra numex pugnatoy quos ante habuisti
De victorijs Achab. **Ca. XXXVIII.**

Gitur post annū

I venit benadab cū exercitu i affec:
q est in campestris. Porro filij
israel castrametati sunt cōtra eos: quasi duo
parvi greges caprarū. Syri autē replenerāt
terram: et dixit vnus vtr deī ad achab. Quia
dixerūt syri de montū dñs est: et nō vallū.
Tradā eos in manu tua. Et direxerūt acies
ex aduerso septē dieb. Septima autē die p
cussi sunt d syris centū milia peditū. et reliq
fugerunt in affec. et cecidit murus sup eos q
remanerāt. Benadab autē fugiens in ciuita
tē: latuit in cubiculo qd erat intra cubiculū.
Seru autē ei⁹ timētes ne supueniret achab
et nemini parceret. et scientes reges israel de
mentes: accinperūt lūbos suos saccis. et po
nentes funiculos in capitis venerunt in oc
cursum achab dicētes. Seru⁹ tu⁹ benadab
dicit. Vini oro te anima mea. quasi diceret.
Quācūqz mulctā imposueris: suscipiā eā p
anima mea. Qui rñdit. Si adhuc vinit: fra
ter me⁹ ē. id ē faciā cū eo fed⁹. Qui rapiētes
verbū ex ore eius. q. p omine festinātes ad
duxerūt benadab ad eū. Et leuauit eū achab
secū in curru suo: et dixit ad eū benadab. Ci
uitates qz tulit pater meus a patre tuo: red
dam tibi. Fac tibi plateas in damasco. id est
forū rex venaliū: sicut fecit pater me⁹ in sama
ria. Cūqz federati essent redierūt ad ppria.
Tūc micheas dixit ad sociū suū in spū. Per
cute me. At ille noluit. Qui ait. Quia nō au
disti vocē domini: cū recedes a me percutiet te
leo. Qd factū est. Inueniēsqz alter vīrum di
xit ad eū. Percute me in capite. Qui vulnera
uit eū. Tūc ppheta mutato vultu aspersione
pulueris et sanguinis clamauit ad regem in
via. Cū essemus in plō adduxit vīr vn⁹ cap
primum suū ad me dicēs. Custodi istū q si la
psus fuerit: erit aīa tua p aīa ei⁹. id est eris p
vīr mibi p eo. aut talentū argēti mibi appen
des. Lū autē verterē me huc atqz illuc: subito
nō cōparuit. Et ait rex. Iudiciū tuū ē qd ipe
decreuisti: alterutrū necesse est facies ei Tūc
lota facie agnitus est ppheta a rege et ait. Hec
dicit dñs. Quia dimisisti vīz blasphemū di
guū morte: erit aīa tua p aīa ei⁹. id ē ipe te i

terficiet. Et frater rex pphete iussit eū clausū
custodiri: et venit in samariā.

De vinea Naboth.

Ca. XXXIX.

Oro Naboth

P tezrahelites habebat vineā iuxta
palatiū regis. Et dixit ad eū rex.
Da mibi vineā tuā: vt faciā in ea hortū ole
rū: daboqz tibi p ea vineā meliorē vel pcius
Qui respondit. Propitius sit mibi dñs: ne
dem hereditatē patriū meoy tibi. qsi diceret.
Non possū. Hereditas relicta est mibi a pa
trib: vt relinqū eam posteris. Et pstrita
rex piecit se in lectū: et nolebat comedere: et cō
forauit eū tezabel dicens. Equo animo esto
ego dabo tibi vineā naboth. Et sepsit secre
to lras ex nomie achab: et anulo ei⁹ signatas
et ad iudices tezabel misit: vt pueniū facerēt
et teinuarēt: tanqz dei iudiciūz facturi: et sum
mitterēt testes aduersū naboth q dicerēt. Be
nedixit naboth deū regē. id ē maledixit fm
hebreū idioma. et iudicātes reum mactatū
lapidarent. Et factū est ita. et lapidat⁹ est na
borth extra ciuitatē tezrahel. Cūqz accepisset
achab de morte naboth: descendebat in vine
am vt possideret eā. Et occurrit ei helias thel
bites dicens. Hec dicit dñs. Occidisti: inlo
per et possedisti. Hebreus habet. Occidisti
post hec hereditabis. In loco B in q lineat
canes sāguinē naboth: labēt qz sāguinē tuū
id est in eadē regiōe. Nō em̄ intelligēdū est in
eodē loco singularit. Qui rñdit. Num inue
nisti me inimicū tibi. i. qre inimicatis mibi.
Et ait helias. Eo q venūdat⁹ sis diabolo vt
faceres malū corā dño. Propterea demeter
dñs posteriora tua: et dabit domūz tuā sicut
domū ieroboā et baasa. Sz et de tezabel dicit
dñs. Canes comedent tezabel in agro tezra
hel. Achab ergo timens valde scidit veltē
suā et operuit se cilicio: et dormiuit in sacco: et
ambulauit demisso capite. Et ait domin⁹ ad
helias. Quia humillat⁹ est achab corā me nō
inducā malum B in dieb eius. sed in diebus
filij sui. Forte dimissum est ei peccatum ppter
psentē iusticiā. Transierunt igit tres anni: si
ne bello inter syriam et israel: ppter sedus qd
inierāt. Interim autē iosaphat rex iuda ac
cepit vxorem filio suo ioram athaliā filiāz
achab et tezabel: et per affinitatem confedera
ti sunt rex iuda et rex israel. Tūc descendit io
saphat ad regem israel videndū: et eo psente

Regum Tertii

dict achab seruis suis. Nostra ē ramoth q̄
est in galaad: cur negligimus eam tollere de
manu regis syrie. Et ait ad iosaphat. Veni
es ne mecū ad preliādū in ramoth galaad.
Qui respōdit. Sicut ego: ita et tu. populus
meus p̄ls tuus. Sed queram? hodie ob
secro fmonē dñi. et asciti sunt baal pphete cir
citer cccc. Quibz rex ait. Ibo in ramoth ga
laad ad pugnandū an quiescā Qui dixerūt.
Ascende et dñs dabit eaz in manu regis. Et
ait iosaphat. Num ē hic propheta domini.
Qui achab. Remāsit vnus micheas filius
biemla. s. odi eū: qz nō pphetat mihi bonū.
Putabat reliqs occisos a iezabel. Tūc petē
te iosaphat vocat? est micheas. et hortabat
eū nūcūsus: vt bona regi diceret sicut et alijs.
Qui rēdit. Vult dñs: qz qd cūq; dixerit mi
hi dñs s. loquar. Porro in pseudopphetis
erat sedechias ferēs cornua ferrea: et dicens
ad achab. Hec dñs. His vētilabis syriā:
dōec deleas eā. s. signū dō tibi: qz vētilabis
syriā. Tūc quesitū achab a michea idipsum
qd q̄sierat ab alijs. Qui rēdit. Ascēdet tra
det eos dñs in manu regis: non tñ dixit q̄s
vel cū? regis. Qui achab. Adiuuro te vt non
loq̄ris nisi qd vez ē in noie dñi. Tūc ait mi
cheas. Vidi isrl dīpsuz q̄st oues sine pasto
re. et ait mihi dñs. Non habent isti domini
reuertant. Et intelligēs achab qz p̄diceret ei
se moritur: dixit ad iosaphat. Vides qz nō
pphetat mihi bonuz. Tūc addidit micheas.
Vidi dñm sedentē. et angelos assistentes ei
bonos a dextris. malos a sinistris. et ait. Quis
decipiet achab vt ascēdat et cadat in ramoth
galaad. Hoc em̄ exigebant merita ei. Et di
xit vn? a sinistris. Ego ero spūs mēdax i ore
pphetarū ei. Cui dñs. Decipies et pualebis.
Tūc sedechias percussit micheā in maxillaz et
ait. De ne dimisit spūs dñi. et locut? est tibi
Cui micheas. Vltim? es qm absconderis in
cubiculo: tanq̄ dep̄hensus in mendacio. Et
vidit sedechias regē belstrātē: et p̄fortauit eū
dicens secreto. Hic si esset ppha aruisset man?
mea: sicut man? ieroboā. Sed et locut? est cō
tra beliam q̄ p̄dicit te moriturū vbi mortu?
est naboth Tūc rex p̄cepit icarcerari micheā
vsq; ad reditum suum.

De Josaphat. Caplm. XL.

Ascenderūt igi

tur cum exercitu duo reges in ra

moth galaad: et iosaphat erat in stola regali.
Qui achab deferens erat in habitu militari:
vel ne cognosceret a syris. Rex enim syrie p̄
ceperat p̄ncipibus belli: vt reliquos non cir
rantes solius achab sanguine quererent. Et
p̄pterea impetu facto pugnabant cōtra iosa
phat Qui enim exclamasset puocans seruos
intellerunt syri nō esse achab: et cessauerūt
ab eo Vnus aut diriges sagittā in incertum
percussit achab inter pulmonē et stomachū: et
fluebat sanguis in sinū. id est in interiora cur
rus: et p̄ p̄cones reuocat? est exercitus a bel
lo. Fortuna est aut achab et delatus est in
samaritā: et sepultus ibi iuxta domū eburneā
quā edificauerat. Et dum lauarent mulier
cule currū et habenas in piscina samarie lino
xerunt canes sanguine eius: iuxta verbū be
lie: et regnauit ozochias fili? eius p̄ eo. Por
ro iosaphat redeūti occurrit hieu fili? anan
argues eū qz ip̄io p̄buisset auxiliū Josaphat
p̄o regnauit in hierlm. Trīginta q̄nq; anno
rū erat cū regnare cepisset. et xxv. annis regna
uit. Cepit aut regnare anno. lviij. achab regis
isrl. Sed et h̄ oritur questio d̄ collatione: q̄s
oēs post librū regū separatim discutiemus.
Et ambulauit iosaphat in vijs asa patris sui
Anno siquidē tertio regni sui p̄cepit p̄ncipa
libz et sacerdotibz regni sui: vt pagantes p
singulas ciuitates docerent pplm legē moysi
Porro amonite: moabite: et arabes: irruerūt
in iudā circa engaddi. Et orante iosaphat in
tēplo vt legist in paralipomenon confortante
eā iaziel fili? zacharie ppha dicens. O iuda et
hierusalem nolite tē
mere: cras egredie
mini et dñs erit vobis
cū Et egressus perc
ussit hostes et fugauit
Cunq; diriperet isrl
castra hostium tribz
diebus: dixit locū il
lū cōuallē b̄ndictio
nis et habuit deiceps
cor rectum cui dñs.
Sed et reliq̄as effemi
natoz abstulit d̄ tra
vereamē excelsa nō
abstulit: et adhuc ser
uiebat edō regi iuda in tributo. Vixit q̄z io
saphat classes in ophir p̄pter aurū q̄ cōfracte
sūt i asiongaber Hāc p̄fractōem p̄dixerat ei

Nota qz iudea q̄nq;
dicta tota terra iudeo
rū vt ibi: ignotū iudea
dei. et not? i iudea d̄s.
Quandoq; iudea d̄z
tñ tribus iude et ben
iamin: fm qz dicit qz
roboam regnauit sup
iudam. ieroboaz sup
israel Quandoq; sola
tribus iude iudea d̄
cit vt ibi. Iudeaz hie
rusale nolite tē

Historia Libri

eliezer ppha filius dodan futuram: qz iofaphat fecerat fedus cū ochozia. Et mortuus est iofaphat, et sepultus in ciuitate dauid, et regnauit p eo ioram filius eius.

Incidentia.

Sub iofaphat non^o latinoz rex fuit filius carptenus, decimus filius tyberius: a q^o fluius dictus est tyberis: q^o prius albuladicebat, yndecimus filius agrippa.

Sequunt^r tituli capitulor^u in historiam

Regum quarti.

De ochozia rege israel,	cap. j.
De captu helie,	cap. ij.
De sale helisei,	cap. iij.
De tribu regib ^u qui obsederūt regem moab,	cap. iij.
capitulum	cap. iij.
De supabundantia olei,	cap. v.
De suscitacione filij sunamitis,	cap. vi.
De colo q ^u ntidis et supabundantia panu	cap. vii.
De naaman,	cap. viij.
De securi et acrisia syrozo,	cap. ix.
De scda obsidione samarie,	cap. x.
De fame septē annoz et pegrinatione mulieris sunamitis,	cap. xj.
De morte benadab,	cap. xij.
De ioram rege iuda,	cap. xij.
De ioram rege israel,	cap. xij.
De ierx filijs achab et eozū morte, et de morte ierx,	cap. xij.
De athalia et ioas,	cap. xij.
De gazophylatio,	cap. xij.
De obitu helisei,	cap. xij.
De amasia et ioas rege israel,	cap. xij.
De ieroboā rege isrl: et amos ppha,	cap. xij.
De ozia,	cap. xij.
De zacharia et sellum et manaben,	cap. xij.
De initio captiuitatis decē tribuū,	cap. xij.
De ionathā,	cap. xij.
De acham,	cap. xij.
De captiuitate decē tribuū,	cap. xij.
De ezechia,	cap. xij.
De signis triū ānoz q ^u p ^o dit esaias,	cap. xij.
De fuga sennacherib,	cap. xij.
De regressu solis,	cap. xij.
De morte ezechie,	cap. xij.
De manasse et obitu esaias,	cap. xij.
De morte manasse,	cap. xij.
De amon et iofia,	cap. xij.
De hieremia,	cap. xij.
De inuentione deuteronomij,	cap. xij.

De morte iofie,	cap. xij.
De iochim vel iochas,	cap. xij.
De nabuchodonosor et morte iochim,	cap. xij.
capitulum,	cap. xij.
De sedechia,	cap. xij.
De laguncula testea,	cap. xij.
De pma obsidione hierlm,	cap. xij.
De scda obsidione hierlm,	cap. xij.
De fuga sedechie capta vrbe,	cap. xij.
De incēdio tēpli et vrbis et godolia,	cap. xij.
De morte sedechie,	cap. xij.
Sedatio p ^o trieratū,	cap. xij.

De ochozia rege israel. Capitulu^m primū historie regum quarti.

De ochozia

Pas fili^u achab regnare cepit in samaria: anno. xviij. iofaphat et duobus ānis regnauit: et ambulauit in vijs patris et matris suę: preuariat^u est moab in israel. id est recessit a tributo eius. Ceciditq^{ue} ochozias p cancelolum cenaculi: et egrotauit: et misit nuncios q^u consulerent beelzebub deū accaron: de infirmitate sua. Iosephus dic^o misit ad deū accaron muscam: et misit domin^u heliā in oes Beelzebub de^u accaron. Qui ait eis. Nūq^u non est deus in israel vt eatis ad deum accaron. Quāobrem non p^ourger ochozias: sed moriet^u. Cūq^{ue} rediissent nūcij ad regē et dicerent se redisse p^o hmoi phibitione quesitis ab eis de habitu v^ori q^u apparuerat eis. Qui dixerunt ei. Vir pilosus est: et zona pellicea accinctus. Qui ait. Helias est: et misit rex q^u quagenariū cū suis quinquaginta armatis vt vocarent heliam: v^ol inu^otraherent. Et ait quinquagenarius helie sedenti in vertice montis. Homo dei rex pcepit vt descēdas. Qui respondit. Si homo dei sum descēdat ignis de celo: et deuoret te et tuos. et sic factū est. Visit quoq^{ue} rex aliū q^uquagenariū cū suis: qui similia locutus est: et similia passus. Destinauit quoq^{ue} tertiū q^uquagenariū: qui credidit fuisse abdtas: q^u curuās genua corā helia ait. Obsecro vt miserearis aie mee et fruerū meoz. Et ait angel^u ad heliā. Descēde cū eo ne timeas. Qui descendit ad regem et ait.

Regum Quarti

Quia misisti ad beelzebub quasi nō eēt deus in israel: mortuū ēst ochozias et regnauit iozabab frater eius p eo: āno scdo iozabab filiū iofaphat: et tunc equiuoci fuerūt rex iuda et rex israel et affines.

De raptu helie.

Capitulum. II.

Actum est euz le

f uare uellet dñs heliam p turbem in celū uenerūt helias et heliseus in galgala Et ait helias ad heliseum. Vane hic: qz misit me dñs in bethel. Qui respōdit. Quia dominus? et uiuit anima tua: qz nō derelinquā te. Stabat em̄ in spū euz tollendū esse. Et occurrerūt eis filiū pphetarū qui erant in bethel: et dixerūt ad heliseum secreto. Hosti quia hodie tollet dñs tuus a te. Qui respōdit. Foui. Silete. Et ait helias. Vane hic. Qui noluit. Cūqz uenisset in hiericho: idipm dixerūt heliseo filiū pphetarū qz erant ibi qd r p dīcti. Et uoluit helias ut maneret ibi: sed noluit. Cūqz uenirēt ad iordanē amboz: et de filiis pphetarū alonge specularēt: innoluit helias pallium suū et percussit aquas que diuise sunt. et transierūt p siccū. Cūqz transissent: dixit helias ad euz. Postula qd uis: et faciā tibi anteqz tollar a te. Qui respōdit. Obsecro ut fiat spiritus tu duplex in me. Qui respōdit. Rem difficile postulas: tamē si uideris me quando tollar a te: erit alioqn nō eris. Spiritus duplicem habuit helias. id est ad duo. ad prophetiā. et ad miracula Et ad eadem duo fuit spiritus in heliseo. et ita non petiit discipulus eē sup magistru. Quidam tamē distinguūt ita. fiat spūs tuus duplex in me. id est duplicetur in me. Qd ita impletū fuisse tradūt Nam heliseus uiuens suscitauit mortuū: s; mortuus suscitauit mortuū: qd non helias. Cūqz pgerent: ecce currus igneus et equi ignei diuiserūt utrūqz: et ascendit helias: et ferebatur p turbem in celū. Legitur qz sabacha pater helie nōdum nati: uidit in somnis viros cādidatos se salutātes. Qd cum nunciasset in hierusalem. responsus est ei. Puer hic iudicabit israel in gladio et igne. Heliseus autē uidebat et clamabat. Pater mi pater mi: curi israel et auriga eius. id est sustentator populū rectoz: et defecit ei helias palliū suū. Tūc ille scidit uestimēta sua: uel p dolore. uel ab iudicio uellem suoz: ut deinceps yteretur veste helie

Et rediens ad iordanē percussit aquas pallio helie et non sunt diuise: et ait. Ubi est dñs helie etiam nunc. Percussitqz iterū et diuise sunt. Et transiit. Qd uidentes filiū pphetarū dixerunt. Requiescit spūs helie sup heliseum Et occurrentes adorauerunt eum: et eo licet renitente miserunt. l. viros ad querendū heliam. si forte percussit euz dñs in aliquo montium uel uallium. Cūqz quesissent p tres dies: eo nō inuento redierūt.

De sale helisel.

Ca. III.

Inc dixerūt vi

ri hiericho ad heliseum. Terra hec optima ē: s; aqua fontis pessima terram facit sterilem. Qui assumens vas nouum terreum misit in illud sal: et egressus ad fontem misit sal in illum. Et cum orasset ait. Hec dicit dñs. Sanaui aquas has et non erit in eis mors ultra. neqz sterilitas. Forte morboza erat bibētibz cū sterilitate. Et sanate sunt aque vsqz ad diē hanc. Cūqz ascenderet in bethel. illudebant ei. clij. pueri dicentes. Ascende calue. Et male dixit eis in nomie dñi. id est p nomen dñi uel inuocato nomie dñi. Egressiqz sunt duo uiri de saltu: et deuorauerūt eos. Cūqz transisset p montē carmesli: rediit in samariā et habitabat in ea.

De tribz regibz q obsederūt regē moab.

Capitulum. III.

Uero iozabab filiū

p us achab regnauit i samariā anno. xviij. iofaphat: et xij. ānis regnauit tulitqz idola gentiū: q p̄ suos intro duxerat. uerū tamē a cultu vituloz ieroboā nō recessit. Quē cū redargueret micheas: occisus est ab eo p̄cipitio: ut dicit epiphanius episcopus salamiē cypri. Et sepultus ē in moraschis solus iuxta sepulchrā senachim. Alius fuit post micheas filius moraschites sepius. xij. ppheta rui. Porro rex moab soluēbat regi isrl tributū agnos. c. milia: et totidē ardetes euz uelleribus suis. s; mortuo achab recessit a tributo. Quāobz iorā rex isrl ascendit cōtra eum in plinū et habuit secū iofaphat regē iuda: s; et iofaphat duxit secū regē edom. Cūqz fuisset p desertū idumee. vij. diebz nō erat eis aqua. Et ait iofaphat. Est ne h. ppha dñi. Et rñdit qdam. Est hic heliseus q fidebat aquā sup manū helie. Et steterūt tres reges añ heliseu

Regum Quarti

Qui dixit ad regē israel. Quid mihi ē tibi ē. id ē tu cū sis idolatra: q̄re venis ad pphetas dñi. Verūtamē ppter iofaphat respiciam te: z ait. Adducite mihi psalterem. id ē psalterē. Tuncq̄ caneret psalteres: p armoniā excitatus est spūs eius: z factus ē spūs dñi sup eum: z ait. Facite in alueo torrentis huius exccato fossas z foueas: vt abundantiā supuenientis aque retinere possint. Dabit enī dñs vobis aquā sine vento: z pluuiā in abundantiā. Ino sup tradet dñs moab in manus vras: vbes electas pcutietis: ligna fructifera succidetis. fontes obturabitis. agros egregios operietis lapidibz. Factū est mane i hora sacrificij irruerunt aq̄ p alueū torrentis. Pluerat enī vehemēter tribz diebz vt ait iosephus in sup mis partibz idumee. Porro moabite stabāt in terminis terre sue: vt phiberēt hostes ab ingressu. Qui cū mane vidissent ex aduerso aquas turbidas torrentis sole repulsas: suspicati sūt infectas sanguine: z dixerūt. Surgamus ad predam: mutuo cesi sunt hostes. Et dū irruerēt p̄cipites percussit eos israel: z fugerūt. z depopulatus ē israel moab z fecit illa quattuor q̄ predixerat heliseus. Et circū dederūt ciuitatē vbi erat sedes regni: q̄ a fundibularijs ex magna pte percussa ē. Et despe rans rex moab: tulit secum septingentos electos: vt irrumperet p partem exercitus vbi erat rex edom z aufugeret. Sz hostes repulerunt euz in vrbem. z necessitate cōpulsus: filius qui regnaturus erat p eo: corā hostibz supra murū obtulit holocaustū: vt dñs eum liberaret. Reges autē vidētes hoc factum necessitatē ex humana compassione recesserūt ab eo. Et redijt iofaphat in hīerlm: z occurrēs ei hīeu ppha: filius anani. culpabat eū q̄ homini idolatre solacia p̄buisset.

De supabundantiā olei. La. V.

Actum est autēz

q̄ quedam mulier de vxoribz pphetarum vxor scz abdie ad heliseum clamabat dicēs. Vir meus mortuus est: z oppressus erat ere alieno ppter alimoniā pphetarum. Et ecce creditor venit vt tollat duos filios meos ad p̄uendū sibi. Et respondit heliseus. Quid habes in domo tua. Et illa. Non habeo nisi parum olei q̄ vngar. Qui ait. Pete mutuo vasa vacua nō pauca z clauso ostio cū filijs tuis mitte inde in oīa

vasa. Dñs infunderet mulier: crescebat oleum. z impletis vasis stetit. id est crescere cessauit. Qd cū accepisset heliseus: ait ad eā. Va de vende z redde creditori. Tu autē z filij tui vinite de reliquo.

De suscitatioe filij sunamitis. Ca. VI.

Actū ē vt transi

ret heliseus per sunam ciuitates: z erat ibi mulier magna nō tā corpore q̄ sapientiā: que intelligēs virum dei esse tenuit cū vt comederet panē. Tuncq̄ frequēter diueneret ad eā heliseus suāsit mulier vt ro suo: vt faceret ei cenaculuz paruū: z poneret in eo lectulū z mensā z sellā et cādelabū. Et rediens heliseus requēsit sibi. et ait ad glēz. Voca sunamitem hanc z loquere ad eam. Quid vis vt faciat dominus meus tibi. Loq̄tur pte regi vel principi militie. Que respondit. In medio populi mei habito. q̄si diceret. Vallata sum p̄p̄inquis: z nullus inquietat me. Cūq̄ quereretur heliseus quid veller: dixit glēz ad eum. Filij nō habet. z vir ei⁹ senex est. Tunc ait heliseus ad eā. in tempore isto z in hac eadem hora si vīta comes fuerit: habebis in vtero filiū. Hebreus sic habet. In tpe isto. cū tempus vite (subaudi) adhuc erit tibi. habebis zc. Que respondit. Polivir dei mentiri ancille tue. Concepit tamē mulier: z peperit iuxta verbum helisei. Cūq̄ creuisset puer: egressus ē ad patrē ad meliores z egrotauit. Cūq̄ clamasset bis: caput meū dolo remissit eum pater ad matrem suā: z mortu⁹ est. Et collocauit eum mater super lectū viri dei: z clausit ostiū: z vocans virum suum ait. Curram ad virum dei z reuertar. Qui respondit. Hodie non sunt kalende nec sabbatum: cur ibis. Istis enī diebz pphete et doctores solebant frequentari. et audiri. Et colens mulier vnū d̄ pueris secū: sedens in assi no venit ad virū dei in montē carmeli. Qui cū vidisset eam ait ad glēz. Ecce sunamitis illa. Occurret dic ei. Recte ne agitur circa te et virum tuum z filiū. Que respondit. Recte. Et nota q̄ semp heliseus hospitā suā vocabat sunamitē. Nō enī tantā habuit familiaritatem cum ea: vt p̄p̄rium nomen eius sciret et p̄ciceret se mulier z apprehēdit pedes helisei. Et ait heliseus glēz volēti eā amouere. Dī mitte illā. Anima eius in amaritudine est: et dñs celauit a me. Et ait mulier. Nunquid

Regum quarti

petui filiū a te. q. d. Vbi nō petēti dedisti filiū in perniciē meā Nunqd nō dicit tibi. ne illudas me Illusione vocat dari filiū a dño et tam cito auferri. Et ait ille ad giezī Tolle baculū meū et vade et ne facias moras vñ alī quem salutando vel respondendo salutāti: et pones baculū meū sup faciem pueri Cū qz abijisset ait mulier ad helisē. Vniū dñs nō dimittā te. Et secut⁹ est eam. Et reuersus est giezī in occurū ei⁹ dicens: Nō surrexit puer Et ingressus helisēus incubuit sup puerū et prahens se coaptauit membra sua membris ei⁹. Et cum orasset calefacta ē caro pueri: et oscitauit puer: et apuit oculos. Quē cū reddidisset matri vniuentem: reuersus ē i galgala. Hūc locū sepe frequentabat helisēus tum p religione loci. tum quia ibi nat⁹ ē. et in ortu eius tale ibi contigit. p dīgū. vt ima go vna ex vñal aureis mugiret acutē. Quo audito i hierusalē sacerdos diuino nutu ait Propheeta natus est in israel qui sculpsitilia eoz destruet et fusilla:

De colloquintidas et supabūdarīa panū.

Ca. vii.

Viro fames erat i

p et filij pphetarū cōuenerant ad helisē. Qui dicit vni de pueris Loque pulmentū filiis pphetarū Qui egres sus vt colligeret herbas agrestes. iuenit qñ virē siluestre et collegit ex ea colloquintidas nesciens: qd esset: et p cecidit in ollam pulmēti. He sūt agrestes cucurbitē amarissimē: mī nores his que in ortis nascunt. Vel vt qdā dicit herba ē qñ vir se diffundens in sepibz fructu modico purpureo et rotundo cū māturus ē Cūqz gustassent recubentes d coctio ne bacclamauerūt. Vora in olla vir deīd. id est amaritudo qñ in morte vel mortifera. Et allataz farinā misit in ollā: et dulcorata ē esca Vñ aut quidam detulit viro dī panes pñz mītiarū. et p panes hordeaceos: et frumētū nouū in pera. id est grana confricata. Nō est intelligendū de panibz pñmītiarū que offerebantur in pentecoste neqz de polēta que offeratur in pascha. s; quia fames erat in terra festināter d tritico adhuc recente fecerat iste panes: quos fecit helisēus apponi p ppo Qui dam dicunt. c. vñs quia mīnīster dixit. quā tū ē h vt apponā. c. vñs. S; intelligēdū vt apponā etiā. c. vñs nedū populo Vel forte

duos tñ panes pñmītiarū apposuit. c. vñs dicens Hec dicit domin⁹ Comedent et supererit. Et factum est ita miraculose iuxta verbum dominī.

De Naaman. Ca. viii.

Naaman aut pri

n cept⁹ erat militie regis syrie: vir dñes et assidu⁹ s; leprosus. Et latrūculi de syria captiua duxerāt puellā de israel: que erat in obsequio vxoris naaman. Que ait ad dominā suā Vñā fuisset dom⁹ nūc meus ad pphetam samarie q curaret eū Tulit naaman argētū et aurū multū. et p mutatoria vestiū. id est decē paria: vñ nouas vestes q sic vocant p mutatione vestiū veterū Tulitqz secū litteras regis syrie ad regē isrl: in hec verba Scito qz miserim ad te naamā vt cures eum a lepra. Exaudies rex isrl blasphemā scidit vestimenta sua et ait. Nunqd ego de⁹ sum vt curem hominē leprosum? De cailones querit aduersū me Et misit ad eū helisēus dicens. Cur scidisti vestimenta tua. Veniat ad me: et sciat pphetam esse in israel Sterit itaqz naaman et equitat⁹ eius ad hostium helisēi. Qui misit ad eū dicens. Lava te septies i iordane et mūdaberis. Cūqz abiret naaman indignās q nō tetigisset eū inuocans nomē dñi: dixerūt ei serui sui. Si rem grādem dixisset tibi ppheta facere debueras quāto magis qd modicū est Descendit ergo et lauit se in iordane septies et mūdatus ē. Et rediens sterit corā helisēo et ait. Scio q nō sūdus ali⁹ in vniuersa terra nisi in israel Et obtulit ei benedictionē Cūqz renuenti vñm faceret: ait helisē. Vniū domin⁹: qz nō accipiā. Et ait naamā. Obsecro vt tollam onus duoz burdonū de terra hac. Est aut burdo ex equo et asina. Scdm quosdā tulit terras vt sterneret eam in templis idolorū: vt stans sup eam adoraret deū terre israel. ne offenderet dominū suū si pariter nō adoraret. Sed ver⁹ videt q fecerit altare dño ex ea ad immolandū. Unde et subdit Non faciet seru⁹ tu⁹ vltra holocaustū ac vīctimā dñs alienis nisi domino. Vñū est qd mutare nō possum cū innitit rex sup manū meā: et adorat in tēplo rēmon optet me simul adorare. Ora do minū vt nō imputet mīhi hoc. Et abijt naaman electo tēpore. id ē cū elegisset terras ad portandū. Debre⁹ sic habet. Abijt ab eo

aliquāto terre spacio Eadem ambiguitas i
genesi legit. Eratq; vernū tps. Et ingredies
batur effrata. Hebreus habet Adhuc spaci
um terre erat. et ingrediebatur effrata. Et sic la
tinus interpres posuit electum tēpus vñ ver
nū p spacio Cucurrit autē giezī post naaman
vt aliqd acciperet ab eo et ait. Domīnū me
mīssit me ad te dīces. Venerunt ad me duo
adolescentes ex filiis pphetarū: da eis talētū
argēti et vestes duplices. At ille dedit ei duo
talēta et vestes: et tradidit ei pueros q; defer
rēt ea: et abscondit ea in domo. Cūq; vespē
staret corā heliseo ait. Vñ venis giezī. Qui
respōdit. Nō sūt seruus tuus quōq;. At ille.
Nōne cor meū tecū erat cū reuersus fuerat
homo in occursum tuū. Accepisti argentū vt
emas possessiones. S; lepra naaman adhe
rebis tibi et semini tuo i sempiternū. Et egres
sus est ab eo leprosus. Non legitur ad lites
ram giezī filium habuisse leprosum nec poste
rum. Certum est autē de giezitis q; lepra sumo
nē resperiti sunt.

De securi et acrisia syroz. Ca. ix.

Actum est autē

f cum esset heliseus cū filiis pphē
tarū incidentibus ligna ad iorda
nē cecidit ferrū securis vñ in aquā. Cūq;
eiularer ille: misit heliseus lignū in aquā vbi
cecidit ferrū: et natauit ferrū et tulit illud.
Porro rex syrie pugnabat contra israel: et sepe
ponebat fuos suos in insidijs q; cauebat
rex israel heliseo sibi manifestate abscondita sy
roz. Et perturbat rex syrie ait finis suis Quis
vestrū pditor est mei apud regem israel. Et ait
vnus. Nequaquā. S; heliseus indicat regi israel
quecūq; loqueris i cōclauī. Qui ait. Vñ
et capia eū. Cūq; accepisset eum esse in da
thasim: misit illuc robur exercitū. Qui venie
tes illuc in nocte circūdederūt ciuitatē. Na
ne puer helisei vidit exercitū: et itusq; clama
uit. Heu domine qd faciem? Qui respōdit
Noli timere: plures sunt nobiscū. Et orāte
heliseo apuit domū: oculos pueri: et vidit
mōtē plenū curribus igneis. Id ē agminib;
angeloz. Cūq; intraret hostes ad eū: orauit
re heliseo pcussit eos dñs cecitate: nō omī q;
dem. S; acrisia ne eū
agnosceret. Et dixit Acrisia ē amentia vi
ad eos heliseus. Nō sus scz qñ querim?
est hec via: nec ē ista qd in manu tenem?

ciuitas. Id ē non est hic mansio helisei. Sed
mini me et ostendā vobis virū quē queris:
et duxit eos in samariā. Et orāte heliseo ape
ruit dñs oculos eoz: et viderūt se esse i medio
samarię. et hostes circūstantes. Et dixit rex
israel ad heliseū. Percutā eos pater mi. Qui
rēdit. Nequaquā dñs em adduxit eos: s; pbe
eis hospitalitatē affluenter. Quo facto redie
rūt syri ad ppria: nec vltra in dieb; helisei ve
nerunt latrones syrie in israel.

De scda obsidione samarię.

Ca. x

Actū ē post hec

f benadab rex obsidebat samariā
et facta est fames in samaria: ita
vt videret caput asini. Ixx. argenteis numis
maris. et quarta pars cabi stercoreis colubaz.
qñq; argenteis. Hac vt ait iosephus cōdicē
bant cibos p sale. Tradūt quidā noie sterco
ris dīci vesiculā colūbe in qua reperibantur
grana de foris allata. Cūq; trāsiret rex israel p
mūrū. et cōsideraret custodias mūrī: clama
uit ad eū. Salua me dñe rex. Qui suspicatus
q; querebat aliquid ab eo: cōmor rēdit. Nō
saluat te domīn? Unde te saluare possū. De
area an de torculari. Qui respōdit. Nequaquā
domīne. S; ego et mulier ista cōdicēram? de
filiis nostris. comedēdis. et comedim? filiū
meū. hec autē abscondit filiū suū. Et cōtrita
tus est rex: vehemēter: et scidit vestimēta sua
et apparuit ciliū q; vestit? erat ad carnē. Et
ait. Quid amplius malī possumus expectare
a domīno. Hec faciat mihi dñs. et hec ada
dat: si steterit caput helisei super ipm bodie.
Hoc em malū imputabat heliseo q; p cūes
non liberabat cum posset. Cūq; misisset spl
culatorē: penitentia duct? sequebat eū vt p
biberet. Heliseus autē sedebat in domo sua: et
senes cū eo. quos iosephus discipulos eius
dicit. Et ait heliseus. Nescitis quia filius bo
micide qui scz occidit naboth misit vt pcedi
datur caput meū. Prohibete intrare nūc
donec veniat rex qui phibebit et quod iussit
rat. Cūq; superuenisset rex. ait heliseus. Cras
hodie erit in porta samarię mod? simile
p statere vno. et duo modij hordei siliter. Et
trāsit eum vnus eoz. super quorum manus
rex incumberebat dicens hoc esse impossibile
Lui heliseus. Videbis et non comedes. Post
ro quattuor leprosi erāt ad introitum porte
fame deficiētes. Qui vespere venerūt ad ca

Regum quarti

stra syrie et neminē ibi reppererūt. Ternerat enim dominus syros: et sonit⁹ exercit⁹ magni mittens sup eos: fugerūtq; animas suas tñ saluare cupientes: et intrātes leprosi comedebunt: et tollētes de preda iuxta cor suū nunciauerūt portatorib⁹ vrbis syros abisse. Suspicat⁹ autē rex isrl syros simulasse fugam et latere: misit duos in equis q; explorarēt oīa vsq; ad iordanē. Qui cum reuersi nūciassent syros fugisse: egressus ppl⁹ dispersit castra et vdebat similia et hordeū iuxta jbbū belisei. Dux autē q; irraserat eū a rege pstitit⁹ ad portam oppressus ē a turba et mortu⁹ est.

De fame septē annoz et pegrinatione mulieris sunamitis. **Ca. XI.**

Est hec autem

helisē locutus est ad mulierē cui⁹ filiū suscitauerat. Vade cū domo tua peregrinari vbicūq; poteris. Vocabit enim domin⁹ famem sup terrā septē annis. id est angelus ppositus fami. q. d. famēs veniet. vñ ē locutio. De hac fame ambiguus est vñ pcesserit pdictam obsidionē vñ secuta sit. Igitur mulier intrauit terrā philistiim: et cōtribules occupauerūt bona ei⁹. Que finis ta fame regressa ē: et intrauit vt interpellaret regem pro domo sua et agris. Et tūc rex loquebatur cum glēz: quērēs ab eo magnalia belisei. Qui vides mulierē ait. Domine hec est mulier: et hic est fili⁹ eius quē suscitauit beliseus. Que cum narrasset regi seriem facti restituit ei rex: quēcunq; amiserat a die q; reliquerat terram.

De morte Benadab. **Ca. XII.**

Uero benadab

rex syrie audies qdē amouerat eum ab obsidione et nō homo tristat⁹ egrorabat. Helisē autē veniebat damascū: et misit rex i occursum ei⁹ azabel cū munerib⁹: vt cōsuleret eum d infirmitate sua. Cui quērēt respondit heliseus. Dic ei sanaberis. Nec dixit sanabitur: qz mortuus est rex. Sed vt diceret ei sanaberis: postea traxit azabel in partē dicens. Ostēdit mihi dom⁹ nūc quia moriet⁹: et tu eris rex syrie. Tūc implet⁹ est qd dixerat domin⁹ helisē. Aliē enim nō inuenit belias azabel nisi quia p belisē pdicti ei⁹ futuri regem. Et fleuit heliseus vñ dēns in spiritu mala que factur⁹ erat azabel

filius isrl q; etiā indicauit illi. Et reuersus azabel ad regem dixit: sanaberis. Altera die tulit stragulum: et infudit aquā: et expandit sup faciem ei⁹. Stragulum pzie ē stratoris quod lecto vel sedili supsternit. Et dicitur q; azabel pannuz psum aqua imposuit sup eum ad refrigerādū. Hebre⁹ habet. Expādit sup faciem suā stragulum: vt non azabel sed ipe benadab hoc fecisse intelligat⁹: et tamē mortu⁹ est rex et regnauit azabel p eo. Quisdam tñ hoc exponunt de obsequio mortui dicētes q; azabel mortuuz lauit aqua: et expandit stragulum sup faciem mortui. Joseph⁹ plane dicit q; azabel altera die infuso laqo stragulauit illum. Ad hunc sensum qdā pdictam litterā referunt dicētes q; azabel vestem madefactā posuit sup faciem ei⁹ simulās refrigerationē: s; statim effudit aquā super os eius donec suffocaret eum.

De Joram rege iuda. **Ca. XIII.**

Uero anno qui

p to iorā filij achab regis israel i q; pregnauerat ei iolaphat rex iuda regnauit ioram filius iolaphat i hieru salē octo annis. Qui ad consiliū vxoris fecit malum coram dño secut⁹ deos alienos. Tamen domin⁹ nō disperdidit iudam ppter dauid seruū suū. Tūc recessit edom ne eēt s; iuda. Nā et regē suū tributariū occiderūt idumei nouum creatēs q; non teneret tributū reddere. Cūq; ioram sex frēs suos occidisset: pelleretq; hierosolymitas etiā idola trare: tulit ad eū belias qdam ppheta epistolā correctoriā cui⁹ pminatiōe pene. Impleta est autē pminatio in hunc modū. Arabes irruētes in iudam vastauerūt pūctas et domos regias: et vxorē regis abduxerūt filiosq; occiderūt pter ochoziam: et ipe tandem chronicā incidit egritudine: iterna corruptione viscera effundens: vt quotidie qsi se penitentem videret et mortuus est. et sepult⁹ est in ciuitate dauid. Nō tamen vt ait iosephus in sepulcro patrū suoz: s; priuatus tumulum sine regalib⁹ exequijs tradiderūt ei. Et regnauit ochozias: vñ azarias filius ei⁹ p eo. Hunc regē et reliquos vsq; ad oziam permittit matheus. Regnauit autē ano. xij. ioram filij achab. Viginti duoz annoz erat ochozias cum regnare cepisset: et vno anno regnauit in hierusalem: et ambulauit in vijs

Historia libri

achab autem suus. Abijtq; cum ioram filio achab
auxilio suo ad p[er]secut[um] contra azabel regē
syrie in ramoth galaad: et vulnerat[ur] ē ioraz
et relicto exercitu in obsidione sub hieu p[ri]nci
pe descendit in iezabel ut curaretur: et descen
dit cum eo azarias.

De hieu rege israel. **Ca. xiii.**

Eliseus autem mi

b sit vnū de filiis p[ro]phetar[um] cū lēti
cula olei ad exercitū in ramoth
galaad: ut ibi hieu euocatu[m] in partē vngeret
i regē sup[er] isrl. Qui cū inuenisset hieu sedētes
cū p[ri]ncipib[us] aīr. Verbum mibi ad te est
o p[ri]nceps: et ait hieu. Ad quem. Qui r[ati]o dicit
Ad te o p[ri]nceps. Forte nō cognoscēs hieu
hoc quasi p[re]sagium in mente sua posuerat
ip[su]m esse hieu: q[uod] p[ri]mus respōdit. Cūq; in
duxisset eum in cubiculū: fudit oleū sup[er] ca
put ei[us] et ait. Hec dicit domin[us]. Vni te in
regē sup[er] israel: et p[er]cuties oēm domū achab
in vltione sanguinis seruo[rum] meo[rum] de manu
iezabel Quo facto citissime aufugit prophe
ta. Cūq; regressus esset hieu ad suos domi
ni sui dixerūt. Quid venit insanus iste ad te
Quasi insanos enī reputabāt filios p[ro]phetar[um]
vel quia fugerat citissime q[ua]si insanus Et ait
hieu. Recte iudicatis. Nam p[ro]ba vesana lo
cutus est dices. Hec dicit domin[us]. Vni te
in regem sup[er] isrl. Festinauerūt itaq; tollere
vestes suas et canētes tuba dixerūt. Regnabit
hieu. Cōiurauit ergo hieu cōtra ioram et ait
Null[us] nūciat hoc in iezabel: s[ed] omnes ascen
dam[us] simul Cūq; ascenderent: speculator i
ezabel ait. Video globū venientē Et susp[en]s
catus ioram v[el] cap[er]ā esse vrbē: vel pacē fa
ctam: misit nunciū in occursum eor[um] Qui ait
Hec dicit rex. Pacata sūt omnia Et ait hieu
Quid tibi et paci q[ua]si diceret Quid ad te Se
quere me. Vel forte huius hieu q[ua]si ip[s]i regi re
spondit. q[uod] d. Quid queris de pace: q[uod] terram
et pacem turbas. Et adhesit nūci[us] ei V[er]o
et ioram scōm nunciū: qui similiter non ē re
uersus ad eum. Et ascendens ioram rex isrl
et rex iuda cū eo: egressi sunt in occursum hieu
vsq; in agrū naboth iezabelite. Et ait ioraz
Est ne par hieu. Qui respōdit. Que par Ad
huc vident fornicatōes m[ul]ieris tue. q[uod] d. Que
par potest esse inter nos cū iugiter offenda
mus deū p[er] idolatriā matris tue. Et fugiens

ioram ait ad nepotem suū. Insidie sunt hic
ochozia Tunc percussit hieu iorā inter scapu
las: et egressa ē sagitta p[er] cor ei[us]: et corruit mor
tu[us]. Et ait hieu ad ducē tertie p[ar]tis militum.
Proice eū i agrū naboth Venero quomā
ego et tu sequebamur achab patrē hui[us] q[uod] n[on]
cōminat[ur] ē ei dñs p[er] beliam: q[uod] redderet ei in
agro naboth p[er] sanguine naboth et p[er] sangui
ne filio[rum] eius. Tame[n] supra de filiis naboth
nulla facta est mētio: s[ed] q[uod] ibi tacitū ē: s[ed] sup
pletur Forte canes līnerūt sanguine ioram
iuxta p[ro]bū belle Līnerūt enī sanguine achab
cū līnerūt sanguine filij ei[us]. Ochozia vero
fugiente insecut[us] est hieu et vulnerauit eū i
ascensu gabar. Qui vulnerat[us] fugit in mage
do et mortuus ē ibi: et tulerūt eū in hierusalē
et sepul[crum] ē in ciuitate dauid. Post hec ita
uit hieu in iezabel. Porro iezabel erat in ar
ce turris et depinxit oculos suos stibio: et or
nauit caput suū ut pulchrior venientib[us] ap
pareret: et p[er] fenestrā ait ad hieu. Nunquid
par esse potest zamri qui interfecit dominū
suū. q[ua]si diceret. Tu occidisti dñm tuū sicut
zamri: et eadem pena puniend[us] es. Tunc col
lit hieu duob[us] eunuchis qui circūstabāt eā.
Precipitate eam. et p[re]cipitauerunt eā de tur
re et cōcūcauerūt eam ungule equo[rum] Cūq;
hieu sederet ad mensam ait seruis suis Ite
sepelire maledictam illā: quia filla regis est
Cūq; venissent ad eā. nō inuenerūt nisi calu
nariam. id ē sup[er]mā cellulā cerebri: et pedes
et sumitates manuum Quo audito ait hieu
Sermo dñi ē quē locut[us] est p[er] beliam.

De lxx. filiis Achab et eor[um] morte et de
morte hieu. **Ca. xv.**

Rat autem achab

e lxx. filij i samaria Et scripsit hieu
ad nutritios eor[um]: et ad optimas
tes ciuitat[um] dices. Eligite quē vultis de filiis
achab: et cōstituite regem sup[er] vos: et pugna
te p[ro] domo domini vestri. Qui p[re]teriti redi
pserunt ei. Serui tui sum[us] fac q[uod] tibi placet
Et scripsit eis secundo. Si mei estis: tollite
capita filio[rum] domini vestri et venite ad me
cras in iezabel: et sic factum est Et attulerūt
capita in cophinis ad hieu Qui mādauit ne
introducerent ad eum s[ed] iuxta introitu p[or]t[us]
te ponerent ad duos acervos vsq; mane Cū
q; mane intueret capita: dixit hieu ad popu
lum. Iusti estis. q[uod] d. Comparatione isto[rum]

Regum quarti

qui. lxx. occiderunt iusti estis: qui nō nisi io-
ram et izabel mecum occidistis. Vel poti⁹
samaritas q̄ eos occiderant cōmendauit q̄si
diceret. Iuste fecistis implendo verbum do-
mini qd̄ videt velle littera sequēs. Addidit
enim. Si ego interfeci dominū meū: q̄s per-
cussit eū et istos. Dominus fecit qd̄ locutus
est in manu helie. Tūc percussit hieu omnes
reliq̄s de domo achab in izabel: et optima-
tes ei⁹ et notos et sacerdotes: et ibat in sama-
riam. In ysa vero obuiavit. et duob⁹ fratr⁹
hiochozie regis iuda q̄ descēdebāt ad salu-
tandos ioram et ochozia nesciētes q̄ occisi
essent: et occidit eos hieu. Tūc egressus ē in
occursum hieu ionadab filius rechab: et bñ-
dixit ei p̄ visionē domini quā fecerat. Quēz
impositū curru suo duxit hieu in samariam
et percussit omnes qui reliqui fuerant d̄ achab
vsq̄ ad vnū. Cōgregauit ergo hieu populū
samarie et ait in dolo. Ampliare volo cultū
baal: vocate oēs pphetas eius et sacerdotes.
Quicūq̄ defuerit non viuet. Sacrificiū em̄
grande est mihi baal: et venerūt omnes serui
baal: nec vn⁹ defuit et repleta est dom⁹ baal.
Et ait hieu his q̄ crant sup̄ vestes. Date ve-
stes omib⁹ seruis baal. Et dederunt. Cūq̄z
p̄scrutatus esset hieu diligenter: ne q̄s decet
vel al⁹ interesset dixit militib⁹ suis. Ingres-
dimini et percutite eos null⁹ euadat. Et percusse-
runt eos: statuasq̄ baal cōminuerunt: et de-
struxerūt templū ei⁹: et fecerunt p̄ eo latrū-
nas id est subterraneas cuniculos ad mūdā-
das vias vrbis. Et deleuit hieu baal de isrl̄.
Verūamen a vijs seroboam nō recessit: et
ait ei⁹ domin⁹. Quia fecisti que in corde meo
erant cōtra domū achab. filij tui vsq̄ ad q̄r-
tam generationē sedebūt sup̄ thronū isrl̄.
Et mortu⁹ est hieu et sepult⁹ in samaria cū
regnasset viginti octo ānis: et regnauit p̄ eo
filius eius ioaz vel ioabaz. vl̄ ioachaz.

De Athalia et ioas. Ca. xvi.

De athalia vi

p̄ dens filium suū mortuū et volēs
regnare interfecit omne semē regū
in hierusalē. Erat autē iosaba soror ochozie
et patre et vxor iosade summi sacerdotis q̄
futura est ioas filius ochozie lactentē ne in-
terficeretur: et abscondit eum septem annis ī
domo dñi. id est in domūculis hebdoma-
darioz. Anno autē septimo iosada collegit

centuriones et principes leuitarū et milites
et ostendit eis secreto filiū regis: et p̄iurauit
runt omes p̄ puero cōtra athaliaz: et q̄ pue-
rum in sabbato p̄stituerunt regē. Et fecerūt
in hunc modū. Viginti quattuor erāt sum-
mi sacerdotes: quoz vn⁹ in hebdomada vi-
cis sue habebat secū ī ministeriū. xliij. mī-
nores sacerdotes: et totidē cātores: et totidē
ianitores. Diluculo p̄o sabbati pontifex qui
ministrauerat euz turma sua egrediebāt ad
p̄p̄ia. p̄tisey p̄o q̄ ministratur⁹ erat igredie-
batur cum turma sua. Tunc autē iosada pro
ampliando exercitu retinuit egressuros: et re-
cepit ingressuros facies ex eis duas turmas.
Adiunxit quoq̄ tertiā turmā de centurionib⁹
et leuitis quos cōuocauerat: et intrās domū
saltus et domuz armorū quā quondam fece-
rat dauid: dedit singul⁹ arma et p̄cepit egres-
suris vt cūcūstarent regem in atrio interiori
et custodirēt. Ingressuris p̄o dixit vt ascēde-
rent ad domū regiaz ne serui regine egredie-
tes ex ea ynctionē regis impēderēt. Sz hāc
turmaz diuisit in tres partes: p̄cipēs vt vna
obseruaret excubias regis. id est portic⁹ dor-
mus regie. Alia pars obseruaret portā seyr
p̄ quam ascendebatur de ciuitate in domuz
regiam. Tertia pars obseruaret domū mes-
sa: que dicit⁹ porta scutarioz. id ē custodum
regis: p̄ quā de domo regia ascendebatur in
templū. Tertiā p̄o partem quā collegerat
de centurionib⁹ et leuitis posuit ad custodiā
atrioz templi ex omni parte. Tunc ipse cum
reliquis sacerdotib⁹ et leuitis et senioribus
produxit filium regis et vnxit eum in regez
et iposuit sup̄ eū diademā: et testimoniū. id ē
legem dei dedit ei tenendam in manibus vt
cum ipso habitu regni disciplina legis dei ser-
uanda cōmitteretur. Athalia vero accurrens
scidit vestimenta sua clamās. Cōiuratio cō-
iuratio. Et eduxerūt eam centuriones extra
septa templi p̄ portam equoz et interfecta ē
ibi. Deduxeruntq̄ regem per portam scuta-
rioz ī palatiū: et sedit super thronū regium.
Et letatus est populus terre: quia abstulerat
domin⁹ opprobriū ne regnaret mulier super
eos: et destruxerūt templū baal arasq̄ et ima-
gines quas fecerat ioram et athalia. Atha-
lia quoq̄ sacerdotem baal occiderunt corā al-
tari. Septem annoz erat ioas cum regnare
cepisset: āno septimo hieu regis israhel: et q̄z
draginta annis regnauit ī hierusalē: et fecit

Historia libri

rectum coram domino cunctis diebus tota
de sacerdotis.

De gazophylatio. Ca. xvii.

Rant autem in

domo dñi ruine: nō solūp vetu-
state et negligētia: sed etiā q̄s fe-
cerat athalia: et de sanctificat̄ parauerat do-
mū baal. Precepit itaq̄ ioas sacerdotibz vt
instaurarēt sartatecta domus recipiētes ob-
lationes p̄tereuntū: et que offerebant p̄ p̄-
rio antice: id est que dabant iuri ad plū nu-
merati. Oblatio em̄ pro delicto et pro pecca-
to sacerdotū erat q̄ cū suscepisset sacerdotes
vsq̄ ad. xxvij. annū regis ioas: nō tamē in-
staurauerunt sartatecta templi. Et irat⁹ rex
prohibuit sacerdotes vltra accipere pecuniaz
Iosephus tamē dicit q̄ p̄ omnē regionē iū-
merent sacerdotes pro capite dimidiū sicti.
Qd̄ videns ioiada populo non placere ces-
savit: et ob hoc nō fuerunt instaurate ruine.
Tūc ioiada fecit gazophylatiū mūituz apro-
desup foramine: et posuit illud ad dexterā in-
gredientiū domū non longe ab altari. Cūq̄
appareret plurima pecunia in gazophylatio
scriba regis et pontifex effundebāt eaz. et da-
bant his qui perant cementarijs dom⁹ dñi
Et non fiebat cum eis ratio: sed in fide tra-
ctabāt. Nec fiebat ex pecunia illa vas aliqd̄
i domo domini nisi d̄ eo qd̄ erat residuū sar-
tatectis: vt legit̄ in paralipomenon. Et mor-
tuus est ioiada sacerdos qui solus legit̄ p̄
moysen. cxx. ānis vixisse: et sepul⁹ est i ciui-
tate dauid: eo q̄ generi dauid reparauit ipe-
riū. Eo mortuo ioas a legitimis dei declina-
uit: cui⁹ exemplo etiā optimates vitiatī sunt

Quē cū argueret za-
charias fili⁹ ioiade
fecit eū lapidibus ob-
rui inter templum et
altare. Et tūc vt dicit
epiphani⁹ non acce-
pit popul⁹ i tēplo re-
sponsū manifeste sic
puk: nec ex dabir nec
ex ephot Rex autē
nō multo post penas
exoluit. Azabel em̄
rex syrie cū expugnaf-
set geth: ascendit i hic
rusalez. Joas p̄o mī

Nō moueat te qd̄ le-
git̄ in euāgelio a san-
guie zacharie filij ba-
rachie. Forte ioiada
binomi⁹ fuit. Al' ido-
quā barachias int̄-
prat bñdct⁹ domini
qd̄ iste fuit

Dabir em̄ d̄ lapis
posit⁹ in rōnali. Vñ
ex dabir. i. ex rōnali p̄-
pendebāt vtrū deus
haberēt p̄itiū vl' of-

sit et thesauros do-
mus dñi et dom⁹ re-
gie non de abscondi-
tis tumultoz: et recel-
sit ab eo. Cūq̄ incur-
risset ioas languorē
pessimum eo q̄ diu-
nos honores sibi vo-
lebat impendi: vt di-
cūt hebrei. duo serui
eius percusserunt eum
in ciuitate dauid: non tamen in monumentis
regali⁹: et regnauit pro eo filius eius ama-
sias.

Incidentia.

Sub ioas duodecim⁹ rex latinorū filius
aremū⁹ q̄ p̄sidū albanorū inter mōres vbi
nunc roma est posuit. Huius fili⁹ fuit iul⁹
pauus iulij p̄culi: q̄ euz romulo romā p̄mi-
grans fundauit iuliam gentem.

De obitu Helisei. Ca. xviii.

Inno vicesimo

tertio ioas regis iude regnauit
ioachaz fili⁹ hieu sup israel. xvij
annis: et ambulauit i vijs ieroboā. Et irat⁹
dominus p̄ra israel dedit eos in man⁹ aza-
hel et in manus benadab filij eius. et nō fuit
derelicti ioachaz de populo. nisi. l. equites: et
decē cūri. et decem milia peditū. Et clama-
uit ioachaz ad dñm. et misert⁹ dñs dedit ei
paces in dieb⁹ ei⁹. Et mortu⁹ est et sepultus in
samaria. Et regnauit ioas filius eius. p̄o
anno tricesimo septimo. ioas regis iuda. et
xvj. annis regnauit
sup israel. Et ambu-
lauit in vijs ieroboā
nō tamē adō quātū
patres ei⁹. Helise⁹
autē egrotabat. et descendit ad eum ioas rex
israel. et flens dicebat. Pater mi curru⁹ ist⁹
et auriga eius. Et ait heliseus. Affer arcū et
sagittas et pone manū tuā super arcū. Quo
facto supposuit heliseus manus suas mani-
bus regis et ait. Aperi fenestrā orientales. et
iace sagittā. et iecit Et ait helise⁹ Sagitta do-
mini ē p̄ra syriā. et pcuties prem syrie q̄ ē in
affec donec psumas eā. et sublato arcu cū sa-
gittis dixit helise⁹ ad regē. Percute terrā ias-
culo. Cūq̄ percussit et eam trib⁹ vicibz et stetit
set iratus vir dei ait Si percussisses vic⁹ septi-

Extic eque vocabā-
tur eodē noie rex iu-
da et rex israel.

Regum quarti

es: toties percussisset syriā nūc aut tribu viciis
percuties eam. Et mortuus est heliseus et sepe
lierūt eū iuxta abdā. Porro latrunculi moa
bite venerāt in terrā eo anno. Quidam autē
sepeliētes hominē viderunt latrunculos: et ri
mentes picerunt cadauer in sepulcro helisei.
Quo cum tetigisset ossa helisei: reuixit homo.
Iosephus tñ dicit latrones picasse i helisei
sepulcrū mortuū quē ipi videbant interfecisse.
Mortuū ē aut azabel rex syrie: et regnauit p
eo filius ei benadab. Cū quo dimicauit ioas
rex isrl tribu pgressioibz: et vicit eū et tulit d
manu ei ciuitates q̄s tulerat azabel de isrl
iuxta verbum helisei.

De Amasia et Joas rege isrl.

Capitulum XIX.

Anno secundo io

as regi isrl regnauit amasias filius
ioas in hierusalē. Viginti
et quinqz annor erat cū regnare cepisset: et xxix.
annis regnauit. Nomen matris eius iolada
de hierusalē. Et fecit rectū coram dño: iuxta
ea que fecit ioas pater ei: nisi tñ hoc qd ex
cella nō abstulit: subaudiendū ē vterqz eor.
Nec enī ioas excelsa abstulit sicut videt lra
sonare. Et interfecit seruos qui interfecerāt
patrē suū: non tñ filios eor ppter legē moy
si qd dicit. Non mori
entur patres p filiis
neqz filij p patribz.

Collegit autē exerci
tū vt amalechitas et
idumeos expugna
ret: et conduxit a re
ge isrl cētū milia ar
mator. centū argen
ti talentis. Et cū eēt
in procinctu suauit ei propheta vt dimitteret
israelitas: quia idola ferebāt et deus daret ei
victoriā. Et adq̄euit: licz grauitē ferret eo qd
israelitū mercedes pbuerat. Et percussit edom
in valle salinarum decem milia et apprehēdit
petram nobilem arabie ciuitatē. Et vocauit
eam iezebel: quod sonat auxilium dī. Iose
phus tñ dicit viuos quos ceperat eum ad
duxisse ad excelsam petrā arabiez illos ex ea
precipitauit. Idipm quoqz dicit paralipomen
non. nam fere in omnibus psonant ioseph
et paralipomenon. Tamen deos quos tuler
at d amalech p ea adorauit qz audiuit eos

bantes respōsa ideo perisse amalech: qz ne
gligentes fuerant in cultu eor. Pro quo ta
li pena percussus est. Elatus enim in supbiaz
scripsit ad ioas regem isrl. Serui mihi sūt
patres tui seruierunt dauid et salomoni: alio
qn veni et videamus nos. q̄si diceret: pugne
mus. Et rescripsit ei ioas in enigmate. Car
duus libani misit ad cedrum dicez. Da fillā
tuā filio meo in vxorem. Et indignantes be
ste saltus percusserūt carduū. Elenat te cor
tuū p victoriā. Cur prouocas malū vt car
das tu et iudas tecū. Et nō adq̄escente ama
sia: congressi sunt iuxta bethlames: et fugit iu
das coram isrl et ligatus est amasias: et cō
tinuabat ei mortem rex isrl nisi redderet ei
hierusalē. Qua tradita interrupit ioas mu
hierusalē a porta effratim que dicit portaval
lis vsqz ad portā angulū quadringentū cubi
tis. Et tulit aurum et argentum et vasa que in
uenta sūt in domo dñi: et in thesauris regis et
obsides et reliqz in samariā. Et facta est ptra
amasia iuratio in hierlm. Et ille fugit in la
chis et miserūt post eū in lachis: et interfecerūt
eū ibi: et retulerūt illū in hierl et sepult⁹ est in
ciuitate dauid. Tulitqz vniuersus popul⁹ fi
lium ei oziam vel azariā ante annos natum
xvi. et pstituerūt eū regem.

Incidentia.

Sub amasia tertius decimus rex latinor
fuit siluius auentinus et in eo monte qd nunc
pars vrbis est: mortuus et sepultus eternus
loco vocabulum dedit.

De ieroboam rege isrl et amos ppheta.

Capitulum XX.

Anno mortuus

p ē ioas rex isrl et sepult⁹ i samariā
et regnauit ieroboā filius ei p eo
anno. xv. amasie regis iuda. Et regnauit isrl
xl. et vno anno: et ambulauit in vjs ieroboā
filij nabath qui peccare fecit isrl. Ipse resti
tuit terminos isrl ab introitu emath que ē
antiochia vsqz ad mare solitudinis qd ē ma
re mortuū: iuxta verbū dñi qd locutus ē per
seruū suū ionā pphetam: qd erat de geth que ē
in ophech vel opbir: ad differentiā geth que
est in palestina: et est nomē regionis. Quare
non est legendū ophech. Ophech enī est nomen
turris nebulose que nō longe erat a templo.
Hanc vastationē syrie p ieroboam factā nō
legim⁹ in iona. sed ppter cōminationem eue
84

fiōis quam p̄dcauit ⁊ scripsit dicit ioseph⁹
cū p̄dixisse q̄ post breuissimū tempus asie
perderent principatū. Qd̄ quidem per iero-
boam inchoatum est: sed postea p̄summatū
est quando monarchia assyriorū translata est
ad medos. Hac felicitate ieroboā elatus fe-
cit malū corā domino. Et missus est amos
theuites p̄pheta de pastorib⁹ vbi pascēbat
gregem in samaria: vt p̄diceret euersionē
domus ieroboam: et calamitatē populī dī-
cens. Hec dicit domin⁹. Consurgam sup̄ do-
mum ieroboam in gladio. Et rursum. Veni-
nit finis sup̄ populū meū israel. Quod cum
significass⁹ amasias sacerdos bethel ierobo-
am regi isrl ex mādato regis. p̄hibuit amos
ne vltra p̄phetaret in regno decem tribuum.
Cum autē amos nollet cessare dicens se nō
esse p̄phetam s⁹ pastorem missum a dño fre-
quenter afflicti eum amasias plagis. Tādē
filius suus ozias frequēter eū increpans ve-
crem p̄ tēpora transiit: et seminiū⁹ relati⁹ in
terram suā ibi mortu⁹ est et sepult⁹. Et mor-
tuus est ieroboam et regnauit pro eo fili⁹ ei⁹
zacharias.

De Ozia. Caplin. XXI.

Anno vicesimo

a septimo ieroboam regi isrl re-
gnauit ozias in iherusalē duos
⁊ et q̄nquaginta ānis Hieronym⁹ tñ super
osce dicit eū cepisse regnare āno. xij. ieroboā
Et fecit qd̄ placitū erat corā domino. verū
tamē excelsa non abstulit. Qui cū hostes de-
bellasset ⁊ amonitas fecisset tributarios sibi
reedificauit muros in iherusalē. q̄s destruxe-
rat ioas rex israel: eratq; p̄cipue terre cultor
⁊ curā habebat circa plātationes: ⁊ semina fru-
ctuū diuersorū. Cūq; ditatus esset in substan-
tia mortali: p̄ra deū imortalem agere n̄sus
est. Nam in festiuitate p̄pitationis indutus
stola p̄osticali intrauit in templū vt incensū
poneret pontifici azaria cui⁹. lxx. sacerdotib⁹
eū p̄hibente. Et factus est terremot⁹: ⁊ clari-
tas solis valde effulsit: ⁊ incidit in facie regis
⁊ p̄cussus est lepra in facie. Ante ciuitatē p̄o-
scilla est media p̄s montis ad occidentē: ⁊ d̄-
uoluta ē ita vt ⁊ vias clauderet ⁊ regios hor-
tos opprimeret. Et habitauit scorru⁹ vrbem:
puata degens vltā. Joathan⁹ filius ei⁹ gu-
bernabat palatū: ⁊ iudicabat populū terre.
Et mortu⁹ est ozias ⁊ sepultus in ciuitate da-

uid. Ioseph⁹ tñ dicit eū de regib⁹ solū habe-
re sepulcrū in hortis. Et regnauit p̄ eo filius
eius ioathan Sub ozia rege iuda: ⁊ sub ie-
roboam rege israel cepit p̄phetare esaias: de
q̄ plen⁹ postea dicit: ⁊ osee de tribu isachar
ori⁹ in bethemorb. S⁹ h̄ vt ait Hieronym⁹
p̄nūcians dedit signū. Veniet dñs in terra
sicut quercus que est in sylo ⁊ c. qd̄ non legit⁹
in scriptura eius fm̄ editiōem nostrā. Forte
qd̄ Hieronymus dicit signū: hoc epiphani⁹
us dixit p̄digiū dicens de osee. Et dedit p̄o-
digiū dicens. Venit in terra dñs: sicut quercus
q̄ est in sylo cū ex semetip̄a in duodecim
fuerit partita: ⁊ facte fuerūt ex ea toride quercus
p̄phetauit autē contra decem tribus
paucā de duab⁹ loquens. Et p̄nūciavit hi-
storia liter iudeos in vltimo tpe ad christum
redituros. Tertiu⁹ quoq; diē dominice resur-
rectionis p̄dixit. Hic in terra sua sepultus
placida quiete dormiuit. Sub eisde⁹ quoq;
p̄phetauit iobēl d̄ tribu ruben natus in agro
bethoron q̄ descripsit terrā duarū tribuum
eruco: bracho: locusta: ⁊ rubigine vastandā.
P̄dixit quoq; effusionē sancti sp̄rit⁹ futura
sup̄ seruos deit⁹ ancillas: qd̄ factus est in die
p̄tecostes. Hic in bethoron in pace mortu⁹
est ⁊ sepultus Sub eisde⁹ regib⁹ p̄phetauit ab-
dias vt qdam tradunt. s⁹ fm̄ hebreos ver⁹
est q̄ ante eos p̄phetauerit. nam mortuus est
ante heliseum. Relicta em̄ vxor eius p̄ consi-
liū helisei liberata ē a creditorib⁹ oleo sup̄
abundante. Fuit autē de terra siche d̄ agro be-
thamar. Quinquagenari⁹ em̄ ille fuit cui pe-
percit helias: qui relicto obsequio regis helie
discipul⁹ fact⁹ est. Cui⁹ sepulcrū vsq; hodie
cū mansoleo helisei ⁊ ioānis baptiste i seba-
ste venerationi habetur. Sub ieroboam re-
ge israel p̄phetauit ionas fili⁹ vidue sarepta-
ne: qui post reditū a nīniue tēpore famis as-
sumpta matre gentiū incola factus est. Hic
⁊ erubescere esse in terra sua dices. Sicut au-
feret opprobriū meum: eo q̄ p̄phetans cōtra
nīniuen mendax repertus sum Qui trasacta
fame redijt in terrā iuda: ⁊ defuncta ē mater
ei⁹ ⁊ sepeliuit eaz iuxta balanū delbore. Hic
p̄dixit signum euersionis iherusalem q̄ cū
viderent lapidem lu-
ctuose clamantē pro Genus palme est del-
pe sit finis: ⁊ cum vi bore vel quercus.
derint in iherusalem
gentes vniuersas: tunc tota illa ciuitas iro-

Regum quarti

cuperabiliter euerteretur. Mortuus est et sepultus in spelunca vnus iudicis israel: cui sepulcrum monstrat in vna vrbum geth in viculo quodam iuxta sephorim. Sub ozia rege iuda terminata est monarchia assyriorum. Nam sardanapallus vltimus monarchus vltimus ab arbace medo: semetipsum concremauit et tunc arbaces monarchia ad medos transiit: spe nodum re, hoc enim fecit darius occiso balthasar. Fuerunt tamen reges assyrii: si non monarchi tamen potentes vsque ad subuersionem nunc qua prophetauit naum.

Incidentia.

Ex tempore latinorum quartusdecimus rex filius proci post quem, xv, rex latinorum filius amulius.

De Zacharia Sellum et Danaben,

Ca. xxii.

Anno .xxx. octa

uo ozie regis iude regnavit zacharias filius ieroboam super israel vii. mensibus. Qui fecit malum coram domino sic ut patres eius: et percussit eum. pala selli filius us labes: et regnavit pro eo. Et translatus est regnum israel de domo hieui in generatione quarta iuxta verbum domini, et regnavit selli vno mense in samaria. Nam manaben filius gaddi de iherusa percussit eum in samaria: et regnavit pro eo. Qui percussit iherusa et terminos eius: eo quod concines sui noluerant aperire ei. Anno, xxxi. ozie regis iuda regnavit manaben super israel decem annis: et ambulavit i vijs ieroboam. In diebus eius ascendit phul rex assyriorum in iherusa, et dedit ei manaben mille talenta argenti: ut recederet ab eo: et etiam esset ei in auxilium. Sumpsit autem manaben, l. siclos argenti a potentatibus et diuitibus terre pro singulis. Inter hec munera tradunt hebrei manaben misisse vitulos aureos: qui erant in dan et bethel sed non veros. Sacerdotes enim docti sustulerunt aureos vitulos et absconderunt eos: et fecerunt eos deauratos similes illis quos misit manaben regi assyriorum. Qua fraude postea precepta reges assyriorum plurimum exarserunt contra israel. Et mortuus est manaben et regnavit pro eo filius eius phacecia anno. Lozie regis iude et duobus annis regnavit in israel. Nam phacecia filius romelle chiliarchus eius interfecit eum in samaria in puluio cum quadraginta viris et regnavit pro eo anno. lvi. ozie regis iude: et re

gnavit viginti annis in israel.

De initio captivitatis decem tribuum.

Capitulum. xxiii.

In diebus phae

cee regis reglathphalasar rex assyriorum ascendit

dit in israel. Et cum ambiguum an iste fuerit cum est. Primo tempore phul vltimus. Et vltima re alleuitata est terra, stavit omnem regionem trans iordanem: et captivas duxit duas tribus et dimidia: vastasque galilea et tribum zabulon et neptalim multos transiit secus in assyrios qui possent dimidiis tribus comparari. Tunc sepe legitur quod tres tribus israel captiuauerunt et si fuit initium captivitatis, x. tribuum. Porro osee filius belai interfecit phacece regem israel: et regnavit pro eo.

De ioathan. Ca. xxiiii.

Anno secundo phae

cee regis israel regnavit ioathan filius

us ozie i iherusalem. xxv. annos regnavit. Nomen matris eius ierusa filia sadoch. Et fecit bonum coram domino: veritatem excelsa non abstulit. Ipse edificavit portam domus domini sub limissimam: quam quidam putant turrim gregis. Hec est que in actibus apostolorum speciosa dicitur: ab hebreis vocatur porta ioathan. Hec sola remansit in euerfione facta pro chaldeos. Hic deus ait amonitas: et imposuit eis annum tributum: talenta argenti, c. et tritici, x. milia choros: et totidem horum dei. In diebus huius rasi rex syrie: et phacece rex israel ceperunt infestare regnum iuda. Sub ioathan a exorsus est prophetare naum de belcesi de tribu symeon: contra ninium predicens. Hec dicit dominus ad ninium, Exterminabo te et nequam quod progredieris de te imperabunt mundo. Hieronymus dicit super naum: herodotus dicit: subuersam ninium a rege medorum tempore ioseph. De euerfione quod finalis ninie predictum naum que facta est in hunc modum. Palus que circumdabat eam superinundavit eam: facto pariter terre motu et igne de sublimi emissio. De qua in undatione videtur in libro suo scripsisse ibi. Inundans non faciet innocentem dominus in tepestate turbis ne vltimus eius. Tunc enim alia littera legitur ibi. Quidam non faciet innocentem.

Tunc librum suum scripsit. Quasi diceret. Quamquam captivitate, x. annis fieret merito libri

Historia libri

buū sub ezechia dūz
vastaret ēra iuda ab
assyrijs: i q̄ plen^o p
pheravit d̄ destructiōe assyrioz i solatiōez
gētis sue Qui tādē mortu^o ē in ēra sua i pace
z sepul^o. Sub ioa
than vidit elafas do
mīnū sedentē: z sera
phim mūdauit labia
ei^o. Sub eodē exoritur pphetare secūd^o mī
cheas Et mortu^o ē ioathan rex iuda: z sepul
tus est in ciuitate dauid: et regnauit p eo fi
li^o eius achaz.

Incidentia.

Sub ioathan olympias prima constituta
est ab clientibus Rhem^o et rhomulus ge
neratur ex marie et illa.

De Achaz **La. XXV**

Anno decimose

a primo phacee regis isrl regnauit
achaz in hierlm. Viginti annor
erat cū regnare cepisset: z. vij. annis regnauit
et ambulauit in via regū isrl. Nam z vnū d̄
filijs suis psecrauit idolo trāiciēs eū p ignē
tophet i valle beennon iuxta acheldemach
Fuit autē qdā filius ennon cuius vallis illa
erat. et ideo dicta est
beennon. Id ē filij en
non. Tūc ascendit ras
sin rex syrie z phacee
rex isrl i hierlm: z ob
sederūt eam pmo vt
ait ioseph^o. Et p gres
sus cū eis achaz vi
ctus ēz occisus ē fili
us eius zacharias: z
multa milia cū eo: z
capt^o ē pnceps mili
tie eius dichā al^o dī
than Cūqz rediret victor rex isrl i samariā cū
magna multitudine captiuoz occurrit ei qdā
ppheta odida vl obedo: dicens eos nō viciſſe
vtrūqz pph^o: s; ppter irā dei s; achaz: arguēs
eos q; ptribules suos pstraheret captiuos:
q; nūll remitteret patris eēt eis repētū iteri
tus. Tūc ad piliū barachie q magn^o erat in
isrl rex isrl exhibuit captiuos magnā hospita
litatē: z liberos remisit ad pph^o. Porro scdo
obsederūt hierlm rex syrie z rex isrl. Cūqz tē
meret achaz nimis cōfortauit eum elafas dī

Tophet dī a toph^o
qd ē lapis spōgiol^o
p cui^o pcauitates i
gnis egrediebatur p
quē trāiciebant par
uulos suos q; mū
dabāt sic nos p aquā
baptismi q ignis fuit
in valle filij ennon q
etiam dī gehēna a ge
qd est terra z ennon.

rens. Ne timeas ab his duabz caudis titlo
rum fumigantiū. Sed nō credidit ei achaz
nec voluit querere signū a dño: z misit nūci
os ad regē assyrioz teglathphalasar dicens.
Seruus tu^o sū ego: ascēde z saluū me fac d
manu regis syrie z regis israel. Et intrauit rex
assyrioz syriā z vastauit eā: z non rediit rāsin
in damascū. Rex autē assyrioz cepit damascū
z interfecit rāsin. z damascenos trāstulit in ci
renen q est p̄sus ethiopiā. Est enī alia ciuitas
i africa. Et occurrit ei achaz rex iuda cū mu
neribus in damascum. Cūqz vidisset altare
damasci misit ad vīlam sacerdotē in hieru
lē exēplar eius vt extrueret ei cōsimile. Quo
facto cū rediſſet achaz altare enei trāstulit
a facie templi ad adlonē: z sup altare nouū
obtulit holocausta z pacifica. De altari vero
enēo vt tradunt quidā fecit illud horologiū
famosum d̄ quo postea dicit Et pcepit sacer
dotibz vt deinceps sup altare nouū offerret.
Et deposuit achaz luteret z mare encus sup
pauimentū: vt eis nullus vteretur. **Ad iudic**
q; sabbati z i gressu
regis reclusit i tēplū
dñi: vt cū templo ea
pphanaret vt sic pla
ceret regi assyrioz
Est autē musac gazo
phylatiū regū siccōz
bonā sacerdotū. In
gressū q; regis qdā
dicūt locū i quo rex
adorabat vl portam
p quā ascēdebat ad
adorandū: q omnia obturauit achaz: sicut
clauſerat templum ne intrarent sacerdotes.
Sub eo vidit elafas on^o babylonis. alia.
vidit sub ezechia. z mortuus est achaz. z se
pultus in ciuitate dauid: z regnauit fili^o ei^o
p eo ezechias.

Incidentia.

Sub achaz rhoma p̄dita ē i mōte palatio
xj. kalēdas maij a gemell^o rhemor rhomulo
Anno ab vrbe condita. iij. remus occisus ē
rastio pastoral^o. A fabio duce romuli cōsu
laribz ludis sabine p̄gines z mulieres rapte
sūt: z pulcerrima p̄ginū rhalomoni forte da
ta est duci romuli. Vñ q; bene cesserat ei lo
cus nuptiarz exinde dictus est rhalamus.

De captiuitate decem tribuum.
Caplm. XXVI.

Regum quarti

Anno duodecimo

a achaz regis iuda regnavit osee sup isrl. ix. annis. Fecitq; malū corā dño. s; nō sicut p̄ces ei⁹. Tradit em̄ de disse licētā israhelīs vt ascēderēt i bierlm ter in āno. Cōtra hūc ascēdit salmanasar rex assyrioz. ⁊ fac⁹ ē ei osee tributari⁹. Cūq; debendisset rex assyrioz q; osee rebellare nite- ret p̄ susac regē egypti cui mūera misit obse- dit eū. et vincitū misit in carcerē ninive: ⁊ ob- sedit samariā tribu annis: et cepit eam anno nono osee: et sexto ezechie: et transiit isrl i assyrios sc; septē tribus q; remanserāt: et po- suit eos iuxta fluvium gozan vltra mōtes me- dorū et plarum. In p̄ma captivitate triū tri- buū credit captivatus fuisse Tobias. ⁊ mā- sit i ninive. Vlt̄ forte cū rege osee duct⁹ est in ninive: cui⁹ historia p̄sumata ē sub manasse filio ezechie. S; nos tractabim⁹ eā post finē libri regū. Porro rex assyrioz de diversis re- gionib; adduxit co- lonos i samariā pau- cos p̄mo: sed post- ea assaradoch popu- lanit̄rā ⁊ habitane- rūt in vrbib; ei⁹. Cū q; essent de q̄nq; lon- ginq; regionib; q̄nq; idola portave- rūt i samariā. queq; regio suū. Et oēs p̄us vocati sunt cutbei a q̄- busdam portitorib; inter eos qui venerāt d̄ re- gione persida: q̄ dicit̄ ē chuta a quodam flu- mine. Greci p̄o dixerūt eos samaritas: qui ⁊ i enāgelio samaritanī dicit̄. Hebrei vocave- rūt eos iacobitas: q; supplantaverāt israhelī- tas a finib; suis. Qui cū venissent i terrā isrl imisit dñs in eos leones: ⁊ interficiebāt eos ⁊ nunciatū est regi assyrioz q; p̄irent coloni- eius: q; ignorabant legitima dei isrl. ⁊ misit eis vnū de sacerdotib; isrl: ⁊ legem moysi in scriptā l̄ris antiquiorib;. Et habitabat sacer- dos in bethel: ⁊ suscepit circū cisionē ⁊ le- gitima di isrl. nihilo min⁹ tñ deos suos i ex- cellis colebat. Vñ q̄nq; hebreos dicunt sibi p̄pinquos cū bñ erat hebreis: Cū p̄o male: di- cebāt nihil sibi esse cui⁹ isrl. Migraverūt autē decē tribus d̄ iuda post annos non gētos. ⁊ p̄lvij. ab exitu d̄ egypto. A diuisione p̄o regni superant anni ccl. ⁊ menses septē: ⁊ dies ses-

ptem fm iosephū. Multa autē ex israhelitis cō- fugerūt in regnū iuda. ⁊ multi abscondērūt se in abdītis: ⁊ latuerūt i gētib; circumstantib;. Qui post regressū regis assyrioz redierunt ad patriā: ⁊ habitauerūt cū samaritis.

De Ezechia. Caplm. xxvii.

Anno tertio osee

a regis israhel regnavit ezechias in bierlm Vīginti q̄nq; annoz erat cum regnare cepisset: ⁊ xxx. annis regnavit. Nomen matris eius abisa d̄ bierusalem: filla zacharie postdumi zacharie lapidati. Qui cō- uocatis sacerdotib; ⁊ leuit̄ aperuit templū p̄mo anno ⁊ p̄mo mense regni sui: ⁊ vasa dei reparavit: ⁊ restituit sacrificia intermissa. Ipe de cōsilio sacerdotū fecit p̄hase secundo mēse nō in tpe suo: q; nō potuit populus p̄- mo mense cōvenire in bierusalem: nec sacerdo- tes purificati erāt: tñ tanta multitudo fuit q; multi impurificati comederunt pasca. ⁊ tāta copia victimarū q; in multis leuit̄e supplene- runt officiū sacerdotū. Et post pasca solens n̄zauerūt alijs septē diebus. Necdissipavit excelsa: ⁊ contrivit statuas: ⁊ lucos succidit: ⁊ p̄fregit serpentē enei quē fecit moyses: cui⁹ vsq; ad illud tempus filij israhel adolebant in censū: ⁊ pulverē ei⁹ sparsit in torrentē cedron ⁊ vocavit nomē eius noestā qd̄ interpretat̄ os eoz. q. d. Dicebat d̄s sed non erat. Scripsit q; filijs israhel vt rediret ad cultum dei: quoz quidā n̄cios ei⁹ neglexerūt: qdam quosdā interfecerūt. Vñ etiā postea vi p̄dictū ē mes- ruerūt captiuari. Recessit q; a rege assyrioz ne fureret ei. Ipe percussit philisteos vsq; ad gazam: ⁊ omnes terminos eoz a turre custo- dum vsq; ad ciuitatē munitā. id ē p̄sidia ⁊ ci- uitates. Anno. xliij. regit ezechie ascēdit sen- nacherib rex assyrioz in terrā iuda. ⁊ cepit ci- uitates eoz. ⁊ misit ad eū ezechias in lachis dīcēs. Recede a me: ⁊ qd̄ imposuer̄ mibi fe- ram. Et indixit ei rex assyrioz. ecc. talēta argē- ti. ⁊ xxx. auri. ⁊ iuravit q; nō noceret ei. Cūq; nō iuenisset ezechias hāc summā i thesauris dom⁹ dñi ⁊ suis: recepit laminas auri q̄s ipe affixerat i valuis tēpl̄. Cūq; misisset regi as- syrioz p̄dictā pecuniā iuratum fecit sennache- rib insiurandū. ⁊ misit ad obsidēdū bierusalem thartam ⁊ rapsacē. ⁊ castrametati sunt iuxta aqueductum piscine supioris: que est iuxta agrī fullonis: ⁊ abstulerūt ciuib; aquas ex- te-

Historia libri

rioris piscine. Quibus vocassent regem ad col-
loquium noluit exire: sed misit ad eos heliachi
pontificem et sobnam scribam, et ioachim ac-
comentariis: et loquebatur ad eos rapsaces he-
braice. Erat enim samaritanus ut quidam volunt.
Fuerunt qui dicerent eum filium esae qui transferat
ad assyrios: et susceperat ritum gentium: et factus
erat chiliarchus et ait. Hec dicit rex magnus
assyriorum ad te. O ezechia in quo confidis ut au-
deas rebellare. Si confidis in rege egyptio
inniteris baculo arundineo. Si spem ponis
in deo tuo nihil dicitur gentium et deus israel li-
berauerit eos de manu mea. Si spes ponis
in populo tuo: dabo tibi duo milia equorum
nec poteris apud te inuenire ascensores. Et
rogabant nuntii rapsaces ut loqueretur eis
seriace et non indatice: audiret populo qui erat
super murum. Tunc exclamauit rapsaces etiam
ad populum. Hec dicit rex magnus assyriorum.
Facite mecum quod vobis utile est: ne comeda-
tis stercore vestra et bibatis vinum vestrum.
Egredimini ad me et victimini bonis vestris
donec veniam ad vos: et transferam vos in ter-
ram que est similis vestre. Cumque retulissent nu-
tium coniunctiones istas ad ezechiam: scidit rex
vestimenta sua et operuit se sacco: et ingres-
sus est domum domini: et misit predictos nun-
tios et fenes de sacerdotibus operitos saccis
ad esaiam dicentes. Hec dicit ezechias. Dies
hec dies tribulationis nostre est: et increpati-
onis diuine. Ora pro reliquiis israel: si forte de-
us audiat blasphemiam rapsace et vindicet. Et
respondit esaias. Hec dicit dominus ezechie.
Noli timere. Ecce ego mittam regi assyriorum
spiritum et audivit nuntium et reuertetur in terram
suam: et deiciet eum gladio in terra sua: et recessit
rapsaces a hierusalem et inuenit regem assy-
riorum expugnantem lobnam. Transiit autem
rex ad pugnandum egyptum ut triumphans rediret
ad euertendam hierusalem. Quibus obseditur pe-
lusi: audiuit tharacha regem ethiopie cum mil-
to exercitu venire in auxilium egyptiorum: et con-
turbatus rex dixit tharacha esse sacerdotem vul-
cani: et ideo non dimicaret eum eo: et rediit in ierusa-
lem et obsedit hierusalem. Herodotus tamen
alia causam tradidit reditus sui. Orante namque re-
ge egyptiorum ad deum: multitudo sororum in una
nocte comedit choras arcum in castris eius: et
facti sunt assyrii inermes. et de rapsace cum ex-
ercitu remansisse circa hierusalem. et sennacherib
rediisse ad eum de egypto. Veritatem autem reditus

sennacherib de egypto in iudeam hec facta sunt
qui sequuntur.

De signis trium annorum qui predicti Esaias.
Capitulum. XXVIII.

Qui egredere

Cur sennacherib iudeam transiret
in egyptum misit ezechie litteras ter-
ribiles et coniunctionis plenas dicens quod de-
us israel non posset eum liberare de manu sua. Tunc
ascendit ezechias in domum domini et expandens
litteras coram domino orauit dicens. Domine deus
israel audi verba sennacherib: quibus exprobravit
te nobis. salua nos obsecro de manu ipsius. Tunc
misit esaias ad ezechiam: significans ei verba hec
domini ad sennacherib in hunc modum. Sper-
net te sennacherib homo filia sion: mouebit ca-
put post tergum tuum cum fugeris exprobrasti san-
cto israel viribus tuis ascriptisti quod vastasti ierusa-
lem. Sed ex diebus antiquis ego plasmavi
illud: nunc adduxi. id est ego qui ab eterno disposui
fueram quod sic flagellare peccantes: nunc impleui
ego auro: fuit tu minister. Ponam itaque circum-
lumi in naribus tuis sicut fit bubalo: et chamam
in labijs tuis sicut fit equus: et reducam te in terram
tuam. Tunc addidit esaias verba sua ad ezechiam
dicens. Tibi autem ezechia hoc erit signum
liberationis tue. Tertio anno recedet a te sennacherib
non rediturus. Ego autem predicto tibi
quod facies hoc anno. et quod secundo: ut cum videris
impleta: scias verum esse quod predictum est tibi
mede hoc anno quod reppereris: vel secundum esaiam qui
sponte nascuntur vel secundum litteras. qui prius seueras.
Imminere messio cernerat assyrii et vastabant
segetes vineas et oliueta. sed quidam inter
vngulas equorum calcantiu euaserunt. Cum dis-
cunt. litteras. Comede qui prius seueras. etiam de co-
culcatis quedam sponte germinauerunt. De quo
bus dixit esaias. Comede que sponte nascun-
tur. Et iam cum percussissent aduentum sennacherib
congregauerant sibi vnde cumque victimas
litteras: et reposuerant in hierusalem: de quibus dixit
liber regum. Comede quod reppereris. Porro
secundo anno comede que sponte nascun-
tur: vel secundum esaiam pomis vescere quod idem est.
Secundo enim anno dum moraretur sennacherib
in egypto. quod defuerant eis predicta victimas
multiplicauit eis dominus abundanter qui sponte
gignit humus. Porro in tertio anno fugi-
to hoste securi seminare metite et comedite. Et
tunc de hierusalem egredientes reliquit: et quod

Regum Quarti

saluati est de monte syon, et quod reliquum est de domo iuda mittet radicem deorsum: et faciet fructum sursum. Per simile arboris loquitur: quod quanto profundius figit radicem: tanto copiosius et altius facit fructum. Et est sensus Multitudo populi qui fugit de iudea ante faciem hostium: et recepit se in bethleem ut saluaretur, fugato hoste redibit in terram suam: et populabit eam. Hoc audito ezechias gaudens est: et de consilio esaias et sapientium obturauit capita fontium extra urbem, et exitus aquarum in iudea: ne redeuntes assyrii inuenirent aquas abundantis. Tunc obturauit ezechias super fontem aquarum gyron: et auertit eas subter ad occidentem urbis dauid ut influeret piscinam inferiorem. Fecit etiam ante portum siloe quatuor stagna in quod colligerent aquae: et reseruarentur eis in usum obsidionis. Et secundum epiphanium ad praeparationem esaias copiosius solito egressae sunt aquae de fonte siloe. Hoc autem stagnum vocat in eua gelio narratio siloe.

De fuga sennacherib.

Capitulum XXX.

Electum est autem

post annum rediit sennacherib ab egypto: et cum iudeam vastasset tantum de obsedit bethleem. Sed in eadem nocte angelus domini percussit in castris assyriorum, ceterum milia, et timens sennacherib fugit cum, et viis ut alius hebrei: et rediit in ninuen. Cumque adoraret in templo nesrach deum suum, adramelech et cerasar filii eius percussit eum in gladio: et fugerunt ararath prearmenie capestrum et vberem ad radicem montis thauri: per quem fluit araxes, et regnavit filius eius per eo assaradon. Indignatus erat maiores filii in praemium quod filium minorem natum praefecerat eis in regem: eo quod magis diligeret matrem illius quam ipsos. In hoc autem ostensum est sennacherib ne quod populo quod parricidio filiorum eius refuat. Porro bethleem solymite videtur stragem hostium egressi sunt: et spoliaverunt castra. Spolia vero mortuorum tollentes excussit et eis puluerem, nam ignis domum latenter eorum cadauera incinerauerat.

De regressu solis.

Capitulum XXX.

ezechias autem post

inopinabile et incredibile triumphum, licet secundum iosephum cum populo hostias deo immolasset: non tamen digne gratias egit. Nam et alio elar est et cantum cum non cantauit: sicut in hominibus facere consueverat praeter, et propterea egrotavit usque ad mortem: et venit ad eum esaias et ait. Hec dicit dominus. Dispone domui tuae: quia morieris tu et non viues. Quod tristat ezechias eo quod filium non haberet, non quod domum relinqueret desolatam: sed ne forte frustra esset in eo promissio facta dauid de proprio: peritus ad parietem fleuit amare, forte ut secretum oraret: et ne altates lachrymas eius videret, vel forte ad pietatem portum templi erat intra quam cubabat, et quod in portum ascendere non poterat ad orandum. Saltem ad faciem eius orauit dicens. Obsecro domine memero quomodo ambulauerim coram te in veritate, quod. Et si nunc peccauit: propter, ne pereant apud te quod feci coram te. Porro antequam egredere esaias mediam partem atrij: dixit ad eum dominus. Redi dicit ezechie. Hec dicit dominus deus dauid patris tui. Audiui orationem tuam et vidi lachrymam tuam. Ecce sanavi te die tertio ascendes in templum. Diebus tuis addam, xv. annos de manu regis assyriorum, cuius redditum times liberabo te et urbem hanc, propter te et propter dauid seruum meum. Hic apparet: quod manasses non dum natus erat quod post mortem patris cum regnare cepisset, xv. annos erat. Et ait ezechias. Quod erit signum quod dominus sanabit me. Tunc esaias. Vis ut ascendant umbram, et lineam in horologio: an ut reuertatur totidem gradibus. Erat enim hora diei, et umbram gnomonis descenderat per lineas. Dedit ergo regi optoe signum: et velle quod sol staret per spatium, et horam immobilem: vel rediret ad orientem et iterum ichoaret die, quod daret libet aut istud fieret: adderentur, xv. horae diei, et hore. Huius sensus personat hebreus dicens. Vis ut stet umbram, et lineam: an ut reuertatur. In esaias quod de reditu solis ad ortum tamen agit: et non de ascensu umbram. Verumtamen super librum regum sic exponit. Vis ut ascendant umbram, et lineam: procedente sole super terram per boreales plagas versus orientem: sicut quidam die per noctem sub terra procedere solet, et sic completis, xv. horis statim redeat ad locum ubi nunc est: et perficiet diem istum. Et elegit rex ut rediret sol ad orientem. Si enim staret, alii cuius cause naturalis posset ascribi, vel forte quia iam alio tempore factum fuerat sicut sub solis, signum inaudum.

tuz elegit Et statim sol stans in oriente reuersus est iterum per, et

In sacra pagina versus huius: ut progressus ab occidentem ad orientem dicitur

lineas per quas iam descenderat. Tunc fecit elatas afferri masas siccas, et cataplasmauerunt super vulnus eius. Hebrei magister prius dicit super vlcus eius. Quidam suspicantur fuisse apostema cuius sanies in cutis superficie promouat siccoribus fidei commotis. Porro aquila symachus et theodotion regium morbum fuisse dicunt, cui quod dulcia vel supina vel apposita tria putant. Et ita dei potentia monstrata est: cum per nos nortas sanitas restituta est. Et qualuit ezechias, et tertia die ascendens in templum ait. Ego dixi domine, dum egrotare penes me cogitavi, in dimidio dierum meorum vada ad portas inferi, et non dum suscepta sobole quam expectabam descendam ad inferos, et dum hoc cogitare: quasi a te oratio residuum annorum meorum: ut si velles me prem fieri quia anima mea peruenit. Huic cantico ezechie permittit, lxx, titulum tale. Oratio ezechie regis iude, scilicet melius est in elata. Scriptura ezechie regis iude. Nam in hoc cantico narravit tibi quod cogitauerat vel orauerat dum egrotasset: et non oravit in eo nisi duobus verbis tibi: ut ibi, Domine responde pro me: et in fine, Domine saluum me fac.

De morte ezechie. Caplm. xxxi.

In illo tempore mi

ser merodach filius balad rex babilonis litteras et munera ad ezechiam petens ut socius eius esset et amicus. Nam eo ipse rex medo et rex babiloniorum recesserant a monarchia assyriorum sub assarodach ne essent sub eo. Principia tamen causa legationis hoc creditur hec fuisse. Chaldei vigeant in astronomia: nec poterant inuenire finem artis suae quare dies fere in duplum protensa fuerat, et tandem audierat hoc per regem hierosolymorum factum esse, et miserunt ad eum ut sciscitarent rei veritatem. Preterea chaldei adorabant solem, et miserunt regi munera ut honoraret hominem quem honorauerat deorum. Et letatus est ezechias in adventu eorum: et iterum elatus est

in animo suo, nec fuit in domo sua: hec enim omnia preterita sua quod non ostenderet eis. Etiam domum aromatatum: quam quidam tradunt fuisse cellam aromatatum in templo domini in quam inducere gentiles nefas erat. Sed ezechias epiphanius pro domo erat longissima quam fecit salomō iuxta descriptionem prius in tra orientem sion, et fecit occultis aditus compositione longe a ciuitate: quod deprehendi ab ynnuero solo populo nequerat pluribus quod sacerdotibus ignota erat, illicque rex posuit aurum et aromata que aduecta erant de ethiopia. In ea pro sepulchra regum erant sepulchra pontificum, et postremo sepulchra prophetarum. Hoc secretum dauid et salomonis ezechias gentibus denudauit: et ossa paterna comminavit ex pueris prophetarum. Et ab ipso die sterilis facta est. Porro cum absissent legati venit elatas ad regem et ait. Quid dixeris viri isti: et vni venerunt ad te. Qui cum indicasset ei quod quiserat: dixit elatas. Hec dicit dominus. Ecce dies veniet et auferentur in babilonem omnia que in domo tua sunt: et que absconderant prius tui. Sed et de filiis tuis erunt eunuchi in palatio regis babilonis. Hoc impletum esse fabulantur hebrei in dauidie et socis eius: quod cum ioachim filio ioseph capite, sed verum credit eos eunuchos fuisse: non corpe sed mente. Et respondit ezechias. Bonum est finis domini. Sic patet et scitis in diebus meis, et dormiuit ezechias cum patribus suis, et celebravit exequias eius vniuersus iuda, et sepelitus est eum super sepulchra filiorum dauid. Semineius sepulchrum ceteris fecerunt ei causa pietatis quod coluit deum. Ipse enim sic comendat in libro regum. Non fuit similis ei neque ante eum neque post eum de cunctis regibus iuda, in hoc excipit dauid: quod non dum erat sub eo regnum iuda. Si quidem ioseph dicitur quod iostas melior fuit eo, sed iste preponit ei in hoc quod magnificat est perclaris bellorum titulis, et quod tria inaudita fecit dominus pro eo, regressus solis, additione annorum, strage hostium per angelum.

Incidentia.

In diebus ezechie syracusa et cathina in sicilia prodite sunt. Romulus milites ex populo superstiti: qui ex milienis. Curet qui ibi statio rege sabino: romulo fauebant quiritel appellauit, elegit senes: quos appellauit priores, Romulus apud palatium de capree natus apparuit: et suadere lucio qui rini nomine sececrat est, post romulum senes priores dicti singuli per quoniam dies republica reuerit per annum fere in dimidium. Quod regnum appellatum est inter priores, Tunc secundum a romulo regnum numa pompilius qui predictos senes senatores

Regum Quarti

appellauit. Hic primus cōgiariū militibz des-
dit. In impetale largitione in sui p̄mote Ja-
nuariū z februariū anno addidit. fundamē-
ta capitolij fecit. Sibylla erythrea clariuit.

De manasse z morte esate.

Caplin. XXXII.

Ost ezechiam re

p gnauit manasses filius eius pro
eo. xij. annoz erat cum regnare ce-
pisset. z. lvi. annis regnauit in hierlm: z fecit
malū corā dño. Edificauit ei excelsa q̄ dissi-
pauerāt p̄ces ei: z erexit aras baal z lucos z
extruxit altaria militie celi in duobz atrijs tē-
pli: z posuit idoli luci in tēplo dñi. z tradu-
xit quedā filiū suū p ignē tophet. ariolos. au-
gures. phitones. z aurospices multiplicauit.
z errare fecit iudā in vijs gētū. Lūq; argue-
rēt eū p̄phe missi a dño nemini eoz parcebat
sed placeas hierlm p̄betaz sanguie purpu-
rauit. In sup alioz sanguinē innotūz fudit
multum nimis donec impleret hierlm vsq;
ad os. Esat q; aui maternū fm hebreosyl
affinē suūz eiecit extra hierlm circa piscinā
siloe serra lignea p mediū secari fec. Qui dñ
in p̄ncipio sectōis angustia ret. petijt sibi da-
ri aquā vt biberet. z cū nollet ei dare: dñs
de sublimi misit aquā in os suū z exspirauit.
nec tñ carnifices destiterūt a sectōe Et ob hāc
aq̄ missionē p̄firmatū ē nomē siloe: qd̄ inter-
pretatur missus. nec sepeliēt eū in sepulcrop̄
phetaz. sed sub quercu rogel iuxta transiit
aquaz: quē fecerat ezechias in memoriā mi-
raculi qd̄ fecerat dñs in aquis illis ad p̄ces
esate. Tradit em̄ epiphani⁹ q̄ dñ sennache-
rib rediret ab egypto p̄misit exercitū ad obse-
dendā hierlm: q̄ castrametat⁹ est circa pisci-
nā siloe vt aq̄s eius vterent. Eratq; piscina
q̄si cōmunis. nā z ciues ad eā descendere po-
terāt z hostes. Orans aut̄ esatas obtinuit a
dño: vt eū egrediebāt ciues erāt ibi aque si-
cut p̄us. Cū p̄o accedebāt hostes siccabant
aque proz: ita vt mirarent assyrj vñ cēt
aque in vrbe. Porro in ingē memoriā hui⁹
facti: adhuc aque siloe nō ingiter: s; incertis
horis ebulliūt. Lūq; in p̄pria p̄sona accēs-
sisset sennacherib: facta ē strages supradicta
in exercitū ipsi⁹. In tante rei memoriā p̄plus
gliose p̄ham sepeliuit i loco p̄dicto: vt etiā
orōibz eius post mortē indefinēter huius
aque beneficio potirent. Aliq̄ libri habent

in hoc loco oratōnē manasse q̄ pontē in fine
secūdi paralipomenon. id eo nō habet neces-
se hic pontē: cum etiā plura exemplaria eā in
hoc loco nō cōtineant.

De morte manasse.

Caplin. XXXIII.

Misit ergo do

i min⁹ aduersus manassen regē ba-
bylonioz q̄ depopulat⁹ est iudā:
z manassen dolo captū traxit in babylonē z
pluribz afflictis tormētis. Et intelligens ma-
nassen hāc esse manū dñi egit p̄niam. z intē-
te orauit ad dñm. z misit⁹ dñs reduxit eūz
in regnū suūz. Qui cū venisset hierosolymā
deleuit idola. lucos z aras q̄ fecerat: ita vt in
memoriā p̄oz nil supeset. Et restituit cultū
dñi sicut p̄us: z pplm idipsum docuit. z sic a
p̄iori p̄uersatiōe mutat⁹ est vt nō sine grā-
di admiratiōe vitā ageret beatā. Viros q; z
ciuitatis z cures z antemuralia multa mu-
nitione firmauit. Et mortu⁹ est manasses: et
sepult⁹ in horto dom⁹ sue: in horto azā. z re-
gnauit amon filius suus p̄ eo.

Incidentia.

In diebz manasse sibylla erophila clariuit
in famo: vñ z samia dicta est. Partheni taz
rentū pdiderūt. Blarcus de choo insula p̄m⁹
ferri glutinū intra se excogitauit. Tert⁹ ro-
manoz rex Tull⁹ hostilius. Hic p̄mus rez
gū romanoz purpura z fascibz vsus ē. Qui
post longā pacē bella reparauit. Albanos.
vegetes. fidenates vicit: adiecto mōte cello
ampliauit vrbem. Tandem cum domo sua
fulmine conflagratur.

De amon z iofia.

Cap. XXXIII.

Oro. xxi. anno

p rū erat amō cū regnare cepisset:
z duobz tñm ānis reguit in hierl-
sale. Tñ. lxx. dicūt. xij. Qui fecit malū corā
dño sicut p̄i su⁹ in iuuetute sua fecerat. z tes-
tenderāt ei insidias serui sui. z interfecerunt
eū in domo sua. Popul⁹ at̄ percussit eos q̄ in-
terfecerūt regē z sepeliēt eū cū p̄e suo z statu-
erūt sibi regē iofia filiū ei⁹ p̄ eo. Octo ānoz
erat iofias cū regre cepisset. z. xxxj. ānos reg-
uit i hierlm: z ābulauit p̄ oēs vias dauid p̄is
sui. Nō declinauit ad dextrā neq; ad sinistā
Qui in q̄rto regni sui āno erat ei. xij. etas: vt
dr ioseph⁹ pietatē z iusticiā mirabile i se iam

demonstrabat. Nam
pplm laz reuocabat
ab idolatria Et opa
praua velut senior es
medebat Porro an
no regni sui octauo
oem ciuitate et pulu
cia a cultu idoloru
purgauit et nullum
vestigiu idolatrie su
perisset Scrutabat
etiam domos neqd late
ret remaneret suspec
tuu et i vnaqz ca iusticia coluit taqz aie sue
medicina. Visuqz in tota puincia vt defer
ret ad reparatione templi munera p sua volu
tate vnuqzsqz et pposuit huic operi helchia
sacerdote magnu et amasiam q erat supra ci
uitate et sapham scribam et facta est repara
tio templi fideliter et indilate.

De hieremia. Caplm. XXXV.

Anno. xlii. regni

iosie exorsus est pphetare hieremias fili helchie de sacerdotibz
anathoth in terra beniamin tertio ab vrbe mi
liario et pphetauit vsqz ad euersionem vrbls
el. anis et vno ano pter illud tps q i egypto p
phetauit i thānis et cu puer eet dixit ei dñs.
Propheta in gentibz dedi te Qui cu dixisset
A. a. a. dñe de nescio loq: qz puer ego sum.
misit dñs manu suā et tetigit os ei et ait. Ec
ce dedi pba mea i ore tuo Et tu licz eet ado
lescens cepit pphetare et pdicare. mane p sur
ges et frequs stas i porta dom dñi et i atrijs
templi et oñdit ei dñs signa euersionis hierlm
qua pdicabat pmo signo signit ei auctore
illius euersionis dei. Oñdit em ei qsi fure vigi
lante cu pga vt dānificaret dormientes. Sic
em dñs iam vigilabat ad pcutiēdu pplm su
um. Scdo pō sig oñdit ei dñs q mistro ad
p vteret p ollā successaz a facie aqlonis et ait.
Ab aqlone pandet oē malū sup oēs habita
tores h terre. La chaldeis q iuxta sitū hieru
sale ab aqlone venerūt. Has duas visioes
vidit sub iosia. De tertia incertū ē. Quid tñ
putat q sub alijs regibz vidit eā sicut cetera
q sequunt. In tertia em visioe oñdit ei dñs
causam euersionis. nec fuit hec visio imagina
ria sz corpallis. Precepit em dñs vt tolleret
lūbare suū et abicoderet illud sup eufraten.
Et post multos dies ex mandato dñi reuer

tes fluuēt illud putrefactu et nulli vsut apri
et ait ei dñs Sicut adheret lūbare ad lūbos
viri sic agglutinaui mibi domū israel et do
mū iuda sed qz recesserūt a me fornicado p
deos alienos qsi putrefiēt trās eufraten ca
ptiuati Reliq hieremie loq suis tractabim.

De inuentione deuteronomij.

Caplm. XXXVI

Anno. xlii. anno

p regni iosie pcepit iosias helchie vt
residuū pecunie que oblata fuerat
ad templi reparatione cōflaret et fieret inde va
sa ad ministrandū dñi. Lūqz helchias oia dñi
genter scrutaret inuenit libru moysi i templo.
Forse aperuit arcā inuenit deuteronomiū
quē moyses reponi fecerat in ea: et misit euz
regi p manu saphā. Qui cū legisset corā re
ge scidit rex vestimēta sua. Audiuit em ma
ledictiones scriptas in trāsgressores legis et
crebras cōminatōes dei. Qsi sequerent ido
la: eijceret eos de terra quam dederat eis. Qu
cur elecerat amorreos a facie eoz. Et mira
batur quādhuc esset in terra et verebatur immi
nere captiuitate. Tūc pcepit helchie et vris
prudentibz vt pfulerent dñm sup se et super
pplm suū. Qui descenderūt ad oldam pphet
issam vxore sellum q habitabat in hierlm
in secūda. id ē secūdo ambitu muri quē fece
rat esechias. de quo dixit sophonias. et vlu
latus a scda pte. f. qz ps scdo muro circūda
ta pns capta est. Forte nō inuenerūt hiero
mia. vel poti nullius adhuc momenti erat.
Et rñdit olda Hec dñs Ecce adducā ma
la q septa sunt in libro legi sup locū hunc et
habitatores ei: q irruerūt me in ciuitate ope
ribz manū suaz. Succedet i dignatio mea
et nō extinguet. Regi aut q misit vos dicit.
Hec dñs. Pro eo q audisti pba volumi
nis et pteritū est cor tuū et humiliat es: diffi
rent hec mala. nec fient in diebz tuis: et collis
gā te ad pces tuos in pace. Qd nō est intelli
gendū de pace ipsi regis. ipe em occisus est a
pharaōe. sed de pace ppli. i. pnsqz inferret po
pulo q cōminat fuerat. Vis audis mites
rex in oem puincia pgregauit oem populu
in hierlm. et stans sup grad legit cunctis au
dientibz oia pba libri. et percussit sedus coram
dño. et populi oēs sacramēta pstore: vt lega
moysaicas p oia custodirēt Et deleuit auru
spices et maleficos omnes. et omnia vestigia

Regum Quarti

Idolatrie redegit in puluerē. Etia vestigia q̄
dā serpētis enei quē cōminuerat siue contri-
uerat ezechias. Ob hoc in plogo sophonie
legit iofias cōtriuissē eū: et p̄taminauit excēl-
sa. et vallē tophet. et ignē moloch. Forte ossa
mortuorū vbiq; sparsit. vel q̄libet alia in un-
da vt port⁹ abominabilis q̄ venerabilis lo-
cus appareret. Equos q̄z solis et currus q̄s
depingerāt reges iude in introitu tēplī iuxta
exedram nathāmelech eunuchi penitus de-
struxit. Fecerāt ibi iudei idolū solis q̄ puez
imberbem: qz nullū patit seniu: s; q̄tidie re-
nouat. Fecerāt et equos et currū: putātes
q; in hūc modū heliā transulisset. Et ascen-
dens rex in bethel sup altare qd fecerat iero-
boam cōbussit ossa sacerdotū et falsorū p̄phe-
tarū eruta de sepulcris excelsoz iuxta p̄buz
abdon p̄phete: cui titulū cū legisset in sepul-
cro p̄cepit ne mouerent ossa eius. nec etiam
illius cū q̄ sepultus erat. Idipm fecit in ex-
cellis samarie et i vrbibz manasse et effraim et
symeon vsq; in neptalim. ossa d̄ tumulis ex-
celsoz eruta sup altaria cōburens. et tā ossa
q̄ altaria in puluerē redigēs. Hoc p̄dictum
erat d̄ ossa aū ānos. ccc. lxx. et reuersus i hie-
rusalem fecit phase. cōuocans ad illō etiam
filios isrl qui captiuitatē assyriorū aliq̄ mō
effugerant. vel etiā de captiuitate aliq̄ casu
redierāt. Et tradit de eis habuisse ad. xj. mil-
lia nathāneoz. Nō est factum phase tale a
diebz iudicū. In paralipomenō legit a die-
bus samuelis: q; posset dici vltio scriptoz
factū et septū esse samuelis p salomōis: nisi
idipm i iosepho legeret. P̄t̄ q̄ intelligi q; sa-
muel fecerit phase. et i historia non legat.
Quare iudices fecerint phase: certū est: qm̄
moyses et iofue iudices fuerunt. et factū est p̄
phase in hierlm. xviij. anno regnī iofie.

De morte iofie. Caplm. xxxvii.

Diebus eius

i ascēdit pharao nechao rex egypti
pti 3 regē assyriorū. Audierāt ei
cū tā debilitatū: qz medi et babylonij a mo-
narchia ei recesserāt: et estimabāt q; de facili
posset obtinere syriā. Primo aggressus erat
regē adremōn q̄ regnabat tūc i carchamis.
Descēdit q̄ iofias in occursum ei p̄bēs ne
trāsiret faceret p iudeā. et misit pharao ad iof-
siam dicens Quid mihi et tibi rex iuda. nō ad-
uersum te venio: ad eufraten p̄pero. Vt ite

me de ad medos. sine me ne de quis mecum
est interficiat te. Et nō ad hēuit iofias: s; cū
rege adremōn cōponebat acies vt dimicaret
aduersus pharaonē. Et forte dū transisset a
curru in currū qui seq̄bāt eū more regio: oc-
cūsus ē a sagittarijs in cāpo magedō. et plan-
xit eū in cōsolabiliter adremōn rex cū exerci-
tu suo. Vñ et illud dictū est. Erit planct⁹ sicut
planct⁹ adremōn. Tradit aut q; iuxta ar-
borē et fontē occisus fuerit q̄ statim aruerūt:
et relatus ē in hierlm: et sepult⁹ est in mauso-
leo patrū suoz. Et planxit eū vniuersus ius-
da in hierlm. et maxime hieremias: qui sup
exequias ei⁹ scripsit threnos lamentabiles.
Quō sedet sola ciuitas zc. quibz vtebantur
cantores et cātatrices sup exequias iofie Et
longis t̄pibz in iudea sup iofia eos replicas-
bāt Quibz postea supaddidit idē hieremias
alias lamētatiōes sup excidio ciuitatis.

Incidentia.

In diebz iofie quart⁹ romanoz rex ancus
marci⁹ nume nepos ei⁹ filia. aduentū mōtē
et ianiculū vrbis tradidit. Sup mare. xvj. ab
vrbe miliario ciuitatē hostiā p̄didit. Dracu-
lo dodoneo p̄mū grecia visa ē. Quin⁹ roma-
noz rex tarquini⁹ priscus. q̄ circū rome edifi-
cauit muros et cloacas. et capitolii extruxit:
ludos romanos instituit. Arion a delphis
nō in theatrū deportatus est.

De ioachim vel ioachas.

Caplm. xxxviii.

Eliquit aut iofi

as tres filios. heliachim qui et se-
chonias p̄mogenitū. xxv. ānorū.
mediū at ioachas q̄ et sellū dice⁹ ē. xxij. anno
rū. et tertiu mathania: cū ei⁹. viij. ānos. Tulit
p̄ls terre mediū filiū ioachas: et p̄stituit eū
regē. p p̄re suo: q̄ tribz mēibz tm̄ regnauit in
hierlm. Nā vt d̄ paralipomenon: veniens
pharao nechao rex egypti i hierlm amouit
eū. et imposuit multā terre. catalēta argēti: et
vnū aurū. et p̄stituit regē. p eo fratrē ei⁹ p̄mo
genitū heliachim sibi tributariū Et mutato
noīe vocauit euz ioachim. vt mutatio noīs
esset signū subiectōis: et duxit secū ioachas i
dolo sub specie honorādi eū in egypto. Nā
cū venisset i reblata vinxit eū: et ligatū misit
eū in carcerē in egypto Porro ioachim. xxv.
annoz erat cū: egre cepisset. et xj. ānis regna-
uit in hierlm. et fecit malum corā dño iuxta

Historia Libri

omnia q̄ fecerāt patres eius. Cumq̄ argueret eum vrias p̄pha: cōminat̄ est ei valde, et fugit vrias i egyptū. Et misit post eū ioachim et reduxit eū. et morte turpissima interfecit eū. Anno q̄rto regni ioachim cepit regere in babilone nabuchodonosor: q̄ victo rege egypti tulit oīa q̄ fuerāt: a riuo egypti vsq̄ ad flumē eufraten. et trāsies eufraten oēm syriā vsq̄ ad pelusiū cepit p̄ter iudeā. Porro āno q̄rto ioachim locut̄ ē hieremias ad oēs pplm iuda et ad ciues hierlm dicēs. A tertio decimo āno iose locut̄ sum vob̄ p̄ba dñi. et hoc die ē. xlii. ann̄: et nō audistis me. Propterea hec dī dñs. Adducā seruū meū nabuchodonosor sup̄ terrā hāc. et sup̄ oēs natōnes q̄ in circuitu ē s̄: et fūiet regi babilōis. lxx. ānis. Cūq̄ impleti fuerint āni. lxx. visitabo sup̄ regē babilōis. sup̄ terrā chaldeorū. iniquitatē eorū. et ponā illā i solitudines sempiternas. Et mirabunt̄ q̄ tā audacter loq̄ret̄. Nā et in p̄ncipio regni ioachim: cū staret in atrijs tēpli et dixisset. Hec dī dñs. Dabo domū hāc sicut silo. et vrbē hāc dabo in maledictionē. apprehenderūt eū sacerdotes et p̄phetez oīs p̄plus dicētes. Morie moriat̄. Et ascēderūt dō domo regis p̄ncipes iuda. et sederūt in porta domus dñi: et accusabāt hieremiā sacerdotes et p̄phete. Qui rēdit. Visit me dñs vt p̄pheta rē aduersus locū istū. Ecce i manib̄ vris sū: facite qd̄ rectū est in oculis vris. Et liberauerūt eū p̄ncipes a manib̄ ppli. et marie aichā filī p̄aphā dicēs. q̄micheas in dieb̄ ezechie filia p̄dicasset. et multi p̄phete in dieb̄ regū. nec aliqd̄ a regib̄ p̄pessi sunt sed honorati. Clauferūt tñ p̄ncipes hieremiā ne publice p̄dicaret. Dixitq̄ tūc dñs ad hieremiā. Tolle volumē: et scribes oīa p̄ba q̄ locut̄ sū tibi aduersus iudā et alias gētes. a dieb̄ iose vsq̄ ad diē hāc. et puocavit hieremias baruch filiū nerie: et scripsit baruch ex ore hieremie oēs s̄mones dñi. et dixit ad eum hieremias. Clausus sū nec valeo īgredi domū dñi. Inīgredere tū et lege q̄ scripsisti i die ieiunij audiente p̄plo et vniuersis q̄ veniūt de ciuitatibus suis. Et fecit baruch sic p̄ceperat ei hieremias: sepe legēs in domo dñi. Factū ē autem in anno q̄nto ioachim in mēse. ix. p̄dicauerūt ieiunij omī p̄plo in hierlm: et vniuersis q̄ fluxerāt de iuda. Et legit baruch s̄mones hieremie in introitu porte noue domus dñi. Quod cum audisset filius gamarie mī

cheas: descēdit ad p̄ncipes et seniores domus regis q̄ sedebāt in gazophylatio scribe. Qui cū nūcīasset eis q̄ audierat: aduocauerūt ad se baruch. Qui cū legisset oīa p̄ba corā eis obstupuerūt et dixerūt ei. Abscōdere tū et hieremias: et nemo sciat vbi sitis. Et ingressi sūt ad regē q̄ sedebat i domo hyemali mēse. ix. et posita erat arula corā eo plena prunis. Cūq̄ legisset iudi filius nathanie tres pagellas vel. iij. scidit rex volumē scalpello scribe: et p̄fecit in ignē donec cōsumeret. Quibusdā tñ p̄traditētib̄ p̄cepit rex fuis suis vt cōprehenderēt baruch et hieremiā. dñs autē abscondit eos. Et dixit iter dñs ad hieremiā. Scribe rursum in volumine oēs s̄mones q̄s cōscripsit ioachim. et sup̄addes plures. et p̄cipue ea q̄ dicit dñs d̄ ioachim. Nō erit ex eo qui sedeat sup̄ solium dauid: et cadauer ē p̄ncipetur ad estum p̄ diē: et ad gelu p̄ noctem. Non planget eū ve frater ve soror. i. nō plangent eum frater et soror. dicētes ve: nō cōcrepabūt ei ve dñe. et ve inelyte. Sepultura asini sepe lietur. putrefactus et proiectus extra portas hierusalem.

De nabuchodonosor et morte ioachim.
Caplm. XXXIX

Scriptum est autem

f In anno. viij. ioachim ipse ē quartus ann̄ nabuchodonosor. ascē

dīt nabuchodonosor i iudeā: et depopulabat eā. Rechabite autē q̄ habitabāt in tabernaculis seorsuz ab oib̄ tñmētēs ascēderūt in hierlm vt saluaret aīas suas. Et dixit dñs ad hieremiā. Vade et introduces omīs rechabitas in vñā cœdram thesaurorū iuxta domum dñi. Et introduxit eos i gazophylatiū filiorū: et non: et posuit corā eis cyphos et calices ple nos vini dicēs. Bibite vinū. Qui rēderūt. Non bibem̄: qz ionadab fili⁹ rechab pater noster p̄cepit nob̄ dicens. Non bibetis vinū vos et vxores v̄re: et filij v̄ri vsq̄ in sempiternū. domū nō edificabitis. sementē non facietis. vineas nō plantabitis. in tabernaculis habitabitis cunctis dieb̄ vt viuatis multis dieb̄ sup̄ terrā in q̄ p̄grinamī. Tūc ait dñs ad hieremiā. Dic habitatorib̄ hierlm. Hec dicit dñs. Nunqd̄ nō accipietis disciplinā vt obediatīs mihi sicut rechabite patri suo. Propterea inducā sup̄ vos mala q̄ locutus sum: de stirpe p̄o rechab nō deficiet v̄r itās.

Regum Quarti

In spectu meo. Porro cū audisset nabucho-
donosor i hierlm cepit ioachim z ligauit eū
z trahēbat secū in babilonē: z nobiles cum
eo. In itinereq; imposuit ei nabuchodonosor
tributū z remisit eū in hierlm, s; obfides
traxit secū pueros d semine regio, danielēq;
z tres pueros: z seruauit ei ioachim tribu an-
nis. S; cū audisset q; rex egypti iterum pu-
gnare uellet z nabuchodonosor: negauit ei
tributū qd pmisserat. Et ascendens rex baby-
lonis in hierlm sub iure federis intrauit eā.
S; cū intrasset fides nō fuaui. sed iuuenes
fortissimos q; occidit vna cū rege ioachis
quē z añ muros i sepulcrū p;ci iussit. Et qz
nō fuauerūt ei fidē hostes. idō forte liber re-
gū vocat eos latrūculos dicēs. Et immissit
dñs in ioachim latrūculos chaldeoz z syrie
z moab. z amō vt disperderēt eū iuxta p̄bū
dñi. Nā stigmata sunt inuēta in corpe occisi
z legē. i. nomē idoli qd colebat codonazer.
Et pstituit nabuchodonosor filiū ei regem
ioachim equocū. s; p̄ci. dictū techonī. Octo
z decē annoz. erat ioachim cū regē cepisset.
z tribu mēsiu reguit. z. d. i. e. Nā cū recess-
isset nabuchod. timuit ne ioachis memor ne-
cis paterne adhereret egyptijs z pūgerat ad-
uersus eū. z iō redijt z obediit hierlm. Sed
ad vocē hieremīe egressus ē ioachim ad eū
cū mīe z oī domo sua z pncipib; e. Et susce-
pit eos rex babilonis anno. viij. regni sui. et
tulit vniuersa vasa aurea d domo dñi z the-
sauros dom; regie: z trāstulit in babilonem
cū rege z mīe ei. De domo regia circit duo
milla. de pncipib; z vīs robustis. vij. millia
artifices z inclusores mille. in sūma q̄si. x. mi-
lia. Inter q̄s erat mardoche; z ezechiel ad-
buc iuuenis de genere sacerdotū. Uidef tñ
ioseph; velle q; iā duos libros sc̄pserat d su-
turo vobis exadio q̄s reliq; in iudea. Isti qz
spōtēse tradiderūt. p̄rie dicti sūt transmigra-
tio iude. Alij p̄o q; postea p violentiā tracti
sūt. p̄rie dicti captiuitas iude. Ab hac trās-
migrationē iude. i. ab. vij. āno regni nabuch.
qdā inchoāt nūerare. lxx. ānos captiuitatis
De sedechia. Caplm. XL.

Et constituit na-

buchodonosor regem in hierlm
patruū ioachim mathanīā vt ser-
uaret ei sub tributo: interposita religione iur-
rūrandi: z mutato noīe vocauit eum sedechia.

chiam. Tricesimū p̄mū etatis annū agebat
sedechias cū regē cepisset. z. xj. ānis reguit i
hierlm. z fecit malū corā dñō sic ioachim fra-
ter ei. Erat em̄ supb; cogitans vt adhereret
regi egyptioz z nō fuaret iusiurādū regi ba-
bylonis. Decipiebāt aut eū p̄sēdo. p̄phe dñs
cēres i p̄mo babilonios vincēdos ab egyptijs.
Cūq; diceret ei hieremias vt spem po-
neret in dñō z nō i hoīe. dixit ad eū dñs. De-
scende in domū figul; z ibi audies p̄ba mea.
Et descendit. Et ip̄e figul; faciebat op; sup ro-
tā: z dissipatū ē vas in manib; ei. z p̄uclis
fecit de eodē luto alter vas sic placuit i ocu-
lis ei. Et dixit dñs ad hieremīā. Dic domui
iuda. hec dicit dñs. Nūqd sic facit figul; pote-
ro facere vob; vt destruā z dispdā vos. z p̄-
nitētes edificē z plantē. Factū est aut i anno
iij. regni sedechie miserunt ad eū nūcios rex
edō. rex moab. rex tyri. rex amō. rex sidonis
petētes vt p̄ter federati vniūmē tributa ne-
garēt regi babilonis. Et dixit dñs ad hieremīā.
Facti tibi catenas ligneas. i. retortas. vij.
z pones vnā i collo tuo. z alias q̄nq; dabis
in man; nūcioz q̄nq; regū corā sedechia dī-
cēs. Hec. d. d. v. regib; z regi iuda. Ego feci
terrā z dedi eā ei q; placuit i ocul; meis z nūc
dedi oēs terras istas in manu nabuchodonosor
serui mei. Sens aut z regnum q; nō ser-
uierit ei: in gladio fame z peste visitabo sup
eos. Nolite audire p̄ba p̄phetaz dicētū vo-
bis. Nō seruierit regi babilonis ne pereatis
cū eis. Et cū p̄p̄leset hieremias mādātū dñi
corā sedechia: ananias p̄pha d gabaon tulit
catenā de collo hieremie z pfregit eā dicens
Hec. d. d. Sic pfingā iugū reg; babilonis
de collo istaz gentiū p; duos annos diez. z
referri faciā oīa vasa dñi z reducā oēm trās-
migrationē iude ad locū istū. Et ait hieremias
Amē: sic faciat dñs. q. d. Idipm velle ego si
fieri poss; . Verūm audi anania. Nō misit te
dñs z fecisti p̄fidere pplm istum in mēdacio.
Propterea h; anno morieris p; duos menses
diez. Et mortu; ē ananias in āno illo mense
vij. Nā h; p̄dixerat hieremias in mēse q̄nto.
Terit aut sedechias ad mortē ananie misit
nūcios i babilonē cū tributo. Et misit hie-
mias eplā. i. manib; nūcioz secreto ad oēm
transmigrationē iude dicēs. Hec dicit dñs.
Edificate dom; z plārate hortos: ducite z tra-
dite nuptiū. z q̄rite pacē ciuitat; ad quā trās-
migrare vos feci: z orate p ea deū. qz in pace

Historia libri

illius erit par via. Non vos seducat pphete
q̄ in medio v̄i sunt. q̄ p̄mittūt vos ī b̄cū re
dituros. q̄ cū ceperint impleri in babilone
lxx. ānī: reducā vos ad locū vestrū. Hec autē
dixit dñs ad achab filiū culse: et ad sedechiā
filiū amasse: q̄ pph̄erant vob̄ mendaciū. Tra
dam eos in manus regis babilonis: et p̄cu
riet eos in oculis v̄is. assumet ex eis males
dictio dicētū. Ponat te dñs sic sedechiā. et
sicut achab: q̄s fr̄xit rex babilonis in igne.
p̄ eo q̄ fecerunt stulticiā in īrl: et mechani sūt
in ypores amicorū suorū. et locuti sūt p̄bū in
noīe meo qd̄ nō mādant eis. Hos duos tra
dūt hebrei fuisse illos duos senes q̄s postea
dijudicauit daniel. Hec obest q̄ d̄r rex babil
lonis fr̄xisse: cū daniel dicat eos lapidatos.
Cōictos ei tradiderūt regi ad penā q̄ noīe
ignis significata ē. Quis redijissent nūcij de
babilone: attulerūt lras ex pte pseudo pphaz
ad sacerdotes in hierlm̄ in hec p̄ba. Posuit
vos dñs in domo sua sup̄ oēm v̄z arreptis
cium et pph̄erantē: vt mittat̄ cum in neruum
et in carcerē. et nūc q̄re nō increpat̄ hieremiā
qui dixit vob̄. Edificate domos q̄ nō redib
itis. Et legit sophonias epistolā corā sede
chiā in auribus hieremie. Et ait hieremias.
Hec d̄r dñs. Sup̄ eos q̄s trāsmigrare feci
visitabo p̄bum bonū vt reducā eos. sup̄
vos autē q̄ nō estis egressi cū eis immittā gla
dium et famē et pestē: et ponā vos q̄si fic^{us} ma
las q̄ comedi nō p̄nt. Quidit ei dñs mibi st̄
gnū: et ecce duo calati pleni ficis positi sunt
an̄ templū. Et dixit dñs ad me. Quid tu vi
des hieremiā. Et dixi. Ficus: fic^{us} bonas. bo
nas valde. et fic^{us} malas: malas valde. Et ait
dñs. Sicut ficus he bone. sic cognoskā trā
smigrationē quā emisi d̄ loco isto et reducā
eos ī terrā hāc. Et sic ficus pessime: sic dabo
sedechiā et reliq̄s q̄ remanserūt in hac v̄be ī
verationē et opprobriū oīb̄ regnis terre.

De laguncula testea.

Capitulum. XLII.

Et dixit iterum do

min^{us} ad hieremiā. vade et accipe
lagunculā figuli testea et duces te
cum d̄ seniorib̄ sacerdotū: et d̄ seniorib̄ ppli
ad vallē filioz ennon q̄ est iuxta introitū por
te ficilis et cōteres lagunculā ī oculis eorū et
dices. Hec d̄r dñs. Sic p̄terā locū istum et
civitātē hāc: nec vocabit̄ loc^{us} iste amplius ro

phet et vallē filioz ennon: s̄ vallē occisiōis.
Implebo em̄ cū cadauerib̄ eo q̄ nō sit alius
loc^{us} ad sepeliendū. Et venit hieremias de ro
phet et stetit ī an̄io dom^{us} dñi: et dixit ad oēm
pplm̄. Hec. d̄. d. Ecce educā sup̄ hāc civitatē
vniuersa mala q̄ locut^{us} sū aduersus eā. Et i
dignat^{us} fastur sacerdos p̄cussit hieremiā et mi
sit eū ī neruū ī porta bēiamī sup̄iori ī domo
dñi. Cūq̄ illuxisset in crastinū eduxit fastur
hieremiā de neruo. et dixit ad eū hieremias.
Nō fastur vocauit dñs nomē tuū s̄ panore
yndiq̄. Interpretat^{ur} ei fastur v̄l fastor ozis ni
gredo. q̄. d. Nō habis ozis nigredinē. i. p̄rā
iperādī inīq̄: s̄ pauēs yndiq̄ captiua^m ducet^{is}
ī babilonē. et orauit hieremias ad dñm. Dñe
d̄s exercitū q̄ vides renes et cor. vīdā v̄
tione^m ex eis: tibi em̄ reuelauī cām meā.

De prima obsidione hierusalem.

Capitulum. XLIII.

Uero in an

no q̄nto se
decble ipe
p̄ eann^{us}. v. trāsmigratiōis iochim
exorsus ē ezechiel pph̄erare ī babil
lone ad captiuos p̄ q̄s acceperāt eplām hier
emie. Prophetiā cū^{us} s̄c̄r daniel postea p̄le
q̄mur p̄ exercitiū v̄b̄ et obitū hieremie. Por
ro ī p̄ncipio ānī. i. sedechie nabuch. obsedit
hierosolymā q̄ negauerat ei sedechias tribu
tū. Et misit sedechias ad hieremiā fastur et so
phonias sacerdotes dicēs. Interroga p̄ nob̄
dñm si forte faciat nobiscū misericōrdiā. et mīde
hieremias. Hec. d̄. d. Dabo sedechiā regē
da et suos ei^{us}: et pplm̄ ei^{us} mān nabucho. re
gis babilonis. et p̄cutiet eos ī ore gladij: nō
flectet nec p̄cet neq̄s miserebit. Et libere abu
labat hieremias ī medio ppli eadem clamās
Porro rex egypti egressus ē de egypto cū ex
ercitū q̄s solutus obsidione hierlm̄ et recess
sit rex babilōis a hierlm̄ ī occursum ei^{us}. et in
gauit eū ī ore gladij: et de syria coegit egrē.
Et q̄s discessisset nabuchodonosor a hierlm̄
illuserūt falsi pph̄e hieremie: et decipiebāt se
dechiā dicētes. Nō reuertent^{ur} babiloni: sed
redibit trāsmigratio n̄ra ad nos cū oīb̄ v̄s
sis dñi. Hieremias autē s̄ria hīs et vera pph̄e
tabat dicēs. Tradet sedechias ī manu regis
babilonis: et loq̄s os ei^{us} cū ore ip̄ius. et oculi
ei^{us} oculos ei^{us} vīdebūt. et ī babilonē ducet se
dechiā. Impij q̄ dicebāt hieremiā a mente
excessisse. Porro hieremias strauit alinū vt
egredere^{tur} ad anatoth v̄tū suū q̄. x. stadia

Regum Quarti

distat a hierlm. Canq; puenisset ad portam
beniamin. custos porte ierlas apprehendit eū
dicēs. Ad chaldeos pfugis. Et adduxit eū
ad pncipes. Qui celum miserunt in carcerē
q̄ erat i domo ionathe scribe Et sedit ibi hie
remias dieb; multis. z venit ad eū ananeel
fili; sellū patris sui ad vestibulū carceris: et
ait. Eme agrū meū q̄ est in anathot. tibi em
cōpetit hereditas tāq; p̄pinq; et intellexit
hieremias q; p̄bū dñi cēt z emir agrū appen
dens septē stateres z decē argenteos. z ad
hibuit testes. z sc̄psit libzū possēssōis signa
tū z stipulatōes z rata. z signa forinsecus. et
rescriptū libzū fecit aptū. z in oculis ananeel
z testū dedit libzōs baruch dicens. Sume
libzū emptiōis hūc signatū. z hūc libzū q̄
aperit est: z pone eos i vase fictili vt pmane
re possint i dieb; multis. Nec em̄ dñs Ad
huc possidebunt z agri z vinee in terra ista
de q̄ vos dicis: qz deserta erit. Ecce ego cō
gregabo vos de vn̄uersis terris: ad q̄s electi
eos ad locū istū. z habitabūt p̄sidenter: z fe
ciam cū eis pactū sempiternum.

De secunda obsidione hierusalem.

Capitulum. XLIII.

Uero āno nono

p sedechie. x. mēse. x. die. luna. xxiij.
rediit nabuzardan pnceps exer
citus babilonis. z pncipes nabuchodonō
sor cū eo. z circūdedēnt hierlm. z extruxerūt
in circūitu ei; munitiōes. z clausa est ciuitas
xviij. mensib; Perterriti itaq; sedechias tulit
hieremiā de carcere z interrogauit eū i domo
sua secreto dicēs. Putas ne ē fino a dño: qz
redierūt chaldei. Qui r̄ndit. In manu regis
babilonis traderis. Sz obsecro dñe mi rex
ne remittas me in carcerē ionathe ne moriar
ibi. Et p̄cepit rex vt traderet i vestibulū car
ceris: z vt daret ei tota panis q̄tidie excepto
pulmēto donec p̄sumerent oēs panes de ci
uitate. z clamabat hieremias i vestibulo car
ceris. Qui remāserint i ciuitate fame aut gla
dio p̄bunt. q̄ pfugerint ad hostes q̄dammo
mortē declinabūt. Et p̄uenerūt pncipes z se
niores ciuitatis ad regē dicētes. Rogam; te
vt moriar hō iste. de industria em̄ dissoluit
man; viroz bellantiū. Plane mentis cū dicit
Sedechias vince; duccit i babilonē Ezechiel
em̄ i babilone p̄pherauit dicēs. Sedechi
as nō videbit babilonē. Et dixit rex ad eos

Ecce sp̄c i manib; vris ē. nec em̄ fas est regē
vob; q̄c; negare. Tulerūt g; hieremiā z depo
suerūt eū cū funib; in lacū helchie in q̄ n̄ erat
aq; s; lutū. vt morte p̄p̄ta suffocat; periret: et
erat p̄pha in luto vsq; ad guttur: qd erat ei a
mar; om̄i morte. Tūc abdemelech ethiops
vir eunuch; de domo regis secreto dixit ad
regē. Peccare te fecerūt viri isti grauit. Qui r̄ndit.
Tolle tecū. xxx. viros z leua. p̄pham de la
cu anteq; moriar. Qui assūptis viris tulit p̄
nos veteres de domo regis q̄ cōputruerant
z summisit eos in lacū p funiculos z dixit ad
hieremiā. Pone pannos veteres sub cubitu
manuū tuaz. z sup funes. Quo facto eduxe
rūt eū de lacu. z vocauit eū rex secreto ad o
stijū tertijū qd erat i domo dñi z ait. Interro
go te ne abscondas a me aliqd. Qui r̄ndit. Si
p̄siliū dederō tibi nō me audies: si aut nūcia
uero tibi iherificies me. Et iurauit ei rex dicēs
Viuat dñs nō occidā te nec tradā te in man;
viroz q̄ q̄rūt aīaz tuā. Et ait hieremias. Si
exieris ad pncipes babilōis salu; eris tu et
dom; tua z ciuitas hec nō succendet. Si nō
exieris: ciuitas succedet z tu cū domo tua n̄
effugies man; eoz. Et ait rex. Facere qd dī
cis: sz timeo p̄tribules q̄ trāsierūt ad chalde
os: ne forte accusēt me z tradar i man; eoz z
illudāt mibi. Et ait hieremias. Nō traderis
Tūc rec inq; Null; sciat p̄ba hec. Si q̄sierit
a te. qd locut; ē tibi rex dices. Prostrant me
corā rege ne reduceret me in carcerē.

De fuga sedechie capta vrbē.

Capitulum. XLIII.

Uero defecerūt

p victualia in ciuitate a dō vt mu
lieres comederent puulos suos

ad mesurā palmi. s; cur
legit i threnis hie
remie. Capta est aut
ciuitas. xj. āno regni
sedechie. q̄rto mēse
ix. die mensis fm lo
sephū. et libzū reguz
fm hieie. vero. v. die
aperta ē ciuitas circa

medā noctē. et sederūt pncipes babilonij i
porta medā. Fugit aut sedechias cū oī doz
mo sua nocte: z pncipes amici ei; cū eo p vī
am horti regis. Et ingressi sunt ad vīā deserti
Qd cū nunciatū esset a quibusdā traditiōis

Quarto mēse iunij
capta ē ciuitas. sz mī
serūt nūcios ad regē
i reblata qd veller fie
ri de vrbe z p̄inde ser
ui morati sūt z in. vj.
mēse destructa est.

principibus babilonis persecuti sunt eum diluculo
et comprehenderunt eum in capto solitudinis hierichor-
tine. Plures autem principes dispersi sunt et recesserunt
ab eo. Ipse vero cum reliquis vincitru traxerunt
ad regem babilonis in reblata. Qui locutus est cum
eo iudicium: dicens enim ingratus fuisse precepti ab
eo imperij. et non munificum hostilitate egisse et de-
terasse in deum. Et addidit. Magni deus huius
ma nequicia odio te tradidit mihi. Et occi-
dit filios eius coram eo et saraiam summum sacerdotem:
cuius filium isedech refrauit. Occiditque eunum-
chum qui erat super viros bellatores. et sophar
principem exercitus qui probabat tyrones: et viros
de his qui steterant coram rege. et tres de sanctoribus
repleti: et viros probatos de vulgo. xl. lx. fm
hieremiam. Oculos vero sedechie effudit cate-
nis vixit enim ut adduceret in babilonem. et cum eo
isedech. Et redierunt qui duxerunt eos in reblat-
ta ad exercitum hierusalem.

De incendio templi et urbis et godolia

Capitulum. XLV.

Citur in undeci

mo anno sedechie. mense quinto. x.
die mensis. ipse enim. xix. nabu-
cho. rex babilonis nabuzardan incidit domum
domini et domum regis: et omnes domos hierusalem: et to-
tus murus hierusalem per circuitum destruxit. et tulit
omnia vasa domus domini: et columnas duas et mare
eneum. et ligavit populum ut adduceret eum in baby-
lonem. Et isti praeedicunt captivitatem iude. Et
tulit hieremiam de vestibulo carceris: de quo
mandatum acceperat nabuzardan in hunc modum
Tolle illum et pone super eum oculos tuos: et ut
volueris facias ei. Tunc praefecit terre godolia
filium atchari pellet pauperibus qui relictus erat
et agricolis et vinitoribus ut redderet singulis
annis vectigalia regi babilonis. Sedit autem
nabuzardan in rhoma: et trahabant ante eum
catenati. Et tollens de medio eorum hierem-
iam dixit ad eum. Veni mecum in babilo-
nem et honorabo te. Quod si displicet tibi. re-
sponde. Omnis terra in conspectu tuo est: habita
apud godolia. et quocumque volueris vade. Et
tradidit ei nabuzardan cibaria et munuscu-
la et dimisit eum. Similiter et rechabitas li-
beros abscedimissit. Sedit itaque hieremias
et baruch notarius eius in medio populi qui re-
lictus fuerat. Nabuzardan vero abiit in ba-
bylonem trahens secum captivitatem. Hic fuit exi-
tus regni bebreorum. Et regnatum est fm. iose-

phum in eo annis quingentis et xliij. et mensibus
sex. et diebus decem. Secundum librum vero regum non ple-
ne quingentis. et fuerunt in eo reges a danielis us-
que ad regem nabuchodonosor. Ab edificatore vero templi super-
erat anni. cccc. et lxx. et menses sex. et dies decem.
Ab egressu autem populi ab egypto anni mille. et lxxij.
et menses. vij. et dies. x. Fuerunt autem in templo per
successione. xv. summi sacerdotes. a primo sa-
doch quem instituit salomon usque ad patrem
sedech quem interfecit rex babilonis.

De morte sedechie.

Capitulum. XLVI.

Uero nabucho

donosor cum intrasset babilonem
cum triumpho: victimas solennes
molauit de iis suis. et solentiauit cum omni populo de
diebus. Cuiusque recuberet ex hilarati: praepararet
ut adduceret sedechiam in medium. et aliqui de
cantoribus repleti cum eo qui psalleret coram puluan-
tibus in musicis instrumentis. et caneret hymnos
de canticis sion. Bibebat autem potus in vas
domus domini. quodam nabucho. praeparauit ido-
lis. quedam vero sibi refrauit. Cuius daret psal-
lentibus potum: clanculo praepararet ut sedechie
daretur potus laxatiuus. Et coram omnibus igno-
miniose laxatus est: et tristisum redierunt in car-
cerem. Qui nimio afflictus dolore post pau-
cos dies mortuus est. Et audies nabuchodonosor
cam mortis eius extrahens eum de carce-
re cum honore regio sepelivit.

Incidentia.

In diebus sedechie factum est exterminium
regni iudeorum. et exordium habuit quinta etas
cuius anno secundo facta est solis defectio: quam
Thales melise praedixerat. In diebus captiui-
tatis rhomanorum sexti rex fuit nobilis capitiue
filius: tres menses vrbis addidit. quinquaginta. bini-
nalem. equitum. Fossas circa muros ductas
suis rhomanorum civium praeparavit. Tandem oc-
census est a tarquinto superbo. praefecti tarquinij filio
Eo tempore apud grecos. vij. sapientes sunt appella-
ti. In hoc loco dignum duximus interponere con-
trarietates de collaroe annorum regum iuda et re-
gum israel. et determinationes earum quae nobis oc-
currunt: ut tandem earum historiam expedire
possimus praequamur.

Sedatio praevarietati.

Capitulum. XLVII.

In libro regum emer

Regum Quarti

gunt contrarietates de collatione annorum regum iuda et regum israel: quod quibus determinari possunt. Ubi pro non inuenitur determinatio: visio scriptorum credimus hoc accidisse, quod in principis nominibus et numeris sepe fallunt. Roboam et ieroboam simul coregnauerunt annis. xxvij. alter in iudea: alter in israel. Post roboam cepit regnare abia filius eius in hierusalem. In .xxvij. anno ieroboam quod vigintiduo annis regnavit in israel. coregnauit abia ieroboam tribus annis, quod synecdochice dictum est. hoc est duobus annis. et aliquid parte tertii quod erat vicesimus ieroboam. Et in reliqua parte anni eiusdem cepit regnare asa filius abia, et quadragesimo et vno anno regnavit in hierusalem. Anno secundo asa regnavit in israel nadab filius ieroboam duobus annis. .l. vno anno: et aliquid parte anni secundi quod adhuc erat tertius asa. et occidit eum baasa. Et cepit regnare in israel per eo anno tertio asa: et regnavit. .xxij. annis non in plenitudine: quod tunc regnasset usque ad. .xxvij. annum asa. si non regnavit nisi usque ad vicesimum septimum. Bela itaque filius baasa cepit regnare in israel anno .xxvij. asa: et duobus annis regnavit. .l. vno anno. et aliquid parte secundi anni: quod erat. .xxvij. asa. et in hoc eodem anno zamri interfecit bela. et regnavit per eo septem diebus. Quo mortuo diuissus est populus. Pars quidam sequabatur thebni. altera sequabatur amri et pualuit amri regnavit. .xij. annis in israel. Dico tamen quod potentio de regno inter amri et thebni duravit per tres annos et ultra. quod statim dicit scriptura quod amri cepit regnare. .xxij. anno regni asa. Si ei mortuo zamri statim cepisset regnare amri cum electus fuit. et regnare cepisset. .xxvij. anno vel octavo regni asa. Veruntamen postea dicit scriptura eum cepisse regnare in hoc anno sue electionis. cum de filiis eius achab cepisset regnare. .xxvij. anno regni asa. Si enim duodecim annis regnavit amri: et inchoavit regnare. .xxij. asa. et asa non nisi quadraginta et vno anno regnavit. palam est quod amri superuixit asa per vnum annum. Quod si achab succedens patri inchoavit regnare. .xxvij. anno regni asa. quod sic solui potest. Quando scriptura dicit amri cepisse regnare. .xxij. anno asa: intelligendum est. quod tunc solus et super totum israel mortuo thebni cepit regnare. Qui autem dicit regnasse eum. .xxij. asa. .xxij. annis. a. .xxvij. anno asa numerat quoniam israel eum elegit in regem. Quod tempus extendit usque ad .xxvij. annum regni asa quoniam achab regnare cepit. Hinc sane sequens scriptura sonat quod narrat iosaphat filium asa regnare cepisse quarto an-

no regni achab. quod fuit ultimus asa. quadragessimus. .l. primus. Porro iosaphat regnavit in hierusalem. .xxv. annis. cuius anno. .xxvij. ochozias filius achab cepit regnare in israel. et duobus annis regnavit. Hinc quod filium non habuit: frater eius ioram successit in regnum. et cepit regnare ioram in israel anno secundo ioram filii iosaphat. Sed quod si in anno. .xxvij. iosaphat: quod. .xxv. annis regnavit ochozias cepit regnare: et duobus tamen annis regnavit. quod ioram frater eius anno secundo ioram filii iosaphat. et non potest. .xxvij. vel. .xix. anno iosaphat regnare cepit. Preterea in sequentibus statim subiungit scriptura. quod .xxvij. vel. .xix. anno iosaphat ioram filius achab regnavit. Nec contrarietas sic solui potest. Duo anni quibus regnare dicit ochozias illi sunt quibus solus et incolumis antequam per carcellos domus sue corruisset regnavit. Reliqui vero octo vel novem anni quibus eo languente frater eius ioram administratione regni agebat: non sibi sed fratri deputant. Unde in .xxvij. anno regni iosaphat regnasse scribitur ioram. quod tunc regni administratione per fratrem quod languentem suscepit. Scriptura vero quod dicit quod ioram filius achab anno secundo ioram filii iosaphat regnavit: tempus quo solus defuncto iam fratre regnare cepit attendit. Ex diversorum sane scriptis prophetarum collectus est tractatus libri regum. Unde est quod alius aliud. et aliud secundum rationem diversitate institutus inchoationis regni regum tam iuda quam israel assignavit. Ioram autem filius achab. .xxij. annis super israel regnavit. Illa ergo scriptura quod postea dicit quod anno quinto ioram filii achab regis israel regnavit ioram filius iosaphat regis iuda: tempus attendit quoniam per fratrem adhuc vivente regnum administrare cepit. Porro ioram filius iosaphat triginta duorum annorum erat cum regnare cepisset: et octo annis regnavit in hierusalem. anno. .xxij. ioram filii achab regnavit ochozias filius ioram regis iuda. Vigintiduo annorum erat cum regnare cepisset: et vno anno regnavit in hierusalem. Quidam invidiosi codices habent ioram filium iosaphat vigintiduo annorum esse tamen cum regnare cepisset: quod stare non potest. Si enim vigintiduo annorum tamen esset cum regnare cepisset. et. .vij. annis tamen regnavit. ergo tricenarius erat cum mortuus est: filius eius et succedens iam. .xxvij. annorum erat. ergo quoniam cum genuit ioram. .vij. annorum erat quod est impossibile. Tamen hebrei tradunt ioram filium iosaphat. .xx. annis regnasse

z. xliij. vixisse, qđ videret psonare illi lre qđ dicitur
cū viginti duobz annoz esse cū regnare cepisset.
S3 tñ dicūt solos octo annos qđ inno-
center vixit añqz suos fr̃es occidisset pputa-
tos illi i regnū a scriptura. Dicitur ochozla
m̃r ei athalia. vij. annis regnavit in hierlm.
Et sdez sex añs pregnavit ei h̃icu: qđ. xxvij.
annis regnavit in isrl. Anno. vij. h̃icu cepit
regnare in hierlm ioas: z. xl. añs regit. Re-
gnaverūt g pariter ioas in iuda: z h̃icu i isrl
xxij. annis. Quibz finit mortuus est h̃icu: z
successit ei in regnū ioachas fili⁹ eius, incho-
ans regnare āno. xxij. ioas regis iuda. z. xxij.
annis regnavit in isrl. S3 qrit. si anno. xxij.
ioas ioachas cepit regnare: z annis. xxij. re-
gnavit. cū ioas. xl. tñ añs regnaverit: palā
est q vřqz ad. xxxix. vel potius. xl. annū eius
regnauerit ioachas. Qñ ergo statim in se-
quēti dicit scriptura: qđ ioas filius ioachas
anno. xxxvij. ioas regis iuda regnare cepit.
Forte triennio: viuēte p̃e simul cū patre re-
gnavit. Forte scriptoz negligētia qđ in nume-
ris sepe errat hanc difficultatē peperit. Ans
no scđo ioas regis isrl regnavit amasias in
isrl. xxx. annis. Ann⁹ secundus ioas qđ ama-
sias regnare cepit numerat. ex quo solus de
functo patre regna-
uit. Vñ aut amasias
as rex iuda postqz
mortu⁹ est ioas rex
israel. xxv. annis Et
hic orit qstio. Sup
dictū est q amasias
anno scđo ioas regis israel regre inchoans
xxx. annis regnaverit. Ioas aut. xxvj. annis
regnavit. Quindecim itaqz añs simul regna-
uerūt. Dicitur itaqz ioas soli q̃tuordecim
anni supfuerūt amasie. vel ad plus quinde-
cim. Forte erravit scriptoz ponēs. xxv. p q̃t-
tuordecim. vel forte amasias viūes delijt re-
gnare. z decem vel vñdecim añs vixit diu-
tius qz regnavit. Porro anno. xv. amasie: re-
gnavit in israel ieroboā. xl. z vno anno. Si
mul itaqz regnaverūt amasias in iuda. ieros-
boam in isrl. ad plus. xv. annis. Quid ē igit
qđ sequēs scriptura dicit. Quia. xxvij. anno
ieroboam regnavit ozias fili⁹ amasie in hie-
rusalē. Forte. xv. annis iuda sine rege fuit. qz
vt dixim⁹ amasias viūes regnū dimisit: z ozi-
as adhuc puul⁹ regnare non poterat. Dicitur
tuo p̃o patre cū. xxvj. ellz annoz. z ieroboam

in israel vicesimū septimū annū regni sui in-
choasset regnare cepit in hierusalē: z quinqz
gintaduobz añs regnavit. Porro anno. xxx.
vij. ozie regis iude. regnavit zacharias fili⁹
ieroboā in isrl sex mensibz. Et hic orit qstio.
Supra dictū est qđ anno vicesimo septimo
ieroboā regnavit in israel. qđ cū quadraginta
z vno anno regnavit. ozias regnare cepit. et
li. annis regnavit. Quattuordecim itaqz an-
nis parit regnaverūt ozias z ieroboā. cū ier-
oboā post qdraginta z vñū annū defuncto:
si statim zacharias fili⁹ ei⁹ in regnū successit
set nō in. xxxvij. sed in decimoqnto anno re-
gni ozie regnare cepit. Aut igit regnū isrl. xx.
ij. annis sine rege fuit. vel potius p istos vi-
gintitres annos zacharias filius ieroboā re-
gnavit. qđ tñ illi qđ pessime vixit: in regnū
nō sunt cōputati. Soli aut sex menses quos
correctius vixit i tñ scesimo octavo anno ozie
illi sūt cōputati. In tricesimo āt nono anno
ozie sellū occisio. zacharias regit in isrl vno
mese. Eodēā o manaben occidit sellū. z re-
gnavit in israel decē annis. Anno quinqu-
gesimo ozie phacela filius manaben regna-
uit in israel duobz annis. Anno. li. ozie pha-
cee filius romolie phacela interfecit. z regna-
uit in israel viginti annis. Anno scđo phacee
regnavit ioatha i hierusalē. z sedecim ibi an-
nis regnavit. Quindecim ergo annis ad mi-
nus simul reguerunt ioathan in iuda z phar-
cee in israel. Et annus qui fuit vltimus ioa-
than fuit phacee. xxvj. z ita phacee regnavit
post ioathan tribz annis in quibz pgregavit
ei achaz filius ioathan. Nō g legit qđ ozee in-
terfecit phaceez regnavit p eo vicesimo āno
ioathan filij ozie. et illo tpe regū ioathā scri-
ptura numerat. qđ p̃i leproso cōregit. Vbi
aut legit qđ anno scđo phacee regnavit z qđ
sedecim annis regnavit. Ab illo tēpore nu-
merat. quo solus mortuo p̃e regnavit. Por-
ro duodecimo āno achaz ozee regnavit de-
cem annis in israel. Si ergo phacee z achaz
tribz tñ annis cōregnauerunt vt dictum est
tūc quarto āno achaz occisus est phacee. Et
si ozee occisus eius non regnavit p corvqz ad
duodecimū annū achaz. tūc regnū israel fuit
octo annis sine rege. Itaqz p̃dictē p̃tricta
tes z alie siqs p̃e misimus determinari pos-
sunt. vel p synecdochē. vel qđ qđā cū patri-
bus regnaverūt anteqz soli regnaret. Vel qđ
regna qñqz sine rege fuerūt.

Tobie

Sequuntur tituli capitulorum in histo-
riam tobie.

De tobia, cap. i.
De morte godolie, cap. ii.
De descensu reliquiarum iude in egyptu, et
obitu hieremie, cap. iii.
De captiuitate reliquiarum iude cap. iiii.

Incipit historia tobie

Historia To-

b

bie exordium habuit in ca-
ptiuitate, et tribum quam fe-
cit salmanasar. Quo po-
ste terminum habuerit no-
tis elucet. Videt enim in lram historie tobi-
as visisse per exidit hierim et incendit tem-
pli. At em in cantico suo Hierusalem ciuitas
dei castigauit te diis: benedic deum in secula se-
culorum: ut reedificet tabernaculum suum in te, et
reuocet ad te oes captiuos. In diebus aut mor-
tis sue cum pdiceret filiis de reditu captiuorum
ait, Terra deserta replebitur: et domus dei que in ea
incedit est iter reedificabit. Si po attedam
terminum vite Tobie filij Tobie fuit em ter-
minum historie que fuit ei terminum vite non inue-
niem historie descendisse ad plus ultra tpa
iosie. Ponam em filium cum pie captiuatum se-
cto ano ezechiel anniculu ee, xci annis tm
vixit. circa, xx. annu iosie moriu est. Hac hi-
storia trasit hieronymus de sermone chalo-
deo in latinu ad petidoez chromatij et helio-
dori episcopoz. Hac historia iudei iter apo-
cripha ponit Hieronymus in i. plogo suo di-
cit iter agiographa
Quod si esset: tm eet in
tertio ordine cano-
nis veteris testame-
ti. s; qz o nullo ordi-
ne est: dicem qz hie-
ronymus diffusi acce-
pit agiographa, vt i-
cluderet etia apocri-
faz qz vicina e lingua
chaldeoz hebraico
fmoni, vt iusqz lin-
gue peritu loquace hns hieronymus quicqd
ille hebreis p bis expsit: latino fnone expo-
suit sub breui: et quasi vni dicit labore,
De Tobia, Capitulum, I.

Oratio Tobie

neptalim fuit. Cuius ceteri ad vis-
culos aureos qz fecerat ieroboam
frent: ipse ascendebat in hierim vt adoraret
deum israel. pmitua et decimas fideliter offe-
rebat: ita vt in tertio anno proselitiz et adue-
nis omne ministraret decimatione: et in omni-
bus lege dei puer obseruabat. Factus autem
vir accepit sibi vxorem anna de tribu sua: et
suscepit ex ea filium quem nomine suo voca-
uit Tobiam. Captus quide cum vxore et filio
habituauit in ninive: et custodiuit animam suam
ne ptaminaret in cibis gentiliu: sed et contri-
bules suos non custodientes se grauiter ar-
guebat. Et dedit illi dominus gram in oculis sal-
manasar. Qui dedit ei potestate quocunqz
veller ire ad captiuos, et circa eos facere qz
cunqz voluisset. Cuius ambulare p regione
cum concaptiuis: monita dans salutis, deue-
nit in rages ciuitate medo: inuenitqz in ea
quendam ptribulem suu gabelu egentem, et reli-
quit ei sub chirographo decem talenta argen-
ti: qz habebat ex his i quibz fuerat a rege ho-
noratus. Fortunus aut salmanasar cum filiis ei
sennacherib filios isrl haberet exosos, To-
bias psolabatur eos: et gentis ministrabat.
Cuius reuersus esset sennacherib a iudea:
multitudine exercit nocte ab agelo percussa, fu-
giles manu dñi irat multos hebreoz fecit oc-
cidit: quorum corpora tobias sepeliebat. Quod
cum nunciatum esset regi tulit oem substantia
e: et euz iussit occidi. Tobias po fugiens cum
vxore et filio latuit: qz multi diligebat eum.
Post, xlv. dies cum esset occisus rex a filiis su-
is: redijt tobias in domu suam: et restituta sunt
ei ablata. Porro in quoda die festo cum para-
tum esset prandiu apud Tobia: dixit filio suo.
Vade et adduc aliqs de tribu nostra timen-
tes deuz vt comedat nobiscu. Qui reuersus
nunciant vnū de hebreis iugulatu iacere in
platea, et exiliens Tobias ieiun tulit oculu
te corp in domu suam, et comedit panem in
luctu et tremore, et cum sol occubisset sepeliuit
illud, et arguebat eu primi sui dicetes. Huius
rei causa interfici iussus es: et iterum sepelis
mortuos. S; Tobias magis timens deū qz
regē sepulture occisoz sollicitus instabat. Co-
rigit aut vt quadā die fatigatus a sepultura
domū rediens lactaret se iuxta parietē: et ob-
dormiuit, et ex nido hirundinū calida sterco

v

Historia libri

ra sup oculos eius inciderent: et factus est cecus.
Hoc autem promissum de fieri ad eius probationem: et
ad exemplum patientie in posterum. Nam et
in omnibus benedixit deus: sicut beatus iob. et
primos suos insultantes ei increpabat dicens.
Nolite ita loqui: filij enim sanctorum sumus. et vi
tam illam expectamus quam deus daturus est fidelibus suis.
Anna vxor eius ibat ad extrinsecum
opus quotidie: et de labore manuum suarum
quod consequi poterat deferebat. Factum est autem
ut hodie accipiens detulisset domi: cuius balas
tuum vir audiens ait. Videte ne furtiuus sit.
Ad hec irata vxor respondit. Manifeste va
na facta est spes tua: et elemosyne tue pierunt.
Et ingemuit tobias cum lachrymis dicens. Et
nunc dñe secundum voluntatem tuam fac mecum. et percipe
in pace recipi spiritum meum. Expedit enim mihi
moriri magis quam viuere. Et ad eundem pertigit ut sa
ra filia raguel in ciuitate medorum audiret im
properium ab una ancillaz suaz. quam increpa
bat dicente sibi. Interfecisti viros tuorum:
numquid occidere me vis sicut occidisti septem
viros. Fuit enim tradita. viij. viris. et demonis
um nomine asmodeus occidebat eos: mori vero
gressi sunt ad eam. Ascendit ergo sara in superius
cubiculum domus sue: et tribus diebus et noctibus
non manducas nec bibens: in oratione persistens
aiebat. Peto dñe deus patrum nostrorum ut de
vinculo improperij huius absolvas me. aut
certe desuper terram eripias me. In illo tem
pore exaudite sunt preces amboz in conspectu
domini. et missus est angelus raphael ut
curaret eos. Igitur cum tobias putaret se ex
auditu ut moreret dicebat ad filium suum. Aus
di filij mei verba mea. et ea quasi fundamenta
in corde tuo constitue. Cum moriar sepelies
me: et honorem habebis matris tue dum vi
xeris. Portuam circa me sepelies eam. sem
per in mente habeto dominum filij mei: et serua
mandata eius. De substantia tua fac elemo
synas. quia elemosyna ab omni peccato liberat:
et magnam prestat fiduciam coram deo omni
bus facientibus eam. Attende filij mei ab omni
fornicatione et a superbia: a qua sumpsit insti
tutum omnis perditio. Consilium a sapiente perquire
a peccatoribus declina. Merces mercenarij
non maneat apud te. Noli timere filij mei: quia
pauperem vitam gerimus: sed multa bona ha
bessimus si timuerimus deum. Preterea scito
quia dedi gabelo decem talenta argenti in ra
ges. cuius chirographus penes me habeo.

Perquire ergo tibi fidelis virum qui tecum eat salu
ua mercede sua ut restituas gabelo chirogra
phum suum: et ipse restituat tibi depositum. Tunc
egressus tobias inuenit iuuenem succinum et
qui ad iter paratum: ignorans quod angelus dei esset.
Cum accepisset ab eo quod omnem medorum regionem
non nouisset: et rages ciuitatem et gabelum habitam
tem in ea. introduxit eum ad patrem suum: et salu
tauit eum iuuenis dicens. Gaudium sit tibi semper.
Qui respondit. Quale gaudium erit mihi quod lumen
celi non video. Qui iuuenis. Forti aio esto: i
proximo est ut a deo cureris. Et ait tobias.
Poteris perducere filium meum ad gabelum: Qui
respondit. Ego ducam eum et reducam a te. Cum que
ret tobias ab eo tribum eius: et domum et nomen:
respondit. Ex filiis israel ego sum: azarias ana
niam magni filius. quod totum secundum interpretationem
nominum verum erat. Erat enim de angelis videtur
tibi deus. et erat azarias. id est adiutor. et filius ana
niam. id est glorie dei. Tunc paratis omnibus que erant
opus in via: ambulauerunt ambo simul: et ca
nis secutus est eos. Mater autem flebat dicens
ad virum. Baculum senectutis nostre tulisti: nunc
esset pecunia illa per quam misisti eum. Sufficiebat
nobis paupertas nostra. ut diuitias perquiremus
quod videbamur filium nostrum. Et ait tobias. Noli
 flere: filius noster reuertetur ad nos saluus. Cre
do enim quod angelus dei bonus comitetur eum.
Porro illi duo prima mansione manserunt circa
castrum tigrim. Et exiit tobias ut lauaret
pedes suos: et piscis immanis egrediebatur
ut deuoraret eum. et timens tobias clamauit
dicens. Dñe inuadit me. Et ait angelus. Appre
hende branciam eius et trahere eum ad te. et extrahit
eum in sicco et palpitabat ante pedes eius. Super
hunc locum dicit Beda. quod dum chris in cruce leua
ret pedes suos qui ambulabat super terram: adue
nit diabolus querens si quid peccati inueniret in eo.
Cum. Patet transfer calicem hunc a me. Tunc dicit
angelus ad tobiam. Exentera piscem hunc cor
eius et fel et iecur repone tibi. valent enim ad me
dicamenta. Tunc tobias premit piscis assauit et
comedit. preterea solum salisam secum tulit. Cumque sil
pgeret ait tobias. Azaria frater quod remedium
habet quod de pisce fuari dixisti. Qui respondit. Parti
cula cordis super prunas posita fumo suo ex
trahit omne genus demonum a viro vel muliere. nec
super his mirari debemus. cum fumus cuiusdam arboris
aduste eadem vim habere probetur. Cumque quies
set tobias ubi maneret nocte illa. Respondit an
gelus. Est hic raguel propinquus tuus bonus filius

Tobie

inleat q̄ debet tibi cū omī suba eius. Et ait
tobias. Audio q̄ tradita est vris septem: et
occulsi sunt a demone. Et r̄ndit angel⁹. Noli
timere. sup̄ petulātes et deū nō timētes pore
stare demoniū h̄z. Tu autē cū acceperis eam
tribus diebus et tenebis ab ea. et de nocte vacabi
tis ambo oīonibz. Prima nocte incēso te co
re piscis p̄cibz vris fugabit demoniū. Secūda
nocte in copulatiōe sc̄orū p̄iarchaz admittē
teris. et orabit deū vt in participiū sanctifica
tis et pudiciē patriarcharū admittat vos.
Tertia nocte benedictiōe p̄sequeris vt filij
lij p̄crent ex vobz sanī et incolumes. Hāc be
nedictiōe p̄stabat vel sacerdos vel aliquis
maior inter eos vlcē sacerdotis gerēs. Quar
ta nocte accipies eā cū timore dei: amore filij
lior magis q̄ libidie ducit: vt in semine abrae
benedictiōe in filiis p̄sequaris. Tandē in
gressi sunt ad raguel. Cūqz diceret raguel
vxi suae: q̄simillimū esse iuuenē hunc to
bie p̄obriuo suo: dixit ad eū angel⁹. Hic est
filius illi⁹. Et letat⁹ est raguel: et instaurauit
cōuiuiū. Tūc ait tobias. Nō manducabo
neqz bibā nisi p̄us petitiones meas p̄firmes:
et p̄mittas mibi dare sarā filiā tuā. Quo au
dito: expauit raguel. et hesitanti de responso
dixit ei angel⁹. Noli timere dare eā sibi p̄u
gem. hūc em̄ debet: et p̄terea alij nō potuit
habere eā. Tūc ait raguel. Scio qm̄ a deo
venisti: et q̄ exaudisti dñs p̄ces et lachrymas
meas: vt p̄iungeret hec filia mea cognatiōi
sue fm̄ legē moysi. Et apphēdes p̄ dexterā
filie tradidit eā dextre tobie dicens. De⁹ pa
trum nostrorū sit vobiscū: et p̄iungat vos et
impleat benedictiōe suā in vobz. Et fecerūt
p̄scriptionē p̄iugij: et comederūt b̄ndicentes
deū. Post cenā p̄o introduxerūt iuuenem in
cubiculū virginitis: et protulit tobias de cassi
lide suo p̄tem lecoris et posuit sup̄ prunas.
Tūc raphael apprehēdit demoniū: et religa
uit illud in desertū sup̄ioris egypti. Tūc to
bias ait ad virginē. Sara: deprecemur deū
hodie et cras et secūdo. et tertio die cras. His
em̄ tribus noctibz iungimur dō: quarta nocte
in nostro crim⁹ p̄iugio: filij em̄ sc̄orū sum⁹.
nō possumus ita p̄iungi sicut et gentes que
ignorant deū. Et orauerūt ambo dicētes si
mul. Misere nobis dñe deus patrū no
stroz miserere nob: et consenscamus ambo
pariter sanī. Porro circa pullos cantum fe
cit raguel parari sepulcrum vt sepeliret eum

prius q̄ illucesceret: et misit ynam d̄ ancillā
ad videndū si iam obisset. Que reuerſa num
ciat eos incolumes esse et secū pariter dor
mientes. Et laudauerūt oēs deū: et repleue
runt serui foueā quā fecerāt prius q̄ lucisce
ret. et parauerūt solēne p̄uſiū oībz vicinis et
amicis suis. Et adiurauit raguel tobiam vt
duas hebdomadas maneret apud eū: et des
dit ei mediā partem omniū que possidebat:
faciēs scripturā vt reliqua pars que super
erat p̄ obitū suū deueniret ad tobiam. Tūc
ait tobias ad angelum quē hominē estimā
bat Azaria frater tu nosti q̄ grātis sit mora
nostra parentibz meis: obsecro vt eas ad ga
belum: et reddes ei chirographū suū. et reci
pies ab eo pecuniā: et monēbis eā venire ad
nuptias. Tūc assumens raphael quattuor
d̄ seruis raguelis et duos camelos: venit ad
gabelum. et accepta pecuniā duxit eū secum
ad nuptias. Et ingressus gabelus inuenit
eos discubentes. et benedixit eis. Cūqz om̄s
dixissent amen: cū timore dñi nuptiaz cōi
uium exercebāt. Porro cum tobias moram
faceret in nuptijs: sollicit⁹ erat p̄ eo p̄ eius
q̄ ad diē terminatā nō redierat. mater p̄o
lachrymis irremediabilibus flebat dicens.
Deu me fili mī: vt qd te misimus peregrina
ri: lumen oculoꝝ nostrorū et baculū senectutis
nostre. Vir autē eius cōsolabāt eā. Por
ro raguel dicebat ad generū suū. Vane h̄:
et ego mittā nunciū salutē tue ad patrē tuū.
Cūqz ille nō adq̄sceret: tradidit ei sarā et
dimidiū substantie sue in pueris. in puellis.
in pecudibus. in camelis. in vaccis. in pecu
nia multa. Parētes p̄o monuerūt filiā suā
honozare socrū suā. diligere maritū. regere
familiā. gubernare domū. seipam irrephe
sibilem exhibere. Cūqz reuenterent venerunt
ad carrā q̄ est in medio itinere: et ait angelus
ad tobiam. Precedamus nos duo: et sequen
tur nos lento gradu vxoꝝ tuarū et familiā cum
animalibz. et tolle tecū de felle piscis: et lini
es ex eo oculos patris tui: et recipiet visum.
Porro anna sedebat secus viā q̄tidie in su
percellio mōtis vñ respicere poterat de lon
ginq̄. Et cognoscēs alonge filiū suū ve
nientem: cucurrit ad virū suū dicens. Ecce
filius tu⁹ venit. Canis q̄z q̄ fil⁹ fuerat in viā
p̄cucurrit: et quasi nunci⁹ blandimēto caude
gaudebat. Tūc exurgens cecus data manu
puero: p̄cessit obuiam filio suo: et osculātes

filii p̄ gaudio reuerſi Lūq̄ adoraffent de-
um cōfederūt. Tunc thobias de felle p̄ſcis
liniuit oculos patris. z ſuſtinuit quali p̄ di-
midiam horā. z cepit egredi albugo d̄ ocu-
lis eius quali membranū oui. Qd̄ apprehē-
dens tobias traxit ab oculis eius. ſtatimq̄
viſum recepit. z gloriſicabāt omēs deū. Et
ait tobias. B̄ndico te deus iſrael. qm̄ caſti-
gaſti me z ſanaſti me: z ecce video tobīa fili-
um meū. Ingreſſa eſt z poſt ſeptē dies ſara
vxor ei⁹ cū omī ſubſtātia ſua z pecunia quā
receperat a gabelo. z puenērūt cōtribules z
vicini ad tobiam. z p̄gratulanb̄ ei p̄ ſeptē
dies epulantes cū gaudio. Tuncq̄ narraſſet
tobias p̄l ſuo p̄ ordinē bona q̄ fecerat ei an-
gelus in via. tulerūt angelū in partē rogan-
tes vt dignaret̄ d̄midia partē oīm q̄ attule-
rant acceptā habere. Tūc dicit eis angel⁹ oc-
culte. B̄ndicite deū celli: z corā oīb⁹ p̄ſtemi-
ni ei: qz fecit vobiscū miſericordiā ſuā. Et tēnī
ſacramentū regis abſcōdere bonū eſt. opera
aut̄ dei reuelare z p̄ſtiteri honorificū eſt. Nō
abſcōdā a vob̄ ſermonē occultū. Bona eſt
oratio cū ſefunio z elemoſyna. Cū orabas z
derelinquebas prandiu: z abſcōdebas mor-
tuos p̄ diem: z nocte ſepeliebas. ego obtuli
oīem tuāz dño. z qz accept⁹ eras ei neceſſe
erat vt tentatio p̄baret te. z miſit me dñs vt
curarē te: z ſarā vxorē filij tui a demonio li-
berarē. Ego ei ſū raphael angelus vn⁹ ex ſe-
ptē. h̄ ex vniuerſis q̄ aſtam⁹ ante dñm. Qui
cū audiſſent: tremētes ceciderunt in facies
ſuas. Et ait angelus. Pax vob̄. nolite time-
re. Cum eſſem vobiscū videbar ex neceſſita-
te vobiscū māducare z bibere: ſed ego cibo
inuiſibili z potu vtor q̄ ab hominib⁹ videri
nō pōt. Tempus eſt vt reuertar ad eū q̄ mi-
ſit me. Et hec dices ab aspectu eoz ablat⁹
eſt. Tūc p̄ſtrati p̄ tres horas in facies ſuas
benedixerūt deū: z erurgentes narrauerunt
oīa mirabilia ei⁹. Aperiensq̄ tobias ſenſor
os ſuū benedixit dñm z dixit. Magn⁹ es
dñe in eternū: qm̄ flagellas z ſaluas. dedux-
iſtis ad inferos z reduciſis. Nō eſt q̄ effugiat
manū tuā. Et hortatus eſt in h̄ cantico b̄ez
ruſalem z captiuū pplm̄ dei: vt exemplo ſui
p̄uerterent̄ ad dñm. z facerēt iuſticiā coram
eo: z crederēt q̄ cū eis faceret miſcōtiam. Et
p̄phetauit de hierlīm dicens. Omnes fines
terre adorabūt te. Nationes ex longinquo
ad te venient: z munera deferētes adorabūt

dominū in te. Quod myſtice de tēpore gra-
tie dictū eſt ex his q̄ ſequunt̄ apparet. Por-
te hierlīm ex ſapphyro z ſmaragdo edificabū-
tur: et per vicos eius alleluia cantabit̄. Erat
aut̄ tobias. lvi. annorū quādo lumen amiſit
ſexagenarius vero illud recepit. z poſtea vi-
xit annis. lvi. z vidit filios nepotū ſuorum. z
compleuit annos centū z duodecim. Gloſa
tamē de myſterio videt̄ velle eum poſtq̄ illū
luminatus eſt. xlii. annis ſupuiſſe. Refrēs
quasi myſtice. xl. ad labores abſtinentie. du-
os p̄o ad dilectionē dei z proximi. Cūq̄ vi-
deret obitū ſibi imminere: vocauit filiū ſuū
ad ſe z ſeptem filios eius: dicens eis. Prope-
rit interitus in nīnīue. Video quia iniqui-
tas eius finē dabit ei. Non em̄ exciderit vero
bū dei: z fratres noſtri q̄ diſperſi ſunt a ter-
ra iſrael reuertent̄ ad eam z replebit̄. z dom⁹
dei q̄ in ea incenſa eſt iterū reedificabit̄. Hoc
tū magis videt̄ p̄phetali certitudine perver-
ba p̄teriti tēporis p̄dixiſſe q̄z rē geſtam nar-
raſſe. Adhuc enī ſtabat hieruſalem z tem-
plū in ea. Cūq̄ monuiſſet eos de dilectio-
ne dei z timore z elemoſynis faciēdis: z vt ipſi
eadē mandarēt filiis ſuis: addidit. Vos autē
nolite manere hic. ſed quacūq̄ die ſepeliet̄
tis matrē veſtrā circa me in vno ſepulcro: ex
eo dirigite grefſus vros vt eaſ. hinc. Et mor-
tu⁹ eſt tobias: z poſtmodū vxor eius. Et abſ-
ceſſit tobias ex nīnīue cū vxore ſua z filiis
z nepotib⁹: z reuerſus eſt ad ſoceros ſuos.
Et inuenit eos in bona ſenectute: z curā eo-
rum geſſit. z clauſit oculos eoz. raguel ſq̄
z anne. Et notandū q̄ in ſacra ſcriptura q̄nos
dicunt anne. Mater ſamuelis. vxor tobie.
vxor raguel. mater b̄ez marie p̄gis. et anna
p̄phetiſſa. Fortius eſt z tobias minor cō-
pletis annis. xcix. z ſepelierūt eū oīs cogna-
tio eius: z oīs generatio eius. In ſancta em̄
p̄uerſatione p̄manſit: ita vt accept⁹ eſſet tam
deo q̄ hominib⁹. Nūc ad h̄iſtoriam captiuita-
tis hierlīm reuertemur. z poſt h̄iſtoriam iu-
diſth z beſter locis ſuis explicabimus.

De morte godolie.
Capitulum II.

Actum eſt autē

f cum p̄feciffet rex babilōis godo-
liam reliquīs terre venerit ad eū
oēs q̄ euaserāt manus hoſtū: z inter finitio-
mas gētes latuerāt. vel q̄ buſcūq̄ latibula

Danielis

saluauerat animas suas. Multi q̄ de decē tribubz q̄bz grauis erat cohabitatio samaritanorū. Fuerūt etiā inter eos quidā de p̄ncipibz terre ioanna fili⁹ caree. sarelas. ⁊ iecho-nias. Et dixit godolias ad eos Nolite time-re habitare in terra ⁊ seruire regi babilonis. ⁊ bñ erit vobis. Ego habito in masphat vt respōdeā p̄cepto chaldeorū q̄ mittēt ad nos: vt in nullo vos grauemini. Quisq̄ s̄ iura-mento sū masset dimisit eos ad p̄uincie loca q̄ q̄sq̄ sibi delegisset. Porro de genere regio erat q̄dā hismael vir malign⁹. Qui dū obfide retur hierim ad regē euasit amonitaz. ⁊ ibi morabat. Et ait ioanna filius caree ad go-dolias secreto. scito qz hismael insidiat aīe tue: inuidēs tibi dominiū terre. Vel rex amonitaz mittet eum pcutere aīam tuam vt occu-pet terrā desolatā. Ibo ḡ ⁊ pcutiam hismael nullo sciēte ne interficiat te: ⁊ dissipentur ⁊ pereāt reliquie iuda. Et ait godolias. Non facias p̄bum hoc vt occidas virū innocētē. Nō em̄ verisile ē vt in tali desolatiōe h̄mōi maliciā exerceat. Et factū est in mense septi-mo eiusdē aīe venit hismael ⁊ decē viri cum eo ad godolias in masphat: ⁊ splēdide susce-pit eos. Cūq̄ post prandiu p̄ius esset godolias i sopore ⁊ cōtinue: p̄cussit eos hismael. ⁊ egressus p noctē iudeos q̄ erāt in ciuitate et quosdā milites q̄ erāt a babilonijs derelicti trucidauit: ⁊ p̄iecit cadauera eorū i lacū quē fecit rex asa p̄pter baasa regē isrl. Altera v̄o die cū muneribz veniebant de p̄uincia. lxxx. viri ad godolias: ⁊ egressus ē hismael i occur-sum eorū dicēs. Intrate ad godolias. Quibz i-gressis occidit eos hismael p̄ter decē q̄ dixē-rūt ei. parce nob: qz thesauros habemus in agro frumētū. vini ⁊ ordē. olei ⁊ mellis: ⁊ da-bimus eos tibi. ⁊ recessit ab eis. Tūc hismael duxit captiuas reliquias populi q̄ erat in masphat. filias q̄z regis q̄s cōmendauerat nabuzardā godolie. Qd cū audisset ioanna fili⁹ caree: assumptis viris insecut⁹ ē hismael ⁊ inuenit eū ad aq̄s q̄ sūt in gabaon: ⁊ fugit hismael a facie ei⁹ cū octo viris. ⁊ reduxit io-an-na captiuos ⁊ p̄dā quā duxerat hismael. De descensu reliquiarū iude in egyptum. ⁊ obitu hieremie.

Capitulum. III.

Et conuenerunt
oēs reliquie iuda ad hieremiā a

paruo vsq̄ ad magnū. Disponebāt em̄ fuge-re i egyptū timētes ne occiderent a chaldeis p morte godolie. Et dixerūt ad p̄phetā. Ora pro nob deū vt indicet nobis p̄bum qd̄ fa-ciemus: ⁊ q̄cquid dixerit nobis p os tuū fa-ciemus. Post dies septē factū est verbū dñi ad hieremiā: ⁊ cōuocans vniuersum popu-lum ait. Hec dī dñs. Si manseritis in terra hac: plantabo vos ⁊ nō euellam. Jā ei plas-catus sum sup malum qd̄ feci vob. Nolite timere a facie regis babilōis. qz ego vobis cum sum. Si nūc descenderitis in egyptū vt ibi habitetis: gladius nabuchodonosor quē formidat⁹ ibi cōprehendat vos: ⁊ p̄bitis gladio fame ⁊ peste. Et nō audierūt hie-remiam sed dixerūt. mentis. nō misit te dñs sed baruch incitat te aduersus nos vt tradat nos in manus chaldeorū. Et descenderunt omēs cū mulieribz ⁊ parulis ⁊ omni sub-stantia sua in egyptū. ⁊ duxerūt secū hieremiā ⁊ baruch: ⁊ desolata est terra. ⁊ sabbatizauit multis annis sicut p̄dixerat hieremias. Non ei trāstulit in eā rex babilōis colonos: sicut fecerat rex assy-riorū in terraz israhel. ⁊ habitauerunt reli-quie iuda i egypto in magdalo et in ta-phnis ⁊ i memphis ⁊ in terra p̄batures ⁊ ē nomen regis a q̄ illa ps egypti sic de-notata est. Et factus ē s̄mo dñi ad hie-re-miā i taphnis dicēs. Sume lapides grā-des: ⁊ abscode eos i crypta q̄ est sub mu-ro latericeo i porta dom⁹ pharaōis: ⁊ disces ad iudeos. Hec dī dñs. Ecce ego assumam seruū meū nabuchodonosor: ⁊ ponam thro-nū ei⁹ sup lapides istos: ⁊ p̄cutiet trā egypti ⁊ p̄bitis vos cū egyptijs. Porro mulieres hebreorū sacrificabāt dñs alienis: ⁊ regine ce-li: lune sc̄z vel lunoni v̄l berecincie offerebāt placētas ⁊ libamina. Quisq̄ argueret eas hie-remias dixerūt. Nāqd̄ sine viris n̄ris hec fecim⁹. Cūq̄ ad viros durius loqueret dixe-runt. Quādo fecim⁹ hec in viribz iuda satu-rati sum⁹ panibz: ⁊ bene erat nobis. Exq̄ autē

Historia Libri

cessauim? indigem? omibz: et gladio et fame
 sumpti sum? Et rudit hieremias. Hec dicit
 dñs. Ego iuravi in nomine meo magno, quia
 oēs viri iuda qui sūt in terra egypti gladio et fa-
 me peribūt donec penit? et sumant. Et insurre-
 xit populus aduersus hieremiam: et lapidauit eum
 lapidibus quos absconderat sub muro latericeo.
 Egyp̄tj pro honore uerunt prophetas sepelientes
 eum iuxta tumulum regum: memores beneficiorum
 que prestitit egypto. Dione enim sua fuga ue-
 rat aspides et bestias atque quas greci cocodr-
 illos vocant: quibus prius egyptus infestabat.
 Tradit etiam quidam quod adhuc in puluere eiusdem
 loci aspidum percussura sanatur: fugantur cocodr-
 illi. De eodem autem propheta? Audiuimus a
 viris senioribus qui ex seniorum antiquorum et ptolo-
 mei stirpe descenderat quod alexander macedo ve-
 niens ad sepulcrum prophete: et cognoscens loci
 mysterium transtulit ipsum in alexandriam: et sepeli-
 uit gloriose. et extruxit a terra illa prohibiti sunt co-
 codrilli et aspides penit? Nam idem alexander
 prius introduxerat illuc serpentes quidam qui vi-
 ce maris aspidem fugabant: sed non poterant
 eas penit? extirpare. quos quod ab argis pelopon-
 nio adueperat: argones nominauit. Hic est hieremias
 qui regibus egypti signum dedit: quod eorum idola
 eueri oporteret cum ipso pareretur. An et sacer-
 dotes eorum in secreto templi loco imaginem viri
 gloriose et pueri statuētes adorabant. Dum vero
 ptolomeus rex interrogaret eos quod hec facerent
 ratione: dixerunt paterne traditionis esse mysterium
 quod a sancto propheta acceperant maiores: et crede-
 bant in rebus ita fore venturum. Hic est hieremias
 as qui templum euerendum pronoscens: arcam testa-
 menti cum his qui in ea erant tulit: et per cubum suis
 eam absorberi fecit in petra. petram pro digito
 designans: nomen dei tetragrammatum impressit.
 Et factus est sigillum in similitudinem sculpture
 quod ferro cauatur: et ipsum domini nomen nubes operi-
 mento ita celatum est: ut extrinsecus nec locum quod res
 cognoscere queat: nec ipsum nomen legere usque
 in hunc diem et usque in finem. Et pristina figure in-
 star illic sepe nubes. ut ignis sit nocturno re-
 pore: eo quod gloria dei ab eius lege non desinat.
 Est autem petra illa in heremi terra inter duos
 montes in quibus facit moyses et aaron. Dicitur
 hieremias perire. Dominus ex syon recessit ad ce-
 los: inde rursus in fortitudine venturus. et erit signum
 perire? quoniam vniuersę gentes adorauerunt lignum.
 Dicitur quod hac arcam nemo propter aaron producere
 poterit. et tabulas que in eis sunt nullus aperiet. sa-

cerdotum. nullusque prophetarum nisi electus dei
 moyses. et in prima resurrectione in futuro quoniam
 mortui resurgent: prima resurget hec arca: et
 eribit de petra. et ponetur in monte sion. et omnes
 sancti congregabuntur ad eam regressum domini susci-
 nentes: et aduersarii qui eos quesituri sunt
 interimere fugientes.

De captiuitate reliquiarum iude,

Capitulum III.

Actum est post

f morte hieremie anno quinto euer-
 sioni hierusalem ipse est vicessimus
 regni nabuchodonosor: descendit nabu-
 chodonosor in syriam inferiorem: et obtinuit eam.
 Boabthas quod et amonitas subiegit sibi.
 Et tandem intravit in egyptum: eamque subiecit.
 et regem qui tunc erat in ea occidit: aliosque in ea pos-
 tuos. denique iudeos captiuos duxit in babilonem.
 Et ab hac ultima captiuitate reliquia-
 rum iude quodam numerat. lxx. annos usque ad se-
 cundum annum danielis filij israhel. Hanc etiam ca-
 ptiuitatem reliquiarum precepit ezechiel in chalo-
 dea: de qua modo preloquentes altius ordiemur.

Sequitur historia ezechielis.

Historia de ezechiele propheta.	cap. i.
De eleuatione et visione ezechielis.	cap. ii.
De commemoratione hierusalem.	cap. iii.
De consolatione hierusalem.	cap. iii.
De resurrectione mortuorum.	cap. vi.
Quod facta est manus domini super ezechielis capitulum.	cap. vi.

Historia de ezechiele propheta.

Capitulum I.

ezechiel propheta

e ta de tra cysare filius babilonis genere
 sacerdotum. Hic in babilone du-
 ctus est cum ioachim matre eius: cum daniel
 et tribus pueris. Hic habitabat iuxta flumen
 chobar. Factum est autem in. lxx. anno: non solus
 etatis ipsius. sed a. xviij. anno iosie quoniam inuen-
 tus est deuteronomus in templo in quinto anno
 transmigrationis: in quarto mense. in quinta die mensis
 sis extorsus est propheta ezechiel ad concipi-
 uos propter causas hominum. Legerat in epistola hieremie
 per. lxx. annos duraturam captiuitatem: et fle-
 bant per exilium. ploratione. Preterea murre
 rabat aduersus dominum: quod fraudulenter eos eue-
 casset. Dixerat enim per os hieremie remanentes

Ezechielis

In hierlm perituros: eis pō q se traderet ser-
uo suo nabuchodonosor bona pollicebat.
Hanc aut in trū res elapsa erat. Florebāt
em q remāserāt: z ipsi iugo fustutis pmebāt
tur. Erāt qz inter eos q dicerēt q dū fulerāt
militie celi oibz bonis abūdabāt. ex q pō cel
sanerant pīrāt gladio fame z peste. Ad hec
pphetabat ezechiel euersionē vrbis. z templi
incendiū imminere: z eos q remāserāt in vr-
be fame pīturos: z extra vrbez gladio. Eos
aut q vīni traherent graue passuros fuitu-
rem. ipos aut i pace z qsi libera fuitute mā-
suros. Ut aut auctoritate pberet ei dō: postē
dixit ei quā dā vīdēs. silitudinē. s. hoīs. leo-
nis. z vituli. z aqle. nō solū ad pfiguranduz
euangelistas: sed vt ostēderet deū isrl dñm
essetorū creature: p hec digniora oēm intelli-
gens creaturā. Hō em pēst ceterū aiantibz.
aqle rex est autū. leo feraz. bos iumentorū.
Sub aialibus pō vidit rotā in medio rote
vrōderet circūuolutionē oīm elementorū
in dñi esse prāte. z sup hec vidit firmamētū
colorū sappyrini. z sup firmamētū erat sū-
militudo throni. z sup thronū silitudo quas
si aspectū hoīs. Et ait dñs ad eu. Fili hoīs
mitto te ad fillos isrl: qz domus exasperans
est. si forte audiat z quiescat z sciant: qz ppha
fuerit in medio eoz. Et ecce manū missa ad
eum in qua erat liber scriptus intus z foris.
z scripta erant in eo lamentatiōes z carmen
erue. Et ait dominū Comede volumē istud:
quā dedi ppha mea in ore tuo. Et sūt pphē-
ta ad transmigrationē iuxta finitū chobar
ad aceruū nouarū frugū: z sedens in medio
eoz posuit corā eis laterem: z descripsit i eo
ciuitatē hierlm: z obsidiones aduersus eam.
z munitiōes z aggerē z castra z arctes i gi-
ro. z anteposuit sartaginē ferreaz oculis suis
ne videret eos: z ait. Sic affirmavit dñs fa-
ciem suam ad hierusalē ne videat eā z obsi-
debit eam. Signū est domui isrl. Et qz in
hierusalē erant multi de decē tribubz qui ad
eos p fugerāt: etiā de eis locutus est dñs ad
eu. Fili hoīs sume tibi frumentū z hordeū. z
fabā. z lentē. z millum. z viciam: et facies tibi
panē de eis subciniceū in pōdere. xx. statēz.
z operies illū in oculis eoz ad coquendum
stercore humano. Cūqz hec abhorreret ppha
pcessit ei finū boum p stercore hūano. z dī-
ces ad eos. Sic comedēt filii isrl panē suū
pollutū inter gentes ad quas eijciā eos. Di-

xitqz itez dñs ad eu. Sume tibi gladiū. rap-
dentē pilos. l. nouaculā. z duces illū p caput
tuū z barbā: z tertiā ptē piloz cōbures igni
in medio eoz. z tertiā ptē pides gladio i cir-
cūitu. z tertiā ptē disperdes in ventum. Hec
em dicit dñs ad hierlm. Tertia ps tui fame
moriet. z peste i medio tui. z tertia ps tui gla-
dio cadet i circūitu tuo. tertiā pō ptē in oēm
venitū dispergam.

De eleuatiōe z vīsiōe ezechielis.
Capitulum. II.

Actum est autē

f in anno sexto. in. vj. mēse. in qn-
ta die mēsis leuauit spūs pphas
inter celū z terrā z adduxit eu in hierlm i vī-
siōe dei. Et vidit ab aqlone in introitu por-
te idoli baal. z ingressus vidit vnūersā ido-
la domū isrl depicta in circūitu p totū. et. x. vī-
ri d senioribz stabāt z techonias sacerdos
cū eis. z vnusqzqz habebat thuribulū in ma-
nu sua. z vapor nebule de thure cōsurgebat.
Et ingressus p ostiūz porte ad aqlonē vidit
mīlites plāgetes thamur mortuū. i. adonidē
z laudātes rediūuū. z vidit inter vestibulū
et altare. xxv. viros hñtes dorā ad templū
et adorātes ad ortū
solis. Et dixit domi-
nus ad eu. Vidisti fi-
li hoīs q faciūt. nun-
qd leue est h. Ecce fa-
ciēs eis in furore: nec
parcet eis oculū meū.
Et ecce serui veniē-
tē bāt habētes vasa in
teritū in manibz suis. et erat vir i medio eozū
vestitū lineis. et atramentariū scriptoris ad res-
nes elus. Et dixit dñs ad eu. Trāsī p mediā
ciuitatē z signa thau super frontes viroz ge-
mentium z dolentiū de abominatiōibz qz
isrl faciūt. Et dixit dñs sex viris. Transite p
ciuitatē sequētes eum: z pcutite omnē super
quē nō videritis thau. Remini pcut oculus
vester z a sanctuario meo icipite. Cūqz pcrās
frēt: clamauit ppha. Heu. heu. heu dñe de-
q ne dispdes oēs reliqas isrl. Et dixit dñs ad
eu q idur erat lineis. Imple manū tuā pur-
nis z effundes sup ciuitatē: z h facies cōburs-
sit eā. Spūs aut dñi leuauit ezechielē z redi-
xit eu i chaldeā Et locutū est ad trāsmigratio-
nē qz qz ostēderat ei dñs.

Historia libri

De commemoratione hierusalem.

Capitulum III.

Est hec ezechi

Pel in prospectu eorum per die cepit trans-
portare vasa domus sue: qui transiit
grans ad alium locum. Vespere autem perfodit parietem.
tem. et per ruinam pietatis asportauit eum in huius
fuit: velata facie nihil videntem. Et dixerunt
ad eum domus israel. Quid tu facis. Qui respondit.
Supra regem qui est in hierusalem ostendit est. Parietem
perfodit ut educat eum. in caligine noctis egre-
diens. capiet in sagena
adducet in babylonem
et ea non videbit: ibi
quod morietur. Postea lo-
cutus est ad domum israel
enigmatice dicens. Hec

Quia sic piscis per sa-
genam. sic sedechias
fuit capus in capto solis.
tudo hierichontine.

dixit dominus. Aquila gradis magnarum alarum logo
meorum ductu. plena plumis et varietate. Et
enabuchodonosor venit ad libanum. et ad templum. et tu-
lit medullam cedri. et vasa domus. et summam
frondium transportauit. et ioachim. et tulit de ses-
mine tre. et marthaniam. et posuit illud in eraz et cre-
uit in vineam. et fecit eum regem. et accepit ab eo iusu-
randum. Et facta est aquila altera gradis. et pha-
rao. Et ecce vinea ista extendit palmites suos
ad illam ut irrigaret eam. Tunc quidam puerulus qui fecit
hec. Et qui dissoluit pactum. nunc quid effugiet. Vi-
uo ego dicit dominus. in medio babylonis morietur. Et
factum est secundum verbum domini ad ezechielem in anno nono.
in mense. et decima die mensis dicens. Fili hominis
scribe tibi nomen diei huius in quo confirmatus est rex
babylonis aduersus hierusalem hodie. Ecce ego
tollam hodie a te desiderabile oculorum tuorum. et
ingemiscas tacens. non plorabis non planges.
luctum mortui facies. non velabis ora amictum.
nec cibos lugentium comedes. sed calcamenta
erunt in pedibus tuis usque ad eundem. Et mortua
est vxor sua vespere non placuit. sed erat quasi iturus
et dixerunt ad eum. quid portenderet. Qui respondit.
Hec dicit dominus. Ecce ego pollui sanctuarium meum
desiderabile oculorum vestrorum. et per nimiam auaritia
te non plagaris. quia quod de nece sua sollicitus
erit. Postea in consolatione gentis sue predicat per
pheta calamitates circumstantium nationum que
vel inuenerat hostes contra hierusalem. vel insul-
tauerant captiuos. id est filios ammon. et moab
et edom. philistinum. et tyrum. et sidonem egypti. et
ethiopie.

De consolatione hierusalem.

Capitulum III.

Factum est in

gratias. et mense. et die mensis
venit ad ezechielem quidam qui fuger

rat de hierusalem dicit. Quastata est ciuitas. In prece-
di tui vespere ezechielem predicauerat de nuncio futuro.
Et audies omnes transmigrationis excedit vobis et
incedit templi. leuauerunt vocem suam dixerunt. Pe-
riit spes nostra: abscessit sumus non resurgemus. Et ex-
clamauit ezechielem. Hec dicit dominus. Cui sanctificatus fu-
ro in vobis tollam vos de gentibus et adducam vos in
terram vestram. et effundam super vos aquam mundam.
et mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris

De resurrectione mortuorum.

Capitulum V.

Facta est super

e pham manum domini. et eduxit eum in spiritu
in campum qui

plenus erat ossibus
siccis vehementer. et
ait ad eum. Fili hominis
putas ne viuunt
ossa ista et dicit. Do-
mine tu scis. Et dixit
Dicit ad ea. Ossa ar-
da hec dicit dominus. Ecce
dabo super vos ner-
uos et succrescere fa-

Quidam iudei dixerunt
quod campus iste fuerat in
deserto ubi tot iudeos
per adorationem ybi
tuli interierunt in quo
etiam deserto. et annis
postea errauerunt ybi
omnes prostrati sunt
insepulti.

cia carnes. et super tendam vobis cutem. dabo vobis
spiritum et viuent. Et adhuc eo loquente factus est so-
nus et commotio. et accesserunt ossa ad ossa vnum
quodque ad iuncturam suam. et ecce super ea nerui et
carnes et cutis. sed spiritum non habebant. Et dixit
dominus ad pham. Clama ad spiritum et dices. Hec
dicit dominus. A quatuor ventis veni spiritus et insuffla super
interfectos istos et reuiuifcant. Et sic factum est.
et viuientes steterunt super pedes suos exercitus
gradis nimis valde. Et dixit dominus. Ossa hec
vniuersa domus israel est. et restituit spiritus pham in
medio transmigrationis et loquutus est ad eos quod mo-
strauerat ei dominus in signum duorum. id est. renouatio
eorum a captiuitate et resurrectionis corporum in fine
Et tulit ezechielem lignum vnum et scripsit super illud.
lignum iude et sociorum eius. et super alterum lignum scri-
psit. lignum effraim et so-

ciorum eius. et praeiungit ea. et
tenuit ea in vna manu
sua. et dixerunt ei. Quid
tibi vis in his. Qui
respondit. Hec dicit dominus.
Dece tribus dicebatur
esse regnum effraim. pro-
pter ieroboam qui regna-
uit per se super illas. et fu-
it de tribu effraim.

Danielis

Ece ego congregabo regnū iuda et regnū efratim. et faciā eos in gentē vnā et regnū vnū. et seru' meus dauid pnceps erit eoz in ppe' tuū. Et locut' est dñs ad ezechielē. Fili hominis vaticinare aduersus gog: et terrā magog dices. Hec dñs. Ece ego sup te gog pnceps mosoch et tubal seducā te: ascendere te faciā de lateribz aqlonis. et adducā te sup mōtes isrl: et cades ibi tu et oīa agmīa tua. et dicā volucibz celi et bestiis tre. Propter te currite vndiqz ad victimā quā imolo vob' super mōtes isrl vt comedat' carnes fortūū: et sanguinē pncipū terre bibat'. Et ossibz corru' rosis dabo sepulcrū noiatū. et mittā ignē in terrā magog: et in his q' habitāt in insulis cōfideat. Hoc fabulāt bebrei futurū post regnū mille annoz: et q' tūc erit exercit' gog et magog. Imo bebrei p septe annos vñ lignoz habebūt. nō de siluis s' de armis. et colligēt ossa septe annis: et sepelient in valle q' ob hoc dicit' polandriū. q'si multoz virozum sepultura.

Non q' sit fabula de gog et magog. Imo historia. sed q' sic ab bebreis appellat'

A polis qd ē multū: et andros qd est vir. vñ a polis qd est pluritas. et andros qd est vir. inde polandriū quasi virozum sepultura.

Q' facta est manus dñi sup ezechielē.

Caplm. VI.

De vicesimo quī

to āno trāsmigratōis spē ē ann' pccū. regnū nabuchodonosor. p mo mēse. et die mēsis. xliij. anno postq' pculsa ē ciuitas i bacīpa die facta est manus dñi sup ezechielē. et adduxit eū in spū i terrā isrl: sup montē excelsū. et oñdit ei descriptionē ciuitat' et tēpl' sup quā ad lram nri siluerunt autores. Porro ezechiel in chaldaea int' cons captiuos iudicauit trāsgressores legis. et pci pue q'sdā de tribu dan et gad q' i dñm cōmiserēt ipia: legē psequēdo custodes. Et fecit vt dic' epiphanius q' eos pdigiū magnū. qz filij eoz et vniuersa pecora a serpentibz pserūt: et pdixit q' tribu ille nō reuerterent' ad ppa: sed i medie regionibz remanerēt. ppter qd exacerbatim eū distraxerūt cū eqs p crepidines sa porū et excerebrauerūt eū. et sepelierūt eū in agro manlim in sepulcro sem' z arfarat: i spe

lunca duplici. In cui' similitudinē abraā f' hebron sepulcrū fare cōposuit Duplex at' dñs eo q' camerata sit. et auersa a supfide terre sū mītas ei' a pte vna. verū ex pte alta in petra suspensa sit sup terrā. Iste ppha ppo dedit sū gnū in fluuio chobar: vt qñ deficeret sustines rēt desolatōnē terre sue. tūc speraret regressū ad hierlm qñ inūdaret. Ad eū qñq' puenes rat plima multitudo cōcaptiuoz ad fluuūz chobar et chaldei rebellionē verti irruerūt sup eos. Ipse p' p'ab' suis sūstēs aq's flumīs sup aq's ambulās cū oī multitudie: ad alterā rē pam se recepit. et quotq' hostiū psumperāt eos seq' summei sūt. et p orationē subito largā p'ficiū copīā ppo p'stitit ad v'scendū. Se pe qz multis deficientibz vitā restituit.

De dantele. ca. j. Vñsio pma. ca. ij. Vñsio scda. ca. iij. Vñsio tertia. ca. iij. Catalogus regū babilonis. ca. v. Vñsio q'rtā. ca. vj. Vñsio. v. dan. ca. viij. Vñsio sexta. ca. viij. Vñsio septima. ca. ix. Vñsio octaua. ca. x. Vñsio nona. ca. xi. Vñsio decima. ca. xij.

Incipit historia danielis. Capitulum. i.

Ropheta

uit etiā i chaldaea dante el q' fm iosephū et epī phanū d' semine regio iude fuit. s'z lxx. p' de tribu leui q' i titulo fuit

p

bule belis ita ponūt

Hō qdaz erat sacer dos noie daniel fili' abdo puiua reg' babilōis nat' fuit i be teroth supiore Et fuit a dō cast' q' a p'ri bulibz suis spado putat' et. Libz ei' trāstulit hiero. ad petitionem panle et custochij cum magna difficultate. Script' eū erat bebrais cū lris: s'z chaldaico sermone. nec legebat' ab eccl'ia fm. lxx. qā multū a veritate dī cordabat eoz edī tio. s'z fm theodotioz nē q' apud bebreos nec susanne bz historiaz

Scriptū de bele bebrei fabulam dicunt nō qñ de veritate cōstet. s'z ipi danielē hec scripsisse negāt.

Sicut videm' galli cū scptū latinis lris. nec tñ oī cognoscen' t' lras hoc patet.

Historia Libri

nec hymnū trīū pueroꝝ. nec belis draconis
qꝫ fabulā de q̄ altius ordiemur. hoc p̄mittē
tes qꝫ alij pphetaz lōge añ captiuitatē duaz
tribunū de ea pphetarūt. vt efatas ⁊ osee. Alij
ea imminente: ⁊ dū fieret. vt efatas ⁊ ezechiel.
Alij infra eā. vt daniel ⁊ abacuch Alij p̄ eā.
vt agge⁹ ⁊ zacharias. Factū est autē cū nabu
chodonosor duxisset ī babylonē nobiliores
pueros iudeoꝝ. ⁊ q̄dā de semine regio. pul
ciores inter eos ⁊ doctiores q̄ stare possent
in palatio regis: vt ait ioseph⁹. castrauit qd
etiā alijs gentib⁹ q̄s vastauerat fecisse dīnoꝝ
sciūt. Et tradidit eos p̄posito eunuchoz: ⁊
fecit eos erudiri p̄uincialib⁹ l̄ris p̄ter ⁊ chal
deis. Est autē chaldeā lingua eadē q̄ ⁊ syra p̄
pinqua hebreē. ⁊ iussit eis mīstrari cibos d̄
mēsa sua. Fuerūt autē inter eos q̄ttuor opti
mī de filijs iuda. daniel. ananias. misabel. ⁊
azarias. ⁊ mutauit eis rex noīa. et dīci sunt
balthasar. sydrach. misach. ⁊ abdenago Bal
thasar at̄ erat nomē regij generis: qd̄ iposuit
danieli vt d̄t epiphani⁹: eo qꝫ tam cogitaret
de ei⁹ adoptiōe. Istis q̄ttuor p̄posit⁹ eunū
choꝝ specialē posuit pcuratorē malazar. Hī
apposuerūt nō cōtaminari cibis gentiliū. Sꝫ
cū cogeret eos malazar edere de cibis. ne vi
derent corā rege ceteris exiliores: dixit ad
eū. Tenta nos obsecro dieb⁹ decem. ⁊ da no
bis legumina ⁊ aquā. ⁊ p̄ bec p̄teplare vul
tus n̄ros. ⁊ reliq̄z q̄ vescuūt cibo regio. ⁊ sic
vider⁹ sic facias nobiscū Porro malazar tol
lebat cibaria ⁊ vinū eoꝝ: ⁊ dabat eis legumi
na. Propt̄ h̄ aīe eoꝝ erāt limpide. nō hebe
res. p̄p̄ multitudinē ciboꝝ. nec p̄fule. p̄varie
tate ⁊ corpa eoꝝ laborib⁹ aptiora. ⁊ subito
facti sūt eruditi. qꝫ dedit eis dñs sciām ⁊ dī
sciplinā: ⁊ p̄cipue danieli itelligētā visionū
⁊ somnoꝝ. Et exat⁹
trib⁹ anīs statuti sūt
in p̄spectu nabucho
donosor. et de oib⁹ q̄
sciscitatus est rex ab
eis: inuenit in eis decuplū sup̄ cunctos arto
los et magos q̄ erāt in regno ei⁹. Et fuit da
niel in honore ī chal
dea: etiā vsqꝫ ad das
rīū ⁊ cyrū. Dīct̄ erūt
natur p̄ma danielis
pericopa. Sequunt̄
aut. ix. vel. x. q̄ visio
nes danielis dicunt̄

eo qꝫ in eis vel ip̄e a
liq̄d viderit. vel visū
ab alio explanauerit.

Prima visio danielis.
Capitulum. II.

Orro in anno se

Pcundo regni sui vidit nabucho
donosor somniū ⁊ p̄terit⁹ ē sp̄i
ritus ei⁹: ⁊ effugit ab eo somniū. Nec est in
telligēdus scōs annus regni ab origine: sed
a p̄summatiōe. Cōsummatū autē eius regnū
d̄t. postq̄ subingatis sibi nationib⁹ reliquis
as israel duxit ab egypto. Conuocauit q̄ rex
cōsectores chaldeoꝝ: ⁊ dixit ad eos. Visi
di somniū: sꝫ ignoro
quid viderim. Qui
responderūt syriace. **H**ucusqꝫ septē liber
hic hebraice. deinde
chaldaice vsqꝫ ad vi
sionē quā vidit in su
is sub balthasar.

Dicit rex somniū
seruis suis. ⁊ interp̄
tationē ei⁹ indicabī
mus. Et ait rex. Als
si somniū et eius cōfecturā indicaueritis
mibi peribitis: et domus vestre publicabū
tur. Et dixerunt. Non est homo sup̄ terram
qui sermonē tuū possit implere exceptis dijs:
quoz p̄uersatio nō est cum hominib⁹. Tūc
p̄cepit rex in ira magna vt interficerentur o
mnes sapientes babylonis. Et q̄rebat̄ das
niel ⁊ socij eius vt perirent. Quod cum acce
pisset daniel: ingressus rogauit regem vt da
ret ei tempus ad solutionē p̄ vnā noctē m̄.
vt d̄t iosephus. Et ingressus daniel ad do
mū cū socijs suis orauit deū. et p̄ visionē no
ctis reuelatū est ei mysteriū. et benedicens
deū: ingressus est ad regē. Et ait ad eum rex.
Poteris ne mibi somniū indicare et interp̄
tationem eius. Qui respondit. Non potest
hoc homo: sed est deus in celo reuelās mys
teria: qui indicauit tibi que ventura sunt in
nouissimis t̄pib⁹. Visiones capitis tui. id
est cordis tui he sunt. In corde em̄ est sapiē
tia fm̄ euangelij: nō in capite fm̄ p̄m. Tu
cogitabas in stratu tuo quis post te mundū
teneret principat⁹: et ostendit tibi deus re
gnaturos. Videbas corā te statuā grandis
et terribilis: cuius caput ⁊ collū erat ex auro.
ex ere. tibiē autē ferree. pedum quedam pars
ferrea. quedam fictilis Et abscisus est lapis
de monte sine manib⁹: ⁊ percussit statuā ī pedi

Nota qꝫ multitudo
ciboꝝ hebetat. varie
tas p̄fundit īgeniū.

Qui regbāt sup̄ me
dos ⁊ p̄las q̄ ⁊ deles
cēt regnū babylōis.

Prima distinctio que
nō d̄t visio. Hicero. ei

Tobie

bus et struunt ea, et redacta est in fauilla que rapitur vento: et non est inuentus locus eius. Lapis autem factus est mons magnus et impleuit universam terram. Hinc audi rex interpretationem eius. Tu es caput aureum cum his que succedunt tibi. Et post hoc surgit regnum aliud minus te, quod intelligendum est de regno medorum et persarum tamquam per duo brachia per que defectum est regnum babylonis. Et regnum tertium aliud encum: quod imperabit uniuersa terre, quod intelligendum est de regno grecorum, quod vocalius, id est nominatius fuit ceteris, vel propter eloquentiam grecorum, vel propter famam alexandri. Et tertium regnum erit quasi ferreum, quia sicut ferrum domat omnia metalla: sic illud conteret omnia hec, quod intelligendum est de impio romano. Porro quod vidisti pretem pedum testem: preterea, sicut ferrum non potest misceri teste: sic erunt in eo ciuiles discordie: et post solidabitur, post altera preterea. Tunc suscitabit deus regnum celum quod comminet uniuersa regna hec: et stabit in eternum. Super hoc dicit iosephus significauit et daniel regi de lapide, quod mihi non placuit indicare. Hoc autem referunt hebrei ad regnum suum quod expectant. Tunc rex cecidit in faciem suam et adorauit daniellem dicens. Vere deus vester deus deorum est. Et dedit danieli principatum super omnes prouincias babylonis et super cunctos sapientes. Obtinuit autem daniel a rege ut tres socii eius principatum haberent super prouincias, ipse vero pelleret in babilonem et staret in foribus regis.

Secunda visio danielis,

Capitulum III.

Equitur secundum

da visio danielis que ob hoc tunc visio dicitur quod vidit in ea rex in fornice quartum simile filio dei. Porro nabuchodonosor fecit statuam auream: altitudine cubitorum, id est latitudine sex, et statuit eam in campo duram, fluminis scilicet cuiusdam: iuxta quem gigantes edificauerunt turrem. Septuaginta dicitur in campo peribolon: quod interpretatur conclusus. Nam erecta statua circumsepulit rex campum et prouocauit rex omnes principes regionum ad dedicationem statue prece clamabat valenter. In hora qua audieris sonitum musicorum adorare statue. Qui non adorauerit: eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis.

Inde est quod cum sunt ordines ante orationem epistole que dicitur,

Et adorauerunt omnes propter socios danielis, et accusati sunt ad regem, et subuersa est fornax septuaginta, et missi sunt viginti cum vestibibus in medium fornacis, viros autem illos qui miserant eos interfecit flamma ignis. Que sequuntur versus tunc obstupuit rex, dicit se hebreo, non legisse in hebreo, sed quod in toto orbe dei sparsa erant, verum anteposito ea subiicit ne apud impios preter voluminis videretur detruncasse. Porro fornax successa erat malleolis, id est sarmentis et pice, et stupa et napta quod fenum. Salsitium historiographum quiddam genus fomis est apud persas, fenum alios autem ossa sunt oliuorum arefacta cum amurea, fenum plinium in terra babylonis fuit ad modum bituminis. Et erupit flamma et incendit que repperit iuxta fornacem de chaldeis, et effusa est super fornacem cubitis, elix, quod geometrica regula preprehensum est. Angelus autem descendit cum eis in fornacem et excussit flammam: et induxit quasi ventum rores flantem, id est refrigerantem eos. Tunc ananias orauit dicens. Iustus es domine, peccauimus enim: et tradidisti nos in manus hostium. Sed in anima contrita et spiritu humilitatis suscipiamur a te, et sicut in holocaustum pinguium, sic fiat sacrificium nostrum hodie in conspectu tuo ut placeat tibi. Tunc illi tres quasi uno ore benedicebant deum dicentes. Benedictus es domine deus patrum nostrorum, et et horabant omne creaturam ad benedicendum deum: precedentes a superioribus ad inferiores. Ex hoc autem quod predictum est in anima contrita: et spiritu humilitatis, et quod in canticis legitur. Benedicite spiritus et anime iustorum domino, errauerunt qui dam dicentes. Eadem homine propter spiritum sanctum duo distincta, id est spiritum et animam. Tunc

Deus qui tribus pueris, et non dicitur: Rectam genua.

Ea scilicet que sequuntur canticum, et quedam alia, dispersa quidem, quia translatio theodotio nis que ubique legebatur ea continebat, ideo timuit hieronymus, ea non apponere: tamen iugulabat ea per verum,

Ossa oliuorum fructus earum aridi, et amurca intincti fece olei,

Hinc collige quod sepe quis orat in forma ecclesie. Ipsi ei non commiserant peccatum, per quod traditi fuissent hostibus.

Philosophi in hoc errant quod spiritum dixerant esse quiddam quod mediate coniungat animam corpori,

Historia libri

usq; i hebreo nō ha
bet. Tūc obstupuit
rex: z surgens p̄pere
ait. Nonne tres tm̄
mism̄ in ignē? Et ec
ce video viros quat
tuor ābulātes i me
dio ignis: z sp̄s q̄rti
sillis est filio dei, qđ
de angelo intelligi p̄t. Tūc vocauit eos rex:
z egressi sūt. Et mirabāt oēs qđ capill̄ eorū
nō ēēt adust̄: nec etiā saraballa immutata.
Et ait rex. Nō ē de⁹ ali⁹ qđ ita possit saluare.
Et posuit edictū: vt qđ blasphemā loqueret̄
in deum eorū periret: z dom⁹ e⁹ vastaret̄, z re
stituit eis p̄ncipatū prouinciarum.

Tertia visio danielis. Cap. iii.

Equitur tertia

visio danielis: quā nō scripsit
daniel: s; ē eplā regis quā scrip
psit vniuerso regno suo postqđ de bestia resti
tut⁹ est i hoīem z i regnū. In qđ p̄dicauit mī
rabilia qđ fecerat apđ eū dñs excelsus. Forma
aut̄ eplē hec ē quā interfecit daniel op̄i suo
Ego nabuchodonosor florēs z elat⁹ in sup
bia: somniū vidi qđ p̄terruit me, z p̄uocatis
cūctis sapientib; babilōis solutionē ei⁹ non
indicauerūt mihi donec ingressus ē collega
daniel cui nomē bal
thasar, qđ h; sp̄ritus
deorū scōz: z dixit ei.
Videbā sup stratū
meū, z ecce arbor in
medio terre: p̄ceritas vsq; ad celū, z aspe
ctus ei⁹ vsq; ad terminos t̄re, z esca vniuerso
rū in ea, z sub ea habitabāt aīalia z bestie, z i
ramis ei⁹ volucres: z ex ea vscēbat oīs car
ro, z ecce vigil z san
ctus d̄ celo descēdit
et ait. Succidite ar
borē z ramos z fru
ctus ei⁹ z fugiant ex
ea bestie z volucres
Verūtamen germen
ei⁹ in terra sinite, z cū feris ps ei⁹ i herbis ter
re. Cor ei⁹ ab hūano cōmutet̄, z cor fere def
ei: et septem t̄pa cōmutent sup eā. In senten
tia vigilū decretum est: z petitiō scōz est do
nec cognoscāt viuētes: qm̄ dñas excelsus in
regno hoīm et cui voluerit dabit illud. Tūc

Theologi aut̄ dicūt
duas esse vires anie,
superiōrē quā ratio
nabilitatē, inferiorē
quam sensualitatē: di
cunt, z sic forte in sen
tētia nō differūt p̄his
losophi z theologi.

Ipe ei rex fecerat euz
sibi secundū z quasi
collegam suum.

Vigiles solemus ap
pellare castrorum cu
stodes vigilantes de
nocte, qbus sillis erat
ille.

daniel tacit⁹ cogitabat q̄si hora vna cōturba
tus: qz mala portendebant regi: z ait Tu es
rex arbor illa qđ inualuit: z prās tua i termi
nis terre, z audisti perurgile sniam altissimi
sup te. Ab hoib; cūctis te: z cū feris erit habi
tatio tua. Fenū vt bos comedes septē t̄pa, z
anni mutabunt sup te donec scias qđ domi
net̄ excelsus sup regnū hoīm, z relinquet tibi
germen radicis: qz regnū tuū restituet tibi.
Quāobz audī p̄siliū meū. Peccata tua
elemosynis redime: forsan ignoscet tibi de⁹.
Factū est aut̄ p̄ annū deambulabat rex i au
la z loq̄bat in spū elatōis dicēs. Nōne hec
ē babilon quā edificauī i robore regni et in
gl̄ia decoris mei. Adhuc erat fmo in ore ei⁹
z vox de celo ruit. Tibi dñ nabuchodonosor
Regnū trāsibit a te: z cū feris habitabis sep
tem t̄pib; donec scies qđ dñet̄ excelsus in re
gno hoīm. Eadē hora ex hoib; abieci⁹ est: et
fenū vt bos comedit donec capilli eius cane
scentes in similitudinē aquilaz cūscerent: et
vngues eius q̄si vngues auis. Iḡ post di
es diffinitos a dño: ego nabuchodonosor le
uauī oculos ad celū z sensus meus reddi⁹
est mihi: z bñdixi altissimo cui potestas sem
piter na: z nō ē qđ dicat ei⁹ qre sic fecisti. Et re
quiescēt me optimates mei z in regno meo
restitutus sum, z magnificētia amplior: red
dita est mihi. Ex his apparēt, z epiphanius
attestat qđ nō corp̄is mutatiōem sed mentis
alienationē passus est, z ablat⁹ est vsus lo
gue ad loquendū, z herba data est nature co
bus humane. Et videbat ei qđ bos esset i an
teriorib; z in posteriorib; leo fm̄ mysterium
tyrannoz qđ in p̄ma etate voluptatib; dedit
z ceruicōs iugo bestial subduntur. in fine ve
ro interficiūt: diripiunt z p̄culcant. Vni
q; egrediebantur z videbāt eū: solus daniel
nō egrediebatur, qz toto t̄pe alienatōis eius
orationi p̄uocabat, z ad p̄ces eius annū se
ptē q̄s toridē dixit t̄pa in septē mēses p̄siliū
In q̄bo, xl. dieb; infantiā patiebāt z per alios
xl. reuersus ad cor hoīs flebat z supplicabat
deo: adeo qđ ex nimis fletib; caro oculi ei⁹
facti erāt, z itez p̄ alios, xl. dies vertebant in
infantiā donec, vii. mēses p̄plerēt. Post q̄ore
uocat⁹ ē: nō tñ reguit, s; statuti sūt p̄ eo, vii. an
dices, z vsq; ad finē, xij. anoz p̄niam egit, pa
nē z carnes nō comedēs: z vinū nō bibēs. Le
guminib; vtebat̄ z herbis s; p̄siliū danielis
Et cū itez regnasset voluit danielē facere co

Danielis

herede filiorum suorum. Et ait daniel Absit a me
et patrum relinques hereditatem in circumscriptionem
donis inherere. Hic
dicit iosephus qd
bros hebraicos ipse
grece transulit eloq
Et h mutat Dani
el ordinem historie.
Nos aut ordinem psc
qmur.

Est daniel ordinem
historie hic mutauit.
Dm vtes recto or
die enuerat reges ba
bilonis. vt oñdat sub
q viderit. iij. visione
scz sub balthasar. v. a
nabucho.

Catalogus regum babilonis. Caplm. V

Mortuus est

nabuchodonosor magnus. et reg
uit filius eius nabuchodonosor p
eo qd emanubius hostiu templi belis magni
fice decorauit. ciuitate reparas. ita vt nequa
q obidentes valeret flumini auertere. et pat
nis regalibus maiora sup addidit. et diebus. xv
psimauit. iuxta q lapides posuit grades in
star montis. et supplauit arbores. et ortu q
suspensilis dicebat. eo q pyrox et q i finibus me
die nutrita fuerat. regione sua aloge videre
desideraret. Huius meminit megasthenes i li
bro iudiciorum. et asserit eu fortitudine et actu
magnitudine hercule transcendisse. S. et dio
des i libro coloniorum dicit. q iste nabuchodo
nosor obsedit tyru tribus annis et decem mensibus
Eo mortuo reguit p
eo amilinarapagus. Tyrus insula tunc tps
hic e eulimoradach fuit. et volebat ea co
tinuare terre. s. p.
qui. xxvij. anno tras
mignois mense. xij.
xxvij. die messis suble
summauit
uauit caput ioachim
regis iuda de carcere. et posuit thronu eius su
per thronu regu qui erant cu eo in babilone
et comedeat coram rege cunctis diebus vite sue
et hac fecit cu eo misericordiam. qz pater eius non
seruauerat ei fidem Tradit tñ quida q eull
moradach frater minor nabuchodonosor.
in diebus electiois paterne. multa egit ipse in
terra. et patre restituito accusatus apd cu mis
sus e in carcere. vbi ioachi erat vsq ad mor
te fratris sui. Cuius regre cepisset. eleuauit io
achim que sociu habuerat i carcere. timensq
ne resurgeret pater su q de bestia redierat i
boiem psuluit ioachim Ad cuius psulu cada
uer patris sui effossum diuissit i. ecc. pres. et de
dit eas trecis vulturibus. Et ait ad eu ioachi

Non resurget pater tu nisi redeant vultures
in vnu. Hic habuit tres filios. egeffariu. qz
regusardictus est. et labosardochu. et nabar q
balthasar cognouit e ad que post regna fra
tru regnu deuolutu est.

Quarta visio danielis. Caplm. VI.

Equitur quar

visio danielis. no fm ordine libri
et s. fm historia. i q vidit fm is
magines quatuor bestiarum quatuor regu q vidit
nabucho. i statua quadrisformi. s. additus e de
antichristo et die iudicii. Porro anno pmo
balthasar vidit daniel somniu. cuius summa
scribes ait Videbat. et ecce quatuor venti pur
gnabat i medio mari. Hic sunt angelice prates
q laborat p regnis mundi qbz psut. et quatuor
bestie ascendeant o mari. pma qsi leona. et ha
bebat alas adle. Et auulse fuit ale eius et sblata
e de tra. et sup pedes qsi ho stetit. et cor eius da
tu est ei. Hoc e regnu assyriorum qd ppar leon
ne ppter violentia et libidinis impatientia. qz leona
sp in colu gestit. Alas adle habuit ppter logez
uitate. Ha in scda etate inchoas sub saruch
pano abrae. et descendit vsq ad qnra sub bal
thasar. Quare ale auulse sunt et stetit vt ho
et cor ei datu est. ad delectionem nabucho. rez
spicit et restitutor. Scda bestia filis vrsi i
pte et tres ordines dentiu erant in ore eius.
et in dentibus eius pncipes tres. et dicebat ei.
Surge comede carnes plurimas hoc est re
gnu persaru. qd coparat vrsi ppter patientia
am laboris et vici pccate. Ha p pulmento
sale utebant et cardamomo. sed filis fuit vrsi
so in pte. no ex toto. qz in plm dei nihil cru
deliter egit. vñ in zacharia dicunt equi albi.
Tres ordines den
tium habuit. id e tria
regna in pncipio sui
medoz. psaz. et chal
deoz vel tres princi
pes habuit sup cen
tum viginti satrapas. Q dicebat ei. comede
carnes plurimas. hoc referi ad asueru. cui
dixit aman vt occideret iudeos. Tertia be
stia qsi pardus. et habebat alas autis. et quatu
or capita erat in ea. et tras data est ei. hoc est
regnu grecorum. qd coparat pardo q salu ru
it in morte ppter impetu alexandri. Et vari
colores. diuersa sub eo regu significant. Alas
habuit. qz nihil velocius victoria alexandri

Historia libri

Quattuor capita ei⁹
quatuor sunt alexandri
successores. Nec hac
præter habuit a se ale
xander. s. fuit p̄ga fu
roris dñi i filios pe
stilentis. Quarta be
stia terribilis et fortis: dentes ferreos hñs. cor
medes et reliq̄ pedib⁹ ꝑculcās. H̄ ē regnū ro
manoz. qd̄ nulli bestie cōparauit Daniel. vt
quicqd̄ feroc⁹ in bestiis cogitamus. intelliga
mus in romanis. Hebre⁹ tñ dicit simile fuis
se ap̄ro. fm̄ illud psalmiste. Astitit eā aper
de silua et singularis fer⁹ depastus est eam.
Hoc regnū cetera ꝑculcauit. Qd̄ sequit⁹. z ba
bebat cornua decē respicit ad finē mūdi. qz
tūc regnū romanū diuidet in decē regna. qd̄
significatū ē ꝑ decē soles in vaticinio sibylle
et ecce cornu aliud parū ortus est de medio
eor⁹. Hic ē antichrist⁹ de tribu dan ignobil⁹
in obscuro loco babylonie nascitur⁹. Ex se
minib⁹ quidē parentū ꝑcipiet sed post cōce
ptum spūs malign⁹ descendet in vterū mris
cul⁹ p̄tate deinceps puer alet nascet⁹ adoles
cet. Vñ fili⁹ p̄ditiōis dñi. Eterit de cornu
bus primis auulsa sunt a facie eius. tres re
ges de decē prius interficiet. reges scz affrice
egypti z ethiope. Tūc alij septē victori colla
summittet. Et ecce quasi oculi hoīs erāt i eo
id est alta et mirabil⁹ sciētia. qz magice mira
cula faciet. z inueniet thesauros absconditos
Et erit ei os loquēs ingētia. qz deū se dicit z
circūcidet se. dicit se messia esse. ꝑfluēt ad eū
iudei. reedificabit templū. et solū suū ponet
i eo p̄uertet ad se hoies terrore. mūerib⁹. mī
raculis. belia et enoch interficiet. Aspiciēbā
hec. id est. p̄tatem hui⁹. donec throni positi
sunt. de q̄bo in euāgelio. Sedebitis sup̄ thro
nos. et antiquus dicit⁹ sedit. idē eternus su
det. qui apud iohannem sol⁹ in throno sedet
Vestimentū ei⁹ quasi nix candidū et capil
li ei⁹ quasi lana munda gloriā maiestatis ei⁹
significat. Thron⁹ ei⁹ flāme ignis. rote eius
ignis accensus. Hoc est qd̄ alibi dicit⁹ in ps.
Ignis ante ip̄m ꝑcedet. Flui⁹ igne⁹ z rapi
dus egrediebatur a facie ei⁹. qd̄ celeritate iudi
cij notat. quā dicit apls in momento. in ictu
oculi futurā. Vñ illū ministrabāt ei. z
decies centena milia assistebāt ei. Inculcatio
est. Nā decies. c. milia. idē est quod milia mi
llium. hoc ad exercitus angeloz referit. Iudi

Alexander iudeis ali
cui p̄ se honore quē
habuerat ꝑtingere.
p̄ij. q̄ sibi succederet
stituit. q̄ru⁹ quatuor
tantū regnauerūt.

cium sedit. et libri aperti sunt. i. iudicib⁹ sede
rib⁹ scientie singuloz patebūt. Et vidit q̄
interfecta esset bestia quarta. aliarūq̄ ablata
esset potestas. qz tūc cessabit om̄is platio. cū
tradet xps regnū deo p̄ri. Et ecce cū nubib⁹
celi quasi fili⁹ hoīs veniebat. qz xps batulis
nubib⁹ descendet in aera. fm̄ illud. Ita veniet
quēadmodū vidistis eū cūte in celū. vñq̄
ad antiquū dieꝝ puenit. qz christ⁹ ꝑ oīa eq̄
lis est patri. et dedit ei potestatem. et honore z
regnū sempiternū. Cūq̄ vidisset hec daniel
accessit ad vñū de assistētib⁹. et querebat sc̄i
tatem. Qui exposuit ei singula. hec addens d
antichristo. Sanctos altissimi ꝑteret. z tra
dentur in manu ei⁹ vsq̄ ad temp⁹ z rēpora z
dimidiū rēporis. id est vsq̄ ad annū z duos
annos et dimidiū anni. Hebre⁹ em̄ noietē
poris significat annū z ꝑ numerū pluralē
duos annos. Hebre⁹ em̄ habet dualē nume
rum sicut et grecus. Breue erit temp⁹ hoc.
s. nisi abbreviati esset illi. nō salua fieret om̄
nis caro.

Vñ quinto danielis. Caplin. VII

Equitur quint⁹

f
sio danielis. hebraice septa i eo
ꝑcedēs p̄o chaldaice. Anno
tertio balibasar ego daniel erā i elam regiōe
i iussis q̄ ē metropolis elamitarū. q̄ in iudib⁹
vocat echbaranis. In q̄ vt ioseph⁹ dicit⁹
cit daniel mansoleū regū. Et vidit in visione
me esse sup̄ portā vlat. Et est vlat nomē por
te. vñ la⁹ ante portā. Et ecce arles vnus sta
bat añ paludē habēs cornua excelsa. et vñ
excels⁹ altero atq̄ succrescēs. Hic ē cy⁹ po
tentior dario. et vtilabat cornib⁹ s. occidēt
aquilonē et meridiē. et om̄es bestie nō pote
rūt resistere ei. Hoc ad ip̄m regnū referit. non
ad p̄sonā. et ecce hīc⁹ veniebat ab occidēte.
z nō tāgebat terrā. Hic ē alexand⁹ quasi vo
lās. ꝑ inuia queq̄ gradens vt hīc⁹. vel ab
hīrcis oculoz quos diuersicoloris habuit
Et venit ad arietē quē viderā et efferat⁹ em̄
eū. z ꝑcussit arietē z ꝑminuit duo cornua ei⁹
qz daniū arsamī filiū ꝑcussit. z medos z plas
sibi subiecit. et orta sūt ei quattuor cornua. i.
quattuor successores. de quib⁹ suo loco dice
mus. De vno ex eis egressus est cornu modū
cum. z factū est grande. Hic est antioch⁹ epi
phanes. descendēs. a seleuco. Qui dñi eēt ob
ses rome. euasit in regnū et magnificat⁹ ē cō

Danielis

tra meridiem, i. contra egyptios, et contra orientem
i. eos qui in pside res nouas moliebant, et
contra fortitudinem celli, i. filios isrl' Et delectit
de stellis, et cōculcauit eas et vsq; ad pncipē
fortitudinis, i. deū magnificat est, et ab eo tu
lit iube sacrificiū, et delectit locū sanctificatio
nis ei? q; in tēplo statuā iouis posuit, Et au
diuit vnu de sanctis loquēte ad alterū et dīcē
tem, Usq; quo iuge sacrificiū et sanctuariū et
fortitudo cōculcabit, Qui rēdit, Usq; ad ve
spērā et manebit dies mille, ecci, et mūdabit san
ctuariū, q; a pmo ingressu anthiochi in bies
rusalē vsq; ad mundatōē tēpli factā a iuda
machabeo p successiōē diei et noctis fluxer
ūt sex annis, mēses tres et dies viginti, Cūq;
q̄reret daniel itelligētā somnū, gabriel vēit
ad eū, et idēcauit ei, Et p hmoi vñiōēs scōz
(vt ait ioseph) deprehendit error epicureoz, q;
hūc mūdū sine rectore, et sine dei puidētā
casu ferri cōfirmat, q; si mūd? sine p̄sule eēt
olim deperisset, sicut nauis desolata rectore,
nec fīm pphetas oīa puenirēt.

Uisio sexta.

Caplm. viii.

Equitur sexta

danielis, q̄ q̄rta est in danielē, s; hīero, sexta eam vocat in plogo
abachuch, et hec chaldaice sc̄pta ē. Factus ē
vt cyr? et dari? obsiderēt balthasar i babylō
ne balthasar vō fecit grāde p̄sultū optima
tibi suis mille, et fecit vt afferēt vasa q̄ aspor
tauerat nabuchodo, au? su? de tēplo dñi, et
bibebāt in eis rex et optimates et vxores et
p̄cubine ei?, et laudabāt deos suos scōz; lo
sep̄hū solēntas erat i babylone instituta ob
tuitōz; vñb; Fabulant̄ hebrei q; balthasar
itellegerat, lxx. ānos captiuitatē, q̄s p̄dīcerat
hieremias fluxisse et
tū hebrei nō erāt libe
rati a iurisdīcīe sua
Vñd ecultabat rōijs
suis grās agebat Sa
ne illa annoz septua;
gena nōdū fluxerat s;
septia decas tā decur
rebat, In eadez hora
apparuit tra eū man?
scribēs i pariete, Cū
q; rex vidisset et manū
et scripturā incertū est vtz astātes vidissent
manū, scripturā q̄dē viderūt, Postq; man?

Al' t̄do, q; putabat
hostes recessisse, cū
illī ad diuidēdū flu
uū abissent, vt iu
xta ciuitatē vadabī
lē facerēt, Al' q; cō
federati ei darius et
cyr? ill' fecit p̄sultū
sed illi inter epulas
occiderūt eum

euauit cōturbat? ē rex, et genua eius ad se
inuicē collidebant, et exclamauit fortiter vt i
roducerent magi chaldeoz Et ait ad eos,
Qui legerit scripturā hanc et interpretatiōē
eius dixerit purpurā vestiet, torquē auream
habebit i collo, et tertius erit i regno meo, i.
vñus erit t̄rū pncipū q̄ p̄sunt satrapis Il
li autē nō potuerunt scripturā legere, Et in
gressa est regina, nō vxor fm porphitū, sed
aula fm iosephū, Vel mater fm origenē Et
ait ad regē, Est vir in regno tuo qui sp̄ritus
deoz habet, quē pater tuus, lauius pncipē
magoz p̄stituit Dic vocet, et omīa dicet tibi
Cūq; intrasset daniel p̄misit ei rex mūera q̄
et sup, Qui respondit, Munera tua sint tibi
vel altari da Scripturā autē legam tibi rex et
exponā Hosti q; de? excelsus dederat regnū
patri tuo et nō cognouit, p̄pterea fenū vt bos
comedit donec cognosceret, Tu quoq; cum
scires hec omīa, aduersus deū celi eleuatus
es et vasa ei? pphanasti tradēs ea manib; im
mundis, et bibēs in eis deos laudasti q̄ nec
viuunt, nec sentiūt, deū vero q̄ statū tuū in
manu sua habet nō glificasti, p̄pterea ista co
rā te exarata sunt Dane, tethel, phares, q̄s
sonat numerus, appētio, diuītio, Et ē sensus
Numerauit deus regnū tuū, id ē cōplenit il
lud, et ēdictū p simile pecunie que numerata
tollit et absconditur, Appensus es in statera,
et inuētus es minus habens, id ē, iusto del
iudicio minus viues q̄ putabas, Diuisus ē
regnū tuū, et datū ē medīs et p̄sīs, vñ fractū
ē regnū tuū Nā phares fragmentum signi
ficat Et tradidit rex
munera danieli q̄ p
miserat, Eadē nocte
capta ē babylon Nā
cyr? diuiserat eufratē
longe a ciuitate p plures riuos vt aluēū q̄ i
fluebat in ciuitatē vadabilē faceret, et p ipm
ingressi sunt hostes i ciuitatē sub muro, et in
terfectus ē balthasar, et successit ei darius in
regnū, annos natus, lxx, duos, vbi alij libi
habent, lxx, alij, clj, Nā cyr? ei tanq; maio
ri honorē in omībz deferebat, Quod autem
eadem nocte visionis capta sit ciuitas: appa
ret in esā, qui loquēs ad balthasar ait, Po
ne mensam et p̄templare in specula comedē
tes et bibentes surgite p̄ncipes, arripite dy
peos Quidam tradūt q; mater balthasar
p qua factus ē hor? suspensibilis filia fuit

Historia libri

darij. et qz balthasar filiū nō habebat. dari⁹
festinabat occupare regnū.

Visio septima.

Caplm. ix.

Equitur septi^{ma}

Ivisio daniel. Porro dari⁹ sumēs
danielē duxit eū secū i mediam
Et fecerat eū vnū de tribz satrapis q̄ perāt. c
et. x. s. in danielē spūs dei amplior erat. Et
cogitabat rex p̄stituerē eū sup omne regnū.
Vnde principes inidebāt ei. et querebāt oc
casionē accusandī eū et latere regis. i. pro eo
q̄ erat ex latere regis Fabulantur hebrei qz
querebāt occasionē in finone tactu nutu. vñ
internūcio ad reginā vel ad aliquā p̄cubis
narum regis nullāqz causam reperire potue
runt eo q̄ fidelis esset et sup thesauros erat.
dicit ioseph⁹. qz a deo iustus erat vt munera
oblata respueret Et dixerūt p̄ncipes Non
inueniet⁹ occasionē aduersus eū nisi in les
ge dei sui et surripuerūt regi dicentes Cōsili
um interunt cūcti principes regni tui z satra
pe z iudices q̄ quicūqz petierit aliqd a quo
cunqz deo vñ homine vsqz ad dies. xxx. nisi a
te rex mittat in lacū leonū Nūc itaqz confir
ma sententiā et scribe decretū et adq̄euit rex
Porro daniel ingressus ē domū suāz et fene
stris apertis in cenaculo suo cōtra hierusa
lem tribz temporibz in die flectēs genua ora
bat Tribz horis orabāt iudei in die. scz hora
tertia sexta et nona sicut legitur de apostolo
q̄ tribz vicibz orabat i die et de petro et ioan
ne q̄ ascendebāt ad horam oratiōis nonaz.
In tertia orabant qz tūc eis dat⁹ est decalo
bus i syna In eadē orat ecclesia qz tūc est da
tus sp̄ritus sanctus sup ap̄stolos In sexta ora
bant qz tūc erectus est serpens eneus i des
serto In eadē orat ecclesia quia tūc ē christ⁹
suspensus in ligno In nona orabant qz tūc
dedit petra aquā in cades In eadem orat ec
clesia qz tūc de christo lāceato exiuit sanguis
z aqua Cūqz inuenissent vñ illi danielē orā
tē accusauerūt eū ad regē de transgressionē
decreti Et cōtristatus rex posuit cor vt libe
raret eum laborans vsqz ad occasum solis
Qd̄ intelligentes vñ dixerūt Scito qz lex
hui⁹ regni est vt decretū regis nō liceat imu
tari Tūc miserūt danielē in lacū leonū z ob
signauit rex anulo suo et annulis optimatū
lapidē q̄ p̄ ianuis posuit⁹ erat Et incenatus
rex totā noctē duxit in somnē z diluculo redi

it rex ad lacū. et flens exclamauit Daniel ser
ue dei valuit ne deus tu⁹ liberare te a leonibz
bus Qui respondit Deus meus misit mibi
angelū suū et cōclusit ora leonū. quia nō est
inuenta in me iniquitas Forte quia vidit
angelū vocat hec picopa. id est. visio Et edu
ctus est daniel de lacu leonū i nullo lesus Et
dixerūt qui accusabāt eum: nō dei puidēta
hoc factū sed quia saturati erāt leones Tūc
rex iussit leonibz mltas carnes apponi. eisqz
satiat⁹ accusatores danielis misit in lacū cū
vñoribz et filiis. et nō puerūt vsqz ad paul
mentū donec arriperēt eos leones. z omnia
ossa eorū cōminuerunt Tūc scripsit dari⁹
us vñiūerso regno suo dicens. Paucaut oēs
deum danielis. ipe est cū de⁹ vñes et eter
nus in secula. et egrotauit daniel per dies
plurimos Cūqz surrexisset faciebat opa re
gis. forte mansoleū in echbatanis. qd̄ bacte
nus manet vt dicit iosephus ita mirabile vt
ea die qua p̄spicit putetur esse p̄structū Ibi
sepeliūt medoz reges. et p̄sar pariter z par
thorum z cui cura illi⁹ cōmittitur: sacerdos
est medorū.

Visio octava.

Caplm. x.

Equitur octava

Ivisio danielis. In āno p̄mo da
ri filij asueri. q̄ et astrages dicit⁹
est. q̄ subingauit sibi regnum chaldeoz. ego
daniel intellexi in libris hieremie vt cōple
rent⁹. ad completionē appropinquaret⁹ des
olationis hierusalē anni. lxx. et orauit domi
nū in ieiunijs et sacco et cinere dicens Iussit⁹
es dñe peccantim⁹ iniquitatē fecim⁹ et addu
xisti eam sup nos. auertat⁹ obsecro ira tua a
ciuitate tua hierusalem et monte sancto tuo
Ostende faciē tuā sup sanctuariū tuum qd̄
desertū est Exaudi domine. placare domine
attēde et fac ne moreris. Adhuc me loquēte
ecce vñ gabriel terigīt me in tēpore sacrificij
vespertini. et ait. Ab exordio precum tuarū
egressa est liberationis sententiā a deo Ego autē
veni vt indicarem tibi eaz et etiā quedā alia
quā vñ desideror. es tu. Tu ergo animado
uerte visionē. et sermonē intellige Tūc ape
ruit ei liberationē sp̄rituālē futurā p̄ christū
Forzan iminentē pro qua orabat differt. qz
post dicit de ea exauditu⁹ ibi. noli metuere.
Addidit etiā de destructionē p̄ rhomanos. se
ptuaginta hebdomades abbreviare sunt sup

Danielis

populum tuum, et sup urbem tuā sciam, vt
plummet puaricatō, et finē accipiat peccatū
et delcatur iniquitas, et adducat iusticia sem-
piterna, et impleat visio et pphetie et vngat
scitificatō. Scito ergo et animaduente, ab
ectu sermonis vt itez edificet hierusalē, vsq
q ad chīm ducē hebdomades, vij, et hebdo-
mades, lxxij, erunt. His pbs xpi incarnatio
nem designat angel⁹ qui legē et pphetias im-
pleuit, peccata tulit, et iusticiā adduxit, et vng-
tus ē oleo leticie p psonis suis Et pposu-
it hebdomadas nō diez sed annoz vt lepte
anni sint hebdomada vna Abbreniatis pō
dicat, vt intelligam⁹ annos lunares qui bre-
uiores sunt solaribz, xj, diebz. Septuaginta
ergo hebdomades annoz solarū, faciūt an-
nos, cccc, lxx, lunariū pō annorum faciunt
annos, cccc, xc. Est ergo sensus, q ab exitu
sermonis vt reedificet hierlm vsq ad ducē
chīm fluxerunt anni lunares, cccc, xc. Cepit
ergo beda numerare, a, xx, anno regni artar-
xerxis, in quo neemias pincerna eius impe-
trauit ab eo vt restituerent murt hierusalē, et
restituit eos in multa angustia Ab illa inquā
licentia a rege accepta vsq ad xpi passiōez
fluxerūt anni lunares, cccc, xc, et hāc summa
annoz cōputat fm annos regū qui defecē-
runt vsq ad, xvij, annū imperij tyberij cesa-
ris. Et statim modicū iterferuit daniel dere-
edificatōe facta p neemiam dicēs Et rursus
edificabit platea et murt in angustia tēporū
ppter timorē De, lxx, pō hebdomadibz anno-
rū, separauit daniel vltimā dicēs Confirmā-
bit aut pactū multis hebdomada vna Qd i
telligendū est de tribz annis et dimidio, qbz
pdicauit christ⁹ et qd p rōbz pmisserat pfirmā-
uit Nam iā tres anni et dimidi⁹ hui⁹ hebdo-
madis nouissime pterferat, qm baptizatus ē
dñs, et in dimidio eiusdē hebdomadis reser-
uato circa finē officiet hostia et sacrificiū, i, ve-
niēte veritate cessabūt ymbre, et in tēplo erit
abominatio desolationis, i, abominanda et
desolāda erūt sacrificia, p mortē xpi et vsq
ad finē mudi durabit hec desolatio. Supra
pō i littera posuit daniel tēpus mortis chri-
sti dicēs, et post hebdomades, lxxij, subau-
dit, vij, et nouissimā, quam in duas ptes di-
uisissimā, occidet christ⁹, et nō erit eius pls
qui cum negatur⁹ est. Dixerūt em̄, Nō habet
mus regē nisi cesare, Et alibi, hūc nescim⁹ In hebreo non ha-

vi sit, Qd pō sequit, Et ciuitatē et sanctua-
riū dissipabit pls: ad
lxx, hebdomades nō
ptinet. S; pphetato
tpe aduent⁹ xpi et mor-
tis, pphetauit quid rē
tūū erat populo; q noluit eū recipere dicēs
Et dissipabit ciuitatē et sanctuariū pls scz ro-
man⁹ cū duce suo vcturo, et finis ei⁹ erit va-
stas, et post finē belli statuta a deo i eternū
desolatio. Et nota q ex duobz que hic legūt
scz vngat scitificatō, et deficiet hostia sumit
illud qd solet dici iudeis. Cū venerit scitificatō
sanctorū cessabit vinctio vestra. Africanus
huic enūeratōi bede
psonat in principio, s; in fine differt Nō em̄
extēdit, lxx, hebdoma-
des nisi vsq ad, xv, an-
nū tyberij, in quo baptizat⁹ est xps, Tertul-
lianus pō inchoat nūerare hebdomadas il-
las a pmo anno darij in quo egressus est ser-
mo a dño ad danielē p angelū, vt itez, reedi-
ficarent murt hierl; Et extēdit eas vsq ad
captiuitatē factā p romāos Et tūc ptinet ad
lxx, hebdomades qd dictū est, qz ciuitates et
sanctuariū dissipauit populus cū duce vctū-
ro, Hebrei sic exponūt, lxx, hebdomades ab
breuiate sunt sup pplm tuū, q, d D daniel sci-
to ab hac die qua nūctibi loquor, Erat aut
ann⁹ prim⁹ darij qui occidit balthasar, et reo-
gnū chaldeoz in pfas medosqz trāstulit, vsq
q ad septuagesimū annū hebdomadarū, i, vsq
q ad ānos, cccc, xc. Hec populo tuo p ptes
accidēt, Primū, pparabit tibi de⁹ sicut pcar⁹
et delebit peccatū, et finē accipiet puaricatio
Nūc em̄ vrbē et tēplo destruat, i, luctu ē po-
pulus s; in breui restaurabit, et nō solū i his
lxx, hebdomadibz hec fiet sed nascetur xps
iusticia sempiterna, et signabitur visio pphē-
tes, vt ppheta nō inueniatur in isrl, et vngat
sancti sanctorū, de q dicitur i ps, Propterea
vntē te de⁹ de⁹ tu⁹ oleo leticie p psonibz tu-
is, qui dicit, Sancti estote, qm et ego sanct⁹
sum, Scito ergo qm ab hac die qua nūc ti-
bi loquor, et del sermone pmitto, q reuertat
tur populus, et hierusalē instauret, vsq ad
xpm et desolatōez tēpli hebdomades nume-
rent, lxx, et alie, vij, in quibz iuxta ordinē suū
dueres fient, de quibz ante dixi, q reuertat

plus et reedificetur platea a neemia et esdra
In fine ergo hebdomadarum complebitur dei sen-
tentia in angustia temporum quoniam rursus destru-
etur templum et capietur ciuitas. Nam post lxxij. he-
bdomadas occidetur christus, et non erit eius po-
pulus qui negaturus est eum, siue ut quidam he-
brei dicunt, non erit eius im-
perium quod putabat se re-
cepturum. Et quid dico
de christo occidendo et ne
gaturus populo penitus de-
seruendo cum ciuitate et sanctuarium dissipaturus
sit populus romanus cum duce vetulo, i. vespasi-
ano. Quo mortuo transactis septem hebdoma-
dis, i. annis, lxxij. heli adrianus a quo postea de-
ruinis hierusalem urbs belia condita est, rebel-
lates iudeos iusto magistro exercitus pugnans
te superauit, et tunc defecit hostia et sacrificium
et usque ad consummationem mundi continuabit
desolatio. Non vos moueat inquisitio hebrei
si prius numerentur vij. hebdomades, et postea
lxxij. et rursus in duas partes diuidatur una.
Est enim hoc idiomata hebrei sermonis et an-
tique latinitatis: ut ante numerum minorem
supputetur, post maiorem, uerbi gratia. Nos in
ista proprietate lingue nostre dicimus uixit abra-
am, c. lxxv. annis, illi e contrario, uixit abraam, v.
lxx. annis. Non igitur ut legitur ita adimplet
sed ut totum pariter supputat ita finem accepit.
Nec ignorandum quosdam illos dixisse, quod una
hebdomada de qua dicimus confirmabitur pactum
multis hebdomada una diuisa in vespasia-
num et adrianum, ut iuxta historiam iosephi ve-
spasianus et titus tribus annis, et vij. mensibus pa-
cem cum iudeis fecerunt, tres autem anni et sex me-
ses sub adriano computentur quoniam hierusalem
omnino subuersa est, et iudei cateruatim cessi-
ta ut iudee quod finibus percelleretur. Hic autem
hebrei non magnopere curantes a primo an-
no dario regis persarum usque ad extremam euer-
sionem hierusalem, quod sub adriano accidit compu-
tari olympiades, c. lxxij. hoc est annos, dc.
xcvj. quod faciunt hebdomadas hebraicas, xcix.
et annos tres, quando corbas dux hebreo-
rum est oppressus, et hierusalem usque ad so-
lum diruta est.

Uisio nona.

Capitulum XI.

Equitur nona visio da-
nielis quam cum
sequenti quidam dicunt esse ynam
Sed hieronymus in hebraica ve-

ritatem tradit esse duas, et utraque scripta est in
danielle hebraice. Porro utraque uidit daniel
ynam quidem uidit, sed alteram auduit anno
tertio regni cyri regis persarum et in eadem
die eiusdem anni in hunc modum. Primo anno
darii, daniel intelligens imminere, lxx. annis
captiuitatis liberande, orauit dominum ut
darius et cyrus liberarent populum suum.
Et data est sententia a deo de licentia redeun-
di danda, et hac egressam a domino supra nunci-
auit danieli gabriel. Et ex tunc darius dispo-
nebat de libertate et licentia danda hebreis
sed preuentus morte non impleuit. Cyrus autem
primo anno regni sui dedit eis eandem liber-
tatem quam habebant indigene et licentia re-
deundi. Ipsi uero quia fere omnes nati erant
in chaldaea: et possessiones ibi habebant, ci-
gebant remanere in terra natiuitatis sue. Pan-
ci uero qui ascendere disponebant in iudeam: pl-
gri erant et morosi etiam usque ad tertium annum
cyri. Quod attendens daniel uehementer aff-
ligebatur dolore quod prius, et orabat dominum ut
qui prius dederat regibus animum libera-
di, daret et populo animum redeundi. Sa-
cui est ergo tertio anno regni cyri primo me-
se, prima die mensis, iugebat daniel trium he-
bdomadarum diebus, panem desiderabilem non co-
medit, carnes et uinum non gustauit, nec usus
est unguento pro balneis more persarum. Die
autem, c. lxxij. dum esset iuxta flumen qui est a
grils uidit. Et ecce uir uestitus lineis, accin-
ctus zona aurea, cuius facies quasi fulgur, ocu-
li ut lampades, torus corporis quasi crisos-
litus, que deorsum erat brachia scilicet femo-
ra tibie et pedes quasi es candens, et sermo eius
quasi vox multitudinis loquentis. Porro ui-
ri qui erant cum eo territi fugerunt et solus ui-
dit uisionem et corruit in faciem suam, sed uir il-
le accessit, et erigens eum et confortans ait.
Noli metuere daniel, quia ex die primo me-
sis quo posuisti cor tuum ut te affligeres co-
ram deo, exaudita sunt preces tuae, et egressa est
sententia a deo de reditu populi, et eadem die ro-
luis ad te venire ut nunciare tibi, sed princeps
regni persarum restitit mihi, c. x. diebus et uno
Cumque tunc egredere apparuit princeps gre-
corum ueniens ut aduersaretur principi per-
sarum et mihi, et aliquantulum feci moram.
Sed nunc uenio ut certificet te de reditu po-
puli et in his nemo est mihi adiutor nisi mi-
chael princeps uester. Hos duos principes

Danielis

grecoꝝ et persarū dicit hieronym⁹ esse ange-
los malos, qui appositū sunt regnīs illīs ad
exercitū. Laborabat itaq; angel⁹ persarū
ne hebrei liberarentur a domino persarum
tum quia delectabatur afflictionibus eorū
tum vt perse diutius affligentes eos graui⁹
peccarent. Laborabat etiam angelus greco-
rum vt perse et captiuitas hebreorū cum eis
transiret in dominiū grecoꝝ. Gregori⁹ autē
vult eos fuisse angelos bonos qui satage-
bant ne tam cito liberarentur iudei, vt si qd
adhuc erat purgandum in eis purgaretur,
et de coquerentur vsq; ad vnguem. Preter-
ea addidit vtrūq; illi. Hunc reuertar vt preli-
er aduersus principem persarū. verū tamē
prius annuntiabo tibi quod expressum ē in
scriptura veritatis de quibuscūq; alijs quorū
geris sollicitudinē. Porro a primo anno
darii orabat daniel pro eo vt stare et robo-
raretur regnum eius, et sollicitus erat d suc-
cessoribus regni persarum volens eos scire
De quorū manifestatione sequitur decima
visio, in qua primum inducitur Daniel lo-
quēs sic.

Visio decima. Caplm. XII.

Go autem a pri

mo āno darii medij stabā in cō-
specu dī, vt confortaret et roborā-
retur ipse dari⁹. Et statim fit metaplasimus q̄
frequēs ē in pphētis. Et introducitur vtrūq;
predict⁹ loquēs ad danielē sic. Et nunc ve-
ritatē annuntiabo tibi, quia ecce adhuc post
darii et cyri q̄ nūc sunt tres reges stabūt in
perside, cambyses, serencides magus darii
filius itaspis: et quartus, serxes filius darii
super omnes erit, et concitabit omnes aduer-
sus regnū grecie. De isto legist, quia succēdit
athenas, et bellum nauale egit apud salamis
nam, quādo sophocles et euripides clari ha-
bebant, et phemistodes in psam fugiēs hau-
sto sanguine tauri perijt. Tūc vtrūq; loque-
batur danieli ptermisit omnes reges vsq; ad
alexandru magnū et ait, Surget p̄ rex for-
tis, et faciet quod placuerit ei, et cū steterit cō-
teretur regnū eius, et diuiset in quattuor vē-
ros celi. In egypto est que est ad meridiē p̄-
mus regnauit ptholomeus lagi fili⁹. In ma-
cedonia philippus qui et arideus frater alexā-
dri que est ad occidentē syrie et babilonie et su-
periorib; locis que sunt ad orientem presuit

seleucus nichanor imperauit Asie et ponto:
et ceteris in eadem plaga prouincijs. Antio-
gonus p̄o ad septentrionem. Et hoc fm or-
bis totius plagas dicimus. Qui autē in in-
dea est ad aquilonē syriā: ad meridiē egyptū
habet. De regno egypti et syrie tantū profes-
quitur daniel, quia sub his afflictus est po-
pulus dei vltimū. Porro post alexandrum
regnauit in egypto ptholomeus lagi filius, a
quo sequētes reges egypti ptholomei dicti
sunt. Post ptholomeu philadelphus post
ptholo, euergetes, post ptho, philopat, post
ptholo, epiphanes. In syria post alexandru
regnauit seleucus, post antioch⁹ soter, a quo
successores antiochi dicti sunt, post antio-
chū theos, post antio, gallaricus, post anti,
magnus, post anti, epiphanes. De his prose-
quitur vtrūq; loquēs ad danielē: incipiens a
rege egypti sic. Et confortabit et austri. Hic
est ptholomeus lagi filius adeo fort⁹ vt pir-
rhū regem epirotarū expulsum restitueret i
regnum, et deuicto demetrio filio antigoni se-
leuco regni sui partem quā antigon⁹ abstu-
lerat restituit, egyptū, phenicē, et regiōes mul-
tas et insulas sibi subiugauit. Cui successit
ptho, philadelphus, q̄ primus ab ethiopia
adduxit, cccc. elephantes, turres ligneas eis
supponens, in quib; posuit armatos ad di-
micandū, sub quo, lxx, interpretes claruerūt
Hic pugnavit contra antiochum, theos re-
gem syrie, sed postea federati sunt. Nam anti-
ochus duxit vxorem beronicē, filiā philas-
delphi: repudiata priori vxore laodice, que
cum redisset in gratiam vtrūq; occidit veneno
vtrum et filium quem susceperat d beronice
gallericum p̄o filium suum fecit regem syrie
Euergetes p̄o qui successit philadelpho in
vltionē beronice sororis vastauit syriā. Sz
audito q̄ pncipes egypti conspirauerāt ad
uersus eum redijt in egyptum, trahens secū
d syriā pdam multam nimis, et simulacro-
rum duo millia, dc. talenta. Porro galleri-
cus duos filios reliquit seleucum et antio-
chum magnum, sed antiochus occiso fratre
suo regnauit, et congressus cum rege egypti
philopatre victus est per desertum fugiens
et pene captus. Philopatri vero successit in
egyptio epiphanes cum esset quattuor anno-
rum, et cepit antiochus magnus infestare eū
Sed principes egypti dimicabant pro pue-
ro, Sub epiphane ontas sacerdos assūptis

Historia libri

plurimis iudeorum fugit in egyptum, et accepit a rege regionem que eltopoleos vocabatur et in ea extruxit templum simile templo iudeorum asserens se implere vaticinium elate scribentis. Erit altare domini in egypto, et titulus eius in terminis eius. Hoc templum permansit annis, ccc. l. usque ad vespasianum qui civitatem ipsam quam dicebatur onie, et templum funditus evertit. Porro antiochus magnus reliquit duos filios seleucum, et antiochum epiphanes sed epiphanes per fraudem electo fratre vel occiso regnavit in syria. Hucusque de ordine historie inter porphyrum et nostros nulla est concordantia, que sequuntur exponit porphyrus de antiocho tantum. Exposuit enim danielis ut infamaret eum, Nos autem mixtum exposuimus de antiocho et antichristo, quedam tamen specialiter de antiocho, et quedam de antichristo, ut illud de antiocho, et comedentes panem cum eo, et cetera, usque illuc, et veniet super eum trieres et romani. Antiochus enim epiphanes dedit sororem suam uxorem epiphanio regi egypti in dolum, qui suscepit ex ea duos filios. Tunc antiochus ingressus est egyptum tanquam visum sororem et nepotes, sed inter epulas fecit occidi virum sororis, et voluit obtinere egyptum, sed egyptii viriliter resistentes deiecerunt eum. Post biennium reversus obsedit alexandriam et ecce legati romanorum missi sunt ad egyptios liberandos quibus federati erant. Cumque applicuissent egressus est eis obvia antiochus, et dum staret in litore dixit ei mare populus lenas. Senatus populusque romanus precipiunt tibi recedere ab amicis suis, Cumque ille peteret inducias respondit: marcus circa illum fecit circulum in sabulo cum virga, et ait. Senatus populusque romanus precipiunt tibi ne egrediaris de hoc circulo donec respondeas. Ad quem antiochus. Si sic visum est senatui et populo romano recedendum est, et recessit ab egypto, sumiliter et quod sequitur de antiocho tantum intelligendum est, et erit in perniciem feminarum. Nam antichristus castus erit ob simulationem religionis. Quod prosequitur deum moazim in loco suo venerabit utriusque agrum. Moazim enim psidium sonat, et antiochus in hierusalem psidium posuit et idolum Iouis, antichristus pro diabolo deum et psidium suum venerabit. Porro antichristo tantum congruit id quod sequitur, et figet tabernaculum suum apud hermo inter maria. Apud hermo interpretatur solitudo sua, et est sensus. Figet tabernaculum solis sui in hierusalem, que sita est inter mare mortuorum et cyrenum et super montem inclytum et sanctum, id est montem oliveti, et ponet tabernaculum suum, et veniet usque ad similitudinem eius, id est ad locum unde dominus ascendit, et nemo auxiliabitur ei, quia audietur vox in aere dicens. Morere et statim fulminabitur. Postea prosequitur visio de antichristi isti tempore, et perversione iudeorum et resurrectione mortuorum dicens. Et veniet tempus quale non fuit ex quo gentes ceperunt esse. Et stabit michael pro filiis populi tui et salvabitur eis omnis qui scriptus erit in libro dei. Et multitudo omnium qui dormiunt in pulvere terrae evigilabunt, alii in vitam eternam, alii in operibus proborum ut videant semper. Non quidem bonos, quia tollitur impius ne videat gloriam dei, sed ut videant opprobrium suum semper. Tu autem daniel signa libri, id est scribe mysteria, sed non exponere. Pertransibunt plures, et multiplex erit scientia, quasi diceret. Relinque posteris materiam exercitii. Et desiderabat daniel scire quanto tempore duraret persecutio antichristi. Et vidit principem perstantem in ripa fluminis, et principem grecorum stantem in altera, et virum indutum lineis stantem in medio super aquas, et dixit ad eum. Uti quo finis horum mirabilium, Et eleuans ille utramque manum iuravit per ventrem in eternum, quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et ait daniel. Domine mihi quid erit post hec. Et respondens ille iuravit idem tempus, sed per alia verba dicens. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, hoc est cum ablato cultu dei et desolato antichristus abominabiliter exhibebit se adorandum, et erit dies mille ducenti, id est tres anni et semis. Postea intulit quid erit post hec. Respondit dicens. Beatus qui expectat et pervenit ad dies mille, ccc. lxxv. Si diebus mille, ccc. lxxv. addantur dies, cly, fient dies mille, ccc. lxxv. Ita post mortem antichristi dabunt lapsus, cly, dies ad penitentiam. Et est sensus. Beatus erit qui post dies persecutonis pervenit ad dies superadditos penitentie. Tu autem daniel interim vades ad presinitum tempus vite tue et requiesces, et in fine dierum stabis in forte tua, id est resurges in ordine tuo.

culum suum apud hermo inter maria. Apud hermo interpretatur solitudo sua, et est sensus. Figet tabernaculum solis sui in hierusalem, que sita est inter mare mortuorum et cyrenum et super montem inclytum et sanctum, id est montem oliveti, et ponet tabernaculum suum, et veniet usque ad similitudinem eius, id est ad locum unde dominus ascendit, et nemo auxiliabitur ei, quia audietur vox in aere dicens. Morere et statim fulminabitur. Postea prosequitur visio de antichristi isti tempore, et perversione iudeorum et resurrectione mortuorum dicens. Et veniet tempus quale non fuit ex quo gentes ceperunt esse. Et stabit michael pro filiis populi tui et salvabitur eis omnis qui scriptus erit in libro dei. Et multitudo omnium qui dormiunt in pulvere terrae evigilabunt, alii in vitam eternam, alii in operibus proborum ut videant semper. Non quidem bonos, quia tollitur impius ne videat gloriam dei, sed ut videant opprobrium suum semper. Tu autem daniel signa libri, id est scribe mysteria, sed non exponere. Pertransibunt plures, et multiplex erit scientia, quasi diceret. Relinque posteris materiam exercitii. Et desiderabat daniel scire quanto tempore duraret persecutio antichristi. Et vidit principem perstantem in ripa fluminis, et principem grecorum stantem in altera, et virum indutum lineis stantem in medio super aquas, et dixit ad eum. Uti quo finis horum mirabilium, Et eleuans ille utramque manum iuravit per ventrem in eternum, quia in tempus et tempora et dimidium temporis. Et ait daniel. Domine mihi quid erit post hec. Et respondens ille iuravit idem tempus, sed per alia verba dicens. Cum ablatum fuerit iuge sacrificium, et posita fuerit abominatio in desolationem, hoc est cum ablato cultu dei et desolato antichristus abominabiliter exhibebit se adorandum, et erit dies mille ducenti, id est tres anni et semis. Postea intulit quid erit post hec. Respondit dicens. Beatus qui expectat et pervenit ad dies mille, ccc. lxxv. Si diebus mille, ccc. lxxv. addantur dies, cly, fient dies mille, ccc. lxxv. Ita post mortem antichristi dabunt lapsus, cly, dies ad penitentiam. Et est sensus. Beatus erit qui post dies persecutonis pervenit ad dies superadditos penitentie. Tu autem daniel interim vades ad presinitum tempus vite tue et requiesces, et in fine dierum stabis in forte tua, id est resurges in ordine tuo.

Danielis

De susanna.	ca. xliij.
De idolo belis et dracone	ca. xliij.
De abachuch	ca. xlv.
De cyro	ca. xlvj.
De licetia redeundi data iudeis.	ca. xlvij.
De anno septuagesimo.	ca. xlvij.
De edificatōe templi	ca. xlv.
De cambise	ca. xlv.

De susanna,

Caplm. xliij.

Equitur hīsto-

ria su-
fane. quā hebre^o nō ha-
bet i libro daniel^e Et vo-
cat eā fabulā. nō q̄ officie
et rē gestā. s; q̄ i ea falsū
legit de sacerdotib; lap-

dat^o quos hieremias adustos testat^o. Et q̄
fabulamur eā scriptā a danielē. cū a quodaz
greco scripta fuerit. quod pbat^o ex eo q̄ que-
daz allusio verbor^o facta sit ibi nominib; ar-
bor^o videlicet. apotoy. cymt. cyse. apotoy. pri-
mi p̄sle. Tales em̄ allusioēs p̄bor^o et arbor^o
nomina nō inueniunt^o in hebreo. In trāsla-
tione quidē nostra vna et eis allusioib; qua
licet legi. vt cū dixisset sacerdotes s; cy-
no respōdit daniel p̄bū. quasi alludēs nomi-
ni scinder te mediu^o Expressius fieret si dice-
ret ita sub ilice. et adderet ilico angelus dñs
scinder te. Eadē allusio potest fieri verbi ad
nomen tēporis. vt si diceret. factū ē hoc feria
secūda. et respōderet. feriat te deus Hāc eā-
dem hīstoriā vocat origenes fabulā in deci-
mo stromatū. id est instructionū. forte secun-
dā editionem quā sub

obelō et asterico cōpo-
suit stromata vocauit:
q̄ p̄ eā plenius nos in-
struit Apparet autē h
factū esse adhuc recētē
capritate. q̄ daniel ad
buc inuenis erat. Por-
ro susanna vxor ioach
im pulcra erat nimis et
exarserunt in eā duo
seniores iudices illi^o
anni. de quib; dicit dñs
Iniquitas egressa est in
babilone a seniorib; iu-
dicib; Tradunt he-
brei. q̄ mulieres in hō

Quid sit obelus et
asterisc^o. require su-
pra ca. in genesi de
diuersis trāslationi-
bus. Luz em̄ quat-
tuor fuissent trāslati-
ones. lxx. ad le theo-
dotis. simachi. ori-
genes trāslatioēs il-
las corrigēs. iij. co-
lūnas fecit. in p̄ma
posuit translationē
lxx. in scda aquile. i
tertia theo. in q̄rta
symmachi. et pueni-
entia trium notauit

clipebant. q̄ dicebāt asterisco. discordā-
se esse de stirpe dauid a trib; trāslatioib; na-
notauit obelo.
scituz Hi statuerunt
in cōmune tēpus quo susannā possent iueni-
re solā. et latuerūt post meridiē i pomerio bel-
chle. Et ingressa ē susanna volēs lauare. vñ
gi p̄ p̄suetudine terre. et misit puellas ad affe-
rēdū oleū et smigmata. Est autē p̄sle smigma
hordeū cū palea vñ faciūt mulieres decoctio-
nē forte ad nitore faciei. Tūc currētes senes
ad eā dixerūt. Lōmiscere nobiscū. alioqn̄ fe-
remus tē te testimoniu^o adulteri. Et elegit su-
sanna incidere in manus eor^o potius q̄ pecc-
care in deū. Et exclamauit. Et accurrētes fa-
mul: erubuerūt cū audissent senes loq̄ Alie-
ra die statuta est susanna in medio ppli. et po-
nentes senes man^o suas sup caput ei^o p̄testa-
ti sunt se vidisse iuuenē. et ipam pariter cōmī-
sceri. et p̄demnauerūt eā ad mortē Et clama-
uit susanna voce magna ad deū. Dñe tu scis
q̄ innocēs morior. Cūq; traheret suscitauit
deus sp̄ritū pueri cui nomen daniel Nō est
credendum his qui dicunt Dantēlem mor-
tū fuisse. et suscitatum tunc et deinceps fuisse
se prophetam. sed tunc manifestauit domi-
nus sp̄ritum sanctum fuisse in eo. qui prius
quasi latens quiescebat. Et ait daniel ad po-
pulum. Reuertimini ad iudiciū. quia falsū
locuti sunt aduersus eam. Cūq; reuer-
tissent separauit. Daniel senes ab inimicem. et
aduocans vnum dixit. Sub qua arbore vi-
disti eos colloquentes. qui ait. Sub cyno.
quam latini dicunt ilicem. vel lentiscum. et
aduocatus alter dixit sub primo. Et acclama-
uit populus in eos propter dissonantiam. et
interfecerunt eos. id est regi tradiderunt in-
terficiēdos. Et factus est daniel magnus in
populo a die illa et deinceps. Et rex astrages
apposit^o est ad pa-
tres suos. et suscepit cy-
rus regnū ei^o. i. regnū
psaz. Forte hic deter-
minatur tēpus q̄ libe-
rata est susanna. quan-
do scz cyrus factus est
rex persaz. et dant^o rex
medoz. Vel poti^o de
terminet temp^o sequē-
tis hīstorie que hic in-
choat. et adhuc stabat

Trāsitus est quem
hic fac hīstoria. va-
lēs forte ad p̄ceden-
tia de susanna. vel
magis ad sequētia d
idolo belis. Tpe ei^o
mort^o astrag^o et succ-
cessiōe danti filij ei^o
adoptiui et cyri ne-
potis. id est. filij fi-
lie eius astrages fa-

Historia libri

regni babilonis. et erat in babilone rex dñ q̄ statim sequit̄. Erat aut̄ daniel p̄uina regis et honorat̄ sup oēs amicos eius. cui⁹ nomē q̄ facit historia potest intelligi fuisse pater balthasar. vel ip̄e balthasar sub quo factū ē a danielē qd̄ legitur in fabula belis et draconis quā fabulaz appellat hebre⁹. eo q̄ falsū legit̄ i eo. et ip̄osibile de trāslatiōe abachuch. Et refert hieronym⁹. q̄ cū dixisset ei hebre⁹ talē trāslatiōez corporale nūq̄ factū ē. respōdit quidā sci⁹ olus q̄ erat cū eis. ezechielē trāslatū d̄ chaldeā in iudeā. Et trāst̄ eū hebre⁹ dicens. In littera exp̄ssū est q̄ ezechiel trāslat⁹ ē in spiritū tu. Un̄ apl⁹ vester caute locut⁹ est dicens. Sine i corpore sine extra corp⁹ nescio de⁹ sc̄it et addidit hebre⁹. nū in hac fabula p̄pheticiū narrat̄. s̄ op⁹ tantū ex industria factū

De idolo belis et draconē. Ca. xxi

Rat aut̄ in baby

lone idoli nōie bel. et ip̄edebant ei oleo singl̄is de similia. xij; artabec. et oues. et vini amphore sex. Est aut̄ artabec ap̄d chaldeos eadem mēsurā q̄ et eph̄ ap̄d hebreos. mēsurā. s̄ artū modior. Et rex babilonis adorabat illū p̄ singulos dies. et dicebat danieli. Quare nō adoras bel. Qui r̄ndit. Nō colo facturā sed creatorē oīm deū v̄luentē. Et ait rex. Nōne videt̄ tibi bel de⁹ v̄nēs. qui tāta q̄tidie comedit et bibit. Qui r̄ndit int⁹ luteus ē. et foris eneus. et nūquā comedit. Et vocauit rex sacerdotes et ait. Nisi dixeritis mihi q̄s comedit imp̄as has moriemini. Si aut̄ ostēderitis mihi quō bel comedit hoc. daniel moriet̄. Erāt aut̄ sacerdotes. lx. exceptis vxorib⁹ et paruulīs. Et venit rex cū danielē i tēplū. Et dixerūt sacerdotes. Nos egrediemur foras. et tu rex pone v̄nū et elcas et claude ostiū. et signa anulo tuo et nisi inuenis mane oīa comesta a bel moriamur. Et posuit rex cibos an̄ bel. Et daniel cribrauit cinerē p̄ totū pavimentū corā rege. et clausum est ostiū. et signatū anulo regi. Sacerdotes aut̄ ingressi sūt illa nocte iuxta p̄suetudīnē suā cū vxorib⁹ et liberis. et p̄sumpserūt om̄ia. Feccrāt aut̄ sibi cuniculos sub terra. et absconditū introitū sub mēsa. Diluculo venit rex ad templū et daniel cū eo. et inuenerunt signa sal

ua. Cūq̄ aperuissent ostiū intus⁹ rex mensas vacuā exclamauit. Magnus est bel. et tenuit daniel regē ne ingrederet̄. et ait. Animaduerte vestigia pedū sup pavimentū. Et irat⁹ rex apprehēdit sacerdotes. et ostēderūt ei ostiola per q̄ ingrediebant̄ et egrediebant̄. Et occidit eos rex. et dedit bel i manū danielis. Qui sibi uertit eū et tēplū. Erat aut̄ in eodem loco dāco magn⁹ latens in fouea. et adorabant eū babiloni Sacerdotes ei⁹ habebāt hydraulia id est. vasa facta de coriis vitulorū. et p̄cutiebāt eā v̄rgis coraulinis. vt facerent sonitū terribilē q̄si tonitruū. ad quē excitatus draco quādoq̄ emittebat fumū. q̄nq̄ ignē. q̄nq̄ v̄l sibiliter apparebat. Et dixit rex danieli. Nō potes dicere. q̄ iste nō sit deus v̄nēs. Et ait daniel. Da mihi p̄tatem. et interficiā eū absc̄ ferro et fuste. Et dedit ei. Tulit q̄ daniel p̄cē et adipem et pilos. et corit pariter. fecitq̄ māsas. et dedit in os draconis. et suffocatus crepuit. Et indignati babiloni dixerūt. Jude Acsi dicerent. Deus fac⁹ est rex. Et dixere reticus vel publica rūt ad regē. Trade nō nus factus est. bis danielē. alioq̄n interficiem⁹ te et domū tuā. et cōpulsus tradidit eis. Qui miserūt eū in lacum leonū. et erat ibi septem diebus. In lacu erant leones septē et dabant eis quotidie duo corpora damnotor. et due oues et tūc nō sunt data eis vt deuorarent danielē. Erat aut̄ abachuch p̄bta in iudea. qui ferebat pulmentū messorib⁹. Et ait angelus ad eum. Fer prandīū in babilonē danieli. qui est in lacu leonū. Qui respōdit. Babilonē nō vidī. et locū nescio. Et tulit eum angelus capillo capitis sui. et posuit eū super lacū. et clamauit abachuch. Daniel serue dī tolle prandīū qd̄ misit tibi d̄s. Et gras agens daniel comedit. Porro angel⁹ restituit abachuch i loco suo. Venit q̄ rex die septimo vt lugeret danielē. et videns eum sedētem in medio leonū exclamauit. Magnus es domine deus danielis. et extraxit eū de lacu leonū. Porro illos qui p̄ditionis eius causā fuerant intromisit. et deuorati sunt in mortē to coram eo.

De abachuch.

Caplm. xv.

Dico abachuch

p fuit de tribu symeon. Dicit p̄dicta captiuitatē hierusalē futuram et

Danielis

aduenientibus chaldeis fugit i sostratenam z erat incola in terra isrl Descendentibus po reliqz sa iude in egyptu qsi peregrinabat in terra sua, et scripsit. Et i pncipio opis causa tur aduersus deum. cur ipi? vastasset populu dei, z sanctuariu ei? cum ipse clamarer z no exaudiret Sed in solationez apuit ei dñs calamitates circūstantiu nationu futuras per nabuchodonosor lōge maiores, z tādē ipm nabuchodonosor, perituz, et ita murmure conuersus est ad preces. Et ostendit illi dñs aduentum christi dicens. Si morā fecerit expecta eum qz venies veniet et nō tardabit Et imp ca? est abachuch nabuchodonosor in plu rima dicens. Ue qui portu dat amico suo mites tens fel, et inebriat euz, vt aspiciat nuditatē eius qd fecit nabuchodonosor sedechie Ultimo scripsit canticū Dñe audiui, zc. Hic dñ ferret pulmentū messoribz dicit domesticis suis. Ibo ad terrā longinquā, cito redibo Si tardauero p dies ferte cibū messoribz. Et cū fuisset in babilone subito superuenit messoribus. Intellexit aut qz celeriter esset populus a babilonia reuersus? Unde patet longe p liberatā sūannā hoc esse factū. Signū autē reditus dedit his q in iudea erant, qz vrsuri essent lumē in ruinis tēpli, vltimāqz repli de solationē predicta, qz gens occidentalis hāc esset actura, Tūc inqz Uelamē sancti sanctorum scindet, z duaz columnaz epistilia auferentur, z quo sint nullus agnoscer. Ipa po i beremo adducēt, z eos in vltimo qui perse cutionē sustinent a serpente illuminabit dñs sicut a pncipio. Et mortu? est abachuch z sepult? in agro pprio sol? Porro d daniēle qñtum supuierit post reditū populi in iudeam nescimus. Defunctus aut z sepult? est in spelunca regali solus cum gloria. Hic est daniel qui dedit signū i mō

bus sup babiloniz am dices. Quando ps mortū a bozea fumigabit veniet finis babilonie, qñ po yez

Hec pba supra sunt d libro epiphani? episcopi cipri cui i spū ritu reuelata sunt qdam secreta pphetarū

lut ignis ardebit, fl nis erit vniuersa terre quādo ad partem nobis aque decurrerint reuertet populus ad terram suā. Qsi flus perint sanguie erunt homicidia belial in vniuersa terra.

De Ciro,

Caplm. XVI.

Est mortez da

p rñ medi cirus monarchiā tenuit oriētis, cui? sedē posuit apd p

fas, licet regnū medoz matius eēt z honorabilius, eo qz perse eū sublimauerāt in regem. Iste fuit nepos darij ex sorore, nepos po asti agis ex filia. Porro astiages vnicā habuit filiā, z vidit somniū qz de genitalibz filie oriebatur vītis que totā occupabat asiā, z accipit a coniectozibz se habiturū nepotem ex filia qui dñs esset asie z ipm deijceret a regno. Qd timens dedit filiā suā vxorem militi plebeio, ne filius ex ea nasceret nobilis z potēs. Preterea filiā pgnantē asciuit, z natū ex ea filium cuiā participi arcanoz tradidit occidendū. Qui credens regnū transire ad filiā suā, filiū eius veritus est occidere, z vni d pa storibus regis tradidit paruulū exponendū in nemore. Qui cū exposuisset eum, z id indi casset vxori, que in dieb illis pepererat, sup plicauit ei mulier vt paruulū deferret et alendū, z ppriū filiū p eo exponeret. Cūqz redisset pastor ad puerū, inuenit canē prebentē ei vbera, z a feris z auibz defendētē. Cūqz tulisset eum ad vxorem allussit ei tanqz diu notē, vocauitqz puerum spartacum, id est, caruluz Spartos em perforce canem sonat. Qui cū esset grandiusculus a pueris ludentibus: factus est rex eorum, et contumaces et inobedientes sibi grauiter affligebat. Quod grauiter ferentes patres eorum verbum detulerūt ad regem de filio pastozis. Quez cum aduocasset rex, z argueret eum qz pueros plagasset, ille intrepidus se vt regem fecisse respōdit. Et ammiratus rex z quedam signa generis sui in eo esse deprehendens: ascito pastore secretius veritatem rei agnouit. Veruntamen timor eius de nepote mitigatus est: estimans qz verbum coniectozum de regno impletum esset in regno puerorum, et eidem cui prius commiserat occidendum, commisit alendū.

non iudicās tamē esse nisi pastoris filiū. Filiū
um qdē illi secretarij sui clanculo dedit par
tri ad comedendū. qz nō obedierat ori ei. et
post idipm indicauit ei. Factū est aut vt asti
ages traderet exercitū illi secretario ad ho
stes expugnādos. ipe vero resedit in mediā
Porro ille nō inemor malefici regis pūa
sit exercitū: vt spartacū regē perfidīs sibi elī
geret. et cognominauit eū cyrū. qd interpretat
tur heres. q. d. Licet reluctet astiages. h ē he
res. Quo facto timēs astiages: dariū p sobri
nū adoptauit sibi in filiū. et collecto exercitu
gressus est aduersus cyrū. et fugerūt perse.
Uxorēs aut eorū et mīres egressē ad eos. et de
tectis posterioribz suis agebāt. Vults ne intro
ire i vteros matrū et renasci. Hoc pudore ex
citati p se acriter redierūt in hostes et vicē ē a
stiages. Cū aut magi exhibuit se illi nepotē
qz victorē. Nā regnū hircanorū pcessit ei. Da
rio pō tanqz fratri matris sue tradidit regnū
medorū. tū sub certa spe reuertēdi ad ipm.

De licētia redeundī data iudeis

Caplm. xvii.

Itaqz cū vniuer

sum regnū deuolutū esset ad eū. i
bui? regni āno pmo suscitauit do
minus spīritū eius. vt impleret verbū hīere
mie. Et dedit libertatē oībz iudeis qui erant
in vniuerso regno suo et licentiā redeundī i iu
deā. et edificandī domū dñi. Excitāt? aut fuit
ex verbis elise. q ante. cc. et. annos scripser
rat de ipō dñm dicentē Christo meo cito cū
p apprehēdi dextera subiciā gētes et regna.
ipe recedificabit domū meā in hierusalē. Ut
q hāc munificā scripturā ipleret. et scripturā li
bertatis et licētie traduxit in vniuersum re
gnū suū dicens. Dñs regna terre dedit mihi
dñs deus celī. credo hūc esse quē gens isra
el adorāt. In hac eplā honorat? est etiā iudeos
vt ascēderēt in iudeā. et qui nollēt ascēdere iu
uarēt ascēdentes in pecunia vestibz et iumēt.
Porro clarissimī iudeorū habitabāt in baby
lonia. id est. in terra babilonis euerse. Baby
lon em. pprie nomē est ciuitatē. babilonia pō
nomē regionis. licet vñ p altero sepe legat?
Inter eos zacharias natus in chaldeā taz. p
phetabat. Hic bñdixit salathiel i filio vocās
eū zorobabel. qd interpretat? magi babilonis
quasi diceret. hic erit magister captiuitatē ba
bylonice. Ad bui? pphete exhortationē pmi

surrexerūt viri iuda. vt ascēderent in hierusa
lem. postea pō viri beniamin et leuite. Pro
pterea vt dicit ioseph? a iuda cognominatū fuit
iudei. Hui? ei nois ples fuerit cause. Sup iu
rim babel legi? q a dedan q cognouit? est iu
das dicit? se iudei. Alibi q a iuda filio iacob.
Alibi q a iuda machabeo. Porro ascēdunt in
hierlm vñ i iudeā alios hortabāt. qz paucos
iuuenit q assentirēt eis. et pphēa tā i exhortatōe
q in apparatu tres annos cōpleuerūt. Igit?
tertio āno cyri regressi sūt sub zorobabel dux
ce. et iesu magno sacerdote adhortatibz colza
charia ppheta. et aggeo iuvene sed nondū p
pheta. Erāt aut circū. l. milia. Fuerūt em de
iudeis qdraginta duo milia. et. cccc. et. l. Re
liqui pō erant seruī ancille et hoies generis
pmiscui. Et remisit cū eis cyrus partē valorū
dñi qnqz miliar qdraginta. inter q ponit iose
phus refrigeratoria qz vsū nō legi. Alie
derūt etiā quidā cū eis. dicētes se esse de gene
re sacerdotū. ppter emolimentū. Cūqz quere
rent scripturā genealogie suē nō inueniēte re
cepti sunt in isrl. qz electi sūt a sacerdotio reuer
si sūt in hierusalē. et in ciuitates iude.

De anno. lxx.

Caplm. xviii.

It est autez an

b
nus septuagesim? relaxāde ca
ptiuitatē. quā pdixit hieremias
Nā et hieronym? pmi annū dē cyri fuisse se
ptimū septime decadis. Itaqz tert? ann? cy
ri fuit septuagesimus. cū psonat ioseph? dñ
cēs. pmo anno impij cyri septuagesim? cō
currebat. id est iminebat. De eodē legi? in pa
ralipomenon. Si qz euaserat gladius. dux
ctus in babilonē fuit regi et filijs eius do
nec imparet rex persaz. et cōpleret? pmo hīere
mie et celebraret terra sabbata sua vsqz dñs cō
plerent? desolatiōis septuaginta anni. De eodē
dē meminit daniel. anno pmo darij intellexi
numex annorū vt cōplerent? desolatiōis hie
rusalē. lxx. anni. Idipm plane pdixerat hie
remias in eplā quā direxit ad trāsmigratio
nē. Cū ceperit inq? impleri. lxx. āni. visitabo
et reducā vos ad locū istū. Alibi tñ vñ dē rel
le hieremias. q aū euerfione babilonis com
pleti cēt. vbi ait. Seruēt gētes iste regi ba
bylonis. lxx. annis. Cūqz cōpleti fuerint an
ni. lxx. visitabo sup regē babilonis. et sup gē
tē istā inq? tate eorū dē dñs. et ponā terrā in iu
litudies sempiternas. Ex hac aut. auro. tate

Danielis

fabulantur in dei ut supra dixim⁹ exultasse bal
thazar: et putuū fecisse. Hic aut loquitur hiere
mias de lxx. annis: nō captiuitatis sed iniqui
tatis nabuchodonosor ex q̄ cepit opprime
re finitimas nationes. Huic opinioni attesta
tur African⁹ agens de neemias. et xx. anno re
gis artaxerxis dicens. Eo tpe regni psarū. c.
xx. anni fuerit euoluti: captiuitatis aut hie
mias. c. lxxv. Eusebi⁹ tñ in libro chronico
videt obloq̄ p̄dict⁹ fm̄ annū darij filij itas
p̄dict⁹ fuisse. lxx. fm̄ auctoritatē zacharie: qui
scdo anno darij scribēs audiuit viz stantem
inter myrteta dicentē. Dñe exerecituū: vsq̄
nō misereberis hierlm: et vrbū iuda q̄b̄ ira
tus es. Iste iā septuagesim⁹ est ann⁹. et post
paucos. Cū se iunaretis p̄ hos. lxx. annos: nū
q̄d ieiunū ieiunastis

Qui fuit ing⁹ in ales
tadria. et p̄ciū orige
nes. et fecit ille clemēs
stromata. i. instructio
nes quasdam.

Quot⁹ post cirū fue
rit dari⁹ regre ita. q̄t
et iaz annis cirus. q̄t
cambiles. quot ere
neides regnauit no
tare poteris.

Quot⁹ post cirū fue
rit dari⁹ regre ita. q̄t
et iaz annis cirus. q̄t
cambiles. quot ere
neides regnauit no
tare poteris.

De reedificatiōe tēpli. Caplm. XIX.
Porro in anno re
gressiōis in iudeā congregat⁹ ē po

polus quasi vir vnus in hierlm. Et edificā
tes altare: collocauerūt illud sup bases suas.
et obtulerūt sup illud holocausta dño mane
et vespere. Fecerūtq̄ solēntatē tabernaculo
rum. Unde p̄o habuerūt ignē nescim⁹: nisi
forte ex calculis veteris altaris excusserint il
lum. Anno aut scdo. mēse scdo lecerūt fūda
mēta tēpli. Qd̄ audientes samarite venerunt
ad eos et dixerūt. Edificem⁹ vobiscū. q̄ ita vt
vos querim⁹ deū vestrū. Et rñderūt duces
isrl. Cōmune est nobis et vob̄ adorare dñm
sed nō ei domū edificare. Hoc em̄ tñ nob
rex ciuis p̄cepit. Cūq̄ apparuissent fūdamē
ta sup terrā: eleuauit p̄ls vocē in iubilatio
nē. Porro q̄dā seniores q̄ viderāt tēplū p̄l
et ulabāt voce magna: nec poterat q̄s cogno
scere clamorē lerātū et plactū ciuiatū. Por
ro samarite indignati ipediebāt man⁹ corū.
Cūq̄ p̄ se impedire n̄ possent dederūt munes
ra principib⁹ regis persaz. q̄ erat positi sup
terram. Qui pecunijs

Quia cū p̄ceptū fu
isset eis a cirō. vt cu
rā ac diligentiā edifi
cationē tēpli impen
derēt a samaritis cor
rupti. negligentes
erant in edificatiōe
templi.

Incidentia.

In dieb⁹ cirī septim⁹ rex romanorū. tarq̄
ntius supb⁹. qui causa tarquinij iunioris filij
fuit q̄ lucretia corrupta. a regno expulsus ē.
Hic genera tormentorū excogitauit. vincula
laureas. fustes. latumias. carceres. coma
pedes. catenas. exilia. metalla.

De Lambise.

Capitulum. XX.

Historia libri

Oratio Cyro post

m ānos sui regni, successit ei fili⁹
e⁹ cābises. q̄ ap̄d eldrā artaxer
ses l'asuer⁹ dr. In historia p̄o iudith p̄t ma
licia suā vocat nabuchodonosor. Tūc p̄nci
pes terre q̄ ip̄ediebāt
hebreos. s. reudethleē.
quē ioseph⁹ dr sc̄ptor
rem oīm accidētū. Et
aliū q̄ iudicabāt syriā
z phenice z oēs regio
nes vltra eufratē scri
psit cambise regi.
q̄ iudei reedificabāt hierl'm vrbē pessimā z
semp regibz p̄fayz rebellē. z tēplū ad similitudī
nē castri: q̄ ob rebellionē pridē destructa fue
rat. q̄b reedificatū statū negaret regi tributaz
annonas. nec etiā pateret regi trāsire i syriā.
Nec at dicebāt se cōmemorare ei: q̄ nō ime
mores salis. i. oīs p̄dimētū qd i palatio e⁹ co
mederāt. q̄s p̄t bñficia eis collata p̄sules
vt interdiceret hebreis reedificatiōē. Quibz
ad q̄scēs cambises potēter interdixit eā per
eplās. Tūc intermissū est op⁹ dei i hierl'm vsq̄
ad secūduz ānū darij. Porro sub cambise
factū est qd in historia iudith legit.

Sequuntur tituli capitulorū in histo
riam Iudith.

De iudith.	cap. j.
De duobz mag ⁹ z dario filio istasps.	ca. ij.
De consummatione templi z zacharia z ag geo.	cap. iij.
De perse.	cap. liij.
De artaxerxe z eldra.	ca. v.
De necmia.	cap. vj.
De reedificatiōe hierusalem.	cap. vij.
De inuentione ignis.	ca. viij.
De obseruatiōe tabernaculorū.	cap. ix.
De dedicatiōe muri z obitu necmie.	ca. x.

Incipit historia Iudith Caplm. I.

Incipit historia

b trāstulit hiero. ad petiti
nē paule z eustochiū de
chaldeo in latinū. Sic li
ber ap̄d hebreos inter hi
storias computat: z inter
agiographa qd dr hiero. in plogo q̄ sic in

choat. Vlginti z duas litteras zc. Sicut
plogo sup iudith alicubi legit inter apo
pha. vltmū est scriptor. qd in ip̄o titulo dep
bendi p̄t. quez synodus nicena in numero
sanctaz scripturaz recepit. Translulit autē
eum p̄t varias z corruptas editiōes magis
sensum ex sensu: q̄ verbū ex verbo sequens.
Mortuo itaqz cyro qdaz arfaxat medus in
echbatanis surrexit: z reparauit eā. et mun
uit eam in expugnabiliter. quasdā ptes me
die sibi p̄ciliās: vt tandē toti mediē impera
ret. Nabuchodonosor p̄o rex assyriorū q̄ re
gnabat in ninie anno. xij. regni sui obtinuit
arfaxat in campo rogau. q̄ est inter eufratem
z tigrim. Hic est cambises cui adhuc p̄t
uēs ninie z regnū assyriorū p̄cessit: z nabu
chodonosor cognominauit. Hic mortuo pa
tre duodecimū illi regni annū agebat. Hic
in regno monarchie nō nisi octo ānis regna
uit. Qui postq̄ fact⁹ est monarchus: exalta
tum est cor eius. Et misit ad omēs q̄ habi
tabāt i ciliicia z dama
sco z libano. z carme
lo. galilea. z samaria z
vsqz in hierl'm. exigēs
ab eis tributa lōge g
uiora q̄ p̄ces sui. Qui
omēs vno animo cō
tradixerūt. Tunc irat⁹
rex iurauit p̄ thronū
sui q̄ defenderet se de omibz. Igit āno. xij.
regni sui p̄cepit holoferni p̄ncipi militie vt
egredere ad regiōes illas: z nulli hominū
vel munitionū p̄ceret oculus e⁹. Qui egredi
sus est cū exercitu: z operuerūt faciē terre
cut locuste. Qui cū vastasset ciliiciā. z melior
potamiā z madanitas: misit ad eū p̄ncip
prouinciarū dicētes. Desinat indignatio tua
circa nos. Veni nob pacificus z vtere fru
tio nostro sicut placuerit tibi. Et descēdit de
montibz cū virtute magna. z obtinuit omēs
ciuitates z destruxit eas: z oēs deos terre
terminauit. Sic ei p̄ceperat nabuchodono
sor: vt ipse solus deus diceret ab his natiō
bus que potuissent holofernis potētia sub
iugari. Et audientes filij isrl' timuerūt valde
ne similia faceret in hierl'm: et in sanctuario
dei: z miserūt in terminos terre per q̄s po
rat iter esse in hierl'm. z munierunt angusta
viāz. z humiliauerūt se corā dño ad rebora
torez beliachim sacerdoti filij iesu filij iose

Nā supior eo null⁹
fuit. voluit em sol⁹
adorari. p̄ deo. Hic
cum egrotaret vol
bat i lectica deferri:
nisi a ceruicibz regi
q̄s oēs superaret.

Judith

deh, vel forte alteri? quē tpe lesus circumit
tebat ad exhortatōne filioz isrl in montibz.
Et operuēt sacerdotes altare dñi cilicio: z
tpe in cinere z cilicio offerebāt holocausta. z
clamabāt ad dñm. Punctatūq; ē holoferni
q; filij isrl parassent se ad resistendū: z mon-
tū itinera pclusissent: z vocauit duces amō
z moab dicēs. Quis est ppls iste qui mōta-
na obsidet: aut q; est virtus eoz? Tūc achioz
dux filioz amon rñdit, replicans ei quō pri-
mo venisset ppls iste d; chaldeā p mesopota-
miā in terrā chanaan Cūq; descendissent in
egyptū, reduxerat eos de eoz in terrā pmi-
sam Qui cū placatus erat eis nemo poterat
eis resistere, cū p; irritabāt eum flagellabat
eos: q; d; eoz erat odiēs iniquitatē. Rūp autē
reduxerat eos in hierlm d; fuit nabocho-
donosor: cui tradiderat eos ppter peccā sua. z
nūc obtinēt mōtana hec. Et addidit achioz.
Persecutaresi de eoz offensus ē eis. z pote-
ris eos expugnare, alioqn non preualebis
eis. Et iratus holofernes dixit. Ut ostendā
tibi q; nō est deus nisi
nabuchodonosor. **Tetranomius** erat
ppls illos sociaberis: cambises, artaxer-
xerz cū illis pariter pere-
as. Tūc pcepit holo-
fernes seruis suis: vt ducerēt eū in bethullā
anteq; castramet; fuerat. Cūq; traherēt eū
fundibularij egressi sunt aduersus eos Et tū-
mētes ligauerūt achioz ad arborē: z recesserūt.
Fundibularij p; soluētes eū: statuerūt
eū in medio sentioz z ppls. Miserāt q; de
hierlm in bethullā duos sacerdotes. z pnci-
pem ozias de tribu symeon. Cūq; exposuisset
eis achioz quare trāsmissus esset ab holofe-
rne ad eos, recepit eū ozias in domū suā. Fa-
ctus est autē vt holofernes inueniret ductum
aqz q; infuebat ciuitatē p aniculas q; ebibe-
bāt aquā d; aluco. z p
latētes rimulas aq; du-
ctus interrupto aq; du-
ctu abstulit eis aqz.
Erāt at nō lōge a mu-
ris fonticuli: quibz ci-
ues furtim vtebāt ad
refocillandū poti; q;
ad bibendū Et dixerūt amonite ad holofe-
rnes. Si vis eos obtinere sine bello z sangui-
ne: appone fontibz custodes Et apposuit: et
defecit aq; d; cisternis post, ex, dices Et clama-

uit populus ad eos qui venerāt de hierlm.
Iudicet dñs inter nos z vos. Melius erat
nob; fuire holoferni q; siti perire. Et dixerūt
sacerdotes. Sustineam; adhuc p qnq; die-
bus: si forte faciet deus nobiscū misericordiā.
Erat autē in ciuitate iudith vidua tribu anis
mulier pulchra nimis: s; casta, de tribu rubē:
que accitos sacerdotes repēdit eo q; ten-
tasset dñm: z terminū diez imposuissent mī-
sericordie ei;. Et ait ad eos. Opus dei factu
ra sum: qd non indicabo vobis. State hac
nocte ad portas ciuitatis: z ozias vobiscū: vt
egrediar p manū vīam Cūq; illi abissent:
orauit ad dñm dicēs. Dñe deus pīs mei sy-
meon: q; dedisti illi gladiū in alienigenas dī-
rige manū ancille tue Nec cōmēdaui factū
symeonis, qd detestat; est iacob: sed vltionē
factā a dño p manus impij. Cūq; orasset la-
uit se z vngit myrto optimo: z induit se vesti-
bus locūditatis sue. z vocauit abram suā. id
est ancillā. Vel prium nomē est ancille. Et
imposuit scapule e; ascopā vini. z vas olei.
z polentā z lapaces. i. cibū oleribz pfectū. et
panes z caseū: z pnecta est. Et ammirati sunt
sacerdotes pulchritudinē eiūs: z orauerūt p
ea. Cūq; descenderet montē tenuerūt eā ex-
ploratores. z duxerūt eā ad tabernaculā ho-
lofernis: qui statim captus ē in oculis suis.
Sedebat at holofernes in canopeo purpu-
ra z auro z gēmis contexto. H est sericū reti-
culū muscarū. dictū sic a canopo oppido egy-
pti in q; inuentum est Alij dicunt conopeū:
quoniā instar conī a lato ascendit in acutus.
Et dixit assyrj Quis ptemnet populū he-
breozū qui tam pulcras mulieres habet. vt
pro his merito pugnemus d; eos Cūq; ad-
orasset iudith: dixit ad eaz holofernes. Cur
placuit tibi vt ad nos venires. Que rñdit.
Certū est q; in pditionē ibit ppls noster. gra-
uiter em; offendit deū suū. Vasa em; dñi im-
pendit p vīctualibz alienigenis Insup ordi-
nant vt bibāt sanguinē pecoz suoz: quē lex
dei oīno pibet gustari. Nam z fame et siti
tam inter mortuos computant. Et misit me
dñs hec ipā annunciare tibi: qui dicet mibi
quādo redder eis peccatū suū. z tūc veniens
introducā te vsq; in hierusalē. z habebis
oēm pplm sicut oues qbz non est pastor. Et
ait holofernes. Si fecerit mibi hec de; tuus
eris z deus me;. id est in numero deoz meoz
rū habebō eū. z tu magna eris in domo naz

buchodonosor. Et fecit eam introducti ubi
erant positi thesauri ei. Quis disponeret quod
daret ei de puluis suo ait iudith. Et his que me
cum detuli manducabo: ne veniat super me ira
dei. Cui holofernes. Cum defuerint ista que fa-
ciem tibi. Que respondit. Vinct anima tua quam non
expedit omnia hec ancilla tua donec faciat deus
in manu mea hec que cogitasti. Perijtque sibi da-
ri copia egrediendi foras nocte ad adorandum
deum suum. et ita per triduum noctibus exibat et bap-
tizabat se in aquis: et orabat deum israel. Quarto
die fecit holofernes ce-
na seruis suis. et dixit
ad vagabundum eunuchum.
Persuade hebrece illi
ut spose presentiat mihi.
Fecit enim apud as-
syrios: ut mulier illa
des viro immunis tras-
seat ab eo. Et ait ad eam
vagabundus. Non vereat
bona intrare ad dominum meum. Que respondit. Quies-
cat illi placuerit. Mihi erit optimum omnibus
diebus vite mee. Et cum ornasset se stetit ante fa-
ciem holofernis. Qui locutus est ei. bibisque
vinum quantum nunquam biberat in vita sua. Et cum se-
ro esset festinaverunt suum ad hospitium suum. et erat
iudith sola in cubiculo. Porro holofernes ia-
cebat in lecto nimia ebrietate sopitus. Dixitque
iudith puella sue ut staret foras ad hostium et
observaret. et oravit cum lachrymis dicens. Co-
firmamur domine deus israel: et respice in hac hora
ad opera manuum mearum.
Et soluit pugione de
colonna que erat ad ca-
put lecti. et percussit bis
cervicem abscondit caput
ei. et tradidit illud abre-
sue: et tollens conopeum egressa est. Cumque ve-
nisset ad portam civitatis clamavit. Aperite: quia
nobiscum est deus qui fecit virtutem in israel. Et
occurrerunt ei omnes a minimo usque ad maxi-
mum cum luminaribus. et proferentes caput holofernis
et conopeum ait. Constatemini domino quod dedit nobis
victoriam in manu mea. et reduxit me in ima-
culatam. Et vocatus est achior: et viso capite
holofernis per pauore cecidit in terra. sed resus-
citatus spiritu adoravit iudith. Que dixit ad po-
pulum. Suspendede hoc caput super muros: et
diluculo facite impetum in hostes. qui turbati
pro nece domini sui ventent in fugam. Tunc achior

circumcidit carnem preputij sui. et appositus est
ad populum israel. Quisque ostias nuncios per ci-
uitates iude: ut egredierent post eos. Porro
egressi sunt hebrei mane: et dixerunt assyriis.
Egressi sunt mures de cavernis suis. Cumque in-
trasset vagabundus excitaret holofernem. vidit ca-
daver sine capite. Et ingressus tabernaculum
iudith non invenit eam. Et exclamavit ad po-
pulum. Una mulier hebrece fecit confusionem in
domo nabuchodonosor. Ecce caput holo-
fernus non est cum eo. Et turbati sunt valde fugam
secuturum querentes. Et insecuti sunt eos filij
israel: et percusserunt eos usque ad extremitates fi-
nium suorum. Per dies autem triginta vice collecta
sunt spolia assyriorum. et universa que pecularia
holofernis erant dederunt iudith. Joachim
autem summus pontifex venit de hierusalem cum uni-
versis presbyteris ad videndum eam: benedi-
xerunt ei. Tunc cantavit iudith canticum domino
dicens. Incipite domino in tympanis. Super
hoc canticum inuenientes quod dicit hieronymus. super
psalmum. Domine deus noster. Quia cum in hebreo
legitur nomen domini geminatum sicut hic. Ado-
nay domine deus. Primum est tetragrammaton.
secundum per nome domini
nomen commune. In fine ca-
ticum prophetavit de die iu-
dicii dicens. Dominus omni-
potens in die iudicii vi-
sitabit suos: et iudica-
bit impios ut vrantur
in semperitis. Post hec
ascendit iudith in hieru-
salem cum populo. et ob-
tulit domino votum re-
promissionis suam. Por-
ro iudith universa vasa bellicosa holoferni
et conopeum obtulit in anathema oblationis: et
solennizavit omnis populus. Et diem hunc in
numero sanctorum dierum receperunt vocantes
cambisem secundum nabuchodonosor. Et redijt
iudith filia merari rubenite in bethulam. Et ma-
tre fuit de tribu symeon. et fuit inviduitate o-
mnibus diebus vite sue. Et completis. cy. annis mor-
tua est et sepulta cum viro suo manasse: et dimi-
sit abraham suam liberam. et plantavit eam omnis po-
pulus septem diebus. Porro cambises ingressus
est egyptum: et vastavit eam. et abominatus re-
ligionem eius et ceremonias: templa depoluit
et edificavit babylonem in egypto. Cumque reu-
teretur ab egypto egrotabat. et ferebat cervicem

Tetragrammaton. s.
quattuor litterarum.
Jo. the. van. dei.
Sed his litteris non
representant elemēta
illa. que de his des-
cendunt representari si-
cut nos per. t. quibus
representamus so-
num.

cibus regū. Et mortuus est in dāmasco.
De duobus magis de dario filio itaspis.

Capitulum II.

Est cambisem

Primus de septem magis qui iudicabant regnum peraz erineides nomine obstitit regnum peraz. dicens panthei filiam cambise in vtorē simulās se nō velle sibi regnare: sed pseruare regnum mergi fratri cambise: quia puer erat. Hūc tamē mergum cambises prius occiderat in penetralibus templi. Foris isto erineide pscio huius sacrilegij et parricidij. Cūq; post septem menses regni sui mores erineides substituit sibi fratrē iuuenē elegantē forma et virib; dicens hunc esse mergum cyri filium: et cambise fratrē. Hec autē occultatio regū de facili fieri potuit in perfide. Quia ad regem nullus fere intrabat pter dorsum mesticos eius. Unus autē de septem magis cepit illū habere suspectū. suspiciō nō ē mergum. Hic magus inter cubinas regis filiā habebat: qui secretus loqns cū ea monuit eam: vt dō nocte attentus palparet caput regis. et dephenderet vtrū aurīculas haberet. Hūc ei fratrē erineidis quondā sibi offensum cambises mutilauerat aurib; Cūq; pus ella dephendisset eū aures nō habere indicauit huius parti. Qui cū reliquis magis huius indicasset cōtrauēit in eū: et occiderunt eum. et nō regnauit nisi per annum istū duo fratres. Porro septem magi cū traxerēt inter se: quis eorū duceret filiā regis et regnaret per eam. complacuit eis vt tali vaticinio vnus ex eis eligeret. Diluculo veniēt sup equos solī in atrio palatij ante fores templi. et cuius equus prior hinnitū daret. fm oraculū deorū rex cōstitueret. Erat vnus eorū darius filius itaspis. qui secretus loquēs cū custode equorū suorū mandauit ei vt in loco ad quē in crastino cōuenire debebat equo suo de nocte supponeret equā. Quo facto cū in crastino septem magi ad eūdem locū deuenissent. statim ad eque memoriam equus darij hinnitū dedit. et sine cunctatione in regem sublimatus est. et regnauit anno. xxxix. regni peraz. Hūc familiaris erat zorobabel. Cum em̄ interdixisset cambises reedificationē templi: ascendit ad eū zorobabel. et per darij interuentū tentauit animum regis mutare sed nō potuit. et tūc psuasit dario secretus: vt voueret votū deo israel.

quod si eum regem faceret: restauraret eius templū et vniuersa vasa domini: que adhuc erant penes regem persarum remitteret in hierusalem.

De consummatione templi et zacharia et aggeo.

Capitulum III.

Quoniam audisset ita

Cum zorobabel hūc regē fiducialiter aggressus ē reedificare templū aggeo et zacharia exhortantib; populo. Qui p̄dicti cabāt deū eis offensum: eo quod habitarent in domib; laqueatis: et domus domini esset desolata. Hoc autē signū ire dei esse dicebāt quod semina bāt multū: et inferebāt parū. Principes quoque regis peraz qui erāt irās flumē interdicebāt reedificationē. Cūq; respōdissent seniores iuda quod deus suus hoc eis p̄ceperat: cui nefas est contradicere. Placuit vtriusq; vt res ad darium referretur. Et ascendit zorobabel cum nuncijs principum ad regem. et honoratus est ab eo supra quod speraret. Nam in cubiculo regis dormiebat cum alijs duobus cubicularijs. Porro darius rex cenam exhibuit satrapis persarum et prefectis indie et ethiopie et magistratib; ceterisq; prouinciarū. Eadem nocte expergefactus nocte ducebat insomniē. et proposuit questionem tribus custodibus corporis sui: quod de tribus fortius videret. rege scz vino et muliere. promittens ei munera et honore. qui sapientius responderet. In crastinū coram satrapis et magistratibus accesserūt illi tres. Et ait primus regem esse fortiorē cunctis. Cū em̄ homo p̄sit ceteris animantibus: rex p̄est hominib; et ad nutū eius omnia fiunt. Secundus autem pretulit vini fortitudinē. quia cum homo non p̄est ceteris nisi animi fortitudine: vinū superat ipsam animi fortitudinē. Zorobabel vero mulierē fortiorē vtroq; asseruit. Nam et regibus et eis qui vires plantāt mulieres et vitam p̄ferūt et alimoniam. et ad robur vsq; perducūt. et pro mulieribus homines animas ponere nō timent. Retulit quoq; se viderisse cōcubinam cuiusdā regis: alapas regi imponentē. Cūq; illa risisset regē aridens tem: et ea molesta regem molestatu. Superbec omnia vero veritatē dixit esse fortiorē quā immutabilis est et sempiterna. Veritas em̄ dei omnia creauerat. et ad eius prouidentia orbis regebat: et nil ei resistere poterat. Cūq;

Historia Libri

omnes indicassent fortiorē omnibz esse veritate. dixit rex ad zorobabel: vt peteret ab eo qd vellent. Et postulauit zorobabel fieri tēplū reedificationē: et vasa dñi remitti in hierlm. Et gauisus est rex. Nā idipm meminit sero uisse. Et scripsit pncipibz suis p eplam transsumē: vt nullaten⁹ impediret iudeos. sed de sumptibz regis iuuaret eos dātes eis p singulos dies hostias. similam. vinū et sal: vt offerāt ea dō celi: et orēt p vitā regis et filiorū. Et addidit. Qui hāc mutauerit iussione tollat lignū de domo e⁹. et pfigat in eo. dom⁹ at e⁹ publicē. Ego darius statui decretū qd studeat impleri volo. Rex misit qz darius vasa dñi p manū zorobabel. Qui rediit facies p chaldeā tribulibz suis regis mādata parfecit. et ascendit euz eo mlti hierosolymā

De eodē etiā hiero. in qdaz epla dñe. Q cū martinū pulcerimū gregasset exercitū. vna vice ascēdit cū paucis iunū lū vt oēs cōspiceret et cepit flere. Et euz quereret cur fleret. cū potius esset illi gaudē dū sup tāto exercitu. rñdit Jdo fco: qz null⁹ istoz durabit viuis post. c. annos: sed erunt oēs puluis et cinis. Igitur anno scdo darij mēse. viij. instabat operi et cōpleuerit illd ano. vij. darij. q erat. xlvj. regni psaz. fm qd dictū est in euāgelio. xl. et. vij. annis edificatū est tēplū hoc. i. a pma licentia quā dedit cyrus redeūdi et reedificādi tēplū vsqz ad. vij. anū darij quo psummatū est tot ani fluxerūt. Et mortu⁹ est aggeus et sepult⁹ iuxta sacerdotū monumēta. Cōuenērūt aut filij isrl' ad dedicationē tēpli: et dedicauerūt illd mēse. xij. q apud latinos mart⁹ dr. xxiij. die mēsis. Et hec est scda tēpli dedicatio. yernalis. Et celebrauerūt filij isrl' phase fm legē dñi. De arca pō quō vel qñ receperūt eā incertū est. S; si vez est qd epiphani⁹ dr. eam vsqz ad iudicij diem nō esse egressurā de latibulo petre. certū est. q hebzei instar poris edificauerūt alterā. Nā inter manubias: qz tulerūt romani de iudea legūtur translata arca dñi cādelabzū et mēsa. Et mortu⁹ ē zacharias i senectute bōa. et sepultus iuxta aggeū. Por

De eodē etiā hiero. in qdaz epla dñe. Q cū martinū pulcerimū gregasset exercitū. vna vice ascēdit cū paucis iunū lū vt oēs cōspiceret et cepit flere. Et euz quereret cur fleret. cū potius esset illi gaudē dū sup tāto exercitu. rñdit Jdo fco: qz null⁹ istoz durabit viuis post. c. annos: sed erunt oēs puluis et cinis. Igitur anno scdo darij mēse. viij. instabat operi et cōpleuerit illd ano. vij. darij. q erat. xlvj. regni psaz. fm qd dictū est in euāgelio. xl. et. vij. annis edificatū est tēplū hoc. i. a pma licentia quā dedit cyrus redeūdi et reedificādi tēplū vsqz ad. vij. anū darij quo psummatū est tot ani fluxerūt. Et mortu⁹ est aggeus et sepult⁹ iuxta sacerdotū monumēta. Cōuenērūt aut filij isrl' ad dedicationē tēpli: et dedicauerūt illd mēse. xij. q apud latinos mart⁹ dr. xxiij. die mēsis. Et hec est scda tēpli dedicatio. yernalis. Et celebrauerūt filij isrl' phase fm legē dñi. De arca pō quō vel qñ receperūt eā incertū est. S; si vez est qd epiphani⁹ dr. eam vsqz ad iudicij diem nō esse egressurā de latibulo petre. certū est. q hebzei instar poris edificauerūt alterā. Nā inter manubias: qz tulerūt romani de iudea legūtur translata arca dñi cādelabzū et mēsa. Et mortu⁹ ē zacharias i senectute bōa. et sepultus iuxta aggeū. Por

Hoc dixerūt iudei qñ dñs dixit. Soluite templū h. et iterū excitabo illud.

Tres legūt tēplū de dicatōes. vna facta a salomōe post con

ro dari⁹ cū discessisset ab eo egyptus mortuus est.

anno. xj. regni salomōis. Scda legit hic facta in vere sub dariō zorobabel auctore. De tertia legit q facta fuerit p iudā machabeū: q deuicto antiocho epiphane dedicauit tēplū adeo immūdatū et desolatū ab eo vt etiam frutices in eo pullulasse dicant. Et dicit fuisse enceniatū. xx. die decembris. Hec dedicatio stetit in posterum: de qua dr in euāgelio. Facta sunt encenia in hierosolymis et hyems erat

firmatiōes tēpli ab eo facti. Et hec ē facta in septebr. sicut habes in libro regū

Milliaria tēminila pidū distinguunt. nō p tūc pcedebat romanū imperiū qz xv. milliaria.

Incidentia.

Rome post exactos reges p mū Jfules a bruto esse ceperit. et vix vsqz ad qntūdecimū lapidē roma tenebat ipiū. Inde tribuni plebis et dictatores et rursum Jfules republicā reuerūt. vsqz ad iulij cesarē. Pitagoras mortuus ē. Rome populus a patribz facta seditione discessit.

De perse.

Capitulum. III.

Est dariū rex

us ei⁹ successit ei in regnū. q paterne volūtatis honozādo deū be res apparuit. Eo tpe pnceps fuit sacerdotis eliachim siue ioachim filius iesu. et erat in iudea cura rez gerendaz penes sacerdotes. q prius sub regibz iudicibz fuerat. Recepti at peres egyptuz que a patre discesserat et gre ciā vastauit. De cui⁹ fortitudie mltā refert grecoz historia. Sub hoc dr iosephus esdrā venisse in iudeā. s; sub artaxerxe tpe dr seipm venisse. Post per sem regnauit archabamus mensibz septem.

Incidentia.

Eo tempore natus ē socrates. Lapis bens formam caprinam in egeum mare de celo cecidit.

De artaxerxe et esdra.

Caplm. V.

Est hec ar

manus dictus est regnū periaz obtinuit. Eo tpe esdras aaronita

legē succēsam a chaldeis reparauit. Nouos quoque apices litterarū excogitauit quod faciliores ad scribendū fierent: et ad p. nunciandū, et propterea velociter scriba dicitur est. Nec est mirandum si per spiritū sanctū liberos repauit, cum plures in diebus nostris psalteriū et librum hymnorum et plures liberos hominū deletos scilicet et reparare addidit etiam quedam de suo sicut titulos psalmorum, et plura que leguntur in pentateuco. Sicque verisimile est quedam quod supflua intellexit ipse subtraxisse.

Tradit etiam quidam modum scribendi a dextra in sinistram eū iudeis tradidisse: cum prius ad modum arancū scriptarent. Unde et scriptura exaratio solet dici. Scribebāt autem a sinistro cornu i dextrā: et a dextro redeūdo scribebāt in sinistram. Forte per illū modum scribendi figurauit spiritus sanctus idipsum quod modo significat in missa per translationem libri de dextra in sinistram. Porro esdras inuenit gratiam in oculis artaxerxis: et petijt ab eo licentiam ascendere in hierusalem: ut in lege quā reparaauerat populum suum erudiret. Dedit ergo ei rex licentiam redeundi, et tradidit ei epistolam ad principes suos trans flumen, et ad custodes arce publice, ut traderent esdre absque mora quantumcunque peteret ab eis usque ad argenti talenta centum et ad frumenti choros, et ad batos olei, et sal pro sine mensura. Vistos pro repli sacerdotes leuitas, cantores, ianitores, et natineos, ab omni vectigali tributo et annonis absoluit. Dedit quoque esdre pratem amouendi et constituendi iudices et presides trans flumen secundum sapientiam suam, et puniendi contumaces, siue in morte, siue in exilium, siue in condemnationem substantie, vel certe in carcerem. Hanc epistolam esdras legit iudeis in babilonia constitutis. Exemplum pro eis misit ad filios israel qui erant ultra montes caspios, et venerunt de eis ad esdras sacerdos et leuite de nabinnais, et ceteri. Et fuerunt cum

Quidam tradunt esdras fuisse iosedech patrem iesu vel malachiam,

Hic significat quod si des vnus dei quod per us fuit in iudeis per dextram: nunc quiescit in gentibus per sinistram. In fine reuertetur ad illos. Propter hoc sciendum est, quod si vnum tantum luminare sit in missa: propter semper debet esse in sinistra ad significandum quod lumen fidei modo tantum quiescit in gentibus.

eo mille, et decem. Et egressi sunt anno vii, reges artaxerxis de babilonia, primo die primi mensis, et puenerunt ad fluvium qui decurrit ad auuā. Iosephus dicit iuxta eufraten. Et potest esse auua fluvius decurrens in eufraten vel eufratis rivulus. Et manserunt ibi tribus diebus, et predicauerunt eis esdras ieiunium, ut affligerent se coram domino, et peterent ab eo vitam rectam et securam. Erubuit ei esdras petere a rege ducatum in viam dicens. Vanus domini nostri est super omnes qui querunt eum. Et separauit esdras de sacerdotibus, et ceteris, quibus commisit vasa domini et munera que mittebat rex in hierusalem et principes eius et populus. Et venerunt in hierusalem mense quinto, et silueuerunt tribus diebus. Quarta die obrulerunt in domum domini que secum tulerunt offerentes holocausta in gratiarum actionem. Dederuntque epistolam regis ducibus trans flumen, qui honorauerunt populum dei et domum dei. Tunc accesserunt ad esdras principes israel dicentes. Non est separatus populus israel a populo terrarum. Tulerunt enim domini filii suis sibi et filiis suis uxores. Vanus quoque sacerdotum et principum et sacri seruorum in hac inuenit transgressionem. Tunc scidit esdras vestimenta sua, et fletus et orans iacuit in terra usque ad sacrificium vesperarum. Tunc accesserunt ad eum principes dicentes. Surge tuum est discernere quid agamus. Vanus nostra erit tecum. Tunc adiurauit esdras sacerdotes, principes, et leuitas, ut projicerent vniuersas uxores alienigenas, et eos qui de eis nati erant. Et missa est vox ad omnes filios transmigrationis, et puenerunt in hierusalem in tertium diem mense nono qui decembris apud latinos dicitur, et die mensis. Et surgens esdras criminabatur illos quod contra legem dei semen sanctum commiscuerant semini in incredulorum, et opus esse ut abijceret uxores. Et respondit multitudo. Populus multus est, et tempus pluuie et non sustinemus stare foras, et opus hoc non est diei vnus vel duorum. Elige tibi principes et transi per vniuersum israel, et apud quoscunque inuenieris mulieres alienigenas curre eas incunctanter. Et inuenite sunt in hierusalem primo apud filios iesu filij iosedech et fratres eius, et statim electe sunt. Nec enim credendum est iesu magni sacerdotem habuisse alienigenam. Et quod visus est zacharias sordidus vestibus idutus, ad filios eius referendum est. Vel quia cum pontifex esset

plm nō arguebat Idēm fecerūt p vniuersū
iūrl. z offerebat vnūq̄sq̄ apd quē iūta erat
hec transgressio arletē p declinatōe pccī.
De neemīa. Caplm. VI.

Factum ē in an

e no vicesimo regis artaxerxis E
rat pincerna regis neemias d fl
lijs captiuitatis. Qui dū esset in suis castro
audīuit pegrinos hebraice loquētes. z acce
dēs sciscitat^r est ab eis de statu iudee z hieru
salem. z accepit ab eis vrbē esse sine muris: z
habitare in ea plm dei in afflictione. Nam
per dies sustinebāt hostiū imper^r: z noctibz
intrabāt latrūculi. z plateas implebāt cada
ueribz occisorz. Et fleuit neemias z cibū des
siderabilē n̄ gustauit. nocte z die clamās ad
dñm. Cūq̄ staret in mensa z leuaret vinū re
gi: apparuit quasi languid^r ante eū. Et ait rex
Quare tristis es. q̄d ve malū latet i corde tuo
Et respōdit tremens. Quia ciuitas sepulcrī
patrū meoz deserta est. Si bonū tibi videt
mitte me z reedificabo eā. Et ait regina que
sedebat iuxta regē. Qñ reuerteris. Et pstituit
ei t̄pus reuertēdi. Hec fuit hec regina hester
vt quidā tradiderūt. Nec in diebz esdre hī
storia illa occurrit. Non em̄ esdras in volu
mie suo siluisset. Et dedit rex neemīe eplam
ad p̄ncipes trās flumē. In qua mādauerat
de honore exhibēdo neemīe tanq̄s duci z le
gato mīssio a latere ei^r. z de impendijs vrbis
reedificande. Et mīsit cū eo p̄ncipes militū
z equites. z trāsītū faciēs p babylonīā. mul
tos de filiis captiuitatē secū reduxit: z venit
in hierusalē. xxv. anno regis artaxerxis fm iō
sephuz. Porro in hierusalē sūmus erat sacer
dos helisaphat fili^r heliachim. Et siluit nee
mias tribz diebz. et nocte p̄surgēs cū paucis
circūbat ruinas mu
roz. p̄siderās q̄l reedī
ficari possent. Quarto
die locut^r est neemias
ad multitudinē. Veni
te reedificem^r muros
hierusalēz nō sum^r vl
tra in opprobriū genti
bus. Manus em̄ dei
nobiscū est. z verba re
gis que locutus est mibi.

De reedificatione hierusalem.
Caplm. VII.

Surrexerūt sa

e cerdotes z edificauerūt portā gre
gis. Alia trāslatio habet edifica
uerūt portā z probatā piscinā. Hec est por
ta iuxta templū p quā inducebant greges ad
offerendū. Hec alibi turris gregis dicit^r. Fu
it aut altera turris gregis in via bethleē. vbi
iacob paup^r pecora sua z pastores vigilātes
sup gregē suū viderūt multitudinē millie ce
lestis. Scdo filij asanaa edificauerūt portāz
piscinū. z statuerūt valuas eius z seras z vectes
Hec respicit ioppen z diapolim. p quā infere
batur copia piscinū. Hec fm iosephū postea
dicta est porta dauid. Tercio edificauerunt
portā veterē p̄gmetarij z aurifices. Vltis
gla em̄ ist^r erat a diebz sebuseoz. z melchise
dech Quarto portā vallīs. que scz in vallem
ducebat iofaphat edificauerunt filij sayloe.
Quinto edificauit portā sterquilinij miches
as p̄nceps vici bethacarem. Per hāc portāz
sordes ciuitatē effluebāt inundatibz flumīs
in torrentē cedron Sexto edificauit portā
fontis p̄nceps pagi maspha. z muros pisci
ne syloe. Muros aut inter portas edificauit
pl^rs p vicos z ciuitates vnūq̄sq̄ fm possi
bilitatē suā. Nec te moueat si alia noia por
tarū inuentas. q̄ forte in interiori muro fa
te sunt. cū aliq̄ de p̄dictis alia postea sortite sint
vocabula. Nā porta negociatoz forte por
ta est gregi. in q̄ negociatores ergasteria sua
posuerāt ob tēpli vicinā. Sed z porta iudi
claria potuit esse porta vetus. q̄ in fronte ci
uitatis p̄or eminebat. Porta p̄o aquarū po
tuit esse porta fontis. Porta p̄o equoz nō fuit
it porta ciuitatis sed statuta erat añ atria tē
pli. vsq̄ ad quā ascendere in equis licitū erat
Porro neemias cū fuis suis instabat operi
nec somno ac cibo suauiter ytebatur. sed sub
necessitate. Et p̄summatū est opus p annos
duos z q̄ttuor menses. licet in multa angus
tia z plurimis impedimentis. Primo em̄ fi
nitime nationes in manu forti aggrediebant^r
tur eos. Neemias p̄o mediā prem p̄ll arma
tam statuit extra ciuitatē vt sustinerēt impes
tus aggredientiū. Altera p̄o mediā pars edi
ficabat. vna manu ponentes lapideū. alte
ra gladium tenentes. Porro secundum inter
uenit impedimentum. Fames enim orra est
in terra. z obligauit se popul^r debito subviti
ris. sed z agros z vineas et oliueta vendere

Judith

cōpulsū sunt, tandē etiā filios et filias venū-
dare in seruos et ancillas. Et puocata multi
rudie cōpulsit neemias diuites et magistrat⁹
remittere vsuras: et restituere vineas et suos
et agros q̄s emerant. et exercitijs sinū suū dis-
cit. Si excutiat deus oēm vīrū qui non cō-
pleuerit p̄būm hoc. Et dixit vniuersa mul-
titudine amen. Ipse q̄s annonas q̄ regi debe-
bant p̄donauit. Qui cum dux missus eēt a
rege: tūc annonas que ducibz debebant non
comedit a p̄ma die q̄ egressus est a rege vsq̄
dum rediit ad eū. Preterea tertiu habuit im-
pedimentū q̄ p̄ncipes trans flumen qui in
uidebat ei corruerūt mīseribz quosdā senio-
rū qui erant in hierlm̄ vt eū morti traderēt.
Qd cū nequitrēt: varijs eū terrebat rumoribz
bus: vt sic ab opere cessaret dicētes. Vultū
p̄iurauerūt aduersū te, vade et abscondere ab
eis. Rursumq̄ aiebāt. Delatū est ad regē q̄
velis rebellare: et facere te regē in iudea. Ho-
litasperare dñm tuū. Eunq̄ multa finge-
rent in hunc modū nō p̄ualuerunt. q̄ ma-
nus domini erat cum eo.

De inuentione ignis Caplm. viii.

Quā autem

p edificat⁹ est mur⁹. q̄ rari erāt ha-
bitātes in hierlm̄. p̄cepit neemias
as vt clauderēt porte aū solis occasum. nec
aperirent aū calozē solis. Cūq̄ immineret mē-
sis septim⁹ q̄ fere totus apud eos solennis
est. conuenerūt in hierlm̄ quasi vīr vnus. Et
accepit neemias q̄ nō habebāt ignē d̄ subli-
mi. Traditūq̄ ē ei a senioribz q̄ hieremias i
diebz captiuitatis absconderat stipites altaris
et p̄rnas in iherosolymis terre in valle iofaphat.
Cūq̄ venissent ad locū: eruderauerūt puteū
et inuenerūt stipites et p̄rnas et aquā crassā
et tollētes ea sup struē lignoz. et hostias que
erāt sup altare p̄ceperūt. et erupit ignis. Et ap-
pellauit neemias hūc diē nephar qd̄ interp̄-
tatur purificatio. Alij dicūt nephi. Et orabāt
sacerdotes ionatha in
choante: et ceteri respō-
dētibz. Neemias quo-
q̄ specialē edidit ora-
tionem.

Nota q̄ hoc qd̄ h
dicim⁹ mag⁹ factuz
est sub neemīa. scilicet
et orabāt. sacerdos
tes ionatha incho-

anter. Ro. ecclesia in quadā epla in quodā
die ieiunij dicit factū tempore machabeozū
initulās epistolā lectio libri machabeozū.

qui fuerūt longe post neemīā. et ita videt⁹ qd̄
h̄ dicit⁹ p̄trariū eē ecclie. Soluet ergo sic. q̄
est secundū liber machabeoz. de quo sumit⁹
illa epla non sit h̄storie prosecutio: sed tūc
epistola quedā missa a iuda et senioribus ad
alios iudeos dispersos tantū a iuda illis dis-
persis. et hoc factū notificat. et festiuitas no-
uiter instituta celebranda mandat. nō p̄nci-
paliter enarrat.

De obseruatione tabernaculoz.

Caplm. ix.

Oratio prima

p glaz dixerūt eldreyt afferrer libz
legi. et legeret corā p̄lo Stetitq̄

eldras sup gradū lignēū quē fecerat ad loq̄n-
dū iuxta portā aquaz. et portā atrij. sec⁹ quā
erāt luteri. et legit de mane vsq̄ ad mediū
diē. Leuitē p̄o duodecim silentiū faciebāt in
populo. Flebat autē oīs populus. et dixit
ad eos eldras Nolite p̄tristari. q̄ sanct⁹ dies
dñi ē. sed ite comedite pinguiā. et bibite mul-
sum. et date pres eis qui nō p̄parauerūt sibi
Cūq̄ redissent in diē scdm̄ inuenerunt in le-
ge p̄ceptū esse a dño vt habitent filij israel
in tabernaculis mense septimo i die solenni.
Et mādāte eldra egressi sunt. et tulerūt frōn-
des oliuez ligni pulcerrimū myrti et palmar.
et fecerūt sibi tabernacula in atrijs et domat⁹
bus suis. et in atrijs domus dñi que nō fece-
rant a diebz iosef filij nūn. Et obseruatur est
deinceps in israel vsq̄ in hodiernū diē. Die
p̄o octaua fecerūt collectam iuxta ritum. stas-
tuentes vt quisq̄ daret tertiā partem sicti
p̄ annum ad oleum et panes p̄positionis ad
ligna et sacrificia sempiterna. in diebus festi-
z p̄ peccato. Die p̄o vicesimatercia. quia au-
dierāt in lege. amonites et moabites nō intra-
bunt ecclesiā dei: separauerūt ab ecclesia alie-
nigenas. et in mūdationē suā statuerūt i cra-
stinum generale ieiunium. vt affligerent ani-
mas suas homines et iunēta vsq̄ ad pueros
septennes. et puenerūt octies ad audiendam
legem. quater in diē et quater i nocte. Lectio-
ne terminata p̄sternebat p̄ls ad orandum et
fiebant. preces super eum. et tandem benedī-
ctio sacerdotalis. Ex his vt dicit beda: eccle-
sia traxit exemplum. Nam et supra gradus le-
gitur. et leuitē proclamationes faciunt in po-
pulo. et octies conueniunt ad ecclesiam et si
non penitus eo modo quo illi Semel enūm

Historia Libri

in nocte surgim⁹ ad nocturnos. f. illd. De
dia nocte surgebā ad p̄tēdū tibi rē. In die
p̄o septies psallimus. fm illd. septies in die
laudem dixi tibi. Singulis aut̄ horis legi
lectio quā capitulare dicim⁹. postq̄ p̄sternit
ad preces in dieb⁹ profectis. et subdit oratio
pro benedictione.

De edificatione muri et obitu neemie.
Caplm. x.

Oiro neemias

P vidēs vrbē fere vacuā factā ha
bitantib⁹. rogauit optimates
ut habitaret i hierlm. et bñdixit eis q̄ se spō
te obtulerūt. Reliqua p̄o multitudo misit sor
tem: et decimū caput fecit habitare in hieru
salē. Post aliqd̄ tēpus p̄gregati sunt i hieru
salē ad dedicationē muri. et ascēderunt sacer
dotes et leuīte et cantores cū musicis instrū
mentis: et psallētes incedebāt p̄ mur. Esdras
p̄o p̄cedebat. neemias et optimates cū eo su
per alterā p̄tē muri incedebāt psallētes. Reli
q̄ p̄o multitudo seq̄bat eos sup̄ terrā. et duce
bāt choros. His expletis rediit neemias ad
regē in p̄sidiāno scōo. et regni sui. et mor
tu⁹ est esdras in senectute venerādus cū mul
ta liberalitate sepult⁹ in hierlm. Hūc q̄dam
hebreoz autumāt fuisse malachiā. S. ma
lachiā post regressum captiuitatis natus ē
in iudea in sophis. Quē q̄ vite optime fuit
et aspectu decor⁹ p̄pls appellauit malachiā. id
est angelū. Tradit etiā q̄ q̄pheticē dicebat
eadē die angel⁹ dei apparēs iterabat. Et mor
tuus est dū adhuc iuuenis esset. et sepult⁹ in
agro suo. Porro circa finē diez suoz rediit
neemias in hierusalē ex beneplacito regis. et
intellexit mala q̄ fiebāt in ea. Sacerdotes nā
q̄ in dieb⁹ viciis sue nō habitabant in gazo
phylatijs circa tēplū. sed in domib⁹ p̄p̄is cū
omni domo sua. et custodiā vasoz dñi posue
rant in domib⁹ sequestratis a tēplo. Et edifi
cauit de p̄prio gazophylatiā in quib⁹ excuba
bāt sacerdotes. et reponēbāt vasa. Preterea i
uenit p̄lm calcantes torcularia in sabbato
et inferentes in hierusalē vinū et uvas ficis et
oē onus. Sētes q̄ inferebāt p̄sces et venalia
et vēdebāt in sabbatis filijs iuda. Et obiur
gauit optimates dicēs. Cur p̄phanatis diem
sabbati et inducitis irā dei sup̄ israhel. et sup̄ ci
uitatē hāc. Et adiurauit eos de custodiā sab
bati. et p̄cepit claudī portas in sabbato. ne in

trarent negociatores. et manserūt extra hieru
salē semel et bis. Et p̄testat⁹ est eos neemias
q̄ si desineps veniret manū mitteret in eos et
recesserūt. Et fecit neemias in hierusalē bibli
othecā p̄gregās libros d̄ regib⁹ et libros p̄
phetaz. et danid. et eplās regū. et de donarijs
et p̄ his omnib⁹ q̄ fecerat orauit neemias ad
deū dicēs. Memēto mei d̄s meus in bonū.
Hucusq̄ sumpta est series historie ab anna
lib⁹ hebreoz p̄ter hester. Que p̄o post h̄ apō
tudeos gesta sūt. de scriptis iosephi et african
ni echibent. et de libro machabeoz. quē quis
dā ab hebreis scriptū autumāt. q̄dā a grecis
Et mortuus est neemias vir benign⁹ et sepul
tus iuxta mur. quē edificauerat. Post artar
persem regnauit xerxes dñob⁹ mēsis. post
quē sogodīan⁹ mēsis. vij. Post quē regna
uit darius cognomēto nothus sub quo ege
ptus recessit a persis.

Incidentia.

Ea etate solis defectio facta est. et ignis d̄
etna erupit. plato nar⁹ est. hypocrates medic⁹
claruit. dionysius in sicilia tyrānidē exercuit
Post dardū regnauit artarperxes. qui cogno
minat⁹ est mennon. dardij et parasitidis filij.
Hic ab hebreis dicit⁹ asuerus Sub h̄ histo
ria hester cōscripta est.

Sequitur tituli capitulorum in his
historiam hester.

De hester.	ca. i.
De ocho.	ca. ii.
De dario filio arsam.	ca. iii.
De alexandro.	ca. iiii.
De reclusionē decē tribuum et morte alexan dri.	ca. v.
De ptholomeo sorther.	ca. vi.
De ptholomeo philadelpho.	ca. vii.
De euergete.	ca. viii.
De philopatre.	ca. ix.
De seleuco.	ca. x.
De antiocho epiphane.	ca. xi.

Incipit historia libri hester.
Caplm. i.

Ibrū hester
translulit hieronymus ad
petitionem pauli et custo
chij de hebreo in latinū. et
q̄ in greco corrup⁹ erat

per varias ediciones, reuelauit eū de arcibus
hebreorum, et diligenter trāstulit de sybo ad ver-
bū. Regnavit asuer⁹ ab india vsq; ad ethi-
opiā sup. c. xviij. puñcias, et erat i sūsis ciui-
tate solū regni ei⁹. Tertio igit anno imperij
sui fecit grande puñciū cūctis pñcipib; suis
et indyis puñciāz corā se. c. et lxx. dieb; i do-
mo illa mirabili: d qua legi in hīstoria ale-
xandri. cuius colūne erāt argenteae, tectū in-
star firmamētī cōcameratū: habēs gemmas
diuersicoloris: in figurā siderū et signorum
dispositas. Post hos dies cōiūiū inuitauit
omnē populū q̄ erat in sūsis. et discubuerūt
extra domū septem dieb; in vestibulo hori-
delicariū. In horio erat vinea habēs vites
argēteas, et palmites aureos, et botros ex va-
rietate gemmaz distinctos. Sup. cōiūian-
tes extensa erāt tentoria: que appendebātur
colūnis argenteis et marmoreis. eburneis
circulis. inserta funib; byssinis atq; purpu-
reis. Lectuli quoq; aurei et argentei dispo-
si erāt sup. panimentū. smaragdino et pario
strati lapide. Bibebāt autē omēs in aureis
poculis vinū pñcipium et abundās. nec erat
qui nolētes cogeret ad bibendū. licet id mo-
ris esset apd persas. Vasthi quoq; regina fe-
cit cōiūium se minaz in palatio regis. Die
aut septimo cū rex incalūisset mero pcepit se
ptem eunuchis vt introducerēt reginā i de-
core suo: vt ostēderet omib; pulcritudinem
illius. Que ad imperiū regis venire p̄tēpsit.
Et irat⁹ rex quesuit a septē sapientib; qui vi-
debant faciē eius: cui sentētē vasthi subiace-
ret. Et rēdit manucham. Nō lesit te solum
vasthi. sz omnes viros regni tui. Nā eius
exemplo mulieres parūpendent imperia vi-
rorum. Egrediat⁹ aut edictū a facie tua vt
vlt⁹ vasthi nō ingrediat⁹ ad regem. sed alte-
ra melior regnet pro ea. Et exijt edictū in o-
mnes puñcias per epistolam regis. Et dice-
runt pueri regis ad eū. Querantur regi puel-
le virgines speciose, et tradātur aggeo eunu-
cho ad custodiām, et accipiāt mundū mulier-
brem. id est. vestes, et cultus, et ornatus. Vñd
et ministros talū mundiburdos vocamus.
et quēcunq; oculis regis placuerit regnet p
vasthi. Placuit fmo regi, et iussit fieri. Erat
tunc in sūsis iudeus vocabulo mardoche⁹. d
tribū gemini. qui descenderat de transmigra-
tione iechonic. Dixerat nutriticius filie fran-
cēdise. que, et hester vocabatur. quam orbatā

vtroq; parente mardocheus adoptauerat in
filiam. Hec inter ceteras tradita est eunuchis
nec indicauit populū suū. Sic em mādaue-
rat ei mardocheus, et inuenit gratiam in ocu-
lis eunuchi, et accelerauit ei cultum mulieb⁹
et dedit ei septem puellas. vt eam ornarent et
excolerent. Porro virgines p sex menses yn-
gebantur oleo myrtino, et alijs sex quibuscūq;
pigmentis et aromatibus ytebantur. vt post
annū ingrederentur ad regē. et que vespē in-
trabat egrediebatur mane nec poterat redire
nisi rex ex nomine iussisset eam venire. Mar-
docheus aut versabatur in vestibulo dom⁹
regie curam agens salutis filie. Tandē instā-
bat dies quo hester filia abiel itare debebat
ad regem. nec quesuit ab aggeo cultū mulie-
brem, sed posuit in voluntate eius quā teneba-
tur puellis dare quēcunq; petissent. Et intra-
uit ad regem anno septimo regni ipsius mēse
f. qui hebraice dicitur thebet, latine ianuari-
us, et inuenit gratiam apud regem, et fecit eaz
regnare pro vasthi. Et celebrauit nuptias p
mensem, et mandauit per eos qui aggari di-
cuntur. id est. cursores requisē in vniuerso re-
gno per tempus nuptiarum. Mardocheus
aut qui frequētius morabatur in babylonā
ynde et adducta fuerat hester: trāstulit se i sū-
sis. Eo tēpore irati sunt regi duo eunuchi la-
nitores et machinabantur vt occiderent regē.
Quod non latuit mardocheum. et indicauit
hester, et illa ex nomie mardochei detulit ad
regem. Quesitūq; est et inuentū. et appēsi sunt
in patibulo. Et traditum est coram rege in
annalibus, in quibus reges accidentia tem-
poris sui redigebant. Post hec asuerus exal-
tauit aman amalechiten q̄ erat d stirpe agag
quem samuel trucidauit, et adorabāt eum ser-
ui regis, p̄ter mardocheum. qui p̄pter patri-
as leges coram eo genu nō flectebat. Quod
attendens aman indignatus est. et accipies
eum hebreum esse ait. Perse liberi flectūt ge-
nua. Hic autem seruius dedignatur. Et dī-
posuit perdere iudeos qui erant in regno a-
sueri. veteri moris odio. quia iudei deleue-
rant amalechitas. Duodecimo itaq; anno re-
gni asueri, mense primo missa est foris in v⁹
nam que hebraice dicitur phur coram aman
quo die et quo mēse gens iudeorum deberet
interfici, et exiuit mensis duodecimus. Tunc
ait aman ad regem. Interest regi seruare pa-
cem. Non erca autē pacis est dissimilitudo.

Historia libri

Est enim gens in regno tuo dissimilis ceteris,
nonis viens legibus, insuper regis scita ceteris
minores. Expedit tibi ut in insolentia, Decerne
ut pereat. Et ne dispedium sentias in tributis,
decem milia talentorum appendas arcariis gaze
rue. Tulitque rex anulum quem utebatur, et dedit il
lum aman dicens, Argentum tuum tibi sit, et de
populo rege: quod tibi placet. Tunc scripsit aman
ex nocte regis litteras anulo regis designatas in
omnes provincias, ut occiderent iudei a paruulo
usque ad senem, et bona eorum diriperent. Et die
mensis, xij. Statimque iussus pepedit edictum,
Quod cum legissent iudei fleuerunt. Sed mardo
cheus indutus est sacco, et aspersus cinere ma
gna voce exulabat per foribus palatii. Non enim
fasc erat indutos sacco intrare palatium, Quod
cum accepisset bether: osternata est, et misit et ve
stem quam indutus intraret ad eam, quam accipe no
luit: sed significauit ei per eunuchum causas fieri
et exemplar edicti quod pedebat in iussis misit ei,
monens eam ut intraret ad regem, et supplicaret ei
per populum suum. Que respondit Ja, rex, diebus non sum
vocata ad regem, et decretum est: ut qui non voca
tus accesserit moriatur, nisi forte rex auream vir
gam ad eam extenderit. Rursumque mardocheus
ad eam, Quid scis, ut non idcirco ad regnum vene
ris: ut in tali tempore parareris. Si nunc silueris
per alium liberabit dominus populum suum, et tu domus
patris tui peribis. Tunc mandauit bether mardo
cheo: ut omnes iudei qui erant in iussis per triduum
iunaret et oraret per eam, sed ipsa ieiuna
uit. Die autem tertia induta regalibus, stetit in
atrio domus per basilicam regis cum duobus puel
lis, quarum una incubentem sustinebat, altera se
quens longitudinem vestis summis digitis de
portabat. At rex sedebat supra solium contra ostium
domus. Qui cum resperisset eam toruo vultu
collapsa est. Cumque vidisset bether lapsam, pla
cuit ei, et extendit contra eam auream virgam. Que con
surgens et accedens, osculata est summitatem vir
ge, et ait rex, Quid vis bether. Quicquid petieris
dabo tibi. Que respondit, Obsecro ut venias ad
me hodie, et aman tecum ad iudicium. Et surgens
venit ad eam. Et fouens eam gremio: consolabatur
dicens, Nolui timere, per subditis lex data est, tu
pro mihi pregnas. Veneruntque ambo ad iudi
cium regine. Cumque bibisset abundanter ait, Pe
te quod vis bether, et impetrabis. Que respon
dit, Obsecro ut veniat cras rex, et aman ad
iudicium, et indicabo eis cor meum. Egredius est
itaque aman letus. Cumque vidisset mardocheum

non assurrexisse sibi indignatus est, et huocans
uxorem et amicos exposuit eis omnem gloriam suam,
addens quod cum solus cum rege bether vocaretur
ad iudicium. Verumtamen se nihil habere et repu
tabat dum viveret mardocheus. Et dixerunt ei,
Iube parari trabem, cubitoz, et suggere regi
ut appendat mardocheus in eam sic eas letus
cum rege ad iudicium. Et iussit parari crucem. No
cte illa rex dormit in somno, et iussit sibi legian
nales. Et ventum est ad locum ubi scriptum erat quod
mardocheus nuntiauerat ei facinus eunuchorum.
Et ait rex, Quid hoc nois persequi est mardo
cheus per hac fide. Et dixerunt ei Philisti, Et que
finit rex quis esset in atrio. Et dixerunt pueri
aman, Ipse enim intrauerat, ut suggereret regi
de morte mardochei. Cumque vocatus intrasset
aman, dixit rex ad eum, Quid debet fieri viro
quem rex vult honorare. Quis cogitans per sedem
eum esse respondit, Debet indui stola regia et co
ronari diademate, et sedere super equum regis, et
primus de principibus teneat equum, et per ciuita
tem incedens clamet. Sic honorabitur quem rex
voluerit honorare. Dixitque rex, Festina et
fac ut locutus es mardocheo, Caue ne quicquam
his qui locutus es permittas. Et fecit aman
mardocheo ut locutus fuerat. Qui prius renu
tebat putans sibi illud ab aman, sed cognita
peritate pensit. Et rediit mardocheus ad foras
palatii. Aman pro festinabat in domum lugens
et operito capite. Et dixerunt ei amici eius. Si
semine iudeorum est mardocheus ante quem cade
re cepisti non poteris ei resistere sed cades. Et
ecce nuntius regis compellebat eum intrare, et intra
uit cum rege ad iudicium. Et ait rex, Petite quod vis
bether. Que respondit, Dona mihi animam meam et
populum meum ne pereamus. Utinam in seruos ve
niamus et gemas tacere. Et ait rex, Quis
est qui hec audeat facere. Que respondit, Hostis no
ster est iste aman. Quod ille audiens obstupuit.
Rex autem iratus surrexit et intravit in horum,
aman pro supplicabat regine, per animam suam. Cumque
reuerfus esset rex, reperit aman corruisse super
lectulum in quo iacebat bether, et ait, Etiam regi
nam vult opprimere me presente. Et dixit arborea
eunuchus, En lignum quod parauerat mardo
cheo stat in domo aman. Et ait rex, Appende
te illum in eo. Et suspensus est aman in pan
culo, et dedit rex bether domum aman. Et in
gressus est mardocheus ad regem. Confessa est
enim bether quod patruus eius esset. Et dedit rex anu
lum mardocheo quem aman recipi iusserat. Et

ster autē cōstituit mardocheū sup domū suāz
Que iterū flēs pccidit ad pedes ei⁹ supplicās
vt veteres līteras quas scripserat aman cō
tra iudeos novīs epīstolis irritaret. Et ad
quē iūit rex. Et scripsit mardocheus līteras
annulo regis sigillatas ad pncipes puīcī
arum ne occideretur iudei. imo illos qui pa
rati erāt ad occisiōē iudeoz interficerēt iu
dei. et manus pncipū esset cū eis. Et factū
est nomē iudeoz celebrē ita vt plures de gē
tibus religioni corū iūgeretur. Et recordat⁹
est mardocheus somnū qd viderat z iterpe
rationē eius intellexit. et hoc erat somnū. Ap
paruerūt ei voces. et tonitrua et tremor sup
terrā. Et ecce duo dracones parati ptra se i
pzelium ad quoz clamores natiōes excitare
sūt vt pugnaret ptra regē iustoz. z fuit dies
illa tenebrarū. et discriminis. Et p turbata gēs
iustoz clamauit ad dñm. z ecce fons paru⁹
creuit i flumē maximū et orta est lux magna
z humiles exaltati sunt z deuorauerūt inedy
tos. Porro in scda epīstola quā scripsit p
iudeis excusauit se rex in hūc modū. Ne pu
teis si diuersa iubem⁹ et animi leuitate ves
nīre. sed p necessitate tempoz ferre sentētiāz
vt reipublice poscit vtilitas. Vlti sublima
ti a regib⁹ honore collato abusi sunt i supbi
am. et in ipos q dederūt molliū in fidiāz
Aman et animo et genere macedo z ex obli
q cōmaculās gen⁹ per fāz adeo intumuit vt
regno nos priuare niteretur z spīritu. Nam
mardocheū cū fide viuim⁹ z p sorte regni
bester. cum omī gēte sua nouis machinatio
nib⁹ expectit ad mortē cogitans vt illis inter
fecis. nris infidiaretur solitudinī. z regnū p
fāz trāfferet in macedones. Nos pō nutu
dei viuētis cū beneficio patrib⁹ nostris re/
gnū traditū est et vsqz hodie custoditū. iude
os absolutim⁹. et hostes corū interfici iubē
mus. Igitur. xij. die mēsis. xij. pculserūt iu
dei hostes suos plaga magna p puīcias vs
qz ad. lxxv. millia. Quartadecima pō die cele
brauerūt puīcia cū gaudio. partīdas sibi in
uicē mittētes. In iussis pō interfecerūt. d. vī
ros. Et in. xij. die obtinuit hester a rege. vt
ad huc occiderentur in iussis hostes iudeoz.
et suspensī sunt decē filij aman. et de alijs cir
citer. ccc. perierūt. Et ideo iudei q habitabāt
i iussis duob⁹ dieb⁹ occisiōi vacātes. xv. die
puīcia celebrauerūt. Et ppterca mādauit he
ster et mardoche⁹ hos duos dies in nume

ro solēnitatūz recipi. z dies plurimū. i. sortitū
obseruari a iudeis. vt memorias facti nulla
deleteret obliuio. Hos tñ dies vocat Joses
ph⁹ puerfatores. eo q iudei de merore i gau
diūz puerfati fuerāt. Scripsit etiā mardoche⁹
ad iudā summū sacerdotē i hierl. q pti suo
helizaphat successerat. vt dies isti solēne ha
berentur in iudea in sempiternū.

Incidentia.

In dieb⁹ asueri athensēses xliij. līter⁹ vti ce
perūt. cū antea. xvj. tātūz vterēt. Senones
galli duce brēno romā iuaserūt z excepto ca
pitolio incēlāz vastauerūt. vj. mēlib⁹ Tribu
ni mīlitares p cōsulib⁹ esse ceperunt. Obijt
anaxagoras phisic⁹ z eraci⁹ tenebros⁹ z des
mocris⁹. et socrates in carcere venenūz bibit
Diogenes et isocrates claruerūt. Aristote
les audiuit platonē. xvij. annūz agens
De ocho Caplin. II.

Est asuerus re

p gnauit artaxerxes. q och⁹ dicit⁹
est hic misit vagolum pfectūz
vniuersis regionib⁹ trās flumē eufratē. Erat
autē i hierlm summ⁹ sacerdos ioānes. q iude
pri suo successerat. Erat autē frater ioannis
iesus. q ad pōtificatū aspirabat z ppterca va
goli familiaritatē sibi cōparauit. Qua p fide
tia iesus altercat⁹ i tēplo aduersus ioannēz
adeo incitauit fratrē vt eūz interficeret. Vñ
vagolus indignat⁹ ascendit in hierusalem.
Cūqz phiberet eūz ab ingressu tēpli. Respō
dit. Mundior ego sum cadauere q templūz
plur. pphanastis. Et ingressus in tēplūz spo
liauit illud. Et imposuit iterūz ministris tē
pli tributa et annonas annū. vij. a quib⁹ p i
teruentūz eldre absoluti fuerāt. Porro artar
xerxes. i. ochus. egyptum ad suūz reuocauit
imperitūz. nechanabo rege i ethiopiā pulso.
i quo egyptioz regnūz destructūz ē. Idē oc
ch⁹ apodasmo iudeoz capta in hircaniā ac
colas trāslatos iuxta mare caspiū collocauit
Incidentia.

Eo tpe romani gallos supauerūt. Demo
sthenes z isocrates claruerūt. Obijt plato. p
quē spensipp⁹ tenuit achademīā.

Dedario filio arfami Caplin. III.

Est ochum

p el⁹ arfamus. Et mortuo ioanne
in hierusalē successit ei fili⁹ el⁹ ia

dus in sacerdotiū. Post arsamū regnavit fili
 us eius darius. Hic p̄fecit regionibz trās flu
 men saraballā de genere eubæorū, ex quibz
 samarite descēderūt. Erat autē iadō frater ma
 nasses ad p̄tifficariū anhelās, p̄pter qd̄ ysach
 am filiā saraballe duxit uxore. Cūqz ministra
 ret in sacerdotio indignati sunt hierosolymī
 te, et iubebāt eū recedere ab uxore, aut nō in
 troire sc̄nariū. Itaqz manasses cū uxore trās
 tulit se ad socerū suū. Qui pollicit⁹ est vt edī
 ficaret ei templū istar hierosolymoz sup mō
 tē gartzim, sed hoc cū sentētia regis darij fa
 ciendū erat. Interi autē p̄didit ei abissam vel
 abiglā qui ē mediterrane⁹ vic⁹ tyrioꝝ, et insi
 gnis. Et trāsierūt ad manassen plēs d̄ hiero
 solymitis qbz saraballa pecūias mīstrabat,
 terrā colendā deputabat et habitatiōē.

Incidentia

Eo tpe mālī⁹ torquat⁹ p̄sul romanorū fili
 um suum virgīs cesum securi p̄cussit, qz con
 tra imperiū cōsulū cum hostibz pugnaverat
 et tū expugnauerat.

De alexandro. Caplm. III.

Er idēz tempus

p philipp⁹ rex macedonū p̄ iisdīs
 as pempt⁹ ēa pausanias: trahen
 te gen⁹ ab horreste. Cui successit alexāder fi
 li⁹ ei⁹ adoptiu⁹, qz legi⁹ notanabī fili⁹ viceſſi
 mū agēs annū. Qui volēs obtinere syriā trās
 ijt hellespontū. Et cōgregati sunt aduersus
 eū duces darij q̄ erāt trās flumē, et sup gra
 nicū fluvīū expugnauit eos. Cūqz p̄currisset
 lidia et iconia puenit ad loca p̄philiē. Tūc
 darius fili⁹ arsamī electū collegit exercitū et
 trāsivit eufratē et montē cilicie taurū sperās
 in cilicia macedones expugnare. Tūc gaudi
 us ē saraballa putās q post victoriā occur
 reret dario, et edificatiōē tēpli ab eo impe
 traret qd̄ pollicit⁹ erat genero suo, ip̄e qd̄ dē lō
 genus a plīs vacabat, s̄ aliter q̄ speraret es
 uenit. Nā vic⁹ est dari⁹ a macedonibz et ca
 pta matre ei⁹ uxore et filijs ad p̄sas fugiēs
 remeavit cū paucis. Tūc alexāder cepit aspi
 rare ad monarchiā oriētis, et intrās syriā ce
 pit damascū, et subiūgata sidone tyriū obside
 bat. Tūc saraballa eligēs de suis, viij, milia
 ī alexādriā p̄fecit est in auxiliū, dices selibe
 tius obsequi ei qz dario, et q̄ loca p̄stituta s̄
 potestate sua ei cōtraderet, et grate suscept⁹ ē
 ab alexādriā. Preterea dixit ei se habere gene

rū manassen fratrē p̄ncipis sacerdotū gentis
 iudee, multosqz alios cū eo p̄sentes ex ea q̄
 te quos velle aiebat sub eo tēplū p̄stituit. Iō
 cis edificare qd̄ p̄ofuturū alexādriā testaba
 tur, qz potētia iudeorū ī duo diuisa nō rebels
 laret. Cōcedēte p̄o alexādriā omī studio edī
 ficauit saraballa tēplū
 et altare qd̄ p̄māsit vsqz ad destructionē fa
 ctā p̄ romanos, et in eo
 manassen p̄stituit p̄o
 tifficē. Porro dū alexā
 der erat ī obsidē tyrii: scripsit eplā ad p̄nci
 pēz sacerdotū ī hierosolē: iūstās eū vt sibi
 p̄beret auxiliū, et exercitui venalia p̄para
 ret, et redderet sibi tributa que p̄ dario p̄te
 rebat. Et rādīt iadus se dario sacramenti d̄
 dīfse, nec eo vīuētē posse trāscedere p̄stituta.

Ecce tertio legi⁹ tē
 pli edificatū a salo
 mone ī hierlīz ī egypto,
 et h̄ a saraballa

Tūc cōminat⁹ est alexāder gentē iudeorū qz p̄
 eū dīficeret quibz deberet p̄stituta fūare. Tūc
 illeccis aggeribz tyriū fecit cōtinentē, cū p̄
 esset insula fecit eā cōterminā terre, q̄ vastas
 ta gazā obsedit. Et mortu⁹ est saraballa. Alex
 āder autē capta gaza ī hierosolymā festina
 bat, et timētes iudei clamauerūt ad dñm et
 imolabāt hostias, et iadus orabat pro gēte.
 Quicū post sacrificiū obdormisset, p̄cepit
 ei dē vt cōsideret, sericisqz, id est, cortinis cū
 tūtatē ornaret, et ip̄e p̄tifficalibz induit⁹, et re
 liqz sacerdotes cū eo legitimis stolis induit
 obuiā exiit alexandro. Et surgens a sopore
 oraculū oibz indicauit. Audietesqz nō lōge esse
 a ciuitate alexādriā p̄cessit cū sacerdotibz et dū
 uū multitudīne sacra, ad locū q̄ saphim ap
 pella⁹, qd̄ latine trāslatū scopulū sonat, vñd
 hierosolyma et tēplū dñi videri potuissent. Et
 factū est p̄tra spem omnīū qui sequebant re
 gem. Nā alexāder intuens antistitē p̄tiffi
 cali stola īsignē, et sup cydarim laminā aure
 am ī qua scriptū erat nomē dei descendit de
 equo, et adiit eū sol⁹, et nomē dei adorauit, et
 pontificē veneratus ē. Et obstupuerūt p̄nci
 pēs exercitus et iudificatā regis mentē pu
 tauerūt. Solus pathemi⁹ q̄siuit ab eo cur
 sacerdotem gentis iudee adorasset. Et rādīt
 Nō hūc adorauit sed deū, cui p̄ncipatū sar
 cerdotū gerit. Nā p̄ somniū ī tali habitu dei
 us p̄perit adhuc ī licea ciuitate macedonie
 cōstitutus. Dūqz mecū cogitarē, vtrū aīam
 possem obtinere iussit me p̄fidere. Nā ip̄e ex
 ercituū meū p̄duceret et p̄sarum mibi tradat.

principatū. Nunc autē primo vidē in hoc sa-
cerdote ipſius effigie, et que mihi pmiſit pro
uētura cōſido, et ppter ea deū adorauit, et ho-
minē veneratus ſum. Et ingreſſus eſt vibē
alexander, et in tēplo ſacrificauit deo ſm ſa-
cerdotis oſtenſione. Et attulerūt ei danielē, i
q̄ ſcriptū erat, quēdā grecoꝝ p̄ditur, perſaꝝ
potentiam, et arbitrans de ſe ſcriptū eſſe ga-
uiſus eſt. Et in craſtīnū conuocans populū
iuſſit petere que vellent. Et ipſis petentibꝫ cō-
ceſſit iudeos vbiqꝫ patrijꝫ vti legibꝫ, et ſepti-
mū annū ſine tributis eſſe ppter ſabbatū ēre
qꝫ ſeptimo anno nō colebat terra. Et exinde
ad alias ciuitates pfectus eſt. Tūc ſamarite
videntes etuſ munificentia circa iudeos co-
gnatos ſeduxerūt eē iudeoꝝ: origīnē ſuā ab
eſtrāim et manāſſerecentēſes. Et poſtulaue-
rūt vt templū eoꝝ in gariziū honoraret, qd
in reditu ſe factūꝝ pmiſit. Cūqꝫ peterēt ab eo
relaxationē, vij. annū, queſiuit qui eſſent. Et
dixerūt ſe hebreos. Cūqꝫ adderet vtrū eēnt
iudei, negauerūt ſe iudeos eſſe. Et reſpōdit,
Iudeiſ tantū hec cōceſſi. Porro nos ſub ſi-
lentio prāſimus, qualiter alexāder dārtum
vicit et poꝝū, et quomō cōſuluit arboꝝes ſo-
lis, et lune, et cetera am-
miratōe digna, que p-

Arboꝝes ſolis et lune
Cūqꝫ ſol orieba-
tur et ſplendor ſum-
mitatē arboꝝ tange-
bat vſqꝫ ad radices
concurſabant, et tūc
reſponſuꝝ dabatur

interrogantibꝫ, vbi alexāder de vtroꝝ et ſuis
recepit et de morte ſua ſi babylonē intraret, et
ita factū ē a ſozore. Sacerdotes ſo qui erāt
vrentes pomis arboꝝ ſolis et lune quadrū
gentos annos viuebant.

De recluſione decē tribuū et morte alexā-
dri

Caplm, V.

Taqꝫ cū veniſ

ſet alexāder ad mōtes caſpios
miſerūt ad eū filij captiuitatē de
cem tribuū. Et edicto em̄ tenebāt egredi nō
licere poſtulātes ab eo egredi licētā. Cū
qꝫ queſiſſet cauſam captiuitatis, accepit eos
receſſiſſe apte a deo iſrael, viſitulis aureis im-
molādo et pphetas dei p̄dictū re eos a ca-
ptiuitate nō redituros. Tūc reſpōdit qꝫ arti-
eos includeret. Cūqꝫ anguſta viāꝝ obſtruc-

ret molibꝫ bituminatis: vidēs laborē huma-
num non ſufficere orauit deū ſit vt opꝫ illō
cōpleret. Et acceſſerunt ad ſe inuicē prupra
montiū, et factꝫ eſt locus inēcabilis. Ex quo
liquido apparet nō eſſe dei volūtate vt creāt
Egredient tū circa finē mūdī: magnā hoīm
ſtragem facturi. Et vt ait iosephus, Deꝫ qd
facturꝫ ē p fidelibꝫ ſuis ſi tantū fecit p infide-
li. Cūqꝫ rediſſet alexander i babylonē ſup̄to
veneno vſum lingue amiſit, et extremā volū-
tatē ſuam ſcripto expreſſit. Et noluit monar-
chia ſuā in aliquē tranſferre ne aliquis par-
et i potētia apd poſteros legeret, et xij. q̄s ab
adoleſcētia ſua ſocios habuerat regni ſucces-
ſores iſtituit. Hec autē iſtitutio nō ſtetit. Nā
iij. ex his tantū alijs abiectis regnauerūt, ſi-
cut in hiſtoria daniel eſt p̄p̄heſum. Dōꝝ
tuus eſt aut cū eſſet annoꝝ, xxx. duoz, et xij,
annis regnauit, Et dō a q̄buſdā qꝫ, alexā-
drias edificauit p nūero ānoꝝ q̄bꝫ regnauē-
rat. Ip̄e in amone cōdidit parathoniū, i. ſtu-
tis ſue indicij, ſarcū triumphale.

De ptholomeo ſorher. Caplm, VI.

Regnauit poſt

cū in egypto ptholomeꝫ qꝫ p̄gno-
minarꝫ eſt ſorher. Qui cū regno
no adieciſſet ſyriā, apoſuit vt adijceret et iu-
deā. Et aſcēdens in hierlm die ſabbati, ſcēſ
ea die iudeos arma nō mōtuos ſub ſimula-
tione ſacrificadi deo: nullo tradicente ſtra-
uit. Vñ ſm iosephū vt ait ouidiū, ſaba tar-
chides iudeos ridiculos appellauit, qꝫ p ſu-
perſua ſupſtitione graue dominij ſuſtinue-
rūt. Ptholomeꝫ nāqꝫ mltos de iudea et gari-
zin captiuos trahēs ad egyptū redijt. Et vē-
diſſoi exponēs eos a negotiatoribꝫ nationū
diſtracti ſunt et diſperſi. Et p hāc captiuitatē
licet nō fuerit generalis, diſſuſus diſpſi ſūt
in nationē. Vñ in actibꝫ aploꝝ legiſ cōueniſ
ſe in hieruſalē iudeos ex omni nationē qꝫ ſub
celo eſt. Iado pōtiſici ſucceſſit filiꝫ el pōtiſ
cui ſucceſſit filiꝫ eius ſimon iuſtꝫ. cui ſucceſ-
ſit frater ſuus eleazarꝫ pōtiſ filio ſimonis
adhuc puero.

Incidentia.

Eo tpe apꝫ claudiꝫ cecꝫ rome clariūt, qꝫ
aquaſ claudias, alſ calidas induxit, et viāꝝ
apiam ſtrauit. Theo-
phraſtꝫ p̄bꝫ clariūt, qꝫ Quia p hoc nūez
a diuinitate loq̄ndi vt ait ciuū dephendūt.

Historia libri

clero nomē accepit, censu rome agitato inē
ta sunt ciuiū. cc. lxx. milia cōclite sunt a roma
nis ariminū et beneuentū.

De Ptolomeo philadelpho.

Caplm. VII.

Est Ptolome

Pum sorber regit in egypto phi
ladelph^{us}. Hic studiosus et libro
rū cupid^{us} demetriū bibliothecae sue prefectū
Lūcū quesisset ab eo de nūero librorū. xx. mil
lia adesse respōdit, s; paulo post tpe vsq; ad
l. milia posse puenire dixit Et nunciatū sibi
dixit apō iudeos esse legē ore ipsius dei edi
tā et digito ipsi^{us} scriptā p q̄ summope labo
randū esse dicebat vt in grecū pueria eloqui
um i arcibus regalib; haberet. Nec em erat
lex dī quē philosophi zena dicūt. id est. viue
tem. zeni em viuere vel vitā sonat. quē vul
gus appellat ionē Et ad ostendendā legē ei^{us}
scritatē addidit q̄ nō nisi a dei viuetis cultu
ribus trāsserri potuisset. Hā et theopomp^{us}
cū hīsto. ijs quas scribebat eaz voluisset inē
serere p̄sus est in amētā per dies. xxx. The
otecus quoq; p causa eadē faci^{us} est cecus. et
penitētes sanati sunt Et suggestit regi vt scri
beret pontifici iudeorū. vt iudeos hebrece et
grece lingue p̄itos ad ipm dirigeret cū lege
dei qui ad eā trāsserendā sufficeret. Qd vt i
petraret munera cū epistolā mittēda censuit.
Aderat sibi aristens. q̄ lōgo tpe iudeorū cala
mitatī cōpatiens oportunitate liberādī eos
inuēta ait. Quō qd postulas obtinebis tot
iudeis in regno tuo seruientib; Solue itaq;
eos et nihil grat^{us} erit pontifici iudeorū. Nec
ob h̄ qd dico me iudeorū affine estimes s; qz
scito tua interesse si factorē omnīū deū hono
raueris Et liberauit rex d iudeis. c. xx. milia
dās dñis eorū p capite. c. xx. drachmas argē
ti Cūq; dixisset rex hoc magnū esse dixerunt
Magnū qd est sed nō regi munifico. Tūc
scripsit rex eleazaro in hūc modū. Bente tuā
que sec^{us} nos erat libertate donauī arbitrāsa
hoc deo esse iocūdū. quoz quosdā milite as
signauī. alios qz fidē approbauerā cōstitui
in palatio. Leges p̄o vestras in nostra bibli
otheca reponere decreui. Bene ergo facies
mittēdo nobis viros seniores qui valeāt inē
pretationez earū caute nobis relinq̄re. Trā
smi mō argenti. c. talenta p imolationib; fa
ciēdis et separauī. l. talēta auri ad crateras et

libatorio faciēda. et gēmas sine numero ad
artificiū optionē. Tu manda nobis q̄ et his
volueris fieri quod grat^{us} ap̄lectemur Tūc
mittēs ad eū eleazar^{us}. qd postulabat relieri
psit ita. Ad interpretandā legē quā postulas
mitti viros seniores d vnaquaq; tribu. vij. le
gem ferētes. Tūc autē
pletatis erit vl iusticie
ad nos eā caute remit
tere. Si sunt. lxx. inter
pretes. qui licet. lxxij.
fuerint more sacre scri
pture. lxx. dicūt q̄ mo
dicū numerū si sup ali
quā summā superere
scit sepe subitcet Qui
cū venissent ad regem
benigne ab eo collecti
sunt. nō tamē ad regē intrōmissi vsq; in dies
quintū Imminēbat em a die solennitas triū
phalis p triūpho s; qdā. quē maiores sui
eadē die habuerāt. Ea igit die suscepit eos
quos corā vniuersitate principū decuruerat
honozare. Post susceptionē p̄o duodeci die
bus fuerūt cum rege. et sciscitat^{us} est ab eis q̄
i corde suo disposuerat. et p̄cipue de duob;
d pgnitiōe dei. et gubernatiōe regni. Cūq; in
struxissent eū de regni amīnistratiōe. plen^{us}
disputauerūt de vno deo colendo. et q̄ nulla
creatura de^{us} eēt. Inde est q̄ vbi cūq; occur
rit eis de trinitate. vl sub silentio trāsserunt
vel in enigmate trāstu
lerūt ne tres deos colē
dos tradidisse videren
tur. Siliter et de incar
natiōe verbi faciētes.
vt in esata Qui cū dis
cisset puerū nobis na
scitūz. et addidisset. vj
elūs noīa quoz. vnuz
est deus. p illis sex no
mīnib; trāstulerūt ma
gnū cōsiliū angelus. ne
viderent tradidisse ho
minē deificatū. Tūc
ostenderūt regi rotulū
quē attulerāt. Nec sus
ficiēbat admirari rex
chartaz. tenuitate et cō
pagnationē. q̄ oculis
deprehēdi non posset

Quia zsi decē mī
b; capte fuerūt mī
tī tñ latuerant qui
fugerāt in hierlm
qdā etiā ad samari
ritanos ppter quaz
cōmixtiōē samari
tanī dixerūt se eē he
breos. vt sup capit.
iij. per idē tempus

Un in esata. et vo
cabif nomē ei^{us} am
mirabilis p̄silar^{us}
de^{us} fortis pater fu
turi seclī. princeps
pacis Pro his om
nib; trāstulerūt ma
gnū cōsiliū angel^{us}. q̄
translatiōe vsus est
gregori^{us} qui ecclē
asticiū officiū ordi
nauit quoz trāslati
one vñ vbi cūq; vl
posterū vl alterius
auctoritatē inducit
cū tñ ecclēsia trāslati
ōe biero. vl vul
gari vñat i his om
nibus.

q̄q̄ littere auree i cādoze chartarū adō legē
biles apparet. Introducūt aut sunt in do
mū regis sec̄ mare secretā que erat ad nego
ciōz deliberatōē. Et date sunt eis celle sin
gule vt quicqd̄ vīsum est eis oportūnū z cō
modū ad interpretandū. Diluculo egrediebā
tur ad optādū regi bo
na et policronitudo di
cūt oīo q̄ sit ab ec
clesia p regib⁹ pō
tifficib⁹ pncipib⁹ t
re et opat eis bōa
spūalia, z tpalia et
etna z tpis lōgū
dīnem. Polts em̄
grece plāstas la
tine chronos tēp⁹
Adhuc apd gre
cos tal⁹ p̄suetudo ē
vt cū surgūt mane
tēplū respicientes
clamāt policroni
tudo basileos .i.
mūltū tēp⁹ vīuat rex
gustū. q̄ vna et eadē sine dissonātia inuēta
sūt edīto vīfufcūisq̄ eoz mīr⁹ miraculose
fieri potuit. vt in tot dīcb⁹ interpretati sūt legē
psalmos et p̄phetas. Hiero. tamen vīdetur
velle q̄ interpretatōes. vj. dīerū in sabbato
p̄ferebant ex oīmb⁹ cōflātes vna. Nec mīrā
dūz esse hoc asserit: cū eldras legē quā p spī
ritū reparauerat postea cū veteri scriptura q̄
apd samaritanos erat correxit. Opere p̄ple
to cōuocauit demetrius q̄ sup libros magis
ster erat oēs iudeos q̄ erāt in alexādria. z d
pūntia peritiores. Et lecta est corā oīb⁹ trās
latio eoz et approbata. Postea delata ē ad re
gē et corā eo replicata. Cūq̄ peterēt interp
tes a rege dari auctoritatē vt imobīl p̄seuera
ret. hec se facit. laudauit sī demū ita caute
corrigeret eam vt qd̄ semel iudicatū foret nō
cogerent irritare. Et remisit eos muneribus
honoratos. Eleazaro quoq̄ sūmo sacerdoti
trāsmisit munera. In tēplūz pō misit p̄ter va
sa mensam aureā gēmis imp̄ciabilib⁹ issignī
tam cū? crassitudo euz esset dīmīdij cubiti.
tamē materiā supabat opus
Incidentia.
Eo tpe sostratus farū in alexādria cōstru
cit. Aratus clarus. argente⁹ num⁹ prim⁹ in

urbe figuratur Roma
nos cartaginēses na
uali p̄llo vicerūt. me
tello p̄sule fugato.
Hoc fultynū d̄ mī
rabīlīb⁹ mūdi vt
dicit plīn⁹. P̄har⁹
em̄ erat turris altis
sima in litore maris si
ta non in terra fundata sed sup caneros. lūq̄.
vītreos posita et tāte magnitudis q̄ ignis i
summo posūt in nocte totū fere litus iradīa
bat. Sepulcrū arati admiratōe in cūctā
est dignū nā in id lupa tactata resiliunt.
De euergete.
Caplm. VIII.
Est phila delphum rez
gnauit frater
p eius p̄tholomēus euergetes. q̄ ab
egyptijs euergetes dīcūt est. qd̄ rez
fectionē sonat. qz post vastatā syriā et ciliciā
z ptes asie sūt inūera spolia q̄ cepit. etiā des
os eoz quos cambīes in p̄sas transuxerat
reuerit. Judeorū pon
tifer ontas simonis iu
sti fili⁹. cui successit si
mon fili⁹. et sub quo
iesus fili⁹ syrach librū
sapientie qui ecclesia
sticus dīcitur cōposu
it quem greci panare
thon vocant. Et p̄d
cū simonis in eo facit
mentione. Porro ont
as cum tributa negas
set euergeti zelo legē vl
potius ex auaricia. vt
dicit ioseph⁹ qui cum
ihonorū fuisse testa
tur. compulit regēz in
tram. Et missus est le
gatus a iudeis etiā in
uīto ontā ad regē. Jo
seph⁹ vīr nobilis to
ble fili⁹ et sororis onie.
Hic habuit filiū hīr
canum cuiusdum pu
er esset probauit pa
ter prudentiam. tra
dens ei. ccc. iuga bo
um sine lorīs. Qui nō
solum pacem reforma
uit. sed remissus est a
rege dux iudee: et fi
nitimarum regio
num.
Interfecit bones z

Historia libri

comedit carnes, et de corijs fecit loriam: et seminauit terram.

Incidentia.

Et tunc enim tarētini a Catone questore romam translatus est, parco sumptu pienter, et vni ancille misterio. Quadraginta ferme milia galloz a romanis cesa sunt. Apud rhodum colossus magnus terremotu corruit.

Imago maria erat mire magnitudinis vt sagitta ad sumum dirigi non valeret, et caput eius tante magnitudinis qd cape poterat, xxx choros granum, et in inferiori parte in pedibus aptura erat vbi poterat homo intrare et ascendere in caput.

De philopatre. Caplm. ix.

Est euergetem

regnavit filius eius Prolomeus philopater. Post quem prolomeus epiphanes. Post quem Prolomeus philometor quem vicit rex syrie antiochus magnus et indea sibi subingavit. Pontifex iudeorum fuit onias magnus simonis filius, ad quem ad reparandum fedus quod legisset inter abraam et maiores suos, lacedemoniorum rex artabazus legatos misit. Porro antiochus rex tributa viginti annis et ministrorum templi qui philadelphus relaxaverat a iudeis revocavit. Qui dum finitimas regiones supra modum infestaret, delata est res ad romanos. Et missi sunt ad eum scipio nasica et scipio africanus: et ab infestatione sub religione iurissurandi amonerunt eum. Insup tulerunt ab eo obsidem filium eius seleucum primogenitum quem volens recipere ab eis tradidit pro eo filium minorem natum antiochum epiphanem traque esset obses perpetua. Id est, non rediit, propter eiusdem antiochi scelus. Descendit onias in egyptum ad Prolomeum epiphanem sicut supra dictum est, et occisus est in perside, antiochus in phanone, et meretricem eiectus a sacerdotibus. Qui in dolo promiserat ei thesauros, et cum paucis induxerunt eum in adytum.

De seleuco.

Caplm. x.

Est antiochus

magnus regnavit in syria filius eius maior seleucus pessimus, sed iners. Pontifex iudeorum fuit onias. Nam onias transiit in egyptum, filius eius simon sedem pro eo. Qui successit filius eius onias, Sub B

missus seleucus nuntius beliodorus in hierusalem ad spoliandum commune earum templi. Quoi gressu in templum surrexerunt duo iuvenes de tribubus et occiderunt eum. Videtur in iosepho velle angelos fuisse in similitudine hominum. In secundo machabeorum libro legitur, quod apparuit terribilis sessor equi et conculcabat eum et confractus est, et mortuus factus non mortuus, et duo iuvenes decori flagellabant eum. Timensque onias indignationem seleuci orabat ad dominum pro defuncto et resurrexit. Qui rediens ad regem ait, Si habuerit dominus meos aliquos quorum sint sanguine, mittat eos in hierusalem ut spoliarent templum.

Incidentia.

Et tempore aristobolus natione iudeus peripatericus philosophus scripsit commentarios explanationum in moysen. Prolomeo philometori.

De antiocho epiphane.

Ca. xi.

Adiens autem

antiochus epiphanes qui romae obses erat pro patre mortui

seleucus fratrem in meritum, de regno syrie habendo presumens, claram romam egressus est. Licet quidam tradunt eum sub universa senatorum rediisse. Reversusque in syriam benignum se omnibus et munificum exposuit. Strenuus erat in agendis, et acer in hostes. Unde et a populo agnominatus est epiphanes quod sonat illustris. Et mortuo fratre regnavit pro eo. Tunc iniquitate sibi insulam agnovit, quam pro regno obtinendo palliaverat. Tunc surrexerunt in hierusalem filii belial, introducetes gentium, et petierunt ab antiocho ut faceret in hierusalem ephebia, id est, lupanaria epheborum, et quod hierosolymis se liberet antiocheni gymnasia quibus dogmatizabant de ritu gentilitatis. Et fecerunt sibi purpuram, non circumcidere parulos suos, vel quod ritu purpuratorum viverent. Quodam tamen voluit, quod quedam velamina fecerunt circumfessionem suam ut in denudatione greci apparerent dissiles. Causa pro huius flagitii hec fuit. Quia sine liberis duos habuit fratres, iesum et oniam et ioannem, qui contendebant de pontificatu, et ut placeret antiocho declinaverunt ad ritum gentium, adeo ut etiam nomina gentium sibi imponerent. Et iesus dicitur est iason, vel onias, iohannes pro menelaus. Quos plures essent cum

Machabeorum. I.

lasone supplicauit antiocho de faciendo gymnasio in hierlm. Et audierunt eum viri pessimi

culpabiles i cibo et uoluntate sabbati et huiusmodi. Postea antiochus amouit lasone et eleuauit menelaum. Qui secutus est oniam in antiochia. Hic cum uidisset facinororum de secederat ad regem. si posset mutare animum regis. Quod cum nequiter sedebat i antiochia in asilo. Et uenies post eum menelaus suauiter adronico ut occideret oniam. Qui euocatus cum de asilo occidit eum. Et fratrem eius morte iussit andronicum eruit purpura et flagellatum per ciuitatem in eodem loco fecit interficere ubi ille occiderat oniam. Porro antiochus cum perisset egyptum in dolo ascendit i hierlm. et per diuisionem et dissensionem ciuium ad libertatem fecit i ea. et percutit multos in hierlm. et lugebat ois terram. Cum redisset in egyptum. et esset repulsus per nuncios romanorum post biennium rediit in hierusalem in furore. Et aperuerunt ei portas fauencibus sibi. Et iterum eos traria sentientes. et exprobrauit templum menelao ductore. tollens uasa et lucernas messam et sacrarium. et uinam auream. A uelut qui non abstinuit. Et posuit in templo idolum iouis olympici uel hospitalis uel pegrini. Oblatos moysaicas fieri prohibuit. altare cremum amouens. et carne suilla edere i idolo imolare coegit iudeos. arcemque munivit in ciuitate dauid. in qua posuit presidium macedonum qui iudeis erant in oibus inhumani. Nam quoscumque circumcidisse filios suos repperissent suspensum debant et pueros ad colla eorum. Videntes autem samaritanos iudeos hec pati de consuetudine naturae suae non esse cognatos iudeorum fatebantur. et quod hacenus predicauerant. templum super garizim deesse maxime negauerunt. scribentes antiocho in huiusmodi. Deo epiphani relatio a sicut miris sidoniorum. Maiores nostri propter pestes quandoque suppositione sabbatorum secuti sunt. edifica-

Dicit augustinus. quod ignis sacrificii qui per litteras nos babylonice captiuitatis sub aqua uis perat extinguitur est antiocho vendente sacerdotum lasoni.

In secundo tamen machabeorum libro dicitur solus fuisse frater onie et menelaus frater eius iusdam simonis qui iudeos onie persuasit se leuco d. pumiliario spoliando de quo supra dictum est.

Infra biennium uisum fuit i hierlm i acrem quod equum quadraginta diebus. infra biennium uisum fuit i hierlm i acrem quod equum quadraginta diebus.

ficantes in garizim templum sine numme uenit quod iudices ueluti ad nos et similia iudeis nobis inferunt. dum ab initio sidones esse noscamur. Cohibere iudices tuos ab afflictione nostra et templum super garizim in nomine greci iouis uel ancuris. i. hospitalis petimus dedicari. Et adiudicauit antiochus facere petitionem eorum.

Sequitur titulus capitulorum i historia Machabeorum. Libri. I.	
De machabeis.	ca. i.
De preliis iude machabeis.	ca. ii.
De purificatione templi.	ca. iii.
De preliis iude.	ca. iiii.
De morte antiochi eupatoris i iudea.	ca. v.
De demetrio et nicanore.	ca. vi.
De federe iudeorum cum romanis.	ca. vii.
De morte iude.	ca. viii.
De ionatha.	ca. ix.
De alexandro.	ca. x.
De demetrio cretensi.	ca. xi.
De antiocho adolescente.	ca. xii.
De simone.	ca. xiii.
De antiocho demetrii filio.	ca. xiiii.
De morte simonis.	ca. xv.
Incipit historia libri machabeorum.	Ca. i.

Inc multi

iudeorum sponte quod timore regis iussa secuti sunt. per bati pro patris legibus adheserunt. Erat autem uir de modum modico iudee

uico sacerdos nomine mathathias filius ioannis filius simonis filius asamonet. diuice ioachim. i. uini us illorum. et ceterum elegit. et i eundem modum dicitur et zacharias diuice abla. Erantque ei filii quatuor. Joannes. Simo. Judas. Eleazar. Ionathas. et quicquid suo cognomine celesabat. Sed sufficit diuice iuda dicere. quod dicebat machabeus. Hi uidebant mala iduti ceteris placere. Et uenerunt emissarii directi a rege i modum. statuere idola i loco quod uideretur iudeos imolare. Et dixit mathathias. Princeps es i ciuitate hac. et pro iussa regis iple. Qui clamauit. Et si ois obediat regi. ego et filii mei et fratres mei obediemus legi dei ceterum. Non sacrificabimus. Tunc quidam ex iudeis imolauit i medio. Et surgens mathathias cum suis trucidauit eum super aram et nuncios regis iterum. aramque deponens clamauit. Qui dei est sequar me. Et cum ois tribu sua abiret in solis

tudine omnia relinquens. Multique cum filiis et yxoribus ad solitudines confugerunt: malitiosos herbis utique inquinari. Quos iudices regis prius verbis flectere conabantur ut eligerent quod posset ne eis tanquam hostibus viderentur. Qui noluerunt eos audire. Tunc emissarii regis aggressi sunt eos in diebus sabbatorum quibus nefas erat eis arma mouere: et percusserunt quidam. Alii os in speluncis globis fumiferis suffocantes. Et perierunt ex eis tria milia: alij habent solum mille. Plures autem liberati adiuuati sunt mathathie: et eum iudice sibi statuerunt. Qui docuit eos pugnare in sabbatis diebus. Si super hoc legem seruabitis: eritis hostes legi dantes causam ut pereat populus dei: et lex cum populo peribit. Et exinde dicit iosephus per manet nobis consuetudo pugnandi etiam tali die bella surgunt. Colligensque mathathias armatos: aras deposuit idolorum: et imolantes quos potuit interemit. pueros non circumcisos iussit circumcidere. Et anno vno hunc gessit magistratum. Cumque grauius egrotaret: duos casus filios ait. Ego decreui perficere viam commendo vobis patrias leges ut per eis grata memore moriamini. Nam corpora mortalia sunt. scilicet homo mortuam immortalitatis ordine consequitur. Recordamini habere et simonem propter sapientiam in consilijs habere patrem. Iudas homo propter fortitudinem ducem in armis. Et mortuus est mathathias et sepultus in modum. Et plangit eum israel planctu magno. Et surrexit pro eo iudas machabeus filius eius: et factus est quasi leo defendens israel clypeo suo.

De filiis iude machabeus Caplm. II

Inc apolloni

Iudas dux samarie in prout magna egressus est in iudam. Iudas autem occurrit ei et percussit eum: multosque cum eo: et reliqui fugerunt. Tulitque spolia multa ad gladium apollonii: et pugnans in eo omnibus diebus vite sue. Sciron autem dux inferioris syrie audiens iudam roboratum tulit sub se positos et iudeos transgressores et castrametatus est in bethsura. Et occurrit ei iudas et videns suos propter paucitatem et seipsum desides hortabatur eos: non in multitudine sed in pietate confidere. Et colligens cum syris duce eorum in terrefacto persequabatur fugientes in descensu montis bethoron usque in campum. Et ceciderunt ex eis, decem, viri. Iosephus dicit, viri, milia

lia. Reliqui fugerunt ad maritima loca philiistinum: et cecidit timor iude super gentes. Audiens hoc antiochus congregauit omnes provincias virtute: et multos ab insulis mercede conduxit. Cumque militibus stipendia distribueret vidit thesauros deficere. Non enim ei omnia tributa reddebant propter seditiones gentium: et deliberauit ire in persidem et accipere tributa regionum. Et reliquit listam de genere regali super negocia regni: ab eufrate usque ad fines asie inferioris: et ut nutret antiochum filium eius donec rediret. Et tradidit ei medietatem exercitus: et elephantes. precipiens ut vastaret iudeam et euerteter hierusalem: et gentem iudeorum extirparet. Ipse vero abiit in persidem egressus ab emath: quam reparans antiochia nominauit. et perambulauit superiores regiones. Lysias pro elegit pibolomeum nicanorem gorgias: viros potentes ex amicis regis. Et misit cum eis, et milia pedum: et septem milia equitum ut venirent in terram iuda. et applicuerunt in emath in loco campestris. Et superuenerunt syri eis ad auxilium: et multi transfuge iudeorum: et negotiatores quidam sperantes se iudeorum emere captiuos. Iudas vero cum exercitu venit in masphat et hortabatur suos spes ponere in deum dimittentes finem legem nouiter vtoratos: et qui possessiones paulo ante adquisierant. Et assumpsit gorgias quinque milia virorum: et tria milia equites electos: ubi alij habent unum mille equitum: et egressi sunt circa solis occasum ut per noctem irrueret super iudam. Quod prescians iudas statuit et ipse castra hostium latenter inuadere: et focos plurimos in castris derelinquens peruenit ad campestria emath. Gorgias vero neminem in castris iudeorum inueniens arboribus trans eos fugisse in montes querebat eos in montibus. Diluculo apparuit hostibus in castris iudas cum tribus milibus plus vel minus: cumque propter paucitatem. Cumque inopinatos hostes inuaderet multos occidit: reliquos percutus usque ad gesseron: et campos idumei et azoti: et ceciderunt ex eis tria milia. Iudas vero dicebat suis perdat contemnere dum ad huc pugna contra gorgiam superesset. Videntes autem qui cum gorgia erant castra suorum incensam sumus longe hoc eis indicabat scietesque suos in fugam verfos: et ipsi terga dederunt. Iudas vero post plenitudinem victoriae tulit spolia multa hostium: ad propria remeas et laudans deum. Et adbeferunt inde plures et fuerunt cum eo

Rachabeorū. I.

circiter decē milia viroz. Sequenti ſo anno
gregauit liſias exercitū. et milia viroz. et
milia equitū. et venerūt in iudeā. Et occur-
rit illis iudas in bethoroth cū decē milibz. et
ſtatim percussores pſternens gregſus ē cum
eis. Et ceciderūt d' exercitū liſie qnqz milia vi-
roz. Et attendens liſias iudeoz audaciā. et
timens eoz deſperationē. niſi eis viuere cu-
z libertate licuiſſet redijt antiſochiaz: preſidia
cōgregans peregrinoz. vt cū maiori appa-
tu rediret in iudeam.

De purificatione tēplī. Caplin. III.

Utrius igitur vi

et cū antiſochi ducibz pſuaſit iudas
pplo. vt aſcēderet hieroſolymaz
templūqz mūdarent. Et inuenientes templū
deſertū. et i eo frutices pullulaſſe. planterūt
planctu magno. Et elegit iudas milites q' ex
pugnaret eos. qui arcibz pſidij cuſtodiebāt
dum ſpe templū a ſeditate purgaret. Qd dill
gener emundās intro
ducti vaſa noua cande-
labrū et menſam. araz
quoz ex auro factam
Et poſuit vela i ingreſ-
ſu. et ianuas reſtaurā-
uit. et deponēs altare
quod ſtatueraſt antiſoch' de lapidibz nouis
aliud edificauit. et encenſatū ē templū. xxv.
die decēbris. Que de-
dicatio ſteſit in poſter.
alijs duabus habitis
diſſuerudine. De hac
dictū eſt in euangelio.
Facta ſunt encenſa in
hieroſolymis. et hyems erat. Et obruleſt ho-
locauſta in nouo altari. et adoleuerunt incen-
ſum d' veteris altaris calculis igne cōcepto
Et accenderunt luminaria multa. et diſcerūt
feſtum luminum. vel propter multitudinez
luminarium. v' quia tūc illuminauerat eos
deus ſedentes in tenebris. Et ſtatuērunt iu-
dam ſummum ſacerdotem. Facta ſunt autē
hec poſt tres annos quibus templum man-
ſerat prophanatum ſm danielis preſationē
quam ante. cccc. annos et octo predixerat Et
ſolemnizauerunt. vij. diebus ſub ymbracu-
lis ſm ritum ſcenophęgie. memores q' pau-
loante in ſpelūcis ha-
bitauerant. ſtatuentes

Flora q' bēchabes

vt poſteri per. vij. die-
es hanc renouationez
templi celebraret. Cū
Joſeph' ait. Ab illo
tempore et hacten' il-
lam feſt ſuitatem celebramus vocantes cam
lumina. eo q' pter ſpem lumen nobis religio-
nis apparuit. Tunc pſtruxit iudas murū in
circuitu ciuitatis. et edificauit turres. cuſto-
des in eis deputans. Sed et Bethſuram mu-
nuit. vt ea p caſtello aduerſus hoſtes vt ere-
tur. arcem tū pſidij nondūz obtinuit

De prelijs Jude

Cap. iij.

Uro gentes fi

p nūime reparationē hieroſalem
et robur iudeoz egre ſeruantz
pſequebant eos. Quos iudas virilit' debel-
labat. et percuiſit idūeos plaga magna. Et
pugnauit et timotheuz dūce filioz Amōn.
et fugauit eū. et vaſtauit lazer. et redijt in Ju-
deam. Et gregate ſunt gentes. que erant in
galaad aduerſus iudeos. qui erant in finibz
eoz. Qui fugientes in theman: miſerūt
ad iudaz vt ferret eis auxiliū. nūciātes q' ſe-
ſtinaret timoth eis capere locū in que pſu-
gerant. Cūqz adhuc legerent eplē ſupue-
runt nūci' a halilea: indicātes gregari eos
qui erāt in ptholomaidē et tyro et ſido-
ne aduerſus iudeos. Ergo virobz hoſtibz
bus nūciatis: miſit iudas ſimonez fratrē
ſuū cū tribus milibus electoz. in ſolaciū ha-
lileoz. Ipe ſo cū jonatha fratre ſuo et vij.
milibus exijt in galaaditidem: reliquēs in
iudea joſephum et azariā duces vt ſer-
uarent iudeam. ſed cū nullo hoſtiū interim
bellū cōmitterent. Et venit ſimon in hali-
leam. et contrite ſunt gentes ab eo. et perſecu-
tus eſt eos viſqz ptholomaidē. et tulit ſpolia
eoz. et iudeos q's trahebant captiuos. et re-
dijt in iudeā. Iudas ſo et jonathas trans-
euntes jordanē ambulauerūt viā tritū diez
p deſertū. Et occurrerūt eis habutheiz ſuſ-
ceperūt eos pacifice. et narrauerūt eis q' ac-
ciderant fratribz eoz in galaaditide. et quoz
modo i munitione tenerent' comprehēſi. Ju-
das ſo prius incendit boſoz ſpoliauit. Et
ſurgens nocte cū diluculo veniſſz ad obſidi-
onem: vidit portantes ſcalas et machinas vt
prehēderet munitionē. Et venit p' eos tri-
b' ordibz. et inſonuit tuba. et caſtra timothei

cognouerunt. qz machabe⁹ esset. et fugerunt ab eo. et ceciderunt ex eis fere. viij. milia. et va-
stauit iudas ciuitates getum i galaaditide.
P⁹gregauit timotheus exercitū aliū et se-
dit sec⁹ torrentē. iudas p⁹ abijt obuiā illis.
Et ait timotheus pncipib⁹ suis Si transie-
rit iudas ad nos potēs poterit aduersū nos
Si p⁹ timuerit trāsire et castra posuerit ex-
tra flumē. trāscam⁹ ad eū et poterim⁹ aduer-
sus eū. Et trāsuit iudas torrentē relinques
post se qui clamaret neminē remanere. Et cō-
trite gētes fugerūt ad phanū qd erat i carna-
im. Iudas p⁹ succedit phanū cū omnib⁹ q
erāt in eo. Tūc pgregauit iudas vniuersos
israelitas q erāt in galaaditide. et vixores et
parvulos vt veniret in terrā iude. Lūq⁹ ve-
nissent i effron petierūt a ciuib⁹ trāsitiū et no
luerūt eis apire. Et eradicauit iudas effron
et p eā trāsuit sup interfectos et erat iudas
cōgregas extremos p totā viā et exhortās.
Et trāsmisso iordane ascēderūt i mōtē sion
et obtulerunt holocausta q nemo ex eis ceci-
disset. Et redierūt in eadē die iudas de ga-
laaditide. et simon d galilea Interim p⁹ dū
aberāt ioseph⁹ et azarias volētes sibi facere
nomen. pgressi sunt cū gorgia et fugerūt et ce-
ciderūt de pplo duomilia. et magnificat⁹ ē
iudas in israel qui quasi ppheta habebat. et
predixerat iosepho et azarie ne egredereñt.
Et vastauit iudas idumeos et philiistim.
Et p⁹trāsiciens samariam declinauit in azotū
et combussit aras et deos eorum. et cum spo-
lijs redijt in iudeam.

De morte antiochi cupatoris in iudea
Caplm. V.

In hec fierēt

c In iudea: pambulabat antioch⁹
supiores regiōes. et audiuit eē
ciuitatē elimaide in perside opulentā. et tem-
plū in ea locuplex in q erāt velamina aurea
et lorice et scuta que reliquerat alexāder. et q
rebat p⁹dari eaz sed nō potuit. nā elimaiste fu-
gauerunt eū ignominiose. et nunciatum est i
via et quomō fracti erāt pncipes eius in iu-
dea Et versus in furorem iussit agitari currū
suum sine intermissione. supbe intonās ven-
turū se hierosolimā et facere eam polliandriū
iudeoz. Et statim apprehēdit eū amarus do-
lor viscerum. et cōtigat eū in impetu euntem
de curru cadere. et collisus est. Et manifesta-

uit deus in eo virtutem suam: vt qui sibi vt
debat etia fluctib⁹ maris imperare. et mon-
tiū altitudines in state
ra appendere in gesta-
torio portare. Et ebul-
lierūt vermes de carni-
bus eius et viuētes ef-
fluebāt et fetore illius
guabat exercit⁹. Cūq⁹
necipe fetorem suū fer-
re poruisset ductus est
ad agnitionē sui venti-
re. et ait. Iustū est mor-
talem subditū esse deo
et vouebat se liberaturū
iudeos et pares arthe-
nensib⁹ facturū. Pol-
licebatur quoz se fu-
turum iudeum. et in os
mni loco predicaturū
dei potestātē et despes-
rans scripsit omnia hec ad iudeos: orans vt
fideliter adhererēt antiocho filio eius. Lūq⁹
p⁹riteretur se pati hoc propter templi violan-
tionē miratus est iosephus polibū virū bo-
num dixisse. ideo perijisse antiochum. qz vo-
luit templū diane in perside deuastare. Hic
qui nullatenus egit peccatū sed tantus cogi-
tauit nullo reatu tenet. Hic patet fm opinio-
nem iosephi. quia lex cohēbebat manū et nō
animum. Tūc vocauit antiochus philippoz
collactaneum suum et constituit eum tutorē
regni: dans ei diadema et stolam et anulū vt
ferret ea ad antiochum filium suum. et pone-
ret eum super solū regni. Et mortuus est an-
tioch⁹ peregre in mōtib⁹ et miserabiliter. Qd
cum accepisset lissias cōstituit antiochū quē
nutrierat regē. et vocauit eū cupatorē. Tūc
cogitauit iudas vt obsideret eos qui erāt in
arce psidij. et fecit balistas et machinas et com-
fortauit aggerem. Tūc egressi sunt quidā d
obsessis. et adiunxerūt se illis aliqui et impi-
is israel et venerunt ad regē et dixerunt. Quo-
usq⁹ non vindicas nos. qui decreuimus se-
uire patri tuo et tibi. Ascende et libera obse-
sos tuos et redde nobis hereditates nostras
Et iratus rex vehementer collegit exercitū.
Sed et de regnis alijs venerunt ad eum cō-
ducticij. et erant. c. milia peditum. et. cc. milia
equitum. et elephantes. xxxij. Et applicuit ad
Bethsuram. vt expugnaret eam. et reced-

Quiq⁹ d causis pu-
nit duos hoies. vel
ad correctiōem. vt
maria sorore moysi
Ad mai⁹ meritū vt
iob. Ad p⁹seruatio-
nē p⁹utū. vt paulū
p angelū sathane.
Ad manifestatiōē
glorie diuine. vt de
ceco nato legi. ne-
qz h. n. p. e. et cetera
Vt ob ostensione
inchoatōis pene ali-
cuius hic et permā-
sure in futuro. vt in
antiocho.

Nachabeorū. I.

fit iudas ab arce et admoit castra ptra cas-
tra regi. Et ordinavit rex d' luculo exercitū.
et ostēderūt elephātū sanguinez vne et mori.
ad acuendū eos in plū. et astiterūt singlis ele-
phātū ad custodiā mille pedites loricati. et
equites. d. et turres lignee erāt sup singulos
et in turre. xxxij. viri pugnātes desup. et in
magister bestie. Et distēta ē pars exercitū re-
gis sup montes. alij p loca ibāt humilia. Et
replēdūt sol in clypeos aureos. et resplens
ducrūt montes ex eis. et apparuit iudas in p-
lio cū suis. et ceciderūt de exercitu regis. dc.
viri. Et vidit eleazar frater iude vna de be-
stijs ceteris eminentiorē. et arbitras regē eē
in ea. cucurrūt p hostes et subiit elephāntē et
effodit eū in ymbilico. et cadēs elephas op-
pressit eū. Tūc diuerterūt iudei a plō. et ascē-
dit rex post eos. et capta bethsura positisq i
ea custodiibz obsedit hierusalē. et statuit illic
ballistas et machinas et ignis iacula et scorpi-
os ad mīrēdas sagittas et fundibula. Et scē-
aū nō erāt i vrbe eo q septimū annū esset et
egressi sunt plures. Tūc auduit lissas q pbi-
lipū redierat a pside. et qrebat suscipe regnū
negotia. et suggessit regi dicens. Deficimū qti-
die. et ea nobis modica ē. et munitū est locus
quē obsidem. et incūbit nob ordinare de re-
gno. Demus ergo dextras hoibz istis statu-
entes vt ambulet i legibz suis. et seruiāt nob
Et facta pace iuravit rex et pncipes ei. et in-
trauit montē syon. et vidēs munitionez loci
rupit iusturandū. et destruxit murū in giro.
Et reuersus antiochia inuenit philippū do-
minantē in ea. et vi occupavit ciuitatē.

De demetrio et nicanore. Caplm. VI

De tempore eri-

c it demetrius seleuci filiū ab vrbe
rhoma. et ascēdit i ciuitates mari-
timas et regnavit ibi. Hūc dū adhuc puer eēt
patrius ei antiochū epiphanes puauerat
regno. et ascēdit rhomā i acensationē patris.
Audies pō patrū defunctū rediit. et plures
repperit euz. Sed exercitus ligauit antio-
chiū i lissā vt traheret eos ad eū. Qd cū acce-
pisset ait. Nolite mibi
ostēdere faciē eoz. Et
occidit eos exercitū. et
sedit demetriū sup sol-
um patris sui. Tūc ve-
nerit ad regē impj. ex

Quia germanū meū
est antiochū. nō de-
ceret me occidere e-
um. s. vos occidite.

israel. et alchimū aaronita dux eoz q vole-
bat fieri sacerdos. Et accusauerūt iudā dicē-
tes. Perdidit iudas oēs amicos suos et nos
disperdidit de terra nostra. Vitte q virū cū
credis qui videat exterminū et vindicet nos.
Et pstituit rex alchimū pncipē sacerdotum.
et misit cū exercitu bachidem in iudeaz. Qui
misit nūcios ad iudam et frēs eius in dolo lo-
quētes de pace. Et nō attēdit iudas sermonē
bus eoz. Multū pō d ppo crediderunt eis
dicētes. Homo sacerdos de semie aaron ve-
nit nō decipiet nos. Et egressi sunt ad bachi-
dem. et occidit ex eis sexaginta viros vna die
fm illud. Sanguinē sanctorū tuoz effuderūt
in circuitu hierusalē. et non erat qui sepeliret.
Alij fingerūt ab eo dicētes. Nō est ei veritas
et iudiciū. Tūc recessit bachides a hierlm et
applicuit in besecha et multos ex eis qui a se
refugerāt occidit. et plectit in puteū. Et cōmis-
sit regionē alchimū relinquēs ei adiutores et
ipse reuersus est in antiochia ad regē. Tūc al-
chimū seducebat oēs verbis. et ad libitū eoz
loquens subito manu valida transfugaz cir-
cūseptus est. et fecit mala in hierlm plus q
oēs gētes. Qd attēdēs iudas cessauit exire i
regiōes et fecit vindictā in viros desertores.
Vidēs aut alchimū q nō posset iudā sustine-
re rediit ad regē. accusans iudā in multis. Et
misit rex nicanorē qui cū eo fuerat rhome in
iudeā. mandās ei euertere pplm. Et venit ni-
canor in hierlm cū exercitu. et locutū est ad iu-
dā in dolo pbi pacificū et salutauit se inuisi-
cē. S. cū iudas intellexisset istas. exilijz re-
fugit ad suos. Postea pgressi sūt iuxta vicūz
capbarsalama. et vici iudas fugit in ciuitatē
dauid. Et egressi sūt sacerdotes ad nicanorē
supplicātes et oñdentes holocausta q offerre-
bāt p rege. et irridēs spreuit eos. et apponens
manū capiti iurauit. Nisi tradit fuerit mibi
iudas cū rediero succendā locū istū. Et recessit
nicanor a hierlm. et venit in bethoron. et sus-
cepit exercitū syrie sibi destinatū. Et erūit
iudas cū tribu milibz post eū. et cōmisserūt p-
liū tertiā die mensis adar. et pstrita sunt castra
nicanoris. et cecidit ipe pms. et fugit exerci-
tus ei armis plectis. Et egressi sunt d castel-
lis iudee in circuitu. et percusserunt eos vsqz
ad vnum. Et caput nicanoris amputantes
et dexteram quas superbe extenderat suspens-
derunt ea contra hierusalem. et linguam eius
minutatim inclam dederunt aubus ad co-

Historia libri

medendū. Et statuerūt diem illā solennem omnibz annis. Et siluit terra iuda a plijs diebus paucos.

De federe iudeoz cum romanis

Caplm. VII.

Inc audiuit in

das nomē romanorū et putes eorū quas fecerāt in orbe. et q̄s volebāt: vel priuabāt regno vel exaltabant et q̄ cū amicis optime p̄seruabant amicitias. et in omnibz istis nemo postulabat sibi diadema.

Et fecerāt sibi curiā. et cccxx. p̄siliū agentes. Et misit romā eupolemiū filiū ioannis. et iasonē filiū eleazari. Qui intrātes curiā dixerūt Judas machabē et fratres ei⁹. et p̄pls iudeorum miserūt nos ad vos statuere vobiscū.

Respublica romanorū pri⁹ regibz tractabatur q̄z prim⁹ romul⁹. scōs rem⁹ postea p̄ p̄sules. tertio p̄ imperatores quorū prim⁹ fuit iulius cesar.

societate. et vt auferatis ab eis iugū grecoz. Placuitqz sermo romanis. et scripserūt federeis formā. et rescriptū in tabulis eneis miserūt in hierlm. vt eēt ibi memoriale i hūc modū. Bene sit romanis et gēti iudeoz in mari et in terra. Et pax in eternū. Qd si institerit bellū romanis: auxiliū feret gēs iudeoz nō accipiens stipēdiā a romanis. Idipm faciet romanū iudeis. Tūc scripserūt romanī ad demetriū. Quare grauasti iugū tuum sup amicos nostros et locios iudeos. Si ḡ itez adierint nos aduersum te. faciem⁹ illis iudiciū. et pugnabimus tecū terra mariqz.

De morte iude.

Caplm. VIII.

Posterea cum au

disset demetri⁹ qz cecidit niceanor cū suis misit rurū in iudeā bachidē et alchimū. et dextrū cornu cū illis et applicauerūt exercitū ad hierlm. Et surgentes abierūt in berea. et iudas posuit castra in lasfa. cū tribz milibz electoz. Qui vidētes multitudinē hostiū timuerūt valde. et subtraxerūt se d castris. nec remāserūt cū iuda. nisi. dccc. viri. Sed iudas corde dissolutus est nam bellū purgebat eū. nec habebat tps p̄gregādi. Et locuti sunt ad eū qui residui erāt. Nō poterim⁹ p̄tra eos. sed liberemus aīas n̄ras. nō et reuertamur ad fratres n̄ros. et tunc pu

gnabim⁹ aduersus eos. Qui r̄ndit Absit illā rem facere vt fugiam⁹ ab eis. et supinducam⁹ opprobriū glie n̄re. sed moriamur in p̄tate p̄pter fratres nostros. Et p̄gressi sūt cū hostibus et expugnabāt cornu dextrū. Qui aut in sinistro cornu erāt. venerūt eis a tergo. et in grauati est preliū. et cecidit iudas. et ceteri fugerūt. Simon aut et ionathas fratres ei⁹ redimētes corp⁹ eius ab hostibz tulerūt illud i modū. Et sepelīerūt in sepulcro patrū suoz. Et planxit eum p̄pls terre planctu magno. et emerferūt inq̄ in isrl. et facta est fames magna. et tradidit se bachidē omnis regio. Et elegit bachides impios viros. et p̄stituit eos dominos regiōis. Qui p̄sequēbant amicos iude. et p̄gregati sūt amici iude. eligentes ionathan in dūce sibi.

De ionatha.

Caplm. IX.

Et surrexit iona

thas loco iude fratris sui. et q̄rebat bachides eū occidere. Tūc

ionathas cū suis fugit in destrū thecue. et misit frēm suū ioannē ad nabuthēos amicos suos vt cōmodaret ei apparatū suū qui erat p̄ciosus. Et exeuētes filiū zamri p̄cusserūt ioannē et tulerūt oīa que habebat. Post h̄ muniatū ē ionathe et simoni fratri ei⁹ qz filiū zamri facerent nuptias et ducerēt sponsam ex mada. et surrexerūt ad eos d insidijs et p̄cusserunt multos in vindictā sanguis fratris sui. et redierūt ad ripā iordanis. Et audiuit bachides et venit die sabbatoz in virtute magna. Et dixit ionathas ad suos. Ecce bellū et aduerso. aqua p̄o iordanis hinc et inde. et paludes et saltus. et nō est locus diuertendi. Et mate ergo in celū. et pugnem⁹. et cōmissum ē bellū. Et ceciderūt ex p̄e bachidis mille viri et versus est bachides in fugā et reuersus ē i hierusalē. et edificauit in iudea ciuitates munitas. et posuit custodiā in eis. Et accepit fili⁹ os principū regiōis obsides. et posuit eos in arce in hierlm in custodia. Tūc p̄cepit alchim⁹ destruī muros dom⁹ sancte interioris. et destruī opa prophetaz. Cūqz cepisset destruere p̄cussus est paralyti et mortuus est cū rore mēto magno. Tūc redijt bachides ad regem et siluit terra iuda duobz annis. Post q̄s viri iniqui in israel reduxerūt bachidē in iudeā. Qui voluit cōprehendere ionathan occulte sed nō potuit. nā innotuit cōsiliū ei⁹ ionathe.

Bachabeorū .I.

Qui cōprehendens, i. viros de his qui insi-
diabāt ei occidit eos. Et secessit ionathas cū
suis in bethessā, q̄ est in deserto: et cōfirmavit
eā. Et ascendit bachides i. p̄tute magna et ob-
sedit bethessen. Et egressus ionathas reliquit
simonē in ciuitate, et fecit sibi ionathas nūe-
rū et pcutiebat per noctē multos hostiū in ta-
bernaculis eorū. Simon v̄o egressus de ci-
uitate succēdit machinas, et pugnaverūt 3
bachidem, et cōtrī⁹ ē ab eis. Et irat⁹ ē bachi-
des cōtra viros q̄ reducerāt eū in iudeā. Et
multos ex eis occidit. Qd̄ audīēs ionathas
misi ad eū legatos pacē cōponere cū eo, q̄ li-
benter accepit: et iuravit se nihil mali facturū.
ionathe omnib⁹ dieb⁹ vite sue, et reddidit ei
captiuitatē quā p̄r⁹ erat p̄dar⁹ in terra iuda-
e et rediit in terrā suā. Et cessauit gladi⁹ ex
ist⁹ et sedit ionathas i machinis iudicās ibi po-
pulu, et exterminās impiōs ex ist⁹.

De alexādro.

Caplin. R.

In tempore ascē

e. dicit alexāder fili⁹ antiochi ep̄ipha-
nes: et occupauit ptholomaydā, et

regiū in ea. Qd̄ audi-

ens demetri⁹ p̄grega-

uit exercitū et misit ad

ionathan, vt secū face-

ret pacē. Et nō cū ale-

xādro insup dedit ei

potestatē p̄gregadi ex-

ercitū: et obliues qui

erāt i arce insit et red-

di. Et venit ionathā i

bierusalē, et cepit inno-

uare ciuitatē, muniuit mōrē sion in circūitu

et fugerūt custodes q̄s posuerat bachides

in iudea. Tamē in bethsura aliqui remāse-

rūt, que erat eis ad refugiu. Et audiuit alexā-

der p̄missa que fecerat demetri⁹ ionathe et p̄-

lia et virtutes quas ip̄e fecerat et f̄res ei⁹, et

scripsit ad ionathan dicens. Audiui⁹ de te

q̄ vir potēs es et ap̄⁹ vt sis amīc⁹ n̄r⁹, et nūc

p̄stitui⁹ te hodie summū sacerdotē gentis

tue: et vt amīc⁹ regis vocer⁹. Et misit ei pur-

purā et coronā aureā, et i dūit se ionathas sto-

la sancta in die solēni scenophegie, et p̄grega-

uit exercitū, et fecit arma copiosa. Qd̄ audīēs

rex demetri⁹ cōstitatus est, et remisit ad io-

nathan i hec verba. Manere in amicitia no-

stra, et nūc absoluo oēs iudeos a tributis, et

Ab eo tpe eq̄q̄ anti-

och⁹ ep̄iphael q̄ ob-

ses erat rome post

mortē patr⁹, f̄re suo

sp̄reto demetri⁹ ei⁹

fili⁹ in regnū succē-

sit, p̄tērio erat de re-

gno int̄ successores

fratrū illoz.

potestatem arcis que est in hierusalē do sum-
mo sacerdoti, et omne animā iudeorū q̄ ē in
regno meo captiua relinquo liberā, gratis: et
q̄ oēs dies solennes sint dies imunitat⁹ et re-
missionis et dies decreti circa illos, i. tres an-
te solēnitatē, et tres post ptholomaidē et du-
as ciuitates p̄fines eius do summo sacerdo-
ti ad necessarios sumpt⁹ sanctorū, et singulis
annis, xv. milia siclorū argēti ad instaurāda
opa sanctorū, et ad innouādos muros i bieru-
salem, et in iudea sumpt⁹ dabunt⁹ d̄ ratios
nib⁹ regis. Ionathas autē et populus nō cre-
diderūt ei. Et cōplacuit eis in alexādro, et fe-
rebat ei auxiliū oib⁹ dieb⁹. Tūc cōgregauit
rex alexander exercitū et mouit castra contra
demetriū et fugit exercitus demetri⁹, et cecē-
dit demetrius in illa die. Tūc misit alexāder
ad ptholomeū regē egypti dicens. Da mihi fi-
liam tuā vxorē. Et aduenit ptholomeus, si-
gnificās vt occurreret ei ptholomaidē. Et ex-
iit ptholomeus de egypto et filia eius cleo-
patra, et occurrenti sibi alexandro in ptholo-
maide dedit ei vxorē. Tūc alexāder vocauit
ad se ionathan, et veniens ionathas ptholo-
maidem inuenit gratiā in conspectu duorū
regum. Et venerūt quidā pestilentes ex israh-
el post eum et accusabant, s̄z nō attendit ad
eos rex, sed magnificabat ionathan et induit
eum purpura et scripsit eū inter primos amī-
cos. Sunt autem quattuor insignia regalia
purpura figula aurea, diadema et sceptrum. et
reuersus est ionathas in hierusalē cū glia.

De demetrio cretensi.

Caplin. XI.

Est tres annos

p venit demetri⁹ fili⁹ demetri⁹ a cre-
ta. Hic occiso p̄re in plio: fugit

ad cretenses parētes maternos. Et resūptis

virib⁹ rediit in maritimā philisteorū, et in syri-

am cheles. Et p̄stituit apolloniū ducē exerci-

tus, q̄ puocauit ionathan in plū. Qui assū-

ptis decē milib⁹ egressus ē de hierusalē, et ve-

niens ioppen, expulit inde apolloniū, et obti-

nuit eam. Et ibat apollonius in azorū, et inse-

cutus est eū ionathas, et cōmiserūt p̄lium

in campo. Et fugerūt equites apolloni⁹ i az-

zorū, et intrauerūt phanū dagon, vt se tuerēt.

Et succēdit ionathas citatēz et phanū, et eos

q̄ erant in eo, et fuerunt de occisis in campo

et succēsis in phano fere, vij. milia. Et transi-

uit ionathas in ascalonem, et receperunt euz.

A

Historia libri

ascendit in gloria Et rediit ionathas i bierusalē. Et audiuit alexander rex virtutē ei⁹. ⁊ addidit adhuc glorificare ionathā. ⁊ misit ei fibulā aureā. que solet dari cognatis regum. et dedit ei acharon et omnes fines ei⁹. Et cū yteret ionathas duob⁹ insignib⁹ regis forte signū erat de renouatione regni iudeorum. Et ascendēs alexāder in supiores ptes cilsie. Et egressus est rex egypti socer ei⁹ in virtute magna et q̄rebat obtinere regnū alexandri in dolo. Et aperiebant ei ciuitates et occurrebant ei. sic em̄ mādauit alexand. Et transiens in singulis ciuitatib⁹ relinq̄bat custodias. Et vt appropinquabat azoto. ostenderūt ei templū dagon successū. ⁊ cetera de molita. et eoz tumulos qui occisi fuerāt. Et dicebāt. Sic fecit ionathas vt inuidiā faceret ei. ⁊ tacuit rex. Et occurrit ionathas ptholomeo in ioppen et salutauerūt se. Et abiit ionathas cū rege⁹ ad fluuiū eleutherū ⁊ rediit in bierusalē. Cūq̄ ptholome⁹ obtinisset ciuitates vsq̄ ad seluciā maritimā misit ad demetriū dicens. Veni cōponamus pacem ⁊ dabo tibi fillas meas. Penitet em̄ me qd dederim illā alexandro. Et tollēs filiā suā dedit eam demetrio. et recessit ab alexandro manifeste. Et traiecit ptholome⁹ antiochiā. et i posuit sibi duo diademata egypti ⁊ asie. Tūc alexāder venit ptra cū in preliū. et vict⁹ est a ptholomeo. ⁊ fugit in arabia ad parētes maternos cū antiocho filio suo. Rex aut arabū timens virtutē ptholomei occidit alexandriū et refuauit filiū et misit caput alexandri ptholomeo. qui gauisus est. Sed factū est vt terra dīemoret⁹. et regnauit demetri⁹ in solio patrū suoz. In dieb⁹ illis expugnauit ionathas arcē que erat in bierusalē. ⁊ nūciauerūt hoc demetrio quidā iniq̄ ex israel. Qui iratus venit ptholomaidē. ⁊ scripsit ionathe ne obsideret arcē. sed occurreret ei festinato. Et elegit ionathas de seniorib⁹ israel. et dedit se periculo. Et accepit pecuniā multā ⁊ vestes et abiit ad regē. ⁊ dans ei mūera inuenit gratiam in cōspectu ei⁹. Et licet multi accusarēt eū. magnificauit eū rex in cōspectu omnīz. et statuit ei principatū sacerdotū. et quēcunq̄ habuerat pri⁹. Et vidit demetri⁹ qd siluit terra in cōspectu eius. ⁊ dimisit exercitū in loca sua. et retinuit secū exercitū pegrinū. ⁊ i inimici erant ei omnis exercit⁹ patrū ei⁹. Trifon aut erat quidā partiū alexandri prius.

qui vidēs qd om̄s exercitus murmurabat contra demetriū. iuit in arabiam vt reduceret inde antiochū filiū alexandri i terrā prius suā. Eo tpe dum demetrius erat offensus suis. misit ad eū ionathas. vt cūceret eos q̄ erant in arce in bierlm. et q̄ in presidij⁹ erāt quia impugnabāt israel. Et rescripsit demetrius dicens. Hec et maiora faciā tibi cum fuerit opportunū. Nūc autē recte feceris si miseris mihi viros in auxiliū. qd discessit exercitus meus a me. Et misit ei ionathas. iij. milia electoz in antiochiā. et electatus ē rex in aduentu eoz. Et surrexerunt antiocheni. xx. milia. et volebant interficere regē. Et fugit rex in aulā. Et misit iudeos per ciuitatē occiderunt centū milia hominū. et liberauerunt regē. Residuo pō ciuiū dederūt dexteras regi et fecerūt pacē. et glorificauit iudei dei et redierunt in bierlm. Et siluit terra i cōspectu demetrii. et mentitus est om̄ia que dixerat ionathe. et recessit ab eo et vexabat eū valde.

De antiocho adolescente. Caplm. xlii

De tempore

etrus est trifon d arabia rediit cēs antiochiū adolescētē ⁊ iposuit ei diadema Et cōgregati sunt ad eū exercit⁹ qd disperat demetrius. et pugnaverunt ptra demetriū ⁊ fugit. Et obtinuerūt antiochus ⁊ trifon antiochiā. Et scripsit antioch⁹ adolescēs ionathe dicens. Cōstituo tibi sacerdotiū. et pstituo te super q̄tuor ciuitates. i. i. sis de amicis regis. Et misit illi vasa aurea dās ei potestātē bibēdi in auro. et esse in purpura. et habere fibulā aureā. Et simonē fr̄ ei⁹ pstituit ducē a finib⁹ tyri vsq̄ ad fines egypti. Et exiit ionathas ⁊ pambulabat ciuitates. et venit ascalonē. et occurrerūt ei bonifrice. Azotēses pō prius resistentes ei⁹. ea dederūt ei dexteras. Et accepit obsides ei⁹. Et misit eos in bierusalē. ⁊ pambulabat regiones vsq̄ in damascū agens regni negociā. Et audiuit ionathas qd principes demetrii q̄ erāt in cades galilee cum exercitū magno volebāt eū remouere a negotio regni. Et occurrēs illis. relinquēs fratē suū simonem intra prouinciā. congressus est cū eis. et fugerunt omnes qui erant cum ionatha pter duos. Et scidit ionathas vestimenta sua ⁊ orauit. Et aggressus hostes cōuertit eos i

Rachabeorū. I.

fugam. Et redierūt ad eū qui recesserant ab eo, et inscūtus est hostes vsq; ad castra eorū q̄ erāt in cades, et ceciderūt ex eis tria milia. Et redijt Jonathas in hierlm, et misit romā remouare cū eis amicitia. Sparciat; qz scripsit quos supra lacedemonios dicit; dices: Pides scripsit nob; dā; rex vester, sub onia summo sacerdote iudeorū qz d; genere abrae elis, et fies nostri, et fecim; vobiscū fraternitātē. Et tūc memores sum; vti i sacrificijs et obseruatōib; nostris sicut decet nos memi nisse firm, et nūc misim; ad vos vt inuicem; fraternitatē Et rescripserūt sparciatē, pecora nra et possessio nra vestra sint, et vestra nra et innouata est fraternitas. Et audijt Jonathas q; iter egressi sunt principes Demetrii cū exercitu multo supra q; prius, et egressi; aduersus eos. Qui cū audissent aduētū Jonathe, nocte fugerūt relinquentes focos i castris. Et mane inscūt; est eos Jonathas; et nō cōprehēdit. Trāsierāt em; flumē Eleuterum; et diuertit Jonathas ad arabes q; dicitur zabadel et percussit eos. Simō autē i ioppē dedināuit. Audierāt em; q; veller; p̄sidia tradere partib; Demetrii, et posuit ibi custodes et redijt Jonathas in hierusalem et innouauit muros in ea, et munuit eā valde inter arcem et ciuitatē, vt esset ciuitas singular; in terra, et nec emāt nec vendat, nō indigētes bonis alioz. Eo tpe cor; gitauit trison occidere antiochiū adolescentē et imponere sibi diademā s; tūmuit ionathan strenuū defensozē Antiochi. Et elegit vt eū p̄; occideret, scripsitq; Jonathe vt occurreret ei in bethsan. Et vēit ad eū Jonathas cū cū milib; viroz. Adde; trison q; nō possz extendere manus in eū, honorauit eū dās ei munera, et p̄ciples exercitib; suis, vt obedirent ei sicut sibi. Et ait Jonathe: Ut qd vera sit p̄lm, Elige tibi paucos et veni mecum; pro lomaldē, et tradā eā tibi, et reliq; p̄sidia, et exercitū, et vniuersos ministriales regni, et redibo. Et credidit ei Jonathas et remisit i iudeam exercitū, et retinuit tantū tria milia, et q; d; dimisit in galileā duo milia. Et erāt mille euz eo. Quz intrasset pro lomaldē ligauerūt

euz ciues, et oēs q; erāt euz eo interfecerūt. Et plāxit oīs tra iuda ionathā, estimās oculūz esse. Et dixerūt gētes q; erāt i circūitu iudee, Nō habēt p̄ncipes, tollam; de boib; memoria eoz. Et p̄gregauit trison exercitū, vt veniret in terrā iuda, et attereret eā. Tūc p̄ pul; ascēdit i hierl; et ait simonē, Tu es dux noster loco Jude et Jonathe fratris tui.

De simone.

Caplm. XIII.

Accelerauit si

mon p̄summare muros hierlm et misit exercitū i ioppē. Logno scēs aut trison, q; surrexit simon loco Jonathe misit ad eū legatos dices: Pro argēto qd; debebat Jonathas frater tu; in ratioe regis detinui euz. Et nūc mitte argēti talēta, c. et duos filios ei; obsides, et remittent; euz. Cū q; cognosceret simon dolū ei; misit tū ar; gentū et pueros, ne murmuraret p̄lus dices, nō redemit fratrē volēs regre. Et mētus ē trison et intrauit regionē, vt p̄tereret eā. Et euz appropinquasset baschama, vidēs q; nō p̄ficeret, Jonathā ibi occidit et filios ei; et redijt in terrā suā. Et misit simon et accepit ossa ionathe, et sepeliuit euz i modin. Et statuit, vii, pyramides p̄r et m̄r, et q̄tuor; fr̄ib; et sibi, et circūposuit collinas magnas, et sculpsit i eis arma et naues ad memoriā eternā. Trison autē euz it faceret euz Antiocho adolescentē, dolo occidit eū, et regnauit p; eo i asia. Tūc edificauit simon p̄sidia i iudea et misit ad Demetriū, vt faceret pacē euz eo, et m̄tens munera rogauit vt faceret remissionē regionē. Et scripsit Demetri; dices: Dūcra suscepim; et pacē facim; vobiscū; magnā, remittētes ignorātiās et peccata vsq; i hodie nuz dē, et nūc absolui; vos ab omi tributo. Et ablatū ē iugum gentiū ab isrl. Et ex tūc cepit scribere p̄ls isrl in tabulis et gestis publicis annoratiōes t̄pis in hūc modū. Anno p̄mo sub simone summo sacerdote, magno duce et p̄ncipe iudeoz, Tūc descēdit simon in gazam, et obsedit eā, et elecit idolas tras et idola de ciuitate, et mūdauit edes, et collocauit in ea viros qui legē facerēt et munuit eā, et fecit sibi habitationē, et obsedit eos qui erāt in arce hierusalē. Et clamauerunt ad simonē, vt acciperēt dextrās, et dedit illis, et elecit eos inde, et mūdauit arcē a contaminationib; et intrauit eaz cū musicis in;

A 2

strumens, hymnis et ramis palmarum statuens
ut omnibus annis ageret
hec dies cum leticia. Et
vidit simon iohannem
filium suum quod vir esset filius.
Et posuit eum sub sedu-
cem, et dedit ei gazam ad
habitandum. Tunc con-
gregavit rex demetrius
exercitum et intravit me-
diam ad strabenda sibi
auxilia ut expugnaret
trifonem. Sed arfaces
rex persidis et medie mi-
sit unum de principibus suis, qui percussit castra
demetrii, et apprehendit eum vivum, et posuit eum ar-
faces in custodiam. Et siluit terra iuda diebus
simonis qui fecit sibi toppen in portu, et intro-
itum in insulis maris. Et dilatavit fines gentis
sue, et abstulit immundiciam, et sedit unusquisque
sub vite sua et sub ficu sua nec erat qui eos ter-
reret. Et misit simon ad sparcias ad inveniendam
fraternitatem. Rhomanis quoque misit dypeum
aureum minaz mille, et statueret ei romani liber-
tatem, et scripsit in tabulis ereis fedus, qui positi
sunt in titulis in monte sion.

De antiocho demetrii filio
Ca. XIII.

In tempore exiit

antiochus filius demetrii in terram pa-
trium suorum, et pervenerunt ad eum omnes
exercitus ita ut pauci essent cum trifone. Et scripsit
antiochus simoni et genti iudeorum dicens. Stra-
tuo vobis omnia quecumque remiserunt vobis reges
ante me, et permitto vobis facere percussuram propriam
numismatis in regione vestra. Quicquid obtinuerit
regnum magnificabo gentem vestram et templum in gloria
magna. Porro trifon fugiens antiochum per ma-
ritima, recepit se in doram. Et insecutus est eum
antiochus, et obsedit civitatem terra et maris. Eo
tempore lucius consul romanorum scripsit regibus et regio-
nibus in oriente ne inferrent mala iudeis amicis
suis, nec opere ferrent inferentibus, sed si qui pesti-
lentes ex iudeis fugerent ad eos traderent eos
simoni principi sacerdotum, ut vindicaret in
eos secundum legem suam. Antiochus autem rex obsedit do-
ram secundo, et percussit trifonem ne prederet. Et mi-
sit ei simon duo milia viros in auxilium et argen-
tum et aurum et vasa copiosa. Qui noluit ea ac-
cipere, sed fregit pactum quod fecerat cum eo, et mi-

sit ad eum athenobium, mandans ei ut redderet ei
arcem quam est in hierusalem, et toppen et gazam, et tri-
buta locorum quibus dominatus fuerat, alioquin ven-
iret et expugnaret eum. Et vidit athenobius
hierusalem simonis, et apparatum copiosum
et affluentiam in auro et argento, et obstupuit. Et
respondit simon. Terram alienam non sumpsimus, he-
reditatem patrum nostrorum, quam iniuste ab inimicis
nostris aliquo tempore possessa est. Et rediit atheno-
bius ad regem, et renunciavit ei per ba simonis et glo-
riam eius. Et iratus est rex ira magna. Porro
trifon fugit nauigio in orthosia da. Rex autem per-
sequens trifonem constituit cendebeum ducem mari-
timum, et reliquit ei exercitum ut expugnaret iudam.
Et edificavit cendebeus cedronem, collocans in
ea milites ut vastarent fines iudeorum. Quod cum
accepisset simon vocavit duos filios suos se-
niores iudam et iohannem. Et ait illis. Ego et fra-
tres mei expugnauimus hostes israel ab adoles-
centia usque in hunc diem. Nunc autem senilis est
te loco mei, et pugnat per gentem vestram. Auxilium
pro deo vobiscum sit, et dedit illis armam
lia pugnatorum et equos. Et profecti sunt aduer-
sus cendebeum, et erat finis totius inter eos
et timuit populus transire, et transiit iohannes per
mus et secuti sunt cum eo. Et insonuerunt sac-
tibus, et puerus est in fugam cendebeus, et castra
eius et ceciderunt ex eis multi vulnerati. Vultu-
nerat est et iudas frater iohannis, et insecutus
est iohannes fugientes usque cedronem, et ce-
ciderunt ex eis duo milia virorum redierunt
que filii simonis in pace.

De morte simonis.

Capitulum XV.

Uxor ptolomei

ptolomeus abobis constitutus erat dux in campo
hiericho. Erat enim gener summi sacer-
dotis, et habebat argentum et aurum multum. Et
elevatorum est cor eius, et volebat obtinere regionem
et cogitabat dolu aduersus simonem et filios eius
ut tolleret eos. Simon autem pambulabat civi-
tates regionis gerens sollicitudinem eam. Et de-
scendit in hiericho cum iuda et mathabias filijs
eius. Et suscepit eos ptolomeus in munitionem
quam edificauerat in dolo, et fecit eis pul-
verem magnum et abscondit ibi viros, et intravit cum
uultum cum armatis, et occidit simonem et duos fi-
lios eius, et reddidit mala per bonis. Nam et pro-
per simonem cum duobus filijs eius minoribus in glau-
alis vincula. Et scripsit antiocho regi ut mit-
teret ei exercitum in auxilium, et traderet ei regio-

Machabeorum. II.

nem et ciuitates et tribute. Misit quoque nuncios ad tribunos ut ventrent ad se, et daret eis argentum et aurum et dona, aliosque misit occupare hierusalem et montem templi. Porro alios misit in gazam ut interficeret iohannem, sed percurres quemdam in gazam, nunciatum iohanni qui facta fuerat. Et ipse festinauit occupare hierusalem, et occidit eos qui venerant eum perire. Et factus est princeps sacerdotum post patrem suum.

Sequuntur tituli capitulorum in historiam machabeorum. Libri secundus.

Recapitulatio,	ca. i.
De commendatione iohannis bircani	ca. ii.
De institutione xenodochiorum et de morte iohannis,	ca. iii.
De restitutione regni iudeorum per aristobolum	ca. liii.
De nece antigoni,	ca. v.
De tyrannide regis alexandri	ca. vi.
De regno alexandri et de filiis eius bircano et aristobolo,	ca. vii.
De multiplici discordia fratrum.	ca. viii.
Quomodo pompeus hierusalem sibi tradita templum expugnauit,	ca. ix.
De dissolutione iudee in pentarchias,	ca. x.
De fuga aristoboli et iterata eius captiuitate	ca. xi.
De reditu aristoboli in syriam et eius morte,	ca. xii.
Quomodo antipater transiit in gratiam cesaris	ca. xiii.
Quomodo antipater procurator iudee creatus est,	ca. xiiii.
Quomodo herodes factus est princeps galilee, et princeps militie regis syrie,	ca. xv.
De morte iulij cesaris et signis,	ca. xvi.
Quomodo herodes adhesit calisto,	ca. xvii.
De nece antipatri videlicet per herodem,	ca. xviii.
De vxoribus herodis et liberis eius,	ca. xix.
Quomodo herodes et phasael tetrarche iudee facti sunt ab antonio,	ca. xx.
Quomodo herodes rex iudee creatus est a rome,	ca. xxi.
Quomodo herodes pulso antigono posuit in throno regni in hierusalem,	ca. xxii.
De morte mariane dolo salome,	ca. xxiii.
Quomodo augustus addidit regno herodis traconitidem et ituream,	ca. xxiiii.
De herodianis,	ca. xxv.
De offensa herodis in filios,	ca. xxvi.

Præfatio in historiam secundum librum machabeorum.

Secundus li

ber machabeorum non est historia persecutio: sed persecutio recapitulatio. Est enim epistola quam scripsit iudas machabeus et senatus iudeorum bies

rosolymite dispersioni iudeorum qui exulabat in diuersis regionibus orientis, et maxime in egipto in qua insinuauerunt eis duas a se solennitates nouiter institutas, hortantes ut eas susceperet et solennizaret quantis. Una de purificatione templi quam fecerant vicesima quarta die mensis casleu, post tres annos pollutis facte ab antiocho. Altera quam instituerant: xvij. die mensis adar quod est martius, quod dicebat voce syriaca pridie mardochei, dicens scilicet quam instituerant per incredibili victoriam, quam habuerunt in facto nicanore, cuius

put et manu contra templum suspensa predictum. Nihilominus hortantes ut solennizarent diem scenophegie, et dies signis quod datur est de crastina a qua quoniam neemias obtulit sacrificia. In hoc autem loco habet epistola legatur hieremias abscondisse arcam et altare incensum in spelunca montis in qua moyses ascendit, et vidit dei hereditatem. Et accesserunt quidam qui sequebantur hieremiam, ut notarunt si ibi locum et non potuerunt inuenire. Quos culpans hieremias dixit, Ignoratis locum donec congreget deus congregationem populi et populus fiat et tunc ostendet dominus heredes, et apparebit maiestas domini et nubes sicut in diebus moysi, et sicut cum salomon fecit ut locum sanctificaret magno deo. Quod ergo super diximus epiphanius dixisse hieremiam aliter manifestacione arce fortasse mysticum fuit. Ne autem hierosolymite videretur sine causa has instituisse solennitates, recapitulauerunt in epistola bella quae fecerant contra hostes, qui frequenter ebullierant de perfide. Et quoniam liberati erant a deo in manu fortis et signis et prodigiis innumerabilibus. In hac autem recapitulacione apponitur quedam, que in predicta non leguntur in historia, quorum quedam iam supra posuimus super

Historia libri

pressa pro sibi nunc supplebitur? Forma pro epistole hec est. Populus qui est hierosolymis et iudea, senatusque et iudas, aristobolo magistro prolo mei regis qui est de genere christorum, sacerdotum et his qui in egypto sunt iudeis salutem et sanitatem. Beneficiat vobis deus, et det vobis cor omnibus ut colatis eum, et faciatis eius voluntates. Adaperiat cor vestrum in lege sua, et in preceptis suis, et faciat pacem. Exaudiat orationes vestras et reconciliet vobis, nec vos deserat in tempore malo. Et nunc hec sumus orantes pro vobis. De magnis autem periculis a deo liberati magnifice gratias agamus ipsi, et cetera que sequuntur. Pericula pro sua et liberationes a deo factas enunciare ceperunt a morte antiochi magni et a filio eius seleuco. Qui cum prius templum honoraret et de redditibus suis prestaret sumptus ad ministrum sacrificiorum, ad suggestionem simonis dimitribeni tamini qui erat propositus templi, et inuidebat onie: misit eliodorum ad spoliandum munera erarium, quod dixit non pertinere ad rationem sacrificiorum. Erant eodem hec congregata ad victualia viduarum et pupillorum, et plerique erant deposita diuitum. Terminauerunt autem persecutionem huius epistole in morte nicanorum in hunc modum. Igitur his eroga nicanorum gestis: ex illis temporibus ab hebreis civitate prepressa vel possessa. Ego quod in his finem faciam sermonis. Et siquidem bene et ut historice spectat et ipse velim. Si autem minus digne concedendum est mihi. Sic enim vinum semper bibere aut semper aquam frustum est, alternis autem viti delectabile, ita legentibus si semper exactus sit sermo non erit gratus. Hic ergo erit summatus.

Recapitulatio.

Capitulum. I.

Viro quedam su

per addita in hac epistolarum recapitulatio summatim agere curabimur. Sane in prophetatione antiochi cum cogerent iudei a patris legibus recedere, due mulieres delate sunt natos suos circumcidisse, quos infantibus ad verbera suspensis cum publice per civitatem circumducentibus carnifices per muros precipitauerunt. Eleazar vero de primoribus scribarum et vir etate pueri: apertis ore blasphemabat suillas carnes sacrificij manducare. Quidam pro veteres amici et carnes licitas secreto afferentes: rogabant ut similaret se ad impium regis manducare, quod renuens aiebat. Adulescentibus exemplum forte malum derelinquamus, et plagis pemptis memoriam mortis sue et exemplum primum relinquit. Loti

git autem et vii, fratres vna cum matre prehebentur pro pellis a rege ad esum porcine carnis, quibus renuentibus iussit rex coram eis sartagine et olas enecas succedere, et promogenito lingua amputari cuius cure capituli abstracta: et summitate manuum et pedum percussa.

coram matre et fratribus missus in sartagine torrebatur. In eodem modum singuli fratrum secundum ordinem geniture torquebantur promissa tamen unicuique exhortatione ut regi obediret et vinceret. Supra modum autem mater mirabilis et bonorum memoria digna singulos hortabatur patri voce et semine cogitationi masculinum animi ferens dixit ad eos. Nescio quid in vtero meo apparuit, nec enim ego spiritum et animam donavi vobis nec vitam et singulorum membra non ego ipsa pregei sed qui formavit vos, spiritum vobis iterum cum misericordia reddet revivificabit nunc vos in tempore despicientis propter leges eius. Cuius adhuc adolescentulorum superest suadebat rex matri: ut adolescenti fieret in salutem. Cumque promississet se suamuram filio inclinata ad illum patri voce dixit. Fili mihi misere mei, dignus fratribus tuis effectus suscipe mortem, ut in illa miseracione cum fratribus tuis te recipiam. Tunc rex indigne ferens se derisus in hunc crudelium super omnes desecuit. Novissimi me autem et pro filios misericorditer defuncta est. Pro hac tanti progenerum martirij asserunt plurimi de his, vii, fratribus ecclesiis

Homem martiris ad quatuor extendit. Dicitur martyr qui pro prophetia legis dei moritur ut machabei. Dicitur etiam martyr qui pro veritate predicantis moritur ut hieremias et alij prophete. Dicitur idem martyr qui loco ipsius christi moritur, ut infantes. Dicitur et martyr qui pro professione fidei et passionis christi moritur, ut petrus et paulus. Et isti proprie dicuntur martyres, id est testes passionis christi. Quorum festum facit ecclesia cum nullus veteris testamenti martiris festum agat, nisi vii, machabeorum. Puerorum quod festum agit ecclesia, sed ad inferos descendunt. Unde in eorum festo canonicum leticie subiectum. Si obijciatur dicitur loannis ne baptista dicitur, quod passiois eius festum non agimus sed natiuitatis, que fuit figura natiuitatis christi. Festum ergo decollationis eius non est festum passionis, preteritum cum ipse circa pascha decollatus fuerit, sed tempus illi caput eius inuentum fuerat. Alij tradunt duas esse dictiones eo quod tali tempore collata sunt ossa eius.

Bachabeorum. II.

am solennizare. Additur quoque in eadem epistola
quod cum iudas aduersus timotheum dimicaret,
apparuerunt aduersarii eius de celo viri. v. in equis
ducatu iudeis praestantes, e quibus duo macha-
beus mediu habentes, armis circūscripti co-
seruabant: in aduersarios autem tela et fulmina
iacebant. Hec multo post tempore cum egredieretur
iudas a hierosolymis ut dimicaret aduersus
lissam apparuit praecedens eos eques in veste
candida armis aureis hastam vibrans. Addit
quoque quod sopite rogauerunt iudeos secum habitantes
ascendere scaphas quas parauerant in
die festo ad colludendum. Cuius in altum processit
sent: summerserunt ex eis non minus ducentos.
Quaobrem iudas in nocte supueniens portum
succedit, et scaphas erussit, refugos ab igne
gladio gemit. Jamnitis quoque nocte supuenit, et
portum cum nauibus succedit, ita ut lumen ignis
appareret hierosolymis stadiis. cc. xl. Addit
quoque quod plio commissio apud iamnitis plures
pstrati sunt de iudeis. Et venit iudas cum suis
ut corpora pstratorum tollerent, et in sepulchris pos-
neret paternis. Inueniunt autem sub tunicis in
terfectorum de donariis idolorum, que apud ias-
nam fuerunt. Omnis ergo manifestum factum
est ob hanc causam eos corruisse. Et bndi-
xerunt iustitiam dei iudicium, quod occulta fecerat ma-
nifesta, et in precibus conuersi rogauerunt deum
ut delictum eorum obliteraret. Verum vir fortis
simus iudas collatione facta a suis, xij. milia
drachmas argenti misit hierosolymam offerre
ea ibi pro peccatis mortuorum vel delicto illorum
in sacrificium. Addit quoque quod cum sceleratissi-
mus nicanor persequeretur iudam post fedus cum
eo initum, et postea fractum, coeperit iudam esse
in locis samarie, et disposuit bellum committere
cum eo in die sabbati. Iudei pro quod sequebantur
nicanorem pro necessitate discesserunt ei, ut honorem
daret diei sanctificationis et deo qui vniuersa
cospicit. At ille quesivit ab eis. Si potes es
in celo qui imperauit ei die sabbatorum. Et dis-
cesserunt. Est deus vnus in celo potes, qui ius-
sit agi die. vij. At ille ait. Et ego potes sum
super terram, qui impero summi arma, et negocia
regis impleri. Bachabeus autem cum pauci essent
cum eo, formidantes impetum nicanoris et militum
rudinem, singulos illorum iudeorum armauit non
clypeis et hastis munitis, sed sermonibus optimis
et exhortationibus, praesertim exposito eis sermone
quod in eadem nocte viderat in hunc modum. Vis-
derat omniam summum sacerdotem, quod a puero in

virtutibus exercitatus fuerat manus, pendente
tem et orante pro populo iudeorum. Post haec ap-
paruisse et alium virum
etate et gloria mirabili
circa illum: et ostendisse
hic est amator populi israel. hic est qui multum
orat pro populo, et ciuitate
sancta hieremias pro-
pheta dei. Extendisse au-
tem hieremiam dextram
et dedisse iudei gladium
aureum, et dicente. Accipe scilicet gladium mu-
nus missum a deo quo deiciet aduersarios
populi mei israel. Qua visione confortati qui erant
cum iuda impetum fecerant in hostes, et prostraverunt
ex eis non minus quinquaginta milia, nicanore
cum eis interfecto, et redierunt hierosolymam ben-
dicentes deum, et caput nicanoris et manum cum
humero abscisam contra templum suspenderunt.
Itaque omnes communis consilio decreuerunt nullo
modo die istum absque celebritate preterire. Hic
terminatur epistola iude ad dispensationem iudeorum.
Terminata igitur epistolari recapitulatio ad
persecutionem historie reuertamur de iohanne fi-
lio simonis persequentes.

De commendatione iohannis hircani.

Capitulum II.

De iohanne simone

qui vltimus quinquaginta filiorum matha-
thie alamonet dux et sacerdos
fuerat in iudea successit ei filius eius iohannes:
cognitio hircanus a deuictis hircanis, quem
iosephus in tribus commendat, in religione sacer-
dotum, in strenuitate ducatus, et quia vir pro-
pheta erat. Qui insecutus est ptolomeum, qui patrem
eius dolo interfecerat, matremque eius cum duo-
bus paruulis tenebat in vinculis et confugerat
ad oppidum ultra hierichontem, quod agone voca-
batur. Obsessor quidem oppido, cum iohannes
acrius insistebat, ptolomeus matrem iohannis
et fratres super muros usque ad sanguinis effusio-
nem cedebat fractusque pietate iohannes ab im-
pugnatione se temperabat. Matrem tamen clamans
te ne pro se faceris scelus ptolomei inultum. Por-
tem enim suam sic iudicaret immortalitate melio-
rem. Ob hoc discessit tracta obsidione septimum
aduenit annus festus a iudeis. Recessitque
ab obsidione iohannes, ptolomeus pro matre ipse
et fratribus occisis confugit ad zenonem.

Historia libri

philadelphie tyrannū, qui corila cognomī
nabatur.

De institutione penodochozū, et de mor
te iohannis Caplm. III.

Est hoc antio

p ch^o pōticus rex syrie obsedit hie
rusalē. Quāobzē apuit hircan^o
duos de. vij. loculis circūstantibz sepulcrū
dauid z sustulit ex eis plus q̄ tria milia talē
torum. deditzqz trecenta talenta antiocho vt
ab obsidiōe recederz. z vt placaret murmur
populi de apertioe sepulcri. de reliqua pe
cunia prim^o instituit penodochia pauperuz
in hierusalez. Samariā captā solo equauit
quā post herodes instaurans sebastez dixit
Hortu^o est autē iohannes. xxxij. annis rebo
optime administratis relicis quinqz filijs
Aristobolo primogenito et antigono cū tri
bus minoribus. Cūqz nullus eorum ad re
gēdū pplm sufficeret. vxorē suā disertissimāz
iudee prefecit et filijs.

De restitutiōe regni iudeorum per aristo
bolum. Caplm. IIII.

Aristobolus ve

a ro impatiēs dominij materni: ma
trem cū tribus fratribz minoribz
vinculauit in carcerē. et antigonū quē dilige
bat secūdū a se pstituit. Imposuitqz sibi dia
dema. et restitutiū est regnū iudee. Fluxerat
autē a sedechia sub q̄ regnūz fuerat interru
ptū anni quadringentisepuagintaquinqz.
et menses tres. vl' a reditu de captiuitate ba
bylonis Unde sepe legist intermissum fuisse
regnū vsqz ad hircanū et aristobolum trans
itūne. id est. vsqz ad aristobolū hircani Nec
tamē regnauit aristobol^o nisi per annū. eo q̄
matrē fame peremerat i vinculis Cūqz egro
taret aristobolus in turre. que post ab hero
dedicta est antonia. redibat antigon^o de ga
lilea. in qua multa pēlare fecerat. induit^o no
uis armis et decentibz. Cūqz ingrederet hie
rusalē in diebus scenophegiāz ob honores
fratris. et vt ostētarer decore armorz populo
armatus intrauit. Quod vidētes emulsi pī
us. et maxime vxor fratris. que oculos i euz
intecerat. sed ipse ei assensum non prebebat:
accusabant eum dicētes aristobolo. Frater
tuus audiens te egrotantē in manu forti et
armata intrauit vt te perimat et regnet. Qd

ita probare potes Iube eum venire ad test
venerit armatus super his que dicimus cor
tus esto Posuit ergo ad suggestione vxoris
Aristobol^o armatos in subterraneo qui pir
gus stratonis dicebatur. per quē antigon^o
transitum factur^o erat. quisi veniret arma
eum interficerent Et aduocans fratrem aristo
bolus precepit nuncio vt diceret ei ne veni
ret armatus Sed regina corrupit nuncium
muneribus vt diceret ei q̄ cū armis descen
deret. Affectaret enim eum rex videre in ar
morum decore.

De nece antigoni. Caplm. V.

Rat aut eo tem

e pore in hierusalē gentilitia^o qui
daz iudas noīe de heresi effecit q̄
p stellatiōe iudicauit de natiuitate puero
rū. qui scholasticis suis arte sua p dixerat de
morte antigoni et diē z locū. Is cū vidisset
antigonū in armis gloriātē. exclamauit. Pa
pe Hūc mihi pulerum ē mori qū an me vo
ritas interijt. mearūqz p dictionū aliq̄ men
daciū deprehēsum est Cūqz antigon^o iste q̄
bodie moritur^o erat in pīrgo stratonis Loc^o
autē ille ab hinc ferecēt stadijs distat. hore po
diel sūt q̄ttuor Cūqz sic ciularet sener. paulo
post occisus est antigon^o cū arma^o descēde
ret p pīrgū stratonis seqz locoz. equocatiōe
sener agnouit fuisse deceptū Audies autē rex
morte fratris idoluit. adeoqz morbo inualuit
vt sanguinē lacerat^o visceribz euomeret Quē
vn^o de seruul hūc officio destināt^o foras ei
ferēs vbi antigon^o occis^o fuerat casu effudit
sup adhuc extātes cruoris macias Quod vi
dēs ppls exclamauit. asserēs nutu dei i occi
si vltionē sanguinē libatū occisor^o Cūqz cum
sam clamoris rex seiscitaret. nullusqz ei aude
ret p dēre tandē minārī p tacturnitate suppli
ciū verū qd erat ei indicauerūt Et ingemiscēs
ait. Fas nō erat vt dei lumē scelera mea late
rēt q̄ten^o o corp^o improbū matri fratriqz ani
mā damnatā detineb^o Utinā nō paulatī eis
sanguinē meū libēs. totū simul accipiāt. Et
his dictis expirauit.

De tyrannide regis alexandri
Caplm. VI.

Jo mortuo

q prole et ca nō suscepērat. ffes v
ri soluit aricul^o maiorē natū alex

Rachabeorum. II.

randū regem p̄stluens. q̄ cognominat⁹ est
samneus. qui etiā modestia p̄stare videbat⁹
Qui fratrē secundū interfecit quia ad regnū
asp̄rare videbatur. tertiu⁹ secū viuere coegit
p̄uatiū. duxitq; vxorē nomine alexandraz
que ⁊ saloma dicta ē. Hic adeo nequissim⁹
fuit. q̄ in. viij. annis circit⁹ quinquaginta q̄n-
q; milia senioꝝ interfecit. quia facinora citus
detestabant⁹. Cūq; offensus esset populo
muniuit sibi palatiū in turri que baris dice-
batur. sup̄ quā postea ammiratus ē titus q̄
eaz iudei deseruerāt cū defendi posset a duo-
bus ab om̄i viuere. Adeo aut̄ offensus erat
iudeis. vt semel p̄contanti ei quonaz pacto
eos sedare posset responderūt si moreret⁹. Ob
hoc in plateis hierusalē suspendit octingen-
tos viros vxoratos. vxoresq; eoz. et liberos
necauit. Cūq; quiescisset a p̄ijs. ⁊ q̄ntanis fa-
tigaretur. morbum ex ocio natū putās inter-
pestiū laborib⁹ militie se reddidit. ⁊. xxxviij.
regni sui anno mortuus est duos relinques
filios. Hircanū et aristobolū. Sciensq; fili-
os pro patre iudeis odiosos regnum reliq̄t
vxori. Que sibi sub viro beniuolentiā popu-
li sepe cōparauerat tyrannidi ipsius sepius
resistens. etiam simulataz religionē in habi-
tu p̄ferabat.

De regno alexandri et de filijs eius hircan-
no et aristobolo.

Caplin. VII.

De dum regna

q̄ ret hircanū primogenitū potifficēz
declarauit. cū futurū regē indicās
q̄ modestus erat. minore⁹ p̄o aristoboluz co-
q̄ seruētis animi videret. p̄uatiū viuere co-
egit. Eo tēpore orta est in iudea heresis pha-
riseorum. de quib⁹ post cū sectis alijs explis-
cabat. q̄ p̄silio utebat⁹
in om̄ib⁹ alexādria. ita
vt eoz p̄silio optima-
tesq; iudeoz. aut ex-
silio damnaver̄ aut int̄-
ficeret. Deniq; dioge-
nē q̄ alexādrio amicis-
simus fuerat occidit.
Alienigenaz quidē
duos sibi p̄stauerat ex-
ercit⁹ vt in iudeos tuti-
us debaccharet. Pro-
inde mlti ad aristobolū

His tēpib⁹ iugurta
p̄ rhomāos dimicās
a marco ⁊ silla capt⁹
ē. rhome ars rheto-
rica cepit haberi. e-
docta a plotio gal-
lo. Lucreti⁹ poculo
amatorio in furore
versus p̄ interualla
insane aliq̄s libzof
p̄scripsit. tandē inter-
fecit se.

p̄fugerāt. vt ei⁹ patrociniō tuerent⁹. Nono au-
tem regni sui anno egrotauit alexādria. et ar-
stobol⁹ collecta plurimoz manu post matrē
se regnaturū declarauit. Ob h̄ miserata que
relas hircani mater. p̄iugē aristoboli cū filijs
in custodia recludēs. obsides accepit. ne rez-
gnū sibi aristobolus vsurparet.

De multiplici discordia fratrum.

Caplin. VIII.

Si mortua aristo

e bolus collecto exercitu ⁊ fratres
mouit arma. Cūq; egressi eēnt
frēs in campis hierichontinis. vict⁹ hircan-
nus fugit in hierusalem. Tandem ea lege in
concordiam redierunt vt aristobolus regna-
ret. Hircanus p̄o sub eo quib⁹libet fungen-
retur honorib⁹. Domos etiā p̄mutauerunt.
Erat aut̄ cū hircano antipater idumens. cu-
ius prudentiā ⁊ strenuitatē timens aristobo-
lus calumnias ei p̄tendebat. Hic persuasit
hircano vt se dolo circūuentū quereret. ⁊ vt
ad arethā regē arabum p̄fugeret. cuius auxi-
lio rediret in regnuz. Hoc tū igitur egressi ve-
nerunt ad regem arabum in oppidum qd̄ pe-
tra dicit⁹. vbi regni sedes erat. Itaq; collecto
exercitu aretha venit i iudeā ⁊ obsedit hieru-
salē quā ⁊ recepisset. nisi dux rhomāoz scau-
rus soluisset obsidū. Jā enim syria desce-
rat habere regē facta rhomanis tributaria.
Missusq; erat pompeius a rhomanis p̄tra-
tigranē regē armenie ⁊ is scaurū miserat p̄sili-
dem syrie. Qui cum audisset diffensionē fra-
trum in iudea. ratus tempus esse quo d̄ facis-
li iudeam poneret sub tributo in manu valē-
da fines intrauit iudee. Ad quē legati a fra-
trib⁹ vtrinq; venerunt. auxilium eis hinc
⁊ inde postulātes. Corruptus aut̄ scaurus.
ccc. talent⁹ missis ab aristobolo (quod p̄p̄tū
esse rhomanoz iosephus testat⁹) ad arabes
legatos mittit rhomanoz ⁊ pompeij nomē
eis intentās nisi ab obsidione recederēt. Re-
cedens ergo aretha hircanum ⁊ antipatrum
philadelphie collocauit. Qui frustrati spe ar-
rabum in aduersarios spem contulerūt. Cū
enim pompeius damascum venisset. cū mul-
tis muneribus venerunt ad eum. orantes vt
violentiā aristoboli dignā odio iudicaret
et hircanum regno restitueret. Sed nec aris-
tobolus sibi defuit. corruptione scauri fre-
tus. Cum autem pompeius honorē regis

A 5

ei nō exhibuisset idignās insalutato pōpelo
recessit. et recepit se in alexandriū ppter inepu
gnabile oppidū munitiōe. Quē collecto ro
manorum syrorūq; exercitū īsecut⁹ ē magn⁹
fussitq; vtrū opido ad se descenderet. Is vō
q; p impio vocabat⁹ decreuerat poti⁹ pēlita
ri q; parere Consilio tamē suoz descendens
ab opido relictis ibi custodib; pcepit vt non
nisi manu sua scriptis eplis obteperaret. abijt
q; hierosolymā. Quē statū īsecut⁹ ē magnus
alacer factus circa hierichonta morte metri
datis sibi nūciata vbi pinguissima idumee
regio et palmarū pluriū et balsamū nutritu
tus inciso lapidib; acutis robore stillantē la
chrymā et vulnerib; colligunt.

Ex pompeius hierusalem sibi tradita tē
plum expugnauit.

Caplm. IX.

Inq; hieroso

c lymā pperaret. erit⁹ aristobol⁹ oc
currit ei: pecuniā pollicēs que
erat i alexandrio. seq; de cetero impio roma
no parituz. s; nihil hoz effectū est. Dissus
em gabiniū ad recipiēdā pecuniā custodes
nec i opidū receperūt. His cōmot⁹ pompeius
aristobolū in custodiā collocauit. Cū autem
obsedisset hierusalē orta est dissensio in vrbe
Nā fautores aristoboli vrbe tueri. fautores
hircanī eā tradere romanis ptedebāt. s; vī
cta ps aristoboli in tēplū cessit. Receptusq; i
vrbe pompeius tēplū expugnauit. Lūq; se
ptētrionale vallē aggerib; implet. labor effec
tū impfec⁹ nisi obseruatis septimīs dieb; q;bo
opari iudeis fas nō est aggerē fieri pcepisset
Hese tū tertio phanū irruptū est. Faustus
aut cornelius sille fili⁹ pmius ingredi ausus
est. et irruētes rhomanī phanauerūt tēplū et
vt alibi legit. equos in porticib; stabulauerūt
Ob quā rem tradit nūq; de cetero pugnas
se pompeius quin vinceret. qui hactenus for
tunatissim⁹ fuerat. Postero aut die ingressus
tēplū pompeius ammiratus situm et orna
tum et religionē tēplū nihil inde tulit. pced
piens editus vt a sordib; tēplū mundalet
Cūq; imposuisset hierosolymis tributū. hīr
cano pōtifice declarato. aristobolū captiuū
duxit. duosq; filios eius alexandriū et antigo
num cū totidem filiabo. rhomāq; per cili
am properabat. syrie et iudee amministratōe
seuaro cōmissa relict⁹ secū duab; cohortib;

De diuisione iudee in pentarchias.
Caplm. X.

Alexander vero

a filius aristoboli ex itinere fugit
Qui magna manu collecta iudeā
populabat. et hircano iminebat. Quid
nebat aut munitissima loca. alexandriū. hīr
caniū. et macherunta. Dissus est autem in
syriā gabiniū vt seuaro succederet sub quo
marcus antonius militabat. Qui cū in ale
xandrio obsedisset alexandrum. consilio ma
tris alexander se tradidit ei et castra. Que ga
biniū consilio eiusdem mulieris funditus
euerit. ne alterius belli fierent receptaculū.
Palpabat em mulier gabiniū obsequiū
viro suo et ceteris captiuis metuens q; rbo
mā fuerant abduci. Post hoc gabiniū cus
ra tēplū mandata hircano. gentem iudeoz
in quinq; conuentus diuisit. quasi per pen
tarchias iudee frangens supbiā. Eo tem
pore factus est antipater amicissim⁹ gabi
niū. et marco antonio maxime. adeoq; clari
t q; data ē ei vxor neptis regis arabū Cypris
nomine. Qui sustulit ex ea quatuor filios et
filiam. Primogenitus fuit phaselus. secun
dus herodes qui post dictus est ascalonita.
tertius iosephus. quartus feroras. filia dicta
est saloma.

De fuga aristoboli et eius iteras
ta captiuitate.

Caplm. XI.

Est hec casu ela

p plus est a rhoma aristobolus. q;
magna iudeoz manu p̄lata alex
andriū muro rectingebat. ad quē debellā
dum missus est a gabiniō antonius. Captus
q; iterum aristobolus cum filiis rhomā per
ductus est. Illū quidem in custodiā sena
tus coeuit. filios autem in iudeam remis
sit. quia gabiniū id se scripserat sponendi
se vxori aristoboli pro castelloz traditōe.
Post hoc cum gabiniū derineret apō egi
ptum. alexander aristoboli filius iudeos ite
rum ad dissensionem reduxit. Sed rediens
gabiniū pacē fecit. et hircano pontificiū cō
firmavit. Quo mortuo missus est p̄fex syrie
crassus vt etiam parthos q; tam rhomanis
imminebant reprimeret. In sumptus vero
parthice militie omne fere aurum d tēplo

Rachabeorū. II.

fastidit. et ea q̄b pompej^o abstinerat duo
milia talētor. Ob hoc
auro in os infuso inre Cui dictū est aurū
rū. Cui successit p̄ses sitisti aurū bibe.
syrie Cassius. qui in os
mnibus consilio antipatri vtebat.

De reditu aristoboli in syriam et nece
Caplin. XII.

De tēpore factū

e est discidiū inter romanos p pom
peio et iulio cesare. Cesar aut post se
natus et pompej fugā trans mare ionū: rebz
omnibz romaqz porit^o. solū aristobolū cū
duobz cohortibz i syriā misit facile p hūc sibi
posse iudeā subijci rat^o. Verum spes cesaris
frustrata ē. Nā a studiosis pompej veneno
perijt aristobolus. Seruabatqz corpus ei^o
melle p̄ditū p̄bita sepultura. donec iussu
antonij in monumētis regalibz sepultus est
Occidit quoqz fili^o ei^o alexander antiochie
a scipione securi p̄cussus. Em pompej litte
ras accusatōe p tribunali prius habitā. sup
bis que in romanos admisserat. Solus aut
sup̄stes antigon^o cuz duobz sororibz suis ad
quēdā p̄tolomeū mannet filiū qui sub libas
no morabat^o p̄fugit. Acceptiqz p̄tolomeus
minore sorore alexandraz vxore. et quavt q̄
dam tradunt suscepit lisantam abiline post
ea tetrarcham.

Antipater transiit in gratiam cesaris
Caplin. XIII.

Est hoc factus

p est p̄liū in emathia. cui interfu
it antipater et iudei sub p̄pelo.
Qui cū redisset i iudeā. timēs cesarē ip̄tū. li
beros suos ad arabas cognatos eoz trāsmi
sit. Fortuo aut p̄pelo antipater i clientelā
cesaris se p̄tulit. Visit aut cesar metridatē p
gameū ad expugnādū pelusiū. mītrēs cū eo
incolā libani p̄tolomeū et antipatrū cū tribz
mīlībz iudeoz. Ubi p̄tus antipatri plurimū
emittit. Nā et mūz p̄mus trāscēdit. et mēphī
ras ad obsequendū cesari p̄udētia sua incli
nauit: et inito p̄lio cū ceteris egyptijs pluribz
occis totus p̄fossus corpe preter spem ser
uat^o ē ex p̄lio. habitaqz victoria: factorz suz
ozū apd cesarē metridatē testē habuit. Nar
co etiā antonio in pluribz eū cōmendante fa
ctus est amicus cesaris. Quē cesar rhomana

clulitate donauit simul et imunitate. et eius
grā pontificatū p̄firmavit hircano.

Antipater p̄curator iudee creatus est.
Caplin. XIII.

De tempore anti

e patrū et hircanū criminabat^o anti
gon^o apd cesarē. dicēs eoz p̄silio
patrē suū et fratē interfuisse. Ad hoc antipater
veste. piecta multitudinē vulnez demonstrās
verbis nō opus esse dixit. cū cicatrice se taz
cente clamarēt ipm fuisse fidelē rhomanoz:
cū antigonus filius fuisset fugitiuoz. nullus
qz ipm a pompeio quoad vixit potuit auels
lere. nec mō a cesare quisqz eum esset auulū
rus. Tūc cesar cuiuslibet dignitat^{is} sub pon
tifice in iudea dedit antipatro optiōē. Qui
remissa dignitatis mensura in cesarē. p̄curat
or iudee declaratus est. impetrās quoqz vt
euerfa patrie mentiā renouare sibi liceret. Re
gnū quoqz est p̄cessum hircano. ita tamē ne
rex vocaret^o. Sertū etiam cognatū suū cesar
syrie p̄fecit.

Herodes factus est p̄ses galilee et p̄n
ceps militie regis syrie.

Caplin. XV.

Est hec antipa

p ter filiū suū maiore faselū hīero
solymis sub se p̄curatore statūz
it. et herodē galilee p̄fecit. q̄ cū natura strenu^o
eēt. ezechia quendā p̄ncipē latronū interfecit
cū suis sequacibz. adeoqz terrā quietā reddi
dit. vt publice herodes pater galilee cārare
tur. Faselus quoqz indolē fratris bona emu
latione supare certabat. Ob hoc etiaz pater
eoz obsequijs regalibz a gente colebat^o. nec
p̄pter hoc tū min^o fidelis hic fuerat hircano
Uez fieri nō potest. vt liuorē in bene gestis
quisqz effugiat. Erāt ergo qui dicerent hīra
no. q̄ antipatro et filijs eius rebz traditis ip̄e
vacuo regis noie sederet. His accensus pau
latim hircanus: causā dīcurū herodē iubet
accerfiri. Qui munita p̄us galilea ad regē p
perabat. ferēs secū Sertū epistolā p̄cipient^{is}
hircano vt herodē ab omni crimine et pena
liberaret. Nec multo post factus est herodes
p̄nceps militie Sertū. et tunc iniuriā p̄dict
ci evocationis herodes vindicasset in hīra
no. nisi pater eius et frater impetū eius fre
gissent.

Historia libri

De morte Julij cesaris et signis
Caplm. XVI.

Tempore do

e lo bruti et cassij occisus ē cesar. cū
p triennū et mēses septē tenuis-
set pncipatū. Fuerat qdē rome impatū a ro-
mulo sub regibz. vij. ātis. cc. xl. post sub p-
libz res acta est annis quadringentis qdras-
ginta qtuor. Obijt aut cesar anno etatis sue
quinquagesimo sexto. corpusqz ei⁹ prostris cō-
bustum est. Statuit aut ppls in foro solidā co-
lumnā lapideis numidici vlgitū pē pedū. su-
per quā tumulatus est. qz et iulla dicta est. Le-
tesimo aut die ante mortē ei⁹ cecidit fulmen
sup statuā eius in foro. et de nocte ei⁹ supscris-
pro. c. litterā capitalē abruptē. Nocte pcedē-
te die obiit ei⁹ fenestre thalami eius tanto
cū streptu apte sūt. vt exiliēs a stratis ruitu-
ram domū estimaret. Eadē die cū iret i capī-
tolū date sunt ei lre indices mortis iminētis.
Qui dū referret occisus: i manu ei⁹ nōdū so-
lute inuēte sūt. Die seqnti apparuerūt tres so-
les in orietē. qui paulatim in vñū corp⁹ sola-
re redacti sunt. significātes qz dñius lucij an-
tonij et marci antonij. et augusti in monarchi-
am rediret. Vel potius. qz nōticia trinitatis et
vñus: toti orbi futura iminebat. Bos quoqz
qz arant locut⁹ est dices. In breui magis des-
tituros boiēs qz frumēta.

Ex herodes adhesit cassio. Ca. XVII.

Ist hec cassius

p vēit i syriā ei⁹ p dē pēs fuerat. col-
ligēs qz exercitū 5 augustū adole-
scētēz marcū antonij septingēta talēta a lu-
deis exigebat. Prim⁹ aut herodes de galilea
centū ferēs talēta. fauorē cassij meruit. morā
aliōz indigne ferēs. Profect⁹ ē etiā herodes
cū cassio ad plū qz ei adepta victoria regnū
iudee pollicebat.

De nece antipatri vindicata per herodem

Caplm. XVIII.

Rat eo tēpore

e cū hircano qdā de amicis suis
noie maliciis. aspīrās ad sacer-
dotiū. Cūqz decreuisset hircan⁹
nū veneno appetere statuit pns appetere an-
tipatru imemor bñficioz ipsius. Suscepto
itaqz veneno p mīstruz mortu⁹ est antipater

Dalcus pō cū d morte ei⁹ suspectus habe-
ret corā herode in multis se excusabat. Con-
questus aut herodes p eplam de pīs mor-
te apud cassiū rescriptū ipi⁹ accepit vt dolus
dolo vindicaret. Scripsit etiā cassius chilar-
chis vt in ista cā herodi opē ferrēt. Vocauit
itaqz herodes hircanū et maliciū ad cenā. qui
dū irent circūseptū maliciū chilarche interfe-
cerūt. Hircanus aut stupore dissolutus p-
dit vīqz recepta aīa herodes pcontrabat qz
maliciū occidisset. Cūqz vnus ruidisset cassij
pceptū: ait. De et patriā cassius fuaui inco-
lumē: amboz insidiatore pempto. Nō multa
post cū egrotaret herodes damasci. pbe-
nig malici frater in vīsiōne fratris mouit ar-
ma ptra phaselū fultus hircanū auxilio. Cūqz
qz pualuisset herodes hircanū aggredi antē-
ta bat sed ppter affinitatem redierunt in con-
cordiam.

De vxoribz herodis et liberis eius.

Caplm. XIX.

libebat quidem

b herodes vxorē nomīne dosidem
sed ignobilē: de qua et antipatru
suscepit. super dūcīqz mariannē neptēz hircan-
ci cuius etiā amore circūcidit se et fa-
ctus est profelitus. Habuit siquidē herodes
vxores nonem. ex quarum. vij. numerosam
suscepit sobolem. sed d his paucos numera-
re sufficet. Primogenitus eius antipater qz
doside. alexander et aristobolus ex marian-
ne. archelaus ex mathaca samaritide. herodes
antipas qui post tetrarcha fuit. et pbi-
lippus ex cleopatra hierosolymitide. Hero-
dem tamen hunc. quidam mariannē filium
putant.

Ex herodes et phasel⁹ tetrarche iudee fa-
cti sunt ab antonio.

Caplm. XX.

Ed ubi Cassio

i in phillipis interfecto cesar in
italiam antonius syriā disces-
sunt iudeoz optimates pba-
selum et herodem apud antonij accusabāt
qz rerum summā vī possiderent. nomē tantū
supesset hircano. Herodes autem muneribz
placauit antonij. in memoriam reuocans ei
patris sui antiquam cum eo familiaritatem.
Cum aut denuo antiochiē. a. q. vīris iudeis

Machabeorum. II.

accusaret astate etiam hircano pcontabat hircanum antonius quoniam rebo gerendis essent apertissimi. Cum herodes et fratres eius alij pntulisset. hircanus antonius eos de pcuratoribus te trarchas indee declarauit. Ab eundem autem antonio romam pachorus rex parthorum in manu valida eustrate transgressus est. Ad quem descendit dionysius antigonis nepos. filius prolo mei et alexandra ut predictus est. pollicetur est talem mille et viginti quingentas. ut antigonum in regnum induceret. Acceptis itaque a pachoro multis milibus parthorum. antigonus hierusalem cepugnabat et phaselus quidam muros. herodes domum regiam custodiebat. Sed cum intrasset urbe antigonus in diebus pentecostes etiam in foro dimicatus est. Cum autem de pace tractaret. antigonus pachorum regem parthorum pacis arbitrium in dolo deposcebat. Egressi sunt ergo hircanus cum phaselo et antigonus ad parthorum regem. perantes herodes noluit cum eis descendere. suadente mariane ut nunquam fidei parthorum fide adhiberet. Hircanus pro et phaselus in itinere a parthis comprehensi sunt. Quo accersito herodes noctu ad idumeos tribules suos fugit. Premisit quidem uxores et filios et vniuersam suppellectilem. et ipse subsequens impens subsequenti sustinebat. Brauiiores autem parthis iudeos in fuga expulsi sunt. cum quibus secagestimo a ciuitate stadiao dimicauit ibique ob incredibilem victoriam castrum munitissimum postea firmavit quod et herodis dicitur. Dimissis autem uxoribus et liberis in oppido massada. sub custodia fratris sui iossippi in petra ciuitate arabum perrexit. Parthi pro non solum antigonum restituerunt in regnum verum etiam hircanum et phaselum victos ei tradiderunt verberandos. At ille auriculas hircani dentibus truncavit: nequando mutatis rebus solutus pontificatum reciperet. Ab integro ei celebrari sacra oportet. Phaseli pro virtute preuentus est. Qui cum nec ferri copia nec manus liberas haberet ad saxum fracto capite mortuus est. Cognito quidem quod herodes euaserat autem se equanimiter velle mori. quod ultorem viuum relinquere. De hircano sunt qui dicunt quod medicus ab antigono sibi missus in auriculas eius venenum per medicamentum infudit. et mortuus est. Josephus pro refert eum ad parthos missum. et diu habitum ludibrio.

Herodes rex iudee rhome creatus est. Caplm. XXI.

Erodes accepta

h morte fratris rhomam perauit. nec hyemis asperitate retentus est. Circa paphlagonia fracta nauis et in rhodo repa rata: ad rhomam profectus est. primoque cum vix exposuit antonio. Qui miratus eius casum et misertus: senatum persuasit ut herodem regem iudee declararent. Coronatus est herodes. augustinus et antonio hinc et inde astantibus in capitolium ductus est. ubi et decretum senatus super hoc facto repositum est. Remissus est itaque in iudeam herodes. duosque principes cum eo ventidius et sylo qui cum in regno collocaretur. Cum ergo venissent in galileam. sylonem antigonum mercede corruptum. et propterea progrederi aduersus antigonum simulacris occasionibus differebat. Cumque tandem obsedissent hierusalem. romani autem per hyemis asperitatem. et propter inopiam victus. ab obsidione descendentes. in idumeam et galileam hyemabant. Nec tunc tamen herodes occisus erat. sed latronum multitudinem persequens. etiam in cauernis eos igne suffocabat. Inter quos erat senior. vii. filiorum pater. quos ipse occidit in hunc modum. Stans in ore spelunce singulos nominatim euocabat. et perueniens quosque filiorum trucidabat nouissime et uxorem. tandem se proflum. vulnere super mortuos misit.

Herodes pulso antigono positus est in throno regni in hierusalem. Caplm. XXII.

In tempore cir

e ca athenas morabatur antonius. et iam amore cleopatre tenebatur. Ad quem pererat herodes. super dolo sylonis querelam facturum. Interim autem et iossippus ut aliquid placare faceret. propterea herodis impio et antigonum dimicauit et vixit decapitatus est a papii principe milite antigoni. Cuius truncus antigonum calcibus verberare inhumanum aggressus est. Dum autem accepisset antonius dolum sylonis misit iossipum cum herode in manu valida. Qui veniens in iudeam occurrentem sibi papium vixit. caputque eius feroce fratri suo in solacium occisi fratris transmisit. Tandem quoniam mensibus obsessa hierusalem. cum in sexto romani irruerent in eam. nemini parcebatur: etiam licet herodes rogaret ut parceretur. Antigonum quoque descendens ad pedes iossippi prostratus est quem non misertus iossipus sed irridens antigonum appellauit et in vincula coniecit. Cum autem omnis

Historia libri

multitudo ad vssenda sancta, et phanū
spoliandū incitaret, refrenabat eos herodes
acerbiorē sibi q̄ si victus fuisset fore dicēs vi
ctoriā, si qd fieri nefas esset, culpa suavisum
fuisset, Inuehebaturq; in fossū, si vacue facta
viris et opib; ciuitate solitudinē se regē relin
q̄ret, De suis aut facultatib; mercedē singu
lis sedatur, pfirmantē Cūq; pmissa cōple
set Soss^a aurea corona deo dicata sublatā,
victū Antigonū deducēs ad Antonū reme
abat, quē Anton^{us} securi percussit, Confirma
tusq; Herodes i regno iudee q̄rto āno ex q̄
rome diadema susceperat, Inde est q̄ qūq;
plures qūq; pauciores anni regni Herod^{is}
legunt Trāslatū est itaq; regnū de iuda ad
alienigenā, imminete xp̄i aduētū Audiēs Hir
can^{us} Herodē regnantē redijt in iudeaz et in
pristinum statum restitutus est, excepto q̄
non ministrabat.

De morte mariānes dolo salome.

Caplm. XXIII

Acta est autem

f dissensio iter Mariannē et Sa
lomā sororē herod^{is} hec illi mere
triciū illa hūc ignobilitate obijciebat, Cōsi
silio p̄o soror^{is} Herodes hircanū occidit do
lo, eo q̄ regnū sibi debet hircan^{us} diceret In
solatū aut Variānes: Jonathā fr̄ez et cū
eēt, xvij. ānozi pōtifice ordiauit, et dosidē cū
filio Antipatro ad petitiōē Variānes a
hierusalē expulit, solis trib; solennitatib; ad
orādū ascēdere eis hierosolymā pmissēs
contra saloma suggerente occisus est et Jo
nathas, eo q̄ ad regnū videret aspirare, Cū
q; accusaret saloma mariannem d̄ adulterio
addidit q̄ expresse imaginē suam miserat an
tonio, vt ad amorē suū eū incitaret, Ex vt co
gnosceret herodes pperauit ad antonū, ma
riannē sub custodia viri salome collocās, cer
ta ei tradēs inter signia, sub quib; si nūclatū
sp̄i foret mariannē occideret, dūq; morā face
ret herodes ip̄e: et audiret ab antonio imagi
nem illā missā a marianne, quia antonius
adeo diligebat herodē, q̄ nihil eū celare vir
salome: q̄ sibi fuerant impata marianne reue
lauit, Reuerso aut herode vxor cū in sinu ei^{us}
dormiret cū lachrymis q̄ de morte eius im
sperauerat indicauit Exiliēq; a stratis hero
des sciscitabat a sorore, dormiuit ne vir tu^{us}
cum marianne, Que ait, dormiuit, Stratisq;

occidit mariannē fecit et virū sororis, Vterq;
de morte vxoris quā supra modū diligebat
adeo indoluit, vt tāq; lunaticus crebro in a
mentia verteretur, Cum aut conualuisset, an
tipatrum cū matre reuocauit, Filios autem
quos d̄ marianne susceperat: alexandrum et
aristobolū rhomā misit liberalib; artibus
erudiendos.

Ex augustus addidit regno herodis tra
conidem et ituream, Caplm. XXIII

Est hec cōmisi

p sum est preliū apud actiū, inter
augustū et antonū, cui nō inter
fuit herodes, missus ab antonio d̄ regē arā
bium ad petitiōē cleopatre vt quolibet cor
victo ip̄a regnū illi^{us} obrineret, Mortē enim
regū orientaliū itz tūc moliebat vt p̄ eis ip̄a
regnaret, Cūq; herodē offensū antonio redo
dere moliret, nec efficere valeret, tamen bieri
chontinā terrā palmarū et balsami feracē i sui
dominiū iam transtulerat, Victo ergo anto
nio cū augustus rhodū venisset, nec antonū
victū reputaret cū sup̄esset herodes, pericu
lis occurrēs herodes, d̄posito habitu regio
in cultu priuato stetit ante cesarē et ait, Satis
or me vtilē fuisse antonio et fidelē qd̄ exp̄is
fuisses sub actio si affuisses, Vt nec omni
no defuit, auxiliā et frumēta mittēs ei, nec mo
do deessem, si mihi adq̄scēs cleopatraz odū
vestri fomite occidisset, Vna ergo cū victo
victus suz coronāq; euz fortuna deposuit, ad
te aut veni, spem salutis de virtute psumis,
Ad hec cesar, Imo saluus esto, et nūc regna
to cert^{us}, meritis es vt plurimos regas cum
amiciciā tanta fide tuearis, Recte fecit anto
nius, qui magis cleopatre paruit q̄ tibi, Te
em̄ lucrati sumus p̄ eū ppter ei^{us} amentia, Ex
perlar quoq; tibi bene facere, vt nō q̄ras an
tonū, Cū aut pperaret augustus in egyptū
nō solū in plijs virtus herodis enituit, veni
etiā in deserto eunti et redeuntē exercitū ita pa
rauit necessaria, vt nec aquaz deesset copia,
nec q̄cūq; vtensiliū, ita vt miraret cesar, Vt
tuis p̄o cleopatra et antonio, modicū esse re
gnū herodis rhomā clamabāt, Qb̄ h̄ au
gust^{us} cū restitisset p̄tē regni quā cleopatra
abstulerat, tradidit ei traconitidē et ituream
torāq; maritimā vsq; ad p̄surgū stratonis, quā
p̄ i honore augusti cesarē appellauit, Edifi
ficauit aut in ascalone domū regiam, et deliti

Rachabeorū. II.

ceps agnominat⁹ est ascalonita. Natōe em̄
idumeus fuit ex patre. arabs p̄o ex m̄re. De
dicit ei cesar q̄dringen

ros galatas satelli⁹
tes stipatores deos
pie imanes et sangui
nis humant audos

Vel p̄rie dictus est
ascalonita. Au⁹ em̄
et⁹ q̄ et herodes asca
lonita fuit natōe et
editu⁹ templi apollis

De herodianis. Caplm. XXV.

Si cū prius eleuthe
ri dice⁹

q̄ ren⁹ a flumie eleuthero superior⁹
galilee. sup qd̄ oriūdi fuerāt. d̄ ce
tero herodian⁹ dicti sūt. Cū aut̄ fecisset p̄r⁹ i
hierlm turri quā vocauit antoniā. q̄ nūc tur
ris dauid dī. fecit et nūc alā quā vocauit agrip
pina. A cesare em̄ amabat post agrippā. et ab
agrippa p⁹ cesare. Posuit et aquilā aureā su
per speciosam portā tēpli imensū ponder⁹ in
honore romanorū iudeis id egre ferētib⁹ Fe
cit q̄z herodion. in q̄ et sepult⁹ ē. Fecit et pha
selū in memoriā fratris. Reparauit samariā
quā et sebastē dicit. vbi et templū martini
cesari dedicauit. Aliud etiā templū circa ior

danis fonte cādido de
marmore cesari dedis
cauit. prozsus non erat
idone⁹ regni loc⁹ quem
vacuū honore cesaris
relinq̄ret. Anno. q̄z. xv
regni sui templū domi
ni magnifice d̄ corauit
nec soluz in regno suo.
verū etiā in adiacētib⁹
cluitatib⁹ memorialia sue libertat⁹ quasi ines
dustrie opera reliquit.

De offensa herodis in filios.

Caplm. XXVI.

Est hec credie

p rūt a studio filij ei⁹. et erat ale
xander acerrimus perorator.

Quorū vn⁹ aristobolus fillā
salome amite sue duxit in vxorē. Alter fillāz
regis cappadocie. Jāq̄ licētius cū p̄rie d̄ suc
cessiōe regni disceptabāt. Ob h̄ p̄r offensus
antipatrē illis p̄ponere satagebat. In testā
mento q̄z tā apte declaratus fuerat successor
Proinde p̄dicti fratres de morte patr⁹ occul
te tractabāt. Qd̄ p̄sentēs pater a se eos retez
cit. Vbi p̄o rhomā nauigauerūt. vt patr⁹ in
iuriā deferrent ad cesarem.

A vertical strip of a manuscript page, showing dense, handwritten text in a cursive script. The text is arranged in a single column, with some lines appearing slightly more prominent than others. The script is dark and appears to be from a historical document, possibly a letter or a record. The background of the strip is a light, textured surface, likely the parchment or paper of the original manuscript.

INDEX

Index of the contents of the book, showing the page numbers of the various chapters and sections. The text is arranged in two columns, with the left column containing the chapter titles and the right column containing the corresponding page numbers. The text is written in a Gothic script, which is characteristic of the period.

Tabula

Sequuntur tituli capitulorum in h[uius]
istoriam euangelicam.

De conceptione

De precursoris.	capit. ij.
De concepcione saluatoris	ca. ij.
De ortu p[re]cursoris.	ca. iij.
De descriptione orbis	ca. v.
De natiuitate saluatoris	ca. vj.
De cantico angelorum et circuncisione do mini.	ca. vij.
De stella et magis.	ca. viij.
De oblatione et no[m]i[n]e magoꝝ	ca. ix.
De sp[irit]u p[re]sentis d[omi]ni	ca. x.
De fuga d[omi]ni in egyptu[m]	ca. xj.
De nece pueroꝝ et q[ue]re dilata p[er] annu[m]	ca. xij.
Q[uod] co[m]minatio hieremie etia[m] prophetia fuit.	ca. xij.
De nece duor[um] filioꝝ herodis	ca. xij.
De p[re]senti testam[en]to herodis et odio ip[s]ius et antipatri	ca. xij.
Q[uod] herodes incarcerationi antipatri insidian tem vite eius	ca. xv.
De magnitudine morbi herodis	ca. xvj.
De nobilib[us] iudeis occide[n]tis i[n] morte hero dis, et de morte antipatri	ca. xvij.
De morte herodis et substitutione archelai.	ca. xvij.
De lite fratrum pro regno coram augusto.	ca. xix.
De quattuor regib[us] in iudea	ca. xx.
De simulato alexandro	ca. xxj.
De diuisione regni	ca. xxj.
De reditu iesu ab egypto, et de morte gl[ori]e	ca. xxij.
De eccl[esi]o archelai	ca. xxij.
De p[ri]mo p[re]curatore iudee	ca. xxvj.
De morte augusti	ca. xxvj.
De tyberio impatore et valerio procurato re iudee	ca. xxvij.
De odio iudeoꝝ in p[re]senti pilatu[m]	ca. xxvij.
Testimoniu[m] iosephi de ch[rist]o	ca. xxix.
De baptismo iohannis et p[ri]ncipio septe erat[us]	ca. xxx.
De tribus sectis iudeoꝝ	ca. xxxj.
Q[uod] iohannes co[n]fessus est se no[n] esse ch[rist]um.	ca. xxxij.
De iesu baptizato	ca. xxxij.
De sp[irit]u p[re]senti et voce patris	ca. xxxij.
De ieiunio iesu et tentatione	ca. xxxvj.
De p[ri]ma vocat[i]o[n]e discipuloꝝ.	ca. xxxvj.

De varijs op[er]ationib[us] historie	ca. xxxvij.
De mutatione aque in vinu[m]	ca. xxxvij.
De instructione nicodemi	ca. xxxix.
De p[ri]ma electione vendentiu[m] et ementiu[m] de templo.	ca. xl.
De sec[un]da vocatione discipuloꝝ	ca. xli.
De eo q[uod] d[omi]n[u]s legit in nazareth	ca. xli.
Q[uod] discipuli baptizab[ant] et iohannes	ca. xli.
Cur iohannes incarcerationat[us] est	ca. xli.
De tertia vocatione discipuloꝝ	ca. xli.
De aperta p[re]dicatione et miraculis domini.	ca. xli.
De electione duodecim ap[osto]loꝝ	ca. xli.
De sermone d[omi]ni in monte	ca. xli.
De oratione d[omi]nica	ca. xli.
Q[uod] ap[osto]li missi sunt cum potestate curandi	ca. xli.
De curatione leprosi	ca. xli.
De seruo centurionis	ca. xli.
De socro petri	ca. xli.
De filio vidue	ca. xli.
Q[uod] exalta[us] imperauit v[er]is et mari	ca. xli.
De duob[us] obsessis a legione	ca. xli.
De paralytico demisso p[er] tectu[m]	ca. xli.
De puteo samaritane	ca. xli.
De filio reguli	ca. xli.
De co[n]fessio[n]e leui	ca. xli.
De filia archisynagogi, et emorroissa.	ca. xli.
De duob[us] cecis et de surdo et muto	ca. xli.
De beelzebub	ca. xli.
De maria magdalena	ca. xli.
De ministerio marthe	ca. xli.
De questione iohannis	ca. xli.
De septuaginta duob[us] discipulis	ca. xli.
De solutione sabbati et co[n]fricatione grano rum	ca. xli.
De manco	ca. xli.
De quattuor parabolis ad turbas in manu	ca. xli.
De trib[us] parabolis in domo ad discipulos.	ca. xli.
De saltu domini	ca. xli.
De decollatione iohannis	ca. xli.
De q[ua]ntis panib[us] et duob[us] piscib[us]	ca. xli.
Q[uod] d[omi]n[u]s ambulauit supra mare.	ca. xli.
De verbis d[omi]ni pro quib[us] quidam abieru[n]t retro.	ca. xli.
De traditio[n]ibus phariseoꝝ etia[m] contra mandata d[omi]ni	ca. xli.
Q[uod] cib[us] non transiit in virtutem nature, ca pitulum.	ca. xli.

Capitulorum

De muliere chananea	ca. lxxix.	De duobus cecis hierichontinis	ca. cxy.
De surdo et muto	ca. lxxx.	De alabastro vngenti	ca. cxvj.
De phatica piscina	ca. lxxxj.	De maledictione ficus et sessione sup. asellu	ca. cxvij.
De zelo iudeorum et qd christus filium dei se fecit.	ca. lxxxij.	Qd gloriose susceptus dominus fleuit super ciuitatem	ca. cxvij.
De refectioe quattuor milium de septem panibus.	ca. lxxxij.	De secunda electione vendentiu et ementiu in templo	ca. cxix.
De quodam ceco	ca. lxxxliij.	De excitatione templi in triduo	ca. cxx.
De pessione fidei qua fecit petrus pro oibz	ca. lxxxv.	De duobus minutis ydrie	ca. cxxj.
De transfiguratione dni	ca. lxxxvj.	De phariseo et publicano	ca. cxxij.
De lunatico	ca. lxxxvij.	Qd dñs pnoctauit in bethania	ca. cxxliij.
De verbis domini quibz innuit triduu mortis sue	ca. lxxxviij.	De voce pñs ad iesum qua quida putauerunt tonitruum	ca. cxxliij.
De tributo inneto in ore piscis	ca. lxxxix.	De filio qui negauit se iturum in vineam et iuit	ca. cxxv.
Qd apostoli quesierunt quis eorum esset maior	ca. xc.	De cultoribz vinee sanguinarijs	ca. cxxvj.
De parabola ouis et drachme et filij pdigi.	ca. xcj.	De lapide angulari	ca. cxxvij.
De dimittendo fratri septuagies septies.	ca. xcij.	De inuitatis ad nuptias et nō habente vestem nuptialem	ca. cxxvij.
Qd solam fornicatione vxor pōt dimitti.	ca. xcij.	De herodiāis et de tributo reddēdo.	ca. cxxix.
De galileis qñs occidit pilat?	ca. xciiij.	De septemvira muliere	ca. cxxx.
De muliere incuruata	ca. xcij.	De mādato pmo et secūdo in lege et sancia to a latronibz	ca. cxxij.
De scenop begia	ca. xcvi.	De cōfutatione phariseorum p auctoritatez dauid	ca. cxxxiij.
Qd missi vt tenerent iesum ammirabant verba eius	ca. xcviij.	De doctoribus pharisaicis audiendis non imitandis	ca. cxxxiij.
De adultera	ca. xcviij.	Quibz debetur ve eternū	ca. cxxxiij.
De parabola diuitis volētis ampliare horrea sua. et de qbusdā verbis dñi	ca. xcix.	De zacharia filio barachie	ca. cxxxiij.
De ceco nato	ca. c.	De comminatione euerfionis hierusalem.	ca. cxxxiij.
De signis pfectionis et d impossibilitate intransandi diuitē in regnū celoz	ca. c.	De signis euerfionis et aduēt? sui.	ca. cxxxiij.
Qd relinquentes omnia p christo iudicabūt	ca. c.	Propriū signū euerfionis	ca. cxxxiij.
De diuite et lazaro	ca. c.	De impedimēto fuge	ca. cxxxiij.
De villico iniquitatis	ca. c.	Propria signa aduēt? iudicis	ca. ccl.
De denario diurno	ca. cx.	De signis quindecim dierum ante iudiciū	ca. cclj.
De hydropico et exhortatione ad humilitatem et misericordiā	ca. cxj.	Qd pater nouit diem iudiciij et de vno assumpto et altero relicto	ca. cclij.
Qd in encenjs voluerunt iudei lapidare iesum.	ca. cxij.	De vigilia sanctoris et decem virginibus.	ca. cclij.
De resurrectione lazari	ca. cxij.	De cōmendatione talentorū et decem minis	ca. cclij.
Qd pontifices et iudei cōspirauerūt in iesum	ca. cxix.	De ventilatiōe aree	ca. cclvj.
De ultimo aduentu dñi in hierusalē	ca. cx.	Opiniones de igne eterno	ca. cclvj.
De decem leprosis	ca. cxj.	De pasca et diuersis acceptionibz huius nominis	ca. cclvij.
De samaritanis	ca. cxij.	Qua die et quomodo iudas vendidit dominum	ca. cclvij.
De petro et filioz zebedei	ca. cxliij.	De cena domini	ca. cclix.
De zacheo et ceco pñs illuminato	ca. cxliij.		B 2

Registrum

Exurgens a cena lauit pedes discipulorum	ca. cl.	De dineris meritis latronum	ca. clxxij.
De notatione peccatoris et egressu ei	ca. clj.	De virgo virginis comissa est	ca. clxxij.
De eucharistia data discipulis et non iude.	ca. clj.	De tenebris factis a sexta usque ad horam nonam.	ca. clxxv.
De predicatione negationis petri	ca. clxij.	De clamore domini ad patrem	ca. clxxvj.
De sermone domini post cenam	ca. clxij.	De morte domini post gustatum acetum	ca. clxxvij.
De trina oratione domini in villa getsemani.	ca. clx.	De signis in morte domini	ca. clxxvij.
De ligatione domini et sanatione auricule serui.	ca. clxj.	De fractis cruribus latronum christus lanceatus est	ca. clxxix.
De fuga adolescentis	ca. clxj.	De sepultura domini	ca. clxx.
De prima negatione petri	ca. clxij.	De sepulcro domini	ca. clxxj.
De secunda et tertia	ca. clx.	De custodibus sepulchri	ca. clxxij.
De sententia mortis lata in iesum	ca. clx.	De aduentu mulierum ad sepulchrum	ca. clxxij.
Prima illusio	ca. clxj.	De alio ordine dierum	ca. clxxij.
De suspensio iude	ca. clxj.	Opiniones de hora resurrectionis	ca. clxxvj.
De verbis pilati ad iesum et iudeos.	ca. clxij.	De angelis locuti sunt mulieribus	ca. clxxvj.
De herodes illudit domino	ca. clxij.	De cursu iohannis et petri	ca. clxxvj.
De secunda illusione	ca. clx.	De domino apparuit magdalene	ca. clxxvij.
De pilatus hora quasi sexta sedit pro tribu nati.	ca. clxxj.	De mendacio custodum	ca. clxxix.
De pilato quasi nolens tradidit iesum ut crucifigeretur.	ca. clxxij.	De domino apparuit mulieribus in via	ca. clxx.
De illusione militum	ca. clxxij.	De duobus euntibus in emaus	ca. clxx.
Tertia illusio	ca. clxx.	De domino apparuit illi absente thoma.	ca. clxx.
De simone cyreno.	ca. clxx.	De postquam comedit cum eis: insufflas deus eis spiritum sanctum.	ca. clxxij.
De diuisione vestium et tunica sortita.	ca. clxxj.	De apparuit thome	ca. clxxij.
De titulo triumphali	ca. clxxij.	De apparitione ad mare tyberiadis.	ca. clxxvj.
		Opiniones de morte iohannis	ca. clxxvj.
		De apparitione domini in galilea	ca. clxxvj.
		De ascensione domini	ca. clxxvj.

Historia euangelica

Historie euangelice. De cōceptione pre-
cursoris domini.

Capitulum primum.

Vit aut in

diebus herodis regis iu-
dee effluxit ante regni
ei⁹ videlz triginta sacer-
dos noie zacharias dñi
ce abla. et vxor eius aa-
ronita nomie elisabeth

Danid ei apliare volēs cultū dñi. xliij. insti-
tuit sumos sacerdotes: qñ vñ tñ maior q
dicebat pnceps sacerdotū. Statuit aut. xvj.
viros d eleazar. et. viij. de ishamar. et fm sor-
tes dedit vnicuiqz hebdomadam vicis sue.
Habuit aut abias octauā hebdomadā d cu-
ius genere zacharias cū i die pñtiarōis incē-
sum poneret pñtū sibi angelus nasciturus
filiū de vxore. Qui pñderas sterilitatē vxor-
is et viri⁹ senectutē: nō credidit. et ob h
ommutu⁹ vsqz ad diē par⁹. Nomē qz pueri
et magnificentiā cū abstinentiā ei indicauit. Eo
cepit autem elisabeth et occultabat se mensi-
bus quinqz.

De conceptione saluatoris.

Capitulum. II

Ense autē sexto

m missus est gabriel in nazareth ad
maria virgine desponsatā ioseph
Cūqz ea salutata dixisset eā pariturā iesum
filiū altissimi. qñsisterqz quō h fieret cū se non
cogniturā virū in aīo vouisset nisi aliter de⁹
disponeret. Angel⁹ addidit. non de viro sed
ope spū sancti pcepturā. et etiā cōcepisse co-
gnatā suā elisabeth sibi indicauit. Permixte
enī erāt sacerdotalis tribu et regla. Nā et aarō
vxorē habuit de iuda elisabeth sororē naa-
son. et iotada pñtifer iochabeth filiā regis io-
ram: Et ait maria. Fiat mihi fm verbū tuū.
Et statim pcept⁹ ē chūs d pñne plen⁹ hō i
aīa et carne ita tñ q lineamēta corporis et mē-
braz vñbo discerni nō possent. Rediit aut cō-
ceptus. viij. kal. aplis et reuolutis. xxxij. an-
nis eadē die mortuus est.

De ortu pcuroris. Caplm. III.

urgens autem

c maria abiit in ciuitatem iuda. Ju-
da nomē est regni nō tribus. Hic

rusalem enī in tribu beniamin erat: p quā
forte trāsiit ad oppidū. in quo dicunt tunc
zachariā habitasse qñto miliario a hierusalē
et ibi natū iōannē. Et legit in libro iustoz q
beata virgo pmo cū leuauit a terra. et cum sa-
lutasset elisabeth exultauit infans in vtero
eius. et cū matrē dñi sui et beatā eam ppheta-
ret elisabeth: edidit maria canticum dñō dī-
cēs. Magnificat aīa mea dñm et. Mansit
aut maria ibi mēsi tribus ministrans pñna
te donec pareret: et tunc rediit in domum su-
am. Octauo aut die cū circumcideret puer et
vocaret euz noie patris sui zachariā: ait ma-
ter. Ioannes est nomē ei⁹. Idipm scripsit et
pat: sumpto pugillari. Est aut pugillaris ta-
bula que pugno pōt includi. vt calam⁹ scri-
ptoz. Et apertū est os zacharie et pphetans
canticum fecit dñō Bñdictus dñs de⁹ israel.

Hec duo cātica nō cantant in ecclesia eo-
ordine q sunt edita. Prius enī cantat qd se-
cundo est editū. Quia enī in cātico zach-
arie legit. Et erexit cornu salutis. qd est factū
in resurrectione. ideo canit i Laudibz et loquit
ad puerū q fuit auroza solis Et qz legitur in
cātico virginis Resperxit humilitatē ancil-
le sue. ecclesie scz et ipsius marie. qd quidē fa-
ctum est in sexta etate. Et agit de incarnatōe
ibi. Suscepit isrl puerū suū. iō canit ad ve-
speras. vj. scz officio diurno. Tertū canticū
symeonis qd sequit cantat in. viij. officio. iā
cōpletorio. qz orat se dimitti in pace. qd fit in
viij. quiescentiū. Et qz hec duo cātica euā-
gelica sunt: ideo stantes ea cantam⁹. Puer
enī crescebat et cōfortabatur spū sancto: et erat i de-
sertis locis vsqz in diē ostensionis sue ad isrl.
Reuertēs aut maria nazareth: inuenta est a
sponso: in vtero hñs de spū sancto Qui nolens
eā traducere in coniugē occulte voluit eā dī-
mittere. In somnis aut ammonit⁹ ē ab ange-
lo vt acciperet eā in coniugē: et ne suspicaret
adulteriū. pceptū puerū d spū sancto indicauit
et vt iesum vocaret pcepit: qz saluuz faceret
pplm a peccatis eorum. Et hoc cognouit io-
seph deū nasciturū qui solus peccata dimit-
tit: et accipēs sponsam in vxorem: cum vir-
gine virgo permansit. Habuit aut virgo vi-
rū ne grauida infamaret: et vt viri solacio et
ministerio frueret. et vt diabolo occultaretur
dei partus.

De descriptione orbis.

Capitulum. III.

Diebus illis

Ierit edictum a cesare augusto ut describeretur vniuersus orbis. Volens cesar scire numerum regionum in orbe que romane suberant ditioni. numerum etiam ciuitatum in quolibet regione. nomina quoque capitum in quolibet ciuitate. preceperat ut de suburbanis oppidis vicis et pagis ad sua confluere boies ciuitatem. et maxime vbi cumque habitaret ad ciuitatem pueniret vnde traheret originem. et quoscumque denarium argenteum pecuniam. et numerum vsualium vnde denarii dicebantur pside. prouincie tradentes se subditum romano impio pferret. Nam et numerum imaginem pferret. bat cesar et inscriptionem nominis. Et quia numerus eorum qui cecidit capite ferebantur. vel ut alij legunt qui cecidit capitis ferebant. certo numero determinabatur et redigebatur in scriptis. id est pfectio huiusmodi descriptio vocabatur. Hec descriptio prima est a pside syrie cyrino. Primum de quo ad cyrinum syrie pside. quia ei iudea inymbilico zone habitabilis esse dicitur. psumus est ut ea inchoaret. et deinde per circumspectas regiones alij pside psequerentur. Vel forte prima vniuersalis: quia alie pfecterant particulares. Vel forte prima capitum in ciuitate fiebat a pside. secunda ciuitatum in regione a legato cesaris. tertia regionum in vrbis coram cesare. Hic primum iudea facta est stipendiaria romanis. Hec descriptio singulis annis fieri videbatur: quia in euangelio legitur Magister vnde non soluit tributum huius anni. Accedit autem ioseph a nazareth in bethleem: eo quod esset de domo dauid ut pferret cum maria vxore sua pgnate. Si mulieres pferrebatur: iugendum est sic ut pferret cum maria. Si soli viri sic est ordo. Accedit ioseph cum maria. De natiuitate saluatoris. Capitulum V.

Electum est autem cum

fessent ibi: peperit ergo filium suum primo genitum. non per quem alius: sed ante quem nullus. et panis inuolutis reclinauit eum in presepio: quia non erat ibi ei locus in diuersorio. Dicitur quod fenum in quo iacuit iesus delatum est romam ab herodena. et est in ecclesia sancte marie maioris. Infra basilicam non longe a presepio descendit hieronymus. Paula quoque et eustochium in bethleem descendit. Difficile fuerat pauperibus per frequenta multorum qui ob idipsum conuenerant vacuas inuenire domos. et in conuersationem erat iter duas domos operimentum huius quod diuersorium dicitur receperunt sub quo ciues ad colloquendum vel ad pueniendum in diebus

ocij. vel per aeris interperle diuertebant. Forte ibi ioseph presepio fecerat bouem et asinum quia scriptum adduxerat in quo repositus esset. Ad quod quidam referunt illud esaiam. Cognitum hos possessorem suum et asinum presepio domini sui. Et illud abachuch in medio duum animalium cognosceris. Etiam in pictura ecclesiarum que sunt quasi libralium huius repuntat nobis. Nam est aut saluator anno regni augusti coisaris. cl. ij. Annos ei. xij. qui a morte iulij fluxerant vsque ad actum bellum regno augusti connumeramus. Anno pro regni herodis. x. v. vniuerso orbe pacato olympiadis ceteris nonagesimo tertio anno. cl. ij. Anno ab vrbis condita. dcc. l. ij. nam est dominus. Nam est aut nocte dominice diei. quia si tabulam potius retro percurras inuenies huius anni concurrentem quintum regularem ianuarii tertium. Quibus sanctis et sublati. vij. remanet vnum. Itaque kal. ianuarii in dominica inuenies qui concurrunt. Nam ea die qui dicitur: fiat lux. facta est lux. visitauit nos oriens ex alto. Inchoata est vero secundum quosdam. vij. etas a natiuitate christi secundum apostolum qui ait. Cum venerit plenitudo temporis. Secundum alios a die quo baptizatus. propter vniuersam generatiua datam a deo. secundum alios a passionibus tunc aperta est porta et inchoata est quidam dicit. vij. diescentium fluxerant quidam ab ada anni quingentesimulenicentium nonaginta sex. alii nonaginta nouem ab abraha duo milia. cl. ij. secundum huiusmodi vero longe pauciores.

De cantico angelorum et circuncisione domini. Capitulum VI.

Pastores erant

e secundo miliario a bethleem in regione eadez custodientes vigilias noctis super gregem suum. Hos fuit antiquioribus in vrbis solstitio vigilias noctis custodire ob solis venerationem. qui forte mos etiam apud iudeos ex vsu cohabitantium inoleuerat. Et ecce angelus domini stetit iuxta illos annuncians eis natiuitatem saluatoris in bethleem. et in signum positi perit in presepio nuntiavit. Et facta est cum angelo multitudo angelorum dicentium. Gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. quia per christum glorificatus est pater: et pax facta est iter deum et hominem. inter angelum et hominem. inter iudeum et gentile. Pro hac multitudinem autem

gelorum vel pro grege pastor voluit quidam illi locum prophetice dictum turrim gregis. ibi. et turris gregis nebulosa: cum in la non primo conuerterat: h nomen loci idem. qz iacob gregem ibi pavit cum rachel parturiret. Et transientes pastores vsqz bethleem inuenerunt ysbu qd factum erat ad eos. et q audiebant mirabantur sup his q dicebant a pastoribus ad eos. Maria qz conuerabat oia yba hec cōferēs in corde suo. de q nat⁹ ē iesus vt putabat fili⁹ ioseph. chz em generatio sic erat. Prima quidē hoīs conditio de terra. secunda de latere viri. tertia ex viro et femina. qra sic erat vt nasceret sine viro homo de femina. An et appropriata circūlocutio p noie chz filii hoīs dicit⁹ ē. Prima et scda generatio ruerunt. in tertia de ruina generamur. in quarta de ruina suscitamur. Quarto die circūciderūt puerū et declarauit nomē ei⁹ ē iesus. qd ipso sitū erat ei ab angelo pūsqz cōdperetur. no posit⁹ in ecclesia saluatoris apud carolum.

De stella et magis.
Capitulum. VII.

Triadecima de

ro die: ecce magi venerūt ab oriente te hierosolymā dicētes. Ubi est q natus est rex iudeoz. Vidim⁹ em stellā ei⁹ in oriente et venimus a adorare eū. Successores fuerunt isti doctrine balaam qui stellam nouerūt eius vaticinio. et a magnitudine scientie magi nuncupati sunt. Quos enim greci phos. perse magos appellant. Venerunt em d finibus persarū et chaldeoz vbi fluuius est saba. a qz saba regio dicit⁹. Quidā tñ nō eos pmo dictos magos putāt. s postqz doctum herodis fecerūt p alia viā reuertētes. Chrysostom⁹ dicit stellā multo añ tpe qchz stus nasceret apparuisse eis: et ita multo tpe de longinquo venerūt. Potuit tñ fieri vt in xij. dieb sup dromedarios sedētes lōga terrarū spacia trāsmearēt. Audiēs magos herodes rex turbat⁹ est: et omnis hierosolyma

In gestis pōstificū legit q ea q sequūtur euāgelica yba thelesphorus adiecit.

cum illo. Timuit rex neqz de semine hircanī vel aristoboli natus esset regnatur⁹ se tam q alienigena destituto. Turbat aut ciuitas nouitate miraculi percussa. Cūq diligēter discisset rex ortū stelle a magis vt p cū natalē pueri cognosceret: etiā a sacerdotibz et scribis sciscitabat vbi chz nasceretur. Qui iuxta micheā in bethleem effrata nasciturum dixerūt. Bethleem pū dicta est effrata ab yrore cauleph q ibi sepulta ē. quā qdā suspiciat filiā fuisse yr. et marie sororis moyfi. Postea p famosam sterilitatē p qua elimelech cui⁹ domo sua adiūt moabitis: cū reddita fuisset ei in credibilibz vbertas. dicta est bethleem qz sonat domus panis. Dixit autē rex magis vt inuentū puerū sibi indicaret: vt veniēs adoraret eū. Jā em animū direxerat ad pēdendū puerū. Quos egrediētes de hierlm stella antecedebat vsqz dū veniēs staret supra domū vbi erat puer. Dicit fulgent⁹ stellā tūc creatā notabilē et discretā a ceteris. Et in splendore qz eā lux diurna nō impeduit Et in loco. qz neqz i firmamento cū stellis minoribz erat. neqz in ethere cum planetis. sed in aere vicinas terris tenebat vias. Et in motu. qz pū imobilis sup iudeā. magis dedit signū veniendū in iudeā q ex deliberatiōe sua hierusalē tāqz caput iudee adierūt. Quibz egressis tūc primo motu notabili pcessit eos stella q pacto officio mox esse desijt reuertēs in pācentem materiā vñ sumpta fuerat. Tñ qdā tradunt bedā voluisse q in puteū bethleemitanū ceciderit. et post in dieb paulē et eustochij qz dā ygines deo dicatas eā miraculose vidisse. Qd qz fabulosum existimauerūt frēs eius qbus monastica ducebat vitā cū a cōmuniōne sua qnqz separauerūt.

De oblatione et noībz magoz.

Capitulum. VIII.

Ingressi vero magi

quā diuersorū lucas noīat: obtulērūt puero singlī aux. thus et myrrhā: fm sabei cōsuetā oblationē. Inde significātes eū: regē deū: sed mortālē. Noīa triū magoz hec sunt hebraice. Appell⁹. amarus. damas. Grece galgalath. magalath. sarachim. Latine balthasar. caspar. melchior. Qui cū deliberaret de reditu: nūsum ē eis in sonis ne rediret ad herodē. Et veniēs thar

B 4

sum cilicie conducto nauigio redierunt in re-
gionem suam.

De iapanti domini Caplm. ix.

Postquaz im

pleti sunt dies purgatiōis marie
tulit puerū in hierlm vt susteret
eū dño. i. offerēdo p̄sentaret. Et dederit ho-
stias p̄ eo par turturū aut duos pullos colū-
bar. Insup redemerūt eū. v. siclis argētis.
Et erat in hierlm symeon sener. q̄ accepat a
sp̄ritus sancto nō v̄surū se mortē nisi p̄ v̄s-
deret ch̄m dñi. Et tūc eodē sp̄u venit i tem-
plū et accipiens puerū in vlnas suas sciens
eū ch̄m ait. Hūc dimittis dñe zc. Et p̄phetās
de passione ch̄i ait ad mariā. z tuā ip̄? aīam
p̄trāsibit gladi? i. passio ip̄ius. Non em̄ sine
materno dolore potuit videre crucifigi fili-
um: z si resurrecturū speraret. Vel ita. Aīaz
ip̄? q̄ z tua ē. quā. i. q̄si tuaz diligis p̄trāsibit
gladi? Eadē hora supuenit anna p̄phetissa.
et loquebat de illo omnibz qui expectabant
redēptionē israel.

De fuga dñi in egyptū. Caplm. x.

Inc hero

des vidit q̄ illusus esset
a magis. Vidēs em̄ herodes ma-
gos n̄b̄l sibi renūciasse: putauit
eos v̄sioe stelle deceptos: z erubuisse redire
ad eū. z ideo ab inquisitiōe pueri cessauit. S;
cū audisset q̄ dicta fuerat a pastozibz. z marti-
me p̄phetias symeōis z anne: sensit se illuz;
et d̄ morte pueroz bethleemitarū tractabat
vt ille quē ignorabat cū eis occideret. Pro-
pterea p̄ ammonitiōe angeli fugit i egyptū
iōseph cū puero et matre eius vsqz ad obitū
herodis. Lūqz igrediet dñs in egyptū: cor-
ruēt idola egypti fm̄ elatā q̄ ait. Accēdet do-
minus nubē leuē z igrediet egyptū: z mone-
bunt simulacra egypti. Tradūt q̄z q̄ sicut in
eritu filioz israel d̄ egypto nō fuit dom? egy-
pti in qua deo p̄curate nō faceret mortuū pri-
mogenitū. ita nec mō fuit in egypto tēplū in
quo nō corruisset idolū.

De nece pueroz z quare dilata per annū.

Caplm. xi.

Erodes aut cuz

b d̄ nece pueroz disponeret. citat?
est p̄ eplaz ab augusto cesare. vt
i homā t̄ret accusatiōi filioz reip̄osurus. Tū

iōseph? d̄t. q̄ alexandrū filiū suū secū rhomā
traxerit. z venenī sibi parati reū apud cesares
postulauerit. Qui cū iter faceret p̄ ciliciā: au-
diens naues tharsensū magos traduxisse in
sp̄ritu vehemēti cōbussit naues tharsis f̄z
q̄ dauid p̄betauerat i. elv̄j. psalmo. In spi-
ritu vehemēti p̄teres naues tharsis. Cum q̄
corā cesare disceptasset pater cū filiis: hac le-
ge facta est recōciliatio vt adolēscētes patrē
in omnibz obedirēt. ip̄e aut regnū dimitteret
cui veller. Nondū tū herodes a suspitionibz
liberat? est. Veniesqz hierosolymā p̄lo p̄no-
cato tribusqz filiis astātibz. z p̄cordiā fratū
a cesare factā exposuit. z se successoris iudicē
cōstitutū. ne iudel regnū ad suos reditūz effi-
marēt. Tūc p̄firmat? in regno herodes cent?
q̄z p̄us mittens occidit oēs p̄eros qui erāt
in bethleem z in oibz finibz eius a bimam
z infra fm̄ tps qd̄ exquisierat a magis. quoz
rum maxima pars tertio millario a bethleem
vsqz ad austrū sepulta est. Plurimum sentētia
z v̄sitiō: hec est. Ortam vididerat herodes
stellā eadē die q̄ natus erat dñs. z fm̄ ortum
stelle dñm āniculū eē sciebat z aliq̄tū sup̄ die
rū. Ideoqz ip̄e sup̄ eratē ei? vsqz ad bimos z
infra vsqz ad vni? nocē infante defecit i pur-
eros: timēs qz pueri morphoseon. i. p̄mutati-
onēz: ne scz puer cui sidera famulabant sup̄
eratē suā vel infra faciē suam transformaret.
Chrysostomus autē dicit stellā apparuisse p̄
annū ante dñi natiuitatē. Credebatqz herodes
tunc etiā dñm fuisse natum. et sic putat
bat dominū bimū fuisse: cum adiectiōe pau-
corum dierū. z ideo occidit p̄eros bimos z
deinceps vsqz ad quinqz annos: s; nō mino-
res bimis. Et exponit bimatum et infra fm̄
rationem numeri. Sicut enim ratione tem-
poris minores bimis inferiores sunt eis: qz
post nati sunt. ita ratione numeri maiores bi-
mis inferiores sunt eis: quia post eos nume-
rantur. Cui assertiōi videtur fidem facere qz
quedā ossa innocentū habent adeo grandia
que bimorum esse nō possent. Potest tamen
dici ad hoc: qz longe maioris tūc erat homi-
nes q̄ntitatis q̄ modo.

Q̄ cōminatio hieremie etiā p̄phetia fuit.

Caplm. xii.

Inc impletum

c ē illd̄ hieremie. Voz i rama au-
dita ē zc. Rama loc? ē iuxta ga-

Euangelica

baa. xij. miliario distās a bethleem vbi fere
delecta tribu beniamin ppter vxorē leuite. pau-
a supstites planxerūt mortuos suos. Hoc
aut videt heremias induxisse potius comi-
nādo q̄ pphetando. Vinabat em̄ imminere
tantā ruina duabz tribubz q̄nta facta fue-
rat in filiis rachel: cū plangentū vox audī-
ta est in rama. Tū etiā pphetauit de nece par-
uuloz vt mattheus ait. et tūc rama nō ē no-
mē loci. Sed q̄ rama excelsum sonat. Idē ē
acū dicitur. vox in excelsis audita est. Videt
q̄ debuisse dici: līa plorās filios suos: cum
bethleemite de tribu iuda fuerint. S; quia
tribus beniamin pterminata ē iude infimua
ut euāgelista multos de beniamin fuisse oc-
cisos p vicinia ad exaggerandū scelus hero-
dis. Vel q̄ rachel iuxta bethleem sepulta ē:
ppheno locutionis mō dī ea egisse q̄ i loco
eodē gerebant. Et noluit cōsolari. q̄ nō sunt
id est de eo q̄ mortui esse desiderāt. Innocē-
tes q̄dē martyres dicunt. laxato vocabulo
nō q̄ testes chrii: s; q̄ p chro occisi sunt. quē
si nō loquēdo: moriendo tū pcessi sunt. Pro
quo etiā ecclia p eis solēizat: quibz ad infe-
ros dēcederint. Vñ et in eoz solēitate cāti-
ca leticie subiecta. s; te deū laudam. ⁊ gloria
in excelsis deo. ⁊ p allelusa q̄dā dicūt laus ti-
bi chie. alij. canemus etiā.

De nece duorum filiorum herodis.

Capitulum. xiii.

Electum est autē

vt quoniam herodes multos orba-
uerat filijs. ipse suis miserabilis
orbare. Nā p astutia antipatri iterum faci-
sunt suspecti alexander et aristobolus patri
Ob hoc scripsit herodes augustinus: in multis
accusans filios. Vñ autē augustus saturni
um ⁊ peanū legatos cū rescripto: vt corā his
duobz coactro cōsilio pcerū filios iudicaret
et d eis si vincere eos posset faceret qd vel-
let. Auditis autē hinc ⁊ inde ptribz legatos il-
los damnādos pnuuciauerūt: nō tū morte.
Tūc apud sebasten pater cōsecit eos i vī-
cula Cōplices vero eoz apposuit torq̄re pa-
ter vt pessione eoz certioraret: si in aiām suā
aliqd machinarent filij. Cōfessus est autē q̄
dam multa sibi ab alexandro pmissa si patri
venenum ppinaret. Cōfessus est etiā tonsor
de promissis sibi muneribus. si duz pararet

patri barbam euz iugularet. Addidit q̄ dicit
se alexandri non esse spem ponendā in sene
qui canos tingeat vt videretur adolescens.
His motus herodes missis spiculatoribus
iussit filios occidi: et asportari in alexandri-
am: ibiqz sepeliri cū alexandro auo suo mīno.

De priorē testō herodis et odio ipsius et
Antipatre

Capitulum. xiiii.

Inscrispsit te

stamentū herodes: et Antipatrez
futurū regem instituit. et herodē
qui cognoscebat antipas substituit antipatri
Antipater vero intolerabile odij populi ex-
cepit: cūctis scientibus q̄ fratribz suis pse-
ruiisset calumnias. Ob hoc etiam pater tā cū
non recto oculo aspicebat. Ad hec etiam an-
tipater molestus erat patri q̄ fratres sibi sub-
stituerat: eo q̄ ad filios ipsius Antipatris re-
gnū transire noluisz. Alia quoqz maior cau-
sa inuidie orta est ei in patrem. Nam pupil-
los filiorū quos occiderat: paterna dilectioe
fouebat: alijs nepotibus suis eos copulans
in matrimonio. Erāt atqz iosephū paruulū
relictū de aristobolo: herodes agrippa qui
jacobū occidit gladio. ⁊ herodias: quā p
herodes antipas abstulit philippo frī suo
timultū g Antipz ne ad pupillos frim suorū
qūqz regnū reuocaret herodes: q̄ eos ex pte
mris cōtingebat. Cōmouit etiā ferorā in
odij herodis: adeo vt feroras secederet a
fratre. et habitaret in terra q̄ cōcessa ei fuerat
trans jordanem. Ipse pō etiā pte volēte q̄
busdam excogitatis occasionibz rhomā p-
perauit: efficacissimū venenū a quadā vene-
fica arabica comparās: et apud vxorem fe-
roze reponens: quod interim dum ipse abes-
set p ministrū quē pduxerat: pzi ppinaret.

Ex herodes incarceratione Antipatre insi-
diantem vite eius.

Capitulum. xv.

Im autē Antipa

ter rhome esset: mortu⁹ ē feror-
as: accepitqz herodes de vene-
ras: accepitqz herodes de vene-
no repōsito apd vxorē ferorē: p ancillā fra-
cūde a dñā sua recedētē Itaqz euocatā vxorē
frīis relicta afferre venenū eā subz jila pō q̄
allatura egressa d tecto se ddit pcpitē: s; sem-
ina ad regē allata ait. Cū moreret fr tuus

vir meus ait mihi. Affer huc mulier venenū qd reliq̃ nob̃ antipater: meq; videntē in igne cōsumēne ad inferos p̃scientiā fratri cū dū vlticē ferā Ego p̃o magnā et p̃tē i igne cōsumēs modicū mihi p̃dubios casus: et qz te metuebant reseruauit. Cūq; p̃tē cūre neno prulisset: expirauit. Accepit qz alijs plurib; argumētis qz antipater in mortē p̃trīs grassaret. herodes cū mature reuocauit infemq; illius repudiante. Cūq; filiū d̃ paritidū publice accusasset p̃nte varo syrie p̃si de q̃ illis dieb; hierosolymā venerat. posuit eū in custodiā apud hierichonta.

De magnitudine morbi herodis.

Caplm. XVI.

Quinq; cōplices

c filij q̃reret pater vt eos cū filio et quistis pimeret supplicijs grauior morbo ipedit? ē. Accedebat et senect? euz annosā. lxx. nact? erat. animūq; et filioz clades graue affligebant. Erāt at i hierlm duo sophiste. q̃s nō pauci adolefcētū sectabant cū leges exponerēt. his opportunū visum est rege tabescēte vt aqlā aureā deijcerēt quam rex sup̃ maximā portā tēplī p̃ patrias leges posuerat. Qua defecta rex cōmor? animi magnitudine morbi supauit: et in cōtione pcedens. in oēs hierosolymitas iniuriā hanc re fundere nitebat. Sz ad p̃ces ppli in solos autiores vltus ē. Illos q̃ in funib; demissi aqlā lam p̃ciderāt: viuos incēdit cū duob; sophistis. Dehinc varijs affligebat lāguorib; hā febris nō mediocris erat. purigo intolerabilis in oī corpis supficie: assiduis vexabat colli tormētis. pedes intercutaneo vicio tumuerant. putredo testiculorū vermes generabat. creber anhelit? et interrupta suspiria que ad vindictā deī ab oib; referebant. Ip̃e p̃o iordane transiēs apud callionē calidis aq̃s vtebat. Cūq; corp? et oleo calidiori foueri medicis placuisset: in arcā plenā demersum ita dissolutū est vt etiā lumina q̃si mortu? resoluta torqueret: tū ad clamorē astantiū respice re visus est.

De nobilib; iudeis occidendis in morte herodis et de morte antipatri.

Caplm. XVII.

Quinq; redisset

c hiericho audies iudeos moriez

suā expectantes cū gaudio: ex oī iudea nobiliores collectos iuuenes cōcludi p̃cepit in hippodromo. i. i carcere circi: p̃cipies salome forori sue vt cū aīā suā efflaret statū illos occideret: vt ita oīs iudea in morte ip̃e etiā inuita plāgeret. Hūc p̃o q̃s rhomā mīerat redeūtes eplam tulerūt a cesare vt antipatrē in exilium daret. vel si mallet morte dānaret. Quo nūcio paululū recreat? cū pomū q̃ libeter vellebat petijset. cultellū q̃ ad incidendū poposcit. statimq; cū cussi violēta dillendē circūspiciēs neq; arbiter ip̃ediret se p̃ cussu? dexterā sustulit. Sz acciabo cōsobrius ei? dexterā p̃tinuit: statimq; vlula? q̃i rex esset mortu? in regia domo exciratus est. Quo audito antipater exultās multa cultodib; p̃mittebat vt eū soluerēt. Qd cū accepisset herodes gū? tulit exultationē filij q̃ mortem. et p̃tinuo missis satellitib; occidit eū. Sepeliūq; p̃cepit i hircanio. Statimq; matris testamētū archelaū regni sc̃psit successore: ita tū qz ab augusto susceperet diadema.

De morte herodis et substitutione archelai.

Caplm. XVIII.

Est mortē autez

p filij q̃nq; dieb; exactis mortuus est herodes. xxxvij. anno postqz a rhomanis rex declarat? erat. In alijs fortunarissimus: in rebo domesticis infelicitissim? fuit. Salome p̃o q̃s occidi mandauerat ob soluit. Et sepeliuit eū archelaus in herodia iuxta mandatū ip̃e: nihil regij ornatus in funeris pompa p̃termittēs. Septē autē dieb; in lugendo patrē cōsumptis: epulicq; ferab; būs plite populo exhibitis: q̃ mos iudeorū ob expensas funerū multos depauperauit. candida veste indutus ascēdit in templū: vtrijq; fauorib; a plebe susceptus ē. sedēq; p̃ tribunali dixit se etiā a regis noīe velle tēperare: donec a cesare p̃firmata foret successio. p̃mittēs qz patre melior oib; appareret. Quo circa alij tributa leuari: alij vectigalia tolli: dam solui custodias acclamabat. Postulat aut archela? annuens celebratis hostijs erat cū amicis in epulis.

De lite fratru p regno coram augusto.

Caplm. XIX.

Rta est autez se

o dicio q̃ i nouis rebo accidere sole

Euangelica

plurimi enim sophistas per defensione legis oc-
culos lugebant. oēs fere pontifices quos herodes
pericio creauerat amouendū proclamabant
Instate autem azyriorū die cū turba ab imino
latiōe phiberet pontificē archela^o misso cili-
archo phibis eos pus sedare attētant. Cum
autē vulneratū remississent ciliarchum missa
grandi manu satellitū archelaus circiter. sex.
milla occidit: et per vocē pconis oēs ad ppra
redire cōmonēs: neglecta festiuitate omnes
abierūt. Ipse vero cū nicolao et prolomeo se-
cretarijs patris sui romaz. pfectus ē. salomā
q̄ et filios eius secū duxit: vt cū testamento
extremā voluntatē patris sui testarent: phib-
lipo fratre regni. procuratore relicto. Profect^o
ē etiā romam herodes antipas vt de regno
habendo disceptaret cum fratre. oratore by-
renco. ppter acrimoniam dicendū plurius cō-
silius. Cesar quoq; accitis optimatibus ro-
manoz. paribz prosequendū copiam dedit. ibi
q̄ tūc primū galum ex agrippa et filia sua na-
rum filiū adoptiuū sedere iussit. Archela^o si-
bi regnū debere asserbat et etatis merito et se-
cundū testamētū voluntate. Antipas vero p-
mū testamētū debere seruari aiebat qd̄ pater
qñ cōpos mētis esset inscripserat. Secū-
dus p nullū fore q̄ ipm pater mētis impos-
fecerat. Nam et tūc ppra manu se appetierat
Addebat q̄ q̄ archela^o vmbra regni deus
iussit ad cesarē cū ipse corp^o rerū gerendaz si-
bi rapulset. postremo q̄ initia pātis sue no-
uē miliū occisoz sanguine maculasset. Cesar
pō rursus differēs: secū d̄ pgnitū deliberabat
an aliquē regni successorē pstituit oporteret:
an toti familie distribui pncipatū pserim cū
lras varias de syria accepisset iudeos defe-
cisse nunciātes. Interim quoq; mater arche-
lai mortua nunciā.

De quatuor regibz in iudea.

Caplm. XX.

Unde sane tem-

porē q̄ttuor reges surrexerūt i
iudea. Nā in iudea duo mi-
lia veteranoz q̄ sub herode militauerāt regē
creauerāt. Sephorz pō galilee iudas filius
gechle latronū pncipis ab herode olim ca-
pti diadema sibi iposuit. Trās flumen q̄z sī-
mon qdam ex suis regalibz vastitate corpis
fret^o a latronibz rex creatus est. Pastores q̄z
quendā pceri corpis cū pastor eēt i finibz iel-

rael regē sibi statuerāt. Ob hec insinuāda ces-
sari missus ē rhomā a varo phillipp^o: duabz
tū incident de causis vt et archelao subueni-
ret. et regnū herodis nepotibz distribui pla-
cuisset pte aliquā mereret. Fuerūt etiā cū eo
qñ quaginta d̄ iudeis honorati q̄ octo milia
iudeoz rhome tūc degētū secū traxerūt ad ce-
sarē. Ante em̄ captiuitatē finalē iudei p capti-
uitates psculares vbiq; dispersi et venū dati
fuerant. Quos vt audiret cesar in palatiū a/
pollinis tēpli sedit cū amicis. Illi pō tyrans
nidē herodis et filioz ei^o in iudeos expli-
cantes supplicabāt rhomanis vt iudee reliquias
miscōia dignas iudicaret: et aut ius antiquū
regni sibi restituit. aut syrie pūgi finibz. aut p
rhomanos iudices iudeam amīnistrari.

De simulato alexandro.

Caplm. XXI.

Unde etiam tempo-

re qdā natiōe iudeus in sydo-
niz oppido educat^o q̄simillī
mus alexandro herodis filio. quē et p̄ interez
merat vēit in iudeā instinctu cuiusdā liberti
herodis. q̄ oēs act^o regios optime sciebat. as-
serēs sibi regnū deberi. tū q̄ malo filius he-
rodis tū q̄ ex pte mētis sue marianēs cū p̄tin-
gebat. Cūq; plures iudeoz seq̄ces h̄ret: rho-
mā q̄z pfectus ē. Igī iudei rhome tūc degē-
tes visendi ei^o studio circumfuebāt. Salsu-
tatuq; q̄liter viueret: aiebat. lictores misera-
tos fratru. alios similes eis mortū subiecisse.
Aristobolū q̄z fratrē adhuc viuētē i cypro
vel creta latere. Sed cesar optime vultū alex-
andri scies: quē dū rome studeret puer ama-
siū habuerat. cū p̄e q̄z p^o disceptantē plen^o
notauerat. fallaciā similitudinis animadu-
erit. misitq; ladiū q̄ et alexandri bñ cognosceret
vt ad se viuētē adduceret. vitā sibi pollicēs
si tate fraudis pdidisset auroz. Cūq; ille cō-
fessus eēt se talia simulasse ad q̄stū: risit cesar
suasoreq; ei^o iussit interfici: falsumq; alexan-
dri p̄p̄e habitudinē corpis numero remigū
inseruit. Tūc alexandri poeta vocauit for-
mosum alexim. i. delicias dñi.

De diuisione regni.

Caplm. XXII.

Unde de cōcilio

senat^o cesar monarchiā herodis
distribuit. mediā pte scz iudeāz

Idumeā tradēs archelao sub noīe tetrarchie pollicēt^r i. factur^e eū regē si se dignū p̄būisset. **H**ec itā p̄o p̄tē i duās secūt tetrarchias. cel sitq; in p̄tē herodis tetrarche regio trās flumen et galilea. Iturea p̄o et trachonitis. et auranis philippo destinata ē. Fact^r ē igit^r archelaus q̄si diarch^r. monarch^r p̄o nūq; fuit. Cū ergo cū legeris monarchū fuisse nouē annis post patrē. itelligē fm opinionē vulgi dictū et fm sui iactantia q̄ se futur^e regē fm p̄misum cesaris iactabat. Et sic remissi sunt i iudeam tres frēs cū sedissent rome q̄tuor mēsi sibi euentū rei expectantes.

De reditu iesu ab egypto et de morte glafire
Capitulum. XXIII

Archelaus vero

a nō solum in accusatores suos: verum etiam in sibi subditos crudelit^r patre desente. Cuius regni anno p̄mo angelus dixit ioseph vt rediret cū matre et puero in terrā israel. Qui rediēs ab egypto post annos septē cū audiret q^d archela^r p̄ p̄tē regnaret i iudea voluit illo ire. Et ammonit^r ab angelo fuit i galilea: et māsīt in nazareth. In h^o loco inuenies super mattheum et archelau totius regni monarchum post p̄tē et herodē regnantes in galilea. Porro de infantia saluatoris et operib^{us} eius vsq; ad baptisimū nō legitur in euāgelio nisi q^d lucas dicit duo dennē remāsisse in hierusalē: et post triduū inuentū a parentib^{us} in medio doctor^{um} audientē et interrogātem eos. Sane archela^r in p̄mellā generis sui repudiavit mariannē fratris sui filiā quā ei pater dederat vxorē: duxitq; glafirā filiā regis cappadoci fr̄is sui alexādrī q̄ndā vxorē. et mortuo alexādro iube regi Libye nuptā mortuāq; iuba apud p̄tē mō i viduitate de gente. Que cū in iudeā rediisset. nupta archelao: videre vīsa ē astantē sibi alexādrū et dicerē. Sat^r tibi fuerat libycū m̄fimonitū: s; rursum reuersa ad penates meos fratri meo ipudenter p̄iuncta es. Te ergo licet inuitā recipiābo. Que exposito hoc somno vix biduum superuixit.

De exilio archelai.

Capitulum. XXIII.

Indē crebro ac

t cusar^r archelaus a cesare aduocatur. Quinto q̄dē die p̄usq; vocat^r nouē aristas plenas et maxias a bobo comedi somniarat. dūq; accitos magos p̄suleret: symō esseus genere aristas ānos et boues rerum mutatiōes interpret^r ē eo q^d agros arado verteret et mutaret. Ideoq; nouē ānis cū dixit regnaturū: varias autē exprū rerū mutatiōes moriturū. Nono autē p̄ncipat^r sui āno romā veniēs a cesare damnat^r in exiliū pelicitur apud viennā ciuitatē gallic.

De p̄mo pcuratore iudee.

Capitulum. XXV.

Inibus autem

f archelai in p̄uincā redactis pcurator illuc miss^r ē a cesare Coponius. qui et quondā

cyrini collega fuerat. Cū missus est Lōponius in iudeam. cesor patrimoniorū multū sane iudeorū et maxime quidā galileus simon populum increpabant q^d post deū dños ferrēt mortales tributarij romanorū. Lōponio ergo pcurate iudeam duazymoz cū mos esset media nocte tēpli portas ap̄ri. samarite q̄dā occulte veniētes hierosolymā p̄ cūctas porticus et p̄ totū p̄bauit ossa iecerūt mortuorū. et extūc maior tēpli custodia exercei cepit: et añ dñe porte nō ap̄gūt.

De morte augusti.

Ca. XXVI.

Tempore phi

e lipus sephor reparas iulā nominauit in honore iulie vxor^{is} cesaris: paneas q̄s cesareā philippi dicit. Composito p̄o rhomā reuerso successit marcus et sub quo saloma soror herodis defuncta est. Sed et huic successit annius rufus: sub quo mortuus est augustus cum regnasset quinquaginta septē annos et menses sex. et dūcē decem. ex q̄bus quattuordecim vel duodecim annis antonius cū eo regnauit. Cū cū q̄dragesimo secundo anno regni eius natus esset dñs. q̄. xv. cyberij anno tricenarius fuit patet cesarem mortuū dñō quinquādecim

Euangelica

annū agente. Quidā tū. lvi. tū annos regni eius ponit. Alij. lviij. dimidū annū z dies q̄ secuti sunt p anno ponētes. Hortius est autē ano vīte sue. lxxvij. apud aptellā ciuitatē campanie. gloriat se vrbē marmoreā relinquerē. quā latericā inuenerat. et sepulcrū est in martio campo.

De tyberio impatore et valerio pcurator re iudee.

Capitulum. xxvii.

Accessit ei ter

ius impator tyberius nero. vxoris ei filius. q̄ valerij gracci pcuratorē misit in iudeā. q̄ questū putās pietatē palā vendebat sacerdotij principatus. Qui amouēs annā hīsmale pōsticē designauit. Sed et hūc nō multo post ad hīcē eleazar. anne filiū surrogauit. Post annū et hūc arceus symonē instituit. sz post annū iosephū q̄ et caphas apposuit. Tū post annos. xj. reliquēs iudeā romā reuerūs ē. Cui successior missus ē a tyberio pōst pilatū. sub q̄ herodes in honore tyberij tyberiadē edificauit.

De odio iudeorū in pontiū pilatū.

Capitulum. xxviii.

Is temporibus

tyberius multos reges ad se vocatos nō remisit. Inter q̄s etiā arche laū cappadocē retinēs. regnū ei in puīntā vertit. et mazachā caput regni cesarē noīat. Sane pilatū hierim veniens et statuas cesaris q̄ et signis militariū inerāt secus deferēs ignorātibz iudeis eas in ciuitate cōstituit. cesarēq̄ redijt. Cū aut plurimū d hierosolymitis ad eū decessissent supplicantes de signis amouēd. Nā ob legē iudeorū q̄ pcesserāt iudee pcuratores sine signis vrbē īgre. di pauerāt. sedit p tribunali pilatū milites q̄ armatos circūponēs. mortē eis minabatur si nō q̄uissent. At illi mortē pōt eligēbant q̄ leges patrias pphanarēt. Ammirās ergo pilatū constantiā iudeorū in legalibus institutis. auferri pcepit imagines. Iterum pilatus hierosolymā veniens. vidēs vrbē aque penuria laborare aperuit gazophylā tū templi. et ex opibz templo dicatis aque ducit cepit edificare suscipiēs instiū torrentis qd stadiorum duū milliū intervallo distabat. Iudei vero acclamabant vt ab illo opere cessaret. Ob hoc pilatū multos iudeo

rum occidit. plerosq̄ sancit. Intermissus est aut opus qz iudei legationē accusatiōis in pilatū ad tyberij direxerūt.

Testimoniū iosephi de christo.

Capitulum. xxix.

Hoc loco

mendationē dñi iesu in hunc modum. Fuit vero hīdem temporibus iesus sapiēs vīr. si tū vīrū cum noīare fas est. Erat em mirabiliū effector opē. et doctor eorū q̄ libenter q̄ vītura sunt audiūt. et multos quidē iudeorū. multos etiā ex gentibus sibi adiūxit. chūs hīc erat. Hūc accusatione primorū nostre gētis cū pilatū in crucem agendū esse decreuisset. nō deseruerūt eū hī q̄ ab initio dilexerāt eum. Apparuit em hīs iterū viuus fm q̄ diuinitū inspirati prophete vel hec vel alia de eo futura p̄dixerāt. Sed et i hodiernū diē xpianorū q̄ ab ipso dicti sunt et nomē p̄seuerat et genus.

De baptismo iohannis et principio sexte etatis.

Capitulum. xxx.

Anno quintode

cimo imperij tyberij cesarē sbyaleriano z asiatico p̄sulibz. pcurate pontio pilato iudeā. tetrarcha galilee herode. philippo frē ei tetrarcha ituree z transconitidz regiōis. z lysania abiline tetrarcha sub p̄ncipibz sacerdotū anna et capha. factū est verbū dñi sup iohannem zacharie filiū in deserto. vt baptizans et p̄dicās solacium redemptiōis annūciaret. Et venit in omnes regionē iordanis baptizans baptismo p̄nie qz ad penitentiā baptizandos monebat. z nō nisi quos penitētes videbat baptizabat. p̄dicans futurū baptiū in remissionē peccatōrū p̄cut assuefactione etiā baptizabat. Dicebat em. Agite penitētiā. appropinquabit em regnū celoz. Usq̄ ad hūc annū tyberij. xv. p̄putant ab adā anni q̄nq̄ milia. cc. xxv. fm. lxx. fm bebralcā veritatē quattuor milia. Anno vero tyberij. xvj. fuit annus iubileus. lxxij. Eodē anno vidit quidā sextā cōstādē incepisse. Quorū ratio hec est. qz sicut i hoc anno terminata est circūcisio z inchoauit baptisū. ita sexta etas incepit z q̄nta ēminata est. Quidā ab incarnationē dñi instiū ei ponūt hac rōne. quia sicut sub q̄nta etate generalis fiebat cōputatio anno a prima

olympiade tali vel tali ita sub sexta die et anno ab incarnatione dñi tali vel tali. Alij a passionis dñi eā inchoasse testantur dicentes sextā et septimā quiescentiū simul incepisse In chronica vero ab imperio tyberij inchoata legitur. Crebatur autē iohannes cilicio de pilis camelorum et zona pellicea. quodā locustarū genere esibili vesceretur. et melle siluestri Tunc crebatur ad eum omnis iudea et baptizabantur in iordane. Videns autē multos phariseorū et saduceorum venientes ad baptismum: dicit eis. Progenies viperarū: quis vobis demonstrabit fugere a ventura ira. Facite dignos fructus penitentie. et ne dicatis patres habemus abraham. quia potest dñs de lapidibus istis. id est de gentibus significatis his lapidibus suscitare filios abrahę. Digno autē ostendebat eis iohannes. xij. lapides quos tulerunt. xij. duces tribuū israel de medio iordanis in aridā et toridē de arida in iordanem. quorum aceruus esset in testimonium quod sicco pedes iordanē transierunt.

De tribus sectis iudeorum.

Capitulum. XXXI.

Rant aut tunc

In iudea tres secte iudeorum a cōs reliquorum vita et opinione distantes. pharisei. saducei. esset. Pharisei cultu austero et victu parco utebantur. traditiones suas statuētes: quibus traditiones moysi detrahunt. pistacula chartarū in fronte gerebant: et in sinistro brachio circūligata. quibus decalogus inscriptus erat: quod dixerat dñs. si habebis quod appensum ante oculos tuos et in manu tua: et hec dicebant phylacteria. a phylaxe quod est seruare et thoras quod legē sonat. Isti etiam maiores fimbrias alijs ferentes spinas eis alligabant. quibus puncti in deambulando memores mandatorum dei fierent Hi vniuersa doctus putabant. et marmene. id est. feto. Agere quod iusta sunt vel negligere in arbitrio hominū plurimū esse dicebant. tū in singulis adiuuare marmenem. quā etiam ex moribus superiorum fieri putabant. Prepositis iuis et maioribus natu nūc contrariū respondebant: iudiciū dei esse futurū dicentes omnē animam incorruptā esse. solas bonorum animas in alia transire corpora usque ad resurrectionē et iudiciū. Malorum autē etiam retrudi in carceribus. Et quia a cōs hominū habitū diuisi: ideo pharisei dicebant Sa

duces marmenem negant deū inspectorem omnium esse dicentes in arbitrio hominū suū esse ut bonū malū ve gerant. Animarū generaliter vel supplicia negabant vel honores. Nam et resurrectionē mortuorum futuram negabant. animas mori cū corporibus putantes: nec angelos esse dicebant. Solos quingentos libros moysi recipiebant et his cōtenti erant. Hi seueri nimis erant. nec etiam inter se sociabiles. Ob quā seueritatē saduceos. id est. iustos se nominabant. Esset fere omnibus monastio cā agebat vitā: nuptias fastidientes. non quod cōiugia et hominū successionē perimendam censeret sed cauendā intemperantiā feminarum. nullā eaz fidem viro seruare putantes. habebant omnia cōmunia: probro olei ducentes. squalorē decem putabant dummodo in veste candida semper essent Nulla eis certa ciuitas: sed in singulis domicilia habebant. ante solis ortū nihil phanum loquentes. solē reoritur orantes. post usque ad quintā horā operantes. loti corpore aquis: simul et cū cilicio edebant. iuramentum habebant pro perjurio. Secte sue neminē adhibentes nisi sub anni probatione. Receptū autem secum post annum: duobus alijs annis mores eius probabant deprehensum in peccatis a se pellebant. ut herbas more peccatorum decerpēs usque ad obitū peniteret. Cum enim decem simul sederunt nullus nouem inuitis locutus est. spueret maledictum: vel in dexteram partem sui vitantes. Adeo sabbatū obseruabant quod nec ea die aliquid purgabāt. Dolabrū ferebant lignum quod in loco secretissimo fodiebant terram ad aliquid purgandam. demissa veste se diligenter cōtegentes ne splendor diurno alio diuino facerent iniuriā Ob id etiam statim foueam implentes. viuēbant longissime ob vitā simplicitatem. mortem per iusticiā immortalitate iudicabant meliorem Animas vero omnes a principio creatas per tēporibz incorporari. Bonas erutas corporibz ultra oceanum degere. vbi sit reposita eis pfructio ad orientē. Multas pcellosa et hyberna loca delegātes. Erant in eis quod futura pderet Quidā pinguibz sed moderate utebantur. Nam si boies abstinentiā arbitrentur vel artarent a cōiugio: humanum genus deficeret.

Quod iohannes cōfessus est se non esse christum.

Capitulum. XXXII.

Euangelica

Ubi ergo bapti-

zaret iohannes miserunt a hierosoly-
mis ad eum sacerdotes et leuitas vt
interrogaret eum. Tu quis es? Et confessus e se
neq; chm esse. qd opinio publica habebat.
nec beliam. nec pphetam. Et dixerunt. Quid er-
go baptizas. Querierat de belia: et sub noie
pphetæ de heliseo q; in his duob; pcesserat fi-
gura baptismi. et de baptismo chm legerat in
pphetia ezechielis. Effundâ sup vos aquas
mundâ. Et ideo putabât ad aliû nō pñhere
baptismû et rēdit. Ego quidē baptizo i aqua
medi? aut vestrū stat quē vos nescitis. ipse ba-
ptizabit vos in spūs sancto et igne. In spū in
baptismo. in igne in penitētia. Nec in betha-
nia facta sunt trans-

fordanem vbi erat io-
annes baptizans.

Pōt figurari baptis-
mus iohannis i capi-
tilauo aū baptismū
In sabbato aū ramos palmarū pueroꝝ capi-
ta inungebāt oleo et abluebāt. vt nulla ma-
cula ibi remaneret. ita in baptismo oīa pctā
deletur: et hoc in signū faciebāt.

De iesu baptizato. **Ca. xxxiii.**

Ubi venit iesus

a galilea in iordanē ad iohannē vt
baptizaret ab eo. Tres fuerūt cau-
sæ ppter cur baptizaretur iesus a iohanne. Vt
baptismū iohannis approbaret. Vt omnem
humilitatē impleret et implendam doceret.
Vt actu sui corporis vim regeneratiuā cō-
ferret aquis. et si forte nō statim De vi enī et
institutione baptismi triplex est opinio vt in
sententijs habet. Et ipse iesus erat icipiens
quasi annoꝝ. xxx. id est tricesimū annū ince-
perat. xiiij. tñ diebus eiusdem anni peractis.
Et fin hoc vixit iesus tñ triginta duob; an-
nis et dimidio. quia eadē die reuoluto anno
cōuertit aquā in vinū. et in sequētī pasca. i.
in pasca tricesimi pmi ani incarceration? ē ioh-
nes. et i pasca sequētī. i. tricesimi secundū ani d-
collat? est. et in tertio pascate. i. tricesimi tertij
ani passus ē dñs. et ita vixit dñs triginta duo-
b; annis integris et de. xxiij. qñtū fluxit tēpo-
ris a natali vsq; ad pasca. qd p dimidio an-
no computat Chrysostomus tamen dicit eū
tam compleuisse tricesimū annū. in omelia
decima in mattheū sic dicens. Post trigini-
ta annos venit iesus ad baptismū: legem. vt

terē soluturus. Propterea vsq; ad hāc etatē
(que oīa sol et capere pctā) in legis obseruat-
ione pmanit nequīs diceret: ideo illum sol-
uisse legem. q; eū non potuisse adimplere. et
infra. Per triginta annos iusticiā legis ad-
impleuerat. et tñc venit ad baptismū euāge-
lium docturus. quasi cumulum cunctis ob-
seruationib; legis imponēs. Hoc autē dicit
Chrysostomus occasione illius vbi qd dixit
dñs. Sic decet nos implere omnē iusticiā.
Et fin hāc opinionē vixit triginta trib; annis
integris. et tñ de. liij. quantū est a natali vs-
q; ad pasca. Iohannes autē phibeat iesum
dicens. Ego a te debeo baptizari et tu venis
ad me. Cur dicit se baptizandū iohannes. si i
vtero sanctificat? et mundat? erat ab origina-
li. vel saltē in circūcisione? Sed p se gen? hu-
manū intellexit. q. d. homo p te debet mūda-
ri. Vel quantū ad plenitudinē mūdationis
se adhuc mūdandū dicit. q; et iam mūdāt?
p sanguinē chm plen? erat mūdand?. sic qd
accepto efficaci medicina p cām curat? dicit:
p effectū plenitudinē curandus. Cui iesus.
Sine modo. Sic enī decet nos implere om-
nē iusticiā. i. supabundantē humilitatē. Est
ei debita humilitas subdere se maiorī ppter
deū. abundās subdere se parī. supabūdans
subdere se minorī. q. d. Ideo mō subdo me
tibi minorī ne dedignēt maiores a minorib;
bus baptizari et regi.

Qd itelligēs iohannes Baptizaret? ē ih̄s ter-
tio lapid a hiericho
consensit.

De spūs sancto et voce patris.

Capitlm. **xxxiiii.**

Scriptum est autē

f cū baptizaret fere oīs popul? ter-
re illi? et iesu baptizato et orate p
baptizandis vt acciperet spūs sanctū: confe-
ssim ascendit iesus de aqua. Et ecce apertū sūt
celi. id est inestimabilis splendor fact? est cir-
ca eū. ac si celo aereo et sidereo referatis: splē-
dor celī empyrei terris infunderetur Et spūs
ritus sanctus in cor-
porali specie colum-
be venit: et sedit sup
caput ei? q pacto of-
ficio suo: in pacentē
materiaz redijt vnde
supra fuerat. Et tunc
agnouit baptista qd

Ob si fuerūt heretici
qd dicerēt solo die epī
phanie debere bapti-
zari: nec dari spūs
sanctum si quis alio
die baptizaretur Ob
quā heresim vnuat?

L 2

Historia

dixit se ante nescisse, q̄ sc̄z ch̄us sol⁹ baptizaret. i. potestate baptisimi retineret sibi, sed potestate baptizandi alijs daret, qui enī miserat eum ante baptizare euz sollicitam duceret vitam: etiā dixerat ei simul tos baptizablis s̄z in illos sup̄ quē videris spm̄ descendente et manente h̄ sol⁹ ē q̄ baptizari in sp̄scto Et ecce vox p̄ris audita est de sublimi. Tu es fili⁹ me⁹ dilect⁹ i te p̄placuit mihi Usq; post vocē hāc credidit durasse splendore et columbā sedisse sup̄ caput ei⁹, qd̄ ali⁹ euangelista dicit. Hic ē fili⁹ me⁹ dilect⁹ in q̄ mihi p̄placuit. Idē est sensus. i. in te et p te placitū meū gerere p̄stitui.

De iesu ieiunio et tentatione.

Caplm. XXXV.

Nunc iesus du

tctus ē a sp̄scto q̄ eū designauerat in deserto, et cū ieiunasset. xl. dieb⁹ et. xl. noctib⁹ postea esuriit. Douebat diabol⁹. xl. dieb⁹ ieiunio. Sciebat tot dieb⁹ aq̄s diluuij effusas: exploratā terrā p̄missio nis. p moysen legē a deo datā. filios israel iheremo tot annis pane angeloz vixisse Cū vero sensit dñm esurire: qd̄ nō legisset moysē vel helia: accessit et tentaret si posset euz deijcere in peccatum. et vt exploraret an esset dei fili⁹. qz audierat vocē hāc hic est fili⁹ meus dilect⁹. quē sciebat qñq; ventur⁹ et se per eū potestate amissurū sed vsq; ad iudiciū futurū nō expectabat. Tentauit autē eū in eiusdem trib⁹ q̄b⁹ adā deiecerat: s̄z nō ordine eodem. Primo in gula, vt esurires panē vidēs immoderato cibi appetitu accēderes. Secūdo de auaricia, vbi sup̄ montē ostēdit ei oīa regna mūdi. i. exposuit ei gloriā mūdi. Tertio de superbia, vt iactanter se ostēderet filiū dei. Tūc abiecit eū dñs: et cōsummata oī tēptatione ad quāz venerat: recessit a dño lucifer ad tps Tēpore passionis redijt: timore mortis putās eū deijcere. Tūc autē oīno deuict⁹ religat⁹ ē in inferno. In dieb⁹ antichristi sol uend⁹ fm̄ apocalypsum iohannis Credendus est aut diabol⁹ hominis assumpsisse formāz

in qua dñm circunducere et colloqui possit. Aliū autē extremo die ieiunij solo oīes facie fuerint tentationes. an per aliquot dies sequētes separatim: nihil interest nostra scire. Ieiunauit aut dñs i deserto, qd̄ ē inter hierusalē et hiericho

Exemplo sane ipsius hic numer⁹ dierū in ecclia penitentialis ē vnde et post epiphaniā nō statim ieiunat ecclia. s̄z circū p̄ xl. dies. q̄si ipso tpe ieiunij sui cōsecutiū ieiunij dñici significās. Qd̄ h̄ qz vt p penitentiā ostendāmur ascendere ad requiē sicut q̄dragenari⁹ ascendit ad quinquagenariū. Est enī numer⁹ sup̄biū dāns. Et p̄gregatis oīb⁹ suis p̄tib⁹ pparib⁹ ascendit ad quinquaginta.

De prima vocatione discipuloz.

Caplm. XXXVI.

Adam die sta

q̄ bar iohannes et ex discipul⁹ ei⁹ duo, q̄rū vn⁹ erat andreas: et videns iesum ābulantē, dixit. Ecce agn⁹ dei ecce q̄ uoluit p̄ctā mūdi. Qd̄ h̄ illi duo discipuli ei⁹ secuti sunt iesum vt viderent vbi maneret: et mansit apud eū die illa. Inuenit aut andreas simonē frēm suū dixit ei. Inuenim⁹ messiam. qd̄ est interpretatū ch̄us Ch̄us grece latine vnct⁹ Et duxit eū ad iesum. Intuitus euz iesus dixit. Tu es simon bariona, tu vocaberis cephas. qd̄ interpretatur petrus Bariona hebreū est et sonat filius ioannis cōpositum ex integro et corrupto Cephas hebreū ē et syriū. Petrus grecuz et

Secūdo lapis a hiericho q̄ quarentana dī. sub quarentana fuit ritulus fontis quē sanauit helis⁹. Secūdo militario a quarentana p̄tra galileā dī mōs esse sup̄ quē statuit diabolus iesum.

Quare agnum vocauit determinat subdens. q̄ tollit. i. venit vt tollat p̄ctā mūdi. q̄a p̄ peccat⁹ tollēs pasca nostrū immolatus ē xps. Vel q̄ agn⁹ grece dī: ab agnō non qd̄ est piū. v. latine ab agnoscendo: quia i magno grege solo balatu agnouit matrē Jō. ppe p passionē agn⁹ dī. q̄a ibi plus donās nob pacem agnouit patres obedientia et matris cura. Et hec est vna cā cur in immolatione altaris dī: ter agn⁹ dei q̄si agne q̄ agnouit patres misseret nobis

Euangelica

latum. Utrū autē agne q̄ agnouisti matrem miserere nobis. agne q̄ obtulisti te p nob: dona nob pacē

est. Tūc tū dicit pōt q̄ tūc ei imposuit hoc nomē oīno cum dicit. Tu es petr⁹. Vel in electōe duodecim. vbi dicit. et imposuit simon nomē petr⁹. Si vero modo imposuit in sequentib⁹ pfirmavit. In crastino volēs iesus redire in galileā inuenit philippū et dicit ei. Sequere me. Hic erat d̄ berthaida cōcūis andree et petri. Hic inueniēns nathanael fratrē suū dicit ei. Quem scripsit moyses in lege et pphete inuenim⁹ iesum filiū ioseph a nazareth. et ait nathanael. A nazareth pōt ei aliquid boni. despectiue q̄ nō. vel remissiue

legitur. Ite em̄ legi⁹ petr⁹ legerat in p̄o ppheta. nazareus vocabit⁹. et signa aduentus dñi forte notaue rat⁹. ait. A nazareth ascendet.

dicere. Aīc tandē a nazareth pōt aliqd esse boni. Et adduxit eū philipp⁹ ad iesum. Quo veniēte ad se ait iesus. Ecce vere israelita i q̄ dolus nō est. Et dicit nathanael. Unde me nosti. Rndit iesus. Priusq̄ te philipp⁹ vocaret. cū esses sub ficu vidi te. Rndit nathanael. Rabbi tu es fili⁹ david. tu es rex isrl. q̄ agnouit iste dñm absente vidisse q̄ solus gesserat et quō et vbi a philippo vocat⁹ sit. chr̄z et deū facit. Tū q̄ dā de p̄destinatōe exponunt h̄ta. Cum eras in lumbis ade latēntis sub ficu prius et iam p̄destinaui te. Et regressus ē iesus in galileam.

De varijs opintonibus historie.

Caplm. XXXVII.

Quisq̄ idē est

ordo historie euāgelice ap̄dōes. Deinceps varie ordinant vsq̄ ad incarcerationē iōannis. Quidā dicūt q̄ circa primū pasca post baptisimū cōuertit dñs aquā in vinū. Ideo q̄ iōannes psequenter post hoc miraculū narrat eū ascendisse in b̄ie rufale. et electisse ementes et vendētes de tēz. plo. q̄d nunq̄ ab eo factū dicūt nisi in pasca. Sed eis obuiat ecclesie consuetudo q̄ i ep̄i phania factum esse tenet quoniam solen

nizando memorat. Fuerūt etiam qui dicerēt q̄ eadem die qua baptizat⁹ est fecerit h̄ miraculū. Sed mattheus ait. Tūc iesus ductus est in desertū. et marcus. statim expulit iesum spirit⁹ in desertū. Habet enī ecclesia q̄ eadem die. sed reuolutis annis hec tr̄ta facta sunt. Aduentus magorū tredecima die primū anni. Baptisim⁹ eadē die tricesimū anī v̄l tricesimū primū anni. Duratio aque eadē die reuoluto anno. Unde martinus episcopus in sermone qui sic incipit. Tū plura nobis fratres r̄c. sic ait.

Sic post tr̄tati sue fidei mandauit an̄z. Beda dicit. quia post reuoluto anno eodē die fecit miraculū de quinq̄ panib⁹ et duob⁹ piscibus

ta iordanis benedictiōne. pri⁹ baptisimatis p̄secrauit. hodie inuitatus ad nuptias aq̄s vertit in vinū. Tū et in antiquiorib⁹ libris dies illa pluralit̄ dicitur. dies epiphaniaz. et plurū illustrationū chr̄i stī. Epiphania em̄ illustrationē sonat. Has tres tū manifestationes. pri⁹ quidā nomina sibus distinguūt. Epiphaniā vocātes eam illustrationē que facta est per stellā quasi de sursum factā. Theophaniā eam que in baptisimo quasi a deo. id ē a patre factam. Beophaniā eam q̄ in nuptijs quasi in domo factam. Beth enī domus sonat. Veruntū ad huc restat inter summos et catholicos doctores de ordine historie duplex opinio. Quidā ei scribētes. Unū ex q̄tuor. imitātes Amōnū alexandrinū. cusebii cesariensem. theophiluz q̄ septimus a petro sedit antiochie. q̄ dicūt dñm post ieiunū aperte p̄dicasse. discipulos p̄gregasse. et sermonē in monte factū ante vini miraculū. quia legunt dñm et discipulos et inuitatos ad nuptias. Cōmuniōz autē et veracior opinio est dñm post illud miraculū discipulos vocasse occulte et occulte p̄dicasse vsq̄ ad iōannis incarcerationē: sed post publice. Et hūc ordinē psequemur sine alteri⁹ ordinis p̄iudicio.

De mutatione aque in vinum.

Caplm. XXXVIII.

Facte sunt nu

ptie in cana galilee. i. i vico galilee sic dicto. et erat mat̄ iesu ibi. Et vocatus est iesus ad nuptias et discipuli

C 3

eius quidā. s. futuri discipuli. qz ad verbum
 iohannis tam plures audiebant eū occulte q̄
 post oīno secuti sunt eum. Nō est vocat⁹ io
 seph: sed maria. Quidā dicūt ioseph fuis
 sse mortuū: et virginē transisse in custodiaz
 filiū. qz nec etiā deinceps legīt de eo in euan
 gelio. Q si nondum mortuus: tñ certū ē q̄ i
 passione dñi mortuus erat. qz vxor eius ali
 cōmendata est. Quidā autūmant has nupri
 as fuisse iohannis euangeliste. et ideo vocata
 est maria: qz matertera eius. et dñs. qz cōso
 brinus eius. Et dicūt qz dñs eum volentem
 nubere: ex his nupijs vocauerit qd certum
 nō est. Et deficere vino: dixit mater iesu ad
 eum. Vinū nō habent. q. d. da eis vinū. Re
 spondit iesus. Quid mihi et tibi ē mulier. nō
 dum venit hora mea. Licet mulier sit quasi
 adiectuū nomē fractiōis q̄i molliter. tamen
 qūqz nomē serus est. maxime qū virgo vī
 ripotens est. Et est sensus. Vīs fieri miracu
 lum: sed ad hoc agendū qd habeo tecū com
 mune: q̄i diceret. Ex natura tibi cōmuni nō
 ago hoc. sed in hora passionis que nondum
 venit. ex cōmuni natura mihi et tibi patlar.
 Nec est credēdū fm geneatīcos hoc dixisse
 dñm. qui putāt ynūquēqz horā suā mori
 habere inevitabilē fm horā cōstellationis i
 qua natus est. sed vocauit horā suā. id ē a se
 dispositā. Voluntate em mortuus est nō ne
 cessitate. Erāt aut ibi sex lapidee hydrie. id ē
 vasa aquatica posite fm purificatiōis iudeor
 rum. Crebro iudei baptizabāt vasa epulato
 ria. et si casu aliquid tangeret immundū nisi
 loti nō comederēt. Erāt ergo posite vt si for
 te cōtigisset aliquē de cōuitiis oportere lava
 ri aquā haberet paratā. Impleuerūt autem
 eas mīstri aq̄ ad pceptū dñi. et tulerūt aquā
 vinū factaz architriclino. i. p̄mati inter cōui
 uantes in triclinio. Tricliniū qdā dicūt fuis
 se domū tricameratā. vel tres habentē testu
 dines sub q̄b discumbebant. Vel forte tres
 erāt ibi mensarū ordines vt in refectorijs fie
 ri solet. Et cōmendauit architriclīn⁹ vinū bo
 nitatē. Post i cōmuni cōmendauerūt oēs mī
 raculū nouitatē. Hoc em inīrio signoz manī
 festauit iesus gloriā suā. Nec dē hoc eē inīri
 um qn et pus signa fecisset. nascēdo de v̄gie
 magos stella p̄uia ducēdo. xl. dieb et noctib⁹
 ieiunando et h̄mōi. Sed hoc fuit primū
 publice et ad publicandū factū. Vel primū
 factū in cana galilee.

De instructione Nicodemī.
 Caplm. XXXIX.

Rat aut homo

e
 et phariseis nicodem⁹ noier⁹ d
 pncipib⁹ iudeor. Hic venit ad
 iesum nocte: qz timuit pplm offendere cū eē
 de pncipib⁹. Vel qz magister erat in isrl palā
 discere erubuit. et ait ad iesum. Rabbi. scim⁹
 qz deo venisti magister. Nemo em p̄r bec
 signa facere q̄ tu facis nisi fuerit de⁹ cū eo. q.
 d. Doce me de regno dei. Rōdit iesus. Amē
 amē dico tibi. nisi q̄s renat⁹ fuerit denuo nō
 poterit videre regnū dei. In veteri testamen
 to q̄si iuramentū erat. Viuit dñs. In nouo.
 Amen dico. Et cū in alijs simplr dicat⁹ i so
 lo iōāne gemiat⁹ fm illud. Sit fmo v̄i et ē.
 q̄si diceret. v̄ez dico corde et ore. Cūqz mtra
 ref nicodem⁹ quō posset hō scdo nasci cū nō
 nisi carnalē natiuitatē sciret: edoc⁹ est a dño
 de spūali q̄ fit ex aq̄ et spū: quaz neutra ita
 ripōr. Tñ qz adhuc infatus erat magistrali
 scia nō poterat itelligere. iō meruit audire.
 Tu es magister in isrl et hec ignoras: vt sci
 uis et cū ad hūilitatē. Instruit etiā cū d bu
 mana et diuina sui natiuitate. de passione et
 ascensione. et de plurib⁹ alijs. Q aut dicit. Ne
 mo ascēdit i celū nisi q̄ descēdit de celo. scim⁹
 ē. Nemo ascēdit nisi chūs cū corpore suo. Vel
 fm tropū q̄ dicim⁹ dñm facere q̄ per eū faci
 mus. Et est sensus. Nemo ascēdit nisi que
 de⁹ ascendere facit.

De prima electione ementiū et vendentiū
 in templo.

Caplm. XL.

In proximo pa

i
 sca ascēdit iesus hierosolymā et
 elecit vendētes et emētes d̄ rēplo
 hoc em bis fecisse credit. Et post illud pasca
 incarceration⁹ est iōānes. Ait em iōānes euāge
 lista. Quia cū p⁹ p pasca: redisset iesus in ius
 deam adhuc erat iohannes baptizans i canō
 Interim aut pusqz ascēderet in pasca q̄s daz
 vocauit discipulos et docuit et miracula fecit
 sed nō adeo publice. Sane sbar iesus iuxta
 mare galilee. Lac⁹ est q̄ fit iordanē influente
 et dē mare cū sit aq̄ dulcis idiomate bebreo
 qz omnē aquaz collectionē vocat bebreus
 thariss. id est mare. Et dē galilee: qz p̄terfluit
 galileā. Qūqz mare tybertadis dē: qz famola
 ē ciuitas bec q̄ ei imminet. Q aut dē itagnū.

Euangelica

geneareth: ex accidet est. Quia enim crispantibus vndis generat ex se aurā. Extēdit autē et latitudo in longitudinē, et latitudo in latitudinē. Dicit tū ioseph? cū sic dicit a modica regiōe genēzara quā p̄terfluit. quā etiā dicit amirabilē. Hāc tora diuersissimū generis arbutus posita nulli eorū ybertatē suā negat et reperit. Sūt ibi nūces q̄ maxime frigoribz gaudēt. sunt et palme q̄s nutrit calor estiuus. sunt sic? et olce q̄bus aura mollior destinata est. vt q̄si repugnantia bona cōtentione studio terre faueat. Hanc dicit irrigari fonte q̄ cadit in caphar naum: quē quidā esse venaz nūl op̄niant. qz corastinū piscē generat. q̄ nō alibi nisi in nūlo flumine reperitur.

De secūda vocatōne discipulorū.

Caplm. XLII.

Im autē turbe

intruerēt eū. vidit duas naues stātes secus stagnum: et ascendēs in vnā q̄ erat simonis. pusillū reducit a tra docebat de nauicula turbas. Ut autē cessauit loq̄ ait ad simonē. Duci altū et laxare retia ī captrū rā. Quo facto p̄cluserūt multitudinē pisciū tāta q̄ fere rumpebat rete. et innuerūt simō et andreas filiū zebedel q̄ erat ī alia nauī: vt venirēt et inuaret eos. et impleuerūt ābas naues: ita vt fere mergerent. Qd vidēs simō p̄ nō p̄ddat ad genua iesu et ait. Exi a me dñe qz peccātor sum. Cui dñs. Nol timere: qz ex hīs hoies captiēs: et subductis ad terrā nauibus. i. locatis aīo redeundi ad eas: securi sunt eū aliquantulū: et iterū redierūt ad suā. Deo q̄ dñs legit in nazareth.

Caplm. XLIII.

Iesus autē venit

ī nazareth et die sabbati qū plures veniebāt intravit ī synagoga vt p̄les doceret. Et cū legisset ī elia. Spūs dñi sup̄ merē. dicit. qz hodie cōpleta scriptura hec ī auribz vris. q. d. Ego sū de q̄ scriptū est. h. et oēs intendebāt in eū.

Qd discipuli baptizabāt et iohannes.

Caplm. XLIII.

Est hec v̄it ie

sus et discipuli ei? ī iudeā. terrā q̄ s̄z specialit̄ a forte iudeā a res gno duarū tribuū specificato vocabulo ius

dea dicebat. Et morabat ibi cū discipulis et baptizabat. licz nō ip̄e s̄z discipuli ei? baptizabāt. S̄z vtz baptismo iohānis v̄l ch̄i i certū ē. Erat at iohānes baptizās ī ennō iuxta salim: qz aq̄ multe erāt ibi. Hōndū em̄ missus fuerat ī carcerē iohannes. Salim p̄o ē oppidū v̄l tra iordanē sitū vbi olīm melchisedech regis v̄it. V̄tebat etiā iohānes multos venientes ad se ad iesu. Inde turbati discipuli iohānis dixerūt. Rabbi: q̄ erat tecū trās iordanē cū testimoniu p̄hibuisti: ecce hic baptizat et oēs veniūt ad eū. Quorū retundēs inuidiā iohānes ait. Dicit vob: qz nō sū ego ch̄s. sed qz missus sum aī illū. q̄ de sursum venit super oēs est. De q̄ oportet minui: illū autē crescere. Ut autē cognouit iesus iudiā illoz ascēdit ad diē festū pasce: de q̄ sup̄ dictū est. S̄z et ibidē: qz p̄sensit oīa ī se phariseorū inuidiā maxime cū audisset iohannē traditū in carcerem: reliq̄t iudeā et iterū abiit ī galileā.

Cur iohannes incarcerationis est.

Caplm. XLIII.

Reguebat enim

a herodē iohānes p̄t herodiadē qz fm̄ legē quā recepat: nō licz fr̄es h̄ie vxorē fratris eo viuentē. Sup̄ mattheū legit q̄ herodias filiā erat regis arethe: quā auferens philippo ortis inter eos q̄busdā s̄z mulatibz. in odū philippi dederat fratri herodi. qz et fr̄es inuicē erāt inimici. Iosephus tradit herodiadē fuisse filiā aristoboli quem occiderat cū fratre ei? alexandro. pater eorū herodes. et ita soror erat herodis agrippe quā auus su? herodes dederat herodi filio suo vxorē. Dicit em̄ altū fuisse herodē p̄ter tetraarcham: quē pater susceperat de filiā simonis sacerdotis. philippū p̄o tā mortuū cū galus regnare cepisset. Forte et hic herodes noīa batur philippus. qz binomī. et ita v̄itū eius quē ioseph? vocat herodē: euangelistū vocat philippū. Vel forte p̄us nupta herodi: p̄nūpta philippo. Herodes p̄o tetraarcha vxorē habebat filiā arethe regis damascenorū. Qui rhomā iter facēs transiēs p̄ fratrē suū. secreto peggit cum vxore fratris q̄ ī reditu suo repudiata vxore sua duceret eam ī vxorem. Qd tū nō latuit vxorē ip̄s herodis que non expectās reditū v̄itū sui festinauit ad p̄ez. Herodes autē redēs abstulit herodiadem fratri

C 4

suu, et factus est inimicus arethe et philippi. Super
quod cum argueret eum iohannes, suggestione he-
rodias misit eum in carcerem. Quod cum audisset
iesus venit et habitauit in capharnaum in
finibus zabulon et neptalim.

De tertia vocatione discipulorum

Captm, XLV.

Abulans autē

a
Iteꝛ. Iesus iuxta mare galilee vi
dit duos fr̃es simonē ⁊ andrea
fr̃em eiꝰ mittētes retia ī mare ⁊ ait illi, Veni
te pꝰ me faciā vos fieri piscatores hoīm. Et
illi pꝛimū relictis retibꝰ ⁊ nauī secuti sūt eū
oīno. Et pꝛcedēs inde vidit duos alios fr̃es
iacobi ⁊ ioannē reficiētes retia sua cū zebes
deo pꝛe corꝰ; ⁊ vocauit eos. Illi autē relictis
retibꝰ pꝛe secuti sunt eū oīno Et cū trāsisset
inde Iesus vidit mattheū qꝰ ⁊ leui dicitꝰ ē filiū
alpheti: sedentē ad teloneū; ⁊ ait illi, Sequere
me. Qui relictꝰ oībꝰ secutꝰ ē eū. Zelos greꝰ
celatine vectigal. Iste ḡ erat publicanꝰ. I. pu
blica negotia amīnistꝛā qꝰ sine peꝛō aut viꝛ
aut nūqꝰ amīnistꝛauit. Et nota a qꝛō ⁊ qꝛibꝰ
orta est ecclēa ne si a sublimibꝰ orta esset, pꝛ
fidei scie corꝰ; ⁊ potētie ascriberet. De voca
tione reliqꝛuorꝰ determinatū nō habemꝰ.

De apta p̄dicatione et miraculis dñi.

Caplm. XLVI.

Laperte exinde

e p̄dicabardices p̄nias agite: appo
pinq̄bit cū regnū celoz. **Un** 7 p̄
dixerūt sacerdotes ad pilatū. Cōmouit vñt
uerfās iudeā incipies a galilea vsq; huc. 7 si
impletū est illud esaię. P̄rio tpe alleluia est
era zabulon 7 era neptalim. **Un** 7 p̄mitiūt cō
uersi a dño: q̄ fuerūt de finib; ill: dicūt s̄ p̄n
cipes zabulon 7 p̄ncipes neptalim. Esaias
siq̄dē p̄phauit d̄ captiuitate decē tribuū q̄ in
tributo illis inchoata ē. Nihilomin⁹ cū 7 de
alleluatiōe ab onere pcti futura i p̄tib; ill' ad
p̄dicatiōz ch̄i p̄dicūt. Et circūibat iesus totā
galileā docēs i synagogis eoz. 7 sanās oēm
languorē in p̄lo: 7 abijt opinio ei⁹ in totā sy
riā. Est autē syria ois regio ab eufrate vsq; ad
mare magnū. a cappadocia vsq; i egyptū: cō
tinēs inter alias puincias palestina i q̄ iur
dei habitabat. **Un** 7 sup psalmos. thabor z
hermon dicūt mōtes syrie. Qñq; p̄o sic legit
syria q̄ nullū includit partē iudeę. Et securi

sunt eū turbe mltē dīuersarū regionū. Quas
cū vīdīssēt iēsūs ascendit in montē.

De electione duodecim apostolorum.

Caplin, XLVII.

¶ cū sedisset

e se q̄s voluit ip̄e: ⁊ fecyt essent cū illo, xij, q̄s ⁊ ap̄los, i. missos noia

tuſ. ſimonē quē agnominauerat petruſ: et
andrea fratrē ei⁹. iacobū zebedei ⁊ ioſanē fra-
trē ei⁹. Et ipſoſuit hiſ duob⁹ nomia boanerges
id ē filioſ tonitruſ. qv̄n⁹ eorū itonuit dicens
In p̄ncipio erat ſēbū. Et ambo ſepe terrificā

voce p̄is audire me
ruerunt. philippū et
bartholomeū, tho-
mā ⁊ mattheū publi-
canū, iacobū al-
pheī, et addeum fra-
trē ei⁹: q̄ et iudas co-
gnōiat⁹ ē, quē lucas
iudā iacobi vocat, q̄
tertio noīe dicit⁹ ē le-
beus, simonē cana-
neū ⁊ iudā scariothē
In h̄ catalogo no-
mīna ap̄loz cōbina-
ta q̄si parīū ponun-
tur nō satis nota cā.
Quare p̄o iacobi al-
pheī posteriori nūe-
rē iacobi zebedei ⁊
minor dīcat⁹ et ille.

scitatur sue fact⁹ sit ab apl's postea archiepis
hierosolymoz: et senior illo fuerit: merito qui
tur. Ad qd meli⁹ videndū dicim⁹ q^d ana mor
tuo ioachim, de quo
suscepit mariā virgi
nē data ē in vxorē io
seph genero suo cleo
phe fratri ipi⁹ ioseph
de q post susceptā fi
liam vocatāq^{ue} mariā dedit in vxorē alpheo
de qua nati sunt alpheo quattuor cōsobrini
dñi. iacobus. simon. et iudas apostoli. et io
seph qui et barfabas. q^d p iuda post cum ma
thia electus fuit. Et hi q^utuor p ceteris con
sanguineis dicit^{ur} sunt frēs dñi: q^z nō solū co
gnati: sed et agnati c⁹ putabant^{ur} ranq^{ue} ex duo
bus fratrib^{us} ioseph et chleopha descendētes

Non fuit anna naza
rea, sed d' sepbori, cir
citer duo miliaria a
nazareth.

Euangelica

Inter q̄s tñ q̄st antonomasice iacobi dicitur
est frater dñi. q̄ q̄simillim⁹ fuit ei i facie. Itē
mōtuo cleopha anna nupsit viro tertio. scz
salome. suscepitq; ex eo filia sicut ⁊ alias pri
us vocauit mariā. Et hanc duxit zebedeus
Habuitq; ex ea filios iacobū maiorē ⁊ ioan
nem. q̄ licet posterior natu: maior tñ dicitur est
q̄ prius vocatus est a dño: et prius adhesit ei.
Ad romana seruat ecclesia vt singuli i ordi
nibus suis pores sint prius ordinati. ita dicit
Hieronym⁹. Alij p̄o videntes mulieres
agnitari solere a nobis viroz. vt marcia ca
thonis: dixerūt porib; virz mortuis: has du
as marias nupsisse cleophe et salome. vñ po
res viros fuisse binomios. et dictū zebedeū
cleophā. alpheū salomam.

De sermone domini in monte.

Capitulum. XLVIII.

De eleuatis ocu

lis in discipulos docebat eos di
cēs. Beati paupes spū: qm̄ ip̄o
rū est regnū celoz ⁊c. Hūc sermone matthe⁹
et lucas varie narrant. Ob hoc quidam tra
dunt dñm prius eū fecisse discipulos in sup
cilio montis sedendo. post in latere montis
cōter discipulis ⁊ tur
bis stādo. Alij vero
tradunt nō nisi vnū
sermone factū cōter
discipulis et turbis.
Vñ autē hoz verū
sit: nō multū interest
nos scire. sic nec scire
interest. an mons i q̄ hec facta sūt fuerit tha
bor: an alius mons in galilea. Sermonē q̄
dem a dño ad discipulos factū legim⁹ i mat
theo luca ⁊ ioanne tñ.

De oratione domnica.
Ca. XLIX.

Hic sermoni in

terferuit dñs oratiōem dñicā: q̄
octo ptes habet. P̄ia est capta
tio beniuolētie: quā sequunt septē petitioēs
⁊ dirigunt ad deū patrē. a q̄ petim⁹ nob da
re panē nostrū sup̄substantialē. i. filiū. Nam
⁊ dñs docuit nos ad petendū a p̄e in noie
suo. Tres p̄me petitioēs spectāt ad vitā fu
turā. Sicut sanctificet. i. firmet in nobis no
men tuū. In hac vitā quasi mobile est nomē

patris ⁊ filios. q̄ et iudas qñq; fuit del filio
us qñq; nō p̄ qua etiā possibilitate mouēda
dixit apl's. Timeo ne ⁊ ego spe reprobis in
ueniar. In patria tñ apparebūt filij: ⁊ imu
tabiliter erit de⁹ pater eoz. Aduentat. i. ad te
videndū veniat regnū tuū: vt sit regnū in re
gno. Fiat volūtas tua sicut i celo. ⁊ in terra.
q̄si sicut celestis ecclesia nihil pōt velle nisi qd
scit te velle. ita ⁊ illa q̄ adhuc militat in terra
addicat volūtatē tue. Quattuor q̄ sequunt:
ad militiā hui⁹ vite spectāt. scz panē nostrū
sup̄substantialē da nob hodie id ē ch̄m q̄ est
sup̄substantialis. i. sup̄ oēs substantias. ⁊ est
panis noster in altari. Vel sunt due dictio
nes. sup̄ substantialē. et est sensus. Da nobis
hodie. i. in p̄nti tpe panē nostrū. i. ch̄stū. q̄
prius est fidelis. ⁊ hoc sup̄ panē. i. p̄ter panē
substantialē. i. necessarium ad sustentationē.
q̄si da nobis vtrūq; panē anime ⁊ corporis.
Lucas posuit quotidianū. qd̄ de viatico tñ
exponit. Greceus habet ep̄usion. Hebreus
vero sogolla. id est p̄cipuum vel egregiū vel
peculiarē. Ob hoc forte lucas videns mat
theum dixisse sogolla. qd̄ sonat peculiarē dē
xit quotidianū. Greceus vero interpret mat
thei. q̄ vidit eū dixisse sogolla. qd̄ sonat egre
gium. dicit ep̄usion. Tres q̄ sequunt patē:
Amē. Hebreus in fine ponit vñ ex his tri
bus. amen. sela. sal em. que sonant vere. sem⁹
per pacem.

Ex discipuli missi sunt cū potestate curādi
Capitulum. LI.

In cōsumas

set iesus p̄ba hec p̄uocat disci
pul. ⁊ dedit eis p̄tātē ej̄ciēdi
spūs imūdos: ⁊ curādi oēm infirmitatē. ⁊ mē
sit eos p̄dicare regnū dei: et ait. Nihil tuleris
tis in via. neminē sa
lutaueris. i. sic aliq;
q̄ nō ex studio op̄a
di salutē cōsueuerūt
tñ salutare. In viāz
gentium ne abieris
nec i ciuitates sama
ritanorum intraveri
tis. gratis accepistis
gratis date. Nō por
tabitis pecuniā: nō
panē: nō duas tuni
cas. i. sup̄fluas. non.

Inde est q̄ draco seq
tur. iij. die rogationū
Hic p̄mo destruitur
potestas diaboli: cuz
homini dat potestas
sup̄ eum.

Inde est q̄ diaconus
sumpto codice de al
tari sub silentio trās
it inclinās donec in
ambone saluat pos

Historia

calciamenta: nō vīro
gam. Scdm̄ marcū
pō soleis l' sandalijs
vīl iussit. i. peronibz
et vīrgaz ferre: que p
potestate accipiendi
necessaria ponit. Ec
ce mīsto vos sicut o
ues in medio lupo
rum. qui vos recipit
mercepit.

pulum quasi intrās
domū cui offert pa
cem Nec portat pul
uinar. i. solacia vite:
sed alius fert et Nec
obest q' puluinar sū
gnificat onus euan
gelij lene Forte inde
est q' diacon' nō dī
ct Dñs vobiscū nisi
cū legit euāgelij nisi
raro. Raro dicit ppe

diaconos cardinales. vel bñdictionē cerei.

De curatione leprosi.

Caplm. LII.

Im aut descen

c dīsser iesus de mōte tetigit leprosi
q' si tā solūcs figuras: et sanauit eū
dicens. Volo. Mū dare. Et addidit. Vīde
nemini dixeris. q. d. Vīde q' manifeste et ple
ne mundat' es. Nemini dixeris. i. nemini ne
cesse hēs dicere adeo res euīdēs ē. s. q' oīde te
sacerdoti: ad cui' arbitriū reuocand' es. Ec
ce alios nō dū docet soluere legē sanatus mī
vblqz predicauit.

De seruo centurionis.

Ca. LIII.

Im aut intras

c fer capharnaū rogauit eū cētū
rio p' interuētū seniorū iudeoz vt
sanaret puerū ei' palyticū. Et ait ihē. Veni
az et curabo eū. Vēit aut potēta sanādi nō
corpe. et ait cētūrio. nō sū dign' vt itres sub
tectū meū s. tū dīc p'bo et sanabit' puer me'.
qz rego solo p'bo p' mīstros meos opoz. For
te idola habebat i domo et imūda iudeis Et
seqntibz se iesus dixit. Nō iueni tantā fidē in
isrl. subaudi. hui' t'pīs Nec includunt i noīe
isrl seqntes eū: qz ad eos loqbat'. qntā in h
gentili. Et sanat' est puer in illa hora. Et in
gressus synagogā sabbato docebat eos et ibi
elecit ab hoīe spm̄ immūdū clamantē Quid
nob et tibi iesu nazarene. Venisti pdere nos
scio q' sis sanctus dei.

De socru petri. Caplm. LIII.

Cum venisset

c iesus i domū petri quā forte ha
bebat in capharnaū p' vxorē. ipe
em erat de bethsaida: ad petitiōē discipulo

rū sanauit socrū petri febricitantē.

De filio vidue.

Caplm. LIII.

Im aut iretici

c uitate nays q' est in galilea: susci
tauit aū portā filiū vidue rāgēdo
feretrū et dicēdo. Tibi dico surge. Vēl p' fa
cto obtulerūt ei energumīnos et male habē
tes et sanauit oēs: et voluit ire trās fretū. et dī
xit ei vn' scriba. Rabbi: seqr te q'cunqz ieris
Volebat seq dñm vt disceret signa facere ad
lucrū. et iō nō audī a dño. Dixit aut dñs al
teri Seqre me Qui rñdīr. Dñe p'mitte me p
mū sepelire patrē meū. Cui iesus. Dimitte
mortuos in pacis. i. sepelire mortuos suos.
Tu vade annūcia regnū dī. Nō p'hibuit
dñs iesus hūc a sepultura si nō eēt alij q' se
pelirēt. Et ait alter Sequar te dñe: sed p'mū
permittle me renūciare his q' domi sunt. Cui
iesus. Nemo mīstres manū ad aratrū et respō
dens retro ap'us est regno dei.

Ex citatus imperauit ventis et mari.

Caplm. LIV.

Inc ascēdit ie

c sus i nauiculā cū discipulis suis
et dormiuit in puppi sup' cernicū
et orta tēpestas excitat' a discipul' impauit
to et mari dicēs. tace et omīne tēce. et cessauit
tēpestas. Nō p' errorē hereticōz impauit eis
tanqz aiantibz: q' occasiōe h'mōi p'boz q' oīa
legunt obedire dō. dogmatizauerūt oīa aīa
ta ee. S. dicunt ei obedire in aīata. qz solo
p'bo facit de his q' vult. fm̄ quē loqndi mor
dū solet dīcī: materia languoris obediēt
inobediens medicine.

De duobz obsessis a legione.

Caplm. LVI.

Im autē veni

c fer trās fretū i regionē geraseno
rū q' ē galileā occurrit ei duo
arrepticij seu nimis: qz vn' adorauit et dīcī
Quid nob et tibi iesu fili dī. Venisti aī t'pō
torqre nos. Rescībāt demōēs eū dī filiū: s.
suspīcabant p' miracul' et testimoniū patrīs.
Torqri aut se dicebāt: qz cogebāt exire et cō
sare a lesione. Dicebat em̄ illi iesus. Eri spūs
imunde. Sciebāt at i iudicio se torquēdos
in abyssū. Cūqz dñs q'rēti nomē suū: dīcī
se vocari legione. non q' sic vocaret. sed q' dū

Euangelica

Frustra queris nomē: qz plures sum? roga-
bāt eū vt mitteret eos in greges porcorū qui
intra pascebāt. Et intrātes porcos precipita-
uerūt eos ī mare. Indigene autē rogauerūt eū
vt trāfīret a finibz eoz. Quis ascēderet nauim
samaritā licet rogaret noluit secū ducere. Et re-
dijt capharnaū: quā mattheus vocat ciuitatez
suā nō origine: s; gēte. qz quibet ciuitas galī-
leopōrdici ciuitas galileoz.

De paralytico demisso per tectū

Caplm. LVII.

Et sanauit para-

lyticū aū se demissū p regulas. p
mo remittēs pctā ei? q fuerāt cau-
sa morbi. qz qd ob eam sit: cessāte cā cessare
debet effectus. Et pē scribas et phariseos q
putabāt eum blasphemasse dicit paralytico
vt surgeret et tollerēt lectū suū: et surrexit et
tulit et abiit. Quia ergo pstat qz p pctis qnqz
egrotat hō. medicus visitās egrū pmo d; euz
monere ad pniāz et pfessione: ne pctō manē-
te tāqz ferro in vulnere frustra sit malagma
apponere.

De puteo samaritane.

Caplm. LVIII.

Quia autē ascen-

disset ī iudeā et iter redijt ī galī-
leā optebat eū trāfīre p samariā. Cui
tas g nomē antiquū amiserat: et dicebat se-
baste. sed regio nomē
illud retinuerat. Ue-
nīs autē iuxta sichem
q corrupte sichar di-
cebat. et erat puteus
in predio qd emīta
cob a rege emor. qd
et dedit filio suo Jo-
seph. Et fatigatus ex-
stinere sedit sup pute-
um iacob: q actenus sic vocatus fuerat et e-
uentu q seqt: p agnoscitur ē puteus samaritana.
Sūt q dicūt locū illū esse ymbilicū terre
nfe habitabilis. qz singlis ānis qdā die esta-
tis meridiana hora sol descēdit in aquā pū-
tei nūqz faciens ymbriā. qd pbi apd sienem
fieri tradiderūt. Ideo emī dictum putant ī
deuteronomio. Cōstituit eū sup excelsas ter-
ram. Inerunt autē discipuli ī vrbē vt cibos
emerēt: venīqz mulier haurire aquā. q dñō

petent potum qsi notās eū: dicit iudeos nō
cōtū samaritanis. agnoscēs ex fimbrijs pal-
lij dñm iudeū esse. Translatis decē tribubz:
rex assyrioz. misit pias et assyrios ad incolē-
dam sibi terrā. Qui ob metum ferarū liberos
moysi receperāt et legitima terre: nec tū cessas-
bant ad idolatriā. Qui primo cubel vocati
sunt a fluuio perfarū. tunc autē samaritani di-
cebantur quasi medij inter iudeos et gentes.
Quis tū iudei vocauerūt eos iacobitas. id ē
supplantatores. qz terrā fratū suoz q eos cō-
tingebat eis supplantauerant. Noz cibis et
valculis nō utebant iudei. Quis colloquen-
do cū iesu: accepisset ab eo q qnqz viros ha-
buerat: et sexti erat p cubina: ait. Videō qz p
pheta es tu. et statim qsiuit determinatiōem
qstionis. q inter ipos et iudeos versabat. Dis-
cebant emī iudei ppiū locū adorandi esse hie
rusalē et templū. Samaritani pō montē gar-
zarim in q antiqui pīes adorauerūt. Iesus
autē dicit tps venisse in quo nec in hierusalem
nec in monte illo adoraret hoīes. qd. Non
pfero locū loco in adorādo. Ubis emī ado-
retur deus tū in spū et veritate. i. ex dilectio-
ne q est a spū. et p his q vere sunt. i. pro eter-
nis. Cui mulier. Scio q messias venit. id est
in pmo est vt veniat. Forte et samaritani si-
gna aduentus dñi notauerāt. Messias he-
braice. chis grece. vnctus latine. Punice qz
melle: dicit vnge. Lingua emī punica et syra
affines sunt hebrece. Dicit ei iesus. Ego sum.
q loquor tecum. Reliquit mulier hydriā et
abiit in ciuitate montis ciues egredi ad vidē-
dū hominē q dixerat ei quecūqz fecerat: et di-
cebat. Nunqd hic est christus. Timuit asse-
rere qd audierat et credebat ne viri indignas-
rent a muliere doceri. Cuius vero egrediens
tibus vocauit discipulos iesus: et ait. Sege-
tes paratas ad messēm. i. paratos ad creden-
dum: cū tū adhuc supessent qtuor mēses ad
messēm. Vñ ppendit hyemis tpe hoc factū
Iesus at ad petitiōez eoz itauit vrbē et mā-
sit ibi aliqz dies et multi crediderunt in eū.

De filio reguli. Cap. LIX.

Enit autē iterū

v i Cana galilee a iuda i quā asce-
derat. Et erat ibi qdā regulus. id
est de potentioribz terre sub rege: cui filius
infirmabat nō in Cana sed in capharnaū.
Et rogabat dñm vt descenderet et curaret

filium suū. Qui redargue^r est a dño. qz non credebat eū posse sanare nisi corporali pñtia et tactu. Et ideo dñi instaret ille: ait ei. Vade filius tuus viuit. et sic absens pbo sanauit eū. Descēde. qz pater cū cognouisset filiū sanātū in hora verbi dñici: credidit ipse z dom^u ei^u tota. Creditur iste fuisse iudeus: qz dicit ei dñs. Alsi signa et pñgia videritis nō creditis. Iudei em signa querūt.

De cōtulo leui. Capl. LX.

¶ Fecit ei leui cō

uiuū in domo sua. Et discumbe bāt cū eo publicani q̄ fuerāt socij leui. quē cū arguerēt pharisei q̄ cū talibz edebat ait. Nō veni vocare iustos sed peccatores ad pñiam. Excusauitqz discipulos de eo qz nō ieiunabāt. Tū qz iudei erāt nec difficulta sustinerēt. cum qz corporaliter cū eis erat qz cū auferet ab eis plurimū ieiunaret. Ex h̄ q̄ daz dicit q̄ ablato chō i ascensione: ieiuna uerūt discipuli vsqz ad missionē spūscī. Et ob h̄ ieiunant ab ascensione vsqz in pētecostē. Nec etiā tūc celebrant nuptias q̄si tā inchoantes tres hebdomadas añ festū scī ioanⁿis. S; non est autenticū. nec in actibz aplo rū legit tunc de ieiunio eoz. sed de ordine tñ. Querentibz aut phariseis signū de celo negauit eis tāqz indignis. qz deteriores erant nūmūis z regina austri q̄ nec legē dei nec pphetas habuerāt. Et nota qz in antiquioribus codicibz innuisse legit.

De filia archisynagogi et emorroissa.

Capl. LXI.

¶ Ecce princeps

synagoge iatr^u adorauit eū dicens.

Filia mea

mō defuncta ē. i. mor^uti prima vt marc^u et lucas dicūt. Veni pone manum sup eaz et uiuet. Et duz ier: mulier emorroissa ab añis. xij. retro ueniens tetigit fimbriā vestiment^u ei^u et sanata est. Ambrosius in sermone de saluatore dicit hanc fuisse martham. Enumerans enim be

In ecclesiastica h̄istoria legit qz qdam fecit statuā ereā i honore saluatoris. z p statuā marthevbi nata ē. z qdā herba nascebat ibi: q̄ qñqz crescebat ita qz tāgebat fimbriā vestiment^u ei^u. z erat tāte fortitudinis qz qñqz sumeret ex ea ab omni languore sanabat.

neficia chī circa gen^u humanū: post aliq̄ pmissa subdit. Dū languidū sanguinis fluxū siccāt i martha. dū demones expellit de martha. dū corp^u rediuit spūs calore pstringit i lazaro. Veniēs aut i domū iatri induit tñ secū petrū iacobū z ioannē fratrem eius qui quasi secretarij eius erant. z patrē z matrem puellē. Et eiecit irridentibz eum. qz dicebat puella dormit. tenens manū puellē ait. Tā bīta cumi. qd sonat puella tibi dico surge. Tamen tibi dico nō est de interpretatio. Quidā dicit hoc fūctū ē in medio bierusalem sub regia salomonis. nez iussit illi dari mā ducare. Hoc em ē verū expimentū vere resurrectionis. Magi em mortuos suscitāt qbusdā characteribz alligati s; b; ytraqz ascella z loq̄ eos z icedere faciūt sed comedere nequaqz possunt.

De duobz ecclis z de surdo z muto.

Capl. LXII.

¶ Trāseunte

ti sunt eū duo ecclī clamātes. Fili dauid miserere nostri. Cūqz uenisset domū. i. ad domū suā nazareth: tetigit oculos eoz z apri sunt. Cūqz dixisset eis. Audete neqz sciat. tñ diffamauerāt eū i tota terra illa. Egressis illis obtulerūt ei munū demoniū hntem. z electo demone locut^u ē. In greco tñ meli^u sonat surdū q̄ mutū.

De beelzebub Capl. LXIII.

¶ Inqz laudaret

eū turba: pharisei dicebāt. In beelzebub pñcipe demonioz electi demones. A belo pmo noie idoli: varie gētes fm idiomata lingue sue cognouibant idola sua. Babylon^u dicitur bel. moabita beel. palistin baal. Qñqz aliqd sup addebāt. vt beelphégor. i. de tentiginis. q̄ est priapus. Qñqz baalim q̄ ē de sidonioz. et sonat vtr mensura robur meū z caput. Beelzebub tñ nulli idoli nomē erat. s; indei i iherosolē vicinū sibi idolum acharonitaz sic vocabāt. Et sonat vtr muscar: ob sordes immolationis sanguis qui sequuntur musce. Nec est finalis d. vel l. vel y. sed b. Quibz ait iesus. Filij aut vestri in eūciūt. q. d. si in filijs vris hāc expulsiōe dōdatis: cur nō i me idē faciāt. Erāt ei d iudei exorciste qz p exorcismos salomōis demones

Euangelica

efficiat marime si radic cuiusdam herbe ponere in naribus obsessi. Alii enim ioseph se vidisse quendam exorcistam captum et adductum ad respasianum dum obsideret hierusalem. qui annulum sub cuius gema radice erat: posuit in naribus cuiusdam obsessi. et adsurauit demonem: et egresus est demon. Ut autem probaret electum demonem posuit peluim aqua plena in medio et aditura: uixit demonem ut subuerteret peluim et subuerit eam. Quia autem in annulis quidam includunt spiritus immundus: per quem imperat alijs demonibus non credit esse salomonis inuentum De ci priano magno martyre dicit augustinus quod in pyride quidam eburnea dum adhuc magus esset tres habebat demones inclusos per quos quod volebat operabatur: emittendo illos ad quod volebat et postea redibat. Sed puella cuius amore te nebat nunquam potuit adducere. quia illis spiritus signa culu crucis opposuit. Quo precepto: ciprianus ad fide conuersus est. et postea martyr factus cum iustina virgine.

De maria magdalena.

Capitulum. LXXIII.

Ecce quidam dicunt

b dominum vocatum in nazareth a quodam phariseo in domum suam. et ibi magdalena dimissa peccata: quia secuta est eum. plures dicunt in berhaniam factum: sed neque hoc nec tempus quod factum est ex euangelio certificari potest.

Magdalu opulens est. h. miliario a tyberide. quia prius chennereb dicta est.

De ministerio marthe.

Capitulum. LXXV.

Scriptum est autem

f dominum ascendere in iudeam iesus in quodam castellum intrauit: et martha excepit illum in domum suam et ministrabat ei. Sessio autem sororis illius audieris dominum plura esse a domino ministerio marthe: non quod maioris meriti sed quod non auferet ab ea.

De questione iohannis.

Capitulum. LXXVI.

Iohannes autem

i cum audisset in vinculis opera christi misit ad eum duos discipulos suos: et ait quod venturus es an alium expectamus? Non dubitabat iohannes quod dicerat ecce ag-

nus dei. ecce qui tollit peccata mundi. Sed cum ad huc discipuli eius dubitarent. misit eos ad iesum quod. Ite ad eum et ab ipso quare. vtrum ipse sit christus? an adhuc venturus sit. Tunc gregorius super ezechielem videtur velle quod iohannes nesciebat vtrum per se vel per alium spoliaret infernum. quod. Prope est ut descendam ad populum meum. Quia ergo te nunc clavi superis. vis ut inferis te nunciem. Iesus autem amouit dubitationem eorum: ostendendo certa signa suis aduentus. Illis autem abeuntibus commendauit iohannem turbis dicens. Intra hos mulierum non surrexit maior iohanne baptista. et est hic mulier non solum serus nomen: sed et nomen fracture. Vtrum autem sanctior eo post aliquis fuerit vel futurus sit: indidicissimum est. Nec ob hanc laudem credendum est hereticis qui dicunt iohannem esse angelum humanatum. quia etiam dominus per dixerat de eo fuisse dictum. Ecce ego mitto angelum meum etc. Ad didicimus dominus quod omnes lex et prophetes usque ad iohannem prophetauerunt. Vbi intelligendum est ex maxima parte. quia post prophetam agabam. et quatuor filie philippi. Tunc exprobrauit ciuitatibus galilee in quibus plurimas fecerat virtutes. et proposuit illis tyrum et sydonem. Redeuntibus autem quidam apostolorum ad eum: nuntiabant ei quod docuerant et fecerant. Et duxit eos in desertum locum ut requiesceret pusillum. nec ei edendi spatium habebat per turbas.

De septuaginta duobus discipulis

Capitulum. LXXVII.

Est hec designa

p uir dominus et alios. lxxij. discipulos. et mittebat eos binos autem facie suam. Reuersi sunt autem et hi cum gaudio dicentes. Domine etiam demonia subiiciunt nobis. Erubescit ergo iesus et dixit. Consecror tibi dominum patrem celi et terre. quia abscondisti hec a sapientibus et prudentibus et reuelasti ea paruulis et nemo nouit patrem nisi filius: neque filius nisi pater. Erubescat eunomius dicens se plenam habere notitiam de patre et filio. nec excludit vtrumque conexio. Ob hanc enim arrius spiritum creaturam esse putauit. et non equalem illis. quia non sciebat quicquid illi.

In coronis ecclesiarum sunt. xij. maiores turbines. quasi. xij. apostoli et duodecim minores. quasi. xij. prophete. et lxxij. candelabra per his discipulis designandis et angelis quasi custodes ecclesie intelliguntur.

D

De solutione sabbati et cōfiratione granorum, Caplm. LXXVIII.

Factum est in

e sabbato scdo pmo cū iesus et discipuli ei⁹ trāsiret p sata: grana conficata manib⁹ edebat discipuli. Hoc expōnit sic. In sabbato scdo pmo aduerbiallyter cū iesus intraret p sata et cū ei⁹ sabbato scdo a primo. de q̄ pcessit fmo. Vel est vna dictio quā dixit lucas deuteronomio. pteron. nos scdo primū. Hoc aut sabbatū qd discipuli nō obseruabāt iō sic vocauit vt significaret spūale sabbatū tā inchoari et legalia cessatura. Est em sabbatū spūale scdo pmo. i. superius iherosolē legē legalē. q̄si factū de scdo pmo. Qd ei⁹ pū fuerat tpe: factū ē scdo munere grē. q̄si caput versum est i cādā. Vñ et si q̄s chim velit appellare adam scdo primū nō errabit. Vñ sunt due dīctōes. et dī secundū et pmo tpe. qz et añ legē scī pīes sabbatizauerūt. et p legalē sabbato medio interposito Cū aut pharisei dicerēt. qd factū qd nō licet sabbatū excusabat eos dñs multis modis. Tūz qz ne cessitas excusabat eos. sicut excusauit dauid et pueros ei⁹ qñ comedit panes sacerdotaz. Nec peccāt sacerdotes circūcidētes et sacrificantes i sabbato. Tūm qz pñte auctore dño sabbatū facebāt h. qz et iaz nō peccauit iohue dñz circūiuit hiericho septē dieb⁹. Nec et iā hodie eger si soluit ieiunū reus ē. Dixerūt aut pharisei h nō licet sabbatis. qz alia die licebat fm legē edere grana segetis. pīn quoz. s; nō metere falce. Nota pmos apostolos soluisse sabbatū q̄s tñ recipiūt hebionite cū repudiēt paulū q̄si legis trāsgressorē.

De manco. Caplm. LXXIX.

Actū est autē in

f alio sabbato intrauit iesus synagoga. et erat ibi hō manū aridā hñs et obsuabant eū pharisei si sabbato curaret. Cūqz quesisset ab eis: si licet sabbato curare. nec respōdissent: curauit languidum cōfutas supersticiosos. q̄ sabbatis pecus lapsum a fouea extraherent. Ip̄i aut colloquebantur quidnam facerent iesu. Iesus autē scilens secessit inde. et secuti sunt euz multi et curauit eos.

De quattuor parabolis ad turbas i nauī. Caplm. LXXX.

Actum est i die

f b⁹ illis exijt iesus in montē ozonē et erat pnoctans ibi in orōne.

Et cū dies fact⁹ esset vocauit discipulos suos forte adhuc dormitētes et sedebat sec⁹ mare. Cūqz cōgregarent turbe ascendēs nauiculam docebat de ea turbas stātes i litore: et parabolis loquēs eis. Proposuitqz eis parabolam seminātis in terrā tripliciter malam neferentē fructū. et in vnam bonam facientem fructum centuplicem.

Secundo proposuit parabolā seminātis bonū semen cui⁹ inimicus hō supersemit nauit zizanīā in qua illd qd dicit. Sinite viraqz crescere vsqz ad messē: videt paulo p̄rariū q̄ ait. Auferete malū de medio vestri. S; inter tristi cū anteqz ventat ad spicā et lolliū: grādīs est similitudo. et vñ distingui pñt. Hoc igitur dictum est de ambiguis. illud pauli de manifestis. Tertiam proposuit parabolā de grano sinapis. Quartā proposuit de fermento. qd mulier abscondit in farine satis trib⁹. Satum est genus mensure in palestina modū et dimidiū capiens. Scorsum at discipulis differebat omnia. Tūc dimissis turbis venit in domū: et dixerūt ei discipuli. Edissere nobis parabolā zizaniorū. Primus em eis exposuerat in nauī.

De trib⁹ parabolis i domo ad discipulos. Caplm. LXXXI.

Quinqz exposuit

c set qd q̄stiat i parabol. et iā iōi cur⁹ ē eis. Et pposuit parabolā

Euangelica

de thesauro abscondito in agro p quo emē
do vendidit inuentor omnia q habuit. Aliaz
quos proposuit de inuenta et empra bona
margarita Tertā qz de sagena missa i mare
in q dicit q in gebēna erit fletus et stridor den
tium, in q innuit resurrectio corporū futura.
Hoc aut nomē gebēna euangelicū est tm: et
credit a dño inuētū. ob ignē inextinguiblē:
q erat scrutat' idolis i valle iuxta hierusalem
q dicebat tophet. Vel etiam gehennon qst
terra filioz ennon. i. hoīs sic vocat: p quem
idolatre trāiciebant puulos suos, sicut nos
trāicim' eos p aquā baptisimī. Igntis qz dī
cebat tophet: nō satis nota causa. Vel forte
qz qdā artificio de visceribz terre p lapides
spongiosos quos tophos dicimus iugiter
 rumpebat.

De salu dñi.

Caplm. LXXXI.

¶ Veniēs in pa

trā suā docebat i synagoga cor
sta vt miraret' z diceret. Cū huic
sapientia hec. Hōne hic ē fili' fabri, nōne ma
ria mater ei? et frēs et sorores eius sunt apd
nos. Qd nō est intelligendū fm eludū. q vīr
ginē pepisse dño frēs de ioseph dogmatiza
bat. Vel ioseph de alia vxore liberos suce
pisse. Sed pōbrint ei? frēs sui dicti sūt, sicut
abraā dixit ad loth, frēs sum'. Marcus autē
dñm dictū ab eis fabriū. Credebāt enī fabriū
qz ioseph fabri filiū dicebant. Et paucos ibi
curauit ppter incredulitatē eoz dicēs. Nemo
ppha accept' est in patria sua, et repleti sunt
oēs ira. Et eiiciētes eū extra ciuitatē duxerūt
eū vsq ad supellū mōtis vt pēpitarēt eum.
Ille autē trāsiliēs p mediu illoz ibat. Adhuc
onidit ibi loc' q dicit' dñi, p quē dñs descē
des impssit se rupi, et cedens ei rupes fecit
et locū qst latibulū: in q adhuc vestigia ruga
rū vestimentoz ei' impssa olīm norant.

De decollatione iohannis

Caplm. LXXXII.

¶ Illo tempore

herodes tetrarcha diē natal' sui
celebrauit corā pncipibz suis z p
mīs galilee. Ubi puelle saltātū datū ē p mu
nere caput iohannis baptiste i disco. Est autē
disc' vas rotundū desup valde extentū. vñ z
dapiser discoser' dicit'. Qñqz mēsa supior disc'
dicit'. Aliqñ mapa q mensale dicit': disc' appell'

latur. vñ et aialia dicit' apparuisse petro i di
sco, quē alibi liber actū aploz lincenz vo
cat. Credibile est q herodes cū vxore de ne
ce iohannis lb tali occasiōe faciēda pns secre
to tractauerit. Discipul' pō iohānis tulerūt cor
p' ei' de carcere z sepelieūt illū. Chronica. et
xj. liber historie ecclesiastice tradūt iohannē i
castello arabie trās iordanē dicto macherō
ravinctū et trūcatū. Corp' pō in sebaste vxo
be palestine inter helisēū et abdā sepulchrum.
Caput autē hierusalē humatū est iuxta herō
dis habitaculū. Ossa ei' tpe iulianī apostate
gētilēs sparserūt: inuidentes miraculis q fie
bant ad eius monumentū. Quē rursus colle
cta ab eisde cremata sūt, et puluis ventilat'.
Qd qst scōz martyriū i tā mortuo qdā repū
tant nesciētes: dñi in natiuitate ei' ossa colle
cta vnde cūqz cremat' sūt aut colligerent' ossa
quidā monachi a hierosolymis mixti latēte
colligentibz: magnā eoz pte tulerūt, inter q
etia digit' q dñm mōstrauit fuisse phibetur
quē p' beata Tecla inter alpes attulit, et dicit
esse in ecclesia mauritanensi. Tuleruntqz ossa
ad philippū hierosolymitanū epīm nouū qui
misit ea p iulianū diaconū athanasio alexan
drie epō. Quē p' theophil' eiusde vrbis epō
repoluit in tēplo serapis a sordibz purgato:
basilicāqz i honore iohannis psecrauit qñ scz
theodosio iubete phana gētiū destructa sūt.
Tpe pō marciāni pncipis duobz monachis
orientalibz q ob orationē venerāt hierosoly
mā iohannes reuelauit caput suū. Sz nō ml
tū post incuria pditū: perlatū est ab alijs in
edissam. als emissam vrbē phenicie, z i qdā
specu in vna sub terra nō puo tpe ignobilis
recōditū, donec denuo idē iohānes caput suū
onidit marcello religioso abbati z p' bytero
dñi in eodē specu habitaret. Qd cū ille iulias
no vbi alij hñt iuliozamo: eiusde vrbis epō
indicasset eleuatū est. Ex q tpe cepit i eadē vxo
be decollatio iohannis celebrari ipa diē vt ar
bitramur q caput inuētū ē siue reuelatū. qd
post cōstantinopolim trāslatū ē, et inde ad
gallias. Alij tradūt nō esse festū decollatiōis
sed de collatione ossū ei' pns facta et cōbu
sta. Ioseph' aliā tradit causam necis bapti
ste dicēs eū pdcasse hoibz iusticiā, et obtin
tu baptisimū mltos pgregasse in vñū. Tmes
qz herodes dispendiū ppli sui sequētis iohā
nem occidit eū. Et refert ioseph' iudeos tra
didisse herodē ob hoc miserabilē in pmo
D 2

victu ab exercitu arethe regis.

De quinque panibus et duobus piscibus.

Capitulum LXXXIII

Adiuit at hero

a des famā iesu et ait. Joannē ego decollauit. Quis autē iste ē de quo audito talia. et querebat eū videre. Quod cū audisset iesus ascendens in nauiculā secessit in locum desertū seorsum. et secuti sunt eūz turbe pedestres de ciuitatibus: et curauit eos. Erat autē primus dies festus qui dicitur pascha. Vespere autē facto. cū discipuli dixerūt ei. Dimitte turbas ut euntes inueniant sibi escas. Et ait iesus. Date illis māducare. et facite eos discere sup viride fenuz p puerbns. Id ē p diuersas societas hominū q de viculis venerāt. Et acceptis quinque panibus hordeaceis et duobus piscibus a puero quidam q vnus de discipulis fuit ē credit. p aplos dedit eos p qm qm mltis viroz exceptis mulieribz et paruulz. et de fragmētis impleti sūt cophintz. Et statim coegit discipulos ascendere in nauiculā et pcedere eū trās fretū fm marcū. ad bethsaidam. donec dimitteret turbas. Quia et lucas dicit factū in locis bethsaidae: intelligendū est. nō q esset in finibz ei: s; iuxta tyberiadē vt dicit iohannes. et qz ad eā pertinebat. Quia autē iohannes dicit eos trās fretasse ad capharnaū intelligendū est p bethsaidā trāsisse capharnaū. Iesus autē cū cognouisset q hoies illi volebant eūz rapere et facere regē. qz sub tali rege videbatur eis nō posse egere: fugit et ascendit in montem solus orare. Hic est mons in quo sermones fecit. a q p mltiare distat locus refectōis huius q hodie dicitur mensa. infra quē est locus ille in quo post resurrectionē comedit partē piscis assati. supra quo est ps illa maris sup quā dñs ambulauit. quā alia vice excitat sedauit.

Quod dñs ambulauit supra mare.

Capitulum LXXXV

Naucula vero i

n qua erāt discipuli iactabāt fluctibus vidēs autē eos iesus laborātes quarta vigilia noctis venit ad eos ambulans supra mare. Quattuor vigiliis noctis faciūt excubantes in castris. Prima dicitur cōtinuū in qua omnes simul vigiliāt. Secūda itēpestū in qua adolecētes. Tertia gal

lileinū in qua viri. Quarta antelucanū in qua senes. Has dñs alijs noibz vocauit sero. ante mediam noctē. an gallicatū. an mane. Cūq; putaret discipuli eū ēē pharisaī et clamaret ait. Ego sum: nolite timere. Nō dixit qd rē. qz ex nota voce poterāt eū agnoscere. Vel vt intelligerent ipm eū q moysi dixerat. q emiserit me ad vos. Post petrus fuit ad eū sup aquas quēdū mergeret erexit dñs. Qui cū ascendisset nauiculā cessauit ventus. et statim fuit ducta nauis ad terrā ad quā ibant.

De verbis dñi p quibus quidam abierunt retro.

Capitulum LXXXVI

Altera die

a intrauerūt naues supuenientes a riberiade et venerūt capharnaū inuidentes iesum mirabantur quod illuc venisset cū solā vidissent nauiculā quā non intrauerat. Cūq; pmedaret cibū quē eis fecerat. ppter rebāt ei māna dicētes. Patres nri māducauerūt i deserto māna. panē de celo dedit eis dñs. Tūc dixit eis iesus. Ego sum panis vitae q de celo descendit. Murmurabat autē iudei dicētes. Nōne hic ē fili ioseph cuius nomen patris et matris. Et ait iesus. Panis quē ego dabo: caro mea est p mundi vitā. Ligabit ergo iudei ad inuicē dicentes. Quō pōt nobis carnē suā dare ad māducandū. Tūc addidit dñs. Nisi māducaueritis carnē meā et biberitis sanguinē meū nō habebitis vitam in vobis. Hoc autē multi ex discipulis audientes dixerūt. Durū ē hic sermo: qd pōt eū audire. Et abierunt retro: et iam cum illo nō ambulabant.

De traditionibus phariseorum contra māna data domini.

Capitulum LXXXVII

Ogunt autem

r quidā pharisei. iesus vt pranderet apud eū. Cūq; vidisset eū nō habentis satis manibz prandere: murmurabat intra se. Cui dñs ait. Vos pharisei quod de foris estis calicis et catini mūdatis. et nō qd intus. Quod Corpa mūdatis et nō aīas. Stulti. nōne de vtrūq; fecit. Hoc ē manicheos q aīas māt a deo creatas dicūt: carnē pō a diabolo. Et addidit. Date elemosynā: et ecce oīa mūdantur vobis. Quidā qz scribe et pharisei venientes a hierosolymis vidētes discipulos eius

Euangelica

Omnesque manibus manducare dicebant. Quia
re discipuli tui transgredierentur traditiones se-
niorum. Et respondit Iesus. Quare vos transgredi-
mini mandata domini propter traditionem vestram. Nam
dicitur. Honora patrem tuum et matrem tuam.
Quod non tamen pro reverentia dictum est. verum etiam pro ne-
cessariis obsequiis exhibendis. Hi pharisaei
impletatem sub nomine pietatis docebant. dicentes
filios melius facere si deo vero patri voveretur quam
parentibus offerenda erant instructiones eos quod pa-
rentibus egenis responderet. O pater: corban quod
est ex me tibi. proderit Corban est munus votivum
quod. Quod vovi deo: vis tibi prodesse. absit. Et
convocatis ad se turbis ait illis. Non quod
intrat in os coquinae hominem. intellige apud
deum. sed quod procedit ex ore. Primum intellige de
ore carnis secundum de ore cordis. Nam et vomitus
inquinat hominem. Unde et quodam libri habetur. si quis
procedit ex corde. Quare ergo idololatriam et his qui fur-
tiva sunt et rapta non vescimur pro scandalum vis-
tando. Libus enim se mundus est. Et dixerunt ei di-
scipuli. Scis quod pharisaei audito hoc verbo scan-
dalizantur. scilicet scandalon vel scandalon offendiculum
pedis. vel ipsam ruinam dicimus. Et respondit. Sinis-
te illos: cecce sunt et duces cecorum. Non enim a
veritate pro scandalum recedendum est.

Quia non transit in virtutem nature.

Capitulum LXXXVIII.

Quia intrasset

Iesus domum ait petrus. Ediffere
nobis pabula ista. Et respondit. Non in-
telligis quod os intrat vadit in venter: et
secessum emittit. Nilhil ei de cibis transit in vir-
tutem nature quam refur-

get. sed cibis adluta
in se tamen crescit et ma-
net. Et subiunxit. De
corde autem exeunt
fura et. Plato princeps
paleaie putavit esse
in cerebro. Iracione
traxit felle. desideria
in secore. si intra christi
principale aie est in cor-
de. Dicitur pro coquina
nat ponit coiccat in
ita beatus idiomata. quod commune immundum dice-
bant. quod cibos communes vocabant prohibitos in
lege quod immundos iudicabant. quod alie gentes
communitate illis vesciebantur.

De muliere chanaanica. Cap. LXXXIX.

Virgens inde ie

Iesus abiit in fines tyri et sidonis. Et
rogabat eum mulier gentilis chana-
nea syrophoenissa genere. pro filia sua. quam malea

demonio vexabatur
Chanaanem quondam
iudeam incoluerat sed
post dispersi sunt. Et
hac dispersione erat
mulier ista ex syris et
phenicibus orta. Qui-
dam tamen dicunt tyro-
phenissa. quod sic phe-
nissa erat quod tyria sic
et dido fuit. hoc nomine
indicantes regiones
mulieris et patriam. Je-
sus autem non respondit ei. Ipsi ne sibi pariter videretur
quod dixerat. In via gentium ne abieris. pro quod cum
intederetur discipuli respondit. Non sum missus nisi
ad oves qui perierunt domus israel. At illa venit et
adoravit. et ait. Domine adiuva me. Cui domus
non. Non est bonum sumere panem filiorum et dare ca-
nibus ad manducandum. Hebreorum more genti-
les canes dicitur. quod edebat sanguinem ut canes
Et est sensus. Veni curare israel pro progenitum
et nondum gentes. Cui illa. Etiam domine. Nam et ca-
relli edunt de micis qui cadunt de mensa domorum
suorum. quod. Verum est quod dicis. Fac ergo mihi quod
sit canibus. modicum panis tui impartire mihi.
Et Iesus commendans fidem mulieris ait. Fiat tibi
sicut vis. et statim sanata est filia eius.

De surdo et muto. Cap. LXXXX.

Iterum exiit de

finibus tyri et venit ad mare galilee
inter medios fines decapoleos. I.
puenit ad illud locum maris: cuius regione contra
posita erat decapolis. id est regio decem urbium cir-
ca pellam et gadaram contra galileam. Et adducunt
ei surdum et mutum. Et posuit digitos in auricu-
lam eius et ait. Effeta. quod est adapere. Et ad eius
imperium adaperse sunt aures eius et soluta
est lingua illius.

De probatica piscina.

Capitulum LXXXI.

Ist hoc erat fe

stus dies indeorum. Non determinat

D 3

quis: sed pōt intelligi festū nouor. id ē pen-
tecostes qz pōlctū est tam de pasca q̄ decolla-
tus est iōānes Sequit̄ vero d̄ scenophegia
post de encenijs. Ascēdit aut̄ iesus ad diem
festū Erat aut̄ hierosolymis p̄batrica piscina
cognōiata hebraice beithsaida: q̄nqz portic⁹
h̄ns. in q̄b̄ iacebat multitudo languentiu⁹
expectantiū aq̄ motū. Angelus em̄ descēde-
bat i ea q̄nqz mouebat aq̄. z qui p̄m⁹ p̄ aq̄
motū descēdebat in eam: sanus fiebat a qua
cunqz detineret infirmitate. Probaton grece
latine onis. Sic ergo dicta erat: quia i ea na-
thine hostias lau-
bat. Soler aut̄ colle-
cta aq̄ pisces nō ha-
bēs piscina dict̄ q̄si
per cōtrariū. De hac
mōtione incertū est
q̄n ceperit. Q̄ aut̄ in
certū esset q̄n moueri debebat inde ppendit̄
q̄ languidi sp̄ erat ibi. q̄ ad certā horā cōue-
nirēt t̄m si sciret. Tradit̄ a q̄busdā q̄ regina
saba vidit̄ in spū in domo salus q̄ nethota
dicebat. lignū d̄nice crucis. et nūciauit salo-
moni cū iā recessisset ab eo q̄ i eo moreret̄ q̄
dā: p̄ q̄ occiso p̄irēt iudei et pderēt locū z gē-
rē. Qd̄ t̄mes salomon defodit̄ illud in terra.
vbi post facta ē piscina. Appropinquāte aut̄
tpe passionis ch̄i sup̄enatauit q̄si p̄nunciās
ch̄im. et exinde cepit motio p̄dicta. Sz hoc
nō est autenticū. Eū aut̄ sanasset ibi iesus ho-
minē h̄ntē. xxxviij. annos i infirmitate sua p̄ce-
pit ei vt tollerēt grabatū suū. z ibat ferēs illud.
Grabatū est lect⁹ pauperū vbi t̄m capiti alis
quid substratus est. dictū a graba greco qd̄ ē
caput. Erat aut̄ sabbatū. Dicebat ergo iudei
Nō licet tibi tollere grabatū tuū. Qui r̄ndit̄
Qui me sanauit dixit vt ires et tollere illū. Cū
q̄ q̄sissent quis ē ille. r̄ndit̄. Nescio. Post in-
uenit eū iesus in tēplo et dixit ei. Sanus fa-
ctus es: nā noli peccare ne deter⁹ tibi cōtinu-
gat. Tunc homo nūciauit iudeis q̄ iesus
enim sanauerat.

De zelo iudeor q̄ ch̄ist⁹ filiū dei se fecit.
Caplm. XXXII.

Um ergo argu-

erēt eū q̄ i sabbato opabat̄ ait il-
lis. Pat̄ me⁹ vsqz mō opat̄ z ego
opor. q. d. Non ser. d̄les t̄m operat⁹ est pater
vt putatis. sed sp̄ opatur deus gubernando

renouādo vt p̄maneat cōdita. cū q̄ ego ope-
ror. ergo bonū est qd̄ ago Cōstat q̄ esse sacra-
mentū qd̄ de re q̄ sabbati legit̄. Propterea
ergo magis q̄rebat interficere illū. qz pater
suū dicebat deū. Ait iterū iesus. Pater d̄i-
git filiū: fili⁹ q̄s vult v̄iūficat. nec pater iud-
icat quēqz: sed om̄e iudiciū dedit filio. qz z so-
lus fili⁹ venit in carnē vt iudicaret mūdū.
argueret. et p̄ in iudicio sola filij p̄sona appa-
rebit iudicās. z si q̄ p̄feret a iudice sn̄ia: p̄fer-
ret eam. P̄dixitqz eis q̄ alī d̄. antich̄ristus
veniret nō in nomine patris: sed suo. z cum
reciperent.

De refectione q̄rtuor m̄lū de septem pa-
nibus Caplm. LXXXIII.

Relictis il-

cus mare galilee i deserto. Lūc
turba multa ibi esset ait d̄scipu-
lis. Dissereor sup̄ turbā: qz tam triduo susti-
nent me. nec habēt qd̄ māducent. Cūqz acci-
pisset a d̄scipulis septē panes et p̄scentos
pancos. p̄cepit vt d̄scūberēt sup̄ terrā. For-
te in alia refectione circa pasca adhuc erat tur-
ba sup̄ terrā. nūc aut̄ p̄ feruore terre illi⁹ tam
nō erat ibi herba: qz p̄ pentecosten erat vt p̄-
dixim⁹. Satisfactis aut̄. iij. milib⁹ viroz: abis
mulierib⁹ et puillis. de fragmētis implerū-
rūt septē sportas. Est aut̄ sporta vas de iun-
cis et folijs palmarū conteyum.

De quodā ceco. Ca. LXXXIII.

Ascendens ie-

sus nauim cū d̄scipulis venit i
prē magedon. Eūde locū vocat
mare d̄almanura. qz b̄nomin⁹ erat. et oblitū
sunt d̄scipuli tollere panes: et docebat eos.
Cauete a fermēto phariseor et saducoop. et
herodis. Cūqz putaret se tacite notatos de
panū obliuione arguit eos d̄ modicitate f̄i-
dei qz eo p̄ire timebant posse egere. Scdm
marcū illūiauit h̄c cecū. Sz de silib⁹ sufficit
nob̄ aliq̄ ponere. Alia transim⁹. qz concano-
nica sunt illis.

De p̄fessione fidei quam fecit petrus p̄o-
oibus. Caplm. LXXXV.

Enit autē iesus

in p̄tes cesaree philippi. p̄hilip-
in termino iudee septentrionali co-
stituit sibi ciuitatē quā vocauit cesareā phil-

Euangelica

lipſi memoria tyberij et ſul nois. z e i regio
nephenicis: vbi ab radice libani oriſit duo
fontes. ior. et dan. qz riuuli ſociati ſub mon
tibz gelboe ſub vrbe cedar: ſecus medicabilia
balnea: iordanē faciūt Sz z nomē ei⁹ et ſuis
noibz qſi pponūt. Tū hieronym⁹ dicit Quia
ciuitas illa olim dicta ē dan. vbi vitulū aure
um poſuit hieroboā: a q riuus pterfluēs dī
ctus ē iordanis. qſi ex noie fontis z ciuitatis
cognouit. Ciuitas eadē nūc paneas dī. Jo
ſeph⁹ dicit yltra ceſareā. c. xx. ſtadijs modicus
lacu ēē: q a rotūditate pbiola dī. ſp plen⁹ et
mūg exuberās. Ibi oriſ iordanis. et paulo
poſt terrā ingredit: z ad radicē libani ebullit
qō prim⁹ pbiolp⁹ tetrarcha deſpēdit. Nā
miſis i pbiolā paleis: eas apō paneas red
ditas inuenit Sic ioleph⁹ vocat fontē ſb li
bano. Dicit etiā ſup ſeleucia et qdā lacu na
ſci riuū: quē vocat minore iordanē. z ex duo
bus riuis ad locū q dī aureū tēplū iouis cō
fluentibz iordanis pſicit. Et interrogabat te
ſus diſcipulos ſuos dicens Quē dicūt hoies
eē filiū hois Eſſe filiū hois ſolū chīo puenit
Adā ei fili⁹ tre: alij filiū hoim. ſol⁹ chīs fili⁹
hois vni⁹ At illi dixerūt. Alij ioannē bapti
ſtā. alij heliā. alij hieremiā. aut vni⁹ ex pphis
id ē heliſei. Quia chīs baptizabat. putabāt
ſuſcitātū baptiſtā vel pphā aliquē duor. q
trāſcētes iordanē baptiſmū pfigurabant. i.
beliē z heliſei. Hieremiā pō id. qz ſanctifica
tus ab vtero legit. Auguſtin⁹. Pōt mouere
q lucas dīcōm interrogāſſe diſcipulos cū
eſſet ſol⁹ orās. Vnde pō dīc in via: ſed eū
mouet q nūq orauit i via. Forte bis qſiuit
Cūq qſiſſet ab illis ſuā vel ipōz ſniam dīcte
petr⁹ poibz. Tu es chīs fili⁹ dī viul. i. tu es
bō ſm q vinct⁹ es p pncipibz tuis: et es de⁹
filij dei viul. Hebrei ei pſucuerūt delum vo
care viulū in ſugillationē idolorū q non vl
nūt. Et ait ieſus. Beat⁹ es ſimon bartona. i.
bar ioanna. i. fili⁹ ioānis. Dīcūt em qdā vi
do ſcriptoz corrupte poſitū ſona p ioanna.
Et addidit. Tu es petr⁹. qd latini et greci dī
cunt petrā. hebrei z ſyri cephā. Idez g eſt. tu
es cephas. Et ſup hāc petrā a q dīcer⁹ petr⁹
edificabo eccleſiā meā. Vel ſup hāc petram
quā pſeſſus es q ſola fundamentū eſt. Et p
miſit ſe ei daturū clauēs regni celoz. Forte
tunc ei ſolū dedit: vel poſt reſurrectionē cum
alijs. Tūc cepit ieſus diſcipulis ſuis ne cū
dicer⁹ q ipe eſſet chīs. Vbi itelligendū eſt

tunc donec eo ſuſcitato qd audierāt i aure p
dicarēt ſup tecta. Tūc cepit eis oñdere: quia
oportebat cū ſre hieroſolymā z mltā pati et
occidī: z tertia die reſurgere Duo ſeorſum af
ſumpſit: dīxit ei petr⁹. Abſit a te dñe non erit
tibi ſ. Grece⁹ hz. ppi⁹ ſis tibi dñe. Cū dñs.
Vade p me ſathana: nō ſapīs ea q dei ſunt
id ē ſeqre ſniam meā nec aduerſer⁹ mibi. Sa
thanas em aduerſariū ſonat. Fuerūt q dīce
rent petrū nō eſſe correptū: ſed ſathana hoc
ei ſuggerentē. ob ei⁹ hūc errore. ſ. qz credidit
ſathane. etiā dīcūt q dīcūm ei eſt: beat⁹ es
pmiſſionē futurā tū eſſe. i. beat⁹ eris. Tūc
cōuocata turba cū diſcipulis ait. Siquis vult
vire poſt me: abneget ſemetipm z tollat cru
cem ſuā z ſequat me. Crux pō tripliciter tollit
Per martyriū. p mortificationē carnis. per
proximi cōpaſſionē.

De tranſfiguratione domini.

Capitulum LXXXVI.

Post dies ſeptē

e aſſūpſit petrū iacobū z ioānē fra
trē ei⁹. z duxit illos ad mōtē thab

bor excellū vt oraret.

Lucas dīcūt dīc. viij. euz dīc in q p dīxerat qdā de eis viſuros anqz morerentur glo
riā regni. et illum in q viderūt cōnumerās. Matthe⁹ z marcus
vj. medios tū ponentes. Et norandū q matthe⁹ dīcūt iacobū fra
trē ioānis. Auguſtin⁹ ſup eplā ad galatas ſcribit iacobū epm interſuiſſe trāffiguratō
nē. cui etiā videt ambroſi⁹ pſentire. Et fact⁹ eſt dū oraret: tranſfi
gurat⁹ eſt ante eos. et facies ei⁹ reſplēdū
ſe ſicut ſol. z veſtimen
ta ei⁹ facta ſunt alba
ſicut nix. qūa follo nō
pōt facere ſup terras.
Et apparuerunt illis
moyses z helias lo
quētes cū eo de excel
ſu quem cōpleturus
erat i hierlm. i. d mor
te eius. et ait petrus.
Dñe bonū ē nos hīc

Quarto miliario a nazareth ē mōs thab
bor: i deſcēſu cuius melchisedech obula
uit abrae. Secūdo
miliario a thabor eſt
mons hermon.

Videt trinitas eſſe in
ſb expoſitorū augu
ſtini z abre ſij z mat
thei. cū matthe⁹ dicat
iacobū zebedei frēz
ioānis q maior dīc
ē cū eēt minor natū i
terſuiſſe trāffiguratō
nē Auguſtin⁹ videt
p tradicere iacobum
epm interſuiſſe. Les
giſ aut q iacob⁹ al
phei minor ſc3 q et
D. 4

esse. si vis faciamus
hic trāta tabernacula
tibi vñū. moysi vñū.
et helye vñū. Et facta
est vox d' nube dicens
Hic est fili' meus di
lectus: ipm audite.
Cūq; timore corruis
sent discipuli: tetigit
eos iesus et ait Sur
gite nolite timere. Et
descēdēs pcepit eis
ne cui dicerēt donec
resurgeret. Quidam
dicūt hāc chñt glām
in aere circūfuso fuis
se nō in corpe. quod
tunc habebat morta
le. Alij ad tps depo
nisse mortalitatem.
Alij ipm sp habuissē

frater dñi dictus est.
ēps hierosolymitan' f
uerit. Qd sic solui p
t q' oēs episcopi fue
rūt. et sic nō ē p' trariū
p'cipue cū non dicat
hierosolymitan' ēps
sed simpliciter epus
Mag' mouet qd dī
cit ambro. q' p'rimus
sacerdotalē solū ascē
dit. quod nequaq; de
iaco bo maiore pōt i
telligi sō dicendū q'
pōt intelligi d' mysti
co solio sacerdotali.
q' p'rimus martyriū
subiit. vñ d' Occidit
iacobum fratre iōan
nis gladio.

se tale corp' p naturā. s; vt videre' et patere' f
fecerat illd mortale ad tps. et ibi q'lis erat p
naturā talē se ostendit. et talē vt aiunt se de
dit discipulis in cena. q' talis i modico pōt
esse loco. Quid est autē in hmoi laborare et
sedq naturā in miraculis. Ita em i carne mor
tali oñd' gloriā immortalitatis: sicut post re
surrectionē in carne immortalē cūctrices. et
palpādū se p'buir et comedit. Et sic varie sen
tiūt auctores de moyse et helia. Et sup lucā
iuenies gloriā q' dīc eos ibi fuisse. Hoc po
tuit esse d' helia qui
adhuc viuit. Alia q'
dicit angelos eorū
corpa assumpsisse

Quattuor habebunt
corpora post resurre
ctionē. immortalitē
ipassibilitatē. glorifi

cationē. agilitatē. et sicut aū passionē i corpe
mortalē dñs qdā sig immortalitatis oñdit. vt
qñ discipulis corp' suū dedit. ita etiā post re
surrectionē qdā signa corpis mortalis oñdit
vt qñ thome cūctrices oñdit.

De lunatico Capit. LXXXVII.

In sequenti die

ad pces p'is sanauit filiū luna
tici. quē oblatū sibi discipuli sa
nare nō poterāt. Nō ex vicio lune patiūt lu
natici. s; demōes eos verāt his tpsib; vt p lu
nam infamēt lune creatorē. Erubescat iulia
nus q' dīc nullū petm eē in puero. Legit em

de isto: q' a puericia lunatic' fuerat: in q' si m
hil haberet suū demō: nō illū possideret. Cū
q' q'issent discipuli q're ipi nō eiecerit: ait. p
pter incredulitatē vram. Quia si habueris si
dem sic granū sinapis dices: mōti huic trāsi
hinc et trāsibit. Qd trāslatine de diabolo pū
ti quē eiecerat pōt intelligi. q' a nullo ad itaq;
legit factuz. nisi q' ad pces gregori neocesa
riensis legit qdā mons retract' et dedisse lo
cum basilice fabricande. Et ad pces cuiusdā
patris lapis trāslatus de horto. Vel grā cū
pli. p quolibet ipossibili dictū est. Vñ in lu
ca aliō est exemplū. Dicitis huic arbori mo
ro. trāspantare in mare et obediet vob;

De verbis dñi qbus innuit tridnū mor
tis sue. Capit. LXXXVIII.

Et accesserūt

seor' ad iesuz dicētes. Vade hinc
id ē de galilea. q' herodes q'rit te

interficere: et ait illis. Ite dicite vulpi illi: q'
ecce demonia eiicio. et sanitates pficio hodie
et cras. et tertia die psumor. qd est. Ipe non
occidet me. s; ego ponā aīaz meā: ita q' pma
die mortis intrās infernū. tollā demoni rē
rannidē suā. In crastino educā captiuitatē
quā sanitati restitua. dū portā paradisi. apū
ei ostendā. vel ponā eā i paradiso q' est in ex
tremis mar' ad orientē. q'li restitua boīez san
tati quā pdiderat. Tertia die resurgā psum
tus. Pōt tñ h referri ad tres annos opatio
miraculoz chñi. in q'z tertio psumat'. Et
q'li oñdens iesus q' nō moreret i dñio herod
is. addidit q' n capie septura supple aliq m
phetā perire extra hierlm.

De tributo inuento in ore piscis:
Capitulum. LXXXIX.

Et cum venisset

captharnā accesserūt q'stores ei
sus capis. et missus a dño pet'

ad mare tulit piscē i cui' ore inuenit staterē
duo didrachmata: et soluit p se et p dño. Et
ei dñs loculos hiet: tñ ea que data erat ei in
vltis pauperū i vsū p'pū noluī expendere.

Capitulum. XC.

Et cum autē disci

puli q'issent i via q's eor' maio
rēt. accesserūt ad iesuz et dixerūt

Euangelica

Quis putas maior est in regno celorum? dicitur
rent. Dic quis maior est inter nos? mo. qz ille
idem maior erit in celo. in q. errabat. In futu-
ro em ois platis cessabit angelorum et hoim
vt apls tradit. Et amplexas iesus paruulū
docuit siles pundo. i. humiles in via: exaltari
in patria. et q. vellet p. m. eoz esse fieret oim
ministr. Hinc est q. p. mus oim in ecclesia
fuoz dei se facit paruul. iste vt qdā tradūt
fuit marialis apls lemonitaz.

De parabola ouis et drachme, et filij pro
digi.

Capitulum. XCII.

Inqz scandali

catores pusillorum dicitur p me
taphora mebroz eruēdos et pū
ciēdos. nec p. tēnēdum vni d. pusillis: ad
ostēdendū qnti sint pusilli apud p. em. dicit
eis parabola ouis cētesime repositate relicta
nonaginta nouē. Licet em pastor plus dill
gar centū oues q. vnā. m. magis sollicitus ē
de perditā q. de manentibz. Pro eo dē addi-
dit parabola d. decima drachma inuēta. Et ē
drachma mun. certe quātūtatē habēs ima-

ginem regis. Dra-
gma p. dragmatis
quarta pars stateris
est. Tertia quoqz de
eodem subdit para-
bolam d. filio prodi-
go in q. nō solū gau-
diū suū de pusill. re-
deuntibz ostēdit. sed
etā inuidentiū mur-
mur arguit. in q. fili-
qual porcorz cibū di-
xit. Et est f. m. quosdā fruct. arboris sonū fa-
ciens cū comedit. Est aut gen. leguminis so-
noris frondibz et vacuis. qd magis onerat
q. reficiat. Et nota qz qd in auiū d. altile: in
animalibz d. saginatu.

De dimittēdo fratri septuagies septies.
Capitulum. XCIII.

Inqz addidit

c ser dñs d. corripiēdo fratre q. i. te
solo peccauit. i. te solo sciēte. p.
us secreto. post corā testibz. post corā ecclia et
addidit. q. cūqz ligaueris sup terrā et. q. s.
uit pet. an dimittendū sit fratri peccanti vsqz
septies. rñdit iesus. Imo vsqz septuagies

septies. i. cccc. nonaginta vltibz. et etiā septua-
gies septies. id est omnē iniuriā. vt bis legat
septuagies septies. ita s. vt prima expositio
referat ad tēpus. q. d. Imo semper dimittes
Scda ad omnem iniuriā. qz septuaginta
septē ex numero vni-
uersitatis. et nume-
ro trāsgressiōis. i. ex
vii. et. xij. ē cōpositū

Septenarius d. nu-
merus vniuersitatis
qz vniuersitas dieruz
currit per septē dies
hebdomade. Undenarius numer. d. trāsgres-
sionis. qz vnitāte trāsgredit decē: et nō pue-
nit ad. xij. q. iterū. bon. numer. est q. s. ad si-
gnificatā. Et nota q. q. libet teneat rancorem
animi p. iniuriā dimittere. etiā si nō petat vñ-
tiā q. lesit. Qd si petierit teneat et dicere aue.
subuenire sibi si indiguerit. qd nō teneat nō
si petat. nisi sim pfectus. Q. aut dimittēdum
sit petet dñs p. fui parabolā subostendit. cu-
ius debitum reuocauit dñs suus. qz noluit
misereri cōserui sui.

Ob solā fornicationē vxor pōt dimitti.

Capitulum. XCIII.

Factū est post

c sermōes istos migravit iesus
a galilea et venit i iudeā trās so-
danē: et secuti sūt eū galilei: et curauit eos ibi.
Et accesserūt ad eū pharisei tentātes et dixerūt
Si licet hoi dimittere vxorē q. cūqz ex eā. q. b.
ait dñs. Q. dñs instituit cōiugiū: et sō nō lice-
bit hoi separe illud. qz etiā sic voluit dñs vñ-
adherere vxori q. ppter eā relinquet patres et
matrē. i. affectū suū magis dirigeret hō ad pro-
creationē liberorū q. ad curam parentū. Si-
cut em humor de radicibz ascendit ad arborē.
et trāsmittit ad semē et ad radices non redit
ita affect. a parētibz ad filios trāsmittit. nec
cōuertit. i. maior est affect. et pñior parentū
ad filios q. filiorū ad parētes. Lūqz oblectis
sent de libello repudiij p. cesso a moyse et dixit
set. ob duriciā cordis eoz. h. ē pmissus. i. nul-
la lege punitū. Nō ei ordint dei moyses sup-
ordinaret: addidit. q. excepta cā fornicatiōis
nō liceat hoi dimittere vxorē. Qd audietes
discipuli dixerūt: qz nō expedit nubere. Ne aut
oēs p. tñetiā meritoria putaret. distinguit dñs
cunuchos. qz qdā sic nascunt: q. p. rie dicunt
castrati. id ē caste nati. Alij facti sunt ab ho-
minibz: q. p. rie dicunt spadones a spata. Alij
se castrant ppter regnū dei: qui p. rie dicunt

Historia

tur eunuchi. id est bene vincentes, ab eis quod est bonum. et nuche quod est victoria. Et hec ultio ma meritoria est. Cumque pueri oblatris iposuisse set man? et benedixisset eis abiit inde.

De galileis quos occidit pilatus.

Capitulum. XCIII.

Est hec ambu

p labat iesus in galileam, quia in iudea querebant eum interficere. Aderant eo tunc quedam nuntiantes ei de galileis: quod sanguine pilati miscuerat cum sacrificijs eorum. Quidam enim dices se dei filium multos seduxerat de galileis quos dum duxisset in garizim: ubi dixerat se ascensurum celum coram eis dum sacrificaret ei. superpuentes pilatus ipsum cum omnibus occidit. timuit enim ne et iudeos seduceret. Cumque putaret eos perisisse. tunc quod nequiores essent ceteris galileis ait dominus. Non minus iudeos his sceleratos: et similiter nisi peniteret perituros. etiam hierosolymitas nisi peniteret perituros. sicut pierat in siloe. xviii. viri oppressi a turre quam edificabatur. super quam dicitur esse similitudinem ficulne non facietis fructum. per quem cultor vinee vitis petrauit annu ne obureret donec pararet eam.

De muliere incurvata. Ca. XCV.

Quique doceret

c sabbatis in synagoga: erat ibi mulier habens spiritum infirmitatis. quam inclinaverat spiritus infirmitatis. alio sabbato. xviii. annis. et imposuit ei man? et erecta est.

De scenophegia. Ca. XCVI.

Rat autem in pro

e rio scenophegia. quod sonat ymbraculorum fictionem. et dixerunt fratres ei? ad eum. Transi in iudeam ut discipuli tui vis deant opera tua que facis. quod undecumque illuc conueniunt. Si hoc facis manifestas te mundo. quod. Si ex te facis: et non ex beelzebub. vel si per quia. Hierat sanguine iesu qui ei? gloriam querebat ut inde principes fierent. Quibus ipse ait. Vos ascendite ad diem festum istum. id est ad primum. Redite enim die festo ascendit: sed quasi in occulto. Iudei autem querebant illum dicentes. Ubi est ille. Et murmur erat de illo. quia quedam dicebant: bonus est. alij quod seductor erat. cumque ascendisset docebat in templo: et murmurabant dicentes. Quomodo scias scire iste cum non didicerit? Cumque quidam diceret. Nonne hic est christus. Alij di-

cebant. Hunc scimus unde sit. Christus autem cum venerit: nemo scit unde sit. Hoc dicebant: quia elatas dixerat. Generatione eius quis enarrabit. Multi autem de turba crediderunt in eum dicentes. Christus cum venerit nunquam plura faciet quam hic facit. Et ait illi quidam de turba. Magister: dic fratri meo ut diuidat mecum hereditatem. Qui respondit. Homo: quis me constituit iudicem super vos.

Qui missi ut tenerent iesum ammirabantur verba eius. Capitulum. XCVII.

Merunt ergo pri

m cipes et pharisei multos ut comprehenderent eum. Et ait iesus. Quem ritis me? non inueniatis. et ubi ego sum vos non potestis venire. quasi dicat. Tales non accedatis ad me: sed per resurrectionem meam volent inuenire me si fieri posset corporaliter et non inueniant fide tamen inueniunt. Et dicebat quedam. Hic euerit propheta. Alij. hic est christus. Cumque redissent ministri ad pontifices et phariseos et dixerunt ministris. Cur non adduxistis eum: responderrunt. Nunquam sic locutus est homo ut iste loquitur. Et increpabant eos pharisei dicentes. Numquid et vos seducti estis. Quis principum et phariseorum credit in eum. Et ait nicodemus. Lex nostra non iudicat quemquam nisi prius audierit ab ipso. Credebat quod si patienter illum audirent sicut ipse fecerat: similes ministris fieret. Et dixerunt ei. Numquid et tu galileus es. id est a galileo seductus. Scrutare scripturas. A galilea non surgit propheta.

De adultera. Capitulum. XCVIII.

Eius autem iterum

i diluculo venit in templum et sedes docebat populum. Et adduxerunt ei scribe et pharisei mulierem deprehensam in adulterio: et querebant quid iudicaret de ea faciendum. Putabant enim quod dominus in iudicando fieret imitatoris vel iniustus ut imitatoris irriderent. et contra moysen agentes damnerent. Iesus autem inclinans se deorsum: scribebat digito in terra. Cumque instarent erigens se dixit. Qui sine peccato est vestrum primus in eam lapide mittat. Et iterum se inclinans scribebat. Quid scribebat. Quidam dicunt id quod eis respondit. Hieronymus in quadam epistola ad studiosum videt eum velle scripsisse. Terra terra scribe hos viros aboli

+ M. Ex. ad gradus habet pro. Hieronymus. Ambrosius. nam Ambrosius haec verba habet lib. 7. epist. epist. 58. ad Eustadium.

Euangelica

catos. Vel terra terra accusat: in epla ad hy
renen. Audientes aut exibat vn post aliu, z
remansit iesus solus ab illis, z mulier stans
in medio discipuloz: et dimisit eam incode
mnata dicens Vade et amplius noli pecca
re. Et nota, erecius dedit sententiam iusticie
Ite eret? Iniam misericordie: qz eque vtru
qz priu est deo miseri et punire: qz omnis
christi actio christiani, est lectio

De parabola diuinitis volentis ampliare
horrea sua, et de qbusda verbis dñi.

Caplm. XCIX.

Inc dicit ad il

t los Caute ab omi auaricia: cu
sit breuis hois vita Sup q po
fuit eis similitudine de diuitie, q p fructuum
vbertate deliberabat horrea sua apliare Cui
deus ait, Stulte hac nocte anima tua repe
tent a te: q aut parati cuius erit. Itern lo
curus est iesus illis multa Ego sum lux mu
di. Ego testimoniu phiseo de me ra. Inter
hec dicit plane se dei filiu: et eos in pctō suo
morituros, et scituros qd esset cu exaltarent
eu a terra et ipos nec filios dei ee nec abrae,
et q abraa viderat diem suu, et intulit, anq
abraa fieret ego sum Ille sol? vere est q anq
aliqd fieret vere potuit dicere, ego sum. Tu
lerit q lapides iudei vt facerent in eu Iesus
aut abscondit se et exiit de teplo. Et nota q
iudei dixerunt Quinquaginta annos nondū
habet, quida opinati sunt ab incarnatione
dñi vsq ad passionē plures annos fluxisse
q et historijs colligamus.

Dececo nato, Caplm. C.

Preteriens ie

e sus vidit hoies cecū a natiuitate
z luto facto de salina: cuz lintillet
oculos? misit eu ad natatoria siloe, z lauit
et vidit, Siloa fons
ē ad radicē mōis syō
q nō iugibz aqs sed
incertis horis ebullit
cui? aq vt exciperent
qñ itagnū nō lōge a fonte erat pstructū: quā
collectionē mō piscinā: mō natatoriā vocat
scriptura. Erat aut sabbatū. Vñ et pharisei
cū accipissent ab illuminato q iesus eu illu
minauerat: dixerunt ei, Da gloriā deo Nō est
hic homo a deo q sabbatū nō custodit, Cū

In valle iofaphat fz
traditōez syroz siloe
manat sub terra.

q ille cōmendarēt iesum, z adderet. Nunqd
z vos discipuli ei? vultis fieri maledicti
ei: z dixerūt. Tu discipul? illius sis: nos aut
moysi discipuli sumus. hūc vñ sit nescimus,
id est nō approbam. Supra em dixerunt se
eu scire Putabāt aut iesum maledictū: z oēs
credētes i eu maledictos. Et cū eu eleuassent
foras inuenit eu iesus. Cūq dixeret ei se esse
filiū dei: ille adorauit eu. Et ait illi iesus, In
iudiciū ego veni in mundū vt q nō vidēt vñ
deant: z q vidēt cecū fiat, q, d. In h q te mem
dicū illuminauit: intellige, q ego veni separa
re pauperes spūitu a supbis q se sciolos fa
ctant, vt illi illuminent: isti, i, sciolī cecitatem
mentis incurant.

De signis pfectionis z de impossibilitate
inrandi diuitē in regnū celoz.

Capitulum. CI.

Cuz egressus

e cēt iesus i via adolescēs genu
flecto rogabat eu dicens, Quid
faciā vt habēā vitā eternā, Cūq intinxisset
ei de custodia mādator, et audis: eu seruass
se ea docuit eu de pfectiōe, et vñ signū pfer
ctiōis pposuit dicens, Vade z vde oia q hēs
et veni seqre me. Est em pfectio plator: cuz
lus signū ē relinqre oia z ponere aīam p out
bus. Est etiā pteplatiūoz: cuz signū est hie
morte in desiderio z vitā i patiētia. Est z de
ricoz: cuz signū ē ptiētia. Hoc audies ado
lescēs abijt tristis, erat em pecuniosus valde
et locuples. Tūc ait iesus ad discipulos, Fa
cilis ē camelū p foramē ac? trāsire q diuitē
intrare i regnū celoz. Facili? significat h mi
nus posituo sui pstrari. Lūm? ē difficile, qz
mū? ē impossibile. Potest em de? facere vt ca
mel? trāseat p foramē ac? nullo obstāte. Quas
rū pō q hic nōie diuitis itelligit ponere i glo
ria, si pōt de potētia: de iusticia nō pōt Grad?
pō ppatiōis inter ipossibilia ne mirer. Im
possibili? ei est equū pueri i lapidē q in asi
nū, cui ē accōmodatioz naturaliter q lapidē
Fuerūt q dicerēt in hierusalē quā fuisse por
tā q ac? dicebat, ad quā cuz veniebāt camelī
p ppediōie cū oneribz suis nō poterāt trās
ire vl subire eā. Exoneratū q trāsibāt, z iterū
recepti oneribz minabant. Scom h q silitus
do notat hic: nō impossibilitas. Oportet ei
auarū amorē opū dimittere si vult, igredi ad
vitā. Quā nōie diuitis auarū significasset:

hinc patet q^d discipuli subdiderūt. Quis em̄ poterit saluus fieri? Plures em̄ sunt paupes dñitibz. et ita plures pñt saluari si de posses foribz opum dixisset. Quibz ait iesus. Apud hoīes h̄ est impossibile. apud deum aut oīa possibilia sunt. Nō q^d tales de^o possit saluare: s; q^d pōt eos iustificare et tūc saluare.

Ex relinquentes pro christo omnia iudicia bunt. Caplin. CII.

Inc petrus ait

t Ecce nos reliquim⁹ oīa et secuti sum⁹ te. q^d ergo erit nob. supple relin quendū. Illa em̄ oīa relinquerat petr⁹. de q^o bus dictū ē. et oīa vanitas. Illa aut oīa sibi retinuerat. de q^o bus dictū est. Deus ē oīa in omnibz. Et nūc ait iesus. Cū sederit filius hominis in sede maiestatis sue in regeneratōe sedebitis et vos sup sedes. xij. iudicātes. xij. tribu israel. Sit in baptismo p^oma regeneratio in ania. fiet in iudicio scda in corpe. Ibi contempores mūdi cū dño iudicabūt: nō solū cooperatiōe sed etiā auctoritate. Duodenarius aut ponit⁹ p plenitudine p^oatis et xij. tribus israel p oībz iudicādis. Duodenari⁹ em̄ et septenario q^d est numer⁹ vniuersitatis surgit. i. ex p^oibz septenarij in se ductis. Quidaz tñ hoc solis discipulis dictū dicit. et impletum iā esse in subiectiōe mūdi: q^d quasi potestate habētes sup oēm ecclesiā sedent. Post ad oēs generaliter sermo directus est. Nō ē q^d relinquerit domū aut parētes et centuplū accipiet nūc in hoc tpe: et in futuro vitā eternā. Quia p^oter spūalia q^o quasi centuplū sūt pparata carnalibz. sancti viri alios sanctos plus etiā p^opinquis suis diligit.

De diuitie et lazaro Caplin. CIII.

Harisei vero au

p dientes eū disputantē de cōtēptu mōdi deridebāt eū. quia lex obseruatoribz suis bona terre pmittebat. Ipse aut cōtra eoz auariciā exemplū eis pposuit d diuite purpurato et epulone qui in inferno cruciabat⁹. q^d recepat in vitā sua bona. i. sola illa q^o putauerat bona. Hec fuit hoc parabola s; in re ipā. q^d ppendit. q^d nomē mēdici ibi ponitur lazaro. s; q^d posuit ē in sinu abrae. Erat em̄ in superiori margine inferni loc⁹ aliquā tam habēs lucē: sine omni pena materiali in quo erant anime pdestinatorz vsq^z ad christi

descensum ad inferos. q^d locus p^oter sui tran quillitatē. sinus abrae dictus est: vt sinu matris dicim⁹. Et dicebat abrae. q^d fuit p^oma credendū via. Ipse em̄ primus publice p^odicauit. vñ tñ deū esse. Hunc locū vocauit iob teo nebras p tedio expectandi dicēs. Et in tenebris straxi lectulū meū. Nota q^d diues dicit se cruciari in lingua. i. p p^octō lingue. q^d epulones loquaces eē solēt. Nec mirz si aia trāslatē dicat mēbra hie: cū diuinitas eodē ro po p mēbra distinguat. Fuerūt tñ q^o dicerent et angelos et aīas corpora hie aerea. Alioq^u anie ignē vrentē nō sentiret. q^d sup genem inuenies. Alij dicūt q^d ad sentiendā vñōne ignis nō est necesse habere corpora. Est em̄ quedā species ignis cui si imponas manū ardorē senties sine aliq^o leſione manū. Q^uat abraā chaos inter eos sū matū dicit: vt chaos vt veteres codices habent. forte in re ita erat. vel ppetuā bonoz et maloz dissimilitudinē post hāc vitā notat. Cūq^z diues rogaret de mittendo lazaro ad frēs suos auduit: habēt moysen et pphas. Vñ et conuict⁹ q^d iudeus fuerit: p q^o etiā forte abraā vocauit eū filiū: et ille ipm patrē.

De villico iniquitatis. Ca. CIII.

D discipulos au

a tem pposuit iesus parabolā de villico iniquitatis. Et ē villic⁹ p^ole villico custos. sed hie accipit⁹ p iconomo. Hic mēs amouet et egere: clāculo fecit mīsericordiā cum debitoribz dñi sui: vt cū eijceret mores bñficioz reciperet euz in domus suas. Et laudauit dñs villicū iniquitatis. non q^d inique: sed q^d prudēter egisset. Est em̄ prudentia: quedā sibi imposteri pūddētia: et q^d q^osi a minori intulit dñs dicēs. Si sibi in futurū puidens etiā cū dolo laudat. ergo facite vobis amicos de māmōna iniquitatis. vt cū defecerit⁹ recipiāt vos i etna tabernacula. q^d d. Quāto laudādi magis eritis spūidētiis vobis sine dolo. Māmōna lingua syra dicitur. et māmōn sathanas: qui opibz seducit. Que dicunt iniquitatis: quia de iniquitate colligi solent. Unde vulgata sententia dicit. Omnis diues aut iniquus aut heres iniqui. Hoc quidam male intelligentes rapunt vt bene dispensent. Sed qui offert sacrificium de substantia pauperis idem facit. ac si viciis met filiū in p^ospectu p^ois. Vel pōt sic exponi

Euangelica

quia dñs in hoc verbo: et hic pñdet nobis
et in futuro. q. d. Vobis reſeruate de rebus
veſtris ad ſolaciũ vite. de ſupfluo facite vo-
bis amicos. Qd em̃ vltra neceſſaria vite reti-
netur. nec pñm̃ neceſſitatibus erogat pecu-
nia eſt iniquitas. i. contra equitatẽ. In ea em̃
nõ ſeruam̃ equitatẽ quã pñmo debem̃ quẽ
ſc̃s ſic nos diligere tenemur. Et nota q non
oẽs paupes poſſũt nos recipere in eterna ta-
bernacula. ſed qz largimur his recipiemur
ab angelis. bonuz eſt tñ eligere bonos pau-
peres cũ poſſum̃. Et adiecit dñs. Seruus
ſciens voluntatẽ dñi ſui et nõ faciẽs eã pla-
gis vapulabit multis. q aut nõ pgnouit va-
pulabit paucis. Multi ppter hoc auertunt
aurẽ ne audiat verbũ dei. ſed hi non neſcien-
tes ſed contemptores iudicantur

De denario dñurno.

La. CV

Inc dominus

pposuit eis ſimilitudinẽ de patrefa-
milias q cõduxit operarios i vi-
neã ſuã ex denario dñurno. Cũqz nõ niſi qñs
qz bore diei ibi nũcerent: tñ oẽs ibi intelligũt
ſet etates tã tps qz hois. In vñdecima em̃
qñta et ſexta etas vel cõſas intelligitur. In
eadẽ qz ſeneet̃ et decrepita. Identitas ſic
dem denarij eandẽ ppetuitatẽ notat. Nulli
em̃ vita ibi breuior aut longior erit alia ſed
idẽdẽ oĩa in oĩbo notatur in ea. De murmu-
re vero recipiẽtũ dici põt. qz ibi nõ erit mur-
mur inuidentiũ: ſed ammirantiũ de magni-
tudine pñij. Solet em̃ murmur qñqz accipi
p pſuſione vocum. Vel põt trahi murmur
ad ſtatũ pñtem. Interrogatio vero cur pa-
res feciſſet in gl̃a ad futurũ. Cauſam em̃ di-
lationis ch̃i a gl̃a. p q potuerũt murmura-
re antiq tñc demũ ſcient quã nũq ſciuerunt
ſc̃s ne ſine nobis glorificaretur. Ammiratio
nẽ aut̃ eoz de cauſa cognita expñſit dñs ſub
interrogatiõe. An nõ licet mihi facere quod
volo. Poſt pcludens parabolã ait. Sicerũt
nouiffimĩ pñi et pñi nouiffimĩ. i. iudei et gẽ-
tes equabuntur i ingreſſu regni celoz. qz nul-
lus intrauit vſqz in ſeptimã etatẽ quieſcẽtiũ
q incepit plene in aſcẽſione. In reſurrectiõe
qz eoz: electi cuiuſcũqz etatis vel tps vñ
dominis equabũtur. niſi forte pauci ante re-
ſurrexerint quaſi pñilegiati. Quidam tamẽ

quia in hac parabo-
la legĩt. An oculus
tu⁹ nequã e. et i fine.
Multi ſẽ vocati pau-
ci pñ electi: dicũt la-
borãtes i vinea oẽs
fideles cuiuſcũqz tẽ-
poris vel etatis qñũ
quidã boni: aliĩ pñ mali. et vocãt accipiẽt es
cũ murmure malos putãtes ſe pl⁹ acceptu-
ros. et qz pores fuerũt in eccl̃a vel tpe vñ di-
gnitate etiã plus alijs accepturos. De qbo p-
pheta dicit. Cadet a latere tuo mille et decẽz
milia a dextris tuis. Et dñs in euãgelio dñc
ſe dictũ talibz. Nẽſcio vos. Quãvis etiã d-
eiſdẽ videat̃ fmo fieri. ſc̃z de accipientibz de
nariũ tñ fm regulã tñconij d diuerſis ibi agi-
tur. ſc̃z de accipientibz et nõ accipientibz ſed
putantibz ſe accepturos: ſed tñc nec putabũt
nec accipiẽt. Vel põt eẽ ſyncreſis. qz ſi vellẽt
pñi murmurare poſſet rñnabĩlĩter murmur
eoz cõpñm̃.

De hydropico et exhortatiõe ad humĩlĩta-
tem et miſericordiã.

Capitulum. CVI.

Factũ eſt cum

e ſabbato māducaret panẽ i domo
cuiuſdã pñcipis phariſeoz erat
aũ eũ hydropic⁹. Eſt autẽ hydropiſis aqſus
humor ſuccutaneus de vñco veſice nat⁹ cũ
inflatiõe et fetido aĩbelũ. Obſuabãt at̃ pha-
riſei ieiũz ſi ſabbõ curaret. Cũqz qñſqz ab eis
ſi licet ſabbato curare: et tacuiſſent apprehen-
ſum languidũ ſanauit. Poſt pbauit licere cu-
rare. qz pñ lapſum in puteũ die ſabbati ex-
trahĩt. Virũ aut̃ erat qz de curatiõibz i ſab-
bato eũ arguebãt. Habet em̃ in tradiõibz
ſuis determinata opẽz genera circũ. lxx. a q
bus vacandũ e ſabbato: inter q nõ eſt cura-
tio maxime q fit ſolo pñbo: ſic dñs ſepe cura-
bat. Dicebat aut̃ etiã ad inuitatos parabolã
Cũ inuitatus fueris ad nuptias nõ diſcum-
bas in primo loco. Contra ſuperbiã phariſeo-
rum humilitatẽ docebat. Et nota q hoc nõ
eſt parabola: ſed poti⁹ exemplũ vñ opĩs
humilit̃ faciẽdi. Qd qã ideo pponĩt vt ad ſi-
militudinẽ eius cetera fiant. parabola voca-
tur quaſi ſimilitudo in exemplo. Illũ aut̃ q
eum inuitauerat monebat ad miſericordiã
dicẽs. Cum facis prandũ noli inuitare co⁹

E

gnatos et diuites: sed pauperes. Non da-
minat amicorū inuitationes: sed voluntatē
luxuriose viuendi vel edendi. et se inuicē re-
inuitadi. et eo qd dñs ait hīc. Retribuet ei ti-
bi in resurrectione iustorū. Et qdā de dñcum
bentibus intulit Beati qd manducabit panē i
regno dei. Errauit cherini? dñs etia corpo-
rale ibi futurā refectionē sicut hō creatus est
immortalis: nō tñ sine ciborū alimonia.

¶ In encenijs voluerunt iudei lapidare
iesum. Caplm. CVII.

¶ Seta sunt autes

f encenia i hierosolymis et hyems
erat Encenia dicunt qñ encenia
a neos qd est nouū. et sonat innouatōes. et ē
ibi intentiū. qz subuectionē notat qñ scz ali
qua dom? aut vas aut vestis a cōi vsu ad ce-
leste et diuinū ysum subuehit. qd latin? dñc
dedicationē Tñ bebreus vocat dedicationē
inchoationē ysus nouerit: vt cū pmo inha-
bitam? nouā domū: aut iduim? nouā veste.
Hic aut encenia vocant festa dedicatōis tē-
pli qd ānuatim fiebat Hoc aut festū nō ad
pmā vel scdam dedicatōnē tēpli spectabat:
sed ad tertiā. Prīma em fuit i autūno: qz salo-
mon dedicauit tēplū decima die septēbris et
ysus ad tēplū illius euersionē fiebat qñ annis
duo festa eadē die. dedicatio scz et exptatio.
Cū p reedificatū fuit tēplū a redeuntibus de
babilone dedicatū est in vere. xij. die martij
id ē. xij. luna. Cum aut antioch? epiphanes
polluisset tēplū sordibus idolorū. et pphanas-
set vtensilia ei? iudas machabē? fili? alamo-
nei de genere sacerdotali mūdauit tēplū. et
restituit vtensilia i loc? suis. et qñ dedicauit il-
lud. xxv. die decēbris. Et hec dedicatio i die
bus iesu obfuebatur i hyeme. Forte adhuc
hoc est festū luminū apud iudeos qz et iosep-
ph? testat etia sub machabeis vocatū hunc
diē: diē luminū Et ambulabat iesus i tēplo
in porticu salomonis. Roie tēpli sepe voca-
tur portic? tēpli. vt hīc. In tēplū ei nō ascē-
debāt nisi ministri tēpli. Portic? aut illa dñ-
cebatur tēplū salomonis i q? solebat stare
ad orādū. in q? die dedicatōis erexit colūnā
ereā. supra quā orauit fletis gentibz: cū tñ iu-
dei soleant stare cū orant. Et dixerūt iudei.
Quousq? aīas nras tollis. si tu es chīs dic
nob palā. Ideo querebāt. qz si se chīm dices
ret tenerent eū. tanq? cōtra augustinū se eris-

gentem. Ideo chūs responsum tempera-
uit dices Loquor vobis et nō creditis. ope-
ra q ego facio testimoniū perhibent de me.
Cumq? dixisset. ego et pater vnū sumus. iudei
tulerunt iudei lapides vt laceret in eū Cum
q? dixissent se velle eum lapidare p blasphem-
ia. qz cum esset homo dei se faciebat. dicit
Quia scriptura hoies dixit deos: vt tibi Ego
dixi: dñi estis et filij excelsi omnes. Ergo m-
ro magis quē pater miserat in mūdū dici po-
test de? cū tñ dicat homo deus. et verbū de-
dissimiliter Hac ambiguitate nois irā eorū
mitigauit. Querebant ergo eū apprehende-
re. et exiuit de manibz eorū: et abiit tras iorda-
nē vbi erat iohannes baptizans primū.

De resurrectione lazari.

Caplm. CVIII.

¶ Rat autē quidā

e languēs lazari? a bethania decus
stello marie et marthe. Cū aut ac-
cepisset lazari? ifirmari p nunciū sororum aut
Infirmas hec nō est ad mortē. ad eū scz b-
tinendū in morte. et māsit i eodē loco duobz
diebz qñ scz quatrīdū impleret. Tūc aut
discipulis. Eamus in indeā itez. Qui dices
rūr. Iudei volebāt te lapidare et iterū vadis
illuc. Iesus aut dixit se esse qñ dñc. et ipos q
si. xij. horas. et ideo nō erat eis timēdū cū eo
ire. Et nota. qz si iudas adhuc erat bon? tñc
hora diei erat. et si iaz malus p matthia sub-
stituto ei dictū ē. Dicit et aliter. qd. Putat
iudeos pseuerare i voluntate me lapidandū
Sicut hore mutabiles sunt: sic et affect? ho-
minū Et etia sepi? mutatur i die cor hois q
hore. Et q ambulat in die. i. i pace sic et ego
vos: nō offendit aliquē. et sō securi camus
Et addidit. Lazari? mortu? ē et gaudeo ppter
vos. qz nō erā ibi qz dñs eis lōge posita indi-
cat roborat fides eorū Redijt ergo iesus i be-
thania cū discipulis suis. et martha occurrit
ei extra castellū. Et aduocata maria multis
hierosolymitjs pñtibz qui venerāt ad cō-
solandas sorores: ve-
nerūt ad monumen Bethania ei nō distat
tū. et ad vocē iesu nō a hīrlz nisi stadjs. xv
solū suscitatur est. sed
p. iij. licz ligatus iustis. Vultū qd iudeis
ad phariseos abierūt et nunciauerūt q vide-
rāt. et celebris erat sermo de eo apud iudeos
Vultū em tā ascēderāt ad diē festū vt sancti

Euangelica

ficaret se Credit ei h
et factu ea die q legi
tur i quadragesima
se sexta feria an Isti
sunt dies pma sez die
mēsis primi fm lege

Ex pontifices et iudei cōspirauerūt in les
sum.

Caplm. CX.

Collegerūt ergo

c pōtiffes et pharisei pcellū et dices
bāt Quid facim⁹ si dimittim⁹ eū
sic oēs credēt in eū: et veniēt romani et tollēt
locū nostrū et gentē. qsi dicerēt Venerabilis
et scus hī loc⁹ hic gētib⁹ qz alexāder et pom
peius et alij venerati sunt ipm et reges persa
rū et egypti. Hic autē hō docet sacra nra abo
lenda et vana. Ergo romani sciētes opes tē
pū tollēt eas audītes ipone tollēdas Tūc
caiphas qz pōtiffes erat annū ill⁹: qd facien
dū esset eis decreuit dīces. Expedi vob vt
vri mortu⁹ hō et nō tota gēs pereat. Et pphē
tauit vrilē generi hūano mortē chrlī: nesci
ens. Ab illa g die cogitauerūt eū interficere
imo pducērūt vt inuē⁹ duceret i hierlm Je
sus glā nō palā abu
labat apud eos: sed
abijt i iudā desertū in
ciuitatē q d: effrem.

Quia glā destinatus
erat mortu⁹ ab ipo sab
bato quo collegerāt
pcellū. Inchoam⁹ me
mortu⁹ dñice passiois. i hymnis marie et sub
ricem⁹ glā pī in rūsorij et i Inrostru mī
se nondū tū plene qz nondū tradit⁹ erat dñs
in manus lanistaru.

De vltimo aduentu dñi in hierusalē.

Caplm. CX.

Scriptum est autē

f dū pplerēt dies assumptiois ei⁹
firmavit facie suā vt tret i hierlī.
Assumptioe iesu dixit lucas non solū tps q
assumi debebat de h mūdo ad pīem. s et iā
fm pceptū de agno pascali q. x. die mēsis p
mi assumebatur de grege. et seruabatur vsqz
ad qrtidēcimu die In hūc modū iesus deci
ma die. id ē in ramis palmarū venit ad locū
passiois et māsīt in eo vsqz dū passus est.

De decē leprosis.

Caplm. CXI.

Factus est dñs

c tret i hierlī trāsibat p medīā galile

Ecce duplex miracu
lū. s. q mortu⁹ resuscit
tat⁹ ē. et q ad vocē ie
su libere ambulauit
qsi solutus.

am et samariā. Et i ingressu eni iudā castelli
occurrerūt ei decē viri leprosi dicētes Iesu p
ceptor miserere nri. et rñdit. Ite oñdite vos
sacerdotib⁹. et dū tret mūdātū sūt Quorū vn⁹
vt vidit se mūdātū redijt et adorauit iesu:
magnificās deū. Et
h erat samaritan⁹. q
nō redijt iudei erat
in q notat pfidia iu
deorum

Sola vnitas ecclie
cadit in facie adorāis
Inde est q in pfectis
dieb⁹ pstrati cōcludi
mus horas. si nō ad

terrā: saltē sup stratorū. vbi qtuor signant.
Infirmitas corpis. qz d puluere supst. Et i
firmitas animi. qz p nos n erigimur. Et eru
bescētia. qz nō audem⁹ oculos leuare ad celū
Et prudētia. qz videm⁹ vbi cadim⁹. i. i tēnē
affligimur. Et videm⁹ qre In pūatis orōni
bus qñ qz flexis genib⁹ vt salomō. s. eleuata
facie oram⁹. q. d. trabe me post te. Qñqz itā
tes. q. d. In domū dñi lerātes ibimus. In p
mo g expim⁹ p ditionē nram. in scōo des
deriū. in tertio spem.

De samaritanis negantib⁹ hospitū dñio.

Capitulum. CXII.

Quqz premisit

c ser nūcios in ciuitatē samaritano
rū nō sūt recepti hospitio Sama
rite em iuidebāt eūtib⁹ in hierlm adorare qz
dicebāt i mōte garizim eē orandū pphas
Et irati iacobo et ioannes dixerūt. Vbi dīci
mus vt ignis descēdat d celo et psumat eos
Et increpauit eos dñs Imōi vindicta que
laudatur in helia i his damnat qz ille ex cha
ritate. hī ex ira hoc appeteant.

De petitione filiorū zebedel.

Ca. CXIII.

Assumes iterum se

c ait Ecce ascēdīm⁹ hierosolimā et
psumabunt pphetie de filio hoīs
Tradet ei gētib⁹ et iudei et flagellabit⁹ pspue
rur. crucifigēt: et tertia die resurget. Qd audi
ēres filij zebedel putātes imiere regnū iesu
i isrl. suggessēt mri sue vt peteret ab eo mū
n⁹ sine noīe. q pcesso subderet Dic vt bi duo
filij mei sedeāt vn⁹ ad dexterā: ali⁹ ad ad sinī
strā in regno tuo. Iesus autē nō respōdit ma
tri. sed petentib⁹ per matrē. Nescitis qd pe
tatis. quasi diceret p relationem queritis in
E 2

Historia

celo: q̄ nulla erit tibi
Et male queris. Re
gnare enim vultis q̄
non meruistis. Por
testis bibere calices
quem ego bibi. Sum
aut baptismo q̄
ego baptizor bapti
zari. Dicunt ei. Possum
m. Calic passionis.
baptisma mortem si
gnat. et de ad similitudi
ne lane intincte. Si
cut ei lana intingit et
accipit alicui coloris
dignitatem. sic nos
i morte descendim. cor
pales et resurgem. spi
rituales Calic ad fr̄az cyph
m. portionē. Macrobi
i theodosi. dicit cyphū
esse que inuenerūt calices.
et dixerūt calice q̄
nūc mutata s̄ra. i. a.
de calice. Cassiodor.
sup psalmos dicit Ca
lic de passio. qz cum
mēsurā bibis. Fidel
em de. q̄ n̄ sunt nos
tentari supra id qd
possum. Est em ca
lic cyph. cū q̄ mēsu
rare distribuitur pot. bibentib. Et fm hāc di
stinctione calicis et baptisimi recte subdidit
dñs. Calice qdē mēu bibetis. et tacuit de ba
ptismo. Joānes em nō martiriū. s̄ passioē
multas circa mortē sustinuit. Alij tñ et calicē
et baptisimū p eodē accipiūt. scz p martiriū
Et dicūt ioannē aio fuisse martirē qz aio nō
defuit martiriū. et in feruentis olei dolium
missus est. In hūc modū hieronym. dicit o
monachis. Monachi debēt habere purita
tem martiriū. siquidē et ipi martyres sūt. Ad
diditqz iesus. Sedere aut ad dexterā vel ad
sinistrā. nō est mēu dare vobis. subaudi. tali
bus qles vos estis. qz estis abitis. Al. vo
bis q̄ p vobis. i. qz p p̄nqui mei estis. Nō
em psonarū acceptor est de. vt scz psonarū
aliquē obseruet sine meritis in dando salutē
eternā. Et cū indignarent decē de duobz fra
tribz. docuit dñs hos et illos nō v̄turos ad
regnū nisi p humilitatē. et dedit se in exēplū
eis dices. Fili. hoīs nō v̄t ministrari s̄ mi
nistrare. Quia enī homo cecidit p supbiā. p

Calic ē cyph. q̄ calis
dā sumim. portionē.
id ē potū q̄ calefacit
vt vinū. cernitā. me
donēz h̄mōi q̄ calefa
ciūt corp. humanū.
Cyphus de vas q̄ su
mim. potū. quāt cibo
infundit tñ ad molli
ficandū sic ē aq̄ sim
plex. q̄ nō nutrit. s̄ so
liditatē tibi p mēbra
deponat. Hec ē p̄pria
differētia iter cyphū
et calicem

Item calices p̄li sūt
qz t̄ra calidissima ē.
q̄ inuenerūt quoddā
gen. cōtra calozē. qd
grece calicos d̄r. et per
mutationē. i. in a. d̄r.
cū est calicos.

allam vlam redire oportet cū in regione suā
Ad quod significandū dñs papa in p̄cessio
nibus redit per allam vlam ab ea per quas
egressus est.

De zacheo et ceco prius illuminato.
Caplm. CXIII.

Antequā ingrederetur biericho

richo illuminauit cecū vñ. et in
gressus gambulabat biericho. Za
cheus aut p̄nceps publicanor. qz pusillus
erat ascēdit arborē sicomoz vt videret iesum
transēuntē. Sicomorus ficus fatua d̄r. in fo
lijs moro silis. i. alijs similibz ficū. Tñ d̄r q̄
ficomorus. sed altitudine p̄stans. vñ et a la
tins celsa nūcupat. dicit ei iesus. Zachee de
scēde. qz hodie oportet me i domo tua ma
nere. Et descendit et excepit illū gaudēs i do
mū suā. Tūc zachē

dimidiū bonor suo
rūdās pauperibz. di
midū retinuit vt in
de redderet his quos
defraudauerat in q̄
duplū. que i duplū
vel quadruplū resti
tuebant fm legē. sic
sup dicitū ē. Et ait ie
sus. Hodie huic do
mū salus facta est. eo qz ipse zachē filius sit
abraz. fac. scz. nō nat. i. nō fm carnē s̄ fide

De duobus cecis bierichontinis
Caplm. CXV.

Egrediente eo

biericho secuta est eum turba mila
Pauci enī nō audebāt ingredi dolo
rum ppter latrones. Et ecce duo cecī sedebāt
sec. vīa. ex qbz vnus bartime. erat. i. timēti
lius. Qui cū clamarēt. fili dauid mīserere no
strī. et cū increparent vt facerent magis cla
mabāt. Stetit iesus. et illis ad se vocatis re
tigit oculos eor. et cōfestim viderunt et secu
ti sunt eum.

De alabastro vngenti. Caplm. CXVI.

Iesus ergo ante

ser dies pasce venit in bethaniam
sabbato scz ante ramos palmarū q̄
dies sexta erat añ pasce. si numerem. ipm et
diē pasce cū q̄tūor inēposis. et erat i domo

Euangelica

simonis leprosi Simon fuerat leprosus et a dño sanatus. Et tñ ad huc pñtñ nōmē mane bat. sic et adhuc dñ matthe? publican? Vñ tñq; iudeoz venerūt illuc q; pñnerāt ad diē festū. nō pñter iesum tñ: sed vt lazari suscitaretur videret. Cogitauerūt gñ pñcipes sacerdotū vt lazari interficeret. Fecerūt aut ei cenaz et martha ministrabat: et lazari vñ erat discipulū. Qui vt ait Augustin? de verbis dñi cōiūis interrogantib; loca penaz et sedes inferni diligenti narratiōe indicauit. Et ita inferi lōgis spū ignozati: tandē inueniunt pñtore. Maria gñ habebat alabastrum vngenti nardi. l. pyxidē de alabastro plenaz vngento nardi. Sicut ei dicim? cyphū vini cyphū lactis et hñmōs sic dñ. hec habēs alabastrum vngenti. Et est gen? marmoris candidi et plucidi varijs colorib; intertincti. qd icorrupta seruat vngēta. Hardus aut ē fructus aromaticus. crassa radice sed breui nigra et fragili. cypressini odoris: folio perparuo: dñs q; cū cacumina in aristas se spargunt. Pñgmētarij spicas et folia nardi celebrāt vñ ad cōmēdatiōē vngenti ait mare? spicat pñcio. Erat em de nardo indica. Alia em genera nardi villa sūt. Joannes qualitatē expressit dicens. Librā vngenti nardi pistici. l. fidelis. Pisteno em credo: et pistis fides dñ. nlla sc; adulterina admixtione corrupta. Quidā tāmen pisticum dñctuz a loco putant. Fre-

git autem vel aperuit maria alabastrum et effudit vngentum super caput iesu. et etia vñt pedes ei et extersit capillis suis: et dom? impleta ē et odore vngenti. Et q; eadē diē maria fouit pedes dñi vngento: in memoriā hui? rei eo? de sabbato dñs papa dñ mltis erogare pauperib; dñ em pedes dñi sedetis i celo ad huc sūt ambulātes i tra. Cui? largitiōis occupatiōe ea diē nō egredit ad aliquā ecclēsiā cū ceteris diebus qd dragesime stationez faciat ad celebrandā missā. Inde est q; in antiq; gradua

Vel pistici. l. misti dñ spicis et folijs pñfectū qd est pñciosius vt dñcit beda super marcū. Et forte pñctis mixtura sonat: et inde pñctis pñctis.

Legit tñ in qbusdaz sacramētarijs. statio ad scñm petri. Et pñtici vacas: q; non hñ pñtiam antiphonaz ad introitū. s; pñctia na reperitur.

libo legitur i rubrica Sabbatū vacat. q; dñs papa elemosynā dat. Et in romano capitulari euāgelioz. feria. vñ. datur fermētariū pñstio rio lateranēi. Hec moueat te: si ob aliā causam inueneris dictas dñscas vacantes. In dignabatur at iudas scariothes. qñ de pñtito vngento cū posset vendi trecētis denarijs et dari egenis. Erat et alij indigne ferētes et dñcētes. vt qd pñtito hec vngenti facta ē. Isti qd em pñt pauperes indignabatur: qñ forte pñbis iude pñsuasū erat. Judas pño pñt lucrū q; fur erat et loculos dñi habēs q mitterbāt portabat. nō solū ferebat s; asportabat. Habebat ei vxorē et filios. sic scptū ē de eo. Flāt filij ei? orphani: et vxor ei? vidua. Vñ. Uxor ergo et filijs dabat q furabatur. Et ait ill? iesus. Quid molesti estis huic mulieri. Bonū op? opata ē i me: ad sepeliendū me fecit. q. d. Nō ē pñtito: s; officium sepulture. Joannes ait. Sine illaz vt in diē sepulture mee seruet illud. Marc? qñ exponēs hoc ait. Qd habuit. i. qd potuit hoc fecit. pñuit ei vngere cor pñt meū in sepulturā. subaudi. ponendū. q. d. Sine vt faciat vñs duz pñt qd volet facere mortuo: s; nō poterit. Et forte a spūscō l; ne sciens. sic pñcupauit vñtōē sepulture mulier. Tūc dixit iesus opus hñ memorandum vñcūq; pñdicaretur euāgelij hñ. et bene dixit euāgelij hñ. Nō dñ em scpta erat euāgelia.

De maledictione ficus. et sessione super asellum. Ca. CXVII.

Sine antez facto

m ascēdēbat iesus hierosolimā et dñscipuli ei? cū eo. Et cū venisset bethphage q erat vicul? sacerdotū. et i latere mōis oliveti. misit duos de discipulis in castelluz qd ē eos erat. l. hierl; vt adduceret ei asinā et pullū ei? q erat alligati i bñtō. Et si quis cōtradiceret: dicerent dñm his op? hñc. Alina hec dñ fuisse cōis paupib; q pñtia iumēta nō habebāt. Cūq; dñ in ea opat? fuerat pñbulū dabat ei et pullo q pariter ad opa pñmunia nutiebant. Nōdñ em qñq; ascenderat eā et ob ei? ita pñmune obsequiū qd eā dictā subiugale putāt. qñ oim dñio expositā. S; grecū nomē est subiugalis. Alina em latine: grece dñ subiugalis. Et vñtūq; nomē ob eandem causam institutum est. Hoc em iumētū primū insedit hñ et a sedēdo asinū latin? dñxit. et grece subiugale. Vñ aut duo missi fuisse

credunt petrus et philippus ad significandū,
qz ipsi pmi adduxerūt gētes ad iesum. petrus
corneliū et domū ei⁹
philipp⁹ samariā In
h itinere dū ascende
ret hierlm putamus
eū esurisse et accessis
se ad ficū. et cū nō in
uenisset in ea nisi fo
lia et nō fructū: ait, *Quis ampl⁹ ex te exeat
fruct⁹. et statim aruit* Qd tñ in signū synago
ge maledicte et arefacte puerse sez mēdaca
t⁹ fecit iesus. Nō enī qrebat fruct⁹ ex ea cū nō
dum tps ficū erat. qd licet apud mattheuz
legat sequēti die factū. *Ware* qz dīcat alla
die cū exiret a bethania esurijt: putam⁹ reca
pitulādo dictū eē. *Ware* enī narrat h factū
esse aū electionē vendentū de tēplo quā cō
stat dīednīco factā. Nec ob aliud tñ hūc or
dinē marci seqmur nisi qz post mattheū scri
psit. Siue aut matthe⁹ scda fēta dīcat factū
recapitulādo. siue mar⁹ aū electionē pocu
pando. qz de facto non est qstio. de die arbi
trio legētis relinquim⁹. Euntē aū discipu
li fecerūt sicut pcepit illis iesus. Et ponētes
vestimēta sua sup pullū: eū desup sedere fece
runt. *Ware* lucas et ioānes nō dīcūt eū se
disse nisi sup pullū. Zacharias qz ppha dixit
sedēs sup pullū asine. matthe⁹ dīcūt eū sedisse
sup asinā et pullū. Q licet breuis esset via: fie
ri tñ potuit vt primo infēdisset pullo et forte
qz nō dū domit⁹ et lasciu⁹ erat. descēdit et i se
dit asine. q si sup pullū tñ. *Ware* tñ sup
vtrūqz posuit. qz vtrūqz fieri potuit in myste
rio. Q aū h pphetatū fuerat p zachariā dīc
tu su non pgnouerūt discipuli donec glorifica
tus fuit iesus.

Q gloriose susceptus dominus flevit su
per ciuitatem. **Ca. CXVIII.**

Et cū appropin

a quasset iesus ad descēsum montis
olueti: multi descendētū cū eo:
substernebāt vestimēta sua in via. alij cede
bant ramos de arborib⁹ et sternebant in via
Turba aut multa q pueniat ad dīe festum
et pueri et plebecula hierosolymoz tollētes
ramos oliuaz. pcesserūt ei obuiā. Et q pcede
bant et q seqbantur clamabāt. *Osanna filio
dauid* Et *osanna* verbū hebreū: cōpositū
ex corrupto et integro. Q si enī sonat salua

vel saluifica. Anna est interfectio obsecratio
sicut pape ammittāto. Que qz in latino elo
quū nō habet. p ea posuit hieronym⁹ nō ob
secro. Est q osanna qsi osi anna. salua obse
cro. Et est vna dictio vt dīcīm⁹. Vel duo p
clipsim. i. p elisionē. vel p subtractionē vni⁹
lre q est. i. plate. Vel est vna dictio. et pstruit
ita dīcētes. filio dauid osanna. i. salua obse
cro. Ut sunt due dictiōes. et tūc legit ita. dīcē
tes. osanna o fili dauid. Et post cōuertendo
sermonē inter se dīcebāt. *Benedicē* q venit
rex in noīe dñi. subaudi. sūt vel est. et bñdīcē
qd vēr regnū pīs nri dauid. qd. *Bicē* de
quo dictū est. Dabit illi dñs sedē dauid pīs
ei⁹. Et iux puerētes pba ad ipm dīcebant.
Osanna in excelsis. qz licet forte petebāt sub
limitatē regnī tñ. tñ pphēte nesciētes eū
regē celi et angeloz p dīcabāt. Et qdā pphē
orū de turba dīcebāt ei vt increparet discipu
los. Quib⁹ rñdit. *Ni si tacuerint lapides cla
mabūt.* qz in passione his tacentib⁹ p timore
petre scisse clamauerunt eū dñm mundi. Et
vt appropinquauit hierlm flevit sup ciuitatē
dīcēs. Quia si cognouisses et tu. subaudi. fe
res. qz circūdabūt te inimici tui valloz. et non
relinquēt te lapidē sup lapidē. qd. *Si co
gnosceres ruinā tuā futurā: et causam q
abscondita sunt tibi in hac die q ad pacē tibi
fieres.* Q aū illa hierusalē por fundit⁹. enī
sa sit apparet. qz loc⁹ caluarie q tūc erat extra
eā et sepulcrū: inō sunt in ea. Helius ei adria
nus eā penit⁹ eueram reparauit. mutauit
locū et nomē: vocās eā beliam. *Ware* aū
eā pītūrā dīxit dñs. qz cum milu⁹ et bñdō
cognoscāt tps suū: ipa nō pgnouit tps vlti
tatiōis sue. Et cum intrasset vrbē: cōmota ē
vniuersa ciuitas dīcēs. Quis ē hic Turbāt
dīcebāt eē iesum pphētā a nazareth. *Demo
riam* huius pcessionis dñice semel qramis
recolit ecclīa. Egrediuntur enī fideles ciui
tis qsi obuiā dño extra muros ciuitatis. et
vadūt vsqz ad crucē aliquā i q et ramos q
gestant affigētes deponūt. qsi dīceret ecclīa.
Hibi aū absit gloriari nisi in crucē dñi nos
stri iesu chri. *Jo* aū orādo eunt vsqz ad crucē
qz sic ostēditur eis nō esse spandū in qntalib⁹
bet gloria mūdī. qz extrema gaudij luce o
cupat. Pro eadē significatiōe in illa die: gau
dio pcessiōis subdit euāgelīū dñice passio
nis. Forte quia et dñs exultationi inieuit la
mentum suū. et nos processioni passionē

Euangelica

quia passio fuit causa euerfionis p qua flet
uit. Ecclesie qd ille q eadē die dñicāle pces
sione fuit pmissit rectius faciūt. qz nō p ista
illa ē dimittēda. Similiter ille q pōtēstati suo
extra urbē posito in pōdicto loco crucis ei oc
currit et ipō pōlm pcedere in ciuitatē regre
diunt ordinarius faciūt.

De secunda electione ementiū et venden
tium de templo.

Capitulum. CXXIX.

Et intravit iesus

e in tēplū. Deinde oñdit ruinā v
bis p q fteuerat maxime ex sa
cerdotū culpa pcessurā: Sacerdotes enim
auaricie sue pfulētes in portico tēpli hosti
as vdebāt cuiusqz generis: ne venientes de
longinqz nil offerret si hostias psto nō inue
nirēt. Et ne etiā paupes q nihil secū attule
rāt excusationē pterderēt pecunie nō habite
posuerunt ibidē numularios q mutua sub
cautione darēt pecuniā. Sed qz lex nō patie
bat vt a fratribz suis vsuras acciperēt. exco
gitauerūt vt collibitas facerēt. Collibia ei
apd eos dicunt vilia munuscula. vt cicerz. z
vne palle. et pomoz diuersi generis. qñ qd i
numo nō licebat i talibz liceret. Qd phibuit
ezechiēl dices. Usurā z oēm supabūdantiā
nō accipiet. Sic et hodie qdā sub noīe cha
ritatis vsurā palliāt. Et facto flagello de fu
niculis: eijcebat vendētes et emētes cū ho
stias suis de tēplo: et mēlas trapezitarū euer
tit et dicit ne domū pīs sui q erat dom⁹ oīo
nis facerēt speluncā latronum. Nec sinebat
vas aliqd nisi deo dicatū trāsferrī p templū.
Et tradit qdā. qz qdā fulgor radiosus egre
diebat ex oculis ipi⁹: qz territi sacerdotes z le
uite nō poterāt ei resistere. Scdm hoc recte
faciunt q cereas faculas in ecclesijs vēdi nō
pmittūt. nisi forte qz
marie p mysterio fe

De laudibz et qñ ora
tione exhibita die dñi
ca oēs euāgeliste cō
sentiri. electionē pō
eadē die factam mat
theus z lucas tradūt

Barc⁹ pō sequēti die factā tradit. Forte il
lis duobz diebz iterato facta ē. Silt forte eoz
desie laudes sequēti die iterate. qz glosa sup
eozdum dicit sequēti die factas. sup illū locū
vbi agit de agno decima die tollēdo. z ita in

quit nō est oblectio fm bedā de maledictōe
ficulnee quā dicit marcus factā ante electio
nem vendentium. Nam et electio secūda die
facta est: vt habet series marci. Et sic inquit
omnia plana sunt.

De excitatione templi in triduo.

Capitulum. CXX.

Et ammirantes

e pncipes sacerdotū z scribe dixe
rūt ei. Qd signū oñdis nob: qz
hec facis. q. d. Significas ne aliqd h ope iu
sitato. Vel pot⁹. Nō credimus tibi h licere
gōnde nobis signū q credam⁹ tibi hoc lice
re. Et rñdit. Soluite templū hoc z in tribz
diebz excitabo illud. Illi autē dixerūt. Qua
draginta sex annis edificatū est templū hoc:
et in tribz diebz excitabis illud. Ille autē dice
bat de tēplo corpis sui. Salomonicū tem
plum. vij. annis cōpletū est. Secundū autē
templū sub cyro. xxx. annis edificatū ē: sed nō
sup terrā: nisi qntū sacerdotes poterant vsqz
ad medietatē dorsī sup pinnitī. Finitime enim
gentes edificationē impediebāt. Post inter
missuz est opus ad imperiū cambaile. vij. an
nis. z post vno anno sub duobz magis. iterū
vno anno sub dario filio idaspis. Secundo
autē anno regni ei⁹ recepta licētia ab eo i. vij.
annis psummatū est opus. Q legi hūc nu
merum dierum formationi dñici corpis con
gruisse qntum ad distinctionē membroz: nō
ad formationē dictum est. Ab hora em cōce
ptionis simul formata fuerunt oīa membra:
nō p interualla sicut hoīs puri: sed forte etiā
si viderentur. nō ita possent dūtingui vsqz ad
tū temp⁹. Hoc autē

non dicit iesus impe
rando vel consulē
do vel hortando. sed
pdicēdo et est. Sol
uite. i. soluetis.

Templū dñi qd mō
est z bethel dñ. qd edī
ficauerit nescit. Quis
dā autē dicit edifica
tum ab helena post
crucis inuentionem.

Quidā ab eradto: cū de persida triumphās
crucē retulit. Quidam a iustiniāno augusto
Quidam a quodam rege egypti nomine ala
lachibis. id est summi dei.

De duobus minutis vidue.

Capitulum. CXXI.

Et respiciebat oi

e uites qui mitterbāt munera sua i

E 4

Historia

gazophylatius: Phylare grece latine seruare dicit. gaza lingua persica opes. Erat aut arca de iuper foramen habens, posita ad dexteram ingredientium circa altare: in qua mittebat pecunia offerentium ad sartatecta repli restauranda et seruabat. Tunc erat ibi quedam specialis arca in qua soli sacerdotes mittebant donaria sua que vocabatur corbanan. Et erat ibi tertia in qua rex vel princeps tributum mittebat que dicebat musac. Tunc quidam aliter distinguunt quod quicquid legis musac sabbati. Et dicunt in illa arca tamen reponi oblationes solennium dierum, et quia corban vocum sonat, dicunt in corbanan reponi votiuum In gazophylatio aliorum dierum munera et spontanea. Tunc quilibet earum generalis nomine gazophylatium dicebat, et etiam locus in quo erant posite. Unde habet hec locutus est iesus in gazophylatio. In ezechiele quoque thalami sacerdotum dicunt gazophylatia. Uidit autem et quandam viduam paupercula mittentem era minuta duo: quod est quadrans, id est duos creos numulos valentes quarta pre siccis, scilicet obolos quatuor, et dixit eam misisse plus quam octos, quod totum victum miserat: alij pro eo ex superabundanti sibi.

De phariseo et publicano.

Capitulum. CXXII.

Ixit autem ad quosdam quosdam dicitur fidebant tamen iusti, per opibus suis exterioribus et aspernabantur ceteros parabolam de phariseo et publicano. Et intulit, quod omnis qui se exaltat humiliabitur: et qui se humiliat exaltabitur.

Quod dominus pernoctauit in bethania.

Capitulum. CXXIII.

Cum vespera

erat hora rediit in bethaniam ibi mansit. Erat enim diebus docens in templo: noctibus extrinsecus morabatur in bethania.

Et omnis populus mansuebat. Mane properabat ad eum in templo audire eum. Et multi sequebantur eum et curabat eos. Tunc et iohannes ait. Cum esset hierosolymis in pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius videntes signa que faciebat. Si millem curationem refert mattheus canone

et marcus in illius concanonico.

Ideo tota illa septimana penosa dicitur: quia per totam illam labora-

uit dominus recreando, sicut per primas mundi benedictionem ad omnia creando.

De voce patris ad iesum: quam quidam putauerunt tonitruum.

Capitulum. CXXIV.

Enerat autem qui

dam gentiles ut adoraret in die festo dixerunt philippo. Dixerunt

lumen videre iesum. Qui assumpto andrea dixit hoc iesu. Et respondit iesus. Venit hora ut clarificet filius hominis. quod. Plenitudo gentium creditura est, quod tamen post passionem futurum insinuat uir dicens. Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit: ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit multum fructum affert. Et quod grano frumenti se parauit Christus: mors ecclesie ob hoc grano tamen perficere corpus iesu. Et addidit. Qui odit animam suam, et uitam in hoc mundo: in uitam eternam custodit eam. et uiuet eternam. Si quis mihi ministrat me sequetur et in eternum mecum erit. Nunc anima mea turbata est, et quid dicam. Pater saluifica me, et hac hora. Pater clarifica filium tuum. Et venit vox de celo. Et clarificauit et iterum clarificabo. id est clarum genui nec desistam. Vel secundum hominem clarificauit in baptismo et in transfiguratione: clarificabo in resurrectione et ascensione et iudicio. Et dicebant quidam tonitruum factum. Alij quod angelus locutus est. Et ait iesus. Propter vos hec vox facta est. Nunc princeps huius mundi eiicietur foras. id est princeps amatorum mundi perdet potestatem post se non habet. Et ego si exaltatus fuero a terra omnia traham ad meipsum. id est ex omnibus partibus mundi. Et cum intellexisset crucifixione que forte uisualiter ab eis dicebatur exaltatio a terra, quasi opposuerunt ei, quod si exaltaretur: non esset Christus. Audierunt enim ex lege: quod Christus manet in eternum, quod non determinans dixit, quod modicum lumen in eis erat.

Quia cum diabolus habuisset manus trahentes impellere, trahere amisit, impellente huius. Huius significat quod dicitur conne: qui cum aliquo tribus diebus in ascensione porrat ante processione, in secundo die sequitur.

De filio qui se negauit iterum in vineam et iuxta.

Capitulum. CXXV.

Euangelica

T cum vespera

e facta esset redibat in bethaniā, et iterū rediēs diluculo tertij sabba-
ti in tēplū docebat pplm. Et accesserūt ad eū
pncipes sacerdotū dicētes. In q̄ p̄tate h̄ fa-
cis qd. Quid est qd̄ cū eis de tēplo q̄s vis:
cū sis ostiari? et doces nobis incōsultis. Je-
sus autē oppositionē tradidit oppositioni: nō
solutionē. Interrogo et ego vos. Baptism⁹
ioānis ex dō erat an ex hoibz. qd. Quid cer-
tum est qd̄ ex deo debetis credere ioāni de
p̄tate mea. Qd̄ qd̄ dixit se nescire qd̄ tū scie-
bāt. noluit eis ap̄ire de se veritatē. Q̄ at ape-
rienda erat veritas alijs et nō ipsi. et q̄re in-
dicauit p̄ parabolā duoz filioz. quozū vni
dixit p̄: vade in vineā. et rūdīt. nolo. tū post
iuit. Dixitq̄ alijs p̄: vade i vineā. q̄ ait. vado
et nō iuit. Et cū q̄sisset tēl⁹. q̄s eoz fecerit vo-
luntatē p̄s: dixerūt. Nonissim⁹ tergiversan-
do. nolētes dicere veritatē. Veteres codices
habent. Prim⁹. Intelligentes pro ip̄is dicitū
Q̄n̄ iesus subdit. Publicani et meretrices p̄-
cedent vos in regno dei.

De cultoribus vinee sanguinarijs.

Caplm. CXXVI.

Terū proposuit

i eis parabolā d̄ p̄familiā q̄ plā-
tauit vineā: et locauit eā agricolis
Qui missos suos ad recipiendū fruct⁹ occi-
derūt. sicut et alā ferrauerūt. ezechielē tractū
p̄ aspera excerebrauerūt. multos lapidauē-
runt. Et mittēs pater filiū ait. Forsitan vere-
bunt filiū meū. Dicamus arro et eunomio.
Ecce pater d̄ igno-
rare. et q̄d qd̄ p̄ patre
rūderint. h̄ intelligāt
p̄ filio. q̄ se dicit igno-
rare cōsummatiōis
diē. Quē cū vidisset
agricole dixerūt. Hic
est heres. qz sacerdo

Uidetur p̄ ignorare
rei euentū. Forte d̄
p̄ ignorare qd̄ facit
nos ignorare. et face-
re quod facit nos fa-
cere.

tes sciuerūt illū venisse. Cui pater dixit. Da-
bo tibi gentes hereditatē tuā: et apprehēsū
filiū eiecērunt. Quid ḡ illis faciet dñs vinee.
Et dixerunt fm̄ lucā. Absit. Intelligentes qd̄
messiā occiderēt. Barthe⁹ dicit eos dixisse.
Valios male p̄det et vineā suā locabit alijs
agricolis. Hoc autē nō dixerūt voce: s̄ in cō-
scientia. Q̄ autē iudei h̄ facturi erant p̄bauit

dñs. qz sic p̄phetatū erat tibi. Lapidē quē res
probauerūt edificātes zc.

De lapide angulari. Capl. CXXVII.

D litterā tradi-

a tur fuisse parat⁹ lapis ad templi
edificiū. nec tū p̄grue i eo poni
potuit donec p̄sumato ope i angulo sursum
positus ē ita p̄grue q̄ miraret oēs. nec p̄ter si-
gnificationē factū intelligeret. Hic ē ch̄s q̄ fū-
damētū est ita qd̄ structure supeminet. Qd̄ cū
audissent sacerdotes et pharisaei voluerūt eū
tenere: sed timuerunt turbas.

De inuitatis ad nuptias. et nō habēte ves-
tem nuptiālē. Caplm. CXXVIII.

T dixit eis iteū

e in pabolis. Sile factū est regnū
celoz regi q̄ fecit nuptias filio suo
q̄ cū iterato mississet ad inuitatos vt venirēt. et
excusantes se noluisse venire: misit suos su-
os vt vnde cūq̄ vocaret. p̄nūlas. Et iduce-
rūt bonos et malos: debiles et claudos. Debi-
litas ei corp̄is neminē excludit a regno. imo
sepe q̄si cōpellit. Et itrauit rex vt videret dis-
cubentes. qd̄ erit cū venerit ad iudiciū. To-
ta ei trinitas iudicabit. i. reddet p̄ meritis. Et q̄
inueniet i eccl̄ia sine veste nuptiali. i. charita-
te. mitter i tenebras exteriores. i. localit̄ extra
ip̄m positas. qz habuit i seip̄o interiores. P̄o-
terā dicit d̄ tenebris mētis: q̄s qd̄ h̄nt iterio-
res. i. eccl̄ia Alij exteriores extra eccl̄iaz. i. vt
ifideles et heretici. Tūc ḡ exteri⁹ p̄icient ma-
li eccl̄iastici vt habeāt p̄e cū infidelibz.

De herodiani et tributo reddendo.

Caplm. CXXIX.

Tunc inierūt pha-

e risēi cōciliū vt caperent iesum in
fm̄oe: et miserūt discipulos suos cū
herodiani. Venerat em̄ herodes tetrarcha
ad diē festū et gētilis milites secū adduxerat
Vel de artibz militibz herodis ascalonite ad
huc superat isti. q̄ veniētes ad iesum dixerūt
Licet dari cēsum cesari an nō? Jā ei dubita-
tio erat int̄ iudcos de tributo reddēdo. Pro
q̄ etiā post rhomanū insurrexerūt i eos. Et ait
iesus. Quid me tētatis o hypocrite. Quidā
te mibi numisma cēsus. Numisma ē inscriptio
in numo. q̄ etiā moneta d̄. p̄ quam numi d̄s
cernunt. Hic autē p̄ ip̄o numo ponit. Et est

Ostendite mihi nummum q̄ p censu capitis dat. Dumq; q̄lisset d̄ imagine cui⁹ esset. ⁊ dī xissent. cesar. ⁊ verberij sez. Intulit. Reddite q̄ q̄ sunt cesari. cesari. tributa sez cōia. ⁊ q̄ sūt dī do sez p̄micias. decimas. ⁊ oblationes

De septemvira muliere.

Caplin. CXXX.

Illā die acces

i serūt saducei q̄ resurrectōz nō cre dētes suggillabāt phariseos. q̄rē tes de septēvira muliere cui⁹ esset in iudicio Qd̄ v̄l ipi p̄fingerāt q̄ erat possibile v̄l in re forte euenerat Qui cū eandē q̄stionē p̄posuiss sent iēsu. n̄ dīc In resurrectiōe nō nubēt mulieres nec nubent viri ab eis. i. non ducēt. q̄ hoies imortales nō egebunt p̄pagatiōe ⁊ est greco idiomate dictū nubent Futurā autē re surrectionē p̄bauit ex p̄bis dñi q̄ dixit moysi in rubo Ego sum de⁹ abraā. ⁊ de⁹ isaac. ⁊ de us iacob q̄ isti p̄phetas nō recipiebāt. eundē tibo eorū testimonijs nō potuit v̄l p̄tra eos Est autē p̄batio talis. Ipi putabāt aīas iteri re cū corporibz Hac autē auctoritate p̄batur aīas viuere post corpa Alio q̄n si hō mort ens penit i nihili redigēt. tūc dixit de⁹ sede um esse nihili. Vanitibz q̄ aīab post mortē colligi p̄t. q̄ corpa resurgēt. v̄l cū eis recipi ant aīe qd̄ cum eis meruerūt. Alioquin fru stra incorporant.

De mandato primo et secundo in lege. ⁊ sauciato a latronibus.

Caplin. CXXXI.

Pharisei autē vi

p dētes: q̄ silentiū ip̄os uisisset sadu ceis puenērt i vnum. Et accessit vn⁹ legis doctor tentās eū dīcēs. Magister qd̄ est mandatū magnū in lege. Et ait iēsus Audi isrl: dñs de⁹ tu⁹ vnus ē. Hoc nō est d̄ mādato. sed postēdit de q̄ datū ē qd̄ tale est. Diliges dñm deū tuū ex toto corde tuo. ⁊ ex tota aīa tua. ⁊ ex tota mēte tua. Secunduz autē file est hūic. Diliges primū tuū sic te spm De re simili deo. s̄ secundū est mādātū. Hō em̄ imago dei ē. Et r̄ndit scriba. In veritate dixisti. et s̄ ē malus oībz holocaustomatibz. Pater inter phariseos ⁊ scribas fuisse q̄stio nem. Quidā em̄ opa legis p̄ferebāt dilectio nē. Alij ecōtra: eo q̄ ante legē plures placue rūt deo p̄ dilectionē sine oī sacrificio Primū

aut ⁊ secundū mandatū dīcēs. q̄stū ad ea de q̄bz mandāt. Qui iēsus ait Hoc facit vīnes. Ille volēs iustificare seipm ait ad iēsum. Et q̄s ē me⁹ prim⁹ Qui iēsus ondīc: oēm miscōiaz fa cientē esse primū ⁊ specialitē ipm dei filiū. p̄ ponens parabolā sauciati: q̄ incidit in latro nes. Nec distabat hec parabola multuz a re facta. q̄ in illo deserto sepe latrones sangui nē fundebāt. Vñ ⁊ domū qd̄ est sanguine sonat vocabat. Erat autē oīs popul⁹ suspen sus ⁊ audiens iēsum.

De cōfutatione phariseoz p̄ auctoritatem dauid.

Caplin. CXXXII.

Ingregatis

c terrogauit eos iēsus Quid vobis videt̄ d̄ chio cui⁹ fili⁹ ē. Dicunt ei Dauid. Et ait illis. Quō ergo dauid vocat eū dñm suū dīcēs. Dixit dñs dño meo. sede a dext̄is meis. Si dauid vocat eū dñm quō fili⁹ ē? ē. q. d. Vos putat̄ chīm futurū p̄m hoīem. q̄ q̄n erat dauid: nō dū erat chis Rec ḡ erat dñs dauid. Vtētus est ḡ dauid ⁊ p̄ perā locutus est. Pot⁹ em̄ p̄es sūt ⁊ dīcunt dñi filioz q̄ filij parētū. Iudei somniāt hūc psalmū scriptū in p̄sona eliez̄ q̄ post cedem q̄ngz regū ait. Dixit dñs dño meo: sede a dex tris meis. sed seq̄ntia psalmi nō p̄currūt.

De doctoribz pharisaicis audiedis nō im tandis.

Caplin. CXXXIII.

Hinc locutus est

t iēsus ad turbas ⁊ discipulos. Sup cathedrā moysi sederunt scribe ⁊ pharisei. Que dīcūt facite: q̄ faciūt nolite fa cere. Nō scitificat loc⁹ hoīem: s̄ hō locū. Nō oīs sacerdos sanctus: s̄ oīs sc̄us sacerdos Doctrinā accipiam⁹: n̄ mores. Ap̄to herbe necessarie nō sunt: sed flores. Et addidit. Di latant phylateria sua: et magnificāt fimbri as q̄bz appendebāt spinas quaz punctio nes legis iugiter recordarent. qd̄ supra exposuiss est. ⁊ amāt vocari rabbi. Vos autē nolite vo care vob sup terrā. Vñ ē em̄ p̄i vester q̄ i cel̄ est. Nō p̄hibet dñs doctrinā sup cathe drā. nec salutationes i foro. nec noīa in gr̄i l patris. s̄ ambitionē ⁊ vanā gloriā.

A phylaxe qd̄ ē fua re. ⁊ torac qd̄ est lea Rotulū ei habebant appendentē collo vñ

Euangelica

brachio i q̄ septa erat. p̄cepta leḡs. v̄l phylacteria dicit̄ a phylaxe z terlon qd̄ est rotū dū et appellat̄ phylacteria pyxides in q̄b̄ res ponebatur extremitates reliquiar̄ vt digiti vel alind.

Quib̄ debetur ve eternum.

Caplm. CXXXIII.

Ostendendū

a aut̄ q̄ i phariseis doceat cauenda subdit. **Ue vob̄ q̄ diligitis p̄mas cathedras. Ue vob̄ pharisei hypocrite q̄ fer**

is clauē scie. z claudis regnū celoz̄ añ hoies. Ue vob̄ q̄ deuoratis domos viduar̄. ve vob̄ bis q̄ circūitis mare z aridā vt faciatis vnū p̄selū. Salique gen

tilem aduenā trahatis ad iudaismū z facitis eni gebene filiū duplo q̄ vob̄. q̄z res dicit̄ ad v̄mstrū petoz̄ ē q̄ añ q̄z preuaricatos. Ue vob̄ q̄ dicit̄ q̄ iurat p̄ tēplū n̄h̄l ē. q̄nt̄ at̄ i auro tēplū d̄z.

Qui p̄ altare n̄h̄l ē. q̄ i re oblata sup̄ illd̄. d̄z. Sacerdotes vt iustaret̄ p̄lm̄ ad imolandū dicebāt dāta sibi z oblata sanctiora eē ip̄o tēplo z altari. Dñs d̄i

est ecōtra. q̄z tēplū z altare sanctificabāt̄ eis. Oblata q̄z dō dicata erāt. oblata ip̄o neq̄z sanctificabāt̄ illa.

Adhuc mlti eodē vicio laborāt q̄ putāt matius cēlurare p̄ euāgelii q̄ p̄ deū. Ue vob̄ q̄ decimatis oē olus z relinq̄tis m̄scōiāz z iudiciū. Hoc p̄bū decimatis dubiū ē. Nā z q̄ ac

cipit̄ q̄ dat decimare d̄z. Pharisei aut̄ iō olei decimas dabāt vt diceret̄. quō al̄s n̄ dat q̄ bas dare nō negligūt. Leuite at̄ adeo exigit̄ decimas q̄ et̄ā olez̄. Itē ve vob̄ duces cē

ti q̄ colātes culicē. trāsglutis camelū. Per sili tudinē lac̄s qd̄ colat̄ dictū ē. Et p̄ referri ad p̄dicta sic. Minima sic culicē diligēter inq̄rit̄. vt decimas. maiora sc̄z m̄scōiāz z iudiciūz abscondit̄. vt qd̄ glutit̄ abscondit̄. Ut ad id qd̄ dictū est. duces cecit̄. trahit̄. ita Minora p̄cā

subditoz̄ diligent̄ arguit̄. p̄ncip̄s aut̄ z d̄s simlādō trāsit̄. Itē. ve vob̄ q̄ siles estis se pulcris d̄albat̄ q̄ plena sēt̄ oi spurcicia. Itē. Ue vob̄ q̄ edificatis sepulcrapphar̄. z dānat̄

p̄res v̄os q̄ eos occiderūt. Benimīna vspez rariū. vos implete mēsurā patrū v̄roz̄. Un̄ d̄t ad vos sapiā dei. Mittā ad vos sap̄tētes et scribas z ex illis occidet̄ z crucifigetis et flagellabit̄s i synagogis v̄ris. Hic p̄t̄ hereticū mētr̄i q̄ d̄c̄ aliū deū cēphaz̄. z aliū noui testamēt̄i. Ut veniat sup̄ vob̄. i. sup̄ ecclēsiā malignantiū ois sanguis iust̄. i. v̄lto iustoz̄ a sanguine abel iusti vsq̄ ad sanguinē zachar̄ie filie barachie. quem occidistis inter tēplum z altare.

De zacharia filio barachie.

Caplm. CXXXV.

Aut̄ de v̄n decimo

vel d̄ p̄c̄ iōānis dicat̄ q̄ fuerit occisus i tēplo. nō leḡit̄ p̄ d̄t̄ q̄ d̄c̄t̄

de filio ioiade sacerdot̄s quē iōas occidit̄. vt leḡit̄ in libro regū. Et forte p̄r̄ cr̄ cognoscat̄ est barachias. v̄l p̄ nois̄ interpretatiōe positiū est. Barachias enī b̄ndict̄ dñi interpretat̄. Et est filij barachie. i. b̄ndicti dñi. In euāgelio nazareoz̄ leḡit̄ ioiade. Pastore aut̄ ouīū z sacerdotē t̄m̄ cōmemorauit̄ iesus vt duo hoīm genera notaret̄. sub

ditos z platos. Nul li enī generi p̄c̄t̄ p̄a na generatio.

Nazare? sonat sc̄t̄is vel. flores vel germī nās. z dicebāt nazare rei q̄ ex voto obligat̄ bāt se sanctimoniesq̄ ad certū t̄ps. vel iugt̄ ter vt samuel. z nouacula nō trāsbāt sup̄ caput̄ eoz̄. Un̄ ch̄is z apl̄i de pingūt̄ crinī. n̄ in re sed in sanctitate. Ch̄is t̄m̄ dicebāt nazareus a nazareth. z nazare? nō a loco s̄ a sanctitate. Primi itaq̄ discip̄li ch̄i nazaret dicebant̄ q̄ euāgeliiū scripserūt. s̄ eccl̄ia q̄ tuoz̄ t̄m̄ recepit̄. Cūq̄ ita p̄mo vocarent̄ Nazaret postea vocati sūt sequētes ch̄m̄ Discipulī. postea insinūte petro a ch̄io Ch̄iani

De cōmīnatione euerfionis hierusalē.

Caplm. CXXXVI.

Q̄ conuertēs

e. salē at̄. Quoties volui congregare filios tuos z noluit̄. i. q̄nt̄es fili/

os tuos volūtate mea congregavi te nolente z ingrato feci. Ecce relinquet̄ vob̄ dom̄ v̄ia def̄ta. Dico enī vob̄. nō videbit̄ me amodo donec dicat̄. B̄ndict̄ q̄ venit in noīe dñi. i. ab h̄ t̄pe passiōis nō videbit̄ filiiū hoīs donec ad iudiciū. vbi videbit̄ me venientē i gloria

dominatis: et fideles magnificabit me. Etiam
cecitate eorum usque tunc duratura predicabitur.

De signis euerfionis et aduentus sui,
Capitulum. CXXXVII.

Ec locutus abiit, et
abscon-

b dit se ab eis et multis ex principibus
crediderunt in eum: sed propter phari-
seos non perfitebantur. Cumque egredere de templo
accesserunt ad eum discipuli eius: ostendentes edificia
quod edificata essent super fundamenta lapideorum. Et
dixit illis: Audierat ab eo de euerfione vrbis
vnde volebat etiam audire de templo euerfione: quia
videbat eis quod nec caput nec eueri posset. Et
ait illis: Veniet dies in quo non relinquet hic
lapis super lapidem qui non destruetur. Et cum sederet
in monte oliueti super templum

accesserunt discipuli se-
creti, et querebant ab eo
signum euerfionis hierusalem
et signum sui aduentus. Et di-
xit eis quodam propheta aduen-
turus fuit, quodam propheta euer-
sionis, quodam contra vtrius-
que. Premonuit autem
fideles ne seducantur, cum
audirent multos dices

tes se esse christos. Non
enim venit? nisi prece-
dat signum quod predicat. Pre-
misit autem contra seque-
ntes seditiones gentis
et pestilentias, fames, terremotus pro loca, terrores
que de celo persecutiones sanctorum. An namque euer-
sionem iudee elementa sua vindicabunt autorem
Postea posuit proprium signum destructionis.

Proprium signum euerfionis.

Ca. CXXXVIII.

Im videri tis abo-

c onem desolationis que dicta est a
daniele, stantem in loco sancto, id est
imaginem abominabilem: que signum erit desola-
tionis positam in templo. De imagine tybe-
rij quam pilatus po-
suit in templo quidam
hoc exponunt, sed hoc
tam factum fuerat. Si
dicatur de imagine gaj
de qua post dicemus,
hoc de vicino futu-

Legitur de pilato quod
hierusalem ventis sta-
tuam cesaris ignoran-
tibus iudeis in tem-
plo posuit. Tandem
videns constantiam iu-

rum erat, infra sex an-
nos decem, et xxxij.
annis ante euerfionem
hierusalem. Non er-
go congrue dictum est
pro signo eius. Sed
euerfiam hierusalem per

Titum. Adrianus statuam suam posuit vbi arca
steterat, quia vestigia ciuitatis adhuc quidam ma-
nebant, et iudei qui latentes vndeque remane-
rant, quousque ad locum sanctum redibat: et iterum mul-
tiplicati amouerunt statuam. Ob hoc adrianus appo-
suit manum extremam et fundit euerit vrbem:
et edificauit neque iudeorum remaneret in terra illa.
Et de hac vltima euerfione videtur subdere Lu-
cas dicens, Et captiui ducent in oves gentes.

De impedimento fuge.

Capitulum. CXXXIX.

Im aut videri

c tis ab exercitu circumdari hierusalem
tunc quando in iudea sunt fugientes in montes
Ecclesiastica historia narrat: Fideles qui erant
in iudea aduentibus romanis: fugisse in pellam
ciuitatem ammonitione angeli. Orate autem ne fiat
fuga via hyeme vel sabbato, sed ad terram non vi-
detur dictum de hyeme. Terra enim illa accommoda-
rior videtur fuge in hyeme quam in sermore estatis. De
sabbato stare poterat, quia secundum legem ultra mille pas-
sus non licebat eis progredi in sabbato. Sed quia
iesus iam terminauerat obfuantiam sabbatorum
te vtriusque in mysterio dicit. Nisi hyeme propter
bet aeris asperitatem dicam? quia hyemis nomine
asperitatem sonat.

Propria signa aduentus iudicii.

Capitulum. CXL.

Ultimo posuit ie

v sus signum aduentus iudicii. Erunt
tribulatio magis quam non fuit ab initio mundi, et
erunt signi sole et luna et stellis et in terris pestis et
tremor et confusio sonitus maris et fluctus arefactio
hominum pro timore, et nisi
breuiati fuissent, hoc pro-
scitum a deo breues dies
illi non fieret salua ovis
caro, larva aut nullus
posset sustinere pressu-
ras et patientiam sal-
uari. Et nota breuiter dominum quedam signa iu-
dicii tetigisse,

Euangelica

De signis quidecim dier ante iudicium
Caplm. CXLII.

Jeronymus au-
tez

b in annalibz hebreoz inuenit sig-
xv. dier ante die iudicij. sz vtru

Primi futuri sint dies illi an interpolati: no
expresit. Prima die eriget se mare. xl. cubit
sup altitudinē montū stans in loco suo qñ
muris. Secūda tantū descendet vt vsq pos-
set videri. Tertia marine belue apparētes su-
per mare: dabūt rugit vsq ad celū. Quarta
ardebit mare z aq. Quinta herbe z arbores
dabūt rosē sanguineū. Sexta ruēt edificia.
Septima petre adinuicē collident. Octaua
fiet generalis terremotus. Nona equabitur
terra. Decima eribunt hoies de caernis: z
sbūvelut amentes: nec poterūt mutuo loq.
Undecima surgent ossa mortuoz: z stabūt
sup sepulcra. Duodecima cadent stelle. Tre-
decima morient viuentes: vt cū mortuis re-
surgant. Quartadecima ardebit celū z terra.
Quintadecima fiet celū nouū z terra noua:
z relurget omīs. Et addidit iesus. Sicut ful-
gur erit ab oriente z pareat vsq in occidentē:
sic erit aduent⁹ filij hoīs: subitus scz z coru-
scus: z tūc apparebit signū filij hoīs in celo.
Id est in aere sup a locū vnde ascendit: z añ
cū erit instrumēta mortis sue qñ verilla trīs
vmpil. erit clauī. lācea. z i carne e⁹ videbūt
clauitēs: vt videāt

i quē pupugerūt: z i
valle iofaphat iudis
cabit oīs hō ange-
lis z gregatibz eos.

Flora qd: iudicium
futurum in valle iof-
phat. Sz nota q: tūc
nō erit vallis: qz qto
decimo die eqbit ter-

ra: sed illū locum erit. Vel forte ppter in-
terpationem hui⁹ noīs iofaphat: interptraf
em iudicium. Vallis ergo iofaphat humilita-
tatem iudicij sonat.

Q solus pater nouit die iudicij: z de vno
assumpto z altero relicto. Ca. CXLIII.

Unc subdidit ie

t sus generalē amonitōez. Attēdit
te ne grauent corda vĩa curis h⁹
seclī ne supuentat i vos dies illa repētina: sic
in dieb⁹ noe z loth repentīn⁹ interit⁹ tulit nez
scientes. De die aut illa z hora nemo scit ne
qz fil⁹: neqz angelus nisi solus pz. Hic excla-
mat arrius. Nō sunt eqles q nouit z q igno-

rat. Hieronym⁹ rñdit in mīnorī brenario su-
per psalmos. Humanitas filij dē se ignora-
re finē mūdī. Qd gregori⁹ in registro qñ ex-
ponē ait. Nouit vñgenit⁹ del. hora iudicij:
sz nō ex natura humanitatis. Tñ etiā sic ex-
ponit. Non nouit: subaudi nobis. quib⁹ ex-
pedit incertos esse: vt sic vñam⁹ qñ in procl-
mo iudicandi. Vel fili⁹ hic dō adoptōe Tūc
duo erūt in agro. l. platoz quidaz boni quis
dam mali. Unus assumeret. l. vt rapier obulā
chīo in aera: z alter relinqueret. l. nō assumeret.
Due molentes i vñū: vñā assumeret: z altera
relinqueret. Qd de pūgatis dictū est q sūt in
rota h⁹ mūdī Duo in lecto: vñ⁹ assumeret: z al-
ter relinqueret. Qd de pteplariis siue specu-
latiis intelligit. Et dicit et. Vbi dñe. s. as-
sument. Et rñdit. Vbiqz fuerit corpus: il-
luc cōgregabunt z aquile. l. vbi erit dñs in
corpore cōgregabunt aquile. id est sancti re-
surgendo innouati.

De vigilia sanctoris z decem virginibz.
Caplm. CXLIII.

Interim autem

i erit fili⁹ hoīs sicut hō q pegre p-
fectus: relīqt domū suā: z dans
culqz seruoꝝ suoz opus suū: sanctori pcepit
vt vigilet. Vigilare q aplis z apostolicis vñ-
ris incūbit. Vigilare sup se z sup gregē etiā
culqz fidelī p modulo suo. Tūc filie erit rez
gnū celoz decē virginibz. l. tūc sepabunt fa-
tū a prudētibz. Vedia aut nocte clamor fa-
ctus ē: ecce spōsus venit exite obulā ei. Tra-
ditio hebreoz habet chīm media nocte ven-
turū ad modū egypti qñ pasca celebratū est
Quidā etiāz scōꝝ hocipm opīnant: qz sicut
nocte nat⁹ ē in mūdū z nocte venit ab infer⁹:
ita z nocte veniet ad iudiciū. Vñ quidā dñs
cunt fuisse aploꝝ traditōne in vigilia pasce.
nō dimittī plm ab ecclia ante pfundam no-
ctem: vt qī expectent aduentū dñi: z dicūt ho-
ram illā noctis qñqz: imo sepi⁹ diem dici p
coruscatione venientis: vt typice: p manifesta-
tione cordiū. Alij aut qd dubium dñs nō
diffinientes exponunt. Vedia nocte. l. nul-
lo sciente.

De cōmendatione talentoz z decē mñs.
Caplm. CXLIII.

Item addidit

e pficiētes q dedit suis suis talēta
para-
bolaz
f

alij qñq. alij duo. alij vñ. Et cōmendatis
his q duplicauerūt talēra: reprobato viro pi
gro q abicōdit suū ait. Omī habenti dabit.
Nō habenti at: qd viderē habere auferet ab
eo. i. habenti eo mō q debet habere: vt scz eo
bñ vñat. De eodē qz addidit pabolā de rege
q abijt i regione lōginquā accipe sibi regnū
z reuert. z dedit suis suis decē mnas: z ait.
Negociamini dum venio. Vñ fm grecos
xl. centū drachmis appendit. In reditu ei ac
cessit pñ: z ait. Dñe mna tua. x. mnas ad qñ
uit. Cui dñs. Eris
ptātem hñs sup. x. **V**ocatio fuit ē cano
ciuitates. qñ dñ. Pro nica electio epī. mna
paruis meritis reci dat ei qñ q impofuit
pletis insperata. ei man: dat ei textuz
euāgelij: z dñ. **V**ade

pñca: z ipe cū pmo ingredit ciuitatē suam:
euāgelij pñfert i pectore: qñ negociator mñā
suā ostendēs. In qbusdaz ecclēs ihs cū dat ei
archiepiscopus virgā dñ. **V**ade pñca: z ille
statim benedixit pñm: in q signat q moyses
cum virga missus est in egyptum.

De ventilatōe aree. **Ca. CLXV.**

In autē bene

crit filij hoīs in malestate sua: z
omīs angeli cū eo: testes futuri
actū hūanoz: tūc sepabunt boni a malis: z
statuent boni ad dexterā. i. ponent i eternita
tē mali ad sinistrā. i. recipiet q meruerūt eligē
do sinistrā. Et tunc cōmemorabit iudex ser
opa miscōie: q sunt pascere esurientē: potare
sitietē: colligere hospite: vestire nudū: visita
re infirmū: pñolari vinculatū. Septimū le
git i Tobia: sepelire mortuū. Et nō aliō erit
hec cōmemoratio: nisi qz omīs scient merita
sua. p qbz saluabūt aut dñabūt. Et ibūt bi
in supplicij eternū: illi aut in vñā eternā.

Opiniones de igne eterno. **Ca. CLXVI.**

Ignis eterno

dicunt. Quis modū sit z in q mūdī
parte futur? sit neminē scire arbit
roz: nisi p reuelationē. q. d. **V**n? est gehēne
ignis: sed nō vñ mō omēs cruciās. Sicut
ardorē solis nō oēs equaliter sentiūt: sic cū il
le ignis equalr ardeat: nō equalr sentiet. Bre
gorius in Job. Vñ mō gehēne ignis cor
pore? est: nec lignis nutrit: nec succensioe in
diger: z ē inextingibilis a deo. creat? ab ori

gine mūdī. **I**dē. **V**ltre flamma vñtoz cre
mationē habet: lumē nō habet: ad pñolatioz
nō lucet: vt ei magis torqueat ad aliqd lucē
Nā reprobi se visuri sūt in inferno: vt magis
doleant: qz z dñes lazaz vidit. In libro m
pñosticoz de pñis augustini sic legit. **E**st vt
ait Augustin? inferoz substantia incorporea.
Et ideo merito qñt: vñ sub terris dicant ē
inferi: si corpalia loca nō sūt: z vñ dicant infe
ri: si sub terris nō sūt. **S**z idē doctor dñ. **I**deo
sub terris dicunt inferi: qz pgruēter in spū cor
poraliū: rez similitudines sic monstrant. vt qd
defunctorz aie corpis amore peccauerūt: ad
illas corpaliū rerū similitudines exhibeant: q
bus carne mortui solēt sub terra condi. **P**ñ
nulli ex hac snia Augustini sentiūt q vñtū
qz peccator fuerit: ibi elementa cruciabūt ei
z in corpe suo: z ex locis adiacentib. **E**st em
pbabile vt aia q sua spōte sumit a carne for
mentū peccandi: nolens ab eadē recipiat fo
mentū cruciat. **Q**ui merito infernalis z sub
terra ē dñ. qz aie p lapsū terrene voluptatis
eū incurrit. **A**ug? dñ ciuitate dei. **C**ur nō di
cam? in corporeos spūs posse pena corpalis
ignis affligi. **I**dē **I**gnis corpalis demōes
cruciat bi hoīs **D**icro. i. epla ad ephefios.
Infernū sub terra esse nemo ambigat.

De pasca z diuersis acceptiōibz hñ? no
minis. **Caplm. CLXVII.**

Cū cōsummas

eset iesus finones hos: ait discipu
lis suis **S**ctis qz post biduū pa
sca fiet: z filij hoīs tradet vt crucifigat. **H**ec
ei tertia feria dixerat: z i qñta feria ad vesper
ram pasca iminebat: qñtadecima luna post
vernale eqñociū. **A**mbrosius dñ hñ nomen
pasca grecū esse: z sonare passionē. **F**loren
tino hebreū phase sonare trāsitiū. **A**ug? pñ dñ
hebreū esse nō grecū: z sonare trāsitiū: oportet
tunc m pcurrere in hñ noie pgruētiā virtutis
lingue. **Q**ui em patif: grece pasch dñ: vñ pa
sca passio putat: sed in syra lingua trāsitiū so
nat. **Q**uare aut trāsitiū dicat hora illa: super
erodū est. **D**eclinat aut pasca pasce vel pas
scatis. z ē equocu ad tria. **V**el pñ em q imo
labat agnus dicebat pasca sicut hñ. **P**ost biduū
pasca fiet. **E**t tota dies pcedens horam
illā: nec pasca dicebat: nec solēnis erat. **D**icit
etiā pasca agnus: vt ibi. **U**bi vis parem? ubi
bi comedere pasca **E**t apls. **C**hrī? imolat?

Euangelica

est pasca nostrū. Sequebant septē dies azy-
moz: quoz p̄mus et vltimus solennes erāt
medij nō adeo: sed hī septem qñq; vocaban-
tur pasca: vt ibi. Non introierūt p̄torium
ne contaminarent sed comederent pasca, id est
mūdi comederent in pasca, vel azyma vocat
pasca: qz his dieb; vsus erat eoz. Nec mīz
si dies azymoz dicebant pasca: cum et pasca
dicatur dies azymorum: vt ibi. Festus dies
azymoz qui dicitur pasca.

Qua die et quō iudas vendidit dominū,
Caplm. CXLVIII.

Tunc scz quar-

ta feria p̄ncipes sacerdotū viden-
tes iesum abisse et dixisse: nō vide-
bitis me amodo: cōgregati sunt cum senio-
ribus populi in atriu; calp̄be: et querebant
eū vt tenerent et occiderent: non tñ in die fes-
to: ne forte tumultus fieret in p̄plo. Audies
autē eos iudas congregatos: abiit et pepigit
cum eis de iesu tradendo: p. xxx. argenteis.
Forte quia cū audierat dominū tertā die
mortuū: et putauit eum in morte detineri:
morte imminente sibi lucratiūā fieri voluit,
et cōinde q̄rebat op̄-

portunitatē tradēdi
eum sine turbis Illi
triginta denarij vale-
bant trecentos vsua-
les: et ita volebat iu-
das recōpensare vn-
genti p̄ditionem.

huius venditiōis p̄ totum annū in ieiunijs
penitentialib; hec feria scdm locū habet p̄
sextam feriam: p̄prium euangelium et p̄p̄iam
epistolam sepe habet cum iterari debeat do-
minica per totam hebdomadā De missa em̄
crucis feria sexta inuentū est. Similiter de
missa angeloz feria secunda.

De cena dñi.

Ca. CXLIX.

Prima autez die

azymoz, hea die in cui; vespera
agnus erat imolandus et edendus cum
azyms. dixerūt discipuli ad iesum. Vbi vis
parem tibi comedere pasca Et rēdit. Ite in
ciuitatē et occurret vob; hō amphorā aq; por-
tans. Quocūq; introierit: querite a dño do-
mus locū ad p̄parandum: et ostendet vobis

cenaculū grande: et ibi parate. In superiori
p̄te domus faciebāt palestini cenacula: infē-
rius autē cubicula. Qd̄ Marcus dicit lagenā.
Lucas amphorā. vñ expressit gen̄ vasis al-
ter modū. Ante diem ḡ festum pasce ve-
spere facto venit iesus et discubuit cū xij. dñs
sc̄ipulis suis: et ait Desiderio desideravi hoc
pasca māducare vobiscū anteq; patiar Ver-
ba ioannis ministrauerūt grecis fom̄tē er-
roris. Dicunt em̄ in parascene lunam fuisse
quartādecimā: et ita
in vespa ip̄i fuit pa-
sca. Dñs autē sciens
se passurū ea die i ve-
sp̄ra antecediti an-
ticipauit comedere

pasca Et qz ea nocte licite potuit comedi fer-
mentatū: de fermentato p̄ficiunt corp⁹ dñi.
Qd̄ si verū est: credibile est dñm comedisse
se agnū: vt p̄ceptum erat in lege: et azyma co-
medisse. Et sic etiaz si constet qd̄ dicūt: errāt
consecrando fermen-

tatū. Quia autē dñs
p̄uenit pasca: p̄bat
ex verbis ioannis qd̄
dicit dominū man-
ducasse ante dies fe-
stum pasce: et in para-
scene iudeos nō in-
trasse p̄toriu;: ne con-
taminarent: sed come-
derēt pasca. Et etiaz
sacerdotes h̄ dispo-
suerāt: ne occiderent
eū in die festo, id est
p̄mo die azymoz.

Etia euangelii vo-
cat sabbatū post crucem dñi magnū diem
sabbatū, qd̄ nō solet dici: nisi cū festū sabba-
to concurrat, et ita in sabbato fuit p̄ma dies
azymoz. Medi; ei dies inter p̄mū et vltimū
nō erant festiui. Etia mulieres in parascene
parauerūt vngēta, qd̄ nō liceret si esset p̄m⁹
dies azymoz. Ad h̄ dici potest: quia dies fe-
stus pasce erat quīntadecima luna fm̄ illd̄.
Et in quīntadecima solennitatē celebrabūt al-
tissimo dño. Ante hunc diem ḡ fm̄ legē do-
minus fecit pasca. Etiaz lucas dicit venisse
diem azymoz in q̄ necesse erat occidi pasca.
Necesse at̄ erat ex lege luna. xiiij. p̄mi mēsis
vel scd̄i. Casum autē aliquē in q̄ necesse esset

Cū in veritate fuerit
quīntadecima Quinq;
autem ponit ratiōes
opinionis eoz.

Ab h̄ loco pōit ratiō-
nes eoz. Prīmā
inde sumūt qd̄ Joā-
nes dicit. Scd̄az inde
sumūt qd̄ dicit Lucas.
Tertā inde sumunt
qd̄ dicunt alij. Quar-
tā inde sumunt: qd̄
euangelii vocat sab-
batū post crucē ma-
gnū sabbatū. Quīn-
tā inde sumūt: qd̄ mu-
lieres i parascene pa-
rauerunt vngēta.

preuenire lunā q̄rtādecimā nō legim⁹ Diem
p̄o magnū sabbati vocabant in trib⁹ festiuis
fatib⁹ hebdomadalib⁹ q̄cunq⁹ die, vii, dierū
p̄tingat. Om̄s em̄ septē solēnes sunt: n̄ nō
adeo vt p̄mus ⁊ vltimus. Ad comedendū
q̄z azyma: oportebat eos septem dieb⁹ mun
dos esse. Unde quolibet, vii, die nō poterāt
intrare p̄toriu. Quācū m̄lires dīcūt parasse
vngenta in die festo: dīcūt q̄ nō erāt dies
aliqui adeo festiui sabbati: ⁊ licuit eis pa
rare vl' emere sicut ⁊ cibos: q̄d nō liceret sab
bato. Quid si multo ante parauerāt: q̄a au
dierant a dño sepe cum in p̄mo moritūz.
Nonne magdalena videt iam parasse: ⁊ per
inspirationē sp̄itus sancti preoccupasse vni
ctionem. Quidā autē dīcūt q̄, xii, luna, q̄rta
scz feria. cenauit dñs cum discipulis: ⁊ lauit
pedes eoz. Qd narrat sol⁹ ioānes: ⁊ i quar
tadecima comedit agnū pascale: ⁊ dedit dī
scipulis corpus suū de q̄ ali⁹ agunt. Sed
ysus ecclie p̄trarius est que ante parascue
pedes pauperū lauat. Et iāsi tabulam com
poti diligēter retro pcurramus: inueniem⁹
lunam, xxi, kalend. aprilis, feria sexta, ergo
in p̄cedenti sexta feria fuit luna q̄rtadecima.
Et nota q̄ nūq̄ legitur dñm comedisse car
nes nisi agni pascalis.

Exurgens a cena lauit pedes discipuloz.
Caplm. CL.

Exurgens autē ie

sus a cena: lauit pedes discipulo
rū. Et eo autē q̄ dixit, q̄ lotus est
scz in baptismo: nō indiget nisi vt pedes la
uet, vos autē mūdī estis: sed nō om̄es, p̄pen
dit a q̄busdā q̄ aplī baptizati erāt. Et cū re
cubuisse: iterū docuit eos. Quare s̄ fecerat.
In exemplū scz mutuo sibi seruīdī: ⁊ in ty
pū mutuo dīmīttēdī iniurias: ⁊ mutuo sub
ueniendī peccantib⁹
orando p̄ eis. Vñ ⁊
dñs subdidit Beati
eritis si feceritis ea.
Que d̄ sola ablutio
ne pedū nō dixisset.

Nota q̄tuor depōsi
tiones vestiū christi.
In cena deposuit eas
⁊ resūpsit. Ad colu
mnā nudat⁹ est ⁊ rein
dutus. In illusione
militū nudatus ⁊ venditus. Nā ab herode
nō legīt nudat⁹. Ad crucem nudat⁹ nec rein
dut⁹. Prima p̄tinet ad aps q̄ols in breui res
umpsit. Scda ad illos q̄ resumpti sūt in die
p̄tecostes: et paulatim resumpti. Tertia ad

reliq̄as q̄ resumunt in fine. Quarta ad puer
sam medietatē nostri tēporis que nūq̄ res
umet. Scda ⁊ q̄rta representant in ecclia cū
alraria mundant. Nā ⁊ ramūculis q̄i flagel
lis tundunt ⁊ aspergunt aqua ⁊ vino.

De notatione proditoris ⁊ egressu eius.

Caplm. CLII.

Esus autem tur

bat⁹ spū dixit. Amen dico vobis:
q̄ vn⁹ ex vobis tradet me hac no
cte. Turbat⁹ ē iesus misericorditer cōpaties
iude quē norabat. Sic ⁊ sancti misericordi
ter turbant⁹: cū viget eos cura zizanīa a tritico
separare ante messē. Venit ergo ph̄los
sophus qui dē animi p̄urbatiōes nō cadere
in sapientē. Et dicebat singillarim. Nūquid
ego sum dñs. Quib⁹ ait. Qui intingit meā
manū in catino: hic me tradet. Duodecim in
eodem catino cū dño edebāt: ⁊ ali⁹ nō. q̄d.
Vñ de duodecim tradet me. Forte ideo di
xit intingit: q̄ succus agrestiu lactucaru ne
cessarius ad esum agni erat. Catinus in q̄ li
quor ostēdit q̄ vas erat fictile: parapsiwas
in quo cibi parabant⁹: q̄ paria habebat late
ra. Apsis em̄ est extremitas. Vel vt q̄dā dī
cunt quadraturā laterū notat s̄ nomē para
psis. Et addidit iesus. Ne hominī illi q̄
filius hoīs tradet. Bonū erat hominī illi si
natus nō fuisset. Vt in sacra sc̄ptura. eternā
notat dānationē. ⁊ est. Peribit eternali. Et
ne minutissimā ei⁹ penā intelligerem⁹: addi
dit Bonū ⁊c. i. melius esset ei si non esset na
tus de vtero: sed perisset in vtero. Tūc em̄ p
solo originali peccato damnatus esset. Vel
vsualiter dictū est: mel⁹ esset ei nō ēē mā
le eē. Recubebat autē discipul⁹ quē diligebat
iesus in sinu ei⁹. Et innuit ei petr⁹: vt secreto
quereret a dño q̄s traderet eū. Hic nō aliter
credīt recubuisse supra pectus iesu: nisi q̄
discūbebat inclinat⁹ an⁹ pect⁹ dñi. Huic sum
missa voce querētī dñs summissa voce p̄li
torē exp̄ssit: cui scz panē intinctū porrigeret.
Et buccellā intinctā porrexit iude. Inde est
q̄ eucharistia nō dat intincta. Et etiā p̄ here
si tollēda: q̄ dogmatizabat totū ch̄m cē sub
vtraq⁹ simul: ⁊ sub neutra tm̄ forma. Et tūc
introiuit sathanas in iudā. nō tūc p̄mo: s̄ vt
q̄si p̄rium possideret: sicut aplī spū iā accē
pto: itez dicunt accepisse sp̄itū. Tūc iudas
ait. Nūquid ego sū rabbi. Ait illi. Tu dixisti.

Euangelica

Non dum coram ex p m it eum. Potest enim sic intelligi. Ego non dico: sed tu dicis. Vel de assertionē cordis exponit potest. q. d. Ore quidē interrogas quasi nescius: sed corde ratum habes te esse p d it orem Et exiit iudas cōtinuo: erat autē nox. Tunc ait iesus Hunc clarificatus est filius hoīs. id est electo tene brolo remanserūt soli mūdī cū suo mūdato: re. Et addidit. Et p t i n u o clarificauit eū de^o. id est clarificabit Qd pōt intelligi de resurre ctioe. Vel de iminēti traditōe: p quam xps mortu^o apparuit hīs q eū i inferno expectabāt De eucharistia data discipulis et nō iude.

Laplin. CLII

Enantibus autē

c illis bñdixit iesus panē. et fregit: et dedit discipulis suis dicens Accipite et comedite: h est corp^o meū qd p vob tradet. Similiter et de calice ait. Bibite ex hoc omēs: hic est sanguis me^o noui testamen ti. subaudi pfirmator: qd p vob et pro multis effūdet in remissionē peccatorū. Q. alt. Acci pite et comedite. forte inculcatio ē. Nō em̄ intelligēdū ē q sum^o pti corp^o de manu dñi sibi mīstrarent. s; q pserauit ipe et mīstrauit. S; est. ac si diceret: comedite. vtrāq; h^o sacramē ti comestione inuēs. Rec em̄ de calice dicit: accipite sed mīnistrans dicit Bibite. Et nota qz i canone cū pferūt becyba. h ē corp^o meū. h ē san^o guis me^o: ex virtute horū pborū fit trans substantiatio. Vñ credibile est cū dñs eadē verba dixit: mutasse panē et vinū in carnē et sanguinē. et tūc eandē vīm cōtulit dñs p bīs illis in posterū. Et p p t e r e a sic pstruēda ē lītēra. Bñdixit. subaudi: dicens. h est corpus meū. Et tunc fregit et dedit discipulis suis: et ait. Comedite. Et iterauit: h est corp^o meū. Vel forte tūc bñdixit bñdictioe nob nō tra dita: s; post ad institutionē aploz vīs bñdi cendi tradita est a dñō p bīs istis. h est corp^o

meū. Q. aut ante traditionē eucharistie dicit m^o iudā exisse: videmur p tradicere Luce: q post calicē traditorē cōmemorat. sed forte lucas de traditōe recapitulat. Hilari^o autē sup mattheū pbat iudā nō interfuisse. Tunc em̄ bibētes calicē: secū dixit iesus bibituros in regno patris: ad qd iudas indignus erat. Et lā bibentū nullū excipies ait: qui p vob effūdet. In alijs autē excepit dicens. p multis. Dicit tamē pōt iudā accepisse eucharistia: et dictū ab hilario facile determinari. Cum ergo dixit iesus Hoc facite in meā cōmemoratiōem: instituit hoc sacramentū: et tacite pmissum destituit. Cum qd dixit se nō bibiturū vinum donec cum eis biberet nouū. aduersū bialiter posuit est. i. nouo modo: tanq; nou^o s; nō incorporādo mīhi vinū vt pūs.

De p d i c t i o n e n e g a t i o n i s p e t r i. La. CLIII.

Inc ait illis ie

t sus Omēs scādaliū patiemini in me in nocte illa Scriptū est em̄ percussā pastorē: et dispergent oues gregis. Zacharias ppheta ex psona ecclie orauit dī cens ad patrē. Percute pastorē: et dispētur oues gregis. Euangelista pō videns imple tum qd orauerat ppheta: respōsionē patris annuētis posuit. s; Percussā pastorē Et cū dixisset petr^o. Et si omēs scādaliati fuerint: ego nunq; scandalizabor. Rñdit iesus. Pri us q; bīs gallus vocē dederit: ter me es negaturus. Marcus h expressit plenius ceteris. Post primā em̄ negationē petri statim gallus cantauit. sed ante scōm gallicātū bīa litz negauit. et ita trīna petri negatio añ p r i s mum gallicantū inchoata est: ante scōm cō pleta. Alij autē euāgeliste dicētes. Prius q; gall^o cāret: ter me negabis. de inceptōe agūt Et est. Trinā negationē inchoabis. Mar cus pō de completi one eiusdez scripsit. Inde est qm̄ in hac die omnes hore flectiles sunt: et sola missa solē nis est in concentu et ornatu mīstroz tan q; i die sive institutio nis quasi in suo nata li. Eadem quoq; die chrisma cōficitur quo frontes liniuntur: quia eadem die postes sanguine agni linebātur. Quā quia sequebatur eius agni pascalis:

differt linitio baptismalis vsq; in sabbatus:
vt p̄nuet elus agni. Cōfectio p̄o chr̄ismat̄
differt nō potuit: qz vsq; ad baptis̄mū non
celebrat missa in illis diebus.

De sermone domini post cenam

Capitulum. CLIII.

Inc subdidit ie

ius p̄solando longū sermōnē quē
scripsit Joannes. Non turbetur
cor vestrū neq; formidet In domo p̄ris mei
mansiones multe sunt: si quo min⁹ dixissem
vobis. Vnus ponit p̄ non 7 est. Si quo
minus. i. si in aliquo non dixissem vobis non.
id est si nō essent ibi: ego dixissem vobis. id
est nō celassem vobis: imo dixissem vobis qz
non sunt ibi. Sed subaudi: sciatis. qz vado
vobis parare locū. Jam parate erāt māsio
nes vt dixerat p̄destinatione. sed tamen ad
huc parande erant apertiones ip̄oz merito
ria operatione. Hieronym⁹ aut̄ 3 Iouinia⁹
nū legit totum sub vna distinctione sic. Si
non mansiones multe essent apud patrē dī
xissem vobis: qz vado parare vobis locū.
hoc est si nō vnusq; p̄pararet sibi mansio
nem ex p̄rijs operibz: dixissem vobis. qz va
do parare vobis locū. Vtū aut̄ nō est pa
rare s; vestrū. Et est dictū: sicut illud. Sede
re a dextris vel a sinistris nō est meum dare
vob. Tamen 7 qd̄ q̄s sibi parat: etiā deus
ei parat. Parat enī mansiones: mansionibz
parando māsiores Cūq; dixisset ei thomas.
Dñe q̄ vadis. Respondit ei iesus. Ego sum
vra veritas 7 vira. q. d. Qua vis ire. Ego sū
vra. id est me imitare Quo vis ire Ego sum
veritas. id est verus 7 sup̄mus finis: q̄ solus
querendus est Vbi vis p̄manere Ego sum
vira. Et nota quia modo arguit eos in hoc
sermone q̄si nescientes ip̄um. mō cōmendat
tanq̄ sciētes: qd̄ fm̄ regulā Ticonij d̄ alijs
7 alijs est intelligendum. Sunt 7 quedā in
hoc s̄mone q̄bz applaudit Sabellius: vt q̄
videt me videt 7 patrē. Quedā quibz insul
tat Arius: vt Verba que ego loquor a me
ip̄o nō loquor. Et maior me ē: 7 h̄mōi. Etiā
p̄missionē hanc addidit iesus Qui credit in
me: opera que ego facio ip̄e faciet: 7 maiora
horum faciet. genitius est p̄ ablatino mo
re grecorū. Vetus fuit sanari ymbra petri
q̄s fimbria vestis ch̄i. q. d. Non erit maior
me q̄ credit in me. sed maiora factā p̄ eum q̄

sine eo. Dicit enī Aug⁹. Non de om̄ibz ope
ribz chr̄isti hoc d̄r. Non audeo precipua
re iniam: vt dicā maius esse salutē fieri peo
catorz: ch̄io operante q̄s sunt angeli. Intell
gat qui potest: verū maius sit iustos creare:
q̄s impios iustificare. cum hoc sit maior: mī
sericordie: illud maioris potentie. De p̄bia
iusticie que tunc fecit est hic sermo. nō de o
mnibz operibz eius. Q̄ autē ait. Rogabo
patrē 7 aliū paractū dabit vob. sic est con
struendū. dabit vob paractū: qui est alius
a nobis. id est alia p̄sona a nobis. id est a pa
tre 7 filio. Pater enī 7 filius 7 sp̄s sc̄s sunt
idem aduocatus vel cōsolator. Q̄ dicit pa
ractū mitti in nomine suo. hoc est ad noti
ciam eius 7 glorificationē Vel qz habet idē
nomē qd̄ filius. id est deus. Nec hoc qd̄ ait
Sermōnē quē vos audistis nō est meus.
obloquit̄ ei qd̄ dixerat: diligenter se sermo
nes suos fuare. Singularit̄ enī dicit̄ fm̄
nem p̄ris esse. nec esse suum. id est a se. dicit
eis. Quando misi vos sine sacculo 7 pera 7
calciamentis: nunq̄d aliquid defuit vobis.
At illi dixerūt Nihil. Et dicit eis. Qui nūc
habet sacculū tollat
similiter 7 peram: et
q̄ non habet gladiū
emat. Instruit eos
dñs in discretōe vir
tutū. Sūt enī q̄daz
sp̄ tenenda: vt misē
ricordia: humilitas:
fides: spes: 7 chari
tas. Quedam p̄ tempore 7 loco mutāda: vt
fames. sitis. vigilie. orationes. labor: op̄a
di 7 docendi Tempore q̄ p̄secutionis docet
necessaria tollere: donec t̄pus euāgelizandi
rediret sop̄ta p̄secutiōe. Cūq; dixissent. Do
mīne: ecce duo gladij hic. R̄dit. Satis est
Unus q̄ amputaret auriculā: in cui⁹ sanati
one viri dñi monstraret. alter q̄ nō euagina
tus ostenderet apostolos nō p̄missos face
re q̄cqd̄ possent in dñi defensione. Predixit
q̄s eis iesus. Ecce veniet hora: et t̄z venit vt
disp̄gamini vnusq; in p̄p̄ia: 7 me solus
relinq̄tis. Postea eleuat̄ oculis in celū ora
uit dicēs. Pater venit hora rē. Et orauit p̄
mo p̄ se. post p̄ discipulis. tertio p̄ his q̄ cre
dituri erant p̄ verbum eoz.

De trina oratiōe dñi in villa gethsemani.
Capitulum. CLV.

Euangelica

Incipit cum

illū villā q̄ dicitur getsemani: q̄ ē ad radicē mōis oliueti trās torrentē cedrō. Cedron genitū ē grec⁹ pluralis: q̄ latine dicitur cedroz. Et introiit iesus i hortū cū discipulis suis. Sciebat at̄ iudas locū illū: q̄ p̄uenerat iesus illuc venire cū discipulis suis. Et cū intrasset dixit eis Sedete h̄ dōc vada illuc i orem. et etiā vos orate ne intretis i tērationē. ne sc̄ succubatis tērationi. Et assumptō petro et filiis zebedel cepit tristari et alii. Tristis ē aīa mea vsq̄ ad mortē. Usualr dicitur cū ē. multū tristis ē aīa mea. vlt̄ tristis ē vsq̄ ad timorē mortis: et p̄ timore mortis Tristabat autē p̄ ruina aploz. vel p̄t ēē vsq̄ exclusiū Tristabat ei donec se i suos morte sua liberaret. Vel inclusiū sc̄ donec p̄ mortē suā redirent apli ad fidē eius. Et progressus ab eis q̄ntū iac⁹ est lapidis: prociat in faciem suā: et orabat. Abba pater: si possibile est transfer hūc calicē a me. Idē est abba qd pater. Et ē abba breui i yri: p̄ grecū i latini. In q̄ innuit deū patrē esse oīm gentiū. Ut ver⁹ hō horrebat mortē: et vellet nō mori: si fieri posset d iusticia. Habebat em̄ iusticia p̄is vt chie pateret: et a p̄stitutiōe mudi hoc sacramētuz ab eo erat postensum. Hec volūtas nō mori endi gloriofos martyres fecit. Non em̄ vult sensus carnis: nisi qd delectat. Si autē deleat carer eos mori: nō inde viderēt mereri: q̄ hāc moriendī voluntatē subiiciūt deo meretur. Vñ i ch̄is subdidit. Vexm̄ nō qd ego volo: s̄ qd tu. Quidā tñ adherentes p̄cile demonstratiue sc̄ hūc dicunt orasse misericorditer p̄ iudeis: vt si fieri posset: q̄ intrarēt gentes sine cecitate iudeoz: nō biberet hūc calicē. mortem sc̄ a iudeis q̄ sibi iminebat. Et cū venisset ad discipulos inuenit eos dormientes. Et ait petro. Sic non potuisti tē. Vlt̄ ait petro sic ironice. qd. Sic erat facienduz. In cōmuni autē dixit illis tribz. Quid dormitis. Sp̄s qdē p̄mptus est: subaudi: vester quasi promptulum habuistis sp̄m in p̄mitendo mori etiam p̄ me. sed nunc patz carnis infirmitas. Secundo abiit et orauit eundez smone. Et apparuit illi angel⁹ p̄fortans eum

Et factus in agonia p̄licius orabat. id est in certamine p̄ mortē. Iā q̄si vincebat mortem in animo: duz etiā mori volebat: quā post vlt̄ actū sp̄o sc̄ resurgēdo: Et factus ē sudor ei⁹ sicut gutte sanguinis decurrētis in terraz. Et rediens ad discipulos et inuenit eos dormientes. Tercio abiit et orauit eundē smonez. Tūc venit ad discipulos: et ait illis. Dormite iam et requiescite. Et cum paululum dormissent ait. Surgite

Sufficit. eam⁹ Ecce Nota prima effusio sanguinis christi fuit in circuncisiōe. Secunda in sudore. Tercia in flagellatiōe. Quarta in crucifixiōe. Quinta in mortui lanceatione. Prima in exemplū: vt circūcidam⁹ membra nostra. Scda in signū: q̄ sanguine suo irrigaret et fecundaret terrā. Tercia et quarta ad remediū. Quinta ad sacramētū. Inde est q̄ officium misse in q̄nq̄ partitū est. Prima eius pars est vsq̄ ad eplam vt ab ea incipiat. Secunda pars vsq̄ ad euāgelium inclusiue. Tercia pars vsq̄ ad canonē. Quarta pars ad embolismū: qd interpretatur supercrecēs quia nouissime supaddit: sed libera nos et qd in quibusdam ecclesijs alta voce dicit. Quinta pars vsq̄ ad finē. S̄ q̄ in sola cruce etiā quinary fuit effusio sanguinis. ideo et solus canon subdividit in q̄nq̄ pres. Prima vsq̄. Qui p̄dicat. Scda vsq̄ ad. Vemēto. Tercia vsq̄: p̄ceptis. Quarta et quinta vsq̄ ad embolismū vel ad finem.

De ligatiōe dñi et sanatiōe auricule serui Caplm. CLVI.

De huc eo loquē

a te venit iudas cū cohorte militū accepta a p̄sido. et turba ministro rum accepta a p̄ncipibz sacerdotū et armis. Et dederat illis signum: quia osculo indicaret eis iesum: et ip̄i ducerēt eum caute. Putabat em̄ q̄ magicis artibz posset se transformare et elabi. Et suscepto osculo: vocauit eum iesus amicum: vel ironice: vlt̄ fm statum p̄teritū. Et p̄mo interrogauerat eos. Quem queritis. At illi dixerūt. Iesum. Et cum dixisset iesus querentibz se. ego sum. abierūt retro et ceciderūt. Postea tenuerūt iesum: et ligauerunt euz. Simō autē petr⁹ amputauit auriculā serui cui nomē erat malch⁹. Iesus autē sanauit eū et ait petro. Omnis q̄ gladiū accipit: gladio

peribit illo scz q̄ vertebat ante padissum: vel p gladio accepto pibit. Nec accipit gladiuz pro eo q̄ dat a deo vel a lege vel a iudice.

De fuga adolescentis. Ca. CLVII.

Duxerunt autē

a iesum ad Annā p̄mū, nō qz colle ga caiphe: sed qz focer ē Turpe

eēt si domū anne an

tepositaz p̄terissent.

Adolesces at seq̄ba

tur cū amicis syndōe

super nudo. subau

di corpe. Alio ei nō

habebat indumētū

q̄ syndōe: q̄ relicta

syndōe aufugit ab

eis Tradunt quidā

hunc fuisse ioannē:

quē tūc fuisse adole

scētē longa ei vīta indicū est. Hieronym

tū sup locū illū p̄s. Vīm faciebant qui que

rebant aīam meā: alt. Iudei vīm faciebant:

vel petro cū dicerent. Et tu ex illis es. vī la

cobo: q̄ cū traheret relicta syndōe nudat

aufugit ab eis. Videt tamē potius opinan

do q̄ affirmando dixisse.

De p̄ma negatiōe petri. Ca. CLVIII.

Equebatur autē

s petri alōgeyt videret finē. Joan

nes p̄o nō p̄tiffici itroduxit pe

trū Quē cū intulit eēt ancilla ostiaria: dicit.

Nūqd̄ z tu ex discipulis es hoīs istī. Dicit

ille. Non noui illum: neqz scio qd̄ dicis Qui

dam volentes excusare petri dicunt q̄ bene

dixit se nō nosse illū: quē nemo p̄fecte nouit

nisi pater. Et cū dixisset. O homo nō sum: se

negauit z nō chīm. Cūqz dixisset hō nescio

qd̄ dicis: dicit se nescire falsa eoz p̄silla z do

los. Sed stultū est excusare quem dñs accu

sauit. Ipe etiā se reum lachrymis indicauit

Stabat at cū mīstris petrus ad ignē Inter

rogabat autē pontifex iesū de doctrina ei. Et

cū dixisset iesus. Palā mōdo locutus sum in

terroga eos q̄ audierūt. vnus mīstroz dedit

alapa iesu. Et ait iesus. Si bene locut sum

qd̄ me cedis. Ostēdit iesus pcutiētī matillaz

nō actu ip̄o p̄bedā esse alterā: s; animo para

tū esse ad patiēdū si opus fuerit Et misit euz

annas ligatuz ad caiphā.

De scōa z tertia. Ca. CLIX.

Rat autē petrus

e stās i atrio z calefacēs se: z dice

te alia ancilla. Et h cū iesu erat.

dixerūt q̄ astabāt: Vere tu ex illis es. nā z gal

le. eoz loq̄la tua. i. idioma galilee manifestū

te facit. Tūc negauit petr cū iuramēto. Et

añ hanc negatiōē exierat. z cātauerat gall

Et q̄si post horā cognat malchī dicebat euz:

se vidisse i horto cū iesu. Et tūc petr cepit ana

thematizare z iurare: qz nō nouisset hoīs: et

statim gall cātauit. Et quersus dñs respicit

petri. Et recordat petr p̄bi qd̄ dñs dixerat

egressus foras fleuit amare: fugiēs i caueā q̄

mō gallicant appellat. In q̄ loco edificata est

ecclesia. Scdm̄ hūc ordinē ioannis: videt pe

tri trina negatiō inchoata i atrio anne: z p̄sū

mata i atrio caiphe. Scdm̄ alios q̄ non faci

unt mētiōē de anna videt tota facta in atrio

caiphe. Aug. in libro de p̄cordia euāgelistaz

rū: asserit totā factā i atrio āne. z q̄ dicta sunt

inde post missū iesū ad caiphā: recapitulans

do dicta. Hiero. i mattheū. z beda in lucā vi

denē velle q̄ petr i atrio caiphe negauerit

De sententiā mortis lata in iesum.

Caplm. CLX.

Sine facto cōue

m nerūt ap̄d caiphā sacerdotes z

seniores ppli: z scriber pharisei

z q̄rebāt falsū testimoniū i iesū. Et dixerunt

duo falsi testes. Nos audiuim̄ eū dicentem

Possum destruere tēplū dei h̄ manufactū: et

post triduū nō manufactū reedificare. Lūp

qz non respondit iesus exurgens caiphas de

xit ad iesum. Ad iuro te p̄ deū ylnū vt dicas

nobis. si tu es chīs filiū dī b̄ndicti Et r̄ndit

iesus. Tu dixisti. Si dixerō vob nō creditis

mihi: amodo videbitis filiū hoīs sedentē

a dextris virtutis dei: z venientē in nobis

celi: qd̄ de scōo aduentu ei congrue intelli

gitur: vel d̄ aduentu ei in orbem p̄dicato

res. Tūc p̄nceps sacer

dotū scidit vestimenta

sua dicens Blasphema

uit Cōsuetudis iudai

ce erat audita blasphe

mia in deum: scindere vestimenta sua. Et di

xit. Quid vobis videtur. Et dixerunt Rati

est mortis.

Hoc in lege nō ha
bebāt. s; signū do
loris debuit esse.

Euangelica

Prima illatio. Caplin. CLXI

Inc expuerunt

t in faciem eius, et hoc etiam primum erat iudeorum spuer in faciem eius quem abijciebant. Et adduxerunt eum vincitum ad proximum: et tradiderunt pontio pilato p'sidi: et non intulerunt ne contaminarent intrado domum gentilis.

De suspensio iude. Ca. CLXXII.

Inc iudas peni

t tentia ducit? retulit. xxx. argenteos dicens pncipibus sacerdotum Peccaui tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos. Tu videris, q. d. Tu videris qd feceris: et sic e pteritum subiunctum. Ut tu videris cum senties in pena te peccasse. et sic est futurum subiunctum. Quidam tñ sub vna distinctione legunt. Quid ad nos: tu videris. qd scz pñet ad nos. Forte sathanas q posse derat iudam postq fecit qd voluit: recessit ab eo, et tñ potuit iudas dolere qd fecerat: vt ex dolore itez intraret i eum sathanas: vt faceret eum inire sibi manũ. Dic Hiero. sup. cyrii. ps. q. magis offendit iudas deũ qñ se suspēdit: qñ in h q eũ pdidit. Et plectis argenteis in teplo abiens laqueo se suspēdit: et crepuit medius: effusus visceribus: et in h quodammodo delatus est ori q osculatus erat dñm: ne pos spūs effunderet. Rupto em laqueo putatur post cecidisse et crepuisse. Vtrũ aut eadē die se suspendit: an distulerit: dubiũ ē. sz q añ resurrectiones domini super psalmũ habet. Quidam tñ dixerunt q audita resurrectio e quā nō sperabat se suspendit: qd nō est autenticũ. Dixeruntq sacerdotes: qz non licebat eos mittere in car bonan: quia pñum sanguinis erat. Videret itelligē pro remittere: quia inde tulerant eos. Et emerit ex eis agrum figuli in sepulturā peregrinorũ cuiusdā scz figuli. Al est figuli pñũ nomen. Et dicit? est ager acheldemaci. ager sanguinis. Quia fuerit pñũ mortis in vsu mortuorum tradiderunt eos. Tñ pñũ e illd hies remic. Acceperunt. xxx. argenteos: sacerdotes vel venditores agri vñ iudas: et dederunt eos in agrum figuli. scz pñũ appreciati a filiis

israel. id est christi quem appreciauerunt. id est pñcio emerunt filij israel. vel alij qui erant a filiis israel nati. Nō legitur in hieremia hoc sed in zacharia pene idem sensus est sub verbis alijs. Unde quidam codices habent per prophetam sine noie aliq. Dicit Hieronymus in maiori breuiario: quia antiqui codices habuerunt in asaph ppheta. sed. vicio scriptorũ positũ est in esaiā: quia nesciebāt quis fuerit asaph. Unde porphyrus vocabat mattheũ imperitũ cum posuisset esaiā: sed non errauit mattheus sed scriptor. Similiter in marco dicit hiero. fuisse scriptum hora sexta crucifixũ fuisse dominũ. sed scriptores imperiti pro epistola q notat. vi. nec est littera sed nota numeri tñ scripserunt gamam lram que significat. iij. et inde forte potest legi glossa que est in marco. Hoc pñie marcus: subaudi dixit. sz scriptor corruptus. et vere dixit tertia qñ ad mysteriũ Nam et cñ Hieronymus ita dicit errasse scriptores in mattheo: qui scripserunt hieremias p zacharia. Etiam sup mattheũ dicit hebrei quendam sibi ostendisse librum hieremie apocryphũ in q hec scripta ad verbum reppererat Origenes in mattheũ. In secretis hieremie hoc reperitur: sicut apostolus scripturas quorũ dā secretorũ pñet vt illd

Quia quilibz prophetarum secreta habuerunt q nō reuelauit scz qz solutiones nesciuit vñ ipse dixit secretũ meũ mihi.

De verbis pilati ad iesum et iudeos.

Caplin. CLXXIII.

Inc autē iesus

c eet in proxio exijt ad iudeos pilatus qrens. quā accusatiōem ferret aduersus hoĩem hũc. Et pñũ eũ accusauerunt in duobz: quia phibebat tributa dari cesari. et qz dicebat se chĩm regē eē. Cũqz respondisset vt acciperent eũ: et fm legem suaz iudicarent dixerunt. Nobis nō licet interficere quēqz. subaudi hīs diebz. Vel p potes

state trāslata ad alios hec dixerūt. Intrans
 ē pilatus p̄torlū: p̄mā accusationē q̄si nullā
 reputās: q̄ forte audierat iesū dixisse. Reddī
 te q̄ sunt cesarī cesari. De scōa dē ad iesū. Tu
 es rex iudeorū. Qui r̄ndit. Dicis h̄ a te an aliū
 tibi dixerūt h̄ de me. Id est in h̄ accusauerūt
 me tibi. Et ait pilat⁹. Nūq̄d ego iude⁹ sum.
 q̄d. Ego non sum iude⁹. et ita a me hoc nō
 dico: sed gens tua sc̄z quā tuaz dicis: et de q̄
 natus es: tradiderunt te mibi. Et ait iesus.
 Regnum meum non est de hoc mūdo. Cui
 pilatus. Ergo rex es tu. R̄ndit iesus. Tu di
 cis: q̄ rex sum ego. Ego ad hoc veni in mū
 dum vt testimoniū perhibeam veritati. Cui
 pilatus. Quid est veritas. Et iterum extens
 dixit iudeis. Nullaz

causam inuenio i eo. Tu dicis. i. q̄d que
 ris vere dicere potes
 q̄d. muta modū p̄
 nunciandi: dic remis
 sine q̄d dicis interro
 gatue. Dicit magister

quā bene fecisset pilatus si respōsionē iesū
 sup hoc expectasset. In hoc pilatus arguit:
 q̄ nō expectauit donec veritas a dño descri
 beret: cū a phariseis non potuerit describi.
 Achademici em̄ dicebāt eā esse in puteo s̄
 ne fundo. et non poterant describere.

Q̄ herodes illūsit dño. Ca. CLXXIII.

Unq̄ accepit

ser pilatus q̄ homo galile⁹ eēt:
 q̄ herodes qui p̄erat regiōni il
 li hierosolymis erat his diebus: volens de
 ferri ei honorem: misit ei iesum: vt dominus
 galilee hominē galileum vel absolueret vel
 damnalet. Et ideo recōciliatus est herodes
 pilato: sup nece galileorum quā predictimus.
 Et gauisus est herodes: quia ex multo tēpo
 re cuplerat iesum videre: et signum ab eo vi
 dere. Sacerdotes autē cōstanter accusabant
 iesum coram herode. Qui cum interrogasset
 iesum in multis nec receperat responsū: ab
 eo spreuit eum. et illūsit ei. exsternans euz fa
 tum: vel nō sane mentis. Et in signū illūsi
 nis induit eū alba veste.

De scōa visione. Ca. LXXV.

Inc pilatus di

xit iudeis: q̄ nec ip̄e nec herodes
 iuētebāt in eo cām et iō cor

rectum flagellis dimitteret. Turba autē vni
 uersa clamauit. Crucifige eum. Cūq̄ pilat⁹
 renuisset: accusabant euz iudei in tertio: quia
 filium dei se fecit.

Q̄ pilat⁹ hora q̄si sexta sedit p̄ tribunali.
 Caplm. CLXXVI.

Inc ergo pila

tus magis timuit et igr̄ssus ad
 iesū ait illi. Tū es tu. Iesus at

nō r̄ndit ei verbū. Cui pilatus. Tibi nō lo
 queris: nescis q̄ potestatem habeo crucifige
 re te: et dimittere. Respōdit iesus. Non habe
 res potestatem in me vllam: nisi datū eēt tibi
 desup. id ē a cesare. Imo a deo. Et q̄ quasi
 timore potestatis superiorisangebatur pila
 tus: dixit euz iesus minus peccare q̄ iudeos.
 Cūq̄ pilatus quereret dimittere eum. clama
 bant iudei. Si hunc dimittis nō es amicus
 cesaris: omnis q̄ se regem facit contradicit ce
 sari. Audies hec pilat⁹ eduxit iesū foras: et se
 dit p̄ tribunali in loco q̄ dicit grece liboltra
 ros. de braice gabatha: q̄d sonat varietatē pa
 uimētī. Erat autē parasceue hora quasi sexta.
 Grecis admitti iudei crebro viebant grece
 vocabulis. Parasceue em̄ grece: preparatio
 latine. sic dicebant feriam sextam: quia in ea
 parabant necessaria sabbato: sic et in deserto
 duplo colligebant manna. Poterat ergo ho
 ra sexta esse incepta: Et vsq̄ ad eius cōpletio
 nem pacta sunt ea que leguntur vsq̄ ad tene
 bras: et a sexta cōpleta facte sūt tenebre. Quia
 eius dicit hora tertia: malens itelligere horā
 qua linguis crucifixērūt eū iudei. Vel iohā
 nes vocat horā sextā p̄parationē dominice
 mortis. Postq̄ em̄ in nocte iudicauerunt eū
 reum mortis. Superūt vsq̄ ad crucifixionem
 tres hore noctis et tres hore diei. Reor i me
 ditullio horaz dñm crucifixū. ideo mō hanc
 modo illā horā positam. Nam eccl̄ia inter
 tertiam et sextā horam

celebrat missam: et cū
 mane celebratur obet
 aī cātari tertia. Cūq̄
 accusarent eum in m̄
 tis: nihil r̄ndit. Per
 diem autem festuz pa
 sce: cōsueuerat preses
 nouit̄ introducta p̄sue
 tudie dimittere vñū d
 vinas quēcūq̄ petisset
 Q̄ in ieiunijs dñs
 fertur missa vsq̄ p̄
 sextam: in quadra
 gesima vsq̄ post no
 nam. reor pro caltri
 margia nostra ma
 gis factū eē: q̄ pro
 mysterio: ne audita
 missa ante sextam q̄
 ramus occasionem

Euangelica

In memoria qea die
egressi erat de seruis
ture pharaonis: egypti
prij etiam compell
lento eos extrere. Ali
os occidebat ut chris
ti et duos latrones
in memoria primo
genitorum egypti: si
adhuc idez faciant:
nescio. Qd qz factu
est luna. xv. constat et
tunc fuisse ea qntam

decima Luna optione dedit eligendi ies
sum innocentem: aut barraba latronem: elegerunt
barraba. Scribitur barrabas: et sonat
filius magistri. scribit etiam barabbas: et sonat
filius patris.

Q pilatus qsi nolens tradidit iesum flagellari
ut crucifigeret. Ca. CLXVII.

Tunc misit ad pilatum

latu yroz sua dicens. Nihil tibi et
iusto illi. Multa enim passa sum p
visum dormiens ppter eum. Jam dei nutu
poterat cognoscere diabolus mysteriu crucis:
ideo laborabat ne christus moreretur. Forte iam
gaudebat sancti in inferno: unde hoc noraui.
Videns aut pilatus qz nihil pferet: sed magis
tumultus fieret: lauit manus suas dices. In

nocens ego su a sanguine huius iusti. Et
responderunt omnes. Sanguis eius super
nos et sup filios nostros. i. vltio sanguinis.
Tunc iesum flagellis celum tradidit eis ut crucifigeret. Sa
diu erat a romanis ut crucifigendus pus
flagellaret: vlt forte ut indei satiati flagellis a
morte desisterent. Adhuc colina cui alligat
fuit iesus vestigia cruoris ostendit.

De illusione militu. Ca. CLXVIII.

Mites ergo pre

fidis suscipientes iesum: et exuente
eum circumdederunt ei chlamyde
coctinea: ad similitudinem purpure qua reges
vehebant: et potuit in chlamyde illa assutū esse
aliquid purpure in: ut i estina chlamyde fies

puentendi hora piaz
dij. Vel forte qz non
solus passionis: sed et
mortis et sepulture: et
ascensionis sacramē
ta se in missa. In me
moriam mortis et ascen
sionis celebrant post
sexta: in memoria se
pulture p nona forte
in memoria resurrectionis
celebrant mane.

ri solet: quia et marcus dicit eum indutum pur
pura. Pro diademate autem pleatētes coros
nam de spinis imposuerunt capiti eius. Qui
attenti? Considerasse se dicit: spinas illas asse
runt iuncos fuisse marinos: quoz acies no
minus spina pungit: quia dura est et penetra
tiua. Un et poeta: et acuta cuspide iuncti. Ere
dibile est aut aculeos corone cruoris de capite
te extraxisse. Etiaz flagellis cruoris dorsū extra
tus est: et sanguineus sudor alias partes cor
poris tinxit: ut non tñ manus et pedes et la
tus dicamns aspersa sanguine: sed tota veste
tincta christū ascendit

se o bosra. p sceptro autē dederūt in ma
nu eius arundines: et
illudebat ei tāqz vo
lenti regre nec valenti

Tertia illusio. Cōtra
has illusiones quibz
ter illusio est premitt
timus nos ante reue
lationem crucis tres
adorationes dicētes.

Agios zc. quasi ter honorātes ter illusioz p
pter nos: et duabo linguis: quia tertia adhuc
silet. Etiam ptra tres accusationes tres dici
mus excusationes in psona saluatoris. Popu
le meus zc. Ubi etiā exprobrat eis christus
tria beneficia sua: liberationē de egypto: regl
men in deserto: introductionē in terraz opti
mā: qsi diceret christus. Accusas me de negati
one tributi: potius deberes gratias agere qz
liberaui te a tributo. Accusas qz dixi me re
gem: potius gratias age: quia regaliter paut
te in deserto. Accusas me qz me dixi filiū di
potius ora ut introducā te in terram meli
orem et optimam.

Tertia illusio Ca. CLXIX.

Et genu flexo di

cebāt. Que rex iudeoz. Et hoc
facient gentes: quia iudeis au
toribz fiebant. ideo in parascene cum oratur
p perfidis iudeis genua non flectimus. Ta
men forte iudei cum militibz hoc agebāt. Et
expuentes arundine pcutiebant caput eius
et exuentes eum purpura: reinduerant eū ve
ste sua: et duxerunt eum ut crucifigeret batus
lans sibi crucem.

De Simone cireneo Ca. CLXX.

Et exiit inue

nerūt simonē cireneū patrē alexā
dri et rufi. et hi duo putant fuisse
discipuli iesu: et angariauerūt eū tollere crucē

cem post iesum, id est ad angaria coegerunt cum: que est onus persone et operis: pangaria autem in persone. Sequebantur autem iesum mulieres plangentes eum.

Quibus ipse ait: Nolite flere super me: sed super vos et super filios vestros, quasi diceret: Flete pro imminente exitu gentis vestre. Potest esse una de causis quare in passionibus christi non solentur illis ut fieret: Dicebantur duo nequa cum eo: ut interficeretur: et venerunt in locum caluarie quod hebraice dicitur golgatha. Caluarie est prope os capitis humani nudum. Et quod ibi decollabantur reus: et multa ossa capitum ibi aspersa erant: dicebat locus caluarie vel caluarium. Ambrosius in epistola ad romanos videtur velle quod ibi sepultus fuerit adam: et a capite eius dicta caluarie: et ei dictum ab apostolo. Surge quod dormis: exurge a mortuis: et illuminabit tibi christus. De qua opinione dicit hieronymus quod favorabilis est interpretatio: et mulces aures: non tamen vera. Unde credimus? Haec falsariis posita in ambrosio, sicut et multa alia. Cum autem crucifigerent eum dicebat. Pater dimitte illis: quod nesciunt quid faciunt.

De diuisione vestium et tunica sortita,

Ca. CLXXI.

Inc fecerunt

de vestibus eius excepta tunica quatuor partes, quod quatuor erant millites qui crucifixerunt eum. Tunica autem erat incoctis filis reticulato opere facta, et ideo scindi non poterat: desuper preterea per totum: habens scilicet pannum aliquem ex transuerso super humeros positum ad modum corrigie in pellicijs: et sortiti sunt de ea cuius esset.

De titulo triumphali. Ca. CLXXII.

Crispit autem pilatus

ius titulum cause eius. Id est in titulo causam mortis eius. Iesus nazarenus rex iudeorum. quod dicitur. Idem crucifixus est quod rex erat. Tres sunt tituli. Tris

iudeorum. Et scripsit illi hebraice grece et latine ut diuersarum linguarum homines qui conuerterentur ad dei festum illum legere possent et intelligerent. Unde autem principium tituli scriptum fuerit tribus linguis incertum est sed finis. Hec est rex iudeorum. sic est scriptum hebraice: malcus iudeorum: grece basileos exomoseleon. latine rex constitentium. Crucifixus autem non habebat super lignum transuersum aliquid habens formam thau. Sed pilatus supposuit cauilas et tabulam affixam: et in tabula erat titulus scilicet.

Dicunt autem in cruce domini fuisse quatuor ligna diuersa: et forte in totidem diuersis generibus. Lignum erectum transuersum, tabula supposita, transuersus quidam cui infixa erat crux in rupe desolatus fuit. Inuenit enim lignum dominice crucis et palme et cypressi. Et ut quidam tradunt oliue et cedri. Dixerunt autem iudei pilato ut mutaret titulum: et noluit, sed confirmauit dicens. Quod scripsi scripsi.

Imobilliter scripsi. Pretereuntes autem blasphemabant eum dicentes. Uach qui destruis templum dei etc. Similiter et sacerdotes illudabantur dicentes. Allos saluos fecit: seipsum non potuit saluum facere. quod dicitur. Nunc apparet quod non est filius beelzebub homines sanabat: potest enim se sanare. Demones ei sentientes vires suas fractas esse hec agebant ut descenderet de cruce. Tamen in tabula super exenterationem piscis legitur demonem stetitisse super brachium crucis: et considerasse christi aliquam maculam peccati habere.

De diuersis meritis latronum,

Capitulum CLXXIII.

Tria unus de suis

multis pedetibus blasphemabat eum alter autem increpans blasphemantem ait. Memento mei domine dum ueneris in regnum tuum. Et audiuit a domino. Hodie mecum

pharis victoriarum gesta continens. Preconialis quod in portis et domibus scribebat. Memoria lis: quod supra sepulcra id est epitaphium.

Vel etiam tribus linguis significatum est quod omnis religio quod per linguam hebraicam: quod apud eos prius religio viguit propter cultum: unde dei et omnis sapientia que per grecam: quod omnis fortitudo quod per latinam proderunt minio romanos credere deberet illi dei et hominum.

Nota quosdam velle in domini cruce fuisse tres tamen clauos.

Euangelica

cum eris in paradiso. **N**o intellige de terre: no vñ expulsus est adam. neq; de angelico: quia ad illum ante christu nemo ascendit. s; in requie: qd est esse cu iesu. **U**el hodie eris mecu: qd est esse in paradiso. **F**orte fuit anima huius cum anima christi in sinu abrahe: et cu illa regressa. **E**t qz no tunc penetrauit latro celos: etia ex alijs multis locis scripturaz errauerunt quida: putantes esse multa loca bonoz pter celu: paradisu scz ade: locaq; in aere et terra: vbi beate viuunt. nec tamen deu vident. **S**oli em pfecti cu angelis fruunt dei visione. **O**b hoc etia dictu putant. **V**ulte manones in domo patris mei sunt.

Ex go pgnimissa e. **Ca. CLXXXIII.**

Tabant autem iu

sta crucem mater iesu et maria cleophe et maria magdalene et ioanes. **T**unc dixit iesus matri de iohanne. **M**ulier ecce filius tuus. **E**t iohanni ait. ecce mater tua. **E**t ex illa hora accepit ea discipul? in suam: qst sua hns matre. vel in sua: qst paterem: vel in comunione rez suaz. **T**u nihil credis habuisse ppiu: s; cu eet beata pgo cu aplis iste pccale et curaz habebat.

Quia ioanes assistit crucifixioni. ideo die eadez legi passio finis: licet merito pos-

stemus legat quia scripsit postremus. **D**e tenebris factis a sexta vsq; ad horam nonam.

Ca. CLXXXV.

Sexta autem hora

a tenebre facte sunt vsq; ad nonam per vniuersam terram. **N**o fuit eclipsis solis vt quida mentiti sunt. qz luna e reglone fere erat ad solem. **E**clipsis at fieri solet tñ in synodo solis et lune. **L**egit: quia tñc atthesis vigebat studium: et cum inquisissent phi losophi causas tenebrar. nec inueniret dixit dionysius ariopagita: qz deus nature patiebatur. **E**t fecerunt ei aram: et supscpserunt. **I**gnoro deo. de qua legi in actib; apostolorum. **T**ame origenes videtur velle qz tenebre illi tñ fuerunt super vniuersam terram iudee: qz si p vniuersum orbem diffuse fuissent: in alijs quib; historiis et bñ-

Quia tñc horis pro tenebris. ideo et nos celebramus te-

os fuerunt tenebre. in terra vero iessenybi erat filii isrl lux erat: ita modo qst ecotra rio: sup filios israel erat tenebre alijs nationib; luce fruētib;.

nebras etiam tridua ne mortis: qst triduas facimus exequias: qz nec albi monachi. facti lectioes nisi p mortuis: et tñc etia p matus tenebrarum insinuat: que in

illis dieb; ceperunt pcedere diem. **E**xinctio candelaru fugam signat apostolor. **U**el qz paulatim fit: occasione pphetaz a praua generatione facta. et tandem mortem intellige.

De clamore domini ad patrem.

Caplm. CLXXXVI.

Et circa horam nonam

e naz iesus clamauit voce magna dices. **H**eli vel heloy lama elebo thani: vna dictio est heli: et sonat de? meus. **H**el em nome dei est. oy. id eme. **Q**uid aut sonet vox illa chri euangelista interpretat est. **H**ic ptz qz psalmus qui eisdē verbis incipit de chrio script est: no vt quida putant ex psona dauid: vl beiter vl mardochei. **E**t dixerunt quida. **H**eli vocat iste. **H**i romani erant non intelligentes hebreum. **C**lamabat aut iesus se derelictu a patre: no qz deitas separata esset ab humanitate. sed qz ita traditus erat a patre calamitatib;: qz videbat derelictus. **U**el se derelictu a patre dicit: quia tñc fere inutilis videbat passio eius: qz de toto genere hominu no videbatur quis rediret: nisi latro qui fere solus credebatur in eu. **U**n dicit in esala. **F**actum sicut qui colligit stipulam in messe. **E**t in psalmo. **S**ingulariter sum ego donec trāse-

am: exceptra bñ pgnem: quā etia tñc credidisse credim? **I**n huiusmodi ei semp ipsa excipitur.

lam. ita fuit d chrio: cu tēpore gratie deberet messem suam. id est iudeos colligere: no inuenit nisi solum latronem fidelem.

De morte dñi post gustatu acetu

Caplm. CLXXXVII.

Postea dixit iesus

p Sitio. **U**as at erat ibi positu acetum plenu. et vñ ex millib; iplenu

S

spōngiā aceto: ⁊ eam īmposuit arundīnī su-
perpositā īsopo: ⁊ cīrcūligatā, ⁊ dabat ei bī-
bere. Fuerūt q̄ dicerent: crucifīxos citi⁹ mo-
ri: si acetū cū felle bīberēt, ⁊ ideo mīlītes ace-
tū secum tulīse: vt citius possent liberārī a
custodiā: si citius morerent quos crucifige-
rent. Potuit esse q̄ vīle vinū secū tulerāt ad
bībendū: ⁊ ex calore q̄stī acetū factū est. Un-
dē notandū eius acedīnē alī⁹ euāgelīstā dē
vinū myrrhatū: alī⁹ cū felle mīxtū. Quq; lī-
basset teius acetū: dīxit Cōsummatū ē, q̄cqd
sc̄s fierī oportebat añq; morerē. Vel vītūz
humane corruptōis dīxit cōsummatū. Je-
sus autē clamauit voce magna dīcēs, Pater
īn man⁹ tuas cōmēdo spīritū meū: ⁊ īclīna
tō capite tradidit spīritum.

Designis i morte dñi, Ca, CLXXVIII

Ecce velum tē

e
pli qđ erat añ sanctas sanctoz scil
sum ē a sūmo vsq; deorsū. Remi
gl' dť velū qđ dicebat exteri: scilsum est, qđ
mystice tñ dictū est: v' forte etiā velū appen
sum añ fores templi: qđ ad tegendas fores
appositū est, dť ioseph' cū interiori velo scil
sum. Hā z i euāgelio nazareoz supliminare
templi infinite magnitudinis fractū ēē legiť
auditasq; voces in aere, Trāeam' ex his se
dibz, Terra qz mota ē petre scisse, monumē
ta aperta, Et quidā sancti surrexerūt a mor
tuis, z venerūt in hierl'm: z apparuerūt mult
tis. Forte hī fuerūt de qbz sup eplām ad he
breos legiť: qđ multū affectauerūt sepeliri in
terra sancta: vt dño resurgente resurgerent.
Vtrū autē aliq' eoz i
ta pīnāserint, z cum
dño ascēdēte ascēde
rint nescim'. Qd autē
aliqui eoz itez mor
tū sunt: postqz dñs
surrexisset testificati sunt, scimus quia corpo
ra quorūdāz adhuc
quiescūt in hierusa
lem: z sanctus scarl
otibz vnus eoz fuisse
a quibusdam perbi
bet Hīs visis centu
rio: z qđ eoz eo custo
diebāt iesū timuerť
z dicebāt Vtere fili
dei erat iste,
Beda sup mattheuz
Isti credēdi sunt eoz
ascendēte ascēdēte
simul, corpe.

De quo magis Hie
ronym' dubitat. Dis
citur sanct' scarloth
fuisse abbas: qđ moro
tuo quidāz monachi
inconsolabiliter do
lentes mortui sunt: et
adhuc p̄paginati p̄s
detur.

Quia hora, scilicet mortis dñi centurio: factus
est prece fidei nostre. Et pñdis recedentib⁹:
liciti ioseph ⁊ nicodemo disponere de fune
re: ⁊ mulierib⁹ accedere ppius. Ido hora no
na cōuenim⁹: nō ad missale officiū, sed quā
si ad funeris obsequiū.

Ex fractis cruribus latronum xps laceat^r est.
Eaplm. **CLXXIX.**

Idēi autē nere

manerēt pendētes in cruce in ma
gna die sabbati rogauerūt pilatū
vt frāgerent crura eorū: et tollerēt, ne festū es
sēt horrore diturni
cruclat⁹ fedaret. Lū
q̄ milites p̄mi fregit
crura latronū: et
uenissent ad adsum ī
ueniētes eū mortuū
os nō cōmīnerūt ex eo. Sed vnus militū
lancea lat⁹ ei⁹ dextrū p̄forauit: et p̄tinuo exi
uit sanguis ⁊ aqua: ⁊ q̄ lanceauit eū: vt tra
dūt qdāz cū fere caligassent oculi ei⁹: ⁊ calu
tetigisset oculos san
guine ei⁹ clare vidit. Itē sup locū bī dñi

guine et clare vidit. Itē sup locū bī chol
stus crucifit: ē h scri
ptū ē grece, otheos, i. h de, basilēosimōn,
rex noster, profeonas, i. ante secula, glārie,
opatus est, scribas, i. salutem, emeloris, i. in
medio, gls, id est terre.

De sepultura dñi. Ca. CLXXX.

Im autem sero

c factū esset: ioseph decurio, i. vnus
de ordine curie ab arimathia: q̄ est
ramatha ciuitas belchane p̄is famulus: vi-
ues t iustus, de q̄ etiā quidā putant cōser-
ptum esse psalmū, Beat⁹ vīr: qz non cōseruit
actibz z p̄silijs alioz: petijt a pilato corpus
iesu, qz z ipe discipulus erat iesu: s; in oculis
to, venit quoq; etiā cū eo nicodemus sc̄tes
myrrhe z aloes q̄si libras cetū Ista amaritu-
dine sua vermes arcet a corporibz mortuoz
z acceperūt corp⁹ iesu: z inuolutū syndone
quā emerat ioseph: ligauerūt linteis albis:
que credūt attulisse nicodem⁹, Erat ā nō lo-
ge monumentū nouū in petra excāsum: in q̄
posuerunt eum, Et quia in simplici syndo-
ne inuolutum est corpus iesu: insinuat illuc
ster papa: vt sacrificiū altaris i lino nūq̄
no celebretur.

Euangelica

De sepulcro dñi. Ca. **CLXXXI.**

De monumento

dñi dñi Beda sup marcū q̄ dñi
m̄ fuit rotūda de subiacēte ru-
pe ex cāsa tāte altitudinis: vt vix hō manu ex
tēta culmē posset attingere: introitū hñs ab
oriente: cui magn⁹ lapis apposit⁹ erat p ostio.
In pre ei⁹ aq̄lonari loc⁹ dñici corp⁹is d eadē
petra fact⁹ ē: septē pedes hñs lōgitudis: tri-
b⁹ palmis alti⁹ cetero pauimēto emīnēs q̄si
sarcophag⁹ supposit⁹ pauimēto. vñ i ipso pa-
riete loc⁹ fact⁹ erat: sic fit in muris domoz
ad vñilia reponēda. Hāc dñi beda: locū illū
nō desup: s; a latere meridiano patulū vnde
corp⁹ inferebat⁹: qd tñ z pōri snie pgruit: vt
eēt q̄si sarcophag⁹ iclinat⁹ sup lat⁹: apturā a
latere hñs desup. Color pō monumētū z lo-
culi rubicūdo z albo dñi esse pmixt⁹. Et erāt
maria magdalene z altera maria cōsideran-
tes vbi positū erat corp⁹ iesu. Et reuertentes
parauerūt vngenta q̄s dñi licuit eis operari.
Sabbato em̄ quieuerūt.

De custodijs sepulcri. Ca. **CLXXXII.**

Altera autem die

a q̄ est p̄parascenen pueniēt sacero-
dotes z pharisei ad pilatū dicētes
Hic seductor adhuc viuēs dixit: p̄ tres die-
bus resurgā. Tūc q̄ custodijs sepulcrū ne dñi
sepulcrū eius furto sublatum surrexisse dicāt.
Sed hāc istam p̄t: qz sabbato hec facta sūt
Tñ remig⁹ expōit h̄ parascenen p̄paratiōez
dñice passiōis: q̄ incepta ē a p̄ma vīgilia no-
ctis: vt p̄dicim⁹. Et legit ita. Altera at̄ die q̄
est p̄ hāc parascenen. i. post inceptiōez hui⁹
p̄paratiōis. Hec ē ip̄a feria sexta: q̄ orta ē p̄
inceptiōez. Usū ē forte remigio qz ea die
posuerūt iudei custodes sepulcri: z signaue-
rūt lapidē: qd sabbato nō fecissent. Vñ
pilat⁹ ait. Habetis cu-
stodias. i. do vob licē-
tiā ponēdi custodes
Ite custodite. Qd et
fecerunt.

Nota cū i passiōib⁹
scōz z mortib⁹ solēnt
zet ecclia: z locundē
pōri in die mort⁹ sal-
uatoris sui exultare z
solennizare deberet.
Sūt g tres cause q̄
assignāt a scis p̄tib⁹: q̄re nō solēnt z exul-
tare nō p̄sumit. Prima p rubore peccati cō-
misi in adā: p q̄ subiit dñs ea die patibul⁹
crucis. Secūda p p̄cepto qd dictū est p̄lo per

moysen: dñs pugnabit p nobis: z vos tace-
bitis. Tertia p mysterio: vt q̄si p h̄ ostendat
ecclia se dīscordare ab inimicis emulando.

De aduentu mulier ad sepulcrū.

Capitulum. **CLXXXIII.**

Esperare autē sab

v bati q̄ lucebat in p̄ma sabbati cū
adhuc tenebre essent: venit maria
magdalene z maria iacobi z maria salome
ad sepulcrū cū aromatib⁹ que parauerant.
Quidā non nisi duas venisse dicunt: q̄a su-
pra tñ due dicte sunt p̄siderasse sepulcrū: et
reuerētes parasse aromata. Et dicūt qd ad-
ditum est hic: z salome. expositio est alteri⁹
marie tacite. Contra quos sufficit opponere
vsum ecclie que tres representat. Etia; lucas
dicūt p̄ter marias af-

fuisse iōannā: q̄ tra-
ditur fuisse vxor Cu-
ze pcuratoris hero-
dis noie Vespis. vt
dñi Aug⁹. de concor-

dia euāgelistaz. noctē significat a parte totū
Et est Vespere sabbati. i. nocte sabbati. S;
ne de ip̄o vespere qd est initū noctis intelli-
mus: mutauit genus. z ait q̄: referēs ad sen-
sum nō ad nomē. q̄ scz nox lucebat in p̄ma
sabbati. h̄ ē cū finis ē diluculi p̄me sabbat⁹
tū. dñice. q. d. Nocte sabbati uenerūt: nō tñ
qualibet noctis parte sed diluculo.

De alio ordie diez. Ca. **CLXXXIII.**

Hac nocte ter

i minar⁹ est ordo dierū naturalū: q̄
erat vt dies p̄cederet noctē. Delin-

ceps fit cōmutatio

tēpor⁹. Fecit creator

vt nox p̄cederet diē.

Et hec nox commu-

nis fuit z sabbato et

dñice diei. Et ita p̄ sy-

necdochen dñs

fuisse in corde terre trib⁹ dieb⁹ z trib⁹ noctib⁹

accipiēdo p̄ extremā partē parascenes totū

diē cū nocte sua z sabbat⁹ totū: z p̄ noctem

dñice diei ip̄am dñicam. Tñ augustin⁹ vñ

de velle hanc mutatiōez factā in parascene

vt nox. v. ferie fuerit etia; parascenes: z orto

sam sole. i. cū celū sam ab orientis partib⁹

albesceret: dicebāt ad inuicē Quis reuoluet

Per h̄ fecit q̄ nocte

dñice diei surrexerit:

cū in genesi dictū sit.

p̄mo Dixit de⁹. Fiat

lux: z facta est lux.

nobis lapidē ab ostio monumēti. Et respiciens viderūt reuolutū lapidē: et angelū se dentē sup eū. Jam em̄ tremor factus erat dño resurgente: et clauso sepulcro egressus erat iesus. Cuidā autē monacho sancti lauretij rhome extra muros āno ab icarnatōe dñi .D. ccj. miranti de cingulo suo q̄ cinet⁹ erat insoluto et plecto ante eū. vox in aere facta ē. Sic potuit clauso p̄dire chris sepulcro. Angel⁹ autē post tulit lapidē: vt egressū iā factū indicaret. Pre tū more autē ei⁹ exterriti sūt custodes: vñ iacebant velut mortui.

tem ad ostiū monumenti sup lapidē reuolutū: neq; cōmemorat plures. Marcus dī q̄ inuenerunt in dextris loculi sedentē. Lucas dicit q̄ inuenerunt duos stantes Joānes q̄ tanq; vltim⁹ q̄si corrector dī: q̄ duos inuenerunt sedētes: vñ ad caput: et aliū ad pedes. Licet at diuersa sunt hec: nō tñ aduersa. Credim⁹ tñ q̄ tres apparuerūt angeli: vnus primo sedit sup lapidē q̄ transtulit se ad dexterā loculi: in quo erant illi duo. pmo stantes. postea sedentes.

Opiniones de hora resurrectionis
Capit. CLXXXV.

Et hora quidē re

urrectionis queri solet: de q̄ varie loquunt auctores. Hiero. in libro scz. xij. q̄ stionū: Vespere sabbati. ait mattheus. Marc⁹ dī: Et valde mane vna sabbatorū veniūt ad monumētū orto iam sole. Hui⁹ questionis duplex est solutio Aut em̄ non recipimus marcū: omnib; grece libris pene hoc capitulū in fine nō habentib; Aut vterq; vez dicit. Mattheus quando dñs surrexit. id ē. Vespere sabbati. Marcus qñ vidit eum maria magdalena. i. mane. Ambrosi⁹ in fine expositōis Lucē: Nō vespere scente die: sed noctis vespere dñs surrexit. Deniq; grece sermo p vespere habet sero. Sic ergo dñs nō in vespertino tpe dicit: sed sero. id est profunda nocte surrexit Vñ et ad monumentū mulieres potuerūt accedere custodibus quiescentib;. Et pncipes sacerdotū dixerūt: q̄ discipuli ei⁹ in nocte venerūt. Ut at scias nocte vñ mane factū: mulierū alie sciūt

alie nesciūt. Sciunt q̄ noctib; obseruantes sciunt q̄ recesserunt Vna maria magdalena fm̄ ioannē nescit: alia maria magdalena fm̄ mattheū scit. Nam eadē ante scire et postea nescire non potuit: densq; alterā eē cognosce Illa ad-

mittitur tenere pedes domini: hec prohibet. Illa angelum videre meruit. Hec pmo cum venit: neminē vidit. Illa discipulis dominū resurrexisse nūciavit: hec raptus esse putauit. Illa gaudet: hec plozat. Illa chris occurrit: hec mortuū qrit. Augustin⁹ vt supra diximus: dī cum diluculo surrexisse: cui cōsentit auctoritas illa: q̄ dicit dñm. xl. horis fuisse mortuū: et totidem diebus post mortuū in terra ante ascensionē q̄ horis. lxxj. vespertinis parascenes. et xxi. duarū noctium: et vñ dicit. Ecclesia quos assentire videtur: que matutinas laudes p chri resurrectionē celebrat. Pro p̄dicta solentia ambrosij facit: q̄ samson in typo resurrectionis dñi media nocte surgens: tulit

portas gaze. Sicer go anima chri rediit ab inferis: et reddita est corpori facto impassibili. Vtrū autē aia christi tunc facta

est impassibilis cū egressa est a corpore: an tñ demū cū reddita est corpore: ne sine corpore glorificaret: nō memini me legisse. De sanctis quos eduxit de inferno: si querit vbi fuerint post resurrectionē: deus nouit. Vel sicut de de dño fuerūt in extremis p̄ib; maris. id est sup amplissimos fines orbis De diuersitate aduent⁹ mulierū ad monumentū: q̄ videt in euangelistis esse. vñ et porphir⁹ irridet eos: et de apparitōib; et de numero angelorū. gloria Augusti. sup mattheū plene diffinit. Hoc dixisse sufficit: q̄ decē apparitōnes chri p resurrectionē legunt in euangelij. Quinque ipa die resurrectionis: et qñq; postea. In aplo legit q̄ vñus ē iacobo: et qñgentis fratrib; mul. sed nec tps nec modū determinat. Quidā dicit q̄ mortuo dño: iacobo venit se nō comestur⁹ donec christ⁹ resurgeret. et ideo dicit: q̄ eadē die resurrectionis apparuit illi.

Cōmunis opinio ē vñā tantā fuisse mariā magdalē: pōt in deu termiari: qd dī Ambrosio, alterā. i. eandē alteram.

Fortē pro pma snia hiero. facit q̄ ap̄lra dīderūt ea nocte non dimitti populum ab ecclesia vsq; ad p̄fūdā noctem.

Euangelica

Fuerunt et dicerent ioseph eade vespa q̄ sepe
linie dñm a iudeis incarcerationatū: et nicodemū
latuisse: et demū factū discipulū. et ideo ante
alios statim apparuit ioseph ī carcere ad cō
solandum.

Euangelii locuti sunt mulieribus.

Capitulum. CLXXXVI.

Et factum est cum

mente p̄sternate essent mulieres
de h̄ qd̄ viderāt. Ecce duo viri. i.
angeli in corporibus humanis steterūt sec̄ illas.
Lūq̄ declinarent vultū in terrā: dixerūt
angeli ad illas. Quid q̄ritis viuentem cum
mortuis. i. in sepulcro: q̄ loc⁹ est mortuorū.
Non est hic: surrexit sicut dixit vob̄ cū esset
in galilea. Hora q̄ sancte mulieres nō corru
erūt: sed inclinauerūt vultū. Et ideo mos ec
clesiastic⁹ est: vt exemplo earū et in memoriā
dñice resurrectionis: et in spem vite n̄re oībus
dñicis diebus a pasca vsq̄ ad pentecosten nō
fleximus genua orātes. Et addiderūt. Ite
dicite discipulis eius et petro: quia surrexit
et ecce p̄cedet vos in galileam. Et recordate
verboz domini Iban̄t.

Decursu Joannis et Petri.

Ca. CLXXXVII.

Et currens autem

maria magdalene et venit ad pe
trū et ioānē: et ait Tulerūt dñz meū
de monumento: et nescio vbi posuerit eū Hoc
agebat in eayis amoris: vel p̄sternatio men
tis: vt non inuentū nō crederet nisi sublatū.
Currenēt ḡ illi duo ad monumentū: et nō
inueniēto corpore: cūq̄ viderēt sudariū capitis et
lineamīna posita seorsum: et crederēt ve
rum esse qd̄ mulier dixerat: et redierūt ad ses
metipsos. id est ad hospitīa sua.

Quod dñs apparuit magdalene.

Capitulum. CLXXXVIII.

Et currens autem maria

magdalene quē cū eis redierat ad monu
mentū remāsīt for̄ plorās. Lūq̄
introspectisset: vidit p̄fatos angelos sedētes
iuxta loculū corporis: vnū ad pedes: et vnum
ad caput. Qui dicūt illi. Mulier quid plo
ras. Que ait. Quia tulerūt dñm meū: et ne
scio vbi posuerit eū Et p̄uersa vidit iesum stā
tem: et nesciebat quia iesus est. Dicit ei iesus.

Mulier quid ploras. Quē queris. Illa ex
stimās hortulanū eē ait. Dñe si tu sustulisti
eum: dicito mihi vbi posuisti eū: vt ego eū
tollam. Dicit ei iesus. Maria. Et statim co
gnouit eū: et ait. Rabboni: qd̄ est idē qd̄ rab
bi: et p̄cīdens voluit t̄gere pedes e⁹ vt p̄sue
uerat. Et ait iesus. Noli me t̄gere. Nōdū
em̄ ascēdi ad patrē meū: supple in corde tuo.
q. d. Quē tñ mortuū queris: viuentē tange
re non mereris. Quē sc̄ putas cadauer sub
latū nō filiū equalē p̄ri. sed vade et dic fratri
bus meis. Ascendo ad patrē meū et patrem
vestrū: deū meū et deū vestrū. h̄ est: in p̄mo
est vt me videat ascendentem

De mādato custodiū. Ca. CLXXXIX.

Et cum autem hec

fieret: custodes redierūt: et nūci
antes p̄ncipibz sacerdotū que fa
cta fuerāt. At illi pecunia copiosa corrupti:
dixerūt Nobis dormientibz furati sunt disci
puli corpus iesu. Et mansit hoc p̄bz apud
iudeos vsq̄ in hodiernum diem.

Quod dñs apparuit mulieribus in via.

Capitulum. CXC.

Et cum autem maria

magdalene iam credēs: et inuentis
alijs q̄ cū illa p̄us fuerant: ibāt si
mul ad discipulos: iam certe de resurrectione
Et ecce occurrit eis iesus dicens. Aue. Ille
aut̄ accesserūt et tenuerūt pedes ei⁹: adorātes
Dicit eis iesus. Ite nūciate fratribz meis: vt
eant in galileā: ibi me videbūt. Hāc visionē
sui in galilea p̄ ceteris dñs memorat: q̄a ī ea
credim⁹ oēs discipulos affuisse Exprobrādo
q̄busdā duriciā cordis eoz: eos plen⁹ d̄i cer
tificasse. Abierūt at̄ mulieres: et nūciauerūt
oīa. xj. lugētibz: et his q̄ cū eis erāt. et visa sūt
an̄ eos sicut deliramētū p̄ba hec. Petr⁹ autē
surgēs currens ad monumentū vt lucas d̄t.
Et tūc verisile ē qd̄ dñs apparuerit ei in via: et
si nō legat̄ ī euāgelio. De q̄ d̄t Apparuit et pe
tro Quinques p̄ma die resurrectionis apparuit

De duobz euntibz in emaus. Ca. CXCI.

Et eodem die visus

est duobz discipulis euntibus in
emaus: q̄z vn⁹ dicebat cleophas
tacito noīe alteri⁹ Putatur se lucas inuisse
more scriptoz sacre scripture. S. Ambro.

in lucā dicit illū vocatū amon. Post vastatio-
nem iudee sub marco aureliano: restaurata
est emaus. et dicta ē nicopolis: hec erat a hie-
rusale in spacio. lē. stadiorū. Tradunt greci
scptores herculē gēgātē vno anhelitu. cccv.
passus cucurrisse et iterisse. et a stando spaciū
hūmōi vocatū stadiū. Cūq; octo stadia faciāt
miliare i sūma. lē. faciūt. vij. milia passuū: et
q̄ngētos. id ē. vij. miliaria. et q̄ttuor stadia. lē.
leucas tres: et tres ptes q̄ite. Ibat autē iesus
cū illis: et oculi eorū tenebant ne eū agnoscerēt
vñ videt aliū i oculis eorū fuisse: ne eū agno-
scret. Et alibi legit q̄ apparuit eis i alia effi-
gie. q̄ aliū etiā erat in eo: ne eum agnoscerēt.
Potuit etiā eē vt mutatio eiusdē corpis mor-
talis in īmortalē nō possit fieri sine q̄dā alte-
ratione p q̄ subito visus nō agnosceret: vt si
q̄s quē videret puez si paulo p̄ occurrentē
sibi inuenē videret: nō mox eū cognosceret.
Et cū cognouissent
eū i fractōe pantis: et
euauisset ab eis ea-
dē hora regressi sunt
i hierlm: et inuenerūt
q̄gregatos. xj. et eos
q̄ cū eis erāt dicen-
tes: quia surrexit do-
min⁹ vere. et apparuit simoni: et illi narrabāt
que gesta erāt in viā. et quō cognouerūt eū
in fractōe pantis.

Ex dñs apparuit alijs absente thoma.

Laplm. CXCII.

Quidam autē ex

q̄ eis nō crediderūt: ex q̄b vñ erat
thomas Quo egresso cū adhuc

alijs colloq̄rent d̄ his q̄ audierāt. et sero iam
eēt et fores essent clausę. p̄p̄t merū iudeorū: ste-
tit iesus i medio eorū
et ait. Pax vob: ego
sū nolite timere. Ip̄i
autē turbati puta-
bāt se sp̄ritū videre.
Nondū enim crede-
bāt vel tertia die po-
tuisset veram carnem
resurgere. vel suscita-
tā clausis ianuis pos-
se intrare. Et ait illi.
Videte man⁹ meas
et pedes meos. palpate et videte: q̄ sp̄s car-

Inde ē q̄ in mīstrēdo
partē hostie in calicē
vbi signat resurrectō
subdit Pax d. s. s. vo.
Et ep̄us cū p̄mo cō-
uertit se ad pplm in
missa dicit Pax vob.
Oculū p̄o longe p̄
introducū est p̄ cau-
sa supradicta.

nem et ossa nō habet: sicut me videri habere
Ostēdit eis cicatrices manū. pedū. et lateris
Tribo de causis p̄cipue referuauit dñs cica-
trices i corpe lē incorruptibili. Ad corrob-
randā fidē aploz: q̄ sui recerāt. Et vt sp̄s res-
p̄ntet p̄t: q̄le gen⁹ mortis tulit p nob: q̄
est q̄dam mod⁹ interueniēdi p nob. Et vt in
iudicio videāt p̄fidi: i quē pupugerūt Et vt
ostēdat omī carni signa victorie sue. Verbi
grā Viles fortiter egit: et multis vulnerib⁹ p-
fossus ē. Ait illi medic⁹ Vts sanari sine omī
cicatrice: vel cū cicatricib⁹ sine oī deformita-
te. Puto q̄ in signū gl̄ie sue et p exemplo ali-
os aiandi ad idē referuaret cicatrices Et no-
ta q̄ duo mīra fm humanā rōnē et sibi p̄ma-
ria dñs ostēdit eis. Corp⁹ scz incorruptibilis
le et palpabile Nā palpari nō pōt q̄ nō cor-
rūpt⁹: et corrūpt⁹ necesse est q̄d palpat. Dicit
tñ Beda q̄ corp⁹ dñi et subtile erat p effectū
sp̄ualis potētie. et palpabile p veritatem na-
ture. i. palpabile ostensum: vt veritatē carnis
pbarer Vel pōt dici corpus dñi vere visibilē
et palpabile alijs incorruptilib⁹. A cor-
ruptilib⁹ p̄o videri et palpari nō potest: ut
si miraculose.

Ex postq̄ comedit cū eis insufflans dicit
sp̄ritum sanctū. Ca. CXCIII.

Adhuc illis non

a credētib⁹: ait iesus. Habes ble

aliq̄d q̄d māduces Et obtulit
ei p̄tē p̄fidei assī. et fauū mellis Et māduces
reliquias dedit illis Sz sciendū est cibos a
dñō sumptos post resurrectionem non solū
sumptos sed etiā absumptos. sicut aq̄ missa
in ignē absumit. Ante mortem p̄o sumptos
in alimōtiā. Aliter em̄ absorbet aquā terra
sūtens: aliter radi⁹ solis candēs. Et ait illis.
Hec sunt p̄ba q̄ locutus sum cū adhuc vo-
bis essem. i. illis vob passibilis. Tunc ape-
ruit eis sensum: vt intelligerēt sc̄pturas: et di-
xit eis. Vos eritis mibi testes horū in omīa
gentes incipientes a
hierlm. Hauii sunt
q̄ discipuli vñ do-
min⁹. i. agnito. Di-
xit q̄ eis iterū. Pax
vob: supple sit vñ est.
Tñ cum vicari⁹ ch̄i
pontifex scz dicit po-
pulo Pax vobis: im̄ subintelligitur: sit. Qui

Inde ē q̄ audita p̄
nūciatōne euangelij
vertimur ad orietē q̄
si ad hierlm gr̄as a-
gentes: q̄ inde veniūt
ad nos euangeliz.

Euangelica

La. CXCVIII.

Laplin, CXCv.

P nifestavit se iesus ad mare tyberia

Capl'm. **CXCVI.**

B 4

post celebratā missāz descēdisset lux magna per aliq̄t horas fultit: et circūstātes q̄ aderāt ceciderūt. Tuncq; post lucē surgētes accesserūt ad tumulū el: vacuū inuenērūt: tñ terra leuis scaturiebat i fūdo: sic i fontib; solet arena bullire: et adhuc qñq; eadem scaturigo bullire ibi videt. Un̄ multi putauerūt eū vī nere sub terra: et anhelitu eius scaturiginem fieri. Alij aut̄ tam translatū ad celū putant. De hmoi vero melius est p̄dubitare q̄ te mere diffinire.

De apparitōe dñi i galilea vbi mādātū ē discipulis vt docerent gentes et baptizaret.

Caplm. CXCII.

Decim autē di

scipuli abierūt i galileā ad mōtez vbi p̄stituerat ill̄ iesus. Et vidētes eū: adorauerūt. qdā aut̄ dubitauerūt. Et exprobrauit illis duriciā cordis eoz: et ait. Data ē mibi oīs ptās i celoz in terra. nūc apparet oīpotētia mea. Vel ita dixerā vob: in vī am gentiū ne abieritis. q̄a iudei abiecerūt me: q̄si dederūt mibi ptātem mittendi vbiq; terraz sub celo. Un̄ igit̄ subdidit. Ite i orbē vn̄uersum: et p̄dicate euāgeliū oī creature. i. homini p̄ q̄ facta est oīs creatura. Vel q̄ bz p̄cipationē eū oī creatura. Un̄ et hō microcosmus. i. minor mū

dos dī. Et addidit. Docete oēs gētes. i. oīa genera gentium seruare que dixi vob baptizātes eos i nomine patris et filij et spūs sancti. In inchoatione op̄ez nostroz eandem p̄pōnī mus formā p̄borū. sed inuocando orātes: vt ad honore trinitatis fiat opus qd inchoamus: et vt trinitas nobis coopē. In baptismo aut̄ dī affirmādo: et est. Baptizote in noīe patris et filij et spūs sancti. i. mīsteriū baptisimī ago. sed autoritas penes trinitatez est. Qui crediderūt et baptizatus fuerit: salu⁹ erit. qui nō crediderit cōdemnabit. Non ait. nec baptizat⁹ fuerit. Sine baptismo em̄ saluat homo cū eum excludit articulus necessitatis: nō p̄emptus religionis. Un̄ qd dicitū

est. nisi quis renatus fuerit et. sic intelligitur. Qui p̄tempserit renasci. Quidm̄ verborū dñi adherent heretici huius t̄pis dicentes. Nō oportere baptizari nisi credentē. et ideo nō recipiūt baptisimū puuloz. Sed non intelligunt t̄ps quo hoc dictum est. Primo em̄ qd p̄dicabat̄ adultis: baptizandi erāt adulti: q̄z fides exigit̄ in baptismo. Postmodū puuli eoz: ergo p̄ adultis pōt̄ intelligi h̄ esse dictū. Vel si pro om̄ibus sic expone. Qui crediderit et bap. sue. hoc est

qui i fide baptizabitur. Oportet enī baptizandum: vel p se: vel p alium credere. Si gna aut̄ eos qui cre-

diderūt: hec sequent. In nomie meo demonia eijcient: linguis loquentur nouis. serpentes tollent et. et hoc quoq; p tempore dictū est. Tunc enī signa fiebant. p iudeliū conuertendis. Quia ergo signa nō sunt necessaria: non modo sunt sicut passim tunc fiebat. Nos enim cum arbuta plātamus tandem infundimus aquam: quousq; in terra cōuālescant.

De ascensione dñi. Caplm. CXCIII.

De aut̄ ascensio

nis venit ad eos in hierlm: et ait. Sedete i ciuitate quousq; id uamini virtute ex alto. Tuncq; comedisset cum eis vñ intelligit̄ sextā horā transisse: eduxit eos foras in montem oliuēti p̄sus bethanīā. Et eleuat⁹ manibus bñdixit eis. Et vidētib; ill̄ eleuat⁹ ē in celū. et nubes lucida batulabat eū mīsterio angeloz. Tūq; iā subtractus ē ab oculis discipuloz: tñ adhuc intruebant̄ celū. p̄pterea duo angeli in forma viroz steterūt iuxta illos: et dixerūt. Viri galilei qd alpicitis in celū. q. d. Recedite nec expectetis. Ite vt modo redeat: tñ in fine tempoz sic veniet quēadmodū vidistis eum euntem in celū batulis scz nubibus descēdet in aera. Illi aut̄ regressi sunt in hierlm: et expectabāt p̄missum spūsanctum. Quo accepto t̄pibus suis p̄fecti p̄dicauerunt vbiq; do

Hanc ultimam p̄sentationem post sc̄um re p̄sentat ecclesia domi nalis dieb; egrediēdo de ecclesia redēdo ad eā: q̄i d hierlm exiēs. et rediēs in bierusalem: et sequēdo crucem: vt illi cruci

Actuum apostolorum

mino coopantez ser
monem cōfirmante
sequētibz signis. Et
nora dñam. Trāsla
tus enoch ē. subuect⁹
est belias ascēdit ier⁹
sus p̄p̄ia sui virtute.
niam: vt 2 modoz etiā feriam q̄ntam in me
moriam ascensionis. et tūc q̄nta feria fiebat
p̄cessio. Sz multiplicatis solennitatibz san
ctoz: sublatā est solēnitās q̄nte ferie. 2 p̄ces
sio trāslata est ad dominicā. Unde d̄r q̄ q̄nta
feria cognata sit dominice.

Sequuntur tituli capitulorū in historiā
Actuum apostolorum.

Quotiens apparuit dñs discipulis infra q̄
draginta dies. Caplin. j.
Q̄ap̄li fuerunt baptizati ca. ij.
Quid rñderit dñs indiscete q̄rētibz. ca. iij.
De ortu 2 p̄cessu p̄dicatōis. ca. iij.
Quid fecerint abeunte dño. ca. v.
Quibz ex causis angelī apparuerūt. ca. vj.
In quo imitatur aplos. ca. viij.
Ubi 2 cum quibus se collegerūt. ca. viij.
De sermone petri. ca. ix.
De electione matthe. cap. x.
De missione spūs sancti. ca. xj.
De miraculo linguaz. ca. xij.
Q̄petrus cōuict mentientes auctoritate p̄
phetarum. ca. xij.
De p̄dīgīs in celo sursum impletis. ca. xij.
Exponit p̄ba dauid de christo. ca. xv.
De impleta p̄phetia tobel. ca. xvj.
De paralytico curato a petro. ca. xvij.
Q̄sibi nihil ascribebāt sed oīa deo. ca. xvij.
De inuidia saduceoz in aplos. ca. xix.
Q̄cōstanter responderūt ad interrogata in
concilio. ca. xx.
De mutua charitate inter aplos. ca. xxj.
De morte ananiez saphire. ca. xxij.
De signis que fiebant ab aplis. ca. xxij.
De incarceratione aploz. ca. xxij.
Quō p̄ angelū d̄ carcere sunt educti. ca. xxv.
Quō obstupuerūt illis eductis. ca. xxvj.
De responsione eoz. ca. xxvij.
De filio gamalielis. ca. xxvij.
Aliud exemplū de eodem. ca. xxix.
De causa murmuris inē chīanos. ca. xxx.

De cōmendatōe beati stephani ca. xxxj.
De sermone eiusdem ca. xxxij.
Prosecutio narrationis ca. xxxij.
Quō computent. ccccxxx. anni ca. xxxij.
Opinio bede de eodem ca. xxxix.
Redit stephanus ad ordinē historie ca. xl.
Cōmēdat tabernaculum ne vidcat damna
re locum sanctum ca. xli.
Q̄lapidauerunt stephanū ca. xli.
De p̄ma p̄secutione sauli ca. xliij.
De petitione simonis magi. ca. xliij.
De eunuchō baptizato a philippo ca. xlv.
De excecatione sauli. ca. xlvj.
Quō ananias ex mandato domini vīsitauit
saulum. ca. xlvij.
De inuidia iudeoz in paulum ca. xlvij.
De curatione enee ca. xlix.
De cōuersione Cornelij. ca. l.
De visione petri. ca. li.
Q̄petrus venit ad corneliū vocatus ca. li.
Q̄baptizauit corneliū et eos qui cum eo
erant. ca. liij.
Quō redargut⁹ est petrus a chīanis. ca. liij.
De p̄tinatione historie. ca. lv.
De collecta facta paup̄ibz. ca. lvj.
De morte iacobi maioris ca. lvij.
Quis fuerit procurator substitutus mortuo
pilato. ca. lvij.
De p̄posito herodis agrippe ca. lix.
De cāiuidie tyberij 2 herodis agrippe. ca. lix.
In quo herodes offendit tyberij ca. lxj.
Quomodo liberatus est herodes ī morte ty
berij. ca. lxij.
Q̄Saius mandauit statuam suam erigi in
templo. ca. lxij.
De morte Saij impatoris ca. lxij.
De eodem ca. lxv.
Quomodo occiso iacobo voluit apprehen
dere petrum ca. lxvj.
Quomodo liberatus est Petrus d̄ manu he
rodis. ca. lxvij.
De morte herodis ca. lxvij.
De agrippa ca. lxix.
Reditus historie ad ordinē suum ca. lxix.
Q̄paulus 2 barnabas cōuerterūt sergiū p
consulem. ca. lxxj.
De discessu iōannis ab eis ca. lxxij.
De predicatione Pauli et Barnabe in synga
goga. ca. lxxij.
Adhuc de eodem. ca. lxxij.
Quare transferunt ad gentes. ca. lxxv.

Historia

De recepta p̄dicatiōe a gentibus. ca. lxxvj.
De p̄secutiōe quā passi sunt. ca. lxxvij.
De ḡstīōe circūcisiōis det̄miata. ca. lxxvij.
De sermone iacobi fratris dñi. ca. lxxix.
De eplā missa p̄uersis ex gentibz. ca. lxxx.
Quomodo p̄solati sunt conuersos ex gen-
tibus. ca. lxxxi.
Determinat quando sederit antiochie: quā-
do rhome. ca. lxxxij.
De causa dissensionis inter Paulum & Bar-
nabam. ca. lxxxij.
Exprohibiti sunt apostoli ne t̄rent quo vo-
lebant. ca. lxxxliij.
De v̄ssīōe q̄ apparuit paulo nocte. ca. lxxxv.
Exrecepti s̄t a m̄liere purpuraria. ca. lxxxvj.
De spū phitonico a puella electo. ca. lxxxvij.
De terremotu vnde aperta sunt ostia carce-
ris. ca. lxxxvij.
Quō a magistratibz s̄t dimissi. ca. lxxxix.
Ex inuidia iudeoz iason accusat⁹ est. ca. xc.
Quid paulus athenis fecerit. ca. xcj.
De ara ignoti dei. ca. xcj.
Ex philosphi athenenses dixerūt deū na-
ture pati. ca. xcij.
De dionysio ariopagita. ca. xcij.
Ex iudei p̄citauerūt gallionē i paulū. ca. xcj.
Ex disputabat paulus ephesi cōtra iudeos.
caplm. xcj.
Quō baptizati sunt qui baptisma iohannis
acceperant. ca. xcviij.
De potestate nominis iesu. ca. xcviij.
De tumultu excitato p̄ demetrium. ca. xcix.
De mortuo resuscitato a paulo. ca. c.
De hoc qd̄ agabo paulo p̄dixit. ca. c.
De eo qd̄ obtulit de p̄silio fm̄ legem. ca. cij.
Ex ligatus est paulus a p̄sede ad clamorē
iudeorum. ca. cij.
De egyptio q̄ populū seduxerat. ca. cij.
Ex cognit⁹ a p̄plo p̄missus ē loq̄ p̄sidi. ca. cx.
Ex paulus ciuē romanū se fecit. ca. cxj.
De scissmate orto inter iudeos ex industria
pauli. ca. cxij.
Ex dñs p̄fortauit paulum. ca. cxij.
Quō p̄iurati sunt in mortē pauli. ca. cx.
Ex ante p̄sidem contra tertullium oratorem
contendit. ca. cx.
Ex Felix voluit pecuniam extorquere a pau-
lo. ca. cxj.
De seditiōe inter iudeos & gētiles. ca. cxij.
De appellatiōe pauli. ca. cxij.
De h̄ qd̄ rogabat agrippa festū. ca. cxliij.

Quomodo perorauit paulus corā festo &
agrippa. ca. cxv.
Ex paulus missus est romam. ca. cxvj.
Ex incidenter narrat de sacerdotibus iudeo-
rum. ca. cxvij.
De tempestate in mari quam p̄dixit paulus
Ex p̄stitutos in piculo paulus (ca. cxvij).
confortauit. ca. cxix.
De constantia pauli. ca. cxix.
Ex paulus creditus est esse deus. ca. cxix.
De verbo pauli ad centurionē. ca. cxix.
Ex sanauit p̄ncipis p̄iem & alios. ca. cxix.
Ex recept⁹ ea fratribz chritianis. ca. cxix.
Quo tpe libere p̄dicauit. ca. cxix.
Quo neronis ip̄erij anno passus fuerit. ca.
In quibz locis puniti fuerint petrus (cxix).
& paulus. ca. cxix.

Historie actū apostolorz. Caplm. l.
Quotiens apparuerit dominus discipulis
infra .xl. dies.

Anno nono

decimo ip̄erij tiberij ce-
saris adhuc p̄curatore
iudee pilato: p̄sede s̄cie
v̄sellio: mortu⁹ ē dñs &

resurrexit. Resurgēs at̄ p̄iurati resurrexerunt
multis cōprobauit argumētis: mlti in corp̄
prio oñdēs p̄ter naturā corp̄is imortalis vt
sic veritatē resurrexerūt astrueret: & ab aplis
& eoz posteris oēm oīno causā hesitationis
amoneret. Comedit em̄ & bibit cū eis cū cor-
pus spūale ciboz alimōtia minime idigeret
In corp̄e pp̄rio cicatrices oñdit: cū a natura
corp̄is imortalis penit⁹ aliena sit oīs d̄ctoz
m̄tas cicatricis. P̄ter hec argumēta lucas
scribens historiā act⁹ ap̄loz ponit alia. Fuit
enim argumētū vere resurrexerūt q̄ per
dies .xl. apparuit eis loquēs d̄ regno dei. H̄o
est aut̄ intelligendū. q̄ singuloz .xl. dierū tpe
apparuit aplis. sed infra numerū tot dierū
decies apparuit eis: vt ex euangelica historiā
colligit. Ip̄a nanq; die resurrexerūt q̄nq; uir-
es apparuisse leḡt. Primo marie magdale-
ne. Secdo mulieribz redeuntibus de mon-
tēto: qñ tenuerūt pedes eius & adorauerūt
um. Tertio petro: licet nō expresse habeat d̄
euangelio Quarto duobz euntibus in emaus.
Quinto apparuit. & apostol⁹ absente thoma.
Sexto post dies octo apparuit eiisdem p̄ntē.

Actuum apostolorum

thoma, Septimo septē discipulis apparuit
in piscatione ad mare tyberiadis Octauo in
mōte thabor qñ puerat in galileā, z ita au
diem ascensionis apparuit ocries, Ipa vero
die ascensionis bis apparuit, semel, xij, apls
comedentibz in cenaculo, Omēs qdē tam
apli qz alij discipuli: necnō z mulieres habi
tabāt in illa pte hierl'm que dicebat mello:
scz in monte sion, vbi dauid cōstruxerat sibi
palatium, z ibi erat cenaculum illud grāde
stratū: in quo pceptū dñs sibi parare pasca,
Ibi in cenaculo illo tūc habitabāt, xj, apli, Ce
terū aut discipulī z mulieres habitabant cir
cūquaqz p diuersa hospitā.

Exapli fuerūt baptizati Caplm. II.

Edum comede

e iēt vndecim in cenaclo apparuit
eis dñs: et exprobrauit increduli-
tatem eorū et duriciā cordis: et comedit cum
eis. Et concessēs precepit eis ab hierosoly-
mis ne discederēt, sed expectarēt pmissiōē
patris. Iab ipō pmissam: vel a patre p ipō z
piis auctoritate cōplendā dicens Ioannes
baptizauit aq̃. Vos autē baptizabimini spū
sancto: nō p mltos hos dices. Ac si diceret.
Spūs sancto sup vos descēdens vos purifi-
cabit roborabit. De baptismo at apłoz so-
le dubitari. Sz sup hūc locū dicit Bedaz
Aug⁹ q̃ fuerit baptizati. Aut em Beda Ba-
ptizabimini qđ est in spūs sancto: nō ad illud
ip̃us respici: q̃ apli z ceteri fideles illi t̃p̃is
baptizati sunt aqua in remissionē peccatorū
grā spūs sancto a dño pcepta. sed ad illō qui-
dño militante spūs sc̃m plenius acceperunt.
Idō nōdū fuerāt baptizati: non dico aq̃ sed
spūs sancto: q̃s intelligim⁹ baptizatos baptis-
mo iohannis. Vel qđ credibil⁹ est baptismo
ch̃i. Cōueniēs em erat eos eē baptizatos q̃
baptizabāt allos. De codē Aug. Scriptū ē
qm̃ baptiz⁹ est paul⁹: qđ ab anania baptiza-
tus est. Sed scriptū nō est qm̃ baptizati fue-
rūt alij apli. Sed debem⁹ intelligere bapti-
zatos esse ppter illā dñicam sñiaz. Nisi quis
renatus fuerit ex aqua z spūs sancto nō potest
intrare in regnū dei. Sic apte volūt beda ex
Aug. q̃ baptizati fuerint baptismo ch̃i et
de q̃būdā satis videt q̃ baptismo iohannis
fuerint baptizati: vt de andrea philippo z pe-
tro: id q̃bus constat q̃ fuerunt eius discipuli
Hoc dicto pcepit eis vt egredierent de ciuita-

te: & statim euauit ab oculis eoz.

Quid rñdit dñs indiscrete querentibz.

La. III.

Ece noua appa

e ritio. Et statim post comestiones
ij, apli ⁊ alij discipuli ⁊ mulie-
res de ciuitate vnanimiter egressi: iuxta pces-
ptum dñi venerūt in montē oliueti: ⁊ statim
dñs apparuit eis. Quō autē pceptē eis vt egre-
derent de ciuitate ⁊ enauerūt ap oculos eoz
⁊ quō egressi d ciuitate venerūt ī mōtē oliue-
ti. ⁊ ibi dñs apparuerit eis: ī historia subtrice-
tur: qz breuis ē. Tūc q̄ uenerāt ceperūt eū ī
terrogare dicētes. Dñe si ī tpe hoc restitues
regnū isrl: tpale q̄ntū ad q̄sdā īmpstos ⁊ car-
naliter sapientes: q̄ vidētes alienigenā regna-
re: ⁊ iudeos esse sub p̄side: q̄rebant d restitū-
tione regnū isrl tpalis: putātes tunc a dño re-
stituendū sicut ⁊ duo discipuli dicētes. Nos
sperabam⁹ q̄ ip̄e eēt redēptur⁹ isrl. Alij ma-
gis instructi sciētes illā restitutiōē nō nisi fi-
naliter futurā scz circa tpa iudicij: querebant
de restitutiōe regnū isrl spiritalis scz de dilata-
tione ecclie. Ac si dicerēt. Nunq̄d ī hoc tpe
facies qd̄ pmissi ecclie. Dñs aut nō certifi-
cauit eos sup b. Et qdam tñ p̄bo ī respōsio-
ne ei⁹ posito: si scioli essent possent intelligere
restitutionē illā multis tpib⁹ differēdā. Nō
est inq̄t vestrū nosse tpa vel momēta que pa-
ter posuit ī sua prāte. ī. numez tpm ⁊ momē-
toz vsqz ad finē seculi que tñ patris patent
scientie. Ac si diceret. Nihil ad vos querere
d secretis h̄mōi: nec ad ea p̄cipēda estis ido-
nei. S; de his q̄ ad vos spectāt estote solliciti
qz vos reuera accipietis p̄tute supuenientis
spūs sancti: cui⁹ p̄tute roborati: eritis mibi te-
stes resurrectionis mee. p̄mo ī b̄erlm. sc̄do
ī iudea. postea ī samaria: tandē vsqz ad vlti-
mū terre. Ac si tacite diceret. An regnū illius
restitutionē nō solū b̄ierolimam sed ⁊ oēs
iudee fines ⁊ samarie mūdi etiā terminos p̄-
circūstitū fama euangelij p̄curret.

De ortu et processu predicationis.

Capitulum. XXX.

Primo liquidez

p   p̄dicatū est enāgelūⁿ in hierl'm: t̄z
p̄r lapidatōez stephani z mortē
iacobi gladio occisi: egressi sūt d̄ hierl'm p̄di
cātes i finibz iudee Postea trāsierūt ad sama

Historia libri

ritanos: et inde processit per universum orbem. Et cum hoc dixisset per alium euangelistam eleuatis manibus benedixit eis. Et post benedictionem illam videtur illis eleuatus esse. Et nubes suscepit eum ab oculis eorum: quod quasi quidam in globo batule nubis ascendit. Non in ideo quod ad ascendendum egeret ministerio nubis. sed ut per hoc ostenderet: quod omnis creatura parata est obsequii suo creatori.

Quid fecerint abeunte domino. Caplm. V.

De loco ascensio

dominus dei suspensus episcopus hierosolymitanus: quod ibi cum postea edificata esset ecclesia: locus ille in quo instituerunt vestigia Christi ascendentis: nunc potuit sterni pauperculo. imo resilliebant marmora in ora collo cantium. Calcant etiam puluerem a domino: hoc dicit esse documentum: quod vestigia impressa cernunt. et eandem adhuc speciem velut pressis vestigiis terra custodit. Cum iam dominus raptus esset a conspectu eorum. adhuc tamen suspensus vultibus stabant aspicientes in celum: cum potius reuertere in hierusalem debuissent: quod dictum erat eis. Sed dete in ciuitate quoadusque induamini stute ex alto. Et ne diutius ibi morarentur: missi sunt angelus instructores eos. Unde sequitur Cumque intuerentur in celum euntem illum. illo abeunte: ut accusati ponantur a blatio absoluto: per quo ponitur genitum in greco. Vel cum prius intuerentur euntem illum: et adhuc intuerentur in celum. ecce duo viri. duo angeli in forma viri: astiterunt iuxta illos in vestibus albis: qui et dixerunt.

Quibus ex causis angelus apparuerunt. Caplm. VI.

Tri galilei quid

statim aspicientes in celum: quasi obliti quod facere debeant. Hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum. in eadem carne suba: in qua assumptus est a vobis in celum: sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum id est sicut batulis nubibus vidistis eum ascendente in celum. sic batulis nubibus videbitis eum in aere ad iudicium venientem. Duplici de causa hi duo angeli apparuerunt. scilicet ut melius de absentia domini confortarent et ut eum vere ascendisse in celum demonstrarent. scilicet in regione angelorum. Non sicut belias qui raptus in igneo curru ascendit usque ad sublanarem regionem. nec eam transcedit: sed tamen translatus est in paradysum terrestrem: qui ad oculos eminet ut peringat ad sublanarem regionem: nec

tamen transcedit. Tunc reuersi sunt hierosolymam a morte qui vocatus oliueti propter copiam oliuorum: sabbatum hiis iterum. itinere sabbatum distans a hierusalem spacio miliarum. quod non ampliori spacio licebat iudeis in sabbato pergere de ciuitate vel villa in qua erat. sed per mille passus poterat circa deambulare. Verum editio habet a morte trium luminum. Sic autem dicitur: mons oliueti. quod de nocte ex parte occidentis illuminabat ignem templi: quod erat ignis iugis in altari: mane ex parte orientis primo exercebat radios solis antequam illustraret ciuitatem. Habebat etiam copia olei quod est fomentum luminis.

In quo imitatur apostolos. Ca. VII.

Quinqz regressi

cent in hierusalem omnes unanimiter: apostolos usque ad eorum hospitium conduxerunt. deinde ad portam redierunt. Hanc processionem discipulorum qui unanimiter de ciuitate sunt egressi. et post unanimiter regressi representant ecclesia singulis dominicis diebus processionem faciens. Unde sicut illi egressi sunt precedente crucifixa et nos de ecclesia egredimur cruce perferendo. Et hoc non redierit cum eis crucifixus. nos tamen redeunt cruce reportamus. Quia hoc non redierit cum eis presentia corporali: rediit tamen cum eis presentia spirituali: iuxta quod dicit. Vobiscum sum usque ad consummationem seculi. In eo ergo qui egredimur crucem domini perferendo representamus: quod illi egressi sunt peruenire crucifixo. In eo quod cruce domini reportamus cum non redierit cum eis presentia corporali: representamus quod ait. Vobiscum sum usque ad consummationem seculi. In presentia autem ecclesia huiusmodi representatio fiebat in ecclesia contra festam: que tunc temporis eque solennis erat sicut presentia. Quinta per venerationem ascensionis. Primam reuerentiam resurrectionis. Unde in vulgare proverbium ipsum est: ut dominice diei dicat cognata dies ionis: quod antiquitus fuit eque solennis. Sed quod superueniunt festa sanctorum et celebrare tot festa erat quasi onerosum: ut in die dominica fieret processio deinceps est instituta.

Ubi et cum quibus se collegerunt. Ca. VIII.

Quinc ascenderunt

apostoli in cenaculum ubi manebant. scilicet petrus et iacobus. iohannes et andreas et alii. Et mutata hic series catalogi. Solent enim apostoli in catalogo in hunc modum combinari. Petrus et andreas

Actuum apostolorum

Jacoby et iohannes. Forte et alibi ita obinane
p carnis affinitate. Dic aut p meritoz par-
tate: qz itellerit lucas i spu pares ee i merito
petri et iohanne: qz forte p ceteris dilexerunt.
Unde et p alijs simul ad monumetu cucur-
rerunt. Et erant omnes vnanimiter pscueran-
tes in oratione cum mulieribz et maria matre
iesu que a mulieribz distinguit: qa no potest
ppie dici mulier qsi mollis: id e molliciem
passa. Interdu tamen mulier p secu no pro
corruptione ponit vt ibi. Quid mihi et tibi
est mulier. Et fratribz eius: qd de illis debet
intelligi: de quibz ante passionem dictum est.
Necqz em fratres eius credebant in euz: nuc
aut credebant. Nota qz dictu est: perseveran-
tes in oratione: et non est additu de iesu. Quidam
tamen a festo ascensionis vsqz ad
pentecosten ieiunant exemplo apostoloru:
quos aiunt in spacio illo ieiunasse: quia in
euangelio dictum est. Venient dies in quibz
vobis auferet sponus ab eis: et tunc ieiunabunt
et potuit ita esse: hic tñ non habet.

De sermone Petri. Caplm. ix.

Diebus illis id

est in illo medietate tempis inter
ascensionem et spū sancti missionem
ecurgens petrus in medio fratru dicit. Qd
stat em in spacio illo factaz esse matthe ele-
ctione: licz no sit determinatu q die. Vñ qsi
indiffinitu dictu e In diebus illis. Et inde qz
si ex forma scripti assumpsit ecclia forma les-
gendi Unde qz in actibz aploz frequenter in-
uenim? In diebus illis, ideo cu legim in ecclie
sta pticula epistolaz p mittit. In diebus illis.
Et qz in euagelijs sepe legit In illo tempore
ideo cu singulis diebz legunt in ecclia parti-
cule euagelijs p mittit. In illo tpe Viri fra-
tres oportet impleri septura qua p dicit spū
ritu sancto p os dauid de iuda qui fuit dux
eorz qui coprehenderunt iesum: qui duxit co-
hortem et regis ministros ad hortum i q ora-
bat dominus? Vel qz osculo dedit p ditionis in-
dictu. et ita p bñt eis ducatu: q connumerat
est in nobz. Isortitus est sorte ministerij huius.
scz et apostolat? q qsi sorte vt dominica ele-
ctione obtinuit apostolatū. Et elegāter dictu
est connumerat? quia numero no merito in-
ter aplos coputatur? Vel respicit ad h qd
dixerat. q fuit dux eoz qui coprehenderunt
iesum: et sortit? e sorte ministerij huius. scz du-

catus. id e habuit hūc ducatū. Et hie quidē
posse dicit agri de mercede iniquitatis. Qd qz
dam mystice exponunt. id est p accepto pōlo
proditionis possedit infernū: qui dicit terra mo-
rientiū: sicut paradysus terra viuētiū. Alij di-
cūt iudā ibi sepultū: et ita possedisse. sed nō ē
autenticū. Dicitū est q possedit. id est posside-
ri fecit. qz de possessione eius ppria emptus ē.
et ab alijs possessus: et suspēsus crepuit me-
dius: et diffusa sūt viscera ei: sed nō p os ei
vt sic parcere ori quo saluatore oscular? fue-
rat. Nō em tam viliiter debuit inqñari: qd tā
gloriosum. scz os chri ptingerat. Dignū ei erat
vt viscera que p ditione cōceperant rupra ca-
derent: guttur qz quo vox p ditionis exlerat
laqueo artaret. Sepe em modū pene expri-
mit mod? culpe. Unde abscedit homini cap-
put corporis: qz ipe sibi abscedit caput men-
tis. Iratōne: sicut et iudas mortu? est in aere
tanqz acereis potestatis sociatus. Cōgruū
em erat vt separaret ab angeloz et hoim re-
gione qui offensus fuerat vtrūqz. Et ita mo-
dus et locus pene congruit culpe.

De electione Matthe. Caplm. x.

Notum factuz

est h omibz habitantibz hierlmz
ita vt appellaret ager ille lingua
eorz acheldemach. Qd est dictu eoz. dicit qz
dā hec nō fuisse pba petri cu inde esset: et ad
iudeos loqret. sed luce q grece scpsit: et i he-
breo nomē agri expsit. alij dicūt q latin? in-
terpres h addidit. s meli? a petro dictu acci-
pit: et p tinnat ei qd dixerat. Notu factū ē ois
bus habitantibz hierlm: ita vt appellaret ager
ille acheldemach lingua eoz. i. hierosolymī-
taz. qz cu pet? galile? esset: et eadē ēēt lingua
galileoz et hierosolymitarū: tñ diuersa erāt
lingue idiomata. Vñ petro dictu ē. Vere ga-
lile? es: nā et loquela tua manifestū te facit. i.
idioma lingue galileoz. Scriptū est em i li-
bro psalmoz: nō est dictum in libris. Unde
insultat Aug? Hieronymo. libru psalmozū
p quinqz volumina distinguēt. Tūc em di-
ci debuit in quarto libro psalmoz. Fiat ha-
bitatio eoz deserta: et nō sit q habitet in ea: d
suis scz. et episcopatu eius accipiat alter. id ē
alius: quia de multis discipulis. id ē. lxxij.
elect? est matthias: ei qz substitutus est. Vel
ideo dictu est: qz matthias fuit lōge alter ab
eo: qz vir sanctus. iudas pō nequā: vel alter

duoꝝ quoꝝ sortes misse sunt. Oportet g̃ et
his ṽris qui nobiscū sunt p̃gregati in om̃i
tpe q̃ intravit et exiit dñs iesus: incipiens a
baptismate iohannis vsq; in diē q̃ assume
est a nob: testem resurrectionis eius nobiscū
fieri vnū et istis. q. d. Quia mortuus est iu
das. et sic p̃phetatum est: qz ep̃iscopatu eius
accipiet aliter. ergo oportet vt aliq̃ ei sub
stituam⁹ qui testet nobiscū resurrectionē ei⁹:
qz dictū est nobis. Eritis mihi testes in hieru
salem resurrectionis mee. scz et in om̃i iudea
et samaria: et vsq; ad vltimū terre. Et q̃a tes
tis nō n̄ss̃ d̃ his que vidit ṽl auduit debet
testimoniū ferre: eligendus est de his ṽris
qui a baptismo iohannis postq̃ cepit iesus fa
cere et docere vsq; in diē ascensionis nobiscū
fuerūt: et domini miracula viderūt: et doctri
nam audierūt. Et nota q̃ dictum est ex his
ṽris nō de seru infirmiori: et ad hoc minus
idoneo. Et statuerunt illos duos alijs p̃fer
rentes: ioseph qui vocabat̃ barsabas: q̃ co
gnominat⁹ est iust⁹. et matthiā: de cuius lau
de subiect⁹: qz sufficit ei pro laude q̃ in apo
stolum eligit. Ioseph vero cōmendatur: ne
tanq̃ indignus respui videret. Et habem⁹
hic plane in glosa: quia iste ioseph qui voca
batur barsabas fuit barnabas: q̃ postea cum
paulo in apostolatū electus est. Sed nō est
huic opinioni adherendū: quia ex sequentib⁹
bus euidenter fiet hoc nō cōstare. Iste nanq;
ioseph fuit frater trium apostolorū filiorum
alphei: nec fuit apostolus. Et orātes dixit.
Tu domine qui nosti corda omnium ostende
quem elegeris ex his duob⁹ accipere locum
ministr̃ij huius et apostolatus: de quo p̃ua
ricat⁹ est iudas vt abiret in locū suū. Et de
derūt eis sortes. Et cecidit sortis sup matthiā
et annumerat⁹ est cū. xj. Non est modo vten
dum sortib⁹ vt tradit Hieronymus pro hac
auctoritate: qz priuilegia paucorū non faciūt
legem cōmunē. Nondum tamen missus est
sp̃ritus sanctus necdum figure legales peni
tus cessauerāt. Ido adhuc posite sunt sortes
sicut in veteri testamento sepe factum legit.
Nam saul sorte electus est: ionathas et armī
ger eius sortes fecerūt. Dauid quoq; sortes
iecit q̃n. xxiij. summos sacerdotes elegit. Si
quis tñ compellit ṽrī sortib⁹ ap̃los imitē:
premissa scz oratiōe ad dñm. Facta est g̃ ele
ctio matthei inter ascensionē et sp̃ritus sancti
missionem: sed qua diē incertum est.

De missione sp̃s sancti. Ca. xi.

Cum cōpleren

e tur dies pentecostes: erant om̃es
discipuli pariter in eodē loco in
quo facta est electio matthei. S; videt̃ p̃pe
ram dictū cum complerent: cum hec fuit p̃i
ma. vij. dieꝝ quib⁹ p̃relabat̃ festum penteco
stes. Tria em̃ erant festa q̃. vij. dieb⁹ p̃rela
bant. scz pascha. pentecoste. et scenophegia.
Videt̃ ergo potius dicendū fuisse. cum in
ciperent dies pentecostes. S; pentecoste
equiuocū est ad quinquagenā: et ad eam so
lennitatem septem diebus p̃relatā. Pen
tacon em̃ interpretatur quinquaginta: inde
pentecoste qd̃ quinquagenam significat. et
est grecum vocabulum pentecoste sicut pa
rasceue et scenophegia. Sed de hoc noie pa
scha questio est. Habent em̃ hebrei multa
grecā vocabula: quia sepe p̃ multas captiui
tates p̃ticulares dispersi sunt: et fuerūt inter
grecos a quib⁹ multa vocabula retinuerūt.
Est g̃ sensus. Et cum complerent dies pen
tecoste. id est q̃nquagene. illa em̃ dies erat
quinq̃gesima a resurrectionē: et cū inchoarent
dies pentecoste. i. illius solennitatis septem
dieb⁹ p̃relande: erant om̃es discipuli in ce
naculo. Et dum essent pariter in eodē loco
fact⁹ est repente de celo. i. de aere son⁹. qz fra
gor quidā insonuit in aere tanq̃ aduentus
sp̃s. i. son⁹ vehemētis: vt sit tāq; nota silu
dinis. ac si diceret. Venit sp̃s sanctus in silu
dine venti vehemētis. vel tāq; sp̃s sanctus ṽbe
mentis. Et erit tanq̃ exp̃ssiuū veritatis: qz ve
re sp̃s sanctus d̃r vehemēs: q̃si ṽbens a mentē
te. id ē a mentis affectib⁹ alienās. Vel iuxta
qd̃ ait ille clareuallēsis abbas Bernardus.
Verito d̃r vehemens: q̃si ve adimens. id ē
eternā dānationē. Potest g̃ et ad sonum et ad
sp̃ritus sancti referri qd̃ dictū ē: tāq; aduentus
entis sp̃s. qz sp̃s equocū ē ad ṽtrūq; sicut
ruha i hebreo: pneuma in greco. Et repleuit
son⁹ ille vel sp̃s sanctus totā domū vbi erāt se
dentes. i. viros et mulieres in domo sedētes:
implens qd̃ dictū erat eis. Sedete i ciuitate
quāduq; induamini p̃tute ex alto. Et appa
erūt illis disparte lingue tāq; ignis. i. radio
li ignei in modū linguarū infidētes capitib⁹
singulorū. Ipa at species creature in q̃ sp̃s
sanctus descendit visibilib⁹ ad quez vltimū
tūc descēderit in ap̃los: exp̃ssit species ignis

Actuum apostolorum

ostendēs spūs sanctū tūc datū eis ad robur: species linguarū ad sciētā. Lingua em̄ sciētiam explicat: ignis testam̄ roborat. Dat⁹ est etiā spūs sanctus aplīs ante passionem: qm̄ missi sunt ad predicandū: et dictum est eis. Egros sanate. demōes ejcite. mortuos suscite. Post resurrectionē etiā datus ē eis ad aliū vsū qm̄ insufflauit et dixit eis. Accipite spūs sanctū. qz remiseritis peccata: remittant eis. et quoz retinueritis: retenta sunt. Ubi forte clauēs quas dederat petro: dedit et alijs. Et repleti sunt oēs spūs sancto: et ceperūt loqui varijs linguis: put spūs sanct⁹ dābat eloqui illis qd diuīdēs singulis put vult vbi vult. quādo vult. qntū vult. quomodo vult. quibus vult spirat. Inde est qd apostoli vel vna tm̄ lingua scz hebreā loq̄bant: ita qd ab omnibz intelligebant. Vel qd verus est linguis omnibz loquebant: quibz inspirauerat spūs sanctus omnīū linguarum noticiā: sicut qd in sapientia legit. Spirit⁹ domini repleuit orbem terrarū. et hoc qd cōtinet omnia. id est. homo cōuenientia habēs cum omni creatura: vlt⁹ propter quem facta est omnis creatura: scientiam habet vocis. id est linguarū. ac si diceret. Spiritus domini repleuit orbem terrarū: et dedit discipulis sciētiam linguarum.

De miraculo linguarum.

Capitulum. XII.

Rant autem in

hierlm̄ iudei viri religiosi: et in iudea habitantes: et pter illos alij multi supuenientes fere ex omni natiōe que sub celo est: qz multis captiuitatibz dispersi fuerāt iudei pcpue sub antiocho epiphane q captiuitas fuerat vltimior huius facti: et modo ad diem festum oēs cōuenerant. Audito ergo fragore qui insonnerat in aere cōueniunt omnes ad discipulos. et mirati sunt quoniam audiebat vnusquisqz lingua sua illos loquētes. Et merito dictū est singularit. lingua sua. quia non sciebant solū linguas: sed etiam linguarū idiomata. Alij aut irridebāt eos dicētes. Multo pleni sunt. id ē vebemēter ebrii: qz vebemētor est ebrietas d musto qz de vino defecato.

Quia Petrus cōuincit mentientes auctoritate prophetarum.

Capitulum. XIII.

Hinc surrexit

per trus
cū. xj. ostendens eos nō ēē ebrios
sed spūs sancto repletos dicens.
Nō sunt ebrii hi: cū sit hora diei tertiā. q. d.
Nondū est temp⁹ comedendi: nec solent in ebriari se iunni. Et quia sciebat legem: et sciētibz legē loq̄bat. ostendit pphetatū esse a Joel spūs sancti aduentū. Et cū nō inducat pphetiam Joells: nisi vt ostēdat pphetatū ēē aduentū spūs sancti: incidēter annectit de die iudicij: qz predictū Joel iudicij signa quedam iam impleta: quedā adhuc implēda. Erit in nouissimis diebz dicit dominus. effundā de spūitu meo sup oēm carnē. id est sup vtrūqz sexū: non sup oēm hoīem. et pphetabunt filij vestri: vt agabus et simon niger: et filie vestre vt filie philippi: et iuuenes vestri visiones vident: vt paulus rap⁹ vsqz ad tertiū celū: et senes vestri somnia somnabūt: vt petr⁹ d q legit Estimabat at seruisum viderē. Hucusqz de aduentu spūs sancti.

De pdigijs in celo sursum impletis

Capitulum. XIII.

Et dabo prodigia i

celo
sursum. Qd impletū est cū ad indicij dñice natiuitatis noua stel la in aere apparuit. Et secdo in aere in passio ne: qm̄ sol obscuratus ē. et signa in terra des orsum. Qd impletū est cum christo spūs sanctus emittēte terra cōtremit: et petre scisse sunt: et monumēta apta sunt. Sanguinē dñici vulneris vel sudoris: qm̄ factus est sudor ei⁹ sic cut gutte sanguinis qd pter naturam fuit: et ita signū fuit. sic et sanguis de latere dñi mortui pfluens preter naturā signū fuit. Et ignē spūs sancti vebemētis supuenientis: et vaporem fumū. id ē feruorē cōpunctiōis de spūs sancti ardore tanqz fum⁹ de igne. pcedētis sol puerit in tenebras: et luna in sanguinē. In passione sol in tenebras versus est. Sed cum tūc plenilunij esset vtrū tūc luna i sanguinē versa sit: hominibz innotescere nō poterit cū esset sub terra: et visibz humanis oblectu terre subtracta. De altero itaqz istoz cōstat: qz iam impletū ē. Forte adhuc reliquū est implendū. Et hec omnia fient anteqz veniat dies dñi magn⁹ spacio: qz nox ei nō succedet opere: qz in eo totus mund⁹ examinabit claritate: qz sol fulgebit septēmpliciter.

22

Exponit verba dauid de christo
Capitulum XV.

Isracelite quibus specialiter locuti sunt prophete, audite verba hec, intelligite iam completum est quod prophetauit ioel de spiritu sancti missione: quod missus est spiritus sanctus ab eo quem vos interemistis: quia alto consilio paterne dispensationis traditus est in manus vestras quem deus suscitauit solutis doloribus inferni, vel quantum ad ipsum quem doloribus inferni non leserunt, vel quantum ad alios qui per eum ab inferni doloribus absoluti sunt: quod palam est ex greco verbi dei. Soluens per ipsum dolores mortis. Quia autem a deo suscitatus sit probat per prophetiam dauid. Et ponit plures versus per se. Sed ad hoc probandum sufficit ille solus. Non derelinques animam meam in inferno: nec dabis sanctum tuum videre corruptionem. Sunt enim verba christi ad patrem, quod, Non patieris o pater animam meam ad inferos descendente ibi detineri: nec corpus meum sanctificatum corrumpi vel incinerari. Postea de dauid non esse hoc intelligendum ostendit: arguens iudeos de dauid perperam interpretantes dicens. Viri fratres liceat audenter dicere vobis de patre archa dauid: quoniam defunctus est, et sepultus est apud nos: et corpus eius incineratum: et adhuc cineres eius apud nos sunt. Unde patet non de se illud dixisse. Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. Sed prophetauit de resurrectione christi: qui neque derelictus est in inferno: nec caro eius videtur corruptio. Quem suscitauit deus cuius nos testes sumus qui ad dexteram patris sedes: misit in nos spiritum sanctum qui operatur in nobis quem videtis. Quia autem exaltatus sit ad dexteram dei patris: iterum probat auctoritate dauid prophete dicentis. Dixit dominus domino meo sede a dextris meis. Quod de dauid vel alio homine non potest intelligi. Certissime ergo scitote hunc iesum ita esse exaltatum de spiritu sancto mississe quem vos crucifixistis.

De impleta prophetia Joel. Cap. XVI.

Is auditis com puncti sunt corde: et ita impleta est prophetia ioelis: quia post ignem spiritus sancti secutus est vapor compunctionis. Et dixerunt ad petrum et ad reliquos apostolos. Quid faciemus viri fratres. Ad quos petrus. Penitentiam agite: et baptizet unusquisque vestrum

in nomine iesu christi: in remissione peccatorum: et accipietis donum spiritus sancti: ut loquamini variis linguis sicut et nos. Et hoc erat signum familiare in primitua ecclesia: quia fere omnes ascendentes de lauacro loquebantur omnibus linguis. Et nota quod ait petrus. Baptizet unusquisque vestrum in nomine iesu christi. Formam namque tradita a domino qua exprimitur trinitas dei in primitua ecclesia subtraherunt apostoli vitantes hac forma verborum. Baptizo te in nomine iesu christi: ut ita dilatarent nomen christi. Aliis verbis pluribus exhortatus est eos per tris. Et qui receperunt sermonem eius baptizati sunt. Et apposite sunt numero fidelium in die illa, scilicet ipsa die pentecostes anime circiter tria milia. Et erant perseverantes in doctrina apostolorum: et in comunione fractionis panis et eucharistie. Quia in primitua ecclesia crebro vnanimiter conveniebant ad precipuam eucharistiam. Vel in comunione fractionis panis quotidiani: qui singulis quotidie ab apostolis frangebatur: nihil enim habebant proprium. Sed preda vendiderant: et posuerunt preda ante pedes apostolorum: qui singulis diebus mane ascendebant in templum ad orationem. Sed postea redeuntes singulis distribuunt panem prout cuiusque opus erat.

De paralytico curato a petro. Cap. XVII.

In autem qua

da die ascenderent petrus et iohannes in templum ad horam orationis nonam. Erat quidam claudus a nativitate qui in glossa paralyticus dicitur, iuxta portam templi que dicitur speciosa a speciali quodam ornamento: quod apposuit ei alexander hiericus. Ibidem etiam posuit herodes aquilam auream: et erat porta antij virore mundorum. Iste claudus cotidie portabat in grabato suo ad portam illam ut peteret elemosinam ab ingreditibus in templum. Et rogabat petrum et iohannem ut elemosinam acciperet ab eis cum ascenderent in templum ad horam orationis nonam. Fuit enim consuetudo hereticorum tribus horis orare. Unde daniel dato ei cetro regis: qualibet de his tribus horis orabat ascendens fenestram cubiculi sui. Et hec consuetudo confirmata est ab ecclesia que etiam horis orat, scilicet tertia, sexta, nona, quia dominus hora tertia flagellatus est, sexta cruce ascendit, nona animam posuit. Intuentes petrus et iohannes claudum dixerunt. Respice in nos. Accipe dicere. Attende de paupertate nostra: non habemus quod ponere

Actuum apostolorum

gamus tibi. At ille intuebat in eos: sperans se aliqd acceptur ab eis. Ad que petrus. Ar gentu z aur no est mihi. Non enim erat suu qd reseruabat in v'sus pauperu q reliquerat patrimoniu sua p'scietes ad pedes aposto loz. Qd aut habeo hoc tibi do. In nomine iesu christi nazareni surget ambula in pace. Et apprehensa manu e' dextera eleuauit eu: z prius p'solidate sunt bases eius z plante. Et stetit z ambulabat z introiuit cu illis in templu ambulans z exiliens. Qd additu est a Luca vt ostenderet illud impletu. Sicut sicut ceru claudus. Et vidit ois p'ls claudu ambulante z laudante deu. Et impleti sunt stupore z extasi i eo qd p'tigerat illi: scietes q a na tuitate claudus fuerat. Et cu videret petru z iohannem cucurrerunt ad eos ad porticu q ap pellat salomons. i. i ea pte i q stabat salomō dū oraret. Et videns petrus pplm admirante sup hoc miraculo locutus est ad eos.

Q' sibi nil ascribebant: sed omnia deo,

Caplm. XVIII.

Tri israelite quid ad miramē

ni: aut quid intuemini nos: quasi virtute nostra hoc fecerim? mira? colum. q. d. Non virtute nostra hoc fecim? sed deus abraham. de? isaac. deus iacob. de? patri nro z glorificauit filiu suu iesu: quem vos quide tradidistis z negastis ante facie pilati indicante illo dimitti: z vos pot' iudicastis barraba dimittendu. Nōmē eius. id est nomis eius inuocatio: z fides habi ta de eo: dedit isti integā sanitatē in conspe ctu omniu vestrū. Et nūc fratres scio: qz per ignorantia fecistis sicut z pncipes v'ri. Sed qz sic p'dictum erat ab omnibus prophēt: oportebat impleri. Penitemini ergo z p'fite mini: vt cū venerint tēpora refrigerij a facie dñi s'z tempus incarnatiōis: qd reuera fuit temp' refrigerij: vel discretio vniuersalis iudicij z redemptio iustoz: deleant peccata v'stra. Tūc em plene delebunt peccata: cū vir tute reuertiōis mors destruet nouissima. z cum miserit eu qui p'dicatus est vobis iesu christu que oportet celum suscipe. id est ad dextera p'ris sedere vsqz in t'pus resurre ctiōis omniu nostruz: q locu est dñs a secu lo p' os oim pphetaz. i. vsqz ad comunē oim resurrectiōez. Tūc em reuera oia cōplebunt de ch'io a p'phetis p'dicta. Et ponit exēpla de

his que p'dixerūt de ch'io: z p'mittit moysen. De inuidia saduceoz in apostolos.

Caplm. XIX.

Quentibus au

tem aplis ad populu: supuenerūt sacerdotes z magistrat' tēpli: et indignati sunt oēs cōmuniter: qz ita magni ficabāt eu que ipsi damnauerūt quasi reum. Et saducei specialiter dolētes: qz p'dicabāt resurrectiōez quā ipsi negabāt: z iniecerūt ma nus in eos: z posuerūt in carcere. qz iam ves pera erat: z nō poterāt eos iudicare. Volēt aut qui audierant verba eoz crediderūt. Et fuerūt q eadē die ad fidez cōuersi sunt qnqz milia. Et hoc est qd sepe legit: qz tria milia vna die ad fide pueri sunt: qd ipa die peno tecostes facti est: alia die quinqz milia.

Q' constanter responderūt ad interroga ta in cōcilio.

Caplm. XX.

Itera die cōgre

gati sunt pncipes sacerdotu. id est qui pncipatu habebāt inter xliij. seniores sacerdotes q noiatim exp'is munt. Annas pnceps sacerdotu q oibz p'mi nebat: z caiphas z alexader z iohannes. Hi post annā erāt excellētiōres: z quotqz erāt d genere sacerdotali: z seniores z pharisei tra ditiōnū inuētores: z scribe legi expositores. le gē s'z alijs exponētes. Horz distinctiōez fre quēter habem' in euāgelio. Et statuētes eos in medio p'ciliij interrogaueūt eos in q virtu te aut in q noie fecistis. Tūc petrus spūscō plenus rēdit: p'mo questionē eoz temerariā esse oñdēs. Nunqd p benefacto iudicamur. id est ad iudiciū trahimur: z tanqz rei argui mur. q. d. Stulte nos arguitis. Notū sit vobis oibz: qz in noie dñi nostri iesu ch'i quez vos crucifixistis: iste sanus astat corā vobis quem deus suscitauit a mortuis. Hic est em lapis angularis a vob edificanti b'z reproba tus. id est a vob crucifixus: qui postea susci tatus a p're factus est in caput anguli. i. face? est pnceps duoz p'lozū: qui in ipso tanqz in angulari lapide sunt vniūti: z nō est i alio alio quo salus. Nō est em aliud nomē sub celo datū hominibz qz nomē christi: in q oportet nos saluari. Videntes autē petri z iohannis p'stantiam attendentes q illi essent idiote z illitterati: ammirabant cognoscentes eos:

qz cum iesu viderat eos: z qā p̄sens erat euz
eis quē sanauerat nō poterant cōtradice-
re. Nota qāliā hic habem⁹ etymologiā huius
noīis idiōta q̄ ab isidoro. Nam fm̄ isidorū:
idiōta dīr q̄si dīmissus ab aurib⁹. idī enim dīuī
sio. ora auris interpretat⁹: vt dicat⁹: idiōta q̄ dī
uisus ab intellectu. s. s. fati⁹. S3 fm̄ etymo-
logiam q̄ hic ponit⁹: dicit⁹ idiōta q̄si ab idiōma-
te. Dicit⁹ sunt q̄ idiōte: q̄si contenti solo idio-
mate lingūe sue hebreē quā satis nouerāt: z
nihil aliud. Iussit⁹ at⁹ eos foras extra cōci-
liū secedere: z p̄ferebant adinuicē dicētes.
Quid faciem⁹ hoīb⁹ istis. Manifestū ē mī-
raculuz qd̄ fecit⁹: negare nō possum⁹. sed ne
ampli⁹ diuulgē cōminemur eis ne vltra lo-
quant⁹ in noīe h̄ vlli hoīm. Et vocātes eos
denūciauerūt eis ne oīno loquerent⁹ vel do-
cerent in noīe dñi iesu. Ad quos petr⁹ z ior-
annes Vos ipsi iudicate: an pot⁹ obediēdū
sit deo p̄cipienti: an vobis p̄hibenti. q. d.
Erratis p̄hibētes q̄ de⁹ p̄cepit: nec estis au-
diēdi. Vbi ei supior p̄cipit z inferior p̄radi-
cit: nō est audiēd⁹ inferior. Nō possum⁹ q̄
vidimus z audiūm⁹ nō loqui. At illi cōmi-
nantes dīmiserūt eos: nō audientes man⁹ in
eos inūcere. p̄pter pplm̄ Dimissi autē redierūt
ad suos in sion: z annūciauerūt q̄nta eis p̄n-
cipes sacerdotuz z seniores dixissent: z quō
eis respōderāt. Qui cū audissent vnam mī-
leuauerūt vocē dicētes. Dñe q̄ fecisti celū et
terrā mare z oīa q̄ in eis sunt: q̄ in sp̄ritu san-
cto p̄ os dauid p̄is nostri pueri tui dixisti.
Quare fremuerūt gētes: z ppli meditātī sunt
inania. Astiterūt reges terre: z p̄ncipes p̄ue-
nerūt ī vnū aduersus dñm z aduersus chr̄-
stū ei⁹. Cōueniūt ei in ciuitate ista aduersus
puerū tuū iesum quem misisti herodes z p̄s-
latus cum regib⁹ z pplō israel facere: que ma-
nus tua z p̄siliuz tuū decreuerūt fieri. Nūc
domine respice in mīnas eozuz: et da seruīs
tuis cū omni fidēcia loqui verbū tuū. Nota
qz de h̄ verbo solet frēq̄nter opponi: cōue-
nerunt herodes z pilat⁹ facere q̄ man⁹ dei z
p̄siliū decreuerūt fieri. s3 adhibere duob⁹ ver-
bis facere fieri: qz reuera ip̄i cōueniūt ad ex-
ercendā prauā actionē. De⁹ decreuit fieri il-
lam passiōē: qz actio illoz fuit praua pas-
sio bona. Cū autē orassent motus est loc⁹ in
quo p̄gregati erāt: z itez missus est sp̄s san-
ctus: z repleti sp̄ritu sancto loq̄bant⁹ p̄bum
dei cum fiducia.

De mutua charitate inter apostolos.
Caplm. XXI.

De multitudinis

e credētū erat cor vnū z aīa vna
Nec quisq̄ eoz que possidebat
aliqd̄ suū esse dicebant: sed erāt illis omnia
cōmunia. z gratia magna erat in omnib⁹ il-
lis. Neq̄ ei q̄s egens erat inter illos. Quot
autē erant possessores domozum aut
agrozum vendebant: z ponebant precia an-
te pedes apostolorum. Diuidebat autē sin-
gulis prout cuiq̄ opus erat. Tunc ioseph q̄
cognominat⁹ est barnabas ab apostolis: qd̄
interpretat⁹ filius p̄solationis. leuitēs. cypri-
us genere: cū haberet agrū vendidit illum:
z posuit p̄cium ante pedes apostolorum. Vnde
cum dixisset leuitēs: ne videret nō habere
p̄prium: quia leuite non habebant heredi-
tatem in terra: addit⁹ est cyprius genere: vt
ostenderet natus in dispersione z inter genti-
les: z ideo licebat ei p̄prium habere. S3 ē ad
herendū p̄bo Bede sup̄ hūc locū: z tenendū
hūc fuisse sociū pauli. nō illū q̄ cum mar-
thia statut⁹ est: quādo cecidit fors sup̄ mar-
thiam. z quidā arbitrant⁹ vt dīr Beda: mī-
nutes. qz h̄ barnabas appellat⁹. i. fili⁹ p̄so-
lationis. ille barnabas. i. fili⁹ q̄etis interpretat⁹.
Vñ Lucas noīs interpretatiōez sciētē addi-
dit: vt hui⁹ ad illū differentiā insinueret.

De morte ananie z saphire. Ca. XXII.

Ir autēz quidā

v nomine ananias cū saphira vxo-
re sua voluit eē in collegio iusto-
rū vt haberet necessaria vite sine labore: z ita
lucratiue voluit sibi addere p̄bendā. Et cū
vouiſſet totū p̄cium agri venditū ponere an-
te pedes apostolorum: non soluens votū: de-
fraudauit de p̄cio agri conscia vxore sua me-
diam partē sibi seruans: reliquā ad pedes
apostolorum ponens. Qd̄ statim petrus p̄u-
dens in sp̄ritu ait. Anania: cur tentasti fa-
thanas cor tuum mentiri te sp̄s sancto. Cur
fraudaſti de p̄cio agri. Nō es mentit⁹ homi-
nibus: sed deo qui scrutat⁹ corda: z perdit o-
mnes qui loquunt⁹ mendaciū. Audite h̄
ananias cecidit: z expirauit. Vbi notandū
qz licet in enāgelio dñs dixerit. Qui te p̄cu-
serit in maxillam dexterā: p̄be ei z aliā. tamē
in primitiua ecclīa q̄q̄ exercuit vindictā.

Actuum apostolorum

Quoniam primo promulgantur leges: solent ad eas faciendas graues vindictae exerceri ut rigore promulgare leges sanctas seueritas vindictae. Unde in initio legis nascens per collectionem lignorum in sabbato lapidabat homo. In initio sacerdotum duo filii aaron igne consumpti sunt per oblationem ignis alieno. Sic ananias defraudans de pretio agri corruit et expirauit per terrorem alij in cunctis: quod reuelor vindicta magni timore alij incussit. Factum est et timor magnus in omnibus qui audierunt. Et est anticipatio: quod soli viri mortem ante vultus eorum pauci audierunt. Surgentes autem iuvenes asportauerunt cadaver: et sepelierunt. Et factum est quasi horarum trium spatium et vultus eorum nesciens introiuit. Ad quam petrus? Dic mulier si tanti agri vendidisti. Ad quem illa. Etiam tamen. Ad quam petrus? Quid vultis? Puenit vobis tentare spiritum domini? Ecce pedes eorum qui sepeliebant virum tuum stant ad ostium et efferent te. Ac si ipse breuitus concludens diceret: morieris. Quia enim sepeliebant mortuum? et per festum corruit ante pedes eius? et expirauit: quod fuit scilicet fraudis. Et intrantes iuvenes qui stabant ad ostium: inueniunt eam mortuam. et asportauerunt et sepelierunt ad viam. iuxta viam suam. Fuit enim hec consuetudo hebreorum viros sepelire iuxta viros suos: ut coniunctione carnis sequeretur coniunctio pulueris: et quod mulier formata est de costa viri.

De signis qui fiebant ab apostolis.

Capitulum XXIII.

Ermanus autem

per apostolos fiebant signa et prodigia multa in plebe: et erant omnes unanimiter in porticu salomonis. Nemo autem infidelium audebat se fidei coniungere illis: quia terribili erant exemplo ananie. Et augebatur in domino credentium multitudo: et ponebant in plateis infirmos in lectulis et grabatibus: ut veniente petro umbra illius corporis obumbraret liberarentur ab infirmitatibus suis. Quia petrus privilegiatus erat in miraculis: et maiora legimus fecisse quam christus.

Secundum quosdam scriptum grabatum per duo bificia sabbatum: et sic dicunt debere perferri media correpta: alij dicunt grabatum quasi grauatum: et mutat vultum: et sic debet productum: quod est verus

Et vide quia grabatus proprie dicitur lectisternium pauperum: in quo nihil corpori subternitur: sed tamen supponitur capituli substramentum

De incarceratione apostolorum

Capitulum XXIII.

turgens autem princeps

ceps sacerdotum: et saducei repleti sunt zelo: et intulerunt manus in apostolos et posuerunt eos in publica custodia. Id est in carcere. Nota quod cum supra dictum sit plura liter principes sacerdotum. hic dicitur singulariter. quia forte vnus eorum mortuus erat scilicet annas. Vide quoque quia saducei dicti sunt: quasi seducei. a sedech quod interpretatur iusticia. unde melchisedech quasi rex iusticie. Turpabant enim sibi nomen iusticie cum essent iniusti. Vel dicti sunt saducei a sadoch sacerdote: ad quem transiit salomone sacerdotium ab abiathar: quod gloriabatur se esse de genere eius. Ipsi consueverant principibus sacerdotum in persecutione apostolorum: quod predicabant resurrectionem quam ipsi negabant.

Quo per angelum de carcere sunt educti.

Capitulum XXV.

Angelus autem domini

ad me in nocte apertis ianuas carceris: et eduxit eos dicens Iter loquimini in templo plebi omnia verba vite huius: scilicet vite christiane. quod addere non fuit necessarium: quia iam famosa erat secta christianorum. Non est autem intelligendum angelum aperuisse ianuas carceris. Sed quod dictum est Aperietis: sic accipiendum est: ac si diceretur. Ita eos eduxit ac si ianue essent aperte. Credendum enim est iuxta quod tradunt sancti: clausis ianuis eductos esse de carcere: quod factum est ad eorum confirmationem et iudeorum perurinationem. Nam quo hesitauit thomas christum in carne et ossibus clausis ianuis ad discipulos intrasse: cum seipsum viderat clausis ianuis de carcere eductum esse. Iudei quod dicunt corpus christi furto sublatum de monumento: quod furto diceretur apostolos eductos esse de carcere clauso. Iuxta preceptum angelum apostoli intrauerunt diluculo in templum: et docebant plebem: quod preceperat angelus ut predicarent in templo: scilicet in loco celebriori: et a sacerdotibus frequentato.

Quomodo obstupuerunt illis eductis

Capitulum XXVI.

Quiens autem

principes sacerdotum et qui cum eo erant conuenerunt concilium ut deliberarent

25 4

rent qđ faciendū esset de eis. Ad h̄ em̄ missi fuerāt in carcerē: vt ad iudiciū traherent. Et miserāt ad carcerē vt adducerent. Quis reuer si essent ministri: renūciauerūt eis sicut inueniē: dicētes. Carcerē qđez clausū inuenim⁹ cū omni diligētia: et stantes ad ianuā custodes: aperlētes aut̄ neminē intus inuenim⁹. Et aut̄ audierūt hos fm̄ōes magistrat⁹ tēpli et p̄ncipes sacerdotū. i. potētiōres et sapiētiōres ambigebāt quō h̄ factus esset. Et ecce quidā adueniēs dixit eis. Viri q̄s posuistis in carcere stant in tēplo et docent pplm.

De responsione eorū. **Ca. XXVII.**

Inc abiit ma-

gistrat⁹ cū ministris. i. p̄nceps sacerdotū. Et est magistrat⁹ singularis numeri. et eodem modo in p̄cedenti fm̄ grecū. Et adduxit eos sine vi: nō audēs eis violentiā facere p̄pter pplm qui fauebat eis. Et statuerūt eos in p̄cilio: et ait illis p̄nceps sacerdotū. Precipiendo p̄cepimus vobis auctoritate sc̄s p̄ncipali: ne doceretis amplius in noīe isto sc̄s in nomīe iesu: et ecce replestis hierl̄m doctrina vestra. Nunquid vultis inducere sup nos sanguinē hoīs huius. id ē sanguinis vindictā. qđ. Nunquid arguistis nos q̄si reos sanguinis innocētis p̄dicādo eum innocentē quem cōdemnauim⁹. Et responderūt vnanimiter omnes apostoli ex feruore et zelo nō patientes vnum pro omībus loqui. Obedire oportet deo magis q̄ hominibus. Deus patrum nostrorum suscitauit iesum quem vos interemistis suspendentes in ligno. et exaltauit illū ad dexterā suā: et nos testes sumus horum verborū: et sp̄s sanctus quem dedit nō solum nobis sed omībus obediētibz sibi. In quo ad penitentiā eos puocant. Ac si dicant. Etiam vobis si velitis obedire. Nec audientes dissecabant cordibus suis.

De cōsilio gamalielis. **Ca. XXVIII.**

Inc surgens in

cōcilio quidaz phariseus nomīe gamaliel leg⁹ doctor honorabilis: vn̄uerse plebi p̄cepit vt ad breue hoīs amoverent. Iste gamaliel vt dicit clemēs in epi stola quadam: fuit discipulus apostolorū si cut nicodemus: et erant de concilio apostolorū inter iudeos vt sepe misigarēt iram eorū

aduersus eos. Locutus est ergo gamaliel in cōcilio in hunc modum. Viri israeli te attendite vobis qđ acturi estis super hos minibz istis. qđ. Nō debetis subito iudicare sed expectare: q̄ si opus eorū est opus tui hominū: p̄ se destruet. si autem est opus dei: stabit nec poterit destrui. Et hoc ostēdit ex emplo duorū. sc̄s theoder iude galilei. Theodas magus vt tradit iosephus dicebat se p̄phetam: ad cuius p̄suasione multū venditis omībz suis et sublatīs ex vrbe facultatibz ad ripas iordanis venerūt. et p̄misit se facturū post triduiū vt diuideret iordanis: et trāstret sicco pedesicut transierant filiū isrl̄. Et dum expectarent: in triduo illo supueniens p̄curator p̄sidis syrie cū multitudine equitū: multos ex eis occidit: et caput ipsius theoderi bethrosolymam reportauit.

Aliud exemplum de eodem.

Capitulum. XXIX.

Ost hunc extitit

p̄ iudas galile⁹ in diebz p̄fessionis. id ē descriptōis generalis ab aug⁹ gusto facte qm̄ vnusq̄scq̄ soluens censū capitis sui: p̄fitebāt se subditū romano imperio. Iste iudas galile⁹ fuit essens genere. Et vt tradit ioseph⁹ p̄suadebat iudeis vt negarent tributa romanis: asserēs eos qđ decimas et p̄mitias dō soluebāt: nō debere soluere tributa hoībz. Et intātū p̄ualuit hec doctrina et vt pharisei et magna pars ppli q̄rerent ab ipso dñō: an soluendū esset tributū cesari an nō. postea perijt ipse et quotquot ei cōsenserūt. Cōsenserūt ergo exhortationi gamalielis: puocātes aplos flagellauerūt eos: flagellatos d̄misert: phibētes sub cōminatiōe mortis ne amplius loq̄rent in noīe iesu. Et libant apli gaudentes a p̄spectu p̄ciliū: qm̄ digni habitū sunt p̄ noīe iesu et iuramentū passi. Ecce qm̄ tū erat in eis tā robur fidei: qđ nec p̄bis phiberi poterāt. nec flagellis. i. nō destiterūt p̄mo verbis phibiti: modo flagellis cessi.

De causa murmuris inter christianos

Capitulum. XXX.

In diebus autē

illis crescente numero discipulorū. id est christianorū: qđ eo tēpore dicebant discipuli: factus est murmur grecorū aduenarū gentiliū in ciuitate pueriantū. vt

Actuum apostolorum

Stephanus

Erat autem Stephanus, qui erat a ciliicia et Asia minor, qui sibi primus fuisse: postea fuerat de libertate donatus: et sic de filiis additioe fuerunt qui primo restiterunt fidei christi: et cirencensi a cirene clusitate: et eorum qui erant a ciliicia et Asia minor qui sibi primus fuisse: disputantes cum stephano: et non poterant resistere sapientie et spiritui sancto qui loquebatur in eo. Tunc introduxerunt duos falsos testes qui testificarentur eum dixisse blasphemiam in deum et in moysen: et commoverunt plebem et seniores et scribas: et adduxerunt eum in consilium et surrexerunt duo falsi testes: et dixerunt. Nonne iste non cessat loqui aduersus locum sanctum moysen, quod dicitur. Derabit templum et legem. Audimus eum dicentem quoniam iesus nazarenus destruet locum istum: et mutabit traditiones quas tradidit nobis moyses. Et omnes qui intuebantur eum sedentes in concilio videbant faciem eius tamquam faciem angelum. Et dixit princeps sacerdotum. Numquid hec ita se habet. Tunc aggressus est beatus stephanus facere grandem sermonem. Et quia arguebatur de blasphemia in deum et in moysen, ideo permittit in principio sermonis commendationem dei dicens. Deus qui locutus est patribus et prophetis esse deum maiestatis et glorie. Et statim accedit ad commendationem moysi: inchoans ab altiori scilicet a commendatione patrum: a quo descendit moyses. Inchoat itaque ab abraha quod egressus est de chaldaea venit in mesopotamiam et inde in carram et inde in iudeam.

De sermone eiusdem. **Ca. XXXII.**

Iri inquit fratres

Vtres et fratres audite. Deus glorie apparuit patri nostro abraha cum esset in mesopotamia prius quam moraretur in carram et dixit ad illum. Eri de terra tua et de cognatione tua. Tertium addit in genesi scilicet de domo patris tui. Sed a stephano permittitur quia scientibus loquebatur. Ideo historia breuiter tangit vel transiit quasi notam. Sed videtur obloqui libro genesi: ubi videtur contineri quod post mortem patris scilicet thare dictum fuerit hoc scilicet abrahe de quo postea quod mortuus est in carram: ubi et filius eius cum eo habitauit: et ita dictum est in carram. Quid est ergo quod hic dicitur priusquam moraretur in carram.

h s

iudeorum qui fuerant in dispersione nati: et inter grecos nutriti aduersus hebreos: eo quod despicere videretur eorum in ministerio quotidiano. Quia videtur hebreorum erant magis perite. et ideo alius proferebatur in dispensatione administrationis quotidianae. Et potest intelligi causa murmuris dupliciter. Vel quia videtur grecorum in christianum ministerium non admittentibus. vel quia in ministerio quotidiano nimis grauabantur. Forte faciebant eas focarias: et huiusmodi villam amministrare. Videtur autem apostoli eam murmuratio non ortam per administrationem viduorum: quia ideo necesse erat amministrare: quia non poterant ipsi ad hoc sufficere ut singulis distribuere: multitudinem conuocantes dixerunt. Non est equum nos derelinquere populum dei et ministrare membris. Considerate fratres viros ex vobis boni testimonij septem plenos spiritu sancto et sapientia: quos constituamus super hoc opus: ut ipsi ministrarent vel praeint ministrantibus. nos vero orationi et predicationi vacabimus. Et placuit primo iste multitudo. et elegerunt septem. scilicet stephanum et philippum et prochorum et nicanorem et timonem et parmenam. et nicolaum aduenam antiochenum. Qui solus dicitur aduenam: quia alienus. Vel quia solus erat aduenam. vel quia notabilis solus erat futurus aduenam: quasi alienus. Hos statuerunt illi qui elegerant ante aspectum apostolorum. Et orantes apostoli imposuerunt eis manus. Horum vicem habent in ecclesia archidiaconi: propterea instituti ut portarent pondus negotiorum: ut episcopi liberi vacent doctrinae et orationi. Sed episcopi nostri temporales: qui deprehenderunt archidiaconos in huiusmodi administratione minus circumspectos puidam quadam cautela dant operam huiusmodi operationi. ministrantioni. Et videtur quod apostoli orantes legunt manus eis imposuisse. ideo in ordinationibus fuit orationes. Hac etiam autoritate in quibusdam ecclesiis manus imponunt diaconibus in ordinatione. Qui autem eis manus non imponunt: secum habent autoritatem. Bede. Quia autem dictum est: et orantes imposuerunt eis manus: dicitur intelligendum esse factum post. quia postea eosdem ordinauerunt ministros ad ministerium sacri altaris: et duntaxat corpus et sanguis: et tunc eis manus imposuerunt. Unde et sacerdotibus cum ordinant manus imponunt. Verbum domini crescebat et multiplicabatur numerus discipulorum in hierusalem. Multa etiam turba sacerdotum obediens beati stephani.

Capitulum XXXI.

ram. potuit ei vtrobiq; dici. Vel vbi dicit. Et dicit ad illu: supple postea in carrā. Sz siue in mesopotamia siue in carrā: siue vtrobiq; dictū sit ei, quō d dictum est ei. Et de terra tua: qstio ē. Nunqd iam exierat de chaldeā: vtiq; Sz adhuc ibi tenebat spe z desiderio redeūdi. Preceptū est g ei vt exiret mēte q iā exierat corpe. Vel p̄r dicit q mesopotamia z carrā in chaldeā sūt. Et ita egressus de chaldeā. i. de qdā p̄e chaldeē venit in mesopotamia in aliā p̄e scz chaldeē: z inde venit i carrā q adhuc erat mesopotamia. Tūc exijt de terra chaldeorū. z de mesopotamia: qntū ad hoc q videt bis dictū: z venit postea in carrā. Et inde similiter de carrā postq moruus est p̄r eius: transtulit cum dñs in terrā istā in qua vos habitatis Vel tūc exijt de terra chaldeorū: mente. z inde. i. demum scz post depositionē illi volūtatis: post mortē p̄ris translat' est in terrā istā. Vel si intell' gat' dictū: Venit in carrā. plane legif' hec littera. Et vide qz in hebreo dicit de hur chaldeorū. i. de igne chaldeorū. Chaldei em̄ ignē adorabāt: z p ignē traieciāt puulos suos: sicut nos traieciūt p aquā baptisimū. Et tradunt hebrei: q qz thare z filij ei' cū essent in chaldeā nolebāt adorare ignē: p̄fecti sunt a chaldeis in ignē. z cōbustus est aram frater abraē. Abraā p̄o a dño liberat' est. Unde sepe dictū est ei a dño. Ego sum dñs de' tu' qui eduxi te de hur chaldeorū.

De p̄secutiōe narratiōis Ca. XXXIII.

Postquam autēz

liberat' est cū patre suo thare: et nachor fratre z loth nepote. z tota familiā: venit in carrā z inde post mortē patris ibi remanēte fratre eius nachor venit in iudeā. Tū nō dedit illi hereditatez dñs in ea: nec passum pedis. i. nec etiam minimā partē. qz nībil possedit ibi nisi titulo emptiōnis. Speluncā enim cum agro nō hereditate possedit. sed p̄cio emit ab effron filio seorū thco. Sz repromisit deus dare illā in hereditatem semini eius post ipm: cū nō haberet filiūm dicēs. Erit semē tuū accola. i. pegrinū in terra aliena: qdringentis z. xxx. annis. z in p̄te huius t̄pis subijcient eos seruituti z male tractabunt eos egyptū. quia centū quadraginta q̄tuor annis fuerūt in seruitute pharaonis regis egypti. z genit' cui seruerint ego

iudicabo dī dominus. z post eribunt z mibi deseruent in loco isto. Sic ordinata cōstruatiōe littere nīl scrupuli surgit inde. Hos qdringēto striginta annos cōputat rabanus a die q̄ facta est hec promissio abraē vsq; ad egressum de egypto. A tempore namq; p̄missionis facte abraē vsq; ad ingressū iacob in egyptum fluxerūt ducētiquadraginta anni z ab ingressu ad egressū totidem. Sic rabanus. Cui consonare videt apostolus dicēns quia post quadringētos z triginta annos facta est lex.

Quō computentur. ccccxxx. anni.

Capitulum. XXXIII.

Eda et augustinus

b nus qz dictū est. In isaac vocabit' tibi semē: adherēs huicq;

bo p̄putat. cccc. xxx. ānos a natiuitate isaac vsq; ad mortē duorū regū scz seon regis amorēorum z og regis basan. Prosequit' exinde breuiter stephanus historiā. Et dedit illi testamentū circū cisiōis. z genuit isaac. z circūcidit euz octaua die. Et isaac genuit iacob. z iacob. xij. patriarchas z p̄iarche emulantes ioseph vendiderunt eū in egyptum negotiatoribus: qui transtulerūt eū in egyptum qd breuiter transit. Et erat deus cū eo: z eripuit eum ex omnib; tribulatiōibus eius: z dedit ei sapiām z grām in conspectu pharaonis regis egypti: z p̄stituit eū p̄positū sup egyptū z sup oēm domum suā. Postea facta est famē magna in vniuersa terra. Et audies iacob frumētū esse in egypto p̄mo misit filios postea ip̄e cum septuagintaquinq; animab; descendit in egyptū. Veritas habet fm libū geneleos qz cum. lxx. aīab; intrauit: z si cōmputant' ip̄i iacob z ioseph cū duob; filiis nō sūt ibi nisi. lxx. Lucas addit qnq; p̄ anticipatiōē: cōputans nepotes ioseph: sequēs cōlūtiōē. lxx. interpretum que magis erat autētica. Quā nisi sequer' forte minus crederet ei opus eius suspectū habere. Et defunctus est ip̄e iacob in egypto z patres nostri scz. xij. patriarche. z translati sunt in siche. Hoc de solo ioseph legif'. quia filij israel ad eius p̄titionem ossa eius d egypto transtulerūt: que etiam p̄pherasse legunt z sepulta sunt in siche. Quid est ergo qd pluraliter dictū est. translati sunt in siche.

Opinio Bede de eodē. Ca. XXXIX.

Scriptum apostolorum

Redendum est ut

c dicit Beda stephano: credendum est hieronymo: qui in historia pauli dicit eam transisse per sicheem: et ibi inuenisse sepulchrum eius patriarcharum. Primo ergo transata in sicheem: posita sunt postea in sepulchro quod emit abraam pro argenti a filiis emor filij sicheem in spelunca scilicet duplici quam emit quadrangens filius ab effron filio seor erheo scilicet i abraamio ubi sepultus est adam cum eua: abraam cum sara: isaac cum rebecca: iacob cum lyra. Sed quod est quod dicitur est in sepulchro quod emit abraam a filiis emor filij sicheem: cum postea abraam emisit sepulchrum ab effron erheo. Ideo sic constituitur quidam scriptura. Transata sunt in sicheem: sicheem dico emptam a filiis emor filij sicheem. Sed quod est quod dicitur emor filius sicheem: cum postea sicheem fuisse filium emor potuit esse quod fuerint duo sicheem: quorum alter dicitur a luca per emor: alter in genesi dicitur filius eius. Vel ita ordinata constructio: ut iungas principium sermonis et finem modo. A filiis sicheem filij emor. Et ita hoc locum congruit libro geneleos. Ut recedat omnis dubitatio: ita construatur scriptura. Transata sunt in sicheem: sicheem dico emptam a iacob scilicet a filiis sicheem filij emor. Ac si diceretur in illa parte sicheem quam emit iacob non abraam: et inde postea positi sunt in sepulchro quod emit abraam ab effron erheo scilicet in abraamio.

Redit stephanus ad ordinem historie

Capitulum XL.

Postea redit stephanus

p phanus ad ordinem historie: quia quodammodo digressus fuerat: et summat ei quod dictum est. Post hec eribitur dicitur mihi in isto loco. Cum autem appropinquaret ipsi repromissionis crevit populus: et multiplicatus est in egypto quoad usque surrexit alius rex in egypto ignorans beneficia ioseph. Id est in emor beneficiorum ioseph. Hic afflicti pres nostros precipiens necari pueros nostros. Et eo tempore quod dedit edictum occidendi pueros: natus est moyses: et fuit gratus deo. Ecce quod descendit ad commendationem moysi quia arguebatur blasphemasse in eum. Qui cum natus esset tribus mensibus in domo patris sui: piectus est in flumen: et sustulit eum filia pharaonis que venerat ad flumen ut lavaret: et enutrit eum sibi in filium. Et eruditus est moyses omni sapientia egyptiorum: et erat potens in

verbis et opibus suis. Id est eloquens et fortis. Cum autem esset. xl. annorum visitavit fratres suos filios israel in terra sissen ubi occidit egyptium rixantem eum hebreo: putans fratres intelligere sicut ipse intelligebat in spiritu quod per manum illius dominus filios israel de manu egyptiorum esset liberaturus. At illi non intellexerunt. Et cum sequenti die vellet reconciliare duos hebreos rixantes qui iniuriam faciebat alteri: repulit eum dicens. Quis te constituit principem et iudicem super nos? Numquid me vis interficere: sicut heri interfecisti egyptium. Quo audito timens sibi moyses fugit in terram madian: ubi de sephora filia sacerdotis madian quam duxit: duos genuit filios. Expletis autem annis. xl. apparuit illi deus in deserto montis sinai: cum minaret gregem ad interiora deserti in rubo: et facta est vox domini ad eum dicens. Ego sum deus patrum vestrorum: et tremefactus est moyses. Dixit autem illi deus. Solue calceamentum de pedibus tuis. Locus enim in quo stas terra sancta est. Vidi afflictiones populi mei qui est in egypto: et gemitum eorum audivi: descendi liberare eos. Et nunc veni: mitte te in egyptum. Hunc moysen quem negaverunt dicentes. Quis te constituit principem super nos: misit deus principem et redemptorem eorum de servitute egypti cum manu. i. opere vel auxilio angeli qui apparuit ei in rubo. Hic eduxit eos faciens signa et prodigia in terra egypti: et in mari rubro: et in deserto annis. xl. Idem moyses dixit filiis israel. Prophetam suscitabit vobis deus de fratribus vestris: ipsum tanquam me audietis. Hic est qui fuit in ecclesia. i. in congregatione populi israel in solitudine sinai cum angelo qui loquebatur ei in more cum patribus nostris qui accepit verba vite dare nobis: cui noluerunt obedire patres nostri: sed repulerunt eum: et auersi sunt cordibus suis in egyptum ad aaron dicentes. Fac nobis deos qui precedant nos. Et fecerunt vitulum et hostias ei obtulerunt.

Comendat tabernaculum ne videatur damna re locum sanctum. Capitulum XLII.

Postea quia dice

p bant eum depravare locum sanctum subdit de commendatione tabernaculi. Quod dictum est tabernaculum testimonij vel quod in eo erat arca testimonij: vel quod ante fores tabernaculi cause sub testibus diffiniebantur. Tabernaculum inquit testimonij fuit cum patribus nostris in deserto: sicut dispo-

Historia libri

fuit de quo quædam ad moysen ut faceret illud secundum formam quam viderat in monte. Hoc habuerunt patres nostri usque in diebus dauid. In diebus autem salomonis templum tabernaculo successit. Postea incepit eos arguere: postquam purgavit se a crimine sibi a falsis testibus obiecto. Dura inquit ceruice et intractabilis cordibus et auribus vos semper spiritui sancto resististis: sicut et patres vestri. Quæ propheta non sunt persecuti patres vestri. Hoc audientes dissecabant cordibus suis: et stridebant dentibus in eum:

Ex lapidauerunt stephanum. **Ca. XLII.**

Ubi autem esset

C Stephanus plenus spiritu sancto intuens in celum vidit gloriam dei: et Iesum in forma humana stantem a dextris sedentis dei. Stans apparuit ei crucifixus: ne titubaret lapidandus. Eo ei ipso qui stabat se paratum et subuenire monstrabat: quod stare pugnantis esset vel adiuvantis. Ecce inquit video celos apertos: et filium hominis stantem a dextris sedentis dei. Tunc exclamantes voce magna clauferunt aures suas quasi abhorrentes audire blasphemiam: et impetum fecerunt unanimiter in eum. et eiecetes eum extra ciuitatem lapidabant: in hoc secundum legem se agere estimantes: quod secundum legem blasphemus educebatur extra castra: et lapidabat eum vniversus populus. Et testes duo scilicet falsi: qui primi secundum legem tenebant lapides: periclitari: quia in lege dictum est de blasphemio. Prima manus testimonium lapidabit eum. Et deposuerunt vestimenta sua ne iniqua rent tactu illius: secus pedes adolescentis qui vocabatur saulus: postea vocatus est paulus. Qui teste beda in hoc deus misericorditer prouidit quod non esset manus eius sanguine innocentis polluta. Sed tamen modo seruauit lapidantium vestimenta et sensit eis. unde tanquam dignus morte periret: nisi deus per gratiam ei penitentiam inspiraret. Lapidauerunt ergo stephanum leuitas innocentes et dicentem. Domine iesu accipe spiritum meum: sicut et christus ad patrem ait. In manus tuas commendo spiritum meum. Post istis autem gentibus clamauit voce magna dicens Domine ne statuas illis hoc peccatum quia nesciunt quid faciunt. Multi enim ex eis ipsum occidendo estimabant se legem implere iuxta quod dominus per dixerat. Venit hora ut omnes qui interficiunt vos arbitretur obsequium se prestatum deo. Et cum hoc dixisset obdormiuit in domino. Et facta est persecutio magna in ecclesia que

erat hierosolymis: quia occiso beato stephano vno de principibus ecclesie et quasi primicerio. vii. diaconorum: ceperunt alios persequi grauius in tantum quod omnes discipuli propter apostolos qui ut pastores gregis ceteris erant constantiores dispersi sunt per regiones iudee et samarie fugientes a facie persecutorum: iuxta quod preceperat dominus. Si vos persecuti fuerint in vna ciuitate fugite in aliam. Curauerunt autem stephanum vii. timotheum. i. iuxta morem terre diligenter curam adhibentes sepulture: et fecerunt plantum magnum super eum. Tunc apostoli prouidentes quod ad gentes in posterum essent transituri: prouidentes fidelibus qui erant in hierosolymis remansuri: ordinauerunt iacobum alphet: episcopum hierosolymorum: et imposuerunt ei manus petrus et iacobus et iohannes. Ideo non a paucioribus quam tribus episcopis: episcopus hodie preceps.

De prima persecutione saul. **Ca. XLIII.**

Sulus vero de

Iustitiam ecclesiam: discurrens per domos trahens viros ac mulieres et detrudens in carcerem. Reminens tamen occidebat domino custodiente manus eius: ne sanguine innocentium pollueretur. Qui autem dispersi fuerant pertransibant de loco ad locum euangelizantes verbum dei: nihilominus quia dispersi stantes erant in predicatione euangelii philippus autem diaconus secundus a stephano: decessit in ciuitate samarie predicabat ibi christum. Et intuebantur turbæ unanimiter his qui a philippo dicebantur: videntes miracula que faciebat: quia multos demoniacos liberabat. multos paralyticos sanabat: et claudos erigebat. Erat autem ibi simon magus seducens gentem: cui auscultabant omnes a minimo usque ad maximum quia magicis artibus multa faciebat unde dicebant ipsum esse potentem dei magnam: estimantes ipsum esse prophetam vel angelum vel dei filium: quod mentes eorum dementiauerat. i. magicis artibus subuerterat. Quibus crederent philippo euangelizanti de regno dei in nomine iesu christi baptizabant viri et mulieres: et simon simulans se credere et baptizatus est. Videns enim philippum facere miracula: qualia et quanta ipse facere non poterat. nec ita facile: putauit ex quadam industria fieri. ideo ficto baptizatus est: ut familiarius ei adhereret et addisceret ante qua similia potest facere.

De persecutione simonis magi. **Ca. XLIII.**

Actuum apostolorum

Im autē audis

c sene apli q̄ erāt hierosolymis: q̄
recepisset samaria verbū dei: mī
ferūt ad eos petrū z iōanē. Qui cū venissent
orauerūt p̄ ip̄is vt acciperent sp̄m sanctū vīs-
ibiliter qd̄ forte nōdū fecerāt: nōdū ei in quē
q̄ illorū venerat, i. vīsibiliter descēderat. Lō
stat em̄ q̄ inuisibiliter sp̄m sanctū acceperāt:
cum baptizati essent in noīe dñi iesu christi.
Tunc imponebāt man⁹ sup̄ illos: z accipie-
bant sp̄m sanctū, ita q̄ vīsibili signo osten-
debat. cū linguis om̄ib⁹ loquerent. Constat
hūc philippū diaconū fuisse nō ap̄lm. Qd̄ vi-
detur: glōsa sup̄ mattheū: qz manū impos-
sionē reseruauit apl̄is: q̄ p̄pterea reseruauit ho-
die solis eorū vicarijs. Id est ep̄iscopis: q̄ ma-
nus imponūt z fronte liniūt in p̄firmatione
vbi dat sp̄m sanctus ad robur. Si ei philip-
pus iste apl̄s esset: statim baptizāt⁹ manus
imponeret: nec ad hoc alios expectaret. Cū
autē simon vidisset q̄ p̄ impositione⁹ manus
ap̄lorū dare sp̄m sanctus: putans ex quadē
indultia hoc ab eis fieri: z hāc posse ab eis
p̄cio compari obtulit eis pecuniā dicens Da
te mibi hanc potestātē: vt cuiusq̄ man⁹ im-
posuero accipiat sp̄m sanctus: z sic voluit
emere hāc potestātē ad lucrū. Ad quē petr⁹
Pecuniā tuā tecū sit in perditionem. Qd̄ sic
potest distinguī ne videat imp̄ari pecunie.
Pecuniā tuā tecū sit: supple ducens te in p̄di-
tionē. Al̄ imp̄cādo ait. In p̄ditiōe pecuniā
tuā tecū sit. i. pecuniā tuā habear: z p̄ ea pe-
nā eternā luas. Sancti em̄ cū sniam maledi-
ctionis p̄ferunt: nō ex voto vitioris s̄z intui-
tu iusticie in eā prumpūt. Nō est tibi p̄s i p̄-
mone isto vt ad manū tuāz impositionem
des sp̄m sanctus. Cor em̄ tuū nō est rectū co-
ram dño. Penitentiā itaq̄ age p̄ hac nequitia
tuā: z roga dñm vt si forte remittat tibi hec co-
gitatio cordis tui. In felle ei amaritudinis
z obligatiōe iniquitatis video te esse. Sciebat
cū petrus in sp̄u penitentiā nō actuz: sed ad
hoc eū exhortari erat ei⁹ officiū. Simon autē
sciens se indignū a deo exaudiri: noluit ora-
re s̄z ait apl̄is: Precamini p̄ me vt nihil veni-
at sup̄ me horū q̄ dixistis. Petrus p̄o z iōan-
nes redibant hierosolymā z multis ciuitati-
bus samaritanorū euāgelizabant.

De eunuchō baptizato a philippo.
Caplm. XLV.

Angelus autē do

a mīni locut⁹ est ad philippū dicens.
Surge z vade z meridiano⁹ ad
viā q̄ descendit a hierusalē in gazā. id ē in a-
fricā. q. d. Vade ad viā p̄ quā a hierlm p̄ ga-
zā descēdit in africā. Hec sc̄z gaze destructa
est. Vt⁹ em̄ gaze q̄ olim erat terminus cha-
naneorū iuxta egyptū destructa erat z loco ei⁹
edificata est alta. Et surgēs abiit. Et ecce vir
ethiops eunuch⁹ potēs i domo candacis re-
gine q̄ erat sup̄ oēs gazas etna (erat em̄ p̄sue-
tudo eunuchorū custodire thesauros poten-
tū) venerat adorare in hierusalē. Et vt tradit⁹
in alijs historijs p̄ eū miserat multa dona tē-
plo in hierusalē candacis regina ethiopum.
Et vide quia omnes regine ethiopū dicebā-
tur regine candaces: sic rhomani impatores
dicebantur cesares: nec habebat regimen re-
gio illa nisi a feminis. Lūq̄ reuerteret ethi-
ops ille sedēs sup̄ currum: z legens esaiam
p̄phetam: dixit sp̄s philippo. Accede z ad-
ge te currui. Accedēs autē philippus: audiuit
eum legentē esaiā z dixit. Putas ne intelligi
que legis. Qui ait. Et quō possum: si nō ali-
quis ostenderit mibi. Et rogauit philippum
vt ascenderet currum z sederet secū. Erat au-
tē hic locus scripture quā legebat qui domi-
no procurante sic legēdus occurrerat. Tāq̄
ouis ad occisiōē ductus est. z sic agnus co-
ram tondente se sine voce: sic nō aperuit os
suū. Respondens autē eunuchus philippo
dixit. Obsecro te domine vt dīcas de quo p̄-
pheta hec dicit: de se an de alio aliquo. Ape-
riens autē philippus os suum z incipiens
a scripture hac. d. qua sc̄z querebat euāgelē
zauit illi iesum. Et dum irent per viā: pue-
nerūt ad quandā aquā. Et ait eunuch⁹. Ecce
aq̄: q̄s phibet me baptizari. Ad quē philip-
pus. Si credis ex toto corde: licet tibi bapti-
zari. Ad quē ille. Credo dei filiū eē iesum. Et
vide qz cū in sp̄u videret philippus eunuchū
fidem: voluit tñ ab eo extorquere cōfessionē
manifestā: nolens eum subito baptizare: vt
daretur exemplū baptizantibus z baptizan-
dis interrogandi z confitendi. Unde hodie
cum quadā dilatione z p̄tatione scrutinio-
rum celebrat solēne baptisma in sabbato pa-
scali: qz incipiunt scrutinia in media q̄drage-
sima ab ea die q̄ cantat⁹. Dñi sanctificat⁹ fue-
ro. Et insit stare currum: z descenderunt am-

Historia libri

ho de curru: et baptizauit philippus eunuchum. Et cum ascendisset de aqua: spiritus domini rapuit philippum: et amplius non vidit eum eunuchus, sed ibat per viam suam gaudens. Philippus autem inuenit est in azoto: et pertransiens euangelizabat cunctis civitatibus donec veniret cesaream. In qua legimus domum habuisse: cuius usque hodie apparere vestigia: nec non et cubiculum quatuor filiarum eius virginum prophetissarum. Hinc rediit historia ad ordinem suum, persequens de paulo: et continuat ei quod super praedictum est. Saul persequens ecclesias, quod enim dictum est de philippo: et de conversione eunuchi: quasi incidens fuit.

De excecatione sauli, Caplm. XLVI

Saulus adhuc spiritus

Srans minas: et cedis in discipulos domini. id est adhuc comminans eis: et in eos conspirans: et ad eadem eorum aspirans accessit ad principem sacerdotum: zelo furoribus eum concitante: et petijt ab eo litteras ad synagogas singulas iudeorum quae erant damasce: ut eius auctoritate si quis inueniret damasce huiusmodi viros et mulieres: vincitos perduceret in hierusalem. Et cum iter faceret contigit ut appropinquaret damasco. et subito circumfulsit eum lux de celo: et cecidit in terram audiuit vocem dicentem sibi. Saul le saule quid me persequeris. id est in membris meis. Qui ait. Quis es domine. An deus es vel angelus? Ego inquit sum iesus quem tu persequeris. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. et potius tibi rebellare. Et tremens ac stupens dixit domine quid me vis facere. Ac si diceret. Voluntas tua indica mihi: quia praesto sum tibi obedire. Ad quem dominus. Surge et ingredere civitatem et dicet tibi quid te oporteat facere. Viri autem qui comitabantur eum stabant stupefacti: audientes quidem vocem ipsius pauli: non ei quod loquebatur cum eo: neminem autem videntes: iuxta quod ipse paulus infra dicit. Qui mecum erant lumen quidem viderunt: vocem autem eius non audierunt quod loquebatur mecum. Et surrexit de terra: et apertis oculis nihil videbat. Factus est cecus corpore quod prius fuerat cecus mente. Ad manus autem illi trahentes: manibus suis manus eius tenentes et quasi cecum ducentes introduxerunt eum damasce. Et erat ibi tribus diebus non videns neque manducans neque bibens. In quo triduo creditur a spiritu sancto didicisse euangelium. Unde gloriatur in epistola ad galatas se non habuisse homines magistros dei. Neque ab ho-

mine accepti illud neque didici. sed per revelationem iesu christi. Imponebat enim ei a pseudo quod edocet? est ab anania non a spiritu sancto: unde vocabatur eum apostolum anania. Recte monetur si quandoque legatur peruersio eius facta primo anno dominice passionis: quandoque secundo: alter de anno visuali: alterum de anno emergenti dicitur. Si ei computes primum annum dominice passionis a kalendis Ianuarii qui est annus visualis: tunc secundo anno peruersus est paulus. Si autem computes ab ipso die passionis usque in sequentem die passionis anno reuoluto quod est annus emergens in primo anno dominice passionis conversus est.

Quo ex mandato domini Ananias visitauit Paulum, Ca. XLVII.

Rat autem damasce

Esci discipulus quidam. id est christianus nomine ananias. Et dicit dominus ad illum. In visu. id est in visione noctis. Anania. At ille ait. Ecce domine ego paratus sum tibi obedire. Ad quem dominus. Surge et vade in vicum qui vocatur rectus: et quere in domo iude saul nomine tharsensem. Ecce enim orat. Forasan iudas erat proprius nomen hospitum sui vel forsan erat de tribu iude ut sit sensus. In domo iude. id est inter iudeos qui ibi erant illa tribu: vel in domo iude. id est in vicum iudeorum. Vetus autem dicit a vicinia ciuitatis vnde dicit Rabanus. ut proprie dicatur vicus viciniorum ciuitatis. Hoc tamen et sepe alibi aliter accipitur. Ne timeret ananias venire ad saulum quem nouerat acerrimum persecutorem christianorum: quod didicit dominus. Ecce enim orat: quasi diceret. Non est timendus quia factus est de saulo paulus? et dominus respondit. Et ego etiam reuelauit ei aduentum tuum. Iam enim vidit in spiritu te introeuntem ad se: imponentem ei manum ut visum recipiat. Tunc ananias. Domine audiui a multis de viro quanta mala fecerit sanctis tuis in hierusalem: et habet potestatem a principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Ad quem dominus. Vade quoniam vas electionis est mihi iste. id est vas electum. et in fornace tribulationis probatum: ut portet nomen meum coram regibus et gentibus et filiis israel. Et tu quidem baptizabis eum sed non docebis eum: ego enim solus docebo eum: et ostendam ei quanta oporteat eum patip nomine meo: ut per multas tribulationes probetur vas electum et mala que intulit san-

Actuum apostolorum

filio patris cum sanctis Abijt ananias et veniens:
ad hospitium pauli intrauit ad eum: et imponens
manum dicit. Saule frater. dominus iesus qui appa-
ruit tibi in via quam veniebas misit me ad te: ut
videas interiori et exteriori oculo: et implearis
spiritu sancto. Spiritu sanctu plenius accipias
postea in baptismo. Et postquam ceciderat ab
oculis eius squame: et visum recepit: et sur-
gens baptizatus est: et cum accepisset cibum confortatus
est. Et fuit cum discipulis qui erant damasceni
per dies aliquot: et continuo ingressus synagoga
gas predicabat dominus iesum: quoniam hic est filius dei.
Surrebant autem omnes qui audiebant: et dicebant.
Nonne hic est qui persequabatur in hierusalem eos qui
inuocabant nomen istud: et ad huc venerat
ut vincit eos duceret ad principes sacerdotum?
Saulus autem magis conualecebat in
christo: et confundebat iudeos qui erant damasceni: affir-
mans quia hic est christus.

De inuidia iudeorum in paulum. Ca. XLVIII.

Im autem imple-

rent dies multi a baptismo pauli
philium fecerunt iudei ut eum inter-
ficerent. Et eo quod dictum est. Quia impleverunt dies
multi: potest videri non fuisse factum in primo
aduentu damasceni in secundo: quia forte transiit in
syriam et ciliciam: et ibi predicavit et multos con-
vertit. Postea cum iterum venit damascum: quia
magis suscitauerat inuidiam iudeorum. In secundo
aduentu damasci statuerunt concilium ut eum
occiderent: sed nonificati sunt ei insidie iudeorum
et custodiebant portas civitatis die ac nocte ut
eum dolo interficerent. non iudei: sed cluenses dama-
sceni: propositus genti Arethe regis ad petiti-
onem iudeorum: sicut ipse apostolus in epistola secunda ad
Corinthios refert dicens. Damasci propositus gen-
tis Arethe regis custodiebat civitatem damas-
cenorum: ut me comprehenderet. Discipuli autem
eius nocte demiserunt eum in sporta per murum.
Et vide quod in greco additum non est ei: sed dictum
est simpliciter discipuli: quia non habebat paulus
discipulos: sed omnes christiani tunc dicebant disci-
puli: quia nondum inventum erat hoc nomen christianum.
Elapsus paulus a manibus damascenorum venit
in hierusalem: et volens se iungere discipulis domini
scilicet apostolis. sed omnes timebant eum non credentes quod esset
discipulus. Tunc barnabas cyprius leuitas ge-
neratus est super dictum est per christum agri vendit pos-
sedit ad pedes apostolorum domini: apprehensus illum du-
xit ad apostolos narrauitque quod in via vidisset

dominum: et quia locutus est ei: et quod in dama-
sco fiducialiter egerit in nomine iesu. Quos autem
apostolorum inuenerit in hierusalem in epistola ad ga-
latas ostendit scilicet petrum et iacobum episcopum hieroso-
lymorum: cum quibus mansit. et diebus sicut ipse
in epistola ostendit dicens. Deinde post annos
tres scilicet a persequione mea veni in hierusalem
videre petrum: et mansi apud eum. et diebus:
alium autem apostolorum vidi neminem nisi iacobum
fratrem domini. Et erat cum illis scilicet petro et ia-
cobo et alijs discipulis qui erant in hierusalem
intrans et exiens per. et diebus. Deinde venit
in partes syrie et cilicie: et ibi loquebatur gentibus
et disputabat cum grecis. id est iudeis inter grecos
eos dispersis. Hec autem historia pre nimia sui
breuitate rei veritatem perfundit quasi totum in hie-
rusalem factum sit. Ita enim procedit series historie
Et erat cum eis intrans et exiens in hierusalem: fi-
ducialiter agens in nomine domini. Loquebatur autem
gentibus et disputabat cum grecis. Illi autem
scilicet iudei persequantes iter grecos cum quibus dispu-
tabat: voluerunt eum occidere. Quod cum cognovissent
fratres: deduxerunt eum cesaream: quia civitas
est palestine: et inde dimiserunt eum tharsum quod est
civitas cilicie: unde ipse oriundus fuit. Postea
redit historia ad petrum de actibus apostolorum agens
quasi modo intercalari.

De curatione Enee.

Ca. XLIX.

Actum est autem

ut petrus dum predicando discurreret
venit liddam. Inuenit autem
ibi hominem quendam eneam nomine: paralyticum ab
annis. vii. in grabato iacentem. Et ait illi pe-
trus. Enea sanes te dominus meus iesus christus
surget sterna tibi lectum: quod prius nec erant
poterat de lecto surgere. Et continuo surrexit
Et viderunt illum omnes qui habitabant liddam et
saronem: et peruersi sunt ad dominum. Erat autem in iop-
pen disciplina quedam christiana que hebraice dicitur
Tabita: grece dorcas: latine autem damula vel
caprea. Super Barnabam tamen habemus: quia ta-
bita interpretatur est puella. Unde tabita
cum interpretatur est puella surge: et secundum hoc
sunt diuerse interpretationes huius nominis.
Hec autem erat plena opibus bonis et elemo-
synis quas faciebat precipue in consulendis ve-
stibus pauperum multum laboris impende-
bat. Factum est autem in diebus illis in quibus
petrus venerat liddam ut infirmata moreretur
Cumque lauissent corpus posuerunt in supitorio

cenaculo. Et cū lidda ppe eēt ioppen: discipu
li audientes qz ppe eēt petr^o liddē: miserūt ad
eū duos viros dicētes. Ne pigritēris venire
vsqz ad nos: z nō aperueris ei causam. E cur
ges aut petr^o venit cū ill. Et cū aduentissen
dixerūt eū in cenaculoz vbi facebat mortua
Tabita. Et circūsteterūt ei oēs vīdne sētes
z ostēdētes ei vestes q̄s faciebat illⁱ dorcas
vt opibz miscōle ip̄az opam dedisse oñderēt
z sic petrū ad cōpassionē cōmouerent. Tūc
petr^o oēs elecit nō tāqz pperā aliqd factur^o:
qđ vellel alios latere: vt hī qđ magicis artibz
vel p silio demonū aliqd machinānt: s; ma
gistrū suū volēs imitari: qđ filiā archisynago
gī suscitatur^o oēs de domo elecit paucⁱ exce
ptis. Vel forte qz nōnulli erāt yssione mira
culi indigni: elecitis oibz foras facta genufle
xione orauit: z cōuersus ad cor^p alt. Tabi
ta surge. At illa aperuit oculos: z vīso petro
reledit: z dans illi manū: erexit eā. z puocat^o
qđ extierāt: reddidit eis eā vīuā. Et notū factū
est miraculū p vniuersam ioppen: z mlti cre
diderūt in deū. Et morat^o est petr^o in ioppen
multis diebz apud simonē coriariū vlⁱ curia
riū, vel a corio: vel curia, quia forte curialis
erat: ideo dictus curiari^o, vel qā parabat co
riā: ideo dictus est coriarius.

De puerfione cornelij. Caplm. L.

Er autem quidā

v erat i cesarea noie corneli? cernuo
cohortis q dicebat italica: qz mis
sa fuerat a romana ciuitate q e i italia: qz ro
mai ipatores mittebat milites suos p ciuit
tes ad custodiendas munitiões. Et h erat reli
giosus z timēs deū: religiosus sup graduū ti
moris, timēs infra graduū religiōis. i. pietas
qz in graduālī ascen
su donoz spūs sancti
gradus pietatē ē sup
gradum timoris. In
quantū g religiosus
supra graduū timoris: intāru timēs deū infra
graduū religionis: vt noie religionis itelligas
spiritū pietatis. Erat in quā religiosus cum
omni familia sua q religiosa erat z timorata
faciēs elemosynas multas plebi nō acceptoz
psonaz. Iste cū eēt qsi hora nona diei vidit
in visu manifeste. i. manifesta visione non p
somnia vel i extrai angelū dei introeuntē ad
se: z dicētē sibi, Corneli, Et ille intus in cur

¶ Pleras equiuocū est
ad cultū dei: ⁊ ad com-
passionem prīmī.

timore correpti dicit. Quis es dñe, Ad quē angelus. Oratio est tue et elemosine tue alacriter in memoriam in aspectu dei. Et nunc te viros in ioppen et acersi simonē quendā cognominat petrus. Hic hospitatur apud simonē quendā cozaritū: cui domus est iuxta mare tyrenū: qz ioppen ciuitas terre promissalis litorē sita: et ex pte litoris sita erat domus simonis cozaritj hospitjs petri. Hic inqz dicit tibi qd te oporteat facere. Ecce cornelio dictū ē ab angelo. Exaudite sūt oratōes tue Unde pbat eū tunc fidē habuisse: qz in hoc psonat sancti qz merito fidei venit ad opat nō viceueris. Nō dū tū credebatur chim incarnatū: qz de tpe incarnationis incertus erat: nō gnotās an iā incarnatus: an adhuc incarnandus. Nō tū suberat falsitas fidei eius. quia cū fidem incarnationis haberet salua fide poterat eē in ambiguo: an iā venisset. an adhuc in carne vctur⁹ esset. Quia nōn illos sanctos patrum latuit chim natū eē postqz natus ē vt symeonē vsqz ad qdragessimū natūrat⁹. et dīc. Nō tū putandū ē eos fidē incarnationis nō habuisse. qz tps nō est de articulo fidei. Imo cū nondū esset eis pdicatū vt inspiratū qz iā natus ē: salua fide licuit eis eē in ambiguo: an iā nat⁹ ē: an adhuc nasciturus Cū discessisset angel⁹ a cornelio vocauit duos domesticos suos et misit metuentē dūm qd de domesticis nō est dictū. qz pbat⁹ vt milia ei⁹ religiosam eē et timoratā. Quibz cū narrasset singula: misit illos in ioppen.

De visione Petri.

Caplm. L.

Öftera aut die

p iter facientibus illis ⁊ appropinquanti-
bus ciuitati ioppe: vt appa-
rentibus fm aliam litterā: vt tam possent
deri d hospicio petri: scz d domo simonis co-
rariari ascendit petrus in superius cenaculi
hospitij sui circa horam sextam vt in secreto
oraret: ⁊ post orationem comederet: quia tempus
erat comedendi: ⁊ ipse patiebat ciuitatem
Et parantibus prandij ministris: cum ipse
esset in oratione: cecidit sup euz extasis: quia
domino operante passus esset alienationem
tis ita vt nō yteretur sensibus humanis. Et
in hmo d extasis vidit celū apertum. id est aerē
⁊ de aere aperto descendens vas quoddam
velut lintēū magnū de celo summi in terra

Actuum apostolorum

ram quattuor linteis vel litijs vel initijs: que littera verior est. Dicunt autem initie sunt culi molles quibus circūligant pueri in cuna bulis, facti de stupea materia, vel de serico ad opus nobilius. Videbat ergo ei vas illud quasi lintem quattuor initijs quattuor cornibus alligat, in aere appensum, et ita demittit in terram, et in eo esse omnia genera animalium, quadrupedia, serpētia terre. Et cum esuriret, facta est vox ad eum dicens, Surge petre macta et manduca. Ac si diceret ei in spiritu Trāsi ad gentes, et occide in eis vitia, et sic eccle in cor pora. Absit inquit domine: quia nunquā māducaui cōmune, i. immundū. Et est idioma hebreorū reputantiū cibos immūdos quibus cōmuniter utebant gentes. Vñ vocabant cōmunes quasi immūdos, Abhoruit ergo petrus quod dictum est ei manduca, quia ostensa ei fuerant quadrupedia, et serpētia sūm le gem immūda, quod graue videbat ei vti cibis in lege prohibitis, et maxime timebat rephensio nem iudeorū si videret cibis gentiliū. Et ideo cum ita cuncta abhorreret, facta est vox secū ad eum dicens, Quod deus purificauit cōmune ne dixeris. Nō constat ei spiritū tualiter dictū fuisse de gentib, iam in dei p sciētia per fidē purificatis. De quaz purifi catiōe instruxerat petrū vox pma facta ad eū dicens: occide et māduca. Cum autē ostē sa fuissent ei serpētia terre, pstat ea nō fuisse a dō purificata, nec alicui siue iudeo siue gē niti ad comedendū mūda. Hoc autē factū est ei ter, vas semel iterato et tertio in terra de missum, et vox ter audita est p cōmendāda veritate vñsōis vel fide trinitatis. Nā vt dē Ambro. In cathecismo fit trina interrogatio, scz credis in deū, abrenuncias sathane, vis baptizari. Similiter trina vñctio, in ver tice siue fronte, in scapulis, in pectore. In ba ptismo qz fit trina immersio. Post trina vñctio ostensionem: receptū est vas in celū. Et dum intra se cogitaret petrus: qd sibi velleret visio. Ecce tres viri q missi fuerant a cor nelio, inqrentes domū simonis coziarij ste terunt ad ianuā: querētes si simon q agnos minas petrus illic haberet hospitij. Et cogi tante petro de visione: dixit eis spiritus, Ecce tres viri querūt te. Causam tamē cur eū qre rent ei subtrixit, quā ipse postea ab eis didi cit. Quia ad pseruandā humilitatē aliquan do prophetic spiritus ex parte animū tāgit

et ex parte nō tangit. Surge inquit et descē de, et vade cū eis nō hesitans: quia ego mis si illos. Descendēs autē petrus ad eos dixit, Ecce ego sum quē queritis, que causa est p qua venistis. Ad quē illi, Cornelius cēturio vir religiosus ac timens deū: et testimoniū habēs ab vniuersa gente iudeorū, respōsum accepit a spiritu sancto vt accersiret te in domū suaz: et audiret verba a te, Et introduxit eos in hospitij suū, et fuerūt cū eo nocte illa. Sequenti autē die pfectus est cū illis quibsdam fratribus qui cum comitāt sunt a ioppe vt ei testes essent.

Ex petrus venit ad corneliū vocatus.

Capitulum LII.

Littera autē die

a secunda ab egressu de ioppe introiit cesareā. Corneli⁹ pō ex pectabat illos puocatis cognatis suis et amicis necessarijs. Amici necessarij dicunt qui nō deserūt hominē in articulo necessitatis: Et cū introisset petr⁹: obuius occurrit ei cornelius, et pcedēs ad pedes eius adorauit eū ipso gestu corporis exprimēs deuotiōez mētis. Petrus pō eleuauit eū dicens, Surge quia ego hō sum vt tu. Et cum multi adessent: cognati scz et amici cōuocati, locut⁹ est eis petrus dicens, Vos scitis qz abominabile sit vi ro iudeo accedere ad alienigenā. Scz ostēdit mihi de⁹ nullūz hominē immundū esse, propt qd sine dubitatiōe veni accersit⁹. In terrogo ergo quā ob causam accersistis me. Ad quē cornelius, A nud⁹ quarta die orabam hora nona in domo mea, ac si diceret, Quarta die ab hac hora fz innouatōez dies rū. Prima em̄ die vidit angelū et misit nūci os, scdā venerūt nūci in ioppen. tertiā pfectus ē petr⁹ cū eis, et illa nocte remanserūt in via, qrtā venerūt cesareā, et ecce vir stetit ante me in veste candida: et ait, Corneli⁹ exaudi ta ē oratio tua, et elemosyne tue a dō accepte mitte in ioppen: et accersi simonē qui cognos minas petr⁹, et statim misi ad te, et tu benefecisti veniendo. Nunc gōms nos assumas in p̄spectu tuo p̄mpti obedire tibi in omni bus quēcūqz p̄cepta sunt tibi a dño. Tūc petrus aperiens os suū dixit, Nūc in veritate compert: quoniā nō est psonarū acceptor deus, nec discernit inter iudeos et gentēs, sed

In omni gente qui timet deū et operatur iustitiam: acceptus est illi. Vos scitis quod iohannes predicauit iesum a nazareth. scitis etiam quod factum est verbum. id est. predicatio euangelij per vniuersam iudeam. incipiens a baptismo iohannis quo baptizatus est iesus. postea prosequens quomodo vixit eum deus spiritu sancto et virtute qui pertransiit beneficiendo et sanando omnes a diabolo oppressos. Et nos testes sumus omnium quod fecit in regione iudeorum. et quod cum suspenderetur in ligno: et tertia die suscitatum a deo. Cuius nos testes sumus qui manducauimus et bibimus cum illo postquam resurrexit a mortuis. quibus precepit predicare populo et testificari. quia ipse est qui constitutus est a deo patre iudex viuorum et mortuorum. quia pater dedit illi omnem iudiciū. Nec nos solū: sed etiam omnes prophete illi testimonium perhibent. quod omnes per nomen eius remissione peccatorum accipiunt qui credunt in eum.

Ex baptizauit cornelium et eos qui cum eo erant.

Capitulum. LIII

Thuc loquente

a petro verba hec. cecidit spiritus sanctus. et descendit repente super omnes qui audiebant verbum. Vtrum autem in igneis linguis vel in alia specie visibili descenderit: incertum est. Et obstupuerunt qui erant cum petro fideles de circuncisione: quod etiam in nationes. id est in gentiles gratia spiritus sancti effusa est. Audiebant enim eos loquentes linguis magnificantes deum. Tunc respondit petrus. Nunquid aqua quis prohibere potest ut non baptizentur hi qui spiritum sanctum acceperunt sicut et nos. quod maius est quam baptizari. Et iussit eos baptizari in nomine christi: subiciens formam baptismi a domino traditam per dilationem nominis christi. In quo nomine intelligit ipse qui vinctus est. et per quem vinctus et spiritus sanctus qui vinctus est. Tunc rogauerunt eum. Et mansit rogatus cum eis aliquot diebus. in quibus primo creditus visus fuisse cibus gentiliū. unde postea redarguitur est. Dilatumque est vbiq; et delatum usque ad fratres qui erant in iudea. quod gentes receperant verbum dei. Et hic fuit primus transitus periculatis apostolorum ad gentes in quo puerus est cornelius cum familia sua.

Quomodo redargutus est petrus a christianis.

Capitulum. LIII

Im autem ascen-

c discessit petrus hierosolimam. discipuli autem stabant aduersus eum fideles de circuncisione dicentes. Quare introisti ad viros pro-

putum habentes. et manducaisti cum illis. quasi diceret. In duobus contra legem fecisti. quod introtrasti ad eos. et quia cibis eorum confusus es. Tunc incipiens petrus exposuit eis per ordinem ostensam a deo sibi visionem. et quomodo apparuerat angelus cornelio. Et in tota persecutione non addidit nisi vnum verbum quod dictum est cornelio. Mitte et accersi simonem qui cognominatur petrus ubi addidit. qui loquetur tibi verba in quibus saluus eris tu et vniuersa domus tua. Et ex eo quod statim subdidit. cecidit spiritus sanctus super eos sicut et super nos ab initio: presumis quod super cornelium et familiam suam descenderit spiritus sanctus in linguis igneis sicut descenderat super apostolos die pentecostes. Et tunc inquit recordatus sum verbi domini. quod nobis dixit. Iohannes quidem baptizauit aqua. vos autem baptizabimini spiritu sancto. Videns hoc impletum in cornelio et in familia sua. Audita petri excusatione multiplici destiterunt ab increpatione eius. et gratias egerunt saluatori. et ita impleta prophetia iob. Ab aquilone veniet auxilium: et ad deum formidolosa laudatio. Id est per congelationem infidelitatis gentes comparabiles aquiloni qui in tenebris erant. in cecitate animi percipient lucem fidei per quam illuminatione dirigunt ad deum formidolosa laudatio. quod per inopinatum et repentinum gentium conuersione fideles de iudea timentes glorificauerunt deum.

De continuatione historie.

Capitulum. LV.

Inc redit hi-

n dinem suum. Quod enim interfectum est de philippo petro et iohanne paulo. postquam supra dictum est. igitur qui dispersi erant pertransibant euangelizantes verbum dei. quasi si incidens fuit. Prosequitur ergo in hunc modum. Et illi qui dispersi erant a tribulatione que inceperat a morte stephani pambulauerunt usque ad phenicem provinciam syrie occidentalem et cyprum. nemini loquentes verbum nisi solum iudeis. Erant autem quidam cum eis de cypro et cyrene qui cum introissent antiochia loquebantur ad grecos. annunciantes dominum

Actuum apostolorum

telum, et erat manus dñi cum eis. Et multus numerus credentium puerus ē ad dominū. Sup hūc locum dñ Beda: qz post reuelatōnes syndonis cepit ecclesia crescere. Unde cōfict qz specē syndonis vel lintei vidit petrus in vltiōe: cū alibi dīcat vas fuisse, alibi discus. Delatū est autē ad aures ecclesie que erat hierosolymis de cōuersione antiochenorum, et volentes plene certificari: miserūt barnabā in antiochiā. Qui cū venisset et videret gratiā domini: gauisus est et exhortat⁹ est omnes vt in proposito cordis manerēt in domino: qui erat vir bonus plenus spiritu sancto et fide. Et dñ sup hunc locū rabanus barnabam ideo multipliciter cōmendatū ne putetur p indignatōe sua amisisse apostolatū. Et erat rabanus in ea opinioe fm quā dicitur, barnabas ille sup quem protecta ē fors cū matia, postea tamē cū paulo in apostolatū electus est. Nos aliā sequimur opinioe. Vides autē barnabas qz nō sufficeret ad erudiendā tantā multitudinē: venit tharsum vt quæreretur faulū, et inuentū perduxit antiochiā: et p annū conuersati sunt ibi, et docuerūt turbam multā. Et tūc primo sequaces christiane religionis a christo capite denotati sunt christiani, qz prius dicebantur discipuli, et fuit institutio gentiliū sacri elegas. Vltimū est em̄ incognitū et indecens gentilibus ad fidem cōuersis, sequaces christiane religionis cōmuni nomine censeri. Sed potius denominados esse a nomine magistrī, sicut in sectis philosophorū sequaces denominabant a nominibz magistrorū, vt ab epīcuro epīcuri. In his autē diebz iupuerūt pphete a hierosolymis antiochiā. Et surgēs ex eis vnus nomine agabus pphetauit per spiritū sanctū famē futurā in vniuerso orbe terrarū, et maxime in iudea que facta est sub claudīo: scilicet quarto anno claudij.

De collecta pauperibus facta

Capitulum. LVI.

Hinc proposue-

rūt discipuli facere collectam vt daret vnusquisqz p modulo sue facultatis, et mitterent aliquid pauperibus qui erant in hierusalem, qui venditis omnibz possessionibus suarum precia ad pedes apostolorum vt primum ministrarent eos contra famem. Et tunc primū facta ē collecta in usus pauperū qz missa est p

barnabam et paulum in hierusalem.

De morte iacobi minoris.

Capitulum. LVII.

De tēpore misit

herodes rex man⁹ vt affligeret quosdā de ecclia. Decidit atqz cobū fratrem iohannis gladīo. Ut autē intel ligat locus iste de quo scz herodes sit accipiens, expedit ad tempus ptermittere historiam actuum apostolorum: et psequi historiam romānorū imperatorū. Non est putandum hunc fuisse herodem tetrarcham qui cognominatus est antipas, sed herodem agrippam. Ille em̄ non fuit rex sed tetrarcha, ille scz filius magni herodis: qz p̄sensit pilato de nece domini: qui remisit eum ad pilatū indutus veste alba: qui tam deportatus fuerat in exilium yennā, et ibi mortuus est. Pilatus ergo mortu⁹ iam erat: qui vt a principio huius historie preteritū est, anno. xli. imperij tiberij cesaris erat pcurator iudee vitellio p fide syrie, et accusatus est in multis apud tiberiū. Accusatus est a iudeis de violenta innocentium interfectione. Accusatus est etiaqz qz iudeis reclamantibus ponebat imagines gentiliū in templo. Accusatus est etiaqz: quia pecuniā repositā in corbonā redegerat in usus suos: inde faciens aqueductū in domū suā. Et p his omnibz deportat⁹ ē in exilium lugdunū vnde orund⁹ erat: vt ibi in opprobriū generis sui moreretur. Vnde qz misit erat arca in qua reponebantur donaria regum vel principum. Corbonā in quo reponebantur donaria sacerdotū ad reficiēda sartatecta templi Bazophylatiū in quo reponebantur donaria transeuntium.

Quis fuerit substitutus procurator mortuo pilato.

Capitulum. LVIII.

De tūo pilato

substituit vitellius fratrem suū pcuratorem iudee. Et volēs placere iudeis satisfecit voluntati eorū in quibusdā, scz de amotione caiphe, et promotione filij anne: qz ad petitionē eorū amouit caipham a sacerdotio: et substituit filiū anne qui tam mortuus erat, reddiditqz ei stolam scz illā solennē et antiquā quā debebat hic sacerdos in potestate sua: vt ea videret in festiuis diebz. 32

Historia Libri

latus p̄o transfulerat eam in domū suā. et cū
in festinis diebus necessaria erat sacerdoti. nō
poterat eam habere nisi p̄cio p̄cedere. Tem-
pore tiberij mortu⁹ est philippus tetrarcha
ituree et tracontidis regiōis. frater herodis
tetrarche. mortu⁹ est et iaz lisaniās tetrarcha
abiline. Et travacabāt due tetrarchie. et asp̄-
rabat herodes agrippa ad alterā earū

De proposito herodis agrippe.

Capitulum. LIX.

Rat autes hero

e des agrippa vir magnanim⁹ et bel-
licosus s̄ pauperim⁹. nepos he-
rodis tetrarche. et frater vxor⁹ e⁹ herodiadis
Fuit em̄ fili⁹ aristoboli filij magni herodis
et ipsa filia eiusdem. Disposuit ḡvenire rho-
mam. si forte posset impetrare a tiberio alte-
ram tetrarchiā vacantī. Cūq; venisset rho-
mam videns eum tiberius militem strenuū
simū retinuit eum secum. fecitq; adherere fi-
lio suo druso: cui tam ī vita sua tradiderat
imp̄iū. Nec est iste drusus ille q̄ dormit mo-
guntie. Erat autem herodes agrippa vir ma-
gne liberalitatis. et vt sibi p̄celleret animos
romanoz multa expēdebat. et multis debi-
tis se obligauerat. et vt tradit iosephus. non
fuit homo ī quo mutabilitas fortune adeo
posset deprehendi. Primo in h̄ male ei cōsi-
git. quia mortuus ē drusus filius tiberij. de
cuius morte adeo inconsolabiliter doluit ti-
berius: vt omnes a p̄sentia sua amoueret
qui familiariter adheferant druso: ne redire-
cerent ei ad memoriā mortē eius. Et cōpul-
sus ē herodes agrippa redire in iudeā. et de-
sperans p̄ nimia paup̄tate intrauit turrim:
vt ibi afficeret se fame: et ita moreretur. Quod
significauit vxor sua sorori e⁹ herodiadi vxo-
ri herodis tetrarche. q̄ supplicauit viro suo
vt reuocaret eū a turri: et daret ei necessaria.
Et adhequit ei: et statuit eū in tiberiade. et ibi
assignauit ei domū et dedit ei necessaria vite.
Et quadā die cū esset herodes tetrarcha in
tiberiade. et epularet. fact⁹ hilarior solito. qz
icaluierat mero. cepit ip̄opare herodi agrip-
pe q̄ epulabat cū eo beneficia que contule-
rat ei. scilicet q̄ liberauerat eū a peste famis.
Et doluit inde agrippa vltra modū. et dispo-
suit itez redire ad tiberium: si forte inueniret
animū eius imutātū. Et in reditu eius inue-
nit eū petronius vel tiberi⁹. et bonofice res

ceptus est ab eo: et venit cū eo rhomā. Eū
haberet tiberius duos nepotes. aliez de fio-
lio druso. i. tiberiū. et aliez de fratre germani
co. scz gaiū. volebat sibi substituere filium
filij. qz magis diligebat eum.

De causa inuidie tiberij et herodis
agrippe

Capitulum. LX.

Erodes autem

b agrippa magis diligebat gaiū. et
familiarius adhebat ei: vnde
sibi suscitauit indignatōnē tiberij latentem.
quā nondū ei indicabat. sed latens odiū in
corde reservabat. Quadā autē die cum seder-
et agrippa in curia suo cum gaio leuati ma-
nibus in celū dicebat. Utinā videre mortē
imp̄ortuni senis. et te dominuz tot⁹ orbis. q̄
idone⁹ es imperare vniuerso orbi. Hoc au-
dient quīspiam. scz auriga ip̄ius agrippe qui
post aliquot dies cum dāno rex agrippe am-
fugiens captus est et vinculat⁹. Et dum tra-
heret ad carcerē: petijt duos ad imperatōrē:
dicens: quia in aure loqueret ei. quod esset
ad eius vtilitatē. Et p̄sentatus est imperato-
ri: et dixit ei consulto. qz sic optauerat agrip-
pa mortē eius et dominū gaiū. Tiberi⁹ au-
tem nō multū curabat verba vinculatorū. et
derisus est ille in carcerē. Et cū sepe inlata-
ret agrippa vt iudicaret et occideretur. respō-
dit tiberius. Frater sufficit tibi q̄ vinculat⁹
est: et ita differebat. Qz vt refert iosephus in
om̄ibus negocijs suis morosus erat. Unde
cum statueret p̄curatores in p̄uincijs vte-
aut nunq; mutabat eos. Et cū sepius quē-
tū esset ab eo. quare scz non mutaret p̄cu-
ratores: respondit se in h̄ parere plebecula.
Scientes em̄ p̄curatores se ad modicū ba-
bere p̄curatōnem. emungūt vsq; ad sangui-
nem. et tanto dominant⁹ grauius quāto bre-
uius. et qui recentes superueniūt dissipant
quicqd inueniunt. Quod ostendit eis exem-
plo cuiusdam vulnerati: q̄ cū iaceret in via
et non amoueret multitudinē muscarū a vul-
nere supueniens alter putauit: q̄ hoc om̄i-
teret ex imbecillitate. et abegit muscas q̄ ope-
ruerant vuln⁹. Ad quē ille. Vale fecisti mi-
hi. qz musce q̄s amouisti tam plene erāt san-
guine: et parci⁹ molestabāt me. q̄ autē recētes
supueniēt acri⁹ pungēt me. Sic et p̄curato-
res vel officiales recenter substituti acri⁹ de-

Actuum apostolorum

seruiant in subditos.

In quo herodes offendit tiberium.

Capitulum LXXI

In quadā die

C more solito incitaret agrippa tiberium ut traheret auriga ei⁹ de carcere. Rūdit tiberius: idipsum ei nō expedit re, cum in p̄sentia ipsius vellet eum vincula eius accusare. Et cū in nullo sibi cōsciū cēt agrippa, testatus est se velle ut extraheretur et accusaret eum. Eductus ille de carcere arguit eum de crimine lese maiestatis, q̄a orauerat mortē imperatoris. Tunc ait tiberius carcerario. Liga hūc. Intellexit carcerarius hoc p̄ceptum esse de eo qui eductus fuerat et ligatum retrusit in carcerem. Quadam autem die cū deambulare tiberius in hippodromo, id est, in circo equorū, et teneret agrippam per manum vocato carcerario dixit ei, Liga hūc. Et miratus est ille et vniuersi q̄ p̄ciperet agrippam ligari: cum purpuratū cederet, et quia erat de regio semine. Eū autem duceret agrippa ad carcerem: patiebatur sitim intolerabilem, q̄a splendide comederat, et forte occurrit ei portitor aque: et dedit ei bibere. Et postq̄ refocillatus est p̄mittebat q̄ in p̄ximo remuneraret eum in regno: cōsidens q̄ in proximo gais esset regnaturus, et positus est in carcerem. Et dū quadā die in carcere manens staret innixus arbori: cuius frondibus insidebat bubo, accessit ad eum vnus de cōcaptiuis: et locutus est ei. Noli inq̄t estimare q̄ adulādo loquar tibi: cum sis cōcaptiuus me⁹. Volo em̄ indicare tibi quod indicauerūt mihi dī. Erat autem p̄ritus in augurijs. Eto inquit liberaberis a carcere, et int̄m sublimaberis, ut etiam inuideant tibi omnes amici tui et notī, et in hac p̄speritate morieris: relinquens bona tua filijs tuis. Quācto autem huius generis alitem videris amplius sup̄ te. scito q̄a quinta die morieris.

Quomodo liberatus est herodes in morte tiberij.

Capitulum LXXII

In autem esset

C herodes in carcere: deferebat ei honorē dñs carceris, sciens eum esse virū nobilem et familiarem gaij, et susti-

nebat tanq̄ ignorans multas cōmoditates sibi fieri in carcere ab amicis suis, et fuit in carcere p̄ sex mēses. Postea cum esset tiberius apud campas cepit infirmari infirmitate q̄ postea mortu⁹ est. Et si in chronicis alibi legat⁹ mortuus, non est curandum vbi mortuus sit. Videns autem se moriturum: cōuocatis nobilibus imperij sui et duobus nepotibus gaiō et tiberio: statuit ut in crastino substitueret sibi successorem. Sed p̄us voluit consulere mentē deorum, et orauit deos suos ut int̄marent ei quem nepotum suorum vellent ei substitui in imp̄io. Et statuit apud se ut illum qui p̄us veniret ad eum in crastino constitueret imperatorem, ut ita quasi p̄ sortem eligeret: et tamē significauit tiberio ut p̄or veniret. Qui mane noluit venire nisi p̄asus. Et cum mitteret tiberius nūcios ad nepotes suos non inuenerunt nisi gaium. Et venit gaius p̄or ad tiberium. Quem vidēs tiberius fleuit amare: dolens quia alter non venerat quem volebat substituere, q̄a tenebatur eū diligebat: s̄ dissimulabat. Et locutus est ad eum tiberius. Fili tu succedes mihi in imp̄io: quod potius debebat tiberio quasi iure hereditario: tanq̄ filio filij, s̄ ego video te vtilem imp̄io: et noui mētes deorum. Laue ergo ne molestes eū: sed semper habearis eū tanq̄ fratrem. Satage ut negocia imp̄ij sapienter disponas: et exequas finieris mei imp̄iali honore p̄ficias. Et conuocatis nobilibus: denunciavit eum imperatorem: et mortuus est. Et statim aliquātulū insonuit fama in ciuitate romana de morte tiberij, et venit quidā hebreus amicus herodis agrippe ad carcerem: et hebraice dixit ei, Mortu⁹ est leo. Et cepit agrippa mirabiliter gratulari: adeo ut quereretur ab eo dominus carceris que esset causa tante exultationis. Et cōfessus est, quia ille significauerat ei hebraice mortē tiberij. Et statim dominus carceris liberauit eum: et statuit sibi collationem in mensa. In crastino insonuerūt alij rumores, scilicet q̄ tiberius conualuerat, et tertia die rhomam ventur⁹ erat. Tūc arguit eū dominus carceris q̄a deceperat eum: t̄s mens ne in caput ei⁹ redūdaret q̄ liberauit eū, et mirabiliter verberauit eū, et retrusit eū in carcerē. Postea increpuit certī rumores de morte tiberij et substitutione gaij. Et venit gaius rhomā: et sepeliuit tiberium honorifice.

Historia Libri

et ipsa die voluit liberare agrippam, sed dis-
suasum est ei: ne videretur facta tiberij sub-
ro in irritum velle reuocare. Postea per aliquot
dies liberauit eum et sublimauit eum, et dedit
ei duas tetrarchias, scilicet tetrarchiam phi-
lippi: quae erat tetrarchia ituree et traconitidis
regionis, et tetrarchiam lisani quae erat tetrar-
chia abiline, et imposuit ei diadema, et subli-
matum in regem remisit in iudeam, et inuideo-
rum ei omnes propinqui eius, etiam soror ei
herodias: quae miserata fuit infelici modo in-
uidit felici, precipue quia habebat nomen re-
gis, quia vir suus erat maior natus filius ma-
gno herodis: et nunquam meruit rex appellari: sed
tetrarcha. Persuadebat itaque viro suo id die
in diem ut iret rhomam, et satageret omnibus
modis ut sibi compararet nomen regis. At
ille malebat esse in ocio: quia opulentus erat:
vnde sepe vxor exasperata dicebat: Periculi
opes tue: quia magis diligis opes quam hono-
res. Tandem victus instantia vxoris iussit ad-
gatum cum magno apparatu: et ipsa cum eo,
et inuenerunt gatum batis. Herodes autem
agrippa qui presenserat quod non pro bono suo
essent: disposuit ire post eos, sed permisit nun-
quam quendam familiarem suum et amicissimum
gato: per quem direxit epistolam gato
in qua continebatur, quia herodes tetrarcha
etiam viuentis tiberio firmauerat amicitiam
cum rege parthorum: ut esset rebellis roma-
no imperio, et in argumentum huius rei sig-
nificauit ei: quia in ciuitatibus suis habebat
arma quae sufficeret septuaginta milibus ar-
matorum.

Et gatus mandauit statuam suam
erigi in templo.

Capitulum LXXIII.

Quia venisset

herodes tetrarcha et herodias
vxor sua ad gatum: et satis honori-
fice accepisset eos, superuenit nuntius hero-
dis agrippe: et porrexit epistolam gato ex pre-
herodis agrippe. Perlecta epistola: gatus quia
si alitudo recipiens cepit inquirere de statu he-
rodis tetrarche: et inter cetera quesuit ab eo
vtrum in ciuitatibus suis tanta copia esset ar-
morum quantum ipse audierat: et non negauit.
Et tunc credens gatus verum esse quod sig-
nificauerat ei herodes agrippa, relegauit eum
in exilium, vxori autem suae quia erat soror be-

rodus agrippe quae maxime diligebat, dedit
libertatem redeundi ut haberet terram suam.
Ipsa autem comitata est virum in exilium de-
cens: quia non dimitteret eum in aduersis, cui
comunicauerat in prosperis, et deportati sunt
in exilium lugdunum: ubi postea miserabiliter
mortui sunt. Et dedit gatus galileam quam
habuerat herodes tetrarcha herodi agrippe:
et ista habuit tres tetrarchias. Fuit autem gatus
in initio imperij sui per biennium satis mansue-
tus, postea euasit cor eius in elationem, et
in tantam prorupit vesaniam: ut abnuero-
sis hominibus impij sui vellet colli tangere de-
et dicebat se fratrem esse iouis. Unde etiam si-
liam vnicam quam habuit ponebat inter ge-
nua iouis: ut ita quasi communis vtrique vide-
retur: postquam egressa fuerat de genibus iouis.
Disitergo imaginem suam per vniuersum im-
perium suum ut omnes adorarent eum, et sic
fecerunt omnes exceptis iudeis. Unde etiam
in alexandria ciuitate orta esset seditio inter
iudeos et gentiles, et venisset vtraque pars ante
gatum ut discuteret controuersiam, inter cete-
ras allegaciones quas habuerunt gentiles con-
tra iudeos obiecerunt eis: quia dum suum
quem communiter omnes gentiles receperant
ipsi inhonorabant, quia imaginem gati no-
lebant adorare. Et tunc primo sciuit gatus,
quod iudei non adorabant imaginem suam. Signifi-
ficauit autem petronio praesidi syriae: ut statim
suam poneret in templo in hierusalem ut facilius
reciperent eam in circumsstantibus ciui-
tatibus. Quod si forte iudei reclamarent: colle-
ctis romanis legionibus intraret iudeam, et
nemini parceret manus eius. Collecto exercitu
intrauit petronius iudeam, et venerunt ad
eum iudei de hierusalem cum amicis hero-
dis agrippe: qui erant precordiales gato, et sup-
plicauerunt ei: ne ad hoc eos artaret quia prius
permitterent se occidi: et parabant iugulos,
et dicebant: quia nunquam amplius coleret
terram: ut sic inedia affecti morerentur. Et res-
pondit petronius: non de consilio suo pro-
cessisse: sed non audebat resistere mandato im-
peratoris. Videns tamen quod grauem iacturam
curreret gatus si amitteret tributa totius iu-
dae, promisit quia opponeret se gato per eos,
et misit epistolam suam gato per viros honora-
tos ut desisteret ab hoc mandato. Qui cum
venissent ad gatum: non ausi sunt praesentare
se spectui eius: sed accesserunt ad herodem

Scriptum apostolorum

agrippam ut subueniret iudeis: quia vna de
tetrarchijs suis. scz galilea in iudea erat.

De morte gaj imperatoris.

Capitulum. LXXIII.

Hinc herodes i

t uitaui gaj in crastino ut come-
deret cum eo. Et cum in crastino
esset in conuiuio: ammiratus est delicias con-
uiuij. Et cepit memorari gajus quanta fue-
rat passus pro eo herodes. scz vincula tiberij:
et alia multa. et precepit ei ut peteret quicquid
vellet. At ille respondit ei sufficere sibi gratia
suam. Et cum ille instaret ut aliquid peteret.
petijt ne poneret statuam suam in templo in bie-
rusalem. Et iratus est gajus. tamen pside-
rauit animositate agrippe. quia noluerat pe-
tere opes vel honores: adqueiuit ei. et scripsit
petronio in hunc modum. Si nondum posita
est statua in templo: non est necesse ut ponat.
Et sic non est posita ei statua in templo. Post-
ea resipiscens gajus rescripsit petronio in
hunc modum. Quia contempsisti mandatum
imperatoris: et potius dilexisti munera iude-
orum. elige tibi genus mortis quod vis ut dis-
cant omnes non esse tutum obuiare mandato
imperatoris. Sed deo procurante ita factum
est ut prius audiret fama mortis eius quam vis-
deret nuncios huius legationis. Cum enim
esset rhome et rediret a ludis circensibus. consi-
lio senatorum interfectus est a duobus. et ora-
ta est in ciuitate dissensio inter curiam et mi-
lites et populum. Curia dicebant senatores et
viri consulares. id est. qui de genere consulum:
vel digni ut fierent consules. Quia & viderant
senatores se uicium imperatoris et incommoda que
inde prigerant reipublice: voluerunt penitus ex-
tirpare imperium imperatoris ab urbe: et vo-
luerunt eam redigere ad antiquum statum: in
quo erat ante iulium cesarem ut esset regimen
ciuitatis in arbitrio consulum et senatorum.
Contra milites et populus timentes auarici-
am senatorum: et amantes donatiua impera-
torum: constituerunt imperatorem claudium annu-
cium gajis virum mansuetum et pius.

De eodem.

Capitulum. LXXV.

Hinc venit he

t rodes agrippa ad senatores du-
cens secum de nobilibus quos erat
in curia: simulque se fauere prius eorum: cum habes-

ret eos exosos propter mortem gaj. Consuluit
ergo eis ut significaret claudio ne moueret
scisma in ciuitate: sed desisteret ab hoc ince-
pto. Et senatores rogauerunt herodem ut per-
geret cum eis ad claudium. Et professus est se
libenter fungi hac legatione. Et missus est ad
claudium cum alijs. Et eis audientibus dixit
ei quod dixerat coram senatoribus: quod vellet
claudius desistere ab incepto. In aure au-
tem dixit claudio ut non desisteret ab incepto.
quia ipse satageret ut maior pars nobilium fa-
ueret parti eius. Et renouauit senatoribus
quod nollet claudius desistere ab incepto: et ce-
pit eis persuadere ne contraherent. quia non pos-
sent impedire. Et allicit quosdam: et tandem
omnes. et ita sine contradictione factus est clau-
dius imperator. Et ad persuasionem herodis
agrippe omnes occisi sunt qui consenserant in
mortem gaj. Et petijt ab eo herodes agrip-
pa: ut decretum gaj de statua sua adoranda
reuocaret in irritum: quia impium erat.
Et adqueiuit ei et precepit ei ut epistole reuo-
cationis per singulas ciuitates iudee pone-
rentur in loco eminenti ut viderentur ab om-
nibus.

Quomodo occiso iacobo voluit apprehendere petrum.

Capitulum. LXXVI.

Istea voluit he

p rodes accipe licentiam a claudio et
redire ad patriam. et tunc claudius des-
dit ei quartam tetrarchiam. scz iudeam. et ita
sublimatus redijt ad patriam. Et venit prius
mo in iudeam: et honorifice susceptus est a iu-
deis: quia in multis inuenerat eos. Et cum ap-
pessent dies azymorum venit in hierusalem ante
diem festum ut purificaret: et mundus in-
teresset diei festo. Et ante dies azymorum oc-
cidit iacobum fratrem iohannis. postea in dies
bus azymorum videns quia placeret iudeis
apposuit ut apprehenderet et petrum. De iaco-
bo autem refert clemens alexandrinus: quod
cum detrusus esset in carcerem: nocte conuer-
tit ad fidem custodem suum: et in crastino con-
fessus est se esse christianum. Et cum ambo tra-
herentur ad martyrium: dixit iacobo. Pater da
mihi remissionem. At ille parum deliberans ait.
Pax tibi. Et osculatus est eum: et simul am-
bo capite truncati sunt. Petrum autem appres-
hensum misit herodes in carcerem. quod in diebus

Historia libri

azymoz non licebat aliquē occidere: et pter custodes carceris tradidit eū custodiendūz quattuor quaternionibus militum, volens post pascha pducere eum populo: vt ipse populus occideret eū: non ipse herodes vt iacobū, quia magis videbatur eis gloriosum si ipsi occideret eum: quia erat princeps apolo-
stolorum.

Quomodo liberatus est petrus d manu herodis,

Caplm. LXXVII.

¶ Vm autē in cra-

c stino pducitur eum esset herodes populo. ipsa nocte erat petrus dormiens inter duos milites vincit cap-
tenis duabus que adhuc rhome esse dicunt et custodes iacentes ante ostium custodie-
bant carcerem. Et ecce angelus domini asti-
tit: et lumen refulsit in habitaculo carceris. et miraculose factum est vt solus petrus vide-
ret lumē, percussosq; latere petri excitauit eūz
dicens, Surge velociter. Et statim cecide-
runt catene due de manibus eius: que ad-
huc rhome esse perhibentur. Et dixit ange-
lus ad eum, Precingere et calcia te caligis
tuis. Deposuerat enī cingulum ppter moles-
tiam carceris: vt tunica circa pedes demis-
sa temperaret frigus noctis. In quo datum
est exemplū sanctis viris: q; in angustijs li-
cet aliquid relaxare de rigore ordinis. Legi-
mus enim apostolos et pphetas duris cin-
gulis vsos ppter afflictiones carnis: et petrū
ad tempus deposuisse cingulū pro molestia
carceris. Et fecit petrus iuxta mandatū an-
geli: et addidit angelus, Circunda tibi vesti-
mentum tuū et sequere me. Et exiens seque-
batur eum: et nesciebat, quia verū est qd fie-
bat per angelum. id est non putabat hoc in
rei veritate fieri: sed imaginaria visioe osten-
di. Unde sequit. Existimabat se visum vi-
dere: et hoc sibi ostensum imaginaria visioe
Transeuntēs autem primā custodiam. id est
custodes carceris custodie deputatos. et se-
cundā. id est duos quaterniones. Vel pri-
mā custodiā. id est primū quaternionē cum
suis: venerūt ad portā ferream que ducit ad
ciuitatē: que putatur fuisse in atrio carceris.
Carcer enim habebat atrium: et erat in exte-
riori parte ciuitatis siue extra ciuitatē, et vlt-
ro aperta est eis. Et exeuntes pcesserunt in

vicum vnum, et stinuo discessit angelus ab
eo vt sciret se in rei veritate d carcere eductū:
qui putabat sibi hoc imaginarie ostensum.
Et tunc ad se reuersus. id est ad mentē suā:
quia fuerat in maximo stupore. dicit. Hunc
scio vere quia misit dominus angelum suū:
et eripuit me de manu herodis et d omni ex-
pectatione plebis iudeorū. Et considerans
vbi esset venit ad domū marie matris ioan-
nis: qui cognominabatur marcus nō euange-
lista: vbi erant multi congregati causa oratio-
nis vt oraret pro petro. Et cum pulsaret pe-
trus ad ianuam: egressa est puella ad viden-
dum nomine rode. Et vt cognouit vocē pe-
tri pre gaudio nō aperuit ianuā: s; recurres
nunciauit petrum stare ad ianuam. Et dice-
runt illam insanire scientes petrum in carce-
ratum esse. Illa autē affirmabat rem se sic ha-
bere. Alij autē ex eis dicebāt. angelus petri est.
Sup quem locum dicit hieronymus. Tanta di-
gnitatem esse animarū: vt vnaqueq; ab ortu
natiuitatis sue habeat angelū sibi in custodia
am deputatū. Petrus autē pseueranter pul-
sabat. Et cum aperuissent: viderunt eum et
obstupuerūt. Et innuit eis manu vt taceret:
vt sub silentio miraculū videret vlt audiret.
Vel forte ideo: ne clamore gaudentiū adue-
tus eius in ciuitate ppararetur. Et narravit
quomodo eduxit eum dñs de carcere: et alij.
Hunc late hoc iacobo et fratribus. scz iacobo
alphej episcopo hierosolymoz. qz alter iam
fuerat decollatus ab herode. Et egressus ca-
dem illa nocte abiit in aliū locum timore he-
rodis et iudeorum.

De morte herodis.

Caplm. LXXVIII.

¶ Rastina autem

c die post eductōz petri de carce-
re: erat nō parua pturbatio inter
militēz custodes quidnam esset factum de
petro. Unde apparet: quia clausum relique-
rat carcerem. alioquin nō esset ambiguū cu
euasisset. Herodes autē cum reliquisset eum
et nō inuenisset: diligenter inquitrens de cus-
todibus. vtrū nossent quidnam factū esset
de eo: iussit eos adduci ad se vt vindicaret i
eos. non tñ vindicauit domino procurante:
vt solutio petri nulli noceret. Imminēte enī
negocio: herodes descendit a iudea in cesare-
am palestine pīnquā tyro et sidon: vīno

Scriptum apostolorum

erit tyris et sidonij quibus iratus erat. Quod audientes tyri et sydonij: venerunt ad blasphemum qui erat cubicularius herodis et ciuitatis thesaurorum eius. quia erat amicus eorum et patronus. et eo interprete reconciliati sunt herodi. Non enim poterant sustinere inimicitias regis tam vicinij. Sequenti autem die herodes vestitus veste regali sedebat pro tribunali apud eos: et pronuntiabat ad eos blaudens eis. Populus autem acclamabat dei voces et non hominis. id est. exhibebat ei laudes deo debitas et non homini. Et dum adulatorijs fauoribus demulceretur. et oblatos sibi diuinos honores non respiceret: respiciens super praesentem ei imminenti et insistenti capiti suo in funiculo angelum. id est. bubonem mortis et praemortis nuntium. et tunc ut tradidit ioseph inclinauit se ad eos qui sibi applaudebant: et dixit eis. En ego deus vester mortuus. Sciebat enim iuxta quod dixerat ei augur: cum traheretur ad carcerem: se infra quatuor dies post visionem bubonis mortis. Et confestim ut habet in historia percussit eum angelus domini. id est. facta est super eum vindicta dei: quia per quatuor dies ventris dolore cruciatus est. et corrodiebant vermes viscera eius. et ita paulatim consumptus a vermibus expirauit.

De agrippa.

Capitulum LXXIX.

Eligit autem si-

lium qui dicitur est agrippa non cognominatus herodes: qui adhuc romae erat: nec habuit totum regnum patris suae partem. Habuit autem terram duarum tribuum et dimidie ultra iordanem. Unde legitur quia fideles in iudea imminente euersione iherosolymae ad ammonitionem angeli secesserunt in regnum agrippae istius. scilicet filij herodis agrippae.

Reditus historie ad ordinem suum.

Capitulum LXXX.

Nunc redit hi-

storia ad ordinem suum. et continuatur ei quod supra dictum est. collecta facta a fidelibus antiochie missam pauperibus in iherosolam per barnabam et paulum. Quod enim in hoc tractatu est de herode. de morte iacobi. de incarceratione liberatione petri. quasi incidens fuit. Prosequitur ergo de reditu barnabe et pau-

li a iherosolymis historia in hunc modum. Verbum domini crescebat et multiplicabatur. Barnabas autem et paulus reuersi sunt ab iherosolymis assumpto secum iohanne qui cognominabatur marcus post expletum misterium. Erant autem in ecclesia qui erant antiochie propter eos qui venerant ab iherosolymis prophetae et doctores. inter quos erat simon qui vocabatur niger. et lucius cirenensis. et manahen qui erat herodis tetrarche col lactaneus. id est. eodem cum illo lacte nutritus. Et possunt iidem accipi prophetae et doctores. Vel potest ita distingui. Prophetae de futuris. et doctores de praeteritis. Et vide quod iste simon dictus est de colore niger si sit latinum vocabulum. vel si est hebraei dictus est niger: quasi ascendens de virtute ad virtutem. Niger est hebraei: et interpretatur ascendens. Ministrantibus autem illis domino et ieiunantibus: dicit eis spiritus sanctus Segregate michi barnabam et paulum in opus ad quod assumpsimus eos. Qui audito praesilio spiritus sancti remiserunt saulum et barnabam in iherosolam ad petrum et iacobum et iohannem qui erant ibi. Qui gaussi sunt audito mandato domini vel spiritus sancti. et ieiunantes et orantes imposuerunt eis manus in modum ordinandorum. Utrum autem propter impositionem manuum aliam ordinis sollemnitate circa eos celebrauerunt incertum est. Nec de ordinatione apostolorum aliquid legitur. vel quod dominus eis imposuerit manus. De petro tamen certum habet quod antiochie missam celebrauerit. Sed potuit apostolis pro ordinatione sufficere: quod dictum est eis a domino. Hoc facite in meam commemorationem. Et licet non interfuerit barnabas et paulus. tamen quod postea electi sunt ad apostolatum praesilio spiritus sancti: forsitan in hoc cum alijs fuerint praesentibus legati. nec alia sollemnitas ordinationis circa eos celebrata est. Multi in primitiua ecclesia sine hac sollemnitate ordinationis ad sacerdotium promoti sunt. et multi laici sine diaconatu et praecedentibus ordinibus sacerdotes facti sunt. Et imponentes eis manus dimiserunt eos. Et ipsi qui dem missi a spiritu sancto eodem duce itineris qui separauerat eos a ceteris: abierunt seculum. et inde nauigauerunt cyprum. Et cum venissent salaminam predicabant verbum dei in synagogis iudeorum. propter reuerentiam sive duriciam eorum. et habebant secum in ministerio predicationis iohannem qui cognominabatur marcus.

Historia libri

¶ Paulus et barnabas conuerterunt
Sergium proconsulem.
Capitulum. LXXI.

Et cum perambu-

e lassent vniuersam insulam cypri,
scilicet usque paphum: inuenerunt quendam virum magni pseudo prophetam iudeum:
cui nomen erat barien, qui erat cum sergio paulo viro prudente qui erat homo imagine dignitatis. Erat enim proconsul, id est secundus a consule. Hic accersitis barnabam et paulo desiderabat audire verbum dei: tamen resistebat eis elimas magus. Et vide quia alterum est interpretatio alterius. Elimas enim interpretatur magus, et sic nomen commune maleficorum appropriatum est isti Saulus autem qui et paulus repletus spiritu sancto intuens eum dixit. O plene omni dolo et omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iusticie, non desinis subuertere vias domini rectas. Nota quod dictum est saulus qui et paulus. Tradunt enim sancti quod a sergio paulo ad fidem conuerso: dictus est paulus. Unde hic primo fit mentio de nomine paulus: solus Origenes dicit, quia semper fuerit binomius dictus, scilicet saulus et paulus. Vel in apostolatus acceptio ne primo sortitus est hoc nomen, ut qui primo a saule persecutore dicebatur saul, de superbo factus humilis, per saulo dicitur est paulus, quasi si modicus et humilis. Unde quasi nomen suum interpretando: dicit se minimum apostolorum. Videtur autem, cum anno a passione domini, promouit ad apostolatum cum barnaba, et sortitus pauli vocabulum, et, cum, profectus est ad magistrum gentium. Cui satis ecclesiastica historia concordat, ubi legitur preceptum apostolis esse: ut post passionem per duodecim annos predicarent in iudea. Tertio autem decimo anno ceperunt paulatim transire ad gentes, nondum tamen ex toto, postea omnino exierunt de finibus iudee: et nunc inquit. Ecce manus domini super te, id est vindicta dei exercabitur in te. Eris enim cecus lumine capitis: sicut cecus es lumine mentis, non vis dens ad tempus solem materiale, quia non vides solem iusticie per fidem. Et confestim cecidit in eum caligo et tenebre, et cecutens id est in modum ceci in circumitu se vertens querebat qui manum ei daret ut duceret eum. Et statim proconsul viso miraculo credidit

amirras super doctrina domini.
De discessu iohannis ab eis.
Capitulum. LXXII.

¶ Im autem a pa-

c pho nauigasset paulus et barnabas cum eo venerunt pergentem ciuitatem paphum, et tunc iohannes discedens ab eis: reuersus est hierosolimam unde venerat cum eis. Et forte reprehensibilis fuit causa quare discessit ab eis: et hec fuit causa discordie inter paulum et barnabam: scilicet quod habebat inferius. Paulus vero et barnabas venerunt antiochiam perfidie: quod additum est ad differendam alterius antiochie, que dicitur antiochia syrie, que olim dicebatur reblata: quam nos adhuc vocamus antiochia. Et ingressi synagogam die sabbati sederunt quasi audiri legem: non predicaturi. Post lectionem autem legis et prophetarum dixerunt ad eos principes synagoge, Viri fratres: si quis est in vobis sermo exhortationis dicite.

De predicatione pauli et barnabe in synagoga.
Capitulum. LXXIII.

¶ Virgens autem

i paulus et manu silentium indicens aggressus est facere grande sermonem inchoans ab altiori. Viri inquit israelite et qui timetis deum de gentibus audite. Deus plebis israel patres nostros elegit et exaltavit plebem cum essent incolae in egipto, seruantes in luto et latere: de qua eduxit eos in manu fortis. Et quadraginta annis sustinuit mores eorum in deserto, postea introduces eos in terram promissam, destruens septem gentes que habitabant in terra: forte distribuit eis terram, quasi post quadringentos quinquaginta annos. Et intelligendum est a nativitate isaac usque ad exitum israel de egipto fluxerunt anni quadringenti quinquaginta. Postea completis, et annis in deserto usque in terram chanaan diuisa est terra. A nativitate quoque isaac usque ad diuisionem terre fluxerunt quadringenti anni. Et post quadringentos annos dedit dominus iudices populo suo, et extunc fuit populus dei sub iudicibus usque ad tempus samuelis, et exinde postulauerunt regem: et dedit eis saul, qui regnavit super eos, et annis computatis simul annis samuelis. Sic et baba in chronica hebreorum. Et eo sublato de

Actuum apostolorum

medio suscitauit eis dauid regē, cui testimo-
nium perhibens ait. Inuenti vlt. fm cor me-
um. et cui? semine suscitauit deus iesum sal-
uatorem israel: cuius aduentus fuit preco io-
annes

Adhuc de eodem.

Caplm. LXXIII.

Iri inquit frēs

v filij generis abraā: et q̄ inter vos
de gentibus sunt timentes deū.
vobis specialiter verbis salutis huius missi
sum est. Qui enim habitant in hierusalem et
principes eius hunc ignorantes esse iesum.
ignorantes etiam voces prophetarum que per
omne sabbatū legunt. adiudicantes eum mor-
tueas implenerunt nescientes. Deus ꝑo susci-
tauit eum tertia die a mortuis. et vltus est ꝑ
xl dies his qui simul ascenderunt cum eo de
galilea in hierusalem: q̄ vsq̄ nūc sunt testes
eius ad plebem. Et nos vobis annūciam⁹
eā que ad patres nostros repromissio facta
est. quoniam hanc deus adimpleuit filiis ve-
stris resuscitans iesum. Notum igit sit vo-
bis viri fratres: q̄a per hunc vobis remissio
peccatorū annūciatur. ab omnibus. scilicet
peccatis. a quibus non potuistis in lege moy-
si iustificari. Qui credit in hunc iustificatur.
Videte ergo ne sitis contemptores ne ventat
super vos vindicta dei: que cōminatur con-
temporibus in hunc modum. Videte con-
temptores et admiramini. et disperdimini. id
est. videntes admiramini et disperdimini.
quia opus operor in diebus vestris. qd̄ nō
creditis. id est quia non creditis operi quod
opabor in diebus vestris. id est. incarnationi.

Quare transierunt ad gentes.

Caplm. LXXV.

reuntibus autē

e illis rogabāt. vt sequerēt sabbā-
to loqueret adhuc in synagoga
Et cum egredierentur de synagoga multi in-
deorum et aduenarum. id est. gentiliū vel iu-
deorum dispersi deuentis secuti sunt pau-
lum et barnabam. Sequenti vero sabbato
pene vniuersa ciuitas cōuenit vt audiret ver-
bum dei. Quod videntes iudei repleti sunt
zelo inuidie. quo cōmoti ceperunt contradi-
cere. Blasphemus enim est qui ex inuidia ob-

loquit veritati. Tūc repleti zelo dei paulus
et barnabas ḡstanter dixerunt. Vobis opor-
tebat primū loqui verbum dei. iuxta verbum
dñi. dicentis. Non sum missus nisi ad oues
que perierunt domus israel. Sed quia repel-
litis illud et indignos vos facitis. ecce con-
uertimur ad gentes. Et nota. cum hoc lega-
tur hic dictū a paulo et barnaba in antiochia
perfidie que non in iudea est sed in greca. in
plerisq̄ locis legitur dictum ab apostolis in
iudea scilicet cum vellent transire ad gentes
postq̄ per. xij. annos p̄dicatum est in iudea
Ecce nō moueat te. quia potuit vtrobiq̄ dī-
ci. Sic enim precepit nobis deus. posui te i-
lucem gentium vt sis eis in salutē vsq̄ ad ex-
tremū terre. Et sunt in esata ꝑba patris ad fi-
lium. Ac si diceret pater filio. Vili te post
tenebras infidelitatis vsq̄ ad terminos terre
gentib⁹ disseminares lucē veritatis. S; cū
specialiter dictū sit chio. non est ꝑtrarium q̄
hic legit dictū paulo. quia tanto est vnio ca-
pitis et membrorū vt quod dictum est capiti
membra dictū reputent sibi. sicut caput chri-
stus persecutionē membrorū reputat inflic-
tā sibi dicens. Saule saule quid me persequer-
is. id est. in membris meis.

De recepta predicatione a gen-
tibus.

Caplm. LXXVI.

Adientes autē

a gentes mentionē de salute sua
gausse sunt. et gloriificabāt deū. et
crediderūt ex eis multi. Iudei tamen zelo et li-
uore inuidie succensi cōcitabant mulieres re-
ligiosas et primarios ciuitatis. et excitabant
persecutionem in paulum et barnabam. et ele-
cerūt eos d̄ finibus suis. At illi excusso pul-
uere pedum. iuxta quod ꝑceperat dominus
in testimonium illis. venerūt iconiū. Et in-
gressi ciuitatem locuti sunt in synagoga. et cre-
didit copiosa multitudo iudeorum et greco-
rum. Et demorati sunt ibi multo tempore se-
dualiter predicantes. domino predicationē
eorum miraculis cōfirmāte. Nonnul-
li tamen de iudeis in incredulitate ꝑtinaces
suscitauerunt et ad iracundiam concitauerūt
animos gentium aduersus credentes. Et di-
uisa est ciuitas. quibusdā fauentibus iudeis
alijs fauentibus aplis. Et cū fact⁹ esset impetus
gentiliū et iudeorū cū ꝑncipib⁹ suis vt cōtume-

Historia libri

lijis afficerent apostolos, et lapidaret, id est la-
pidibus fugarent eos, confugerunt ad ciuitatem
licaonie, scilicet listram et derben. Et cum hic
dictum sit venerunt listram, iuxta consequen-
tiam sermonis: in sequenti ubi dicitur Erat quid-
dam infirmus listris, potius dicendum fuit
listre. Sed potest nomen ciuitatis multipli-
cem habere declinationem, ut dicatur listra
listre, vel listre listranum, vel listris indeclina-
bile. Unde sequitur, Et erat quidam vir lis-
tris, quod greco consonat ubi habet, paulus
et barnabas morabantur in listris. Erat
autem vir iste infirmus pedibus: claudus ex vte-
ro matris sue: et sedebat, quia nec ambulare
nec stare poterat, nec unquam ambulauerat, hic
audiuit paulum loquentem, Quem intulit paulus
et videns spiritu sancto reuelante: quia habere-
ret fidem ut saluus fieret, scilicet tantam quam ad
salutem sufficeret. Vel videns quia se saluan-
dum crederet: dixit magna voce, In nomine do-
mini nostri iesu christi surge: et sta super pedes
tuos rectus. Et statim exiit et ambulabat.
Turbe autem cum viderent quod fecerat paulus: pu-
tabant ipsum et socium suum barnabam deos esse,
et in forma humana eis apparuisse, et leuaue-
runt vocem dicentes, Non similes facti hominibus
descenderunt ad nos, et vocabant barna-
bam iouem, quia prior esse videbatur, paulum vero
mercurium quod semper iuxta eorum opinionem iouem
comitabatur: quod eloquens et litteratus fuisse tra-
dit, et facundia hominibus prestare videbatur. Un-
de mercurius quasi mediator curreret inter aures
et linguas a latinis dicitur, a grecis vero hermes, id
est, interpretes dicitur. Sacerdos quoque iouis qui
erat in ciuitate voluit sacrificare barnabe et io-
ui, afferens tauros ad immolandum et coronas.
Vel ad ornandam faciem templi iuxta ritum
gentilium, vel ut capitis eorum imponeret
ad ornatum, aut pro aliqua alia causa vel re-
ligione nobis ignota. Ut autem audierunt paulus
et barnabas, quod diuinos honores vellet
eis exhibere, sciderunt vestimenta sua quod
semper faciebant iudei audita blasphemiam in
deum, et prohibuerunt sibi talia exhiberi, di-
centes se esse homines mortales, qui potius
venerant ut eos reuocarēt ab idolatria, et vitē
sedauerunt turbas ne sibi immolarent.

De persecutione quam passi
sunt.

Capitulum LXXXVII.

Emorantibus au-

tem eis et docentibus in listra super
uenerunt ab iconio et antiochia
iudei, et peritatis turbis in persecutionem pauli
lapidabant eum, et elecerunt eum quasi vile cada-
uer, estimantes eum esse mortuum. De qua lapida-
tione ad corinthios loquens ait. Semel
lapidatus sum, postea discipuli eius circum-
dederunt illum assistentes ei, et respirans, et nes-
cientibus iudeis reportauerunt eum in ciuita-
tem et conualuit. Et postera die perfectus est cum
barnaba in derben, et predicauit ibi sicut fecer-
at in listra. Postea redierunt per easdem ciui-
tates per quas illo venerant confirmantes fra-
tres in fide, et constituentes in magnis ciuita-
tibus presbyteros, id est, episcopos, quod eo tem-
pore eodem nomine censebant episcopos et pre-
sbyteros. Et proinde constituebant se episcopos, quod
erant migraturi et incerti, ut ad eos eorum am-
plius reuerfuri. Et cum redeuntes transiret lis-
tram et iconium, venerunt ad antiochia per
die. Et transientes per sidam venerunt in pam-
philiam regionem in qua est ciuitas pergeni,
qua locuti verbum dei descenderunt in italiam ci-
uitatem, et inde nauigauerunt antiochia vnde
prius exierant, segregati a spiritu sancto ad pre-
dicationem euangelij.

De questione circumcisionis deter-
minata. Capitulum LXXXVIII.

Ubiq; venissent

antiochia et congregasset fideles an-
tiochenos reuelauerunt eis quanta fe-
cerat deus per eos in gentibus, et morari sunt ibi
non modico tempore cum discipulis. Et dum ibi moras
faceret descenderunt quidam de iudea christianam
adhuc tamen iudeizantes, et fuerunt de secta phariseorum.
Facta est ergo non minima seditio
inter eos et paulum et barnabam, quia predica-
bant fidem absque legalibus ad salutem non suffice-
re, Et consentiebant eis multi veteri placu-
dine imbuti. Et statuerunt ut pro hac lite
meda ascenderent in hierusalem ad maiores
apostolos, scilicet ad petrum et iacobum episcopos
hierosolymorum. Et ascendit paulus cum
barnaba assumpto et rito, sicut ipse refert in episto-
la ad galatas. Et qui descenderant de iudea,
ascenderunt contra eos quidam scilicet de
heresi phariseorum ad fidem conuersi. Qui
cum venissent hierosolymam essent in prelo

Actuum apostolorum

tia apostolorum petri et iacobi et seniorum: sur-
reuerunt contra paulum et barnabam dicentes.
Oportet circumcidi fideles: et seruare legem moy-
si. Et audita utriusque partis sententia conue-
nit apli et seniores ut diiudicaretur super hoc. et
post multam disceptationem et inquisitionem factam
inter apostolos et seniores surgens petrus ratio-
nabiliter ostendit non esse imponendum fidelibus
iugum legis. quod ipse consilio dei baptiz-
auerat cornelium. et gentibus predicauerat per
euangelium. et deus predicationem eius confirma-
uerat fide mundanis corda eorum. et antequam
baptizarentur visibiliter mittens super eos spiri-
tum sanctum. nec indicens eis obseruantiam
legalium. Quid igitur inquit nunc tentatis im-
ponere iugum super ceruices discipulorum. quod
neque nos neque patres nostri portare potuimus.
Et statim ceperunt paulus et barnabas nar-
rare quanta signa et prodigia deus fecerat in
gentibus per eos. Et tacebat multitudo au-
diens eos.

De sermone iacobi fratris do-
mini.

Capitulum LXXIX.

Facto silentio

locutus est iacobus adherens ver-
bo petri. Viri inquit fratres au-
dite me. Simoni narrauit quemadmodum de-
primis visitauit gentes vocans eas ad fidem.
et testimonia prophetarum. Et inducitis tes-
timonijs diuersorum prophetarum: auctori-
tate pontificali protulit diffinitiuam senten-
tiam dicens. Propter quod ego iudico non in-
querari eos qui ex gentibus conuertuntur ad
deum sed consulo ut dirigamus ad eos epis-
tolam ut abstineant se ab idolatriarum fornicatione
et suffocato et sanguine. Idolatria scilicet
dem ex gentibus maxime pullulauerat. forni-
catio quasi naturale quoddam et nullius rea-
tus reputabatur inter gentes. Ideo speciali-
ter decreuerunt apostoli prohiberi ista gentibus.
Erant etiam prout ad effundendum sangui-
nem. Consueuerunt etiam bibere sanguines
imolatorum dijs suis. Ideo specialiter prohibi-
biti sunt a sanguine effundendo et bibendo.
Quare autem ad litteram prohibuerint eis anti-
mal suffocatum. non est satis perspicuum. Et plas-
cuit hoc consilium iacobi apostolis et senioribus.
Et communi consensu elegerunt viros. per
quos mitterent epistolam cum paulo et barnaba

iudam scilicet et silam. et promissa est salutatio
in hunc modum.

De epistola missa conuersis ex gen-
tibus.

Capitulum LXXX.

Apostoli et seniores

ores fratres fratribus et gentibus con-
uersis salutem. Fuit autem post saluta-
tionem hic tertius epistola. Auditu est quod quidam de
scendentes a iudea turbauerunt vos euertentes
animas vestras. volentes vestris impone-
re ceruicibus iugum legis. Ideo de communi con-
sensu decreuimus eligere viros et mittere ad
vos cum carissimis viris nostris paulo et bar-
naba. Assum est enim spiritui sancto et nobis. ultra
nihil vobis imponere oneris. quam ut abstine-
atis ab imolatis simulacrorum a sanguine et suf-
focato et fornicatione: a quibus abstinere be-
ne agitis. Valete.

Quomodo consolati sunt conuersos
ex gentibus.

Capitulum LXXXI.

Ascenderunt igitur

tur paulus et barnabas in antiochiam
et duo illi missi sunt cum eis. Cum
quod decessissent congregata multitudo tradidit
eis epistolam. Et audita consolatio de iugo legis non
imponendo sibi. gausi sunt fratres de gentibus.
Judas autem et silas cum essent prophete consolati sunt
eos. et multum confortauerunt in fide. Non est autem
hoc pretereundum. quia de prefato ascensu suo in
hierusalem per dirimenda lite preterata scribit
apostolus ad galatas in hunc modum. Deinde
post annos. xliij. a conuersione mea ascendi
hierosolimam. cum barnaba assumpto et tito: et
contuli cum eis euangelium quod predicabo in gen-
tibus. Ex quo annorum numero colligitur. quod eor-
dem anno quo paulus ascendit hierosolimam
scilicet. xliij. a conuersione sua. petrus ascendit iherosolimam.
et eodem anno sedit in cathedra episcopi
pauli. in qua sedit. xx. annis. Quattuordecim
anno. et. xxv. reddidit. Vicesimo autem quin-
to anno a primordio beati petri in sede roma-
nam. scilicet ultimo anno neronis. passi sunt pe-
trus et paulus. et sic. xxxix. anno a conuersione
pauli. Unde colligitur paulum ad fidem conuer-
sum eodem anno quo dominus passus est.
cum conister petrum et paulum. xxxvii. an-
no a passione domini. qui fuit ultimus nec

ronis passos esse martyriū. Si aut legatur aliqui paulus cōuersus ad fidem scdo anno a passione domini. intelligendū est scdo anno emergente: nō tamen eodem visuāli sicut alibi determinatū est. Quartodecimo ergo anno a passiōe domini. scilicet quarto anno claudij ascendit petrus rhomam. et sedit in cathedra episcopali decem annis sub claudio. qui regnavit. xiiij. annis. et nero post eū totidem annis.

Determinat quando sedit antiochiez quando rhome

Caplm. LXXXII.

Est autem que

Pri quo tēpore sederit petr⁹ in sede antiochena. Constat em̃ q̃ sedit antiochie. vij. annis in sede episcopali. qd̃ necessario de. vij. illorū et. xiiij. oportet intelligi. qui a passione dñi fluxerūt vsq; ad eius p̃mōtionē in sedē romanā. Post. vij. at̃ annos quibz sedit in sede antiochena. cōsilio domini de hierusalē ascendit romā. sed in ascensu transijt per antiochiā: vt cōfirmaret subditos suos in fide. Et vt habet in chroniciis substituit eudochiū in sede antiochena. Et in h̃ transitu per antiochiā redargutus est a paulo. quia comedens cū quibūdā fratribz de iudea: timens eos molestare. discernebat cibos: et ita cogebat gētes iudeizare. Unde paulus ait. Cum venisset cephas antiochiā in faciem ei restitit.

De causa dissensionis inter paulum et barnabam.

Caplm. LXXXIII.

Autem anno

E quo ascendit petrus d̃ antiochiā rhomam paulo et barnaba antiochie remanētibz. erat qdā pcurator in iudea q̃ p̃ violentiā sibi voluit vsurpare potestātē constituendi summū pontificē et mutandi p̃ arbitrio suo. et vt posset summū sacerdotē vñū vel duos constituere eodem anno. Et videntes iudei q̃ non possent ei resistere. petierunt ab eo licentiā cōsulendi claudium imperatorem rhomanorū. vt eius voluntate hanc potestatem obtineret. alioquin desisteret et concessit eis. Et cum misissent nuncios rhomā. erat ibi agrippa fili⁹ herodis agrippe. quē pater decedēs in manu claudij dimiserat. Clau-

dus autē differebat eū mittere in iudeā tam q̃ dñm. tū ppter seculā iudeorū. tum ppter reuerentiā etatis eius. Iste audiens q̃ causa populi sui ageretur intercessit pro eis et obtinuit. Et rescripsit claudius pcuratori vt ab huiusmodi exactione desisteret. et destitit. Et rescripsit iudeis vt sup̃ hoc gratias agerent agrippa ad cui⁹ intercessionē hoc obtinuerat et iudei significauerūt ei vt mitteret eis agrippam. et faceret eum tanq̃ regem et dominū. ipse tamen adhuc distulit. Postea q̃o quādo visum est ei misit eum in iudeā nō tamē redidit ei totam terrā patris qui totū regnū integre obtinuit. sed dedit ei galaditidem regionem sc̃yltra iordanem. terram duarū tribuum. et dimidie tribus. et dedit ei potestātē cōstituendi summū sacerdotē in hierusalē paribz suo quaz negauerat procuratori. Iste fuit agrippa. in cuius regnum secesserūt fideles de iudea imminente excidio hierusalē. ab angelo p̃moniti. sicut habes super manbeum. Sed nunc p̃sequamur d̃ paulo et barnaba qui adhuc demorabatur in antiochia euangelizantes p̃bū dei. et iudas abierat sila cum eis remanente. Post aliquot dies visū est eis cōmodum reuerti per ciuitates in quibus p̃dicauerāt verbum dei. et visitare fratres et cōfirmare eos in fide. Barnabas autem voluit habere in comitatu suo ioannem qui cognominabatur marcus. Paulus autem noluit dicens. Non assumendū est. quia in fronte aciei constitutus nimis trepide steterat. et quia timore mortis a p̃dicatione destiterat. quādo scilicet a p̃mphiā descēdens reuersus est in hierusalem. Idcirco nō erat assumendus ad p̃dicationem. ne alios malo exēplo lederet. Et facta est dissensio. ita vt diceret ab inuicē. Et excusant eos sancti. q̃ nō discesserunt odio cōmōti. sed a spiritū sancto ad hoc excitati vt diuisi pluribus locis p̃dicarēt. et plures lucrifacerēt. Barnabas autem assumpto marco nauigauit cyp̃rum. Et eo autem q̃ noluit d̃mittere eum perpendit fuisse ei⁹ cognat⁹. Legunt autē fuisse cōsobritū. Paulus autē p̃fect⁹ est assumpto sila quē dñs ad hoc remanere fecerat vt ei cooperaretur. et p̃ambulabat syriā et ciliciā. Postea venit in derben et listram. vbi erat quidā diuitius nomine timotheus filius mulieris iudee vel iudee. natus de patre gentili. cui perhibebant testimoniū religionis omnes

Actuum apostolorum

deles qui erant listris. Hunc constituit paulus episcopus eorum, sed circumcidit eum pro tollendo scandalo iudeorum: ne scandalizarentur quod haberent episcopum incircumcisum. non quod legalia post veritatem euangelii essent necessaria. paulatim tamen non subito iudei erant tollerandi, et quasi cum honore mater sepelienda fuit. Postea eduxit secum paulus timotheum, et transientes per ciuitates precipiebat obseruari decreta apostolorum et seniorum qui erant in hierusalem: et ecclesie confirmabantur et multiplicabantur.

Quod prohibiti sunt apostoli ne irent quo volebant.

Capitulum LXXXIII.

Transientes autem

frigiam et galatiam regionem volentes ire in asiam minorem: prohibiti sunt a spiritu sancto qui sciebat corda hominum, quia tunc non essent credituri. Noluit ergo spiritus sanctus sanctum dari canibus, et impios de contemptu predicationis grauius damnari. Voluit etiam has puellas alijs apostolis reservari. philippus namque et iohannes predicauerunt in asia minori. Lucas in bithynia a qua similiter a spiritu sancto sunt prohibiti: et ita due cause redduntur quare prohibiti sunt ab huiusmodi puicijis. Aliter sanctum daretur canibus, vel quia destinati erant a spiritu sancto alijs apostolis, asia minor iohanni bithynia. Luce Origenes ubi agit de puicijis et de decimis dandis sacerdotibus reddit tertiam causam. Dicit enim quod deus prouidens seruus suis alimoniam corporalem: ab huiusmodi prouincijs discipulos propter famem prohibuit, propter illam scilicet maximam famem in qua helena sustentauit fratres pauperes qui erant in hierusalem, que facta est quarto anno claudij. Nec fuit hec helena mater constantini, sed regina abigenorum, cuius anno receptus est rex abigenorum, et ea in vxorem accepit et concepit ex eo. Et cum nocte dormiret cum ea, et posuisset manum suam super vterum pregnantis, audita est ab eo vox in hunc modum. Quid ne ledas puerum, quia magnus futurus est in mundo. Et audita voce huiusmodi stupefactus dixit hoc ypozi sue. Postea puerum natum cum summa diligentia nutrierunt, et mortuo patre puer factus est rex, et commendatus iste in mulierem. Et hec est causa commendationis, quia audiret unum deum colere iudeis: coluit eundem, et suscepit circumcisionem et ritus iudeorum. Huius mater helena veniens hierusalem inuenit fratres fideles in hierusalem inedia laborantes quod erat tempus famis, et emit granum vnde quicquid, quia attulerat argenti copiam ad emendum, et sustentauit fratres qui erant in hierusalem. Et cum adhuc esset in iudea, nunciatum est ei quod mortuus esset filius eius et statim redijt et fecit extra hunc cadauer de sepulcro, et repositum in iudeam, et fecit non longe a hierusalem extrui duo mausolea, et in altero reposuit corpus filij, et precepit cum mortua esset in altero corpus suum reponi, et sic factum est, et adhuc apparent vestigia mausoleorum, et putant multi decem prius esse mausoleum helene matris constantini.

De visione que apparuit paulo nocte.

Capitulum LXXXV.

Quoniam pertransisset

sent missam paulus et socij eius: venerunt troadem, et ostensa est paulo visio per noctem. Apparuit ei vir macedo id est, angelus illius gentis assimilatus viro macedoni: proprietate lingue vel forma specialis, stans et deprecans eum et dicens, Transiens in macedoniam adiua nos. Et hoc verbum videtur fuisse homo non angelus. Non enim egent angeli auxilio nisi dei. Sed habet angelus assumptam personam macedonum. Et autem visum vidit statim quesitum, perficere in macedonia: certi facti quod vocasset nos deus euangelizare eis. Et nota quod dictus est quesitum. Hic enim primo ostendit lucas se comitem fuisse pauli, forte et nunc primo adhesit ei, vnde nusquam in precedenti ait ventum, sed ubique venerunt, et similia. Hic autem primo commissum est se socijs pauli, vide quoque quod ubi dicitur erat vir macedo stans. Super hoc verbo stans glosa habet modica. Angeli semper stare dicuntur. Cui plerique adherentes, in antiphona pascali sedit angelus, emendant, stetit angelus, sed errant. Intelligendum est semper in hoc libro, cum legantur in euangelio angeli sedisse ad monumentum. Nauigantes autem a troade recto cursu venimus samothraciam et sequenti die philippis: que est prima ciuitas macedonie, id est venientibus a mari prima occurrat, et erat colonia. Dicitur autem

colonia ciuitas illa que defectu indigenarū nouis cultoribz implet. Un̄ z colonia quā si a nouis cultoribz d̄r. Fuimus em̄ ibi p̄ di es aliquot. z die sabbatoz egressi sumus ex tra portam iuxta flumē ubi videbat esse locu s congruus orationi. id est locutioni v̄l sup plicationi. Orare namq; accipit p̄ perorare z pro supplicare.

Recepti sunt a muliere purpuraria.

Lap̄m. LXXXVI.

Sedētes loque

e batur mulieribz q̄ cōuenerāt Et mulier quedā lidda nomine. pur puraria ciuitatē t̄iatirenoz audiebat nos lo quentes. Potest aut̄ intelligi purpuraria q̄ si vtens purpura. quia totian erat d̄ regio se mine. Vel poti⁹ purpuraria: q̄ texit pur pure. vel q̄ v̄debat purpurā. Cū aut̄ bapti zata esset z domus eius tota. dep̄cata ē nos dices. Si iudicatis me fidelē introite in do mū meā: z manete mecū. Et itraui⁹ coacti. Adhuc ei abhorrebāt intrare domos gen tilium p̄ vitando scandalo iudeoz.

De spiritu phitonico a puella eiecto.

Lap̄m. LXXXVII.

Sic̄tum est autez

f ereuntibz nob̄ ad orationē: vt ob utaret nob̄ quedā puella habens spiritū phitoniciū. Potest aut̄ intelligi phit onissa. vel p̄ spirituz phitoniciū operās arte magica: v̄l spiritu phitonico verata. His em̄ duobz modis accipit in sacra sc̄ptura h̄ no men. vel phitonissa dicit̄ que p̄ spiritū phito niciū suscitationē mortuoz operat̄ arte magi ca. vt que ad petitionē saulis ab inferis voca uit animā samuelis. vel potius p̄ ea spirituz imundū. Hec aut̄ species artz magice ab a polline phitone inuenta est z ab eius cogno mine cognominata est. Dicit̄ em̄ phitonissa que a spū phitonico possidet. z ea v̄rit̄ qua si organo suo ad diuinandū. q̄liter h̄c poti⁹ us videt̄ accipi. Et erat questuosa dominis suis. q̄ mltū p̄cipiebāt emolimentū ex diui natione ipsius. Hec subsecuta paulū et socios eius clamabat dices. Isti homines sunt ser ui dei excelsi. qui annunciat̄ nobis viā salu tis. Et sic clamabat multis diebz. forte p̄ bo num nature v̄l poti⁹ spū sancto spiritū phito nicum vt per eā vez loqueret̄ v̄rgente. Con

uersus autē paulus ip̄a post eū clamante. d̄ xit spiritū imundol. Precipio tibi in nomine iesu ch̄i exi ab ea. Et exiit ab ea q̄ indignus erat vt verbū euāgelij p̄ eam spiritus mēd̄ar annunciar̄et. Vidētes aut̄ hoc dñi eius sciē tes quia mar̄mū inde fumerent incōmodū apprehēderūt silā z paulū. z duxerūt eos ad forum ad p̄ncipes. z offerētes eos magistra tibus dixerūt. Isti homines p̄turbāt ciuita tem nostrā. cū sint iudei p̄dicantes nouā q̄m dam religionē. quā nō licet nob̄ suscipere cū simus rhomani. Jā c̄i decretū erat a rhoma nis: vt nullus deus de nouo coleret nisi ap̄ probate senatu. Et cucurrūt plebs aduersus eos z magistratus. et scissis eoz tunicis lani serunt eos v̄rgis cedi. z flagellatos miserūt in carcerem: precipientes custodi v̄l diligen ter custodiret eos. Qui accepto mādato m̄o sit eos in carcerem interiorē. pedes eorum stringens ligno.

De terremoto vnde aperta sunt ostia carceris.

Lap̄m. LXXXVIII.

Edia aut̄ nocte

m paulus z silas decātabāt by m̄nos. z orātes laudabāt d̄m

Et dū mediā nocte orarent subito factus est terremotus. q̄ sc̄z terremotu om̄ia fundem̄ta carceris cōmota sunt. ostia aperta. v̄ncula om̄nū q̄ erant in carcere rupta. nō solum pauli z silē sed z alioz. Exp̄gefactus est autē custos carceris. z vidēs ianuās carceris ap̄tas. euaginato gladio volebat se interficere. autumans om̄es incarceratos aufugisse. Et cū esset paulus in medio carceris tenebrosi. vidēs hoc in spiritu exclamauit. Nihil tibi facias mali. Uniuerſi ei quos custodiebat h̄c sumus. Sciebat em̄ q̄ tunc volebat sibi manū in̄icere. quia putabat oēs in carceratos aufugisse. z petito lumine a ministris in trogressus est custos carceris. z tremefactus tum p̄ his que facta fuerant in terremoto. quia intellexerat paulus q̄ se vellet interficere. proci d̄t paulo z silē ad pedes. z educens eos d̄ carcere ait. Quid me dñi oportet facere vt saluus fiam. Ad quē illi. Crede i domi nū iesum. z saluus eris tu z domus tua tota Et locuti sunt ei verbū domini. z omnibus qui erant in domo eius. z tollens eos in illa hora lauit plagas eoz. z baptizatus est. z sic

Actuum apostolorum

laus et lotus est

Quomodo a magistratibus sunt dimissi.

Ca. LXXXIX

Inqz perdu ^{isset}

^c domū suam. appositū eis mensā et letatus est cū omni domo sua credens in deū. Et cū dies factus esset miserūt magistratus nūcios ad custodes carceris dīcentes. Dimittite homines illos tanq̃ despectos. Dimittēbant autē illos ne plures crederent. quia tā innotuerat eis miraculū. Et nūclauit custos carceris verba hec paulo. Viderunt magistratus vt dimittamini. Nūc igitur exētes ite in pace. Ad quē paulus. Viderūt nos in carcerē flagellatos publice. licet indemnatos homines romanos. id ē. romano imperio subiectionē censurā p̃fessos. et libertate romana donatos. et nūc occulte nos eiciūt. Nō sic.

U^t sicut in eos publica fuit manu inuictio. ita et publica fiat eictio. ^{q̃} romani essent. Et venientes eduxerūt eos. et rogabāt vt egredereēt de vrbē. Et exēntes transierūt p̃ liddā et vīsis fratribz consolati sunt eos. et inde p̃fecti venerunt thessalonica vbi erat synagoga iudeoz. Paulus autē vt consueuerat introiit synagogam. et p̃ tria sabbata disseruit eis de scripturis. predicās christū mortuū et resurrexisse. Et crediderūt aliqui ex eis. et ad iuncti sunt paulo et file et mulieres nō pauce et de proselitīs et gētibz multitudo magna. Zelātes autē iudei et assumētes quosdam malos de vulgo concitauerunt ciuitates aduersus eos.

Quinidā iudeoz iason accusatus est.

Ca. XC.

Venientes in

^e domū iasonis apud quē hospitiāti fuerāt. querebāt eos p̃ducere i populū. et nō inuentis eis putantes eos a iasone fuisse occultatos. traxerūt iasonē et q̃dam fratres ad principes ciuitatis dīcentes. Isti sunt qui vrbem cōcitant quos suscepit iason et ipsi suscipientes eos faciūt cōtra de

creta cesaris. regem alteruz dīcētes esse q̃ cesares. et cōcitauerūt principes aduersus eos. Et accepta satisfactiōe a iasone et ceteris dīmisit eos. Forte iason et alij frēs negauerūt se suscepisse eos. et si cōfessi sunt satisfecerūt. p̃ noctē dimiserūt paulū et silā in beroen. Et introierūt in synagogā iudeoz. et p̃dicauerūt ibi et multi de beroensibz crediderūt et mulieres honeste nō pauce.

Quid paulus athenis fecerit.

Capl'm. XCI

Audierunt iu

^e dei q̃ erat thessalonica. q̃ a paulo p̃dicaret verbū dei in beroe et venerunt illuc concitantes multitudinē. Et statim dimiserunt paulū fratres vt iret vsqz ad mare. quia magis p̃sequebantur eum ius dei. eo q̃ esset durū verbi. Silas autē et timotheus remanserunt ibi. Qui autē deducebāt paulū perduxerunt eū vsqz ad athenas. et vīdēs ciuitatē idolatrie deditā. cito remisit ad timotheū et silam vt venirent ad eum. et venerunt. Et disputabant cū paulo epicurei. qui ponebāt felicitatem hominis in sola corporis voluptate. et stoici qui in sola animi virtute. Et inter se dissentientes. in impugnatōe apostoli vnanimīter consentiebant dīcentes. Quid vult seminare vrbē iste dicere. Vere paulus seminator verborū erat sed messor morū. de huiusmodi messione expectans vberē fructum. Alij autē dicebant. Nouorū demoniorum videt annunciator esse. Et apprehensum duxerunt ad ariopagū. id est ad vicū martis in quo se erat templū martis. q̃ athenenses singulos vicos denominauerūt a dijs q̃s colebant. vt vicū in quo colebat mars vocabant ariopagū. quia arioth dicitur mars. Vbi cum in quo colebāt pan. vocabant panopagus. et ita a singulis dijs singulos vicos denominabāt. Erat autē vicus excellētiōr ariopagus. q̃ ibi erat curia magistratū. et schole liberalium artium.

De ara ignoti dei.

Capl'm. XCII.

Cū esset pau

^e lus in p̃sentia philo sophoz dīcebāt. Nona quedā infers auribus nostris. Possum? scire que est hec noua doctrina. q̃d. posses rationē reddere sup̃ his

que dicitur Stas ergo paulus i medio arlo
pagi ait Viri athenienses per omnia iudico
vos supersticiosos. Preterea enim vidi sumu
lacia vestra. Inter cetera aut inueni arā cu
ius superscriptio erat hec. ignoto deo, vl' igno
ri dei. Ac si dicat. Hec ara dedicata est igno
to deo. Singulis em aris supponebat titu
lus, indicans cui essent dedicate. Hunc inqt
deum ignoti cui hanc aram cōsecratis ego
annūcio vobis. Hic est deus qui fecit mun
dū et oīa q̄ in eo sūt, in q̄ viuim⁹ mouemur ⁊
sum⁹. Quō aut hec ara illi deo ignoto p̄secre
ta est, historia actuū aploz nō p̄sequit, ideo
nostrū est hoc supplere, scz dicere.

Philosophi athenienses dixerūt
deum nature pati.

Caplm. XCIII.

De enim domi

nice passiois philosophi qui
athenis erāt vidētes tenebras
factas sup vniuersaz supficie tre, nō potue
rūt causam eaz inuenire i naturalibz causis.
Tandē ad hoc inducti sunt vt dicerent quia
deus nature patiebat. Et dixerūt athenienses
Constituam⁹ aram illi deo, ⁊ dedicata ē ara
et supposit⁹ est titul⁹. Ignoro deo. Et cū vel
lēt offerre holocausta ⁊ victimas illi dō igno
to, dixerūt philosophi. Bonoz nostroz nō
eget, sed facietis genūflexiones ante arā et
et supplicabitis ei, quia nō querit oblationē
pecoz, sed deuotionē animoz. Hunc deum
ignotū annūciavit eis paulus, asserens euz
mortuū fuisse, resurrexisse et ascendisse in celū
in fine orbem iudicaturū. Et cū predicaret re
surrectionē mortuoz, quidā irridebant. Qui
dam autē nec respuebat nec recipiebāt dīcē
tes. Audiem⁹ te de hoc iterū. Et exiit pau
lus de medio eoz, et quidā adherētes ei cre
diderūt. Inter quos fuit dionys⁹ artopagis
ta, quē postea ordinauit apls episcopum co
rinthioz. Cuius p̄uersionis modū quia pre
termittit historia actuū apostolorum nostrū
est supplere.

De Dionysio artopagita,

Caplm. XCIII.

De Dionysius

magister erat i artopago, ⁊ quāuis
ad exhortationē pauli o facili credi
derit, tamen nō nisi post longā disceptatōez

pauli p̄fessus est se credere. Sz post multaz
disceptationē, dū adhuc cū paulo discepta
ret, forte transijt cecus per viam corā eis. Et
statim ait dionysius paulo St dixeris huic
ceco in noie dei tui vide, et viderit, ego statim
credā. Sed ne vtaris verbis magicis, qz for
te nostri vba que habeāt hmoi efficaciaz ego
p̄scribā tibi formā vbi videret, et statim videret.
ma verborz dices ei. In nomine iesu christi
nati de p̄gine crucifixi, mortui, qui resurre
xit et ascendit in celū vide. Et vt omīs colle
ret suspicio p̄cepit paul⁹ dionysio vt ipe eaz
dem verba p̄ferret. Et in ea forma verborū
dixit dionysio ceco vt videret, et statim vidit.
et dionysius cōfessus est se credere. Et cū p̄di
casset paulus athenis et multos p̄uertisset ve
nit corinthi, et ibi inuenit quendā iudeū no
mine aquilā cū vxore eius priscilla, quos se
pe ⁊ memorat apls, vbi salutat amicos suos.
Isti nup venerunt de italia iudeis omnibz
ex edicto claudij impatoris de regno ei⁹ ex
re compulsi, eo qz vxorē eius agrippinā p̄
nimia familiaritate quā habebat cū eis ado
traxerāt ad ritus suos vt iam iudeizaret. Et
hospitatus est paulus apud aquilā ⁊ priscil
lam, eo qz eandē artem exercerent quaz ⁊ ipe
cōsueuerat exercere, de p̄prio labore manūz
sibi victū adquirens, scz artem scenofactoriaz.
Faciebāt em tentoria siue papillones q̄ ne
cessaria erant indigenis terre p̄pter immoder
tum calorem vel cōmeantibz. Et dicat⁹
scenofactoria a scenos quod interpretat⁹ sym
bra, vel fm alios a sceros qd interpretat⁹ ius
tis. Erant em funicularij, Et cum venisset
filas ⁊ timotheus de macedonia vbi dimise
rat eos, predicabat paulus instanter verbū
euāgelij coadiuuantibz illis. Et vili penden
tibus iudeis predicationē iuxta qd p̄cepit
rat dominus excussit puluē de pedibz in te
stimonij dicens illis. Mundus sum a iani
guine vestro, qz quantū in me fuit volui vos
reuocare ab impietate vestra. Sed qz p̄u
naces estis transeo ad gētes. Et migrās i
de transijt ad domū cuiusdā gentilis nomi
nati, cui⁹ dom⁹ erat coniuncta synagoga. P̄
est intelligendum h de Tito, cui apostolus
eplā scripsit qui eius fuit discipulus, quem
etiā cretensem ep̄m ordinauit. Et p̄uertus
ē crispus archisynagogus cū vniuersa fami
lia sua, ille scz de quo apostolus ait scribens
ad corinthios, Gratias ago deo meo, qz ne

Actuum apostolorum

minē et vobis baptizauit nisi crispum et galu
Et multi corinthiorum audientes conversionē
eius crediderunt et baptizati sunt. Et appa-
ruit dñs paulo p visionē dicens Noli timere
sed loquere et ne taceas, quia ego tecū sum.
et nemo apponet manū vt noceat tibi, et fuit
ibi per annū et sex menses.

Quidē concitauerūt gallionē
in paulū.

Caplm. XCv.

Resurrexerunt

ergo vnanimīter iudei in paulū
traxerūt eū ad presentia gallio-
nis qui erat procurator achate regiōis. in qua
erat corinthus Et accusauerūt eum qd ptra-
legem pdicaret. et locut⁹ ē gallio ad eos Si
argueretis hominē istū d aliquo scelere ma-
nifesto. sup eum iudicarem. Sed quia dīce-
ptatio est de lege vestra nō curo iudicare Et
vidētes gentiles qd nō faueret procurator par-
ti iudeorū coram eo apprehenderūt sostenez
principem synagoge. et percutiebāt eū. et nihil
horum erat cure. procuratori. Paulus autē eū
adhuc sustinisset in dies multos. et esset in cē-
cris. qui et portus corinthei ascensurus nauē
vt nauigio veniret in syriam. torondit comā
quā nutrierat. quia fuerat nazareus et voto
Nazarei eū ad temp⁹ ex voto comā nutrie-
bat. et ppleto tpe voti radebant. et in ignē sa-
crificij ponebant Quidā codices habent to-
ronduit. Vñ quidā hoc referūt ad aqlaz et
priscilla. S. augustin⁹ et hieronym⁹ ad pau-
lum hoc referunt.

Quia paulus disputabat ephesi cons-
tra iudeos.

Caplm. XCVI.

Venit paulus

in syriam duces secū aquila et p-
scillam. Et cū venisset ephesus
ingressus synagogā disputauit cū iudeis Et
rogātib⁹ illis vt cū eis ampli⁹ remaneret nō
consensit Sed valefaciens fratrib⁹ pfectus
est ab epheso dimittēs ibi aquilā et priscillā
et ipse pambulauit galatiā et frigiā cōfirmā-
do fratres. Et cū essent ephesi aquila et priscilla.
venit ephesum quidā iudeus nomine
apollo alexandrinus genere. vir facund⁹ et
peritus in scripturis. Iste baptizatus erat
baptismo iohannis. et iam credebat chm

esse messiam in lege pmissum. et recte sente-
bat de patre et filio. s. nihil adhuc audierat
de spūscō. Et cū videret aquila et priscilla
la fiducialiter pdicantē. assumpserūt eū. et di-
ligentius exposuerūt ei vñū deū. Vñū autē
baptizauerūt eū baptismo christi nō legi
Cū autē apollo vellet redire corintheū. aqla
et priscilla et ceteri fideles qd erāt ephesi scri-
pserūt fidelib⁹ qui erāt corinthei vt susciperēt
eū. nec abhorreret eū tanq̃ iudeū. Et cū ve-
nisset corintheū. multū cōtulit fratrib⁹ qd erāt
corinthei. Vñ cū mēter eū iudeos pvincebat
vñ multū cōfirmati sunt fratres

Quomodo baptizati sunt qui baptisma
Ioannis acceperant.

Caplm. XCVII.

Actum est autē

cū apollo esset corinthei. vt pau-
l⁹ pagrat⁹ supiorib⁹ ptrib⁹ venis-
ret ephesus. et inueniret quosdā discipulos a
ioanne baptizatos. nondū tñ pfirmatos. qz
p baptisimū nō acceperāt manū impositionē
et interrogauit eos. Acceperitis ne spūscm
credētes. i. manū impositionē qd dat spūscs
scūs. Ad quē illi. Sed nec de spūscō mē-
tionē audiūm⁹. Ad qd ille. Nō sufficit ba-
ptismus iohannis. Et statim baptizati sunt i
noīe dñi iesu chm. Et cū imposuisset eis ma-
n⁹ post baptismū acceperūt spūscm. et lo-
q̃bant varijs linguis. Et quidā eorū ppheta-
bāt pdicētes futura. Erant autē oēs fere. et
forte. xj. xl. xij. erāt. et appositū fere ad tēpe-
ramētū Et pdicauit ibi paul⁹ apl⁹ cū fidu-
cia p tres mēses. disputās et suadēs d regno
di. Et qd pri⁹ phibit⁹ fuerat a spūscō pdicare
in asia minori. nūc eodē spūscō inspirans
te pdicabat ephesi. Et qd pri⁹ q̃mtrāda sūt
iudicia dei. Cū autē pdicaret ephesi qdaz ob-
stinati et incredulitate pīnaces maledicebāt
doctrīne eius corā multitudīe Discedēs autē
ab eis segregauit secū discipulos. disputās i
schola cuiusdā tyrānti. inobil. vl forte nomē
ppriū est illi⁹ a quo pduxerat domū. in qua
docebat discipulos suos. atq̃ regēs scholas.
et fecit p biennū Et in eodē biennio scpsit
eplam primā ad corinthios Et faciebat de⁹
magnas et multas virtutes p man⁹ ei⁹. ita vt
sanarent languidi quib⁹ supponebant semicī-
cia. Dicunt autē semicīcia vestes tān ab-
vno latere pēdentes. vl quedā zone. vl que

K 2

Historia libri

dam capitis ornamenta, vel quoddā genus sudarij quo hebrei vtuntur, quo laborantium sudor abstergitur.

De potestate nominis iesu.

Caplm. XCVM.

Adentes autez

qđ exorciste qđ ad innocētiōs nominis iesu paul⁹ eijceret demones excoitauerūt vti eadē forma verbo rum ad electionē demonis, quia licet p exorcismos salomonis demones eijcerēt, nō tñ absqz labore multo sed quibusdam herbis z gēnis adhibitis, vt tradit ioseph⁹. Vt ergo facilius eijcerent demones, adiurabāt eos i hunc modū. Adiuo vos p iesum quē paulus predicat, et sic exibat demones ab obsessis. Erant autē septem filij sceue pncipis sacerdotum qui pncipue adiurabant demones in hunc modū. Et dum quadā die adiuraret demonē vt exiret de corpore obsesso respōdit eis demon. Iesum noui et Paulū noui, sed vos qui estis. Et insiliens in eos: pbera uis eos. Et increpuit fama p vniuersā regiōnem, et incussus est timor omnibz exorcistis et magis, vt nō auderent ampli⁹ in hūc modum demones adiurare. Et congregati sūt omnes magi qui p artē magicā imperabāt demonibz, z combusserūt libros suos añ pedes pauli. Postea paulus proposuit ire hierosolymā et inderomam. Premisit autē timotheum z erastum in macedoniā, ad preparādas collectas quas erat delaturus in hierusalem. ad vsus pauperū qui erant in hierusalem. Ipse autem ad tempus remansit in asia minor.

De tumultu excitato per demetrium

Caplm. XCIX.

Facta est in tē

epore illo turbatio magna i epheso, demetrius em̄ argentarius (qđ faciebat edes z imagies argēteas diāne) cōuocauit operis eiusdē opifices, et locut⁹ est eis in hunc modū. Scitis quia de huiusmodi artificio multū nobis lucrū comparat⁹ Paulus autē predicat non esse deos manus factos. Si ergo inualuerit eius doctrina nihil ampli⁹ lucrabimur, et etiā templū magne diāne pro nihilo reputabit⁹, z maiestas ei⁹ destruetur quā ueneratur vniuersus or:

bis et statim ira repleti clamauerunt vnamiter discurretes p ciuitatē Magna diāna ephesioz. Et raptio gaio et aristarco socijs pauli contraxerūt eos in theatrū, spectaculū scilicet in quo rei puniebant⁹. Et cum paul⁹ hoc audito vellet venire in theatrū nō formidans se morti obijcere, dissuasum est a quibusdam amicis suis propter conuentus populū. Postqz autē cessauit tumultus, vocatis paulus discipulis exhortatus est eos, et valefaciens eis profect⁹ est in macedoniā et inde arhenas. Vbi cum fuisset tribus mensibus posite sunt ei insidie a iudeis in syriā nauigaturo, scientibz qđ deferret collectas. Qlm cū esset vacu⁹ viator nō pposuerūt illi insidias. Habuit igit⁹ piliūz vt reuertēret in macedoniā, vt ita vitaret insidias. Quidā enim de socijs eius pfecti sunt recta via. Et precedētes nos dicit lucas sustinuerūt nos troade per circūitū veniētes. Hos p nauigauimus post dies azytorum philipis qđ ē prima ciuitas macedoniē, et in quinque diebus venim⁹ troadē vbi demorati sumus septem diebz. Vna autē sabbati cū pendinamus, disputabat paul⁹ cū eis in crastino pfecturus, z piracit sermonē in mediā nocte et erant lāpades copiose in cenaculo vbi congregati eramus.

De mortuo resuscitato a paulo.

Caplm. C.

Cū sederet qui

dam adolescēs sup fenestrā z grauaretur somno cecidit de tenio cenaculo deorsum, et sublat⁹ de terra oblat⁹ est paulo mortuus, z dicebat eutic⁹. Ad quē cum descendisset paulus incubuit sup eū et cōplexus eū ait. Nolite turbari. Anima em̄ ipsius in eo est adhuc. Vocauit autē vt tolleretur desperationē ab eis. Simile verbo vsus est dominus dicens. Puella non est mortua sed dormit. Et suscitatus est adolescēs: z constituit cibum et confortatus est. Sic inter pba predicationis occurrit occasio curatiōis vt ostēsiōne miracli firmaret doctrina pauli, z vt artius infingeret eoz mētibz memoria magistrī ab eis discessuri. Hos autē ascendētes dicit lucas nauigauim⁹ i asson vt ibi expectarem⁹ paulum, sic em̄ disposuerat ipse per terrā interim iter factur⁹. Et cū rediisset ad nos, assumpto eo venim⁹ mileruz. Pau

Actuum apostolorum

posuerat et paulus in trāstū nauigare ephesus. moram non facturū. Festināuit enī si possibile esset ut in die pentecostes esset hierosolymis. A milito tamē nō nauigauit sed misit ephesus, et vocauit maiores ecclesie. Et vocati venerunt militem. et exhortat^r ē eos dicens se ascendere hierosolymā. Ecce inquit alligat^r spiritu. id est, spiritu sancto. ad id me coartante vado in hierusalē. que vctura ibi mihi sunt ignorans. licet spiritus sanctus mihi per alios protestetur. quia vincula et tribulationes me ibi manēt. Alijs enim reuelauerat spiritus sanctus de ipso quod non ipse. Sed nihil inquit horum vereor. nec facio animā meam. id est. vitā temporalē. preciosiorē q̄ me. id est. q̄ animā meam. dummodo cōsummam cursum meum. et ministeriū quod accepta domino iesu testificari euangeliz gratiā dei. Et nunc ecce scio quia amplius nō videbitis faciē meam. Et post multam exhortationem positis genibus vna cū omni bus illis orauit. Et procumbentes super colūm pauli flentes osculabantur eum. dolentes maxime de eo q̄ dixerat. quoniam faciē eius non erant amplius visuri. et deduxerūt eum vsq̄ ad nauem. Et abstracti ab eis trāscentes multas vires et regiones venim^r tyrum. vbi mansimus. vii. diebus. Inuenit ibi discipulis quibusdam per spiritus propheti cum paulo predicantibus. que illi euentura erant in hierusalem. et dissuadentib^r ne ascēderet. Postea profecti sumus deducētib^r nos omnibus cum vxoribus et filiis vsq̄ foras ciuitatem. Et valescentes eis ascēdimus nauem. Illi autē redierūt in sua. Nos autē ascendimus ptholomaidem. et salutari fratrib^r mansimus cū eis vna die.

De hoc quod agabus paulo predicat.

Caplm. CI

Altera autē die

venim^r cesaream. et introitum^r domus philippi diaconi. Huc erāt quatuor filie p̄gines prophetisse predicētes paulo quod erat ei euenturū in hierusalem. Et eum moraremur ibi per aliquot dies superuenit ppheta de iudea nomine agabus. Qui cum venisset ad nos tulit zonam pauli et ligās sibi man^r et pedes. ait Hec dicit spiritus sanctus. Virum cuius est hec zona sic al-

ligabunt in hierusalem iudei. et tradēt ī manus gentium. Hec audientes rogabam^r nos et qui erant loci illius. ut nō ascenderet ī hierusalem. Et respōdit. Quid stētis affligētes cor meū. Ego enim non solum alligari sed etiam mori in hierusalem paratus sum propter nomen dñi iesu christi. Et cum nō possemus ei dissuadere quicquid diceret. Domini fiat voluntas. Postea preparari ascēdimus hierusalem. et nonnulli de discipulis qui erant in cesarea nobiscum. adducētes iasonem hospitem nostrum. Et cum venissem^r hierusalem libenter exceperunt nos fratres. Sequenti autē die introiuit paul^r nobiscuz ad iacobuz qui erat episcopus hierosolymorum. de quo dicit beda super hunc locum. q̄ xxx. annis recit ecclesia hierosolymitarum. scilicet vsq̄ ad. vii. annum neronis. qui finit iosephum excubitus est partica fullonis. Beda dicit q̄ precipitatus est de tēplo. Alii legunt lapidat^r. Et potuit esse. quia post q̄ precipitauerunt eum lapidauerunt eum quasi vile cadaver. Sed cū beda dicat mortuū iacobū septimo anno neronis. palā est nō esse autenticū quod legitur ī epistola Clementis. qui iuxta tenorē illi^r epistole dicit si bi esse mādātū a petro. cui successit ī apostolorum latu. ut post eius mortē iacobo episcopo epistolae destinaret. ut ab eo instrueret. S; cū iacobus episcopus mortuus sit septimo anno neronis. et petrus vixerit vsq̄ ad. xlii. cōstat hoc nihil esse.

De hoc quod obtulit de cōsilio fm legem.

Caplm. CII.

Im autē intras

set paul^r ad iacobū. collecti sūt seniores. Quib^r salutatis narrabat per singula que et quanta fecerat de^r in gentibus per eius ministeriū. Qui cū audissent magnificabant deum. et dixerunt paulo. Vides frater quot milia sunt in iudeis q̄ crediderūt. Omnes tamen adhuc sunt emulatores legis volentes pariter euz fide suscepta obseruare legalia. et audierūt de te q̄ p̄dices abolitiones legis. et eis odibilis fact^r es quasi destructor legis moysi. Cōueniet q̄ multitudo audiens te superuenisse. Unde consulimus tibi ut sanctifices te fm legē. cū iij. qui habent votum super se. ut sic appareat

R 3

Historia libri

falsa opinio, que increpuit de te. Et statuerunt de eius consensu ut iudeis ad fidem converterent non prohiberet observatio legalium, dumtaxat ne ponerent spem in eis. Et distingue quattuor synodos in primitiva ecclesia hierosolymis celebratas. Primam de substitutione matthei loco iude secundam de electione, vii, diaconorum, Tertiam de legalibus qua statutum est converfis ad fidem ex gentibus non esse imponendum onus legalium, quando ascenderunt paulus et barnabas de antiochia in hierusalem. Quartam de qua hic agitur, qua statutum est non prohiberi iudeos a legalibus observantibus, dummodo non ponerent spem in eis.

Religatus est paulus a preside ad clamorem iudeorum.

Capitulum. CIII.

Postera die puri

purificatus paulus cum quattuor viris intravit templum cum eis, et obtulit oblationem suam sicut alij, Consummatis autem septem diebus iudei qui venerunt de asia persequentes paulum cum vidissent eum in templo, quia viderant trophimum ephesium deambulantem cum eo per civitatem, putaverunt quod introduxisset eum in templum hominem scilicet gentilem, et concitaverunt omnem populum contra eum, et intecerunt manus in eum, dicentes, viri israelite adiuva te. Hic enim est homo qui contra populum et legem et locum istum perdit ubique terrarum, et insuper gentes induxit in templum, et contaminaverunt locum sanctum. Comota est ergo universa civitas et facta est dissensio populi. Et apprehendentes paulum traxerunt extra templum et clauferunt ianuas ne fugeret in templum, et querentibus eum occidere nunciatum est tribuno cohortis scilicet claudius lisse qui missus fuerat a felice preside. Et cum assumptis militibus et centurionibus occurrisset videtes eum desierunt percutere paulum, Et apprehendit paulum, et iussit eum ligari catenis duabus, donec de causa eius cognovisset. Et cum non posset audire per tumultum, iussit eum duci in castra scilicet in turrim regiam, Et cum venisset ad gradum, forte ad gradum templi vel ad gradum domus proprie, portabatur paulus a militibus propter imperium populi, sequebatur enim omnis populus clamans, Tolle eum, ad mortem scilicet. Et cum indu-

ceretur paulus in castra, ait tribuno. Licet mihi loqui aliquid ad te, Ad quem tribunus? Postquam grecam linguam, Ait, Nonne, Locutus est enim tribunus grece ne iudei intelligerent. Numquid tu es egyptius ille qui ante hos dies tumultum concitavit, et inde eduxit secum in desertum quattuor milia virorum sicariorum? Iosephus dicit quod cum pluribus milibus, et potuit primo venire cum paucioribus postea habere plura,

De egyptio qui populum seducebat.

Capitulum. CIII.

Egyptius iste per

artem magicam sibi comparaverat nomen prophete, et congregavit triginta milibus iudeorum eduxit eos per desertum usque ad montem oliueti, volens intrare in hierusalem ut eam caperet. Sed occurrens ei felix preses cum multis milibus armatorum fugavit eum cum paucis, et alios occidit. Respondens paulus tribuno ait, Homo sum iudeus non egyptius, a tharso cilicie non ignore civitatis municipis. Non est natus tamen in tharso sed in municipio galilee nomine giscallo, Quo capto a romanis translatus est tharsum cum parentibus, et ibi educatus. Unde ab educatione se dicit tharsensem, licet in giscallo fuerit natus, sicut christus nazarenus dicit, licet in bethleem sit natus, Non est educatus in tharso sed in municipiis adiacentibus civitati, unde non vocat se civem sed municipem a municipio et territorio civitatis in quo nutritus est. Dicuntur autem municipia vicina ruralium civitatis, que munera debita vel tributa solvant civitati.

Quod cognitus a populo permissus est loqui presidi.

Capitulum. CV.

Insequentibus

ait magis declarat quare secederit paulus civem romanum, et est summa, quia pater suus per obsequiorum diligentiam sibi comparaverat gratiam romanorum et donatus est ab eis romana libertate, ut putaretur civis romanus ipse et heredes sui, et sic iure hereditario habebat paulus civitatem romanam hereditariam, Rogo ergo te per mitte me loqui ad populum, Et permissus cepit loqui hebraice, Quod audientes magis

Actuum apostolorum

prestitit eis silentium. Viri fratres ego sum homo hebreus natus in tbarso cilicie. nutritus in hac ciuitate secundum pedes gamalielis: et ab eo eruditus. et fui emulatus legis sicut et vos et persecutor sum christianos. Cuius rei testis est mihi princeps sacerdotum a quo accepi litteras in damasco. ut si quis ibi inueniret christianos: victos perducerem in hierusalem. Postea persecutus est quomodo percussit eum dominus cecitate in visum. quomodo conuersus et baptizatus ab anania. quomodo post multum circumitus de damasco rediit in hierusalem. Et dum oraret in templo factus est in extasi. et vidit et audiuit christum dicentem sibi. Festina et exi velociter de hierusalem quia non recipient testimonium tuum de me. Ad quem ipse respondit Domine ipsi sciunt quia persequabar sectatores nominis christiani. et in eisui lapidatum. quod Debet eis sufficere hoc exemplum conuersationis mee. Et dominus ad eum. Vade quoniam nunc ad nationes mittam te loquere. quasi diceret. Hec propter hoc credet tibi iudei. ideo mittam te ad gentes que tam loco quam animo a iudeis sunt longe.

¶ Paulus ciuem romanum se fecit.

Capitulum. CVI.

Inquit usque ad

hoc verbum in silentio audissent eum iudei. audito quoque destinatus erat gentibus. vnanimiter vociferati sunt proiecissent vestimenta sua. et puluerem facientes in aera per magnitudinem tristitie. quasi furore exprimeres dicentes tribuno. Tolle de terra hominem huiusmodi. Non est enim fas eum audire. Et iussit eum tribunus induci in castra in turrim secundam illam que dicebatur antonia. et agrippiam. et cecidit flagellis et torqueri. ut ita non occideret eum tormentis eius satiatus. Et cum astrinxissent eum loris dixit paulus astanti centurioni. Licet vobis flagellare hominem romanum idem natum. id est de nullo reatu ordine iudiciali conuictum. Quo audito accessit centurio ad tribunum dicens. Quid acturus es. Hic homo ciuis romanus est. Et accedens tribunus ad paulum quaesivit ab eo an romanus esset. Et confessus est. Et ait tribunus. Ego multa summa pecunie hac ciuitate emi. Ego inquit paulus in ea natus sum. quia pater meus ut praeratum est

antequam gigneret eum. comparata sibi gratia romanorum: ciuitate romanorum donatus est ab eis in se et in heredibus suis. Et statim discesserunt inde qui erant cum torturi quia timuit it tribunus audito quod esset ciuis romanus.

De scissione orto iter iudeos ex industria pauli.

Capitulum. CVII.

Postero autem die

paulus volens scire diligentius causas accusationis pauli soluit eum et iussit conuenire sacerdotes ad consilium. Et producens paulum statuit eum inter eos: et cepit paulus palam loqui consilio. Viri fratres inquit. ego omni conscientia bona conuersatus sum. apud deum usque in hodiernum diem. Et statim princeps sacerdotum ananias precepit astantibus ut percuterent os eius quasi impudenter gloriaris. Ad quem paulus. Percutiet te deus pariter et dealbate. quod. Vindicabit in te deus hoc percrita. quia cum sedes super cathedram moysi: quasi finem legem videris iudicare. et iudicas contra legem. quia cum me reputes blasphemum non me iudicas legis ordine. qui precipit blasphemum extra castra educi: et educum ab omni populo lapidari. Vel forte prophetauit paulus de abolitione sacerdotum iudeorum dicens. Percutiet te deus. quod. Destructus te deus et sacerdotum tuum. sacerdotum. scilicet iudeorum. Tunc qui astantes dixerunt. Summi sacerdotes dei maledicti: Tunc paulus ait. Nesciebam fratres principem esse sacerdotum. reuera si hoc scire: resisterem. Scriptum est enim. Principem populi tui non maledices. Vel quasi mystice ait se nescire. id est sacerdotum iudeorum reprobatum esse. quia licet nouerit hunc non esse vere principem sacerdotum: in temperate responderet. instruens alios ut modestius se haberet erga priores suos. Tunc timens paulus imperum iudeorum excoGITauit quomodo moueret scissinam inter eos. Et cum praesentes essent pharisaei et saducei: coram omnibus professus est se esse de secta phariseorum. ut ita conciliaret sibi animos eorum. et eorum beneficium euaderet manus aliorum. Et cum professus esset. facta est dissensio magna inter phariseos et saduceos.

¶ Dominus confortauit paulum.

Capitulum. CVIII.

Exurgentes qui

contra phariseos. pugnabant per paulo

R 4

contra saduceos dicentes Nihil mali inuenimus in homine isto Quid si spūs locut⁹ ē et vel angel⁹. Hoc autē contra saduceos dicebāt. negantes angelū esse vel spīritū vʹl aīam Et cū facta esset tāta dissensio tūmēs tribun⁹ ne discerpere paul⁹ a saduceis scz volētib⁹ euz rapere iussit milites descēdere et rapere eū d medio eoz. ac deducere i castra. et sic factū ē Sequēti autē nocte apparuit domin⁹ paulo dicē. Cōstans esto. sicut em̄ testificat⁹ es de me in hierusalem. sic oportet te et rome testīficari.

Quomodo coniuratum est in mortem pauli.

Caplin. CIX.

Sic autem die

F collegit se qdā ex iudeis et deuouerunt se maledictiōis. si comederēt vʹl biberēt donec occiderēt paulū. p q i greco habet anathematizauerūt. Et erant plusq̄. xl. viri q hāc cōiuratiōez fecerāt. et accesserūt ad pncipes sacerdotū et seniores dicentes. De iurione deuotiūm⁹ nos nihil gustaturos donec occidam⁹ paulū. Persuadete ergo tribuno vt adhuc pducāt eū in mediū ad vos. tanq̄ aliqd sitis certi⁹ pgnituri d eo. Nos p̄o parati erim⁹ iterficere eū. Forte h audies nepos pauli fili⁹ sororis ei⁹. Intrauit in castra. et nūciatū hoc paulo. Et aduocās paul⁹ vnū de centurionib⁹ ait. Adolēscētez hūc pduc ad tribunū. habet enim aliqd indicare ei. Et cū venisset adolēscēs ad tribunū exposuit dolos et insidias iudeoz contra paulū. Tūc dimittens adolēscētez tribun⁹ precepit ei ne alicui hoc reuelaret Et conuocatis duob⁹ centurionib⁹ ait illis. Parate milites ducentos vt eāt vʹsqz cesareā pedestres et eq̄tes. lxx. scilicet q nō eant pedestres. et lācearios ducentos a tertia hora noctis. et parate iumēta. x. paulo et comitib⁹ suis. et perducite eum sanus et incolumem ad Felices presidem.

Ex ante presidem contra tertullū oratorem contendit

Caplin. CX.

Crispit quoqz

I tribun⁹ p̄sidē epistolā in hunc modū. Claude lissias optimo p̄sidi felici salutē. Nec p̄uauit qd

in epistolis nostris seruam⁹. Nō em̄ excellēti⁹ p̄sone p̄misit nomē. imo nomen suū q erat inferior p̄sone p̄sidi. Postea exposuit in epistola causam accusatiōis pauli. et modū et ordinē actionis. Cūqz venissent cesaream nūci⁹ cū paulo. tradita ep̄la p̄sidi statuerūt paulū ante eū. et ep̄la p̄lecta cognito q esset de cilicia. ait p̄ses. Audiā te cū accusatores tui venerint. et iussit eū custodiri i p̄rio herodis. Post qnqz autē dies descēdit p̄nceps sacerdotū ananias cū seniorib⁹ cū oratore quodā tertullio qui esset aduocat⁹ eoz. Et porauit tertull⁹ aū felice. et in multis accusauit paulū. Postea annuēte p̄sidi misit paul⁹ ostendēs qz nihil dignū morte cōmiserat. et q p̄sequēbant eū iudei p̄ p̄tate. scz q p̄dicabat relurrectionē. Et audit⁹ q esset cōtrouersia de lege eoz. parūpēdēs felix ait. Audiā vos cū tribunus listas descēderit. Et iussit paulū esse in libera custodia vt libere posset ingredi et egredi et deambulare. et nō phibere qz quib⁹ de suis ei ministrare. Post ali quot p̄o dies vēit felix cū vxore sua drusilla et vocauit paulum. Ista drusilla iudea erat pulcherrima quā olīm p̄cupierat laz⁹ rex masonū. Et cū veller eā ducere. negauit dicēs. q nullo mō nubret in circūcisio. Postea ille circumcidit se et duxit eam.

Ex felix voluit pecuniā extorq̄re a paulo.

Caplin. CXI.

Im aut missus

C cēt felix a claudio p̄ses iudeos sollicitabat eā p iudeos vt nuberet ei. Et tandē inducta est ad hoc exēplo p̄gnante sue beronice. q olīm dimisso viro suo nupsit diritori. scilicet agrippe regi filio herodis agrippe. q habebat terrā vltra iordanē. Dimisso igit p̄o viro scz lazito rege amalonum nupsit drusilla felici. Nec drusilla quia iudea erat libēter audiebat paulū d fide q ē in iesum christū. Et cū disputaret paul⁹ de iusticia et castitate et in iudicio futuro. mefactus est p̄ses audies se iudicandū. Et ait paulo. Vade tpe opportuno accersias te. Hoc autē dicebat. speras se aliqd ab eo accipiturus. Putabat em̄ paulū habere pecuniā. vnde frequēti⁹ eum accersiens loquebatur cum eo. Biennio autē cōpleto successit festus felici missus a nerone. Si autē intelligatur biennio a p̄sidatu felicia nō pote

rit stare cū alonge retro constitut⁹ esset preses a claudio. Fest⁹ aut⁹ missus ē a nerone q⁹ successit claudio. Si aut⁹ intelligat⁹ biennio ab accusatione pauli, nec sic poterit stare. Non enim adhuc fluxerant duo anni ex quo uenerat in hierusalem. Intelligendū est ergo biennio ab accusatione felix, ex q⁹ scilicet accusatus est a iudeis.

De seditione inter iudeos et gentiles.

Caplm. CXII.

Rta est eniz dis

o sensio inter iudeos et gentiles i cesarea d⁹ honore ciuitatis. Iudei cū preferebant se gentilibus, quia herodes ascalonita q⁹ circūcisionē accepit fuerat conditor ciuitatis, et appellauerat eā cesaream in honorem cesaris. Gentiles se pferebant iudeis dicentes q⁹ a gentilibus facta est p⁹maria edificatio ciuitatis, q⁹ anteq⁹ reedificaret⁹ ab herode dicta est p⁹irgo stratonis. Felix aut⁹ p⁹mo fuit partē iudeoz, donec exhausit maria sapia eoz. Postea fuit partē gentiliū, in tantū q⁹ militib⁹ gentiliū dedit licentiā intrandi domos iudeoz, et diripiendi bona eoz. Un⁹ accusat⁹ ē a iudeis ad heronē, et biennio ab accusatione amor⁹ ē a p⁹sidatu et substitut⁹ ē ei fest⁹. Volēs aut⁹ in fine p⁹sidat⁹ sui placere iudeis, reliquit paulū vincitū. Fest⁹ aut⁹ cū uenisset in puincia post triduū ascendit hierosolimā a cesarea, et rogauerūt eū p⁹ncipes sacerdotū et primi iudeoz, ut iuberet adduci paulū in hierlm parātes ei i⁹sidias ut occideret eū in via. Festus aut⁹ rūdī se in cesaream matur⁹ descensur⁹, et eoz accusationē si p⁹ter decederent ibidē auditurū.

De appellatione pauli.

Caplm. CXIII.

Emoratus autez

d fest⁹ in hierlm paucis dieb⁹ descēdit in cesareā et sedī p⁹ tribunali. et p⁹duc⁹ est paul⁹ in mediū, et accusat⁹ est in militib⁹ ab his q⁹ descenderāt de hierlm, s⁹ nō poterāt p⁹bare q⁹ obijciēbant ei, paulo in oib⁹ bus rōnem reddente. Fest⁹ aut⁹ volēs placere iudeis ait paulo, Vis ascendere in hierlm, et de his iudicari ap⁹ me. Ad quē paul⁹, Ad tribunal cesar⁹ sto, ubi opt⁹ me iudicari. Erat aut⁹ sedes in cesarea iuxta quā stabat paul⁹.

quā parauerat herodes cesari ut i ea sederet siq⁹ ueniret i cesareā, ut q⁹s mitteret iudices. Et excusabat se paul⁹ dicens, Iudeis nō nōz cui sic nosti. Siq⁹d dignū morte cōmisi: uolo mori. Si p⁹o nihil p⁹misi: nemo est q⁹ audeat me tradere illis, q⁹ cesarē appello. Tūc fest⁹ cū p⁹silio respondens ait, Ad cesarē appellast⁹ ad cesarem ibis.

De hoc quod agrippa rogabat festum.

Caplm. CXIII.

Cum dies ali

c q⁹t trāfacti eēnt, descēdit agrippa in cesareā cū vxore sua heronice. Iosephus d⁹ de heronice, Nō est intelligendū, q⁹ fuerit vxor ei⁹ sed q⁹si vxor. Erat em⁹ soror ei⁹, id est cognata fm⁹ idioma hebreū, et tenerrime eā diligebat et imponebat ei q⁹ abutebat⁹ ea. Descēdit aut⁹ rex agrippa i cesareā, auditū q⁹ ibi eēt fest⁹ ut accusaret iudeos apud eū. Iste nāq⁹ agrippa infestus erat iudeis q⁹ cū accepisset potestātē a romano imperatore cōstituendi summū sacerdotem in hierlm cōstituebat eos sacerdotes q⁹ nō erant aaronite. Fecerat em⁹ in palatio suo fenestrā em⁹nentem, unde poterat uidere q⁹cūq⁹ fiebat in templo sacrificia. Nō moleste sustinentes iudei fecerant oppositū murū fenestre em⁹nentis orē fenestra. Uenerat ergo specialiter agrippa, rogatur⁹ festū ut murem illū obrueret. Causam tū descēsus agrippē in cesaream, nō habes in historia actū, sed ioseph⁹ supplet.

Quomodo porauit paulus corā festo et agrippa.

Caplm. CXV.

Unqz descēdis

c set agrippa: honorifice recept⁹ ē a festo, et cū p⁹ dies plures moram fecisset cū eo cōsultū eū q⁹d faceret de paulo. Et exposita ei accusatione iudeoz cōtra paulū, respondit agrippa se uelle uidere paulum. Altera die uenerūt agrippa et heronice cum multa ambitione, id est cū multa turba eos ambiente, vel cū multa ambitione, id est cū multis p⁹lici apparatu, vel cū multa ambitōe, id est cū multo desiderio ambiendi paulū. Et cū introisset auditoriū cum tribunis et uiris p⁹ncipalibus ciuitatis, iubeute festo adductus est paulus, et dixit festus. Agrippa rex et uos

R 5

omnes qui adestis simul videre hunc super quo vniuersa multitudo iudeorum impet-
lauit me hierosolymis dicentes eum dignum
morte. Ego autem nihil in eo comperi dignum
morte. Ideo cum appellauerit ad augustum eum
romam mittere decreuit. Sed irrationabile mi-
hi videtur mittere aliquem vincitum. et causas eius
non significare. Ideo consulo te super hoc rex
agrippa. quia non habeo quid certum scribam
de eo. Tunc agrippa ad paulum. Permittitur
tibi loqui pro te. Tunc paulus extensa ma-
nu more concionantis vel ad faciendum silentium
cepit de omnibus reddere rationem. super qui-
bus accusabatur a iudeis. Beatus inquit me
reputo rex agrippa. quia in audientia tua sum
respondurus. cum peritus sis in lege moysi.
et noueris consuetudines iudeorum. Propter
quod obsecro ut patienter me audias. Et per-
secutus est modum conuersionis sue. et super
quo accusaretur a iudeis. Et post multos ser-
mones pauli. respondit. Festus magna voce
Insanis paulus. multe littere te faciunt insanis-
se. Non insanio inquit paulus optime. Feste
sed sobrietatis et veritatis verba loquor. Scit
enim rex agrippa in cuius presentia loquor. Ni-
hil enim horum eum latere arbitror. Nec enim
quicquam horum in angulo factum est. Credis agrip-
pa prophetis. Scio quod credis. Ad quem agrip-
pa. In modico suades me fieri christianum.
Ad quem paulus. Opto apud deum non tan-
tum te. sed et omnes qui audiunt hodie fieri tales
quales ego sum. exceptis vinculis meis. Non
loquor enim vinculator esse.

Paulus missus est romam.

Capitulum CXVI.

Incurrexit rex

et beronice et qui assidebant eis

Et cum secessissent loquebantur ad
inimicum dicentes. Nihil dignum morte aut vin-
culis fecit homo iste. Et ait agrippa ad festum.
Dimitti poterat homo iste si non appellasset
ad cesarem. Et decreuit agrippa quia appella-
uerat mittendum esse ad cesarem. Et traditus est
paulus iulio centurioni cohortis auguste mi-
litum. scilicet qui missi fuerant ab augusto. et pa-
riter miserunt rhomam nuncios iudei contra
agrippam. aduersus quem multas habebat
querelas. quia ut supra preterauimus. consti-
tuerat hismaelem summum sacerdotem cum non
esset de genere aaron. Et hoc ponit iosephus ca-

talogum sacerdotum qui fuerant ab insti-
tutione sacerdotum usque ad terminum eiusdem sub
distinctione trium temporum. Ab aaron vi-
sus ad ipsos dauid. et fuerunt singuli. xlii. unus
post alium in sexcentis. xlii. annis. et succede-
bant filii patribus. primogenitus filius aaron
scilicet eleazar successit ei in summum sacerdo-
tium filius eleazari successit ei. et ita in posterum
Nam de isamar non erant summi sacerdo-
tes sed minores nisi pauci circa tempora da-
uid. Nam in belis sacerdotium translatum est ad fi-
lios isamar. Abiathar quoque erat de isamar
marque deponit salomon. et eius loco sta-
tuit sadoch qui erat de eleazar.

Incidenter narrat de sacerdotibus iudeorum.

Capitulum CXVII.

Quid autem vo-

lens ampliare cultum dei. videns
quod non sufficeret unus summus sa-

cerdos ad ministracionem. quod si infirmaret non
erat interim qui incensum poneret. quod necesse
erat singulis diebus offerri. instituit. xlii. sum-
mos sacerdotes quorum sedecim erant de gene-
re eleazar. vii. de genere isamar. Unus tamen
illo tempore. summus erat qui dicebatur princeps
sacerdotum. Administrabant autem per se
primas que iure hereditario deuolueantur
ad posteros eorum. Et unusquisque. xlii. sum-
morum sacerdotum cum administrabat secum habe-
bat. xlii. minores sacerdotes. et totidem le-
uitas. et totidem ianitores. duplicato nume-
ro nathinorum. Fuerunt autem. x. vii. prin-
cipes sacerdotum a tempore dauid usque ad trans-
migrationem babilonis in quadringentis
et sexaginta annis. A transmigratione autem
cessauit sacerdotium usque ad reditum de capti-
tate sub zorobabel et iei. in magno sacerdote.
Et inde usque ad tempora machabeorum fuit
prius sacerdotum. Tempus autem machabeorum
non deputatur sacerdotio. quia idem erant du-
ces et sacerdotes. et sic usque ad herodem qui
cit occidi quotquot inuenerat de genere sacer-
dotum. ne iterum ad eos deuolueret regnum. Et
vendebat summum sacerdotum. quicunque vni-
usque pluribus simul. Et fuerunt omnino usque
ad euersionem hierusalem. xlii. summi sacerdotes
A tempore autem herodis usque ad euersionem hierusa-
lem non ponit iosephus summam annorum sed co-
stat fuisse centum. vi. cum herodes ante natiuitatem

Actuum apostolorum

domini triginta annis regnavit, et dominus trigesimo annis vixit et a morte domini usque ad eversionem hierusalem, xlii. anni fluxerunt. Sed de his hactenus.

De tempestate in mari quam praedixerat paulus.

Capitulum. CXVIII.

Raditus est paulus

lulus iulio centurione peractatus est. Et dedit dominus gratias paulo in oculis eius ut humane tractaret eum, nec prohiberet amicis eius in ciuitatibus per quas transibat ei ministrare. Prosequitur ergo lucas de progressu itineris. Ascendentes inquit nauem ad rumentinam inceptum nauigare circa asse loca. Quidam syllabicando voluit distinguere ad rumentinam ut dicatur secundum eos nauis ad rumentinam, scilicet romam tendens sed melius a nomine ciuitatis dicitur ad rumentinam. Ad rumentis enim est ciuitas africae. Postea enumerat lucas ciuitates per quas transibant, quas non est necesse enumerare, nisi in quibus aliqua gesta sunt non pretermittenda. Inter cetera venerunt lissam, ubi habuit paulus plures amicos qui ministrarent ei. Ibi inueniens centurio nauem alexandrinam nauigantem in italiam transposuit nos in eam ut dicit lucas, de nauis scilicet quam prius ascenderamus nos transfudit in illam. Et cum multis diebus nauigauimus lente, ventos scilicet ire libenter prohibente, tandem ad nauigauimus crete, et inde vix deuenimus in locum qui dicitur bomportus, et ibi multo tempore fuimus, non ausi ingredi mare, cum non esset apta nauigatio, eo quod ieiunium preterisset, id est fames magna in nauigio ad nauigandum reddens nautas infirmiores. Vel de ieiunio, vii. mensis intelligi potest quod est inter diem propitiationis et scenophagie, scilicet iter x. diem septembris et xv. et sic probat non esse cutam nauigationem, quia iam erat septimus mensis, qui inferius est hyeme secundum hebreos, qui aprilis primu computant. In hyeme autem non est tutu nauigare. Vel potest intelligi de ieiunio instituto in memoriam mortis godolice, quod fit in fine septembris. Vel de ieiunio decimi mensis, quod scilicet fiebat in Ianuario, quod constituerunt auditis rumoribus de constructione templi in babilone. Cum autem molestum esset cen-

turioni et alijs qui non possent nauigare, consolabatur eos paulus dicens. Viri ideo forte et signis tempestatis vel in spiritu prophetico, quia non sine multo damno non solus oneris et nauis: sed etiam animarum vestrarum potestis nauigare. Centurio autem magis credidit nauclero siue nauiculario quam paulo, id est domino nauis. Nauclerus enim dicitur in cuius sortem cedit dominum nauis. Cleros enim sortis dicitur. Hoc autem compulit centurione magis credere nauclero quam paulo, quia portus in quo erant non erat idoneus ad hyemandum, et ideo consulebant omnes inde nauigare, si quo modo possent ad alium portum peruenire, qui magis esset idoneus ad hyemandum. Et contra consilium pauli asperrante austro ad portum propositu anhelantes intrauerunt mare. Et cum aliquantulum processissent, insurgens ventus triphonicus irruit contra nauem qui dicebatur euro a quo lo. Dicitur autem ventus triphonicus quasi inflans mare, et faciens intumescere Triphos enim interpretatur inflatio. Et cum arrepta esset nauis, et non possent conari contra ventum, cessante remisio ferebamur in incertum decurrentes ad insulam quamdam que dicitur cauda, et vix potuimus obtinere scapham de nauis in mare depositam in adiutorium nauis, quia impetu fluctuum fere rupta est. Scapha dicitur leuis nauicula de vna tantu arboze concavata. Vel dicitur modica nauis viminea crudo corio tecta cuiusmodi vtuntur pyrate. Et dicitur a scaphon quod interpretatur speculum, quia huiusmodi nauibus vtitur pyrate ad specularandum et explorandum, et deferuntur huiusmodi nauiculae in nauibus, et imminente naufragio deponunt in mare ad subueniendum nauis, quia his nauis accingitur et in proclitu tempestatis armatur. Cum autem sic tempestate valida factarentur, sequenti die fecerunt factum, id est, electionem vten silium de nauis.

Et constitutos in periculo paulus confortauit.

Capitulum. CXIX.

Et cum neque sol in

die neque in nocte lunae sidera apparerent ablata erat omnis spes salutis. Et cum fecissent diuturnu ieiunium forte vocatarius amoneda tempestate, et necessarii, quod

Historia libri

forte artabantur penuria victualium, omnibus proiecitis in aquam, stans paulus in medio eorum dixit. Sanum erat consilium adque escere mihi et lucrificare iniuriam hanc et salutem. Nunc tamen suadeo vobis bono animo esse. Certi estote quia nemo periclitabitur ex vobis, nec patiemini facturam nisi nauis. Astitit enim mihi hac nocte angelus dei cui fuso dicens. Ne timeas paulus, cesari oportet te assistere. Et ecce, donauit tibi deus omnes qui nauigant tecum, id est merito tuo conservabit, ut nemo ex eis periclitetur. Propter quod inquit bono animo estote. Credo enim domino, quia sic erit quemadmodum dictum est mihi, et in insulam quamdam oportet nos venire. Ideo autem de hoc praedicat eis veritatem, ut videntes hoc impletum certius sperent salutem. Sed postquam, tertio die, nox superuenit circa mediam noctem suspicabantur naute apparere sibi aliquid quae regionem, et summittentes pondus plumbi quo maris profunditas exploratur, inuenerunt passus, etc. Et pusilli inde separati, inuenerunt passus, etc. et timentes ne in aspera loca inciderent, de puppi mittentes ancoras, etc., optabant diem fieri.

De constantia pauli.

Capitulum CXX.

Cum vellent

naute aufugere demittentes scapham in mare, vides hoc paulus in spiritu, ait centurioni et militibus. Nisi in nauem manserint homines isti non potest salui fieri. Et statim milites absceperunt funes scaphae et abiit per mare. Cum autem illucesceret dies rogabat paulus omnes ut sumerent cibum, ut fortiores essent ad labores sustinendum. Quartadecima inquit dies est hodie, ex quo expectauimus serenitatem aeris, et permanetis ieiunium nihil accipientes. Forte die illa nihil comederant, vel forte dies plures sine cibo transierant. Exhortamini inquit et cibum sumite quia nec etiam capillus de capite vestro peribit. Et hoc dicto sumebant panem in conspectu omnium cum gratiarum actione iuxta morem solitum, et cum fregisset cepit manducare. Alii quoque anime quiores facti sum pferunt cibum, et erant anime in nauem ducentes septuaginta sex.

Ex paulus creditus est esse deus.

Capitulum CXXI.

Inc conforta

ti cibo alleuabant nauem tactantes triticum in mare. Cum autem dies factus esset, non agnoscebant terram. Sed num autem quendam considerabant habentem litus, in quem cogitabant si possent eicere nauem. Et cum ancoras sustulissent committent se mari sine conatu remigum. Et leuato artemone iuxta quod ventus eos ducebat, cedebant ad litus. Artemo dicitur modicum velum, directioni nauis portus accommodatum, quod celeritati. Et cum incidissent in locum bibulassum impegerunt nauem. Bibulassus proprie lingua terre dicitur in mare protensa, maris hinc et inde circumdata. Et dicitur bibulassus quasi mare bifidum terre interiectu dimissus. Et cum nauis offenderet in bibulassum, prope manebat immobilis. Puppis prope frangebatur maris impetu superuenientis. Et committentes milites omnes vincos occidi, ne forte natando aufugerent.

De verbo pauli ad centurionem.

Capitulum CXXII.

Centurio vero

volens seruare paulum prohibuit hoc fieri, et permittit quodcumque modo possent eum

dere, et iuxta quod praedixerat paulus euaserunt omnes: egressi in insulam quae vocabatur mitilene. Et cum egressi essent barbari habitatores insulae officia humanitatis diligenter exhibuerunt eis. Accensa enim pyra reficiebant eos. Et dum paulus colligeret sarmenia et congereret in pyram, vipera in sarmenia latens adhaesit manui eius. Cum autem viderent barbari viperam in manu eius pendentem, adinuicem dicebant. Utique homicida est homo iste, nam cum de naufragio euaserit, ultio diuina eum amplius viuere non permittit. Excuties autem paulus viperam in ignem nihil mali passus est. At illi expectabant, ut tumesceret manus eius, quia tumor solet sequi post venenum. Et cum diu expectassent, et nullam in manu eius deprehenderet lesionem, conuerterentes faciem suam ad se inuicem dicebant. Propterea iste deus est.

Ex sanauit principis patrem, et alios.

Capitulum CXXIII.

patre publici principis insule festis
tribus et discretis laborare, id est

Exreptus est a fratribus chris-
tianis.

Et cum vidisset

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Quo tempore libere predicantur.

Ensit aitez pau

Quo neronis imperij anno passus fuerit

Laplin, CXXVI.

Artodecimo

q vero anno imperij neronis, cū
lā et nequitia inualuisset, et lā i
iudeos spīrasset, positus est paul⁹ rome in
carcerē, vbi multos de familia neronis puer
tit, et familiaritatez senece magistri neronis
comparauit. Et eodē, xliij, anno vltimo scilz
imperij neronis martyrio coronati sūt ipse et
petr⁹. Vñ patet eos errare qui dīcunt nō ea
dem die occisos esse, nisi intelligat eadez die
anno reuoluto, quod stare non potest, cū cō
stet eodem anno scilicet, xliij, esse occisos et ea
dem die.

In quibus locis puncti fuerint petrus
et paulus.

Caplm CXXXVII.

E loco autem vi

d dentur minus sentire quidam, qui
putant in eodem loco occisos, qz

legitur. Gloriosi pncipes terre quomodo in
vita sua dilexerunt se: ita et in morte nō sunt
separati. Potius tamen videtur paulus tāo
qz ciuis honorabiliōri morte occisus, qz gla
diatus et in catacumbis versus occidentem
Petrus xpo crucifixus i vaticano in vico scz
qui est extra ciuitatem vbi fiebat dolla, et ita
paulus honorabiliōri morte mortuus ē, qz
gladiatus. Gladio enim perimebantur no
biles, et in loco magis honorabili, scilicet in
catacumbis.

Scholastica hīstoria magistri Petri cos
mestoris. Impssa argēte finit feliciter. An
no salus nostre Millēsimoqueingentesimo
tertio Kalendas vero, xvj, decembris,

n
r
a
m
G
a
n

s
n
o

2
1
3

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

HISTORIA SCHOLASTICA

LIBRARIUS

Qualis princeps se habere debeant circa ecclesiam et eiusdem defensionem
unde xxij q v r princeps Et est beati Isidori
xxij q ij r transferuntur unde correptionem cleri
ij q viij penerit

Et raras vitiis vitij quos suspitione
Semper eos terum quos vitiosos habe

Quod mihi nunc male fit, tibi cras erit, ergo resiste
Ius mihi tolle nunc, quia rectius in alieno
facto q proprio constanter iniqua relides
Iustus zelo proprijs non letibus actus

Partem prostratus sit nobilis maleonis
In quoq fac simile quisquis dñaris in orbe

Habet hoc omnis doctrina multo
facilius in auditoris animam
ab annato preptore transfunditur

Omnia Venus benefica
in familiarium facit

